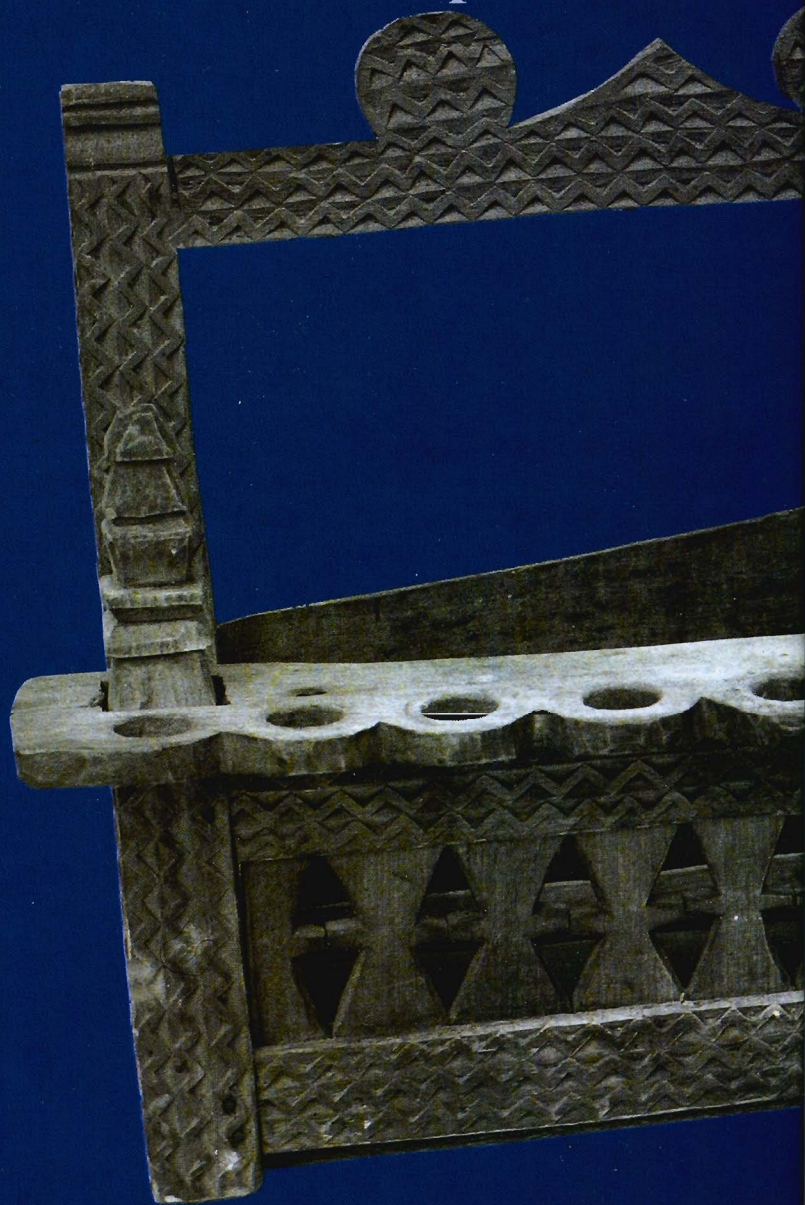

РОЗПОВІДІ З ПІДКАРПАТТЯ

Vyprávění z Podkarpatic

Oldřich Leška • Růžena Šišková • Mykola Mušinka

euroslavica

Ukrajinská nářečí východního Slovenska

VYPRÁVĚNÍ Z PODKARPATÍ

РОЗПОВІДІ З ПІДКАРПАТТЯ

euroslavica

The Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U. S. Inc.
Slovanský ústav AV ČR
Інститут української мови АН України

Розповіді з Підкарпаття

Українські говірки
східної Словаччини

Олдржіх Лешка
РУЖЕНА ШІШКОВА, МИКОЛА МУШИНКА

NEW YORK · PRAHA · KYJIV

EUROSLAVICA
1998

Ukrajinská Akademie umění a věd v USA, Inc.
Slovanský ústav AV ČR
Ústav ukrajinského jazyka AV Ukrajiny

Vyprávění z Podkarpatí

Ukrajinská nářečí
východního Slovenska

OLDŘICH LEŠKA
RŮŽENA ŠIŠKOVÁ, MYKOLA MUŠINKA

NEW YORK · PRAHA · KYJEV

EUROSLAVICA
1998

Видано завдяки Українській Академії Мистецтв і Наук у США,
яка видання фінансувала.

Published thanks to the financial support by the Ukrainian Academy
of Arts and Sciences in the U. S., Inc., New York.

Працю над рукописом започатковано завдяки грантові № 977103
(1993 - 1995) Грантової Агентури Академії Наук Чеської Республіки

The work was initiated under the grant nr. 977103 (1993-1995) of the Grant
Agency of the Academy of Sciences of the Czech Republic

Українська академія
мистецтв і наук у США

Українська академія
мистецтв і наук у США

© Oldřich Leška - heritors,
Růžena Šišková, Mykola Mušinka, 1998

ISBN 80-85494-39-6 (paperback)
ISBN 80-85494-40-X (hard cover)

Prof. PhDr. Oldřich Leška, CSc.
(16. 6. 1927 - 9. 8. 1997)

Олдржіх Лешка, науковий працівник Слов'янського інституту АН ЧР, професор Карлового університету, головний автор цієї книжки, видатний представник чеської структурної лінгвістики, русист і україніст, голова поновленого Празького лінгвістичного гуртка, на жаль, не дочекався публікації свого твору.

В бібліографічному списку спадщини проф. Лешки є понад 250 праць: теоретичні студії з загального мовознавства, фундаментальні русистичні праці, монографії з фонології російської та української мов, праці з семіотики, з історії мови і мовознавства, граматики, підручники, словники. Проф. О. Лешка був добре обізнаний з сучасними лінгвістичними течіями, у власній науковій праці однак продовжував і розвивав вчення празької лінгвістичної школи, яке поглибив і збагатив зокрема своїм розумінням ролі центру і периферії, та увагою до фактів перекривання окремих урвней мовної структури.

Проф. Лешка був одним з ініціаторів і постійних учасників експедицій, які протягом майже двадцяти років збирали матеріали південнокарпатських діалектів східної Словаччини; своєю дослідною та публікаційною працею він заклав основи для систематичного опису мовної будови українських говірок даної території, і планував написати цілу серію монографій, присвячену окремим типам та підтипам досліджуваних говірок. У своїх діалектологічних працях О. Лешка показує, що процеси адаптації та змішування, які в говірках відбуваються, не є проявом механічного розкладання, але часто й свідомою своєю активною моделюючою дією основної структури мови.

Книжка „Розповіді з Підкарпаття“, на якій ми, хто мали щастя бути учнями і колегами проф. О. Лешки, співпрацювали, буде тривалою згадкою про велику постать оригінального лінгвіста, який частину свого життя віддав праці над мовною спадщиною українського народу.

Ружена Шішкова, Микола Мушинка

Зміст

<i>A few words by way of introduction</i>	VII
<i>Як виникла ця книжка</i>	XI

Люди та їхня говірка	XV
Умовні скорочення і транскрипційні знаки	XX

Тексти

Убля	3
Новоселиця	12
Улічне Криве	64
Ковбасов	93
Руніна	190
Звала	195
Нижня Яблінка	202
Маківці	206
Міроля	228

Ілюстрації

Пояснення до мови і змісту публікованих текстів

Звукова будова говірки села Ублі	245
Звукова будова говірки села Звали	269
Звукова будова говірки села Нижньої Яблінки	283

Від маминого молока до гробової дошки (Сімейно-побутові обряди русинів-українців Словаччини)	291
--	-----

Мапа діалектологічних досліджень	313
Список діалектних слів, словакізмів та богемізмів	315
Змістовий індекс	321

A few words by way of introduction

By publishing authentic Ukrainian texts recorded in the Subcarpathian region of Eastern Slovakia we are addressing the ever expanding audience not only of Ukrainian and Slavic scholars, but of all those who are interested – for one reason or another – in that area. Inasmuch as there exist but few catalogues of texts of local dialects, one can be sure that this book will find its way to all those for whom it was intended.

The published recordings were selected from the archives of the Ukrainian Dialectological Section deposited in the Slavic Institute of the Academy of Sciences of the Czech Republic. The collection of the dialectological materials started in 1957 with field trips aimed at writing a systematic description of the Ukrainian population in Eastern Slovakia. The adversities of the period since 1968 put an abrupt end to this project; the most important gains are the tape recordings and notebooks in the archives. The richness of our collection made it possible to augment the geographical aspect – usual in dialectology – with another dimension allowing glimpses into the demographic and social stratification of the country population of the postwar era. This broadens the spectrum of the reading public: the observed processes bring to the forefront problems of the changing vernacular and thus the role and crucial importance of what we term the "home-sweet-home-language" (the natural language par excellence). What we have in mind by this poetic expression is the very core of our language – acquired at infancy around our home close to our parents, relations and friends. The warmth with which this precious gift is remembered is characteristic of the atmosphere surrounding our mother tongue developed in connection with our life experience in adulthood. Hence one can understand how a person searching for his national background may treasure a few words used by his grandpa or grandma reminding him of the old country. These are problems concerning all those who use language not simply as a means of communication, but who are aware of its intrinsic values. However important these problems may be, they lie outside the realm of dialectology and thus can be just briefly touched upon here.

According to the design of the book, the dialectal speech of any of the selected villages is introduced by samples representing the well preserved traditional norm; but to give a realistic idea of the overall picture we include

samples that exhibit traces of outside influences. In the closing sections we give, as a rule, narrations like folk/fairy tales that – at the time of our field trips – were enjoying great popularity.

If the reader notes the year of birth of our informants, he will not expect to find any of them still in their villages. Their world belongs not only to a distant region, but to a distant world in time passed. Thus, he travels with the narrator aware of the peculiar ways of perception of things, peoples and events. For this reason the compilers did not hesitate to repeat a topic treated by different people.

A study by M. Mušinka (*Від маминого молока до гробової дошки*) was written with the aim of facilitating the reader's orientation in the local calendar and in the course of life from the cradle to the grave. The arrangement of the texts follows roughly the position of the village on the map starting with the eastern rim of the region. Short sketches in the appendix may be helpful to the reader in understanding the phonematic transcription and its relationship to the phonetic shape of the printed material.

Any reader unaccustomed to the transcription should not be discouraged by its conventions. The difficulties can be easily overcome, and then he will not be able to resist the charming atmosphere of the texts which are being published with the modest aim of making a contribution to the Ukrainian dialectology.

This publication was made possible thanks to the friendly backing of the project by Professor G. Y. Shevelov and the generous financial support by the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., Inc., New York, whose President Marko Antonovych has followed the work on the book with a great deal of attention from its initial steps to its realization.

Oldřich Leška, Růžena Šišková

*Як виникла ця книжка,
до кого вона звертається, і чого ми
цією книжкою хочемо добитися.*

Тексти, на які тут звертаємо увагу читачів, транскрибують вибрані записи з магнітофонного архіву Слов'янського Інституту Академії Наук Чеської республіки в Празі. Записи виникали поступово під час польових експедицій, які досліджували українські діалекти східної Словаччини. Я започаткував ці дослідження в Академії Наук – з благословення проф. Івана Панькевича – в червні 1957 р. Завдяки щасливому збігу обставин зустрічаємося в книжці через багато років з колегою Мушинкою, який в своєму рідному селі Курові приймав нашу першу експедицію як господар. Метою нашої праці мав бути ґрунтовний опис українського етносу – передусім з мовного боку – в цілій області лемківських діалектів (за характеристичним „лем”), які видалися щонайдальше на захід. В другій половині 60-х років почато монографічне опрацювання матеріалів; не ми були винні в тому, що праця не дуже посунулася вперед. Дві монографії, які продумано і розпочато наприкінці 60-х років і закінчено на початку 70-х років (про село Ублю та нині затоплену Звалу), стали лебединою піснею українських студій в Академії; з україністики після 1968 року на певний час залишилася тільки лексикографія.

Після листопаду 1989 року зникли, щоправда, зовнішні перешкоди, які нам майже 20 років заважали, але силоміць перервані діалектологічні дослідження навряд чи змогли привабити нові сили, так само як і теми, з якими автор вирушав неуторованими шляхами на територію довго приховуваних правд. Ми, хто залишилися, мусили зважити, для чого нам вистачать сили, зокрема коли після розділення Чехо-Словаччини в 1992 р. не можна було рахуватися з тим, що наші ряди поповняться молодими українськими діалектологами з Словаччини – про досягнення первісної мети годі було думати. З цих міркувань зародилася думка розпочати оцю книжку, а тільки після досвіду з нею додати до неї продовження.

Покищо знайомимо читача з мовою сімох українських сіл (див. мапку стор. 313). Ми мали на вибір – або подати тільки основну характеристику більшого числа місць, або дати детальнішу характеристику меншої кількості місць; ми вибрали, як видно, другий вказаний шлях.

Публікація обширного текстового матеріалу – відносно рідке явище, і ми не сумніваємося, що її привітає кожний діалектолог, не тільки україніст, але також славіст.

Наші записи нам давали можливість помітити не тільки географічну диференціацію мови – вона буде задовольняти зацікавлення діалектолога – але передати теж тематичну та жанрову різноманітність діалектної мови, вказати її розшарування щодо вікових категорій та рівня мовців як розповідачів. Таким чином ми могли переступити границю діалектології у звичайному значенні слова і заглянути в соціологію мови, в її розвиток та зміни, викликані умовами, в яких живуть носії мови. Тексти сповнені своїми чарами, тому що нас уведуть у царство народної мови, цієї життєдайної стихії національної мови. Хто інший – думаю, що можу так без перебільшення сказати – коли не українець (і йому не треба бути мовознавцем, і тим паче діалектологом), зуміє це належним чином оцінити! Не поступаючись фаховою діалектологічною вимогливістю, йдемо назустріч інтересам ширшого кола бажаючих, яке у зв'язку з сучасними подіями в Україні – як можна було спостерігати – значно поширилося. Якби ми хотіли згадані аспекти аналізувати більш систематично, треба було б написати самостійну ґрунтовну розвідку; ми обмежуємося тим, що хочемо читача призвичаїти до спостерігання того, що легко залишається поза увагою як неспеціаліста, так і фахівця. Коли це буде стимулювати більш детальне і більш систематичне обдумання та розроблення декотрих питань, які тут визначаються тільки побіжно, ми досягли своєї мети.

Народна мова нам також найкраще розкриє те, що ми називаємо мовою домівки; це таке знання мови, яким завдячуємо своєму сімейному середовищу; тому наше ставлення до мови домівки таке утеплене; воно нерозривно зв'язане з елементарним досвідом наших перших кроків у житті, в ньому відтворено його образ, який нас постійно супроводжує. Цю основу потім розвиваємо в залежності від того, куди нас доля закинула. В мові домівки сонце постійно сходить і сідає, хоча й ми добре знаємо, що воно інакше.

З текстів, які тут друкуються, промовляють до нас голоси оповідачів; їхні згадки ведуть нас у минуле, нерідко в часи Ференц Йошка ... Ми бачимо світ очима нашого супутника, з ним ми газдуємо, з ним вирушаємо на чужину в пошуках роботи, зазнаємо тягарів війни, губимося в непевнностях життя, відчуваємо розпад його світу в часах найновіших, захоплюємося його наполегливістю та спритністю, з якою знаходить собі місце в нових обставинах. Речі та події цікавлять нас завдяки точці зору нашого супутника, і тому ми не уникаємо тематичних повторень; чи може, наприклад, селянська жінка в думках не поринути в часи, коли зимою ходила на вечурки ...

Для кращої орієнтації читача в коловороті життя протягом року та від колиски до могили друкуємо тут – як додаток – статтю М. Мушинки *Від маминого молока до гробової дошки*. Багато чого може

краще висвітлити ілюстративна картинка, ніж виклад чи опис (див. Ілюстрації).

Тексти упорядковані за місцем запису так, що просуваємося зі сходу на захід; таким чином ідемо – дуже приблизно – в слідах поширення основних говіркових типів (найбільш загальну фонетичну характеристику цих говірок подаємо в додатку).

Зразки з одного місця наводимо по змозі так, що починаємо з текстів, які найкраще засвідчують традиційний образ говірки; далі йдуть зразки більш сучасних діалектних пластів та зрештою тексти, які зберігаються в усних переказах, як напр. казки. Своїм відбором ми ніде не намагалися діалектну мову ідеалізувати. Не важко пізнати, кого село шанує завдяки його життєвому досвіду, здатності майстерно розповідати, або просто завдяки природній красномовності. Казкарі – це взагалі окрема група; справжній казкар може казку знати, але відмовиться розповідати її, якщо до цього не готовий. Форму цінують і у випадках розповіді неказкової, яка може мати дивовижно усталену форму, наскільки здобула особливу популярність під час зимових вечорів.

Щоб полегшити порозуміння декотрих місць у текстах, посилаємося – числом в дужках – на пояснювальну примітку з однаковим числом, яка наводиться після тексту (напр. той, хто говорить, переходить від своєї говірки на свого роду східнослов'янське койне).

Вигляд текстів відзеркалює фонематичну систему, тобто характеристичну сукупність звуків, які в даній говірці здатні значеннєво розрізняти окремі одиниці (напр. 'bīla :: 'bīla). Уявлення про фонетичний вигляд, багатший варіантами звуків, зумовленими контекстом, (напр. [ê] в [vī'nêc,]) подаємо в додатках. Фонематична та фонетична транскрипція, як правило, відрізняються з першого погляду, тому що наводяться в дужках різного типу, порів. фонематичне /vī'nec, / :: фонетичне [vī'nêc,]; справу упрощуємо так, що текст без дужок репрезентує транскрипцію фонематичну, фонетична транскрипція наводиться завжди в квадратних дужках: vī'nec, :: [vī'nêc,].

Транскрипційні знаки наводимо на стор. XX.

Щоб полегшити читання транскрибованих текстів, вживаємо паузи різної тривалості, відповідно тому, як мовець дане ціле членував. В двох зразках (див. стор. 262-266, 278-280) вказуємо – без аналізу – мелодіку речення.

Для наочності вживаємо тире на позначення чергування реплік в діялогічних уривках, пряму мову показують лапки.

Три крапки визначають перерву (напр. хтось увійшов до кімнати і перервав розмову), або опущення (деякий шум ззовні заглушив мовця; іноді зміст опущеного уривку полягає у показуванні речей – напр. способу, яким сукаються нитки – тому мовне вираження обмежується супровідним деїктичним засобом, зміст не вміємо зреконструювати).

Наш читач не мусить бути завжди призвичаєним до вживання транскрипції, і поки він не встиг зачитатися текстом; це не мало б у

нього відбити охоту, початкові труднощі він швидко подолає і невдовзі навіть отримає насолоду з читання текстів, які на щось таке не претендують. І читачеві залишається сказати, що йому ця книжка дала, і до якої міри нам вдалося досягти того, що ми поставили собі за мету.

Нам залишається найприємніший обов'язок – подякувати тим, хто уможливив, що ця книжка з'явилася на світ: проф. Ю. Шевельов зі своєю зразковою самовідданістю допоміг нам оцінкою нашої праці і порадою, і тому президент Української Вільної Академії Наук в США, проф. Марко Антонович без вагань почав шукати спосіб, яким би інституція, на чолі якої він стоїть, могла посприяти справі, в користності якої він не сумнівався. Видання книжки уможливила The Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., Inc., New York, наданням суми, потрібної для публікації; завдяки цьому не були марними зусилля авторів Слов'янського Інституту АН у Празі, які знайшли в акад. М. Мушинці (Пряшів) і в проф. П. Ю. Гриценкові (Київ) охочих співпрацівників. Київський Інститут української мови АН України був від початку праці природним партнером Слов'янського інституту. Щиро дякуємо.

Олдржіх Лешка

Люди та їхня говірка

Люди зрідка говорять про свою мову і, власне, оказії для цього не зустрічаються так часто; здавалось би, що вони на мову не звертають уваги. Такий висновок був би, однак, дуже необміркований і поквпний. Людина, яка приходить до певного регіону, зустрічається не раз з народною етимологією топонімів і назв місцевостей, як можна бачити в наших текстах (напр. стор. 93, 148); це належить до елементарного країнознавства, подібно як і місцеві страховинні розповіді, які полюбляють зокрема жінки. В тому, що люди звертають увагу на мову і в інших випадках, можна легко переконатися; свідоцтвом може служити і спосіб, як безпомилково оцінюють уміння оповідати, евентуально і вроджену красномовність.

Людей цікавить і ставлення до мов, які вони знають або з якими зустрічаються. Зокрема зосереджують увагу на барвистості власної мови і вважають її певним достоїнством; про це можна судити з того, що каже Гелена Паливодова з Ублі:

/ 'ta'koj a'l,a i pomí'sana be's,ída 'naša | taj 'vže ta'ka || i slo'ven,s,ka i ma'len,ko | 'malo i 'rus,ka i ma'd,ar,s,ka | pomí'sana 'naša be's,ída || my rozu'mijeme i slo'ven,s,koj | porozu'mijeme i ma'd,ar,s,koj | bo-m xo'dila do ma'd,ar,s,koj 'školy || i či'tati ma'd,ar,s,koj 'znavu | slo'ven,s,koj 'znavu | 'rus,koj 'znavu či'tati /

Герої публікованих пригод з задоволенням хизуються досвідом світської людини, тим, як вони зуміли дати собі раду в іншомовному середовищі (пор. напр. стор. 82, 116); в своїх розповідях вони переносилися додому, коли десь в Канаді або деінде на чужині сходилися після роботи. Цікаво, що в казках, наприклад, мова вельможних дійових осіб відтінена, інша, ніж мова народних героїв (пор. напр. стор. 166, 179). Часто переплітаються елементи казкові з неказковими, і при тому сучасна лексика набуває ліричної невизначености, пор. / car, byv 'xvoruj a 'davno dox'toru ne 'bylo ta'kih 'mudryh že 'ket, sa da'komu šos 'stalo | že by ho 'vyl,ičili | 'dar,mo že 'kral,om byv || a'le 'hlupyj 'svít | 'hlupa poli'tika | 'hlupa 'byla || jak sa po'vís, tu'ta hej | situ'acija || tu'ta tex'nika | že by tak doxto'rad nad l,u'dmi pano'vav | jak te'per,ka /. Розповідач наближається з мовного боку до слухача, пор. / ja 'dam to'bi je'den 'kajstron | jak sa teper, po'vís, | 'jinkoli tu'to 'bylo kan,'čuv /; далі в казці вживається тільки слова /kan,'čuv/; в іншому місці розповідач наближає слухачеві

казкову дійсність так: / na tr,ox 'kon,ox iš'li | 'každyj pro 'sebe | hej | mav pri'vatnoho ko'n,a | jag 'dajme 'tomu hu'sare | no || žy'vane aj 'svoji 'kon,i 'mali | bo 'davno bi'c,ig,u ne 'bylo | lem a'bo 'pišo 'bylo 'treba 'jti a'bo 'bylo 'treba 'jti na 'kon,ox | 'znaje'te /.

В сусідніх діалектах привертає до себе увагу найчастіше риса виняткова. Звала була єдиним селом в околиці, де казали *vün, rük, ... pri'n,üs...* на відміну від *vun / vün / vün, ruk / rük / rük, ... pri'n,us / pri'n,üs / pri'n,üs, ...* в інших місцях; тому її передражнювали жартівливим *'kün, vüz 'vüs popüd 'müst;*; це повторювалося з певною дозою гордості в самій Звалі. Мова Звали не була абсолютно однорідною, як можна було – з огляду на її ізолюваність і місцеположення – сподіватися: в центральній частині (*'siž,în,a*) 2pl дієслова *da'ti* звучав *da'ste*, в верхній частині (*'ver,xn,ij 'konec*, зокрема *'cundravs,ka 'ulic,a*) казали *da'te*, в нижній частині (*'nižn,ij 'konec, , valaš'küvc,Ń*) існували обидві форми (*da'te* || *da'ste*). Ясно, до кого глузливо зверталися *da'te nam 'voza* ?.

Коли ми починали працювати в Нижній Яблінці, наші нові друзі цікавилися – як звичайно – хто ми і що ми тут власне робимо. Завдяки збігові обставин вони вислухали частину нашого магнітофонного запису про картяра з Ублі (*'kar,t,aš*, див. стор. 6). Вони хотіли почути ціле оповідання, і воно їм дуже сподобалось. Прийшли нові слухачі, і ми були змушені прокрутити стрічку ще принаймні двічі; це було *jag u 'nas*. Ми хотіли знати, що для них все ж таки інше. Одній з наших найкращих інформаторок вистачило вислухати розповідь двічі, і вона вже зуміла добре її репродукувати в своєму власному діалекті. Її версія відрізнялася тільки незначно; ми проходили відхилення, які можна було приписати різницям в діалектах. Одна з них з'явилася на самому початку: (Н. Яблінка) у наз *je'den 'xlob barz l,u'biv 'znate 'karty 'baviti ... lem vse 'karty 'baviv ::* (Убля) у наз *je'den 'xlob 'duže sa l,u'biv 'znajete 'kar,t,ati ... lem vse 'kar,t,av sa*. Дієслово *'kar,t,ati* було в Яблінці чуже; зі словом *'duže* можна було примиритися. Коли ми звернули увагу на різницю *'znate :: 'znajete*, оповідачка вважала це педантизмом з нашого боку. Далі було подібно: (Н.Яблінка) *vün kato'lik* по *kato'licky*, *sa 'molit, ku boho'rodici ::* (Убля) *vün kato'lik* по *kato'licki sa 'molit, id boho'rodici*; (Н. Яблінка) *jo'ho že'na povarto'vala že ka'dy vün 'xodit, ::* (Убля) *jo'ho žo'na pūdvar'to'vala že ka'dy vün i'de*; (Н. Яблінка) *no i 'vece ne pi'šov karty 'baviti ::* (Убля) *no i 'vece sa 'n,igda 'kar,t,ati ne pū'šov*. Між знайденими різницями була для оповідачки “важлива” тільки різниця *ku :: id*. Експеримент ми повторювали в Звалі з подібним результатом (напр. (Звала) у *'naz je'den 'xlob barz xo't,iv 'znajete 'karty 'hrati... lem vse 'karty 'hrav ::* (Убля) у *'naz je'den 'xlob 'duže sa l,u'biv 'znajete 'kar,t,ati ... lem vse 'kar,t,av sa*.

Це значить, що мовець поділяє різниці на “важливі” і “неважливі”; перші з них ми могли б назвати “ідіосинкретичними”, другі мовець сприймає, але поминає їх – вони іншого типу. Між *vün* і *vün* різниця – однакова, як і між *pū'šov* і *pi'šov...*; різниця – чи, краще, взаємовідношення – між членами пар можна передати правилом. Йдеться, значить,

про різницю на певному рівні (*vün, ... rük* є інше, ніж *vün, ... rük*), однак, правило члени відношення *vün :: vün ...* на іншому рівні об'єднує (пор. характеристичні альтернативи напр. стор. 20 та далі). Відношення *vün, ... rük / 'roku :: vün, ... rük / 'roku ...*, про які тут говоримо, утворюють структуру діалектної мови; наші мовці дотримуються норми місцевого діалекту, і є – до певної міри – свідомі, як він структурно пов'язаний з цілим діалектної мови. Різниці типу *'kar,t,ati sa :: 'karty 'baviti :: 'karty 'hrati* привертають до себе увагу якраз своїм ідіосинкретичним лексикальним характером. Рідний діалект, значить, своєю індивідуальністю не просто ізолює, але, водночас натурально залучає; отже, нас не здивує факт, що жінки, які до Звали вийшли заміж з декотрого з сусідніх сіл (Чукаловці, Парігузовці, Смолнік), з мовного боку повністю пристосовуються. Тут, очевидно, як інтегруючий фактор діє і народна культура.

Пристосування до нового середовища не є винятковим, але також не є самозрозумілим; в селі Бенятина ми зустріли казкаря, який прийшов туди тридцять років тому, однак зберіг основні риси свого рідного діалекту (був родом з Голубинного – на північний захід від Мукачєва; систематично вимовляв *d,üvka, xl,üv ...*).

Багато хто вмів зосередитися і напр. пояснювати значеннєву різницю між подібними виразами, як, наприклад, в цьому випадку: “no tak dry'vut,n,a sa tuto 'kliče || na'prikład 'gazda 'maje 'dvür | 'tam 'dryva furt 'skladuje | no tak tu'to sa 'kliče dry'vut,n,a || tam u'že 'riže | ci s cirku'l,arkov ci z ru'kami ci 'kole 'takoj i 'teše | 'to už vün 'kliče tu'to dry'vut,n,u || 'tak to 'ne prikry'vavud, 'na dvo'r,i tu'to | to lem tak sa 'kliče dry'vut,n,a taj 'vže || xi'bal, da'kotryj 'maje ta'koj | že 'maje dry'var,n,u ta "tu 'na dvo'r,i | na dry'vutni 'riže | 'rubad, a do dry'var,n,i 'zmeče || skla'de že by na nix 'dož, ne 'pádav || to 'vže pri'krytoj | 'vkreme pribu'dovanoj 'tag je z 'boku”.

Знайдуться і окремі особи з природним мовним обдаруванням; вони вмійють розрізняти і тонкі звукові різниці і передати їх контрастами серій слів і форм, які звучать однаково. До таких особистостей належала і Марія Цапова зі Звали.

Згадаймо, що нам сказала вище Гелена Паливодова, і можемо собі скласти уяву про те, що маємо до диспозиції, коли людина бере в руки перо, щоб написати листа. Наводимо тут її лист, писаний за мадярськими графічними правилами. При читанні листа звертаємо увагу на те, що написати листа не означає просто відбити діалектне звучання; треба знати певний текстотворний узус, який не виникає без участі словацької мови.

Szerdecsnij Pazdráv à Sztálu Spamenku Katrumàvu Nàtebe Muj Lyubij Színu Piszmam atyà dusztálà ájem dabri Parazumilá saszmí Piszáv Pisuti Muj ljubij Színu Cisz Zdaravij áják Szàmàjes Michválà Bahu Zdaravi Nyànyka biv duzse chvarij tàszmechatyíli zàtabav zàhnàti telegrám àle Uzsemu chválà bahu lypse tàszà Nezsúr Nies àti Písu zsekanyà síszme Neprádàli àsjak

tiprijdes damu takety budes chatiti tapradajte taveceti Neznáv sapiszáti Navaha Neje Nics takaha sabityà Zavjimàla taperebács Kety dásam Pudla napiszalà bajà Uuzse sztarà tàuzsemi tàk rukine szluzsáty Nàpizsaanya dakanycsilám szvaji szlavà samti malà Nàpizsáti Asirász tyà krászna Pazdrávujem Isz sirim szercem aj iz Pánam baham

Apis budeme csekátyj tvajà Māti

/ ser'dečnyj 'pozdrav a 'stalu 'spomenku ko'tru 'mavu na 'tebe || mùj 'l,ubyj 'synu | 'pismom ot, t,a dús'tala a jem 'dobrí porozu'míla šosz, mi pi'sav || 'pišu ti | mùj 'l,ubyj 'synu | c,iz, zdo'rovij a jak sa 'maješ || my 'xvala 'bohu zdo'roví || 'n,an,ko byv 'duže 'xvoryj ta z,me xo'tíli za to'bov za'hnati tele'gram ale 'vže mu 'xvala 'bohu 'l,ipše ta sa ne 'žúr, 'nič || a ti 'pišu | že ko'n,a š,i z,me ne proda'li | až jak ty 'prijdeš do'mù | ta ked, 'budeš xo't,íti ta pro'dajte || ta 'vece ti ne 'znavu šo pi'sati || 'novoho ne 'je 'nič ta'koho šo by t,a zavji'malo ta pere'bač ked, da'šo-m 'púdló napi'sala | bo ja u'že 'stara ta 'vže mi 'ruki ne 'služat, na 'pisan,a || do'kon,číla-m 'svojí 'slova | šo-m ti 'mala napi'sati | a š,i 'ras t,a 'krasno poz'dravujem is 'š,iry'm 'sercom aj is 'panom 'bohom || a 'piš | 'budeme 'čekat,i || 'tvoja 'mati /

Говірки, з якими ми знайомимся в наших текстах, займають неоднаково широко смугу вздовж північної границі східнославацької території, яка на західній окраїні – приблизно коло Попраду – особливо нерівномірно вимежувана, з ізольованими острівками на південь поза площею суцільного поширення. А коли просуваємося в протилежному напрямку через державний кордон на схід, наші говірки є продовженням обширних мовних масивів на території колишньої Підкарпатської Русі. Вид звідти уможливує нам краще зрозуміти східнослов'янську ситуацію.

Якщо не враховувати смугу верховинських говірок уздовж північної границі Підкарпатської Русі (на схід, приблизно по Сіновір) та гуцульські говірки її східного клину, залишаються справжні говірки підкарпатсько / південнокарпатські. За характеристичною рисою – позиційним чергуванням типу 'ruk / Gsg 'roku, всі підкарпатські говірки належать до типу з *u*, незважаючи на те, чи це *u* переднє (/ü/: rük / Gsg 'roku), чи *u* непереднє(/u/: 'ruk / Gsg 'roku). Верховинські говірки належать до типу з *i* (/i/: 'rik / Gsg 'roku), але їх носії принесли цю рису з сусідньої (північнокарпатської) Галичини.

Підкарпатський тип rük диференційований на частину східну та західну за іншими ознаками – межує на півночі з говірками верховинськими, на північному заході переходить за річку Латорицю і на південному заході сягає далі Мукачева. Відокремлює південно-східну частину підкарпатських говірок типу ruk від північно-західної частини говірок цього типу, які переходять границю підкарпатсько-славацьку (у нас говірка Ублі, Новоселиці, Улічного Кривого). До них найближчі – але не зливаються з ними – говірки нашого Ковбасова і Руніни (з характеристичним типом /'kysnuti/, /'ruky/). Говірка Звали (тип rük)

ізольована, але зрозуміла в сусідстві говірок північнокарпатських і недалеких говірок – в західному напрямку – з типом /rik/. Нижня Яблінка має ще разом з говірками цієї області на схід від річки Лабірця вільний різномісний рухомий наголос, тобто первісну українську рису. Шариські говірки (тип /rik/) бачимо в текстах з Маківців та Міролі).

Наші нариси фонематичних систем дотримуються типу позиційного чергування як критерію класифікації, звертають, однак, увагу на додані риси, які сприяють тонкості класифікації. Важливим призначенням цих нарисів є намітити взаємовідношення фонематичної системи та фонетичного образу слів і форм, з чималою систематичністю для говірок східних (Убля, Звали), не з якоїсь випадкової причини, але тому, що в цих говірках на контекстову взаємопов'язаність спирається характеристична фонетична подоба мовлення; знаходимо її також у спрощеному і менш систематичному вигляді в говірках західних (напр., в говірках шариських), які – як з повним правом вважаємо – утворювали первісно з східними говірками єдине ціле.

Тільки ілюстративне завдання має спроба характеризувати ритмічно-мелодійний хід мовлення в говірках Ублі і Звали.

Умовні скорочення і транскрипційні знаки

Для фонетичного запису вживаються такі знаки:

- (1) [i], [ú], [i], [u], [o], [a];
- (1.1) [i], [ú], [ý] – означають – за Броком – знижене підняття [i], [u], [y];
- (1.2) [i], [e], [o] – відкриті [i], [e], [o];
- (1.3) [i], [u], [e], [o] – закриті [i], [u], [e], [o];
- (1.4) [ú], [ó], [ú˘], [á], [ã] – просунені наперед [u], [o], [ú], [a];
- (1.5) [ý], [ɨ] – відсунуті назад [i], [i];
- (1.6) [ê], [ô] – напружені [e], [o];
- (1.7) [i] означає – за Броком – [i] нестійкої напруженості, яке звичайно не досягає напруженості [i];
- (1.8) [ȯ], [u̇] – підкреслено лабіялізовані [o], [u];
- (1.9) [ȯ], [u̇] – [o], [u] без участі голосу;
- (1.10) [i], [u] – нескладові [i], [u];
- На тлі наведеного легко зрозумілі комбінації типу [ù], [ô], [ù˘], [ô˘] та ін.
- Знаки [˘], /˘/ означають наголос, напр. [˘'doma], /˘'doma/.
- (2) [ʒ], [ʒ̣] означають дзвінки [c], [č];
- [ŋ] означає звичайно веллярний [n];
- [x] означає веллярний глухий щілинний і [ɣ] відповідний дзвінкий;
- [ɣ] означає міцний наступ;
- [˘] означає йотовий елемент (призвук); [vô'z,mîi̇ || vó'z,mí˘], [dú̇i'ti̇ || dú˘ti], [ne 'krê'ð̇] 'mã's, :: 'vypražiṫ ɣ 'masṫi];
- (2.1) [ḍ], [ṭ], ... [č̣],...означають фонетично м'які звуки, співвіднесені з [d], [t], ... [č], ... (пор. означення фонематичної дієзности/палаталізованості /ḍ/, /ṭ/, ...);

- (2.2) [ṛ], [c̣], [ʒ̣], [ẓ̌] означають півм'які звуки, себто звуки фонетично між [r] і [ṛ], [c] і [c̣], ...;
- (2.3) [ḅ], [ḍ], [ẓ], ... означають звуки, які відрізняються від [b], [d], [z],... відсутністю голосу, себто фонетично ненапружені глухі;
- (2.4) [ḷ], [ṇ], ... означають геміновані [l], [n], ... ; так само може означати [a:] довготу [a] там, де це потрібне;
- (2.5) [ṿ] означає ізольований різкий приголосний в контактній позиції, напр. [ṿ-b].
- (3) [|], [||] означають паузи за тривалістю, [-] означає зв'язну вимову (легато).
- Фонетичний запис наводиться завжди в дужках – відповідно [ ]; фонематичний запис наводиться в дужках //, але не завжди, дужки звичайно не ставимо, коли подається більш об'ємний текст.
- Знак || вказує на дублетність, паралельність, вільне варіювання,
- знак | відношення за чергуванням; значення обох цих знаків впливає з контексту, їх не можна сплутати з означенням пауз.
- Знак => треба читати „...перепиши в формі ...“.
- Знак :: означає протиставлення (/t/ :: /d/), різницю, контраст, пор. (/by'vavɥ/ :: /'byvaš/).

Тексти

Убля

1 / ... ja by'vala a'tu a vûn by'vav 'tam za vo'dov taj z,me ... vûn parop'č,iv ja 'd,ivč,ila | vûn druž'biv ja 'drúš,č,ila | xo'dili z,me po ba'lox po 'svad,bax no taj ... pag vže 'mali o'tec, (1) d,aku 'duže na 'n,oho i 'matka | no tag 'vûn sa že'niv 'mav devjat'nac,ad, (2) 'rokû a 'ja sîm'nac,at, || molo'd,î z,me sa pû'brali 'calkom hej || no ta 'vže pag 'vojna | tri'nac,atoho to jz,me sa pû'brali a č,otyr'nac,atoho 'vojna no ... taj pû'šov pag na 'vojnu odo'brali ho | č,otyr'nac,atoho 'roka v 'maju | 'byla apsen'tirka ta ho odo'brali ta v 'avgûs,t,î na 'vojnu pû'šov ||

'poki ho nepora'nilo || vûn v 'naz ro'biv | my 'mali 'voly 'kon,î | no a 'vni ne 'mali | vûn zû'stav ta'kij 'sirota | o'tec, mu pû'šov do ame'riki ta ho za'bilo v ame'ric,î a zû'stav ma'lyj 'desad,'rûčnyj (3) | 'no ta 'vni ne 'mali | lem 'dvoj byli z 'matkov | ta ne 'mali | ko'rovu 'mali no ... ta vûpr,až,'n,ojî xu'doby ne 'mali || ta v 'naz ro'biv 'vrav z û'c,om z 'mojim | no taj vo'zili jo'mu so'bî šo 'treba | no taj vû'c,ovi sa po'lu'biv že ro'bûtnyj no taj ... pak ... n,a dda'li (4) za 'n,oho | jag jz,me popûd'rastali 'vbidvoj || ta tag n,a dda'li pag za 'n,oho taj ... taj po'mal,î jz,me 'žyli taj š,i i te'per, 'žyjeme | 'poki ne 'pûmreme | ne 'znati 'doki | tak ... /

Розповідала жінка, народжена в 1895 р. Записано 1962 р.

(1) Вживається свідомо, як стилістичний варіант виразів ['n,än,ko], ['mati]. Під впливом угорської мови зустрічається також / 'apo /, / 'arpo /. – (2) Кінцеве [d,] невиразне, воно неповного творення. – (3) Як і інші композити цього типу, це слово чітко двочленне щодо наголосу (обидва наголоси на однаковому рівні, обидва наголоси головні). – (4) Варіант / udda- /. – (5) Про Ублю докладніше на стор. 245.

2 / ...v ja'ri 'vyvozime 'hnûj | 'najperše 'vyvozime 'hnûj | ta lem 'het ša'tujeme jag 'vže 'l,ude 'vor,at, ta ... trompa'ki posadi'me | 'klič,eme v'rati | že by to sa posa'dili | že by ros'lo | ta posadi'me tu'ty

trompa'ki || ta po'klič,eme ta'koho šo 'znaje v'rati | šo 'vore | ta 'takoj za 'pluhom klade'me || 'jinkoli z,me z mo'tykami sa'dili || jam'č,ili z,me jam'č,ili jak sa zaboro'nilo | ta pojam'č,ili pojam'č,ili | pak trompa'ki pome'tali | pag za'hreblu || no a te'per,ka 'vže lem sa po'ložid, za 'pluhom lem 'treba 'dobroho pluhota'r,a || ne ta'koho jag-em 'toho 'roku 'mala | šo dag'de šor 'šor a'tak (1) a dag'de a'tak || 'joj 'boh by ho za'kl,av... /

Розповідала жінка, народжена в 1898 р. Записано 1962 р.

(1) Слова супроводжуються жестом; тим досягається більшої зв'язності змісту в процесі перцепції.

3 / ... a 'kabad-jem ta'kij 'mala šo 'kabat ta'kij byv lem .. 'faldy | 'samí 'faldy 'byli | a'le to 'bylo po staro'davn,î | to vže 'pak sa popere'berali || po staro'davn,î to 'bylo ... no ta ta'kij byv šo ... v čo'tyri 'poly a 'lem ta'kí ma'len,kí ma'len,kí tu'ty 'faldički 'byli a'tag za 'šorikom | na 'n,úm 'byli ta'kí 'znač,ki ta že by to za 'šorikom 'bylo po'skladovanoj | ta'kí ram'ki 'byli za 'šorom i za 'šorom po'skladovan,î | 'a jag ho po'skladovali ta ... ket, pek'li 'xl,îp ta tag 'duže sa skru'tilo skru'tilo (1) ta ... 'dví 'baby tu'to 'znali ro'biti (2) ta sa ... 'duže sa skru'tilo | skru'tilo | 'vna tu'to 'duže zmo'čila | 'vna ne moh'la ne'boha s tym po'raditi | tak pak sa ... to koli pek'li z,me 'xl,îb ta pút 'xl,îp sa po'ložilo ta vže pak ta'koj sa 'stalo jag 'doš,ka ... /

Розповідала жінка, народжена в 1898 р. Записано 1962 р.

(1) Повторення типове для мовлення жінок. Подібно в багатьох місцях наших текстів. (2) Т.зн. "дві жінки це звичайно робили".

4 / ... ket, xo't,îv 'mati | pú'šov | ta ku'piv pa'rad,n,î 'sanki | no tak to 'vže 'byli na nix 'sidliska | 'všytkoj 'bylo do pa'rady ked, i'šov || ta to 'byli 'sanki do pa'rady | 'lekš,î 'san,č,ata || 'žel,îzo (1) | 'r,afy ta'kí 'byli že by sa ne perever'talo | to bo derev'jan,î 'sanki za'nošuje a 'ty (2) že'l,îz,n,î ked, 'žel,îzo 'zdoly bylo | ta ne za'nošovalo ... /

Розповідав чоловік, народжений в 1896 р.; див. також № 5. Записано 1962 р.

(1) ['žél,îzo] означає "кусок заліза, залізна деталь, залізний предмет"; [žê'l,îzo] означає матеріал (напр. не mid, але že'l,îzo). – (2) Значить [tu'ty].

5 / ... 'no tak dry'vút,n,a sa tu'to 'klič,e | na'priklad 'gazda 'maje 'dvúr | a tam 'dryva furt 'skladuje | no tak tu'to sa 'klič,e dry'vút,n,a || tam u'že 'riže | ci s cirku'l,arkov ci ... ci z ru'kami ci 'kole 'takoj i 'teše | to už vún 'klič,e tu'to dry'vút,n,u || to 'ne prikry'vavúd, 'na dvo'r,î tu'to (1) | to lem tak sa 'klič,e dry'vút,n,a taj 'vže || xi'bal, da'kotryj 'maje ta'koj že 'maje dry'var,n,u | ta 'tu na dvo'r,î | na dry'vutni | 'riže 'rubad, a do dry'var,n,î 'zmeč,e skla'de | že by na 'nix 'dož, (2) ne 'padav || to 'vže pri'krytoj vk'reme pribu'dovanoj 'tag je z 'boku ... /

Розповідав чоловік, народжений в 1896 р. Записано 1962 р.

(1) Ціла частина від паузи (||) є гарним прикладом ритмізації вирізнених частин висловлення: пояснюється виразно, з підкресленням, щоб уникнути непорозуміння, щоб довести до відома слухача (іноді тільки для важності, без особливої потреби). Для кінцевого наголошеного складу [tu'to] характерний виразний мелодичний підйом. (2) В індивідуальному мовленні розповідача зустрічається частіше [dóš,] ніж [dóč,].

* * *

6 / ... no 'vír,te že ja 'byla sa'ma pri 'túm | ale ' 'jag-em 'byla to 'bylo ... do 'polúd,n,a | ta 'ja tú do 'l,îsa do 'pol,a-m iš'la | 'tam-ez,me 'mali 'zeml,î a 'ja jš'la čeres tod 'veršog do 'l,îsa || 'raz ja 'sluxavu šos, 'kople | 'kople | 'č,er,kat, | 'č,er,kat, | 'tag hi v ka' 'mín,u | 'znajete a 'múčno 'č,er,kalo 'tajag u ka'mín,u || 'raz ja so'bí j'du ... a 'tam 'byla ta'ka neve'lika ... û 'húš,š,aví tag v l,îs'ku 'byla ta'ka 'pol,anka neve'lika || a 'raz ja j'du | 'sluxavu (1) 'bože ' 'xto tam 'kople ' 'šo to 'kople a ka'mín,a 'č,er,kat, 'znajete | ta'koj kre'mín,a ka'mín,a tak 'č,er,kalo || 'prijdu ja ... 'prijdu ja tam 'bliže u't,amila ja 'xlopa | ale 'xlob ve'likij a 'č,ornyj | 'č,ornyj ta'kij jak 'č,el,usti 'č,ornyj 'tajag 'vaša ... 'vaš tot 'sveder | ta'kij byv 'čornyj | no a 'to vam 'pravdu poví'davu to na moj sum'len,a že vam tu'to 'pravdu poví'davu | bo to 'bylo v den, a jem tu'to 'vid,îla | 'n,îgda-m ni 'doty ni po'tomu | a tu'to-m 'vid,îla | 'hej || i jag 'vún me'ne ' 'zbač,iv | i 'tag 'des sa za'd,iv šo ja ho ne 'vid,îla ...

...hej || a ja so'bí 'dumavu ' 'bože to u bere'zúvci byv je'den 'šalenyj č,olo'vík | č,ej lem tot 'šalenyj č,olo'vík pri'šov tu taj ko'pav | a'le bo tot č,olo'víg ' 'ne ' 'č,ornyj lem neve'likij lem ' 'bílyj || 'hej | 'dumvu (2) s'bí (2a) to ' 'ne tot č,olo'vík || no a 'všytkoj 'jedno 'pujdu ja ot tûj 'pol,an,î c,î tu'ta 'pol,ana ko'pana a'bo n,et | c,î je pereko'pana || 'ras 'pûjdu ot tûj 'pol,anoc,î (3) a 'pol,ana jaka 'byla taka 'je | ne'je

ko'pana || 'n,e | ne'je ko'pana 'nič, | jaka 'byla taka 'je | 'jak tra'va
'byla | tag i 'je | ko'pana ne'je 'nič, | a'ni ka'mîn,a ani 'nigde 'ničoho
|| a 'ja sa 'znajte 'vže 'duže na'pudila | sa'ma v l,îs'ku v 'l,îs,î |
na'pudila-m sa | ta 'tak ... 'strah na 'n,a pri'šov šo 'no .. až zi'ma na
n,a priš'la zo stra'xu || hej | 'no | ale 'ja pereš'la | pûš'la ja 'zas, 'tag
za 'veršog 'dale 'vže-m vbîh'la ot 'xlopûm tam 'dale 'na pole | pereš'la
ja tu'to | 'ras 'sluxavu tam 'zas, 'kople | 'kople i ka'mîn,a č,ar'koč,e (4) |
ale 'ja zo stra'xu 'znajete ja sa 'vže 'ne ver'tala (5) 'lem-em 'hed u't,îkla
ot 'xlopûm na 'pol,o | od 'gazdovi ot 'synovi || no ta toh'dy-m sa tag
na'strašila ... /

Розповідала жінка, народжена в 1895 р. Записано 1962 р.

(1) [u] невиразне, так що чується майже [slûxau]. – (2) Запис тут перебільшує, однак відбиває реальний стан речей. Аналогічні випадки далі не позначаються. – (2a) Те ж саме. – (3) Варіант / 'po,anoc,c,î / . – (4) Порів. в тексті: [č,arko'tati], [č,ér,'kati], [č,ér,'ča'ti]. – (5) Типова ритмізація виразів (частіше у чоловіків), з будь-якої причини вирізаних мовцем з загальної фразової структури. Високий рельєф, який таким чином виникає, може служити для контрастного вирізання (як в даному прикладі), фіксації уваги слухачів, застереження і т.п. Аналогічні випадки далі не позначаються.

7 / ... u 'nas | je'den 'xlob 'duže sa l,u'biv 'znajete (1) 'kar,t,ati || ta'kij
'kar,t,aš šo lem 'nîgda 'doma ne 'byv u no'č,i lem 'vse 'kar,t,av sa | 'vse
| pri'šov u 'pûvnoč,i dako'li i na 'rano || tak so'bî ta'ku 'spravili (2)
jed'nu ta'ku ... 'byla ta'ka piv'nič,ka | 'a na 'n,ûj 'byv ... ver'šok | 'n,et
| 'taj 'vni do 'tojî piv'nič,ki tak xo'dili kra'dom že by jih ' 'nixto ani
žo'na ne na'šla ani šan'dar,î 'n,et | že by 'vni sa'mî lem u 'sobî 'znali
ale ... jo'ho žo'na pûdvar'tovala že ka'dy vûn i'de | a 'vûn i'šov kolo
'cerkvi no a kolo 'cerkvi hro'by – „tak 'čekaј“ – 'hvarid, – „ja to'bî '
'dam“ – 'tak so'bî po'dumala že ... i bîsîdo'vala že – „no lem ty 'jdi“ –
jag vûn pûšov jak sa ver'tav 'nazad ... a 'vna sa kolo 'toho 'c,inter,a
'furt kru'tila jo'ho 'čekala a tak se'be do 'bîloho 'vbrala do 'bîlojî 'plaxy
| 'aj mît'lu taku 'dovhu n,et | ve'liku zla'dila | a na tu'tu mît'lu
po'ložyla 'zaz, 'bîlu 'plaxtu | a tag 'maxat, | 'tam ta'koј 'dovhoј zla'dila
'n,ît | ve'likoј ||

... 'xlop ' 'stav sa kre'stiti | 'jšov do'mû 'vže | ' 'stav sa kre'stiti –
„joј“ – 'hvarit, – „vo jimn,a 'otca i 'duxa svja'toho“ (3) – po kato'licki
| vûn kato'lik | po kato'licki sa ' 'molit, id boho'rodici no j ... i 'vna
po'bîhla 'vbîhla 'navkolo ale 'xlop ta'kij u'strašenyј pri'šov šo jak pri'šov

do'mû 'takoj ot'pav – „ta ' 'što ti je“ – „joј 'žono“ – hvarit, – „š,im '
'n,îgda ta'koј ne 'vid,îv straš'noj jak te'per,ka | to 'tam z 'hrobu 'šoz, na
'mene j'šlo | 'ja sa 'mol,u i to ne po'myhat, lem na 'mene ta na 'mene“
– 'hvarit, ... 'hvarid, – „j'šlo ta'koј“ – hvarid, – „bîloј | ta'ka 'molha
'bîla na 'mene“ – 'hvarit, – „čisto n,a xo't,îlo za'biti“ || i to u'že lem
'tag bîsîdo'vav šo a'ni ho rozu'mîti ne 'bylo || ta'kij straš'nyј || no i
'vece sa ' 'n,îgda 'kar,t,ati ne pûšov a u'na jomu ne pri'znala ' 'n,îgda
že 'vna tu'to ro'bila | až jag u'že byv 'xvoryј šo ne biro'vav s 'postel,î
zyj'ti | taj 'vna jo'mu pak tu'to pro'zradila že – „znaješ ko'li tot
straš'ok šos, tu ot'pav | ta to 'ja 'byla | to 'ja byla“ || a vûn ' 'tag
za'mah nad, 'n,ov ru'kov že ki'byv jej mûh lem ... xolem dotu'liti sa |
že byv jûj tu'to otpla'tiv že to v'na jo'ho 'tag na'pudila ... /

Розповідала жінка, народжена в 1903 р.; див. також № 8. Записано 1962 р.

(1) Голосний [-e] тут вимовляється не повністю; поруч з ним зустрічаються форми
алегро з виразним побічним наголосом в кінці: ['znaj,te] або навіть ['znaj'te]. – (2)
Розповідачка усвідомила собі, що почала „не так, як треба“, темп уповільнюється,
щоб „виграти час“, і це позначається і в млявій артикуляції перед паузою –
затримкою: ['spravjli...]. Певне напруження в цілій цій невдалій частині змен-
шується зверненням до співбесідника: див. контактне ['n,êt] далі в тексті. – (3)
Ціла ця частина відбиває церковну вимову, точніше, імітування церковної вимови.

8 / ... no taj za'la 'znajte 'voly tag da'leko da'leko-m hed za'la | ta 'tam
bylo ... 'tam byv je'den 'pen, | a 'tot 'pen, me'ne ' 'tag na'pudiv bo to
ja 'č,ula šo pri'kazovali | š,i-m 'byla d,îtva'kom | ta pri'kazovali za
č,or'tû | že to č,or'ti sud, na 'svît,î || no ta m'n,î (1) sa ta'kij vka'zav ||
že č,or'ti ta'ki sut, šo i 'kur,ad, i 'xvûzd 'mavut, ...

... no a ja 'losno ta'koho 'pn,a 'vid,îla || vže jag'em pri'šla tag z
'vûlmi v no'č,i to 'bylo daz, dvî 'hodiny po 'pûvnoč,i | 'priјdu taj 'tam
ta'ka 'molžoč,ka sa 't,ahala de ... de jo'mu bylo ta'koј hi 'pîpku 'losno
'mav a 'vyttam sa 'tahala 'molha | to vûn ' 'kurit, | 'vže mi sa
'privid,îlo že 'kurit, | a jag,-em sa š,i 'l,îpše popo'zerala 'joј i ' 'xvûzd
'maje | 'maje no to ' 'čort | to vže 'druhij tam ne'je lem 'čord bo ... aj
' 'rûški š,i i ' 'rohi 'mav || jo'joј ta to 'čort bo 'viž,u že 'č,ort aj 'vyttam
sa 't,ahne tu'to (2) ta'koј ... 'molha | tak 'to vûn 'kurit, | oh ja toh'dy
'voly peret 'sebe a tak t,î ' 'kaj do'mû | to 'bylo 'treba š,i 'č,erez 'vodu |
bo to za vo'dov tot 'č,ord 'byv | taj č,erez 'vodu 'voly 'hnati i ja tu'to
'č,ula že sa 'zzadu ne 'treba poze'rati a ja sa tr,a'su | vt,î'kavu ...

... no i 'jdu až na 'pût, | 'a tam jeden 'xlob u'že j'de ko'siti a 'losno tam neda'leko ot 'toho 'čorta || ta j'de ko'siti taj 'hvarit, — „tag 'de j'deš 'de v't,ikaš“ — „taj vt,i'kavu do'mû bo 'tam je 'č,ort“ — „ta 'de je“ — no tam i 'tam po'vila-m mu tu'to 'mïsto kot'roj ... de-m 'č,orta 'vid,ila — „ta ja'kij byv“ — „ta ta'kij i 'rohi 'maje i 'pïpku 'kurit, aj 'xvûzd 'maje“ — „'joj“ — 'hvarit, | 'no a vûn 'vže sa na'pudiv | t 'vari (3) — „no ta poj 'nazad 'poj mi vka'zati 'de tot 'č,ort“ — taj ja 'nazad iz 'nim i š,i-m 'vse ... š,i-m ot 'sobî ne priš'la š,i vse sa tr,a'su | a'le lem 'vže ' 'xlop tu je no ta 'vže 'xlopa lex'ko 'perše 'jimid, hi me'ne — „ta lem 'pûjdeme“ — „no ta 'pojd,me“ — a'le ja vže 'voly tam ne 'brala lem vxa'bila na 'tûm 'boc,i 'vody | ta j'de'me || taj 'vûn i'de 'hvarid, — „ja sa ne bo'ju 'ja mu 'dam“ — 'hvarit, — „s 'kosov po 'holovî ja 'xoč,u ho 'vid,iti“...

... a'le 'jag,ez,me priš'li 'bliže taj vûn 'vid,iv taj 'vûn sa 'tag na'pudiv jag 'ja 'losno | bo to 'všytkoj v'kazovalo že to ta'koj | jak 'č,ort || taj 'vzad taj 'vzad ... 'vže sa ... 'vže to ne 'byla u 'pomoč,i a'ni 'kosa a'ni 'niž že jej 'mav v ru'kax lem doza'du | i my pereš'li ja 'vže 'svojî 'voly najš'la | r'ku (4) — „ja 'vže vt,i'kavu“ — 'voly 'vže sa j na'pasli pût tot 'čas | 'vs,ahdy tam po 'carin,i ta'dy 'pasli ka'dy ne 'treba — „'oj ta ja j'du 'hed v'že“ — „'joj ne vxab'laj n,a lem 'voly tu pri'trimuj i“ — 'hvarit, — „kûš, š,i po'bûd,me š,i sa roz'vinnit,“ || jak sa roz'vidnilo (5) tag ' zaz, j'de'me poze'rati 'toho 'čorta 'bliže ... /

Розповідала жінка, народжена в 1903 р.; див. також № 7. Записано 1962 р.

(1) Початкове [m-] зовсім чітке, вимовлене виразно, і робить враження відносної самостійності. — (2) Ця частина трохи хаотична з синтаксичного боку. — (3) Це значить [ta - 'hvarit,]. — (4) В повному стилі [re'kû]; запис [r'kû], перебільшує, але взагалі є адекватний. — (5) [d] неповного творення поєднується, зливається з наступним; чується контраст з попереднім / n / — [roz'vin:it,].

* * *

9 / ... tak ked, z,me z 'nima po 'tûm ... 'po ... po 'tûm ci'lûm se'li razyš'li sa | tak o'pravdu | barz 'byli nat's,en,i že ... že f se'li ... že ' 'ne poč,i'tali 'na to že už 'l,ude .. jak to dako'li | v 'jakûj 'špîn,i a v 'jakûj (1) x nedo'stat'kax 'žyli | a ' 'jak (2) te'per,ka || no tag na'prik'lad tu-m 'mala ja s su'sïdom ... ko'troj jem po'tomu pred'nesla aj v brati'slavî |

a 'duže 'byli tu'ty ... pre'kvapen,i ... os'tat,n,i tu'ty 'pany dox'tore ... tu'to ... bo pro'siv n,a sa tam je'den ... 'dox'tor ... 'šo-m 'vlasn,e 'vykonala | ked, jem priš'la k 'opč,anovi a ked, jem 'vid,ila že 'treba mu le'karsku 'pomoc a 'trebars 'bûto (3) ne xo't,iv i'ti | a'bo ... byv 'protiv 'toho že čo'ho ja 'zrovna jem 'č,lenkov č,erve'neho 'križa ...

... no 'tak tu-m 'byla u su'sïdy | tag jem to 'tak tam po'vila 'jag jem za'žyla | jag aj 'vam povî'davu || priš'la-m 'tam do 'n,o'ho a xo't,ila-m že by jo'ho 'd,i'vka ... je v tyx 'rokox šo aj 'ja | 'd,iti 'maje odrost'l,iš,i ... tag že by mo'hla na'prik'lad i 'vna vstu'piti do č,erve'noho 'križa 'vže | i'du (4) na 'sxozu 'a tag 'dalše 'možeme 'tam po'sluxati že 'jak to 'je pro č,olo'vïka 'vysluxati so'bî jed'nu ta'ku zdravot'nicku ... te'da (5) ... hej | pred'našku | 'šo to pro ... ket, so'bî tot č,olo'vïk tag 'vozme | 'šo to 'vlastno pro č,olo'vïka ' 'je || že 'kûl,ko so'bî 'može 'sam pomoč,i | 'no xo'lem u tyx 'najmenšyx no tak ked, 'budûd, (6) daja'kî 'bûl,š,i xo'roby tak 'samo'zrejmo 'nejz,me od'bornic,i | bo 'dox'tor štû'dûje ci'lyj žy'vot no a my 'aspon, ... 'aspon, aby jz,me 'znali za'kroč,iti pri 'tom ... 'krvacan,u (7) a pri tûj 'ran,i aby jz,me tam 'hned, ne da'li jag 'naš,i 'rodič,i dako'li pavu'č,inu a 'šo ja 'znam | aby jz,me 'znali šo tam 'treba || že 'treba 'čisto oš'e'triti | aby 'tam sa ne du'stala 'špina a s 'tym i'ti ked, 'bulša 'vec | d 'dox'tora ||

... no tag 'vûn men,i po'vîv že — „dox'torka z 'n,ejî ' 'ne bude | č,er'venyj 'križ jûj ' 'netreba a 'vna tam ne 'musid, j'ti“ — 'no a ... a jš'li v'rati || byv tam 'vûs ... is ... v dvo'ri a jš'li v'rati || 'šo sa pri tûm 'stalo ... a 'ja tam byla 'jako ... 'navš,č,iviti jix 'no | 'brašna na mn,i 'byla označ,ena č,er'venym 'križom || 'no a ... 'vûn jak si'dav na 'vûs | 'tak sa ja 'kojs,ka 'tam za'vadiv | a 'naras roz'der so'bî ... tu'to ... n,e (8)... 'nohu na ... boro'nu || 'no a tam boro'ny že'l,iž,n,i a so'bî roz'der — „no 'tag lem vidi'te | 'mavu tu všytkoj | po'tribn,i 'veci ko'tryma by-m 'vam mo'hla pomoč,i ale 'ja ne 'mušu 'zato že ja 'nejem (9) 'dox'torka | bo 'ja ani 'n,iğda n,ov ne 'budu | ale vidi'te 'tu na tûm 'mîs,t,i jag ... 'vaz bo'lit, | 'vaša 'd,i'vka by mo'hla vam pomoč,i || 'takoj by vam mo'hla pomoč,i | ne'treba vam 'nijakoho 'dox'tora a'ni sa do 'več,ara 'strapovati | že bys,te dû'stali tu'tu ... o'travu | aj zby'toč,n,i 'bolesti“ — 'vûn sa na 'n,a tak popoze'rav (10) | taj n,a 'tak ... — „no tak ket, tam 'maješ tak poma'haj“ — 'no tag ja mu tu'tu 'nohu 'ošetrila | 'vže-m jim (11) tam 'vysvîtlila 'šo-m ro'bila zavja'zala tu'tu 'nohu 'hvar,u: „no tag 'možete j'ti“ — bo to ne 'bylo boh 'znaje ja'koj straš'noj | lem 'krov iš'la a 'rana 'byla || 'no a tag vûn 'hvarit,; „ne 'maješ da'leko do'mû ale si'daj“ — a 'ja 'hvar,u — „no a 'preca lem 'tod ne bre'xav šo 'hvariv že 'staroho

vo'la 'vže 't,aško u'čiti ve'sti" – a vùn 'hvarit – „ale 'ja t,a po'vezu“ – že 'jak to vùn po'xopiv | po'xopiv že to ...

... tak po'tomu pak tod 'doxor 'hvarid, že ...ja toh'dy ... 'no (12) 'vece ras priš'la š,i 'tag do brati'slavy | a to vš'ytkej bo ... 'ne či'tala-m to z novin'ki a 'ne napi'sala-m so'bî | ale skû'toč,no 'moji 'zažytki na se'lî 'no tak to ... || a 'jix tu'to o'pravdu zaji'malo že – „aj 'navčit, sa 'každyj | a 'každyj nam tu'to po'vís, | šo pro'čitat, ale my 'xoč,eme 'znati 'skutki 'jak tam 'žyjete“ ... /

Розповідала жінка, народжена 1926 р. Записано 1962 р.

(1) Контамінація двох форм з затримкою: [ɥ ~ 'jakúj] та [ɥ ~ 'jakix]. – (2) В цьому випадку дійсно [j-] ; у ряду місць цього тексту я вагався між [- i -] та [- j-] , однако я все-ж таки схилився скоріше до [- i -]. – (3) Легке подовження [t], т.є майже ['bût:o]; в мовленні розповідачки зустрічається і ['bût,to], очевидно богемізм. – (4) Репродукція власних слів, як фіктивних – здається – фрагментів аґрації. – (5) Настала затримка, розповідачці підказали потрібне слово [pred'našku]. – (6) Розповідь вагалася; вона хотіла, очевидно, сказати ['bûde], але передумала і закінчила розпочату форму інакше. – (7) Слово має три склади: ['krva – cá – n,û]. – (8) Контактне / n,e / . – (9) Емфатичний наголос з характеристичною мелодією, яка хитається в частині [↑ ja ~ ↑ 'ne ↓ ijem ~ ↑ 'dox ↓ tor ↑ ka]. – (10) Перебиває розповідь і переходить на пряму мову. – (11) Т.зн. учасникам конференції, аудиторії; розповідь переноситься на початок, де вона каже: [bo pro'siɥ ~ n,a ~ sa ~ tam ~ je'dɛn ... 'šom ... 'v'ýkonala]. – (12) Родповідачка далі промовчала, нібито зі скромності, здається, однако, що їй важко було знайти потрібні слова.

* * *

10 / ...'prošu 'pozor | 'važen,i 'drustevn,iki | 'zavtra 'perša sku'pina 'kosit , od hra'nic,i kle'nova v lado'mir,č,iku || 'protože 'tam 'kosit, 'traktor | a je 'treba | po'čistiti šo 'traktor ne poko'siv | aby sa 'naras su'šylo | šan'cy a tak 'dale || 'druha sku'pina 'pûjde do ... bere'zûvčika || 'tret,a sku'pina po'kračuje na 'rad,ovî | če'tverta sku'pina do'kosit, na 'pomer,kax ||

...dale upo'zorn,uvu 'vš'ytkix pasty'r,û 'našoho se'la aby ne pûš,č,ali xu'dobu po zaka'zanyh 'místax jako šy'munovo a kertenov'atec, a 'jinde || lem po 'suhlas,i 'mjestnyx 'organu 'može sa xu'doba pripu'stiti na ur'č,it,i 'místa ||

... za 'dalšoj | sku'pina 'leso'stavu 'pûjde ko'siti ho'ri bere'zûvčikom || 'žadavu jix aby ko'troj 'bude 'možnoj ko'sa'č,kami poko'siti aby opko'sili a zoxa'bili || opa'kuvu | 'zavtra ... 'd,akuvu | 'dobru nûč, ... /

Говорив чоловік середнього віку. Записано 1962 р.

11 / ... 'prošu 'pozor | 'važen,i 'drustevn,iki || zo 'žatvov pla'nujeme 'okolo pjat'nacatoho 'tohoto 'mís,aca | že sa 'zač,ne || 'dnez, je če'tvertoho | 'stale 'malo 'xlopû sa za'pojuje do 'koz,by 'luk || je 'možnoj u'kon,čiti 'koz,bû 'luk do 'žatvy 'ak sa za'pojat, u'šytki 'xlopi | za po'moč,i 'strojû || 'xvil,a je 'dobra | je po'trebnoj 'zvažyti 'každому 'jednomu a'by 'mav 'minimum pra'covnyh jed'notok otraco'vanyx na 'uspoko'jen,a 'svojoj (1) do'macnosti na 'zimu || xto spoz'div | i'š,i je 'možnoj dû'hnati || 'proto 'žadavu u'šytkix 'xlopû aby čím 'bulše jix sa zučast'nilo 'rano do 'koz,by | 'perša sku'pina 'ide op'košovati 'smesku 'okolo 'maku a na žel,iz'n,an,u || 'druha sku'pina u bere'zûvčik | 'tret,a sku'pina na 'rad,ovo a če'tverta na ho'ru 'konez, 'jar,č,u op'kosit, ale'bo pod,l,a 'pokinu ve'duchoho sku'piny || opa'kuvu ... 'dobru nûč ... /

Говорив чоловік середніх років. Записано 1962 р.

(1) Замість [-ôjî].

12 / ... 'prošu 'pozor | na 'zaklad,i uzne'sen,a vče'rajšoho spo'leč,noho zasad'nût,a 'viboru d,e'din,s,koj organi'zaciji (1) 'rady 'mn,esnoho 'narodnoho 'viboru a 'spravy 'jednotnoho 'rolnickoho 'drustva pozy'vavu 'vš'ytkix 'č,lenov a 'č,lenki 'našoho jed'notnoho rol'nickoho 'drustva na 'sxozu ko'tra sa 'bude ko'nati 'dnes, po 'pold,n,u o 'tret,ûj ho'din,i v 'sali kul'turnoho 'domu || 'žadavu vaz vš'ytkix pri'dite včas a v čím 'bûlšûm 'poč,t,i | 'bude sa jed'nati o dule'žitix 'vecax || opa'kuvu... /

Говорив чоловік середніх років. Записано 1962 р.

(1) Т.зн. партійної організації.

13 / ...me'ne 'pišût, he'lenu pali'vodova a 'rod iva'negova | ja sa 'rodila 'tu | v 'vubli | 'rodila-m sa 'tis,ač, 'vûs,am sto 'devja'des,at 'pjatoho 'roka a sek'tembra 'dvac,at, 'tret,oho a 'mavu 'š,iz,des,at i 'sím 'rokû budu 'mati na sek'tembra 'dvac,at, 'tret,oho || 'n,en,ko sa 'tu 'rodiv v 'vubli a 'mati sa 'rodili v pûtkar'pac,kûm ale pri'šli tu ma'l,i z 'babov z 'mat,ar,ov 'svojoj | ta sa tu hodo'vali i tu sa pag odda'li do 'nas do 'n,en,ka | můj muž 'tyž ro'ž,enyj v 'vubli | 'tak ... /

Розповідала жінка, народжена 1895 р. Записано 1962 р.

Новоселиця

1 / ... tam si l,uh (1) na 'šyfu | ne li'hav-em 'calkom 'š,isto (2) | 'ane-m sa ne rozbe'rav | 'lem-em so'bî 'tam l,ux a 'tu-m 'mav v ke'šeni to bude'l,arča | šo ši 'bylo 'vus,em ta'l,ari taj si 'dumav tak | 'bože | šo to 'bude zo 'mnov | bubno'vali | že 'mati 'dvacad, i 'pjat, ta'l,ari | 'ja ne'mav lem 'vus,em || a tam byv je'den zo ša'ris,koj sto'lici ta'kyj ra'pak a 'staryj | šov v 'svojum 'šmat,u 'šov u's,ahdy || ta tu'to 'vvid,iv | že ja tu po'ložyv do ke'šen,î ... || 'ja za'spav | jag-em l,î'hav | ta so'bî 'dumam | 'šo mi sa 'bude 'sniti | ci me'ne ne za'vernud, bo 'ja ne'mav lem 'tul,ko 'hroši ... ej | 'vrano | ja sa pro'buž,u | ta 'dumav | šo mi sa 'snilo ...

...mi sa 'snilo | že-m 'mav po'ran,n,î no'havky a vže te'per, d,î'ry || raz | ja 'znajete 'vstavu | tu 'šusnu | a tod žy'van mi ke'šen,u pro'rízav | taj 'hroš,î vkrav || 'poružn,a mi 'ruka 'vylet,îla || jag-em za'jojkav | 'šytky sa zbi'hali d 'do mi — „ta 'šo to?“ — ta ja-gem ... „v'krali od n,a 'hroš,î“ || 'bože 'znajete | 'jag-em 'jojkav || no 'znavu do'br,î 'vže te'per, že n,a za'vernud, ... 'ale tot svir,'bîn,ka od 'mene po'žyčiv u meslo'vicaĥ na 'x,l,ip | 'des,at, ko'run | to 'dva 'ta,l,ary || ta 'jojkav | taj 'hvar,u: „ne'treba me'n,î jih 'vže | a'le ked, 'majte ta vir'n,îte mi tyĥ 'desat, ko'run“ — 'dva ta'l,ari || no tam je'den 'šov s 'potoka ta vun si od 'n,oho po'žyčiv | 'dva ta'l,ari | bo 'vun ne'mav ta'kyĥ drub'nyx || taj me'n,î da'li || ta 'vže jde'me do kase'gardy | ta'kyj-em za'jojkanyj | šo 'strax ...

... tam 'l,ude 'jdut, 'doli ... pa'nove | ta'kî 'knihy ve'likî sto'jat, | sa 'zvidovud:, „l,ude | 'de jdete?“ — „ta do 'svîta“ — „ta 'de?“ — „ta do ro'boty“ ... ta jak 'ja pri'šov taj sa poklo'niv taj 'vz,av 'ruku pocîlo'vav je'nnu ... a'le 'vni dva'je 'byli aj ši 'mež,î 'nima 'byla taka 'pan,î | hî 'moja 'mar,a || „taj 'de jdeš?“ — a ja 'hvar,u: „do ame'riky“ || no pa'nove ty 'hvar,at: „to'to je čolo'vík ... my 'znajme 'dobr,î že ket ta'dy jde | ta do ame'riky jde | ta ci 'maš ta'l,ara?“ || a ja tak ty 'dva 'trimav

u ru'kax | ta 'hvar,u: „mavu 'dva“ || sa za'smîjali | ta vun 'hvarit:, „čuvez, jag bubno'vali | že 'byste 'mali 'dvacad, i 'pjat, ta'l,ari?“

... ja po'maly sa ros'plakav | povî'dav že jak | 'kul,ko-m 'mav i'š,i | i toj 'noš,i 'xtoz, od 'mene 'vkrav | to mi pro'rízav | vka'zav-em || ja po'šav 'jojkati | ja sa bo'jav | že n,a za'vernud, || „ta 'neplaž, ne'bujsa | 'maješ 'dva ta'l,ari | my ti da'me i 'xl,îba“ || ta mi pag da'li ta'kyx šíz, 'bulku | kov'basy || da'li mi pak 'tašku ta'ku 'bilu a mi za'hnali | 'znajte | z 'domu | ko'li ja sa 'vyrixto'vav ta mi da'la 'šumnu ko'šul,u | pre'bačte | i 'gaš,î s ton'kohu polot'na || a tod hati'žak 'tyž byv s ton'kohu polot'na ... i tu'ta 'pan,î 'vid,îla taj 'hvarit, 'tomu 'svojomu 'panovi : „ked, das'te mu pak 'tašku | ja by od 'n,oho tu'to ku'pila tu'tu ko'bel,u“ ...

... i 'vna me'ne po'klikala tak konez 'havza (3) do 'sebe | a v ko'bel,î 'byla ko'šul,a to'non,ka i 'gaš,î i 'vna tu'to 'vyn,ala | na špar'het,î | 'mala 'mn,aso | na'klala mi do 'mis,ati 'mn,asa | 'vynesla 'xl,îba i tu'to ... rozja'zala tu ko'bel,u | popo'zerala ta mi da'la 'druhî 'gač,î i ko'šul,u 'spunn,u i 'ver,xn,u || a za ko'bel,u mi pak da'la ta'ku tal,l,a'rovu na ne'd,îl,u || i tu'to me'nî pri'nesla tam it 'tym pa'num 'nazat | po'víla 'tomu 'svojomu 'panovi | že tag i 'tag-em ot 'toho 'xlopa ... da'la-m mu | 'fryštik | aj da'la-m mu tu'to 'šmat,a 'tul,ko | ž,ino'vinu i 'gač,î i ko'šul,u a 'druhu | 'tret,u ko'šul,u-m mu da'la za tod hati'žak || no ta do'br,î ... /

Розповідав чоловік, народжений 1896 р; див. також № 4, 5, 27, 28, 29. Записано 1961 р.

(1) / 'l,uh / => ['l,uh | le'hla] на відміну від / 'prut / => ['prût | 'prûtu].

Вокалічні опозиції новоселицької говірки організовані в такій системі:

/i/	::	/â/		/y/	::	/u/
/e/		/a/		/o/		

На колишній прямий взаємозв'язок з говіркою ублянського типу (див. стор. 245 *вокалічна система Ублі*) вказує факт, що розрізняються два типи *и*. Пор. / 'nus / ~ ['nus | 'nosa] :: / 'prut / ~ ['prût], / 'kurka / ~ ['kûrka] ; в ненаголошеному складі маємо в акуратній вимові тільки один голосний *u* - / 'narud / ~ [' narud], / hlu'bokuj / ~ [hlu'bokuj]. В побіжній вимові варіант [û] проникає і в позиції ненаголошені та тільки у складі, які не альтернують, так що поза складами без альтернації є [u] та [û] у відношенні вільного варіювання. Тому ми також могли навести вокалічну систему Новоселиці так, як ми її навели. Характеристичні альтернації в Новоселиці: ruk | 'roku , 'nese | 'n,us, , 'peče | pjuk , pri'vede | pri'vjuĥ (остання мало систематично).

(2) Новоселиця має консонантичну систему

/p/	/b/	/f/				/m/				/v/
/t/	/d/	/c/	/ʒ/	/s/	/z/	/n/	/r/	/l/		/j/
/t̚/	/d̚/	/c̚/	/ʒ̚/	/s̚/	/z̚/	/n̚/	/r̚/	/l̚/		
				/ʃ/	/ʒ/					
				/ʃ̚/	/ʒ̚/					
/k/	/g/			/x/	/h/					

Часто, однако, проникає /č/ під впливом сусідніх говірок. - (3) Англ. "будинку".

2 /... a 'pag-em pu'šov na marodvi'zitku i 'tam 'doxto' ho'vorid, me'n,î: „šo to'bî je?“ – ja – „pane 'doxto' | ne'znav | šo mi je ci 'voda mi ne xos'nuje | ci 'šo“ || a to ta'ki | 'znote | bo',aki-m 'mav na 'holovî“ – a s tyh bo'l,aku ta'ka 'čorna 'voda 'šla | ta'koj jag boks na bo'kan,čî | ta'ka čorna 'voda 'šla || no i 'doxto' ho'vorit,: „pujdete do sara'jeva na 'supervi'zitu || a 'mate 'mat,er 'doma?“ – „mavu“ – „a 'n,an,ko?“ – „je“ – „a 'či 'vže 'starî?“ – „'starî 'vže“ – „a d,î'ti 'vece ci 'je?“ – „ne'je 'nikoho | lem ja 'sam je'den“ || i vz,a'li me'ne do sara'jeva...

... 'ja tam za 'dva 'tižn,î byv || 'peršo'ho 'd,n,a me'ne vbo'lok'li i vizit'er'ovali || i ho'vorid, 'doxto' ... 'holj-em byv ... ho'vorid,: „vi'lošte 'nohu na 'nohu“ – i 'ja vi'loživ 'tam || i vun ta'kov pa'l,icov 'dva 'razy me'ne bevhl – ata'dy po ko'l,în,î || no že | 'hvarid,: „jdi sa vbo'l,î'kaj“ – 'taj 'ja sa vbo'l,ug (1) na'zat || taj 'ja za 'dva 'tyžn,î 'každyj 'den, | 'znajte | 'tam xo'dîv na vi'zitu | 'ale 'vžem sa ne zbo'l,î'kav | lem 'tako'j tam ma'jur ... 'ja ne'znav | a'le tu'ty ve'l,iki 'pani 'byli | vo'jins,kî 'pani ... za 'dva 'tyžn,î-m 'každyj 'den, na vi'zitu xo'dîv || i tag 'vni me'n,î 'vypisali 'super vi'zit do više'gradu...

... da'li n,a do više'gradu tam u ser'biji || i tam pa'nu 'poza 'stul 'povno tyh vo'jins,kyx 'panov || 'pišut, šos | 'pišut, 'pišut, 'pišut || a 'jeden 'pan ho'vorit: „ide'te do 'kučî“ – hvarit, tag z-za sto'la | si'd,iv tag za sto'lom a ja 'vytty || a 'vstav i-za stul,ca a mi atak: „idete do 'kučî“ – tu'to 'ja 'xoču | tu'to | do'mu | do'mu ...

... a 'ja ot tri'nastoho 'roku byv do šis'nastoho 'roku 'doma || bo 'ja 'knišku du'stav do sir'biji 'super vi'zit | 'ale jag 'vojna 'stala i me'ne 'brali na asinti'runog (2) 'nazat do humen'noho || 'vže zy'šlo ... 'moš povî'dati? ...

... i me'ne be'rud, do humen'noho asenti'runok 'nazat | pu'šov 'ja na je'den asenti'runok | nevz,a'li n,a | pu'šov na 'druhuj | ne vz,a'li n,a | pu'šov na 'trit,yj | vz,a'li n,a na'zad do 'vos,ka || vz,a'li n,a do 'vos,ka

'nazat | 'ale toh'dy-m 'byv v 'šiz,dis,at 'šestum rege'ment a ma'd,are n,a vz,a'li do dev'jatyh hon'vidu || 'ja | 'znajte | za čo'tyr,î 'roki 'tam 'bu'v pri hon'vodox || ta n,a vz,a'li do ro'maniji ...

... 'ja za 'puvdra 'roka v ro'maniji 'byv ... 'ej | toh'dy v ro'maniji spo'kuj || že'nud, naz na tali'jan,s,kij 'front || taj zalado'vali trans'port || i za čoty'r,î 'dny z ro'maniji do tali'jan,s,ka z,me 'šli ma'šinov | čo'tyr,î 'dny || tam nedo'br,î ...

... ne'znav jak po 'našomu | 'šodron, (3) po ma'd,ar,s,ky || na 'šodron,u-m ro'biv || halici'jane 'hvarili | že fid,ban (4) a po 'našomu te'per, ja ne'znavu ... 'šodron, ... 'drutom 'stovpami 'neslo | kon'dzervu | 'cuker | na tod 'vir,x | tam 'šodron, | 'drot t,a'hav ... la'novka ... i 'tam me'ne na la'novku da'li | ja 'tam ro'biv | 'znajte | tak 't,aško ciba'ky 'šli | 'mn,aso | ja tam ro'biv || 'cuker, z 'mîxami sa nat,î'hav || 'joj | ja tam tag ro'biv zaz, 'duže | 'duže-m ro'biv ej | ej | 'ej | 'znajte | tali'jan 'stav 'biti | 'biti | tag 'biv tali'jan || no i 'naši 'bili | a'le tali'jani lem „huuu a 'huuu“ || 'bje ta bje || i po'biv 'našu 'kuxn,u | kanca'lar,n,u i tam pe'kar,n,a 'bula | roz'biv tali'jan 'všyt'koj | tag na 'kulu roz'biv tali'jan ...

... ras jak to po 'našomu | fiju'hodnot, (5) | 'mad,ar | fiju'hodnot, | natpo'ručik a'bo po'ručik || i natpo'ručig hovo'rid, nam | jak roz'biv ... 'všyt'koj po'biv tam tali'jan ... hovo'rid, natpo'ručik | po ma'd,ar,s,ky nam hovo'riv: „utî'kajte | ka'dy 'znajete | 'ja vam ne'budu hovo'riti 'nič“ || a nas sîm 'xlopu v 'sklad,î ro'bilo | i nam 'dav jen'nu 'ladu ... ta'ka 'šiz, metru 'mala 'lada ... solo'niny nam 'dav a 'sîm 'xlopu nam dav 'tym | šo z,me ro'bili 'tam i my | 'znajte | tag ji 'nesli 'vonka 'dale | 'ladu roz'bili | lem 'šo z,me roz'bili 'ladu i ja 'tul,ko vstix | 'ruky tag do 'ladi za'pxav a 'dva 'falatky-m si 'vyn,av | to 'byli ta'ki ... hu'džena 'byla ... ta'ki šy'rokî fa'latky 'byli ... tam ta'ki 'dva 'falatky 'vz,av a 'vže-m | 'znajte || a'ni ne'muh 'vyjti 'vyttam | 'vojs,ko boh 'znaje | čij z 'neba na'padalo | jed'noho i zada'vili v 'tuj 'lad,î ta'koho ne'velikoho voja'ka | 'tam ho vva'lili | 'drylili i zada'vili ho || ta'kyj voja'čog 'byv || ho zada'vili v 'tuj 'lad,î to'ho vojač'ka | a'le 'ja tu'ty 'dva 'falatky 'vz,av solo'niny || no i 'ja so'bî do hati'žaka po'loživ || no ta 'vže 'jdu het tam 'dol,î 'tov ho'rov 'vdolinu | aj bo 'vže 'vičur | temno'ta || do'roha | lem | 'znajte | ta'ka 'dol,î 'tym ska'l,om ta'ka do'roha || jak sa 'vytty poze'rav | ta ijojo'joj | ta jak tam 'vpadu | ta a'ni 'n,igda n,a 'nixto nezozberat, || 'ale po'maly 'vos,ko z lam'pašami 'šli | 'šli my tu | do'lov pri'šli ...

... ta 'ja | 'znajte | calyj popo'lud,n,u t,î'kav i 'calu noc i druhuj

'den, | 'caly 'den, | aj zas, 'calu 'noʒ-em 'vt,i'kav ...

... a 'druhoj 'rano | daja'ky 'tam 'kavu du'stali | bo to tod ire'mešter (6) ho'vorit: „nevt,i'kajte 'xlapi | bo 'budeme sa do va'gonu lado'vati a 'pujdeme do košic do 'kadru“ – a tak tu'to | pere'bačte | 'hovno 'bylo || to tag ne 'bylo jag vun hovo'riv || ka'dy my 'mali 'tov do'rohov i'ti | vt,i'kati a 'vže tali'jane 'jdud, | 'avtovy | 'vos,ko || tu'ty hu'sar,e | jo'joj | vže ne'je de 'jti || 'všytkoj naz za'brali | 'naš,i mo'tory | 'kon,i | šo z,me 'mali 'tam vo'zy | 'voly | 'svin,i | 'všytkoj nam za'brali | 'všytkoj || ja 'jdu id 'vozovi ... – „a'vija (7) | a'vija | 'vyty | a'vija“ – na 'mene – „a'vija | 'jdi hed 'vyty“ – ... n,aj ... 'dumav so'bî | n,aj t,a ma'rija po'bije || 'vže-m dovojo'vav – „a'vija bajo'neta“ – lem 'tul,ko-m zrozu'mîv – „a'vija bajo'net“ | „a'vija bajo'neta“ – š,i ras | a 'sabl,u | 'znajte | 'vyn,av i me'n,i nad holo'vov s 'sabl,ov tak sto'jit, a 'hojkat, – „a'vija bajo'neta“ || 'ja 'znajte ros'kapčav i tag verx na'zat – a'vija! || no taj ja pu'šov || i tam 'stali vizitiro'vati tak 'vos,ko tu | viziti'ruvut, a ši'kuvut, a ši'kuvut, | a'vija ve'rona | a'vija ve'rona ...

... a je'den vo'jag | 'znate | pri'šov izo so'kyrov ta 'bij tam to'ty star'ci | so'kyrov 'biv tag | 'znajte | biv do neš,čas,t,a | 'vojak | tyx star'š,ix | jih das čoty're sto'jalo 'vjedno || biv tag iz bu'xom jix tre'pav a 'vže 'druhi 'derli iz nix ši'l'agay (8) tu'ty do'lov z naš,ih (9) ofi'ciru || ne'mux so'bî po'raditi 'nič ...

... tali'jane ho'vor,at: „ 'gvil,a | 'gvil,a“ (10) – tam po 'sto l,u'di ta'l,uvut, | taj ta'l,uvut, ta ta'l,uvut, ta ta'l,uvut, | boh 'znaje | šo ' 'vos,ka tam ne 'bylo || ta'l,uvut, a 'ja ta'kyj z,ab'nutyj lem tu'tu 'bl,usku-m 'mav na 'sobî a 'kulaž, na 'sobî | 'joj a ta'kyj 'dvacad, 'vos,moho vok'tovbra || ja tu'to 'mavu i te'per,ka 's,ato | 'ja po'trimav 'dvacad, 'vos,moho ok'tovbra ...

... 'ej tag u'že poxo'dujeme | tam 'bunda | tot 'plaž, (11) je na 'zemli i 'xl,ebnik | tag 'budu 'hvariti 'xl,ebnik | 'štos, po 'našomu ko'bilka tu'ta vo'jens,ka | a'le tali'jan,s,ka || a 'ja | 'znajte | jag-em tag i'šov vz,ab'nutyj | tag tag 'vni poxodo'vali | ko'bilku 'vz,av na 'sebe | 'mantel, | zahor'nuv sa taj jde'me 'vže || ji a tu'ta 'bunda ta'ka 'dovha 'byla || 'vže ne 'zbavu 'nič te'per,ka || 'puc,avu tam do 'tojî ko'bilky tam je kon'zerva i komis,n,ak ... ta tu'to mi 'treba a 'ja ne ve'čer,av 'nič 'ane na 'obîd-em 'včera ne'jiv ... u 'mantli 'šupavu | jed'na kon'zerva je a'tu na 'pravum 'boci i 'tu kon'zerva je a 'vni komis,n,a'ky 'mali ta'ki o'kruhl,i komis,n,aky a 'bilî | 'bilî 'byli | 'bilî 'xl,ebiky 'byli ...

... ta nas 'hnali naz a 'hnali nas | ta 'hnali | ta 'hnali | raz na

je'nnu ma'juru nas pri'hnali | tam nas pozbol,i'kali u no'ši a 'ja | 'znajte | 'jakkoli naz 'hnali za 'tyžden, | a nam 'jisti ne da'li 'nič || a 'ja | 'znajte | ta'kyj holo'den 'byv || že-m lem 'tul,ko | že-m do'han-em 'mav | ta-m 'kuriv tam | a 'vodu 'piv a 'jisti ne da'li za 'tyžden, tali'jane 'niž, | lem 'hnali ...

... a 'druhuj 'den, nas pozbol,i'kali | 'šmat,a do pa'rovn,i 'dali a nas 'šytkoj postri'hali | i 'hlavu i na 'jajcax nas postri'hali i put pa'zuxom nas postri'hali | 's,ahdy nas postri'hali tali'jane || a nas do ku'pel,u 'dali | že by z,me 'vušy ne'mali || no a toh'dy pag po 'panoh do ro'boty a 'ja v je'nnoho 'pana ro'biv za 'dva mî's,aci u 'hnoju || u 'druho-ho-m 'pana no'siv 'hnuj za dva 'tyžni na 'plečax || 'pravda | vun 'kuzd (12) nam da'vav aj 'vino 'piti aj 'jisti nam da'vav ...

... 'ja byv tam za vus,em'nac,ad 'mîs,acu v tali'jan,š,in,i | 'ja sa naro'biv tam || a tag 'znajte z ro'boty 'šis, kilo'metru pri'šov 'lagru || pri'šov do le'n,aga [Legnano] do 'lagru i tam u 'večar pri'šov je'den ukra'jinec 'četar | vun tam dav'no pola'panyj 'byv | ta vun 'znav po tali'jans,ki | ta is 'knihov pri'šov: „xlapi | ko'ho bu'dem kli'kati | sta'vajte pozad 'mene v 'dva 'šori“ – no | jak 'stav 'klikati | a 'kniha ta'ka tov'sta || 'klikav | 'klikav na 'meno – taj 'ja || 'vyklikav 'šytkoj: „no | 'xlapi | šo 'majte po 'celtax a sa zbe'rajte a jde'me do kanca'lar,n,i a 'takoj 'tojî ho'diny jde'te na 'štaciju“ – tag vun hovo'riv – „jdi'te na 'štaciju a pu'jdetе 'domu het“ – i tag 'bylo ... ko'mando tali'janskoj nas pereda'lo av'strijskomu ko'mandovi i to'dy po'maly | po'maly do no'voho 'mesta | z no'voho 'mesta do 'košic || a v košicox 'štiri 'dny-m ne 'byv | taj n,a vipi'sali 'domu || 'vže-z, dovoju'vav ... /

Розповідав чоловік, народжений 1890 р.; див. також № 3. Записано 1962 р.

(1) Є фонема, які зустрічаються тільки в умовах морфологічного чергування (напр. / û / в Ублї, / ü / у Звалї); вони є одночасно членами фонематичної опозиції (пор. / u /:: / û / в Ублї, / i /:: / ü / у Звалї) та можуть також створювати фонематичний контраст: перед м'яким приголосним є в Ублї тільки / û /, перед твердим можливі обидва приголосні типу u, т.зн. / u /:: / û / . Важливе те, що ці фонема вказують на член пари, з яким вони чергуються, і тому мають свій власний (не тільки негативний, диференціювальний) зміст, напр. / û / в Ублї вказує на / o / і таким чином поєднує різні форми того ж самого елемента, які в парадигмі зустрічаються: напр. / rûk | 'rok=u / в Ублї. – (2) Мад. „призов“. – (3) Мад. „канатна дорога“. – (4) Мад., нім. „підвісна дорога“. – (5) Мад. „поручник, старший лейтенант“. – (6) Мад. „ротмістр“. – (7) Іт. „геть“. – (8) Нім. „петлиці“. – (9) / 'naših ofi'ciru => 'naših ofi'ciru / – при зв'язній вимові (– x-o => – h-o). – (10) Іт. „швидко“. – (11) 'plašč, je => 'plaž, je – при зв'язній вимові (šč => ž-j). – (12) Мад. „їжа“.

3 / ... 'ja ka'liniž, 'juraj z novose'lic,î šov do ame'riki | bo v 'naz 'byla v čas po'koju bin'nota ve'lika | tam 'mus,îv i'ti do ame'riki ta'dy na 'pol,s,ku ...

... tam pri'šov do s,a'noka do a'genta i a'gen ho'vorid,; „de jdete?“ – „taj 'dem do ameriki“ – „a 'mate pi'n,az,î?“ – „ta 'mavu“ – „a 'jakî pi'n,az,î 'mate?“ – „požy'čan,î 'mavu“ – „no ta 'budeme pi'sati šifkardu 'ale to vaz 'bude sto'jati 'tristo 'dvacet 'korun“ || 'ja pamn,a'tavu 'dobre tu'to | no aj 'un mi to na'pisav taj to nam po'dav až do ham'burku ...

... v ham'burku šednuv (1) na 'šifu na 'malu a pak pere'vezli na 'vel,ku 'šifu | tag zalado'vali 'l,ud,î | 'pjat, 'tis,až, 'l,udi zalado'vali i toh'dyj ide'me po'mal,î | po'mal,î za 'dva 'tiž,n,î-m i'šov na 'šifi 'pokl,a-m do nev'jorka pri'šov || a z nev'jorku do kose'gardi || 'tam vizitiro'vali doxtorove | ho'vor,at, 'toty 'tam pa'nove | šo do 'knihy pi'sali: „de jde'te?“ – „no ta do ame'riki“ – „no a 'de?“ – „do ame'riki“ – „ale 'de?“ || no | ta 'ja ne'znava ... „a 'majte at'resu?“ – „mavu“ – „no | po'kašte 'atresu“ || vka'zav at'resu || „a do ra'čister [Rochester] 'mate | ra'čister | nev'jork | no 'itte tam ut 'tomu 'panovi“ ...

... ja 'pošol tam ot 'tomu 'panovi | a tam 'tod 'druhyj pan ho'vorit,; „itte t tam'tomu 'panovi“ || pu'šov 'tam | ta'kyj 'staryj 'pan byv 'sivyj || „mate 'tiket na 'místo || 'listok?“ – „ja | 'pane | ne'znavu | ci 'mav ci n,î“ – „po'kašte šifkardu“ – poka'zav ja šifkardu || po'zerad, vun do šif'karty | ho'vorid,; „lem 's,te 'doti 'mali zapla'čenoj | 'tristo 'dvacet, 'korun tu do kasi'gardi a 'tu 'musite 'dati 'šim 'do'l,ari a 'prijdete do ra'čister“ – no j 'ja 'vyn,av pi'n,az,î taj 'šim tol,l,ari-m 'dav ... no | toh'dy na 'malu 'šifku | 'hvar,u de tam'tomu 'panovi | da'li mi ta'kyj 'balik 'malo 'bulšyj jak tu'ta 'radija || ho'vorid, mi vun | 'ja 'hvar,u | da'je mi 'balig: „nate vam“ – 'hvarid, – „balik“ – a po 'našomu ho'vorit, 'tajag my || a 'ja jo'mu ho'vor,u: „na'šo me'n,î 'balik?“ – „a to 'musite 'brati | to 'pokl,a na 'mesto 'prijdete | to vam 'jísti 'treba“ – tag mi hovo'riv – „a 'dajte jen'noho tal,l,ara“ – no 'ja 'vyn,av taj 'dav – „no a 'jítte 'tam t 'tomu 'panovi“ ... pu'šov ja 'tam || tam'tot 'pan ho'vorit,; „itte tam na 'malu ... tam 'vidíte ... | 'malu 'šifku?“ – „vižu“ – „no 'itte 'tam a so'bî 'sednete 'tam“ – 'sednu tam || 'sorog 'l,udi tam zalado'vali na 'šifu a pak na 'štaci'jon ši dav iz 'nami is kase'gardy na štaci'jon zakrivu'l,av ...

...prijdu na štaci'jon | tam 'hor,î sxo'dami tag u 'horu | tak 'sxody 'byli 'popr,î s,t,î'n,î tag ho'r,î | 'vyjdu tam a by 'znate tak pere'bačte 'sikav a 'tu ne'znava | 'de 'mavu 'jti || a tam 'vže po an'glicky na

štaci'on,î ho'vor,at, || 'ja ne'znaju a 'tam 'byli 'dva 'zaxody | je'den 'tu a 'druhyj 'tam a 'ja 'vid,îv | že jen'na 'baba pri'šla tam do 'zaxodu | taj 'ja pu'šov | a'le 'ja lem 'byv 'sikav | 'ja sa 'vysikav | 'vyjdu 'vyttam 'von | a 'tod do'zor,čik – „bevz | 'bevz“ – 'dva 'razy me'ne po'za 'uxa a tam 'napiz ne'je na 'zaxodax tajak v nas lem 'fotky | tam 'baba 'fotka a 'tam je 'xlop 'fotka i vun me'ne tag 'vz,av za 'lajbik i n,a povjus tam i 'dver,î vtvor'iv | tu | 'tam 'majež i'ti | a'le 'vže mi 'dav 'dva 'razy || 'a ma'rija by t,a po'bila ...

... no 'taj 'ja 'čekav | ne'znava 'doky || raz i 'tot tam 'hojkat, | „ra'čister | nev'jork“ – aj me'nî a'tak 'koz, do 'holovy 'vpalo | nen klok (2) | toh'dy je 'devjad, 'hodin ...

... do ra'čister-am pri'šov | tag v ne'd,îl,u v jede'nacad, 'hodin na štaci'jon || a a 'tam byv je'den na štaci'jon,î (3) | ja'kys, 'xlop | 'ja mu hovo'r,u po 'našomu | že 'de 'mavu 'jti | a 'vun me'n,î (3) vka'zav lem | me'n,î vka'zav tak ci 'mavu 'papier, a 'ja 'vže 'znava-em že at'resu 'treba | ja mu 'vyn,av at'resu | vun počítav i 'vun me'n,î ho'vorit,; „jdi a'tam“ – po an'glicky – „a'tam a pag a'tam a pag atag na'zat“ | i 'ja tag | 'znate pu'šov i 'ja do 'místa vvo'šov | 'tam let'ričky | 'avtovy 'bíhavud, | mo'torky | 'l,ude jed,n,îm 'bokom 'vhoru a 'druhyj 'bokom 'dolov i'dut, | bo tam ne tag je hi v nas a v hu'mennum a'bo v 'snin,î | 'jde 'jardov je'den 'zhory | 'druhyj 'zdoly ta 'jdud, a'tag a tam nit || tam tam'tím 'bokom | ku'piv-es, ku'piv | pere'šov tam ho'r,î | 'jdeš 'tym 'bokom ...

... no | 'ja lívym 'bokom na'zad 'vdolinu || a že by s,te sa strí'čali tag neslo'bunno | poli'cajt 'doraz by t,a 'vz,av ... | 'znajte | jak tak pu'šov tak ta tag 'ja do 'místa vvo'šov || let'ričky 'xod,ad, | 'avtovy | mo'torky | no 'de znavu 'jti | hovo'riti ne'znavu nič | šo ... za 'dvacad, 'roku 'ja 'doma 'buv a koro'vami xo'div | 'ja ne'znavu 'nič || a'le 'ja 'vid,îv || že tam na 'c,um 'boku poli'cajt sto'jav || 'ja pu'šov ut poli'cajtovi | 'vyn,av at'resu | taj mu vka'zav || a 'vun me'n,î ne hovo'riv 'níž | lem mi vka'zav iz ru'kov (4) a'tak | aš by-m 'tuj počekav | 'ja počekav i to'ta let'rička pri'šla i vka'zav mi na tu'tu let'riš,ku 'sísti ...

... izy'šov do'lov | taj 'xož,u 'hev tam | 'hev tam | a to v ne'd,îl,u | 'všytkoj v ame'rici v ne'd,îl,u pozape'ranaj | 'všytkoj | op'xody | ho'tely | 'všytkoj pozape'ranaj | ne'znaju 'de sa za'díti | hovo'riti ne'znavu 'nič | po'kruš,uvu sa | ne'znavu | de 'mavu 'jti || 'jde je'den 'xlop | 'vytty z mara'moroša byv 'xlop | 'jde tak 'jardov a 'ja na c,um

'boku | 'ja poze'ra'v | to ja'kys, ta'kyj hi by 'naš 'xlob 'byv || a 'ja raz 'dva 'čeres 'put, pere'bih d, 'n,omu: „znate vy po slo'ven,s,ky?“ – „hej | 'znaju“ ...

... a 'joj | 'tag- em sa 'zradovav | 'znajte – „ta 'de jde'te?“ – „ta 'tu | 'mavu tu 'jti | tu do ri'čister at'resu 'mavu a ne'znav | de 'mavu 'jti“ – „a'nu 'vkašte 'atres“ – 'ja vka'zav 'atres a 'hva'rid: „'varga va'sil, tam je na kvar'til,u de i 'ja“ – „a 'xvala 'bohu“ – „no ta 'pote mi vka'zati“ – a vun ho'vorid: „'ja ne'mav 'koli | bo 'ja do 'mista 'jdu“ – a tam je 'must | 'tajag v hu'mennum čeres štreky do fab'riky || i tot 'xlob ho'vorit, | maramo'ros,ki 'xlop: „'jdite t 'tomu 'xlopovi | ci 'vidíte 'toho 'xlopa na 'mos,t,i tam 'hor,i?“ – „'viž,u“ – „no 'jdite d, 'n,omu a vun vam u'kaže | de 'majete 'jti“ – a 'ja | 'znajte sa nepozdo'vidovav že ko'tryj 'xlop a to 'vytty xlob 'dnaz byv || 'ja 'priju d, 'n,omu 'horí 'sxodami | 'jdu na 'muz | 'jdu 'vhoru || „ha'lov | ka'linič!“ – 'ja ho tag i ne 'vid,iv | 'šo to je | 'šo to je | poze'ra'v || „ta to ty tu?“ || stan'kuškuv pet'ro || „a 'marija by t,a po'bila | ta by t,a po'bila“ – „no ta 'de 'mavu 'jti?“ – „s,at, so'bî 'tu a da'šo mi po'viž jag 'n,an,ko gaz'duje 'doma“ || no ta 'ja mu po'viv (5) | jag 'n,an,ko gaz'duje 'doma – „no“ – 'hvarit – „po'čekaj a 'ja 'jdu do ho'tely tam na 'kuxn,u 'pujdu a da'šo 'vypiti pri'nesu“ || i vun pri'n,uz | 'znajte | 'vypiti || my 'tam na 'mos,t,i po'pili 'malo || „no“ – 'hvari – „pod, hed bo-z, holo'den“ || a 'ja 'hvar,u: „'ja ne holo'den | bo 'ja | ci 'vidiž | 'ja 'balig 'mavu“ – „ta lem pod, hed“ – mi ho'vorit, pet'ro ...

... i my tag | 'znajte || tak čeres tod mus pu'sli 'tam 'dol,i 'sxodami 'nazat i 'tam 'zahorodami jde'me tag | da'le | 'tajak tam na do'liny da'gde jde'me het | i vun me'ne tam pri'vjuv | tag v ne'd,il,u v jede'naccat, 'hodin a 'tam 'gazda byv is pi'xon, a 'ženu 'mav is čoko'lavec, || a ten 'varga va'sil, tam u 'n,echo 'byv i pe'tro... /

Розповідав чоловік, народжений 1890 р; див.також № 2. Записано 1962 р.

(1) Імітується словацький діалект. – (2) Англ. „дев'ять годин“. – (3) Контекст / o | _C, /, / e | _C, / є умовою фонетичного контрасту [óC,], [êC,]; інакше кажучи /oC, / => [ôC,], / eC, / => [êC,], пор. / na štaci'jon,i / => [na štaci'jôn,i], / me'ni / => [mê'n,i]. Подібно маємо / fa'sol,a / => [fa'sôl,a], / 'ver,x / => ['vêr,x]. Правило / o / => [ô] діє і для контексту / o | _Cî /, де приголосний не є палаталізованим, але після нього стоїть напружене і, напр. / 'obid / => ['ôbid]. – (4) Контекст / o | _v / є передумовою фонетичного контрасту – [ov], інакше кажучи / ov / => [ov], пор. / ru'kov / => [ru'kôv], / 'avtovy / => ['aŭtovy], / poli'cajtovi / => [poli'cajtôvi], / 'cer,kov / => ['cêr,kôv]. – (5) Несистематично буває контекст / i | _v /, / i | _v /, / y | _v / передумовою фонетичного контрасту [ýç], [iç], [ýç], т.зн. / iv / => [ýç], / iv / => [iç], / yv / => [ýç], напр. / po'viv / => [pô'vúç], / na'piv sa / => [na'piv sa], / myv sa / => [mýç sa].

4 /... a tod muj 'gazda, 'klikav sa ty'chon, ju'nenka – „'vargo 'ja te'be ne 'puš,š,u | bo ty by ro'biv po 'put,ox | to'bî by sa 'ruky lu'pili voc 'cimentu a jak ... ty pere'but, 'kolo 'mene | 'ja to'bî 'fajnu ro'botu (1) 'vyprošu | de 'budeš 'ciloj 'l,ito i v 'zimî“ || taj 'ja za 'dva 'tyž,n,i nero'biv || nero'biv-em | pu'šov-em iz 'domu po ve'likonni v 'tyžden, a- m du'stav 'až ro'botu v ru'sal'nyj vu'torok || 'ja tam 'tag 'znajete sa 'spraviv | 'tyv-em jak pre'bačte 'pac,a | i tag du'stav ro'botu šo-m ta'kî 'formy 'zmaš,š,uvav a 'skladuvav 'vjenno | je vypi'kav-em tag na špar'het,i ...

... ta pered 'mene ma'len,koho 'šovgra 'mav ta'koho zo 'zboja | vun sa 'klikav ko'šar ta vun ro'biv na tum 'vin,kl,u aj 'den 'druhyj š ru'siny || ta 'vni 'mali po ta'l,aru | šo | bo 'vni dva'je ro'bili || aj bo my nočo'vali (2) | ta 'xlopi pove'čer,ali | ta 'prikasky pri'kazuvali | tak po'vili | že to 'každyj 'maje prika'zati ...

...prišlo na 'mene | 'ja ne'znav 'prikasky | tam na 'svoho 'šovgra | ta 'hvar,u 'šovgre | v nas ta'kyj byv 'gazda jag by 'ade 'muj 'šovgor | šo ne'znav 'inšaku ro'botu | lem ko'šariky 'plesti || a žo'nu nepo'tribnu 'duže 'mav || 'niž, ne'znav | lem lo'zin,a 'rízav a vun (3) | 'znajte | 'vkra'v od je'nnoho 'zuvs,koho š,opa'ka 'tri 'stuvky | ta ho ji'mili | na'sli ho i vun si'd,iv u 'každyj ma'd,ar,s,kuj kra'jin,i za 'tri 'roky ta tam sa na'vš,iv ko'šariky 'plesti || ta ta'kyj i ta'kyj | ta vun | jag 'ja tu'to 'vyhvariv | že ta'kyj nepo'tribnyj | 'poky 'mav lo'zin,a | 'rízav ta 't,ux a 'spraviv z va'lalom 'kontrat | že 'každomu 'gazdovi 'maje na 'vosen, zro'biti 'dva ko'šariky || a vun jag uže vo'rízav | lo'zin,a 'vysxlo | 'vže ne'muh lo'zin,a taj 'hvariv 'l,ud,om: „l,ude | šo ja 'zrobl,u | lo'zin,a 'vže ne'je“ – a tam byv je'den 'gazda to'to lem 'prikaska 'byla | znaje'te? | tam 'byv je'den 'gazda | ta 'hvariv 'na ty 'zrop ... a žo'na nepo'tribna | 'd,i'tej 'mav vus,'mero | ta'kî 'čor,n,i nepo'tribn,i ...

... jak tu'to 'vyhvariv | že nepo'tribn,i žo'na j 'd,i'ti | a tot 'šovgor pri'šov | 'prask me'ne po 'pysku 'až mi so'lenoj na 'zuby 'vpalo | 'ja sa 'sxopiv | nim po'tr,as | a 'š,ortiku je'den | 'ja to'bî 'vkažu ... te'per, (4) i 'vun | 'znajete | 'rano za 'mnov že 'ja ho 'zabju i 'mav 'vus,emdes,at (4) ta'l,ari | i vun me'n,i 'vt,ikad, i pu'šov do 'kraju | na'pudivsa ... /

Розповідав чоловік, народжений 1896 р; див. також № 1, 5, 27, 28, 29. Записано 1961 р.

(1) В контексті / u | [C] _ / реалізується вокалічна гармонія [oçç], напр. / ro'botu / => [rôbôçç]; в даному прикладі є за правилом, наведеним в примітці (2), після застосування правила в примітці (1). – (2) В контексті / o | _ [Cç] реалізується вокалічна гармонія [oçç], напр. / nočo'vali / => [noçç'vali]. – (3) У розповіді

починається казка, яку наводимо під № 27 на стор. 40. – (4) В контексті / e | _ [_ ê] /, / o | _ [_ ê] /, / o | _ [_ ô] реалізується вокалічна гармонія [ê _ ê], [ô _ ô], напр. / te'per, / => [tê'pêr,], / 'vus,emdes,at, / => ['vus,êmdês,at,], / ko'sec, / => [kô'séc,], /'lokot, / => ['lôkôt,].

5 / ... i'sli z,me do ame'riky pja'tero | ta z,me pu'sli ata'dy na 'rus,kyj do 'pol,an do 'rus,koho a z 'rus,koho tam do 'tísnojî a s 'tísnojî tam 'dryva vo'zili | 'znajete | de lup'kov | tam lup'kov | ta do lup'kova a z lup'kova jak pri'sli tam takij až do ter'nova a v ter'novi naž žy'dy tag 'vvečur ... v ter'novi 'varoš | a'le vbidva'je pri'sli | ta 'hvar,ad, : „de jde'te?“ – „do ame'riky“ – „no ta ked, de'te | ta ci 'majte šyfkartu?“ – „n,it“ – „pote | 'vidite | my a'genty“ – po'klikali naz do 'xyš | poze'rav | po 's,t,înaš 'šyfy | no taj nas pereve'li ||

... my si 'vymînili 'tiked is ter'nova z,me 'vymînili 'tiked do svin,čina a 'vni naz izdu'rili tak – „ne 'jdite vy na svin,čin | bo vaz za'vernut, 'lem my vaz 'vyprovadime na 'krakuv“ - a svin'čim je 'tu a 'krakuv je | 'znajete | od hra'nici mos'kovs,kojî | ta nas pereve'li | da'li nam ve'čer,u pa'rannu | poste'lili nam || my tam nočo'vali | druhyj 'den, 'nam peremî'nili 'tiket i nam šyfkarty napi'sali po 'sto 'tricit | bo to 'byli ban'kovky ne ko'rony | po 'sto 'trice ban'kovok || 'ale me'ne bo'l,îli 'voči ja'kos, | bo-m 'duže bano'vav 'duže | ta ja 'hvar,u: „pa'nove | ja vam ne'hoden te'per, zapla'titi | me'ne by zaver'nuli | 'mojî by 'hrošî pro'pali ta 'ja lem vam za'dam 'des,ad, ban'kovok“ | no i tu'ty 'moji to'varišy tak po'víli | taj my pozada'vali lem po 'des,ad, ban'kovok | 'vni nam da'li je'nnoho 'xlopa provoža'r,a | z,me puš'li na 'krakuv ...

... v kra'kovi z,me ... 'tam byv 'doxto'r | 'vni telegrafo'vali 'tam: „prijdud, 'mojî 'l,ude | pan 'doxto'r | ta 'bys,te tam poho'dili 'xlapa je'nnoho | bo ho 'oči bo'l,at,“ – i 'už jak pri'sli 'tam do kra'kova tahi v 'pjatuj ho'din,î v 'polunne i 'doxto'r nam dav 'kaviju po 'fin,ž,î i 'xl,îba | ta že š,î če'tvero 'vz,av do 'druhojî 'xyžy a me'n,î tam 'divan ... „ta tu si 'las,“ – š, 'čim-ez, me'n,î 'voči pomas'tiv | pri'kryv mi | i ja 'spav || 'vrano 'doxto'r 'vrano 'vstav | me'ne vyt'kryv | po'vterav | 'vže 'voči mi do'lov ... taj nas spro'vadiv tod vyprova'ž,aj | šo vže nam da'li do krako'vjan do 'staryh aj do no'vyx | ta nas spro'vadiv tod vyprova'ž,ar, čeres 'xotar, | že 'byz,me bby'sli svin,čin || pro'vad, | pro'vad, – a my pri'sli do krakov'jan novyx | ta jde'me tak popri 'vod,î 'hrac,kov | a 'zhory byv 'must a na 'mos,t,î sto'jat, šan'dar,î | ta'koj |

'znajete 'čudo 'pîr,a ... xlo'piska || jak tot | šo nas pro'vadiv | jak tu'to 'vvidiv | tyx šan'dar,u | lem ras sa za'vbervav | pro'pav boh 'znaje 'de | my zo'stali || no ja 'hvar,u | tam u naz je'den muj ta'kyj to'variš sver'bin,ka: „znajte 'šo | 'vže z,me v ru'kax | 'dar,mo 'budeme kru'titi | 'pod,me 'tam it šan'dar,om“ – šan'dar,î na 'mos,t,î ...

...jde'me 'tam | a tag bîda po 'pol,s,ky bis,îdu'vali | šo-m ne 'muh 'ane rozu'mîti | hej | 'ja pri'šov | ta 'hvar,u: „dobryj 'den, | 'dobryj 'den,“ – „a 'skady | "pane? (1) | že 'de jde'te?“ – „do ame'riky“ – „mate 'pasy?“ – ta my ne'majme 'pasu | 'kyj čolo'vík šo 'inkoli 'l,ude 'jšli ata'dy na buda'pešt do fi'jumu a my vz,a'li lem ta'kî 'knišky vož'novî | od nov'tariša ro'but,n,î || „ci 'majete 'pasy?“ – „majeme“ – „po'kašte“ – 'vkažu mu tu'to | 'znajete 'byli pe'čatky | 'škurky – „ta 'čom vy ta'dy jde'te?“ – 'ja rozpo'vív | jag my poxo'dili | jag nas pro'vad,at, : „pane | naz je'den pro'vadiv tag u'vid,îv vas | ta 'vt,uk | my zu'stali sa'mî | ta my te'per, pri'sli d 'vam“ – no po'zerat, ty 'naši 'pasy ... no po'l,aci to ne rozu'mîli | šo to ja'koj to je pas || „no šo sta'je | šo 'mate ta'kî 'dobr,î 'pasy a vy ta'dy jde'te“ ... 'n,aj t,a 'fras 'trimat, | taj n,aj 'bude | my ... tam 'už 'byla 'kor,čma ma'la a tot sver'bin,ka byv pja'nica ta'kyj ve'likyj ta 'hvarid, : „vargo“ - ja sa 'pišu 'varga va'sil, - 'pod,me | ta 'kupime i 'tym pa'num 'palin,ky i sa'mî 'vypjeme“ ...

... lem že 'palin,ky ne 'bylo | lem 'rum | vz,a'li z,me 'puv'liter 'palin,ky | 'vypili z,me po pohar'čati a šan'dar,um-ez,me da'li po 'dva || vz,a'li z,me 'druhyj puv'li,ter | no ta z,me 'mali kot'r,î 'jajca | i's,î do'maš,n,oho | solo'niny me jim da'vali |... vz,a'li z,me i 'druhyj puv'liter | 'vni sa putkura'žili 'fajno || no 'jop 'tvoju 'mat, | 'jag-em popo'zerav | že by vaz u'lapili | v svin'čin,î | je'den na'peret a 'druhyj iz 'zadu nas pro'vad,at, | do svin,čina || boh by t,a po'biv ... /

Розповідав чоловік, народжений 1896 р; див. також № 1, 4, 5, 27, 28, 29. Записано 1961 р.

(1) В діалозі імітується польська мова.

6 / ...'jag-em 'mav 'dobr,î 'voly | za'jav-em na 'jarmarok do be'reznoho || no ta 'ked,em 'mav 'dobr,î 'voly | tag-em 'mav aj 'mnogo 'kupc,u || no ta ja lem mu'šu proda'vav | 'kotryj me'n,î 'vece da'vav | n,î? || pri'šov: „ja ti dam 'tul,ko“ – „o ja ti za 'tul,ko ne dam“ || pri'šov 'druhyj | taj 'vže 'sto ko'run da'je 'vece || 'ja š,î 'čekavu || že by š,î 'vece

'bylo || pri'šov 'tretij | 'sto'pjadis,at, ko'run 'vece i tag 'vže z,me sa 'skladovali i zlo'žyli z,me sa || na 'stuvky || 'dvac,at, 'stuvok abo i 'tricc,at, 'stuvok | ket, to 'byli 'dobr,î 'voly || to 'vže 'pod,l,a 'toho ja'kî 'voly 'byli .... no i z,me sa zlo'žili || pri'klikav-em svo'ho su,s,îdu | šo tam 'byv: „ale pod, nam rozor'vati 'ruky aj 'dež mi za 'svîtku | na 'kul,ko z,me sa zlo'žyli“ || no my sa zlo'žyli i vun n,a 'vyplativ | vz,a'li so'bî 'palin,ky | vdo'maš (1) pu'vliter | a'le to vda'maš 'byv 'spul,n,îj | pu'lovka 'vun zapla'tiv | pu'lovka 'ja zapla'tiv | tag vun 'svojix kama'ratu po'hostiv | ja 'svojix s 'toho vdama'šo | 'vypili z,me | vun so'bî 'voly 'vz,av | ja so'bî 'hroš,î taj pu'šov ...

... no a 'xot,îv-em ku'piti 'men,š,î so'bî || pu'šov so'bî 'hl,adati 'zas, | to 'marhy 'mnoho 'bylo | to 'bylo 'vyšše 'pjat,sto 'marhy na 'jarmarku || no xo'div vbe'rav so'bî | taj sa 'sklali š, čolo'víkom | taj pri'klikav zas, svo'ho po'znatoho: „pod, mi za 'svîtku | ja sa s 'tym 'sklav“ || bo to tag 'bylo 'mnoho | šo ja sa zlo'žyv a pri'šov 'druhij | tag za n,a za'byv | no a jag 'vže ja zlo'žyv | za'dav mu 'zadadok | pri'klikav 'svîtku | 'že my sa na 'tul,ko 'zhodili | no taj zapla'tiv-em ho | zas, pri'nesli 'palin,ky | si 'vypili | vun men,î 'voly | ja jo'mu 'hroš,î a do 'kor,č,my nit, | bo to 'vže ne 'bylo 'koli | bo to 'vže 'večur 'byv || i ja so'bî do'mu a vun so'bî zaz, do'mu ... /

Розповідав чоловік, народжений 1897 р; див. також № 25, 26, 30, 31, 32, 33. Записано 1961 р.

(1) 3 слов. „oldomaš“.

7 / ... xo'dila-m ... | ja lem pa'c,a 'znala pri'vesti | pa'c,a-m pri'nesla | ked, 'bylo 'krasnoj pa'c,a taj 'bylo 'mnoho 'kupc,u || pri'šli | no ta 'xto jag vbi'c,av | 'xtoz, 'malo | že mi sa ne l,u'bilo | že to 'malo || 'ja neda'la | lem 'čekala-m | že to š,î 'druhî | 'vece 'prijudut, || no popri'xodili | 'vece | taj 'vže 'xto mi da'vav tak | 'kul,ko ja xo't,îla | to vže-m toh'dyj 'tomu proda'la || vže-m sa 'radovala | že 'mavu 'hrošy (1) | bo to 'vece | jag mi tam'tod da'vav ... 'kury | 'jajca | 'bulše 'nič ... /

Розповідала жінка, народжена 1902 р; див. також № 18. Записано 1962 р.

(1) Пор. Ак pl 'hroš,î в розповіді № 6.

8 / ... xo'div ja za 'svojov fra'jirkov 'vlasno | ne d že,nî | a'le t fra'jer,c,î || ja by'vav v 'niž,n,um kun'ci | 'vna v 'vyš,n,um kun'ci a 'ja 'musív-em i'ti čeres 'cintar, a jak tu'to 'bylo po 'vojn,î ta'kî zo'stali 'celty || no a toh'dy š,olo'víg ne byv vbološ,enyj jag 'nes,ka ta 'z,av so'bî 'celtu a 'ja pu'šov od, 'n,uj | 'ale ja 'zase 'mus,îv 'byti na š,az aj 'doma || na čaz ko'lo 'brata || 'mus,îv-em 'byti na čaz | no ja pri'šov tag jak to'ta 'falda ta'ka | šo s 'toho is 'celty vi'sit, || a 'ja 'šov čerez 'cintar, | 'poniže 'cerkvi a tam 'byli 'hroby a na 'hrobî sa ji'mîv 'xrest | 'križ || jag v nas sa po'vîz,d, že 'xrest a 'jinšak sa po'vîz, že 'kriš || na 'hrobî sa ji'mîv | no toh'dy ja sa 'vpudev | toh'dy-m sa tag u'plašiv šo-m ne'znave 'mav sto'jati | pre'baš,te | že-m sa i 'mav | ne že-m 'mav | a'le ji po'sikav-em sa...

... v 'zimi 'vže jag na'padat, 's,nix ta 'vže 'jdud, d,îv'ky sa 'zberut, | ta 'jdud, na 'pr,atky | do je'nnojî 'xyžy i po pjat'nacat, sa 'znalo pu'brati | ta xo'dili na 'pr,atky | taj 'xlopčí d d,îv'kam na 'pr,atky xo'dili | tam spi'vali | taj 'prikasky pri'kazuvali | kot'r,î 'šo | da'kî 'figl,î dotva'r,ali ... /

Розповідав чоловік, народжений 1926 р. Записано 1961 р.

9 /... 't,îlnu ko'rovu vdn,a (1) vz,a'li || ne mav šo da'ti | 'znajete | a-m jim 'hvariv tak | 'žeby n,a 'mîs,ac, po'šekali || ta jim dam ko'rovu || a 'vni 'prišli 'druhij den, i vz,a'li ko'rovu ... 'vna 'znaje ... a ja pak to 'vže a j do 'prahy holo'siv || tak po'vîli | že ne 'sm,îli 'brati 't,îlnu ko'rovu || a 'vni vže 'šo po'vîli || bo 'vni s 'prahy holo'sili na kraj do 'pr,ašova || a s 'pr,ašova pak 'vyšlo až do 'mene | ta sa 'zvídovav | že 'jak to 'bylo || tag i 'tag 'bylo to'to – „ta“ – 'hvarit, – „vni vam sa'mî ko'rovu ne vz,a'li | 'vy da'li ko'rovu“ – no ta 'pravî tag 'bylo | že 'vni ne udvja'zali sa'mî ko'rovu | 'šo by-m 'hvariv | že 'vni || a'le 'hvarili | bo 'mav-em š,î 'doma 'dvî | tu 'tret,u || ta 'hvarili | že mi za'berud, 'všytkoj | ket, ne dam ko'rovu || no tag ja sa bo'jav | že 'mavud, vz,a'ti 'dvî | v'šytky za'brati | ta 'ratše 'berte si ko'rovu | 'dajte mi 'pokuj || to 'znajete | to bala'muta ... /

Розповідав чоловік, народжений 1915 р; див. також № 14. Записано 1960 р.

(1) Т.зн. / od n,a /.

10 /... na s,a'tyj 'veš,ur to ne 'bylo 'jinšakoho j'đ,đn,a lem jag 'vže spek'li kraš,u'n | do 'toho kraš,u'na za'pxav tam jenn'oj c,ibiš,a š,esno'ku i fa'latč,a 'krumpl,a na sere'din,đ || a ket, š,i da'xto da'šo znav voro'žyti ta š,i ta'koj ma'len,koj 'fl,aš,č,a do 'toho 'fl,ašš,ati met | a do 'toho 'zapxav do kraš,u'na || no a to'to sa tam upek'lo v tum kraš,u'n,đ tot š,as'nok i tot 'met s tym 'fl,aš,č,at,om | to sa vpek'lo 'taj vže 'vyn,ali || no a'le tod 'med lem sa prida'vav tak | že ket, da'šo da'koho bo'l,đlo v hyr'tani | ta to'to 'vže pak mas'tili tym 'medom kolo 'šyđ || no a vže 'jisti | ta nava'rili fa'sol,đ ta ka'pustu ta pero'hy to'ty | vse | žeby 'marha 'byla tuš,na || ta ta'k,đ pero'hy zla'dili | bo to 'marha bu'de tuš,na ot'toho || po'ložyli snup na stul | pru'sterli por'tok | 'sviš,ku | do hor'n,ati 'zerna a do 'toho 'zerna 'sviš,ku | to ho'rilo || no taj tam sa po'myli | vže jšli na po'toš,đnu 'myti sa || i snup vz,a'li | kraš,u'n vz,a'li i tam sa po'myli 'takoj s 'proluba u po'toš,đn,đ || jak sa po'myli | pri'šli | no taj 'vže pomo'lili sa 'kolo sto'la i 'vže 'jili || lanc no'sili | i na tot lanc sta'vali | že'by jix 'nohy ne bo'l,đli || ket, tot lanc muc'nyj | tak že 'by j jix 'nohy 'byli muc'n,đ || 'jag vže sa na'jili taj poza'zb,đruvali do 'misky a'bo do hor,'c,a || to'to tam sto'jalo || to ne slo'budno 'bylo 'rušyti až do 'druhoho 'n,n,a (1) || až 'druhuj den, to'to po'myti || jak to'to po'myli i to'ty po'myđi zo'l,đ,ali do 'fl,ašky | že ket, | č,olo'vik (2) 'hvarit, | že to je'den 'druhoho vre'š,e | že to je'den 'xvoryj od druhoho || a 'vni tym ... vže tam name'tali | 'c,apnuli 'tojđ 'vody | tyx po'myj | odli'čili 'vuhl,a || 'devjat, 'vuhliku tam name'tali do 'toho taj 'toho š,olo'vika tym 'vmyli i 'malen,ko mu da'li na'piti sa | i 'vže jo'mu to'to ... 'bylo 'lekše || a 'marz,đ lem po'bryskali tov ... 'tyma po'myjami | že'by 'marhu da'xto ne vrík | šo'by 'marha 'xvora ne 'byla | že 'by sa 'vroky ne ji'maly na mar'z,đ || a 'sviš,ku naj'hurše za'duv 'gazda a poze'rav 'de jde 'dym || de 'dym pu'šov | 'vyttam bu'de prixo'diti zlyj doš, | 'bur,a | bo tam 'dym pu'šov ... /

Розповідала жінка, народжена 1907 р; див. також № 12, 13. Записано 1959 р.

(1) / 'n,n,a | 'đ,n,a / . – (2) Поруч з основними формами з / š, / бувають і хитання з / č, /.

11 /... 'pujdeme sa po'myti na rí'ku | 'vmyjeme sa | 'prijdeme | po'molime sa kras,nđ | no s 'tov vo'dov | šo 'jde po'toš,đna | na po'toš,đn,đ na rí'cí | xoc, šo by 'bylo kilo'meter | 'treba 'jti tam | tak

'tam | tag je na to 'zakon || ta 'hej | 'pravda | pi'n,az,đ si 'voz,meme a 'meš,eme do 'vidra 'abo do 'tojđ rí'ky | že by z,me 'mali 'hrošy | 'ne že na mo'lot,ši lí'ta | ko'li my z,me š,i voz,'mož,nđ | a'le na 'starí lí'ta že by z,me 'mali | že by 'bylo tyx pi'n,az,đ 'dosta ...

... 'prijdeme do 'xyš | 'žena 'doma | kras'no | š,i si 'staneme | 'sviš,ku si za'palime | 'vže po'mytí prijdeme | po'molime sa | 'snup so'bí po'ložime tot ta'kyj vu's,anyj | neklade'me 'žytnyj 'ale vu's,anyj si po'ložime na 'stul | kraš,u'n 'tam | 'vže z,me pomo'lení 'všytkoj | ta ked, 'gazda ž že'nov je | no ta 'gazda be're | 'svítlo si za'palime | tutu 'svičku ... š,i ta'ku 'lampu kot'ru š,i 'byla 'davno jag 'znavud, 'hvariti 'rusy – kaha'nec, | kaha'nec, | ta tu'to si za'palime | podl,a burky tu'to nam 'musit, svítiti 'cílu nuč ...

... ta 'vže 'gazda ž že'nov ta z 'dítoč'kami 'dajme 'tomu hi 'ja 'vypili aji 'druhuj 'pohar,š,a 'palin,ky | lem že 'pravda 'díť,om nedaje'me 'palin,ku | 'ja milo'rad 'd,đť,om da'vu | prine'su najlac,'níšoj 'vino 'abo 'mošt ... no a 'vse sa 'samo'zrejme s 'svojov 'ženov sa 'mušu po'hostiti || tak sa po'hostime | no ty 'pohar,š,a 'vypijeme so'bí je'nnoj 'dvoj | 'doz, i pojí'me so'bí kras'no | jak pují'me (1) | i sa 'vže z,me 'všytki 'syťi ...

... po'jili z,me 'všytku 'stravu | po'tomu z,me pu'šli so'bí 'krasno sa pomo'lili | 'svičku za'duli | tak poze'rajme | de 'jde dym || ked, i'de od 'dver,om | u tum kun'ci mert'vedz, 'bude | ked, i'de v 'druhuj 'buk na kot'ryj 'bug i'de | tam 'bude mert'vec, ha'dajeme ... no 'malin,ko š,i si tak pu'hrajme | 'd,đti sa pu'hnavut, po 'tuj so'lomí za 'tyma 'vríxami | ket, to sut, 'vríxy || no ko'li ne'je 'vríxu | tak š,olo'vik z dašim | aj tu'ta milo'rat 'svoja 'mati abo j 'n,an,ko | šos, tam ta'koho 'verže la'komnoj bo'daj ja'kij 'cukrik | a'bo 'šo | že by sa 'díti zabav'ali | že by 't,amili | ko'li tu'to 'bylo so'loma v tuj 'xyžy | hej | no a 'malin,ko po'budeme | 'prijdut, su'sídy | 'prijdut, || 'prijdut, || ne'prijdut, – my jde'me do su'sít || a spí'vajeme | ko'l,atky so'bí 'krasno spí'vajeme || a sa 'zzyjdeme 'tri 'čo'tyri su'sídy 'abo 'rodiči 'kras'no a jde'me s 'xyžy do 'xyžy | ta so'bí spí'vajeme ko'l,atky ta je'den 'druhoho za'hostime | 'ty ji'vane | 'ty va'sil, 'abo 'ty mi'xajle | a'bo 'ty 'jurko 'sluxaj 'to 'ale po 'poharš,ati | xoc, po ta'komu štamperli'ku 'možeme so'bí s supravu 'vypiti | š,o-m by to my si ne 'vypili?... /

Розповідав чоловік, народжений 1902 р; див. також № 19, 20, 21, 24. Записано 1961 р.

(1) Розповідач вимовляє префікс раз ро-, раз ру-.

12 / ... i'de sa pa'siš,iti 'paš,ika || iz 'baltov 'rubat, 'popri 'zeml,u || a 'jak sa na'rubat, | 'paš,ika 'vysxne | toh'dyj 'vže jde'me naklade'me 'vhen, || ta'ki 'dovhî ko's,er,hy | to 'palime | 'žeby tot lum zho'rîv || jak to zho'rit, | toh'dy 'vže za'sijeme ta'tarku || jde'me zako'pati || za'kopleme || 'vyroste 'krasna ta'tarka || toh'dy 'vže jde'me 'žati || ta'ki 'majeme 'ser,py | ta'ki 'krivî || to 'vyžneme | po'vjažeme | i toh'dy do 'kul,a sa skla'de ta'koho | do vo'strovok || to'to 'vysxne | i 'vže pak i'dut, 'xlopi za tov ta'tarkov || do 'voza za'berut, | na pe'levn,u i mo'lot,at, || zmo'lot,at, | povîvut, || toh'dy 'vže sa 'vysyple do 'susîka || to 'vže sto'jit, || toh'dy 'vže j 'kurkam 'baby da'vut, | i mo'loli v tyx 'mlin,c,ax ta ji xlib jîli || ta j 'dobryj byv | lem 'keby 'byv || i 'vš,îpky pek'li || tak sa ros'kaš,at, ta'ka 'lokša | jak ke'by te'perka z 'bilojî mu'ky | a toh'dyj is tatar's,anojî || lem š,i 'byla ka'pusta || ta 'vže do'br,î 'bylo || 'vže byv toh'dy š,olo'vîk 'sytyj | jak mav ta'tarku || jak xlib a vo'da | taj ne'ma holo'da (1) ... /

Розповідала жінка, народжена 1907 р; див. також № 10, 13. Записано 1959 р.

(1) Нормально буває наголос / 'voda / – lsg / vo'dov /; так само заради рими деформований наголос в / holo'da / (замість / 'holoda /).

13 / ... 'krumpl,î z,me nav's,îš,ali | po'rîzali na ta'ki 'men,š,î 'falatky a vz,a'li molo'ka | za'pravili || do 'toho molo'ka mu'ky 'malo || ro'solomez,me 'znali zakvas'niti | žeby 'bylo 'malo 'nakvasnoj || my sa na tum hodo'vali || 'jinšoj ne 'bylo šo va'riti || 'jinkoli si tak 'l,ude ne 'žyli jak te'per, | šo ha'lušky tam so'bî napek'li ... ko'laš,iku || 'ajbo to'vdyj ne 'bylo mu'ky || mu'ka 'byla | a'le ket, nixto ne mav 'hroši že 'byv s,i ku'piv || a 'nes,ka vže 'každyj ku'puje i 'každomu l,îpše je | bo 'xoš, šo so'bî napeš,e || a'le toh'dy sa ne 'žylo || toh'dy lem sa to'to va'rilo | 'leveš ka'pusta | xlip || 'bulšoj 'stravy vže ne 'bylo ... /

Розповідала жінка, народжена 1907 р; див. також № 10, 12. Записано 1959 р.

14 / ... 'pujde sa do l,îsa a sa vy'berat, ja'lic,a | kot'ra by sa da'vala do'brî ko'loti a 'žeby 'mala hus,t,î 'pasma || jak sa 'vybere ta ja'lic,a i sa 'zriže | po'kole sa | tam sa po'teše | pri'veze sa do'mu || to sa po'ložît,

su'šyti 'aspon, (1) tak || ruk | 'žeby to sto'jalo || by do'brî 'vysxlo || no i toh'dy zas, îš,î 'doma po'teše 'baltov a pak ... to sa ta'kyj 'zrobîd, is 'starojî 'kadi ta'kyj vbruš, i do 'toho sa tak pa'suje to'to || to sa 'voz,me spust | to sa 'spuš,č,at, | 'žeby 'voda ne tek'la | i sa 'duhy 'skladuje || jak sa to vže 'zložyd, do'vjedna | toh'dyj sa 'voz,me ta'kyj stru'hak | to sa 'vystruže 'žeby to 'bylo ru'noj a 'vkruhloj || 'vže pak 'treba dno 'klasti || jak sa kla'de 'dno 'voz,me sa šuster'n,a | to sa roz'mîr,at, i sa pag vže 'dno kla'de || 'dno sa kla'de iz dvox do'šok abo is tr,ox || to sa tak 'vystruže ruvno do'vkruhla | s tym sa pak za'znaš,ît, i sa pa'suje dno || no jak 'vže ho'tova kat, | toh'dyj sa na'l,îje 'vody | ci ne te'š,e || no jak vže 'dobra | ne te'š,e | toh'dyj sa do 'nejî da'je ka'pusta || 'voz,me sa ta'kyj 'tolok abo tov'kaš, i tak sa to tov'š,e a j po'solit, sa | i c,î'bul,î da'xto da'je | po'per, | 'lis,t,a bop'kovej | de ta'ki 'veci | jak sa to natov'š,e | nakla'de 'povnoj | toh'dyj sa 'zrobl,at, ta'ki 'den,c,a derev'jan,î | na to sa tak po'ložat, | a'le jš,î pu'den,c,a sa kla'de 'lis,t,a kapus,t,anoj || 'zver,xa 'list,a | a pag 'den,c,a derev'jan,î || pak sa pri'ložyt, 'kamîn,om | abo j dvo'ma | i to tak 'kysne || aš 'dujde ro'sul 'vhoru | ta tot ro'sul | kot'ryj s 'tojî ka'pusty | to sa 'zberad, von a sa pak vo'dov do'l,îje | 'žeby 'byv 'dobryj ro'sul || tak pag 'baba be're ka'pustu va'riti ... /

Розповідав чоловік, народжений 1915 р; див. також № 9. Записано 1960 р.

(1) Ч. "принаймні".

15 / ... jag 'vže sa ko'noplî xo't,at, 'sîjati | to sa po'ore pak 'š,î ras pere'kople | 'šîmenec, sa po'sîje pak sa hno'jom š,î 'zver,xa potr,a'se | že by 'l,îpše sxo'dili || jag 'vže ko'noplî 'vyrostut, | ta sa po'd,îl,at, | to 'kličut,sa je'n,n,î po'skon,n,î | 'druhî ze'len,î | tu'ty sa po'skon,n,î 'perše 'vyberut, | ze'len,î zu'stanut, || po'tomu sa vyberud, jag 'vže du'zrîvut, | ta sa 'vyberud, i ze'len,î || ta sa 'berud, | jag 'vže 'vysxnut, | be'rut,sa du'mu | ta sa pomo'lot,at, | pag 'vezud, do mo'čila | 'vezeme ta 'vymoknut, | ci 'tyžden, 'abo 'dva 'abo j 'tri | pak sa tu'to 'vymeče z mo'čila ta sa po'tyčut, 'kolo 'plota | že by 'vysxlo ...

... jag 'vysušat,sa | taj sa laml,ut, na tum | na 'laman,c,î || po'tomu | jag vže sa to po'laml, ta je š,î 'druhoj | šo 'maje 'dvî to'ty | šo 'dva 'mičiky 'maje | ta 'zas, sa tu'to pe'retre | po'ložyt, sa na pež že by 'vysxlo || jag 'vysxne ... ko'li peršy'ras ko'noplî | ta sa 'laml,ut, |

hej | a pag vže sa 'kliče perete'račka | 'mičiky | no a v 'druhuj
'pr,adivo | paz,'dir,a || po'tomu | jag 'vže sa to pe'retre | ta sa 'mykat,
|| je ta'koj 'vže | tu'ta 'š,it, || to sa na tum pere'mykat, | šo 'vže sa
'd,ilid, 'natroj na 'tri 'klasy | 'puš,oj | po'tomu 'l,ipšoj | pag 'vže
'pr,adivo || i tak sa pr,a'de ...

... tu'to 'l,ipšoj ta sa pr,a'de na ... ta 'vže ta'ki pruste'radla s 'toho
'robl,at, || a tu'to 'puš,š,oj ta na 'míxy 'jde | na 'míxi | tu'to na
po'krucvi na 'vsnovu || no ta pr,a'dut, 'pojenno 'ručno a 'pojen,n,í
pr,a'dud, že na tyx ku'del,ax – ma'šynkax || ku'del,u 'mavud a vere'teno
... ta'ka hi 'palica na tu'to sa 'privje | na'mykat, sa na ku'del,u a to sa
'daz, za 'vopasok a tak sa pr,a'de || ta 'vže 'tu sto'jit, tak ko'lo žo'ny
tu'to jag že ta sa 'perše na'mykad, na ku'del,u | 'privje sa | to sa
motus'kom objaže na ku'deli | po'tomu sa 'vže pr,a'de || ta je'nnoj
ru'kov iz 'l,ivov ta sa 'puš,š,at, | s 'pravov sa 'krutid, vere'teno | tak sa
na vere'teno to 'zvivat, ... /

Розповідала жінка, народжена 1934 р.; див. також № 16, 17, 22, 23. Записано 1961 р.

16 / ... no ta 'vže je jak polot'no | jak sa 'dučče | ta sa vod'ríže |
polot'no sa roz'ríže 'vže na 'falatky i sa tak 'nese na rí'ku i tam sa 'bilit,
na 'rín,í | tam sa 'bilit, | ta sa po'livat, 'dvakrad 'abo 'trikrat na 'den,
i tak sa 'vybílid, na je'den buk i na 'druhyj 'bíl,at, || a jak sa to 'vybílit,
| š,i sa 'vypere...

... s 'toho polot'na sa 'šyvut, plax'ti | plax't,ata | ta na 'stul 'vobrus
| ta'kyj do'maš,n,íj 'vže je | koly'sačku | ta'ku ran'tinu šo 's,íno 'nesti
pro xu'dobu | tra'vu ko'rovam is 'pol,a no'siti v 'tum || no a dako'li i
'sukn,í s 'toho no'sili | po'dolky || no to sa od'ríže ta'kyj 'falatog
'dovhyj že by dva 'metry 'abo 'tri 'metry | 'zdoly sa zaru'biv | bo 'treba
'bylo š,i 'natšyv pri'šyti | bo to 'bylo kur'toj | bo to polot'no sa vus'koj
'čče | ta sa š,i zro'biv 'natšyv po'zhory sa š,i tu'to pora'milo na ra'my
| pri'šyla sa op'šyvka | 'gumbic,i | 'zas,t,išku i tag ba'by no'sili || a
horí no'sili pl,í'š,ata | ta o'pl,í,s,a sa 'šylo || to sa roz'rízalo | ta sa
ro'ššylo tak 'fajno | ru'kavčata sa pri'šyli | ru'kavš,ata š,i 'byli
povo'šyvan,í | 'kvítky da'ki všy'vali d,í'v'ky | vže 'žony ta no'sili ta'ki
lem oby'čajn,í 'pšyvky | a 'star,í 'žony no'sili až 'dovhí | tag 'dovhí aš
po 'pjas,t, ta'ki pl,í'š,ata no'sili | a mo'lot,š,í ta lem ta'ki kur,š,í || to

'byli 'pazuxami povo'šyvali | že by 'bylo to kras,n,í tak povo'šyvanoj
'bylo || no a že do 'cerkvi | ta 'vže 'mali 'zver,xa ta'kyj 'kabat | n,í |
'vže s ku'povanoho a v 'zimí no'sili hun,š,ata iz 'vovny || a 'xlopi
sa'raky no'sili zaz, z 'vovny byv s 'postavu z 'vovny | 'postav sa 'tkav
tag | že 'byla 'vovna is 'kločom po'mišana | bo ked, 'byla sa'ma 'vovna
| ta sa ros,t,í'halo a ked, 'bylo 'vže is 'kločom | ta 'l,ipše 'trimalo a na
putka'n,a ta 'vže 'bylo s sa'mojí 'vovny | tu'to sa 'vytkalo | tag 'ritše a
po'tomu sa 'neslo to do 'stupy a v 'stupí sa 'bilo | že by 'bylo tag
'vjenno | že by 'bylo tag 'hurše 'zbitoj a s 'toho byv 'postav | s 'toho
po'tomu ro'bili sa'raky ... /

Розповідала жінка, народжена 1934 р.; див. також № 15, 17, 22, 23.
Записано 1961 р.

17 / ... 'zaš,ne 'kvokati 'kurka | 'voz,me 'kurku do 'xyš a ta 'vže sa
nasa'dit, | po'ložyt, sa pun,n,u (1) pjat'nacad, 'jajic 'abo šim'nacat, | tag
že nekla'dud, 'baby že by 'bylo na 'paru lem že by 'bylo na ne'paru ||
pot tu 'kurku tag nakla'dud, 'jajca || kurku sa na ty 'jajca po'ložyt, |
'kurka tam sí'd,íd, za 'tri 'tyž,n,í a v tri 'tyž,n,í 'vysíd,it, 'kur,ata ... po
'tr,ox 'tyž,n,ox vže vo'xod,ad, ma'l,í 'kur,ata || tag u'že vo'xod,at, | bo
to 'naras 'všutky ne vo'xod,at, || is 'svížyx 'jajic, | ta 'kur,ata vo'xod,at,
| ket, sut, 'svíži 'jajca | ta vy'xod,at, 'naras || ket, sut, 'starš,í 'jajca | ta
tu'ty 'vže vo'xod,ad, ne je'nnao ...

... ta tu'ty 'treba 'kur,ata šo 'perše 'vyjduť, 'treba jih za'maš,ovati z
molo'kom 'abo z vo'dov | jak sa 'vže 'všytky 'vyjduť, 'kur,ata | po'tomu
'vže sa daz, 'vonka | 'vybere sa is 'toho ko'šarika || no taj 'vže 'kurka
pag 'vodid, jix po 'dvor,í || 'kvoš,ka jih 'vodit, | no a 'vni pozat
'kvošky 'xod,at, || jag 'vže sut, ta'ki 'bul,š,í | tak po'tomu jix 'kvoška
'vže lišit,...

... 'vže 'bul,š,í 'sut, | ta 'kur,atum 'perše ros'tut, 'xvostiky a
kohu'tum tag n,it || no ta 'kurky 'dobr,í v nas 'tul,ko | šo sa 'nesut, ||
no ta 'vže 'mavud, hn,íz'do || 'zrobíd, jim sa da'gde ta'koj hn,íz'do | že
by 'mali je'nnoj 'místo | že by sa 'tam 'nesli | taj tam sa 'jdud, i tam
sa 'nesut, || no ta 'jajca te'per, 'vže 'bulšu 'častku 'nosili na do'davku |
bo 'vže je do'davka | ta 'treba tam odda'ti || no a ked, odda'me
do'davku | ta 'doma xus'nujeme 'jajca | do 't,ísta sa 'najvece xus'nuje ||
no ta jí'me j sa'mí 'jajca || vari'me jaj'ce ket, ... 'xto 'l,ubit, tag

na'mn,atko ta sa zva'rit, | no taj po'tomu sa 'jiz, is 'xl,ibom | hej || no i'nakše | ta s solo'ninov po'pražime | a do solo'niny pag jaj'ce sa 'vybjie | 'tam sa po'pražit, | ta 'tak sa 'jis, ... /

Розповідала жінка, народжена 1934 р. ; див. також № 15, 16, 22, 23. Записано 1961 р.

(1) pud n,u.

18 / ... ci to je molo'da 'abo ci to je 'vže 'starša | no zu'stane 'vže 'hruba | jak 'prijde vže toč čas na 'porot || 'prijde tam ta'ka asis'tenka | po'ronna 'baba ta'ka | šo 'vjaže pu'pok || no 'trafit, sa časom | že 'tojī baby tam ne'je || ... sa to 'trafid, jag v no'š,i | abo nad 'ranom | baba v 'svojum sel,ī ne'je | lem na 'druhum se'l,ī || ci 'je xto pu'jti ci ne'je | dako'li 'vypade | šo je zi'ma | s,n,ī'hy ve'likī | 'baba ne'vyjde aj š,i v no'š,i || ke'by š,i 'byli 'sanky | by ji 'vyvjus | by 'byli 'kon,ī | a tag 'baba 'pišo by 'ane ne xo't,ila 'jti | ket, xod, by i da'xto za 'n,ov i'šov ...

... 'stane sa aj ta'kyj 'pripad | že aj 'gazdy 'doma ne'je | žo'na sa'ma || no 'jak pujde ked, že'na 'maje 'mati d,ī'tinu | ta 'jak pujde za po'rannov 'babov | ne'je 'koho za'hnati | ta ked, ne'je | tag lem 'musid, 'byti sa'ma || da'jag 'baba ko'tra vže 'znaje | ta sa'ma da'jag zav'jaže tot pu'pok | jak sa d,ī'tina na'rodit, | no ked, 'vyjde tak vže 'baba | 'abo 'trafit, sa da'kotra su's,īd,n,a 'baba | jak sa d,ī'tina na'rodit, | zav'jažut, pu'pok | no taj pona'xod,ad, da'koj 'kloš,a | da'kī 'pantliky | no taj tu'to tam iz'jažut, || taj d,ī'tinu jag zli'vavut, 'tov vo'dov stu'denov | bo že'by sa ne'vz,ablo || a do 'vody da'vut, 'košaš,u 'lapku | že by d,ī'tiny sa zi'ma ne ji'mala | a 'pero 'znavud, da'vati 'abo da'kyj 'blajvaz | že by 'mudroj 'bylo | by 'znalo š,i'tati a r,xu'vati || no po'tomu pe'rejde tu'to cī'lyj 'tyžden, | pri'lažuvut, sa vže na kres'tiny ...

... jag d,ī'tinu xres'titi | da'vut, to ozna'š,ati | ko'trī 'vže so'bī 'vyberut, | ta ne vybe'ravud, lem ta'kī xu'dobn,ī | lem da'kī ta'kī že 'by 'byli bo'hat,ī | by 'vece podaru'vali | za 'kumu taj za 'kuma || v pripad,ī sa 'trafit, 'tak šo be'rut, i po pja'tero i po šes'tero | by 'vece 'bylo da'runku | 'vece 'križmy || no a po'tomu jag 'vže tu'ta ne'd,ila 'prijde | 'nesut, ...|| 'pujde 'gazda na'peret | poza'kazuje š,i 'vpered 'd,n,om | že 'zavtra by 'ste 'jšli 'moju d,ī'tinu 'trimati | 'kolo 'kul,ko

'hodin | to 'vže sa do'hodnut, jak pup 'službu do'kon,š,īt, | 'abo pered za'š,atkom 'služby || pri'nesut, tu'tu d,ī'tinu do 'krestu | taj pub vže sa nix pozdo'viduje | jag 'vni ...

... ko'li 'vodu zli'vavut, toh'dyj 'meno tam mu da'vut, | ci 'mar,ka | ci 'han,ka | ci da'kyj jan,š,o 'abo va'sil, || jak pri'nesud, do 'krestu | taj 'vže tam sa 'pub zdo'viduje | že jag 'meno da'li || taj 'nesud, do 'cerkvi d,ī'tinu kres'titi || ku'move si posta'vud, na'dovkola d,ī'tiny | d,ī'tinu ros'puvjut, i pup tam 'š,ītat, 'knišku ja'kuz, nad, d,ī'tva'kom | že by sa 'zloj neji'malo d,ī'tiny | za'klinad, ot 's,akoj neš,īsto'ty | by d,ī'tina 'byla zdo'rova | i s,a'š,enov vo'dov po'bryskat, || no s 'tym 'vže 'jdud, do'mu | bo d,ī'tina 'zvykla i 'plakati pri 'tum jag jej ros'puvjut, ...

... pri'nesud, do'mu | no taj vže priho'd,at, sa na kres'tiny ku'move | lem d,ī'tinu pri'nesut, ... 'jdut, si do'mu || nad'veš,ur vže tag | 'abo po 'obīd,ī tak kolo š,e'tvertojī | kolo 'pjatojī i'de tod 'gazda za 'tyma ku'moma taj za su'sīdami na kres'tiny 'klikati || jak sa po'sxod,at, | no taj vže 'hos,t,at, tam is 'palin,kov daz ja'kyma 'jīdlami | s pe'š,ivami (1) | pri 'tum i 'vina i 'piva 'znavut, kupo'vati || no taj ku'move furd (2) zač'nut, spī'vati | že na zdo'rovja 'našuj d,ī'tin,ī | že by 'dovho 'žyla | že by 'skoro xo'dila | 'skoro bīšido'vala ... ku'move jak 'prijdut, na kres'tiny | 'nesud, is so'bov 'križmy ta'kī 'abo po'lotna | 'abo pro d,ī'tinu ta'kī 'obleky (3) | abo 'vže 'tojī d,ī'tiny 'materī | že by 'mala na 'kabat 'abo na vi'zitku | no taj jag vže sa po'hoš,uvut, | taj 'matī tu'ta 'd,akuje 'tym ku'mum | šo za tu'ty 'dary | šo 'vni pri'nesli || a jag vže sa 'hos,t,at, | taj po'tomu š,i j da'ruvud, na 'stul na 'tan,ary 'kres,n,ati ci to je vže 'd,īvš,a abo to 'xlopec, | ta na takī 'ancuk (4) 'abo da'kī 'šatky pa'rad,n,ī s,īlo'novī | no i s 'tym sa ros'xod,at, 'vže ket, po tuj hos'tin,ī | ku'move jag i'dud, do'mu | ta ku'ma jim 'd,akuje za 'všytkoj i tod, 'n,an,ko i 'matī 'toho 'xres,n,ati za tu'ty da'ry | šo 'vni daro'vali i na 'mnohaja i 'blahaja 'l,īta spī'vavut, ... /

Розповідала жінка, народжена 1902 р; див. також № 7. Записано 1961 р.

(1) Слов. „стравами та печивом“. – (2) Ч. не зовсім точно у значенні „як правило“. – (3) Слов. „одяг“. – (4) Нім. „одяг“.

19 / ... a 'to š,i | pere'bačte | v nas sut, jak sa 'zve txu'r,ī ... ko'li u nas 'baba so'bī tag na'ložit, | vun jaj'ce z,īz, 'abo ma'loj 'kur,a | tu'to v 'n,oho je 'peršoj ...

... aj š,i 'š,i-m 'perše ne po'vív za 'jusa ... jus | to je ta'koj jak ta'kyj 'stred,n,ij (1) pes (2) | ton'kyj | vun 'maje tag na 'vuxax ta'ky ka'šal,ky | a vun 'krasno tag vo'žerat, 'dajme 'tomu 'volin,a | 'ale vun 'ne jis, | vun lem 'pje 'krov || 'ale 'hned, vun lem ke'by za'xopiv tu od harta'n,ok | ot 'šyji | že by za'xopiv tu zaku'siti a vun 'vece 'pje lem 'krov | vun 'strašno za krov'l,ov 'de ...

... te'per,ka za 'diku 'mačku | 'diku 'maš,ku ... 'ja byv v 'stras,kum | 'ja š,i ne'vid,ív v naz 'diku 'maš,ku | až u 'stras,kum | tu 'je || ' 'je ... || 'ja 'vid,ív | jag 'vna na'pala na tu'to ... | pag-em 'vid,ív jag 'vna na'pala na 'zac,a || tod zaž, 'ane sa 'hnuti ne'smív || 'ale bo to byv kocu'risko ta'kyj po'r,annyj (3) | 'vidívem... jag by ho toh'dy ot'strílív | tag muh 'mati ja'kyx pjat'nacat, 'kilo | 'dobryx pjat'nacat, 'kilo | to us sa 'klikav ko'cur || ... 'zac,í | 'zac,í sut, ta'kí 'dikí | ne ta'kí | šo 'hvarit, | šo 'krolík || ta tot 'krolíg muh by 'byti 'tis,ač 'krolíku 'proti 'našoho jen'noho 'zac,a || tod zaž, lem tu'to po'žerat, | ke'by vy da'kyj sa'dok so'bí 'spravili | a že bys'te do'br,í nezahoro'dili || a jag vy nezahoro'dite | ta vun vaz na'vuš,íd, gazdo'vati pak | 'oj || ta 'tod vaz milo'rat (4) 'tag 'zlupit, | jak ke'bys,te vz,a'li ta'kyj 'bíručnyj nuš a tu'tu 'nasadu | tu'to to'poriš,ko vstru'hav po'r,anno | tag vun 'tot 'stromig 'losno 'tag 'blupit, ... 'tak tu'to ...

... a š,i ta'ku vam po'vím | š,i byv bor'suk | bor'suk | ko'troj ... borsu'kovoj 'nes,ka sa 'kliš,e 'maz, | 'duže draho'čina tu'ta je 'mas, ...

... ko'li je v naz 'dobra 'vroda na 'vríxy | ta'kí 'sut, 'kras,n,í 'myšy | kot'r,í by š,olo'víg 'ane v zolo'hickuj za'hrad,í ne'vid,ív v 'praz,í || 'bet,ar (5) 'myšy 'sut, | a tu'ty 'myšy 'sut, ta'kí voz'dobn,í (6) | šo šolo'víg by si ne'muh 'ane po'vísti || 'ane š,olo'vík tag ne'može nagazdo'vati | 'kul,ko 'vna so'bí za'hrabad, za ja'kyh 'tyžden, 'dva 'vríxu | na cí'lu 'zimu ... /

Розповідав чоловік, народжений 1902 ; див. також № 11, 20, 21, 24. Записано 1961 р.

(1) Слов. „середній“. – (2) Слов. „собака“. – (3) Слов. „чималий“. – (4) Слов. „охоче“. – (5) Слов. „негідник“. – (6) Слов. не зовсім точно „гарні“.

20 / ... šo 'ja za 'svoho žyvo'ta 'znav 'zvíru ja | to ne'škodid, 'nikomu ... 'volen, | vole'nicí | 'serny | sern,a'ky i 'sern,a ma'lin,koj || 'lišky sut, proti ku'ri | 'lišky | med'vedí | med'ved, | med'vedic,a a ma'lin,kí

med'víčata | no || to jez, lem ta'ka rodi'na | to jez, lem 'troj 'šytkyx tu je ... že 'rys, 'rys, to je ta'kyj o'pasnyj 'zvír, | kot'ryj na čolo'víka sa tag ne 'verže 'ale sa 'najhurše 'verže na tu'tu zvíri'nu | na tyh zvír,u | 'dajme 'tomu na 'volen,a 'abo na med'ved,a to vun sa 'hnet, ...

... v naz 'najhurše 'majte s 'toho hospo'darstva tu'ty jak sa po'vídat, celo'štatny | d,i'vokí 'svín,í ... to je 'dika svi'n,a ' 'vna až 'maje tag do des,a'tero ma'len,kyx | ma'len,kyx ta'kyx pa'c,at || 'kornaz | vun 'maje ta'kí 'kly | kot'ry ... pod,l,a 'toho | pod,l,a ro'ku 'jde ...

... a š,i ta'kyj líš'kovec, ke'by vy 'znali | to je ta'koj 'krasnoj je'nnoj zvír,atko 'kot'roj by si čolo'víg ne'znav prec'taviti ... to ko'liz, 'davno 'bylo | 'ja ne'znav | jak to 'nes,ka 'svíd je ...ku'nici ta'kí jak ked, 'nes,ka v naz maš,ky kot'rí po'r,anno by š,olo'vík pesto'vav v mn,a'sarn,í da'gde | 'ane ne'znav | to je 'krasnoj ... 'jinkoli | tu'to 'bylo za by'valoji repu'bliky | so'bí ta'kí 'mohli dovo'liti pa'n,ičky | no || kot'ryj kapi'tal 'mav | jak sa 'nes,ka po'vís, kapita'lista || jo'ho žo'na 'abo 'dívka 'kras,n,í 'limež, (1) 'mala | ga'lír (2) 'kolo 'šyji || tu'ta ku'nic,a sto'jala pi'n,azí || 'davno | 'ja vam po'vím | že sto'jala tag 'aš .. || jak to 'bylo 'davno | to ta'kí 'byli 'kolo 'ruky 'hej | lapš,i'cery sa v nas 'kličud, | lapš,i'cery... (3)

... to ta'jemno si 'trimal tu'tu 'pušku | tag jag 'znajete | pri'šla tu'ta zi'ma | a 'tajak te'per,kat, š,i 'malin,ko 's,níh 'vpav | 'joj 'bože | šo vun sa naxo'div | taj za 'dva 'nny do'mu ne pri'šov | poslí'div a'tu 'abo 'tam | ta xo'div | ta xo'div a 'vni sa zyšli dva'je tri'je | ta xo'dili | ta xo'dili za 'tym 'zvír,at,om | bo 'vni ket, so'bí 'zabili tu'to 'zvír,a v tri dny | to za tu'to 'bylo 'davn,í za 'sijejí repu'bliky | šo ja 'znav | tak to sto'jalo ja'kos, povrs 'tristo ku'run ... /

Розповідав чоловік, народжений 1902 р.; див. також № 11, 19, 21, 24. Записано 1961 р.

(1) Ч. „комір“. – (2) Слов. „комір“. – (3) 3 мад. „облямівка, оторочка“.

21 / ... ko'liz, ja paz 'marhu | ko'li-m 'byv mo'lotšyj 'a-m so'bí za'kuriv 'tajak ke'by ma'len,kyj | barz ne ma'lejkij | 'mav-em ta'kyx čotyr'nacat, 'roku || ta ja za'spav put 'kor,čom a 'čuv-em | ko'li mi 'hadina 'šla a š,i vam 'možu 'nes,ka doka'zati 'svítku | pri'šla mi na 'hrudi na 'sami 'hrudi a 'tul,ko-m za'spav jag-em 'trimav ciga'ret,l,u mež,i pal,'cami | tag ho'rila a 'čuv-em ko'li mi 'šla 'horí 'rukov | to-m 'š,uv i 'š,uv-em | ko'li

mi tu 'byla na 'hrud,ox a 'zuž,a štefa'nova 'byla ta'dy | 'vna 'hvarid:
„'joj | 'jil,ku | 'joj | 'jil,ku | šo s to'bov 'je?“ i 'ja sa 'probudiv | ta –
ne'buja sa 'niš, – i tag ot'pala | to 'byla 'hadina ... /

Розповідав чоловік, народжений 1902 р.; див. також № 11,19, 20, 24.
Записано 1961 р.

22 / ... no ta ši 'xlopci da'ki 'figl,i do'kazovali | da'ki straš'ky zro'bili
|| 'raz-ez,me tag 'byli | a to 'bylo to v nas 'pered mi'koly sut, tu'ty 'savj
| var'vary || no ta | že to 'prijdut, ta'ki 'babj | 'budut, 'strašiti | je'den
'xlop sa vbo'l,uk u 'šmat,a 'žun,s,koj | 'vz,av si 'podolok | 'hun,ča na
'sebe | 'xus,t,a zro'biv si | z 'brukvi 'zuby ta'ki ve'l,iki straš,n,i | vo'šov
do 'xyš i 'stav si tak 'kolo 'dver,i | no ta 'vže tu'ta 'baba | bo to 'vže
'baba vo'šla do xyš | vun sa vbo'l,ug na 'babu | vo'šov | 'vže uvo'šla
tu'ta 'baba | 'stala si 'kolo 'dver,i | taj tak sa na 'každoho po'zerat, a
tam 'byla ta'ka je'nna 'd,iška ta'ka 'šumna | ta 'kolo 'toji 'd,išky že lem
tu'tu 'dívku 'brati | my t,i'kaj na pec | 'poza 'kut | ka'dy ko'tr,i |
poput post,i'l,i | je'n,n,i poxo'vali sa | ta že 'byli i 'xlopci | i 'xlopci
sa pona'puž,uvali | a tod 'gazda | 'de-z,me že 'pr,ali | ta jak 'spav put
pe'rinov | ta pe'rinu na 'sebe za't,ax na 'holovu | že by ne 'vid,ič | že
by tu'ta 'baba jo'ho ne vz,a'la || no ta 'tam-ez,me ta'koho straš'ka 'duže
'mali | šo pona'puž,uvali z,me sa ...

... a tag 'zhory by'vala je'nna 'baba is 'xlopom | 'vže z 'gazdom |
'vna 'š,ula | že my 'duže 'tam vereš,i'me | bo to my vereš,ali | bo
straš'ka z,me sa na'pudili | my 'hvarili že to 'vže pri'šla var'vara naz
za'brati i 'vna pri'šla i na'rvala s 'toho 'cundr,a | že by my sa
'skur,ovali | bo z,me sa pona'puž,uvali || 'vyhrebľa 'vuhl,a s 'peca | jak
to 'bylo 'davno | šo tu'ty 'pecy 'byli i tam sa 'pkur,ovali a jag 'nesla
tu'to 'von | taj 'hvarit, – a 'vže tu'ta 'baba pu'šla het toh'dy | ta
'hvarit: „nebo'ju t,a sa | ne bo'ju t,a sa | nebo'ju t,a sa“ – tak si
šep'tala a vun 'zzadu 'ryknuv na n,u | taj 'vna do po'točiny | tag byv
'jarog ma'len,kyj a 'vna 'vyttam | jak tu'to 'nesla | do 'vody tu'to ... a
ta 'xyža tag 'malo na 'hrun,čiku je | a popri 'xyžy je 'jarok a 'vna to
'nesla do 'jarku 'l,i,ati | tu'to 'vuhl,a ... vun jag 'ryknuv na n,u a 'vna s
tym 'všytkym 'šmarila do 'jarku | jag do 'jarku 'šmarila i takoj 'vna j
sa'ma tam 'holovu do jar'ku za'pxala || jag 'vže 'vyttam sa 'vydrabižila
do 'xyš | ta 'hvarid: „ja 'hvarila | že j nebo'ju t,a sa | nebo'ju t,a

sa a“ – 'hvarit, – „ta'kyj-em 'mala 'strax | šo 'n,aj-em v 'jarku
ne'vmerla“ ... /

Розповідала жінка, народжена 1934 р.; див. також № 15, 16, 17, 23.
Записано 1961 р.

23 / ... no že jak 'pr,ali a ket, pri'šlo an'drija | ta va'rili pero'hy |
zam'i'sili 't,išto | a napi'sali paper,čata a na tu'to papir'ča napi'sali
'xlopc,a kot'roho 'vže 'znali | ta 'dejat, pero'hu tag zla'dili a do
'dujennoho pero'ha paper,ča za'pxali | tu'ty pero'hy va'rili | jag 'že
'voda ky'pila | ta 'naras pero'hy 'verhli | kot'ryj 'stav 'horu na 'samyj
'peret | tod byv | tag uže | šo ji'ji xo't,ič | i 'toho 'vže 'vyn,ala |
ta'koj 'meno 'vže že to tod ji'ji 'xoče ...

... 'pr,ali z,me a pag hoštinu ladili || no ta 'vže jak sa dokon,čili
ve'čurky | ta 'vže ta'ku hoštinu si 'spravili ... /

Розповідала жінка, народжена 1934 р.; див. також № 15, 16, 17, 22.
Записано 1961 р.

24 / ... no a po rust'vi je štefana ši ta to na no'vyj 'ruk | takoj
'druhyj 'den, po rust'vi a po'tomu no'vyj ruk | pozad no'voho 'roku
'druhyj s,a'tyj ve'čur a po s,a'tum 'veš,arí je vo'dokš,i | rus,tvja'n,i 's,atky
'mn,as'nici || ta v mn,as'nic,ax svad,'buvud, || a na 'puš,š,ín,a 'vže 'znaje
'byti za'bava | no ta 'vže pag nesvad,'buvud, 'ani 'nijakoji za'bavy ne'je
'až ... jag 'vže v ve'likodni ...

... ta je 'kvitna ne'd,ič,a | 'ale to 'šekajte | to ši blaho'viš,ín,a
'majme | to 'vže je tot 'tyžden, to je 'čornoj 'tyžden, | to strast'nyj
'tyžden, 'abo 'čornyj ... pone'd,ičok | hej | no 'vtorok | 'čornyj 'vtorok
i 'čorna 'sereda | aj če'tver 'tože stras'nyj | bo tože je 'stras, ... 'žovčnyj
če'tver, | no a 'pjatnica | ve'likodna 'pjatnic,a | su'bota ve'likodna a
ve'ligden, | ve'ligden, u su'botu sa pe'če 'paska | taj 'jajc,a sa zva'r,at, |
no ta po'tomu 'vže do ko'šarika to sa 'daz, | 'vže 'xto šo 'maje
solo'niny sa 'daz, do ko'šarika | kov'basa | 'xrín | š,asnok | 'paska ||
to sa 'nese s,a'titi oc 'cerkvi s por,t,at,om | 'doma so'bí tu povo'šyvat,
| ta z vo'šyvanym por,t,at,om | hej ... 'nesut, a 'tam sa po'ložid,

na'dovkola 'cerkvi 'vže ko'šariky is 'tym s pas'kami || pup pos,a'tit, | taj pri'nesud, do'mu jag 'vže pos,a'tit, ...

... no po'tomu 'vže jak 'prijdud, do'mu | ta 'vže naji'd,at, sa | pag i'dut, ši na zbug do 'cerkvi | z 'zbuja 'vyjduť, ta pag 'jajca far'bl,ad, 'd,iv'ky | že by 'byli 'vže ho'tovi na pone'd,ilok | na pone'd,ilok 'rano | 'jduť, | 'xlopci povsta'vut, | ta 'jdud, 'd,ivky poli'vati | poli'valnyj pone'd,ilok ... z vo'dov poli'vavud, 'jinkoli ta tag 'bylo | šo z 'vidrom 'vody 'vyl,av na 'd,ivku | tag že by ta'ka 'mokra 'byla 'calkom jag 'myš a ket, ši 'bylo 'malo | ta ši po'nesli na ru'kah do ri'ky | tam namo'čili | že by 'calkom 'byla 'mokra ...

... a vvu'torog 'vže po'tum poli'vavud, 'd,ivky 'xlopca ... poli'valnyj u'torok | pro'vudna ne'd,il,a | to cí'lyj 'tyžden, sa 'kliče pro'vunnyj a ta ne'd,il,a po ve'likonni sa 'kliče pro'vunna ne'd,il,a ...

... po'tum 'križa | ru'sal,a | 'jur,a | po ru'sal,u 'jana | 'petra | 'spasa | s,a'ta 'mar,a | 'perša s,a'ta 'mar,a | 'druha s,a'ta 'mar,a | po'krovy | 'mi'xajl,a || v naz je na mi'xal,a 'otpusť || na 'otpusť,ti 'vže 'jdud, do 'cerkvi | a 'xto 'maje tag rodi'nu z 'druhoho se'la | bo to j 'l,ude z 'druhoho se'la tu do 'cerkvi ta 'vže 'jde 'vece 'sil ' jag 'vže da'gde je 'otpusť | no ta hos'tinu 'robl,at, | že 'hos,t,at, sa je'n,n,i | no 'vže 'rodiči 'kličud, | 'hos,t,at, sa || no po'tomu 'vže jak tu'tu hos'tinu pri'prav,at, | to 'vže po 'službi tu'ty hos'tiny 'sut, | no ta 'xlopci molo'd,i ji'nnajud, za'bavu | ta 'vže 'jduť, tag na za'bavu 'xlopci i d,iv'čata | no ta 'vže pak po mi'xajl,u je 'pust ... /

Розповідав чоловік, народжений 1902 р.; див. також № 11, 19, 20, 21. Записано 1961 р.

25 / ... to 'vni pak sa 'vže 'hod,ad, na tum || 'vže sa 'rad,at; „ci 'daš ty za 'moho 'syna 'd,ivku?“ – „a ty 'd,ivku ci 'daz za 'syna?“ – no ta sa 'hod,ad, | no a jak sa 'vže 'zhod,at, | ta 'vže 'pujduť, 'svatati || to 'jde 'svatati 'n,an,ko | 'toho molo'doho 'n,an,ko 'jde i 'mati aj ši si po'kliče ta'ku rodi'nu | 'dvox su's,íd | a'bo i 'tr,ox || a do kun,'ca | tam sa 'znavud, aj des,a'tero 'čel,adi | ko'lo 'toho ...

... no | jak 'prijdud, do 'xyžy | ta so'bí posí'davut, || ty si posí'davud, i bí'sí'duvut, || no i bí'sí'duvud, že ... i 'zajdud, do 'toj bí'sídy | že xo't,íli by 'syna že'niti a ci da'li by mu 'd,ivku | no 'ni | ket, poví'd,a,t, | že 'n,et | taj tu'ty 'pujduť, s 'xyžy het || a 'ket,

poví'd,at, – „aj hej | da'me | ta 'de by za tvo'ho 'xlopca ne da'li 'd,ivku | ta tvyj 'syn ba'hatyj | 'krasnyj | da'me za 'tvoho 'syna 'd,ivku“ || no i po'svatavut, | i tam 'malo po'host,at, sa i pak 'pujduť, na zbug do po'pa 'ruky si da'vati ...

... da'dut, si 'ruky | pup tam po'piše 'voholosky i pag u 'cerkvi 'trikrad za'hojkat, | že tod a tot tu'tu a tu'tu so'bí d,ivku zaru'čiv i ked, by da'xto 'znav da'šo ta'kojz me'ži 'nix | že to z rodi'ny je | a'by priholo'siv na parafi'jalnyj 'ur,at | no že tot | ked, je rodi'na | bo pub ne'znaje 'každoho | ci je rodi'na || ci n,et || a ked, by rodi'na 'byla | tag by pup tu'to ne 'hojkav 'vže „zaru'čiv so'bí“ | že by pup 'znav || no jag 'vže to 'vystojid, 'vohlasky tu'ty | to tak sto'jid, za 'tri 'tyž,n,i | dako'li to sto'jalo 'vohlasky tu'ty || i pag 'zrobl,ad, 'vže 'svad,bu ...

... hej | ši,m za'byv za tu'to za rušni'koma pag i'dut, | to tak peret 'svad,bov daz za 'dva 'tyž,n,i po 'voholoskax | tag daz, v 'dva 'tyž,n,i | 'jdud, za rušni'koma | no ta to tam jih 'znalo dako'li 'jti lem po 'vus,em l,u'di | tam sa 'hostili || ta 'vže tu'ta molo'da ... za 'kalap bog'rijdu da'vala molo'domu ... /

Розповідав чоловік, народжений 1897 р; див. також № 6, 26, 30, 31, 32, 33. Записано 1962 р.

26 / ... is 'š,oho by z,me zlo'žyli ko'n,a || ta 'ja by tak pri'dumav | že 'najperše od holo'vy | ta 'kun, by 'mav 'mati 'zver,xa 'vuxa | po'tomu 'holovu ... a na 'holoví 'vuxa a po'tum po'drubn,e 'vuš,i | nuzgrí | 'usta | to'romby | 'zuby ... to by 'byla 'holova || no a za holo'vov 'vže by byv | 'stan, | xre'bet | 'šyja | 'hriva | na 'šyji ... a tag byz,me na'šli tu'ty 'laby | pe'ren,n,u | 'zan,n,u i zaz, 'zan,n,u | pe'ren,n,u a s 'toho by byv cí'lyj 'kun, | 'dumavu || na 'labah 'maje ko'pyta a na ko'pytax 'putkovy 'maje ...

... ko'rovu byz,me s, 'čoho 'skladovali ... || tak ked, by 'mala ko'rova 'holovu a na holo'ví by 'byli 'rohy | 'oči | za vo'čima by 'byli 'vdolinu 'nuzgrí | py'sok | 'zuby | 'šyja | xre'bet | pud'hor,l,a | tam de 't,ahne | ko'tra 'znaje 't,ahati | a tak po'stupn,e 'vže | ver'xom 'najdeme tam xre'bet | xvust | ... 'nohy ... | 'vymn,a ... | 'cicky ... | a ši ke'by 'fajno molo'ka da'vala | taj by 'fajna ko'rova 'byla ...

... čolo'víg jag je čolo'víkom cí'lyj čolo'vík | a 'vže postano'viv čolo'víkom || no a 'je to sto'jačyj čolo'víg a žy'vyj čolo'vík || no ta ked,

puš'neme z 'hory | ta 'najdeme 'zhory vo'los,a || no | zna'menad, | je to vo'los,a na tyj holo'ví | bo bez holo'vy zaz, vo'los,a ne'može 'byti a holo'va bez vo'los,a | 'trafit, sa i ta'kyj čolo'vík | šo i ne'maje 'nijag vo'los,a || no a'le pri'bližno 'bulša 'častka je 'každyj z vo'los,om || no a'le 'znajeme tot c'lyj 'čerep | to'ta holo'va čolovi'čes,ka tam 'kul,ko materija'lu je | tam 'sut, na 'tuj holo'ví i 'dví 'vuxa pri vo'los,u | taj 'dví 'oči | taj 'nus i nuz 'maje to'ty 'dví d,íroč'ky | tag že tam 'dyxat, čolovíg do 'sebe i s 'sebe | taj tod rot po 'našomu sa 'kliše || taj tam to'ty 'zuby | taj ba'vusy 'maje čolo'vík ko'tryj 'vže doros'te | do'spije ... /

Розповідав чоловік, народжений 1897 р.; див. також № 6, 25, 30, 31, 32, 33. Записано 1962 р.

* * *

27 / ... no vam po'tum tu'tu 'prikasku za 'toho 'šovgra (1) || jag u'že 'vid,ív | že ne'je lo'ziny | 'vysxlo 'všytkoj taj a'tam je'den 'gazda 'mav ve'likí 'vuvčí | ta 'mav so'lomy taj 'lud,om da'vav syr a so'bí hno'jiv 'zeml,í a vun za'šov do 'toj gaz'dyn,í | tot ko'šarik | hi by muj 'šovgor | ta 'vna mu da'la 'misku žin'tici | no a'le lem r,ít'koj | no a vun tu'to po'sirbav | po'piv a š,i na 'spod,í zu'stalo 'malo 'syra | zu'stalo 'syra taj si tot 'syr za'viv | taj po'ložyv | tam 'mav 'r,andu | šo 'mav do'han u 'tum | za'viv do 'toho | že pri'nese 'd,ít,om poku'stuvatí ...

... ta tu'to 'dobr,í taj pu'šov a tam byv je'den čor | šo 'mav park ve'likyj hi 'tahi tu po'niže 'sela || a vhor'ož,enoj 'bylo že'l,íznyj 'druatom a popri 'tum 'druť,í popri pu'ti 'byla lo'zina | taj pu'šov tod mu 'gazda po'vív: „ty tam 'pujdeš | tam je 'kolo 'toho čor,tuvs,koho 'parku | tam je lo'zina | tam si na'rížeš“ – a tot čolo'vík pu'šov do 'toho 'parku ...

... tam 'byli 'dver,ci | vtvo'rív si | ta'koj | po'ložyv na put, || čij to 'bude da'xto 'jti z 'vozom | ta mu 'vyt,ahne || po'rízav 'druhoj | no na'rízav u'že 'dví hro'mady taj i'de 'vže tam | boh 'znaje 'kul,ko to tam 'bylo | 'kul,ko to 'roku 'bylo | tam 'byli 'bučky | 'javur,a 'vže 'staroj ta'koj | šo vže j po'padalo taj tu'ty 'dví 'presmy na'rízav | ta 'jde poze'rati po 'tum 'l,ís,í jak to 'tam je ...

... i'de a tam 'byla je'nna dup'nava ja'lic,a | 'vpala a zaž, ležav put 'tov ja'lic,ov || taj ne 'zbudív 'zac,a | lem pu'šov 'dale | tam 'byv je'den 'bučog 'vyvernenyj | no 'byl 'gavra a tam med'víd 'špid, u tuj 'gavr,í ||

popo'zerav taj 'vže 'vt,íše het || 'prijde na ty vo'rota že 'pujde do'mu | čord jo'ho 'vlapiv: „šov, tu ro'biv?“ – „prut,a 'rízav“ – „xto ti roska'zav?“ – „nixto ... 'sam-em pu'šov | ja sa 'tebe ne bo'ju“ – boh mu 'dav ta'ku 'muc, – „ja to'bí 'vže 'vkažu | na šo ty sa bi'zujеš? ci na 'silu ci na 'vt,ír | šo ty 'xočeš?“ – „a ja sa bi'zuv i na 'silu i na 'vt,ír | xož, jak | ty 'čorte 'šalenyj“ ... (2) /

Розповідав чоловік, народжений 1896 р.; див. також № 4, 5, 28, 29. Записано 1961 р.

(1) Казка починається в розповіді № 4 на стор. 21. – (2) У поєдинку з чортом виграє цей чоловік з допомогою хитроців (використовуючи при цьому зайця, ведмедя і сир) три мішки грошей. Тут розповідач вільно переходить в іншу казку, яку наводимо під № 28.

28 / ... i 'vže pri'šov do'mu | 'vže sa 'zbyv 'šytkoho | pu'šov že ku'piv 'x,l,íba | 'šytkoj 'd,ít,om | že'n,í ku'piv 'šmat,a | povberav a 'hroš,í po'sypav na pez do 'kutika | hi 'moja 'ande 'd,ívka je | u hro'madu || taj 'mav je'nnoho xlop,š,iska – ta'koho hi by 'ade a'tot 'abo ta'kyj hi 'ande – ta 'hvarit, 'xlopcovi | 'vže sa na'jili 'd,íti i 'un: „jdite do 'stryka“ – vun 'mav 'brata – „jdite do 'stryka | by 'vam 'dav četver'tuvku | my po'mír,ajme | 'kul,ko my 'hrošej 'majeme“ – i 'xlopec, pu'šov | 'harit,: „stryku | 'dajte nam š,etver'tuvku“ – ta'ka 'míra | 'znajte – „ta š,o'ho vam?“ – „na 'š,oz, 'nam 'treba“ – ta tu'to 'vni po'mír,at š, četver'tuvkov | na'sypali do 'míxu | vun tu'ty si 'hroš,í spo'rojiv 'abo ta š,etver'tuvka 'mala spa'ry 'poza bru'š,í | ta sa 'hroš,í na'vpinali poza to'ty spa'ry || taj pry'n,ís 'strykovi 'xlopec, 'nazat četver'tuvku – „ta 'šo s,te 'mír,ali?“ – a 'hroš,í | popo'zerat, 'tam 'poza 'bruš,í 'hroš,í | ko'runy || ta 'tul,ko vy 'hrošej 'majete | šo vy až 'mír,ali ... / (1)

Розповідав чоловік, народжений 1896 р.; див. також № 4, 5, 27, 29. Записано 1961 р.

(1) Розповідь переходить в нову казку – про двох братів, бідного і багатого.

29 /... 'žyli dva'je 'brat,a a je'den xu'dobnyj | 'druhyj bo'hatyj | a je'den ne'mav 'ane 'xl,íba a na 'naš,í 's,atky na s,a'tyj 'večur pri'šov tot xu'dobnyj pri'šov do bo'hatoho | že by mu dav 'falačča 'xl,íba | tot

prišov do 'brata taj 'hvarit; „'daj mi | 'brate | 'falačča 'xl,iba“ – tod 'hvarit; „'daj si 'voko 'vyn,ati || za 'falačča 'xl,iba daj 'voko 'vyn,ati“ – no i vun jak | ta rad ne rad 'hvarit; „ta 'jag ja 'budu bez 'voka 'žyti?“ – ta na s,a'tyj 'večur 'dav 'voko 'vyn,ati | taj pry'n,iš du'mu | 'd,iti zača'li 'jojkat | bo 'n,an,ko 'voko ne 'maje ...

... 'z,z,ili tu'to | pušov 'druhyras do 'brata na 'xl,ip taj tod 'hvarid; „'daj 'druhoj 'voko 'vyn,ati | dam ti toh'dy 'druhoj 'falačča 'xl,iba“ – bo 'rad ne 'rat | tod 'dav 'vyn,ati 'voko | taj prišov du'mu | taj 'd,iti sa 'duže rožžalo'vali || taj 'zzili | taj na rus'tvo zača'li nes'ti tu'to 'l,ude bo'hat,š,i molo'ka | 'xl,iba xu'dobnym | pri'nesli | taj zača'li 'toho ba'hatoho 'brata han,'biti a tot sa po'hn,ivav taj 'hvarit; „pod, zo 'mnov | ja t,a po'vedu“ – a vun 'dumav | že jo'ho čor'ti 'voz,mut, | 'toho xu'dobnoho 'brata || od,'vjuv na 'večur na rus'tvo – 'bylo 'tag | 'niže se'la šibe'nic,a | 'byla šibe'nic,a || vun tam pri'vjux | ta: „s,at, si tu | 'sit,“ – vun 'dumav | že v no'či 'prijud, š,or'ti taj xu'dobnoho 'brata 'xopl,at, taj ro'zodrut, || taj pušov du'mu ...

... a 'tot 'sl,ipyj s'it, | s'it, | s'it, | 'čekat, | 'čekat, | 'zaky 'xto ne'prijde || tak prišli tak v 'puvnoš,i prišli 'tri 'holuby || taj 'sili na 'šibenic,i na pere'kladinu a 'staryj | 'najstaršyj | mo'lotšyj i 'najmolotšyj || no taj 'sili | taj 'staryj 'hvarit, 'tomu sere'duššomu: „šo v 'tvojuj kra'jin,i?“ – „brad 'bratovi za 'falačča 'xl,iba 'vyn,av 'voko | 'vbidvi 'voš,i“ – „ke'by tod 'brat jag 'rano ro'sa vpa'de | jag by šov za je'nnu 'mež,u | po'ter ro'sov 'voči | za 'druhu mež,u po'ter 'voči ro'sov | za 'tret,ov | ta 'vže by 'vid,iv od'razu“ – „a v 'tvojuj 'šo kra'jin,i?“ – 'staryj 'hvarid, 'najmolotšomu – „v 'mojuj kra'jin,i je ca'r,ova 'd,ivka | ko'tra 'vže 'mnoho a 'mnoho 'roku 'žyje | šo mert'va | ta'koj hi mert'va | 'vže 'hnije || a 'vže 'byli 's,ahdy dox'tore a ne'možud, jej 'vyl,ičiti“ – no vun hvarit, – „ke'by tot 'xlop | šo 'voči 'vyzdorovili mu sa | pušov do 'cerkvi a by 'vz,av | tam je put 'prestolom 'žaba | že by 'drizav 'zadn,i 'dvi 'laby a jag by tuj car,'ov,ní jed'nov 'labov po'sunuv popud nus | raz | dru'hyraz i 'tetryras | 'naraz by 'vyzdorovila“ – a 'staryj 'hvarid; „a v 'mojuj kra'jin,i je 'car,ova že'na | ko'tra 'tiš tag 'hnije a 'vže 'bylo 'mnoho a 'mnoho dox'toru ko'lo 'n,ej,i a 'nixto jej ne'hoden 'vyzdoroviti | ta ke'by tov 'druhov 'labov po'kynuv | ta by 'zaz, i 'vna sa 'vyzdorovila“ ...

... no i vun jak 'stala ro'sa | vun na'pyc,av taj pušov za je'nnu mež,u | po'ter | ta 'slabo 'vid,iv || puš ov za 'druhu | 'tajak kruz re'šeto 'vže 'vid,iv || po'tom pušov za 'tret,u | 'naraz 'vid,iv do'br,i || a š,i 'bylo tak tem'n,ilo sa | 'hvarid; „a 'ja na'šo 'budu 'jti du'mu“ ...

... ta pušov do 'cerkvi a 'žvunig byv jo'ho 'kum || 'hvarit; „'kume | vsta'vajte“ – a 'žvunnik sa na'pudiv | že 'našto jo'ho tak 'skoro 'zhan,at, lem ket, 'prijde | 'vun uže ho 'zhan,a || prišov – „'pote do 'cerkvi“ – pušov toj | i'de || vun pud,'n,av tu'tu 'dučku | 'vyn,av 'žabu | 'drizav 'dvi 'nohy ...

... taj pušov do 'toho 'car,a | de tu'ta 'd,ivka || a jak tot 'holub 'hvarit, a niž, že by ne pro'siv | lem tu'to ko'bil,ča | šo je na 'pecu v za'kutin,i 'cundravoj | ot 'toho 'car,a že by 'niž, ne pro'siv | lem tu'to ko'bil,ča ... prišov tag do 'korčmy | 'l,ude bis,iđuvud, za to'tu 'd,ivku | 'hvarid; „'ja by jej 'vyzdoroviv“ – da'li 'car,ovi 'znati | no ta car, prišov | 'hvarit; „kot'ryj to 'hvariv | že vun jej 'vyzdorovit,? – 'tul,kí dox'tore 'byli“ – no vun 'hvarid; „'ja“ – „'dobr,i | pot, 'de je ta 'd,ivka“ – ta tam 'pustili ho do pe'red,n,ojí 'xyžy || taj vun jag ras po't,ah | že by sa ho'jilo | dru'hyras | jak 'tetryras | ta 'vže sa z 'nim cílu'vala || zača'li tam bis,iđuvati || 'car, 'čuje | 'šoz, bí's,iđuje | taj prišov do pe'red,n,ojí 'xyžy taj 'hvarit; „šo 'xočeš?“ – „ta lem to ko'bil,ča | šo je za 'kutikom | šo tam v za'kutin,i 'cundravoj“ – vun 'hvarid; „no 'šo ti s 'toho ko'bil,čati?“ – i vun – „lem tu'to mi 'dajte | ta mi 'dajte“ – ta vun 'hvarit, – ta na 'šo ja 'budu 'jti do 'toho du'mu | ta š,i si da'šo 'druhoj za'robl,u || no ji vun 'hvarit; „ta 'de tod vaš 'brat 'byvat | šo 'maje že'nu 'xvoru?“ – ta tot 'siv | za'pr,ah 'kun,i taj do 'toho 'brata | šo že'na 'byla 'xvora || 'šov | pri'vis tam ta 'hvari tam: „'moju 'd,ivku 'vyzdoroviv ta lex'ko i 'tvoju že'nu 'vyzdorovit,“ – no taj tod jag 'vyzdoroviv | vo'ni sa 'zhvarili | da'li 'mnoho 'hrošy do 'míxu | da'li mu 'kon,i | vus | taj i'di du'mu ...

... tot prišov du'mu | taj 'vsypav 'hrošy v za'kutinu na 'pec | de 'jinde? – no ta ne'mali 'š, 'čim po'mír,ati 'kul,ko 'hrošy 'mavud, | taj za'hnav naj'staršoho 'syna do 'brata na četver'tuvku || tot prišov do 'brata | 'hvarid; „'stryko | 'dajte mi četver'tuvky“ – vun 'hvarid, – „na 'šo?“ – „'ja ne 'znav | lem 'n,an,ko n,a za'hnav | by s,te da'li četver'tuvky“ – 'dobr,i | taj 'dav | taj prišov | ta četver'tuvka 'mala spa'ry 'poza 'bručí | taj 'dav | taj 'vni po'mír,ali | taj pri'n,iš i 'hrošy sa 'poza tu'ty spa'ry poza'pychali | taj pri'n,iz 'nazat – „'šo s,te 'mír,ali?“ – „ta 'hrošy“ – „ta 'vytky 'n,en,ko 'hrošy 'mav?“ – „ta ja 'znav 'vytky?“ – no ji vun prišov do 'brata ta 'hvarit; „ta 'vytkys, tu'ty 'hrošy? | i 'kon,i i vuz-ez, du'stav i 'voči-z, du'stav i 'kon,i i 'vus i 'hrošy 'šytkoj“ – „no taj“ – 'hvarit, – „a'nu tam dez, n,a tu'to pri'vjuv | tam mi 'tri 'holuby tu'to pri'nesli | tam mi tu'to 'šytkoj pri'nesli 'tri 'holuby“ – 'dobr,i | tot sa 'zradovav | ni | tag 'holuby 'nos,at, | ta

vun tam 'pujde ... 'hvarid, xu'dobnyj: „ja ti 'vyjmu 'voči ta t,a tam po'vedu i to'bí tam pri'nesut, tu'to“ – 'dobr,í tak čolo'víg 'vyn,av 'vuči (1) ju'mu taj pu'vív put šibe'nicu | tot sí'dit, | v 'puvnoči pri'šli čor'ti | 'xopili taj 'nesli | taj po'nesli | taj | lex'ko | i te'per, 'nesut, ... /

Розповідач чоловік, народжений 1896 р.; див. також № 4, 5, 27, 28. Записано 1961 р.

(1) Розповідач варіює 'voči | 'vuči.

30 / ... a tam budo'vali je'nnu 'cer,kov se'l,ane || ta zbudo'vali 'cer,kov || jag zbudo'vali 'cer,kov | 'kolo 'tojí 'cerkvy 'vse je'den 'stras sto'jav | 'post 'vže to || 'n,ígda na 'rano ho ne 'bylo | to'ho voja'ka || nemo'hli 'vtrimati || 'hvarid, 'niž, z 'niš,oho bo tag i 'tak | tag i 'tak | tag i 'tak || 'vže vsilí'jaky 'stražy xo'dili a 'n,ígda 'nixto sa tam ne'vtrimat, | že by 'bžyv || a | 'hvarid,: „ja by 'tomu po'radiv“ – 'doraz jag vun tak po'radid, | no ta jak to po'radiš? || 'doraz da'li 'znati ku'ratorum | bi'ruvovi taj ku'ratorum se'l,ane || 'vže to 'všytkí 'mali 'spolu | 'hvarit, | do 'cerkvi || ta 'rad,í by | jak tu'to by 'bylo || no jag vun so'bí zapro'siv tyš tam ta'kyj 'stolik | 'svítlo že by 'mav | 'karty by 'mav | že by sa zabav'l,av | že by ne za'spav || taj kot'rys, 'š,asy ta 'vže tak 'l,ude polí'hali | da'gde pag od dev'jatojí de's,atojí ho'diny jak to 'zvyklo oby'čajno 'byti | pol,í'hali so'bí || no tam ne'je 'nikoho | lem vun so'bí zapro'siv tu'ty šeli'jaky 'veci a 'vni hovo'rili jo'mu | že 'što bu'de xo't,íti | no ket, po'može | 'až toh'dy 'šaz 'budu so'bí pro'siti | ket, spo'može || no a 'vni s'bí (1) 'klali tag že aj 'pravda 'je tag 'vže nejed'en 'byv | taj postra'dav || a vun i neža'dav š,i 'placu 'vperet ...

... no jag 'vže 'minula tag de's,ata 'hodina tag 'vhoru d dva'nac,catuj i v tuj 'dobí vže 'šos, 'š,uje | jak to byš,ajno 'cer,kov ve'lika ta'koj jag by i v 'snin,í abo j na 'bulšyx 'selax ta'dy ko'lo vra'nova | ko'lo tyx 'ande ho'vorme kolo tre'bišuva | 'cerkvi ve'likí | bo 'vže i ta'dy sa ta'kí na'xod,at,...

... tag od 'vuvtar,a | 'tajag 'dvome družbo've to zas, š,or,t,a'ky | 'vže 'jđut, ta'kí 'dva xlopš,u'ny 'š,orn,í taj 'vže tag je'den ta'dy | 'druhuj ta'dy | 'vže tag na 'n,oho zaze'ravut, na 'toho 'tu | vun 'maje 'svítlo | ta a'l,a pri'kraduvut, sa bo j te'per, by ta'kí 'byli xlopš,u'ny || ta 'svíš,ku za'duvavud, mu | 'vytty tod za'duvat, | vun 'nazad za'palit, | ta 'hvarit,: „ot'stran,te sa“ – že by sa sxo'vali || 'ej ne 'bylo 'malo 'toho |

'vže 'jde das š,oty're taj nih 'vece | ta 'tajag na 'svad,bu sa 'sxod,ad, 'abo na 'zabavu taj 'bliže | taj 'vece | taj 'vže jix 'bulše || ta'kí pri'šli | šo 'vže v 'míxu pri'nesli 'skla | 'vysypali 'sklo | tu 'vže j 'hud,ba z 'nima za 'tyma jak 'skla na'sypali | 'hud,ba | a na'statku je'den ta'kyj 'krivyj s 'palicov 'staryj 'hofman a tod u'že 'jde | ve'duci a so'bí tak 'stav v je'nnu za'kutinu a jag zaš,a'lo tan,cu'vati a 'honur tag že to ne'mavut, ka'dy | 'vni 'mali ka'dy 'dos | 'ale 'šo 'vse tak 'kolo 'n,oho | ta do 'stolika 'tyrkavut, ' že by tu'to 'vino | šo tam 'mav na pi't,a 'što-nibut, | za'xod,at, sa z 'nim ta za'xod,at, | vun jim furd 'hvarid,: „vot'stupte sa von, 'n,a | ta vot'stupte sa von, 'n,a | bo 'budete na bí'd,í“ – vun das 'sím ras 'svítlo pa'lív 'nazad | 'vni za'duvut, | taj sa 'vže pobe'ravut, – „tuj-tuj | tuj-tuj“ – lem že bí'da | š,or,t,a'ky ne'mavut, tak 'prava do kres,t,ana | že 'by 'naraz za 'pazuxy ji'mili | bo to 'byv jim kres,t,an a tu'to š,or,t,a'ky ...

... hi 'bože | ked, ho 'fajno na'serdili | 'matko – jujujuju – ked, ji'miv tod mí'š,ux | ked, raz ros'kinuv tod mí'š,ux – 'p,juj – „pxajte sa 'všytkí tu do 'toho 'míxa“ || 'bože | ne tak sa 'pxavud, 'ale tak sa 'pxavud, | že 'až ri'čad, | bo je'den pered 'druhym | bo to tam 't,ahne jih 'magnes (2) na 'roskas || jak sa to 'všytkoj zo'pxalo do 'toho 'míxa | aj bo 'r,ada pri'šla na 'staroho ... tot sa ot'prošuje | pro 'matku 'božu sa 'tprošuje | lem že by zu'stav || 'staryj iš,i 'mav 'joj je'nnu pi'š,š,alku aj š,i je'nnu vec 'tyš tu'tu 'krivu 'pa,licu | 'tri 'veci 'mav tot 'staryj iš,i 'mav || „no od'daž mi tu'ty 'tri 'vecy“ – š,i za 'tret,u-m za'byv | 'može sa 'doraz nado'hadavu | za 'tret,u-m za'byv | za'byv-em || 'staryj 'rado odda'je | aj tag ho vša'lív 'tot kres,t,an || o'ddav tu'to | jag u'že tu'to o'ddav jo'mu tu'ty tri 'veci | tot si dlo'živ – „aj ty š,i tam 'staneš | a'vaj tam“ – te'per, – „palico bij!“ || ked, zaš,a'lo 'biti | 'znajete | 'l,ude 'sluxajte | 'ne to že by tam 'vytrimav | a'le 'kul,kyj tot se'lo 'bylo | ja'kyj tod 'varoš,š,ug 'byv u's,íj na'rot 'seret 'puvnoš,i | u's,íj tam je | bo tam ta'kyj ryk šo 'zeml,a i 'cer,kov sa 'trasla | ta'kyj ryk | ta'kyj 'jojk || 'je | ta'koj š,i 'n,ígda neby'valo jak te'per, je | 'šoz, lem tam je || vun tag ne'hoden sam 'jojkati ...

... to 'vs,o 'vybiv na 'porox | jimiv 'vysypav tu'to na 'smetisko | toh'dy so'bí tam 'l,ux | 'cer,kov za'mok | bo 'vni mu da'li i 'kluš, i š,i 'spid, do 'rana || no 'rano 'vže ku'ratori tag 'zdaleka lem nadze'ravš,i ta 'jđut, ku'ratore taj 'kl,opavud, d 'dver,i ci 'tam da'xto je | tod o'tvorit, | taj so'bí tam 'spit, || „slava jsu'su 'xristu!“ – „slava na'víky 'bohu“ – „ta jag vy š,olo'víš,ku 'dobryj tu pere'byli?“ – „no | vy 'hvarili | že tu ne'može 'žaden vo'jak u'trimati sa | bo tu da'šo 'strašit, a dez, d,í'vali

sa vo'jaky" | 'pravda | 'š,om 'byli sa ne d,i'vali ket, 'tam prišlo ne 'tricat, a'le po 'tristo š,or,t,a'ku" – jag-em vam poví'dav te'per,ka | ja'kyj tam 'ryg byv | bo to z 'ničoho j ne 'byv | bo 'tam byv je'den | a š,o'mu by to te'per, 'vže š,or'tu ne'je – 'he 'kul,ko nih lem toh'dy 'š,š,ezlo v tuj je'nnuj 'cerkvi ...

... 'bože | keď, l,uđe zaš,a'li bišti ut 'cerkvi jag u'že du'znali sa | že tod 'žyje || ku'ratory 'šytku cer,kuv'nu 'kasu da'vud, jo'mu | lem by vun 'mav tu'ty 'hrošy | šo 'vni na'zberali | vun ne 'xoš,e d 'nih 'žan,n,i 'hroš,i | xaba 'tu,ko | že by mu da'li da'kyj je'den dva 'xl,i'by | že 'by 'dale puto'vav || „l,uđe od 'neš,n,oho 'd,n,a 'možete tu i 'spati i jak xo't,i'ti 'n,i'gda 'niž, vam sa ne 'stane" – bo j 'tot 'staryj zapoví'dav ko'li napo's,l,i'tku 'mus,i'v sa do 'míxa 'pxati | ta 'hvariv | že 'n,i'gda 'nixto tu ne'prijde 'vece | lem že by jo'mu 'dav 'pokuj | vun i jo'mu ne 'víruvav | bo to ne'bylo šo 'vírovati || no ... prive'li jo'ho | 'toho 'xlopa | ta ho 'hos,t,at, i napu'vavud, i 'hos,t,ad, ho | boh 'znaje šo to za mu'š,eník | že vun ta'ku 'silu 'maje | že vun ta'ku do'kon,š,i'ti 'vedz 'hoden || 'ledva na 'n,oho na'pxali na toh'dyš,n,i 'hroši 'sorok ban'kovok || vun sa s 'tym za'brav | taj pu'šov ...

... ne tag da'leko du'šov | 'kapos,t, i 'kapos,t, || i'de ta'koj | nepri'mír,uvš,i | jag v nas 'ade novo'selica z 'zbojom 'abo ho'vor,me | 'tret,oho se'la | xo'div tam pub do 'služby iz 'druhoho se'la a vun i'šov u'dolinu s 'toho 'vyš,n,oho se'la a pup 'šov do 'toho se'la | de sa ku'medija tu'ta 'stala || zu'strív vin po'pa tag na 'roviní | na do'rozí – a te'per,ka vam 'moji slu'šatel,i | poslu'xaši | za tu'tu 'tret,u 'vec ot 'toho 'staroho: 'byla to 'puška zajar'ž,avlenu | 'vže-m sa zdo'hadav | 'puška | no || jak 'tod u'že mav i to'tu 'pušku i tu'tu pi'š,šalku 'mav | šo tot sta'ryj mu 'dav | tot 'staryj š,or,t,ak | šo-m za 'n,oho te'per, hovo'riv ko'li 'bit,i 'byli || i 'krivu 'palicu | ta jag zu 'šytkym tym sar'sanom 'šov is se'la na se'lo a 'protiv 'n,omu šov pup do 'cerkvi do 'služby to 'bylo | byv to ne'díl,nyj 'den, a tod reme'selnik so'bí 'nese tu'to put pa'zuxov tu 'hus,lí v 'míxu | tu tu'to | tu tu'to na 'palici 'š,ižmy zja'zan,i taj 'nese || a pub i'de || ta ky'byv sa ne vš,a'pl,av do 'n,oho a pub 'hvarit,; „a 'šo ty 'š,olo'víš,e ta'ku zaja,r'ž,avlenu 'pušku" – 'hvarid, – „nosiz za'durno | ta'koj ška'rennoj | pas'kunnoj zajar'ž,avlenu puš,čisko" – „ej | šo vy 'znajete | pan preve'lebnyj | šo tu'to za nepo'trúbna 'puška" – „no ta zve'davyj-em" – 'hvarit, pup || „,ande je" – a tak | to my 'kliš,eme 'ter,n,a ta'koj ko'l,aš,oj | znajete ko'l,aš,oj 'tern,a | a v tum 'tern,u byv je'den 'je'noj 'pot,a i to 'pot,a abo si'nic,a 'abo tam bílo'krilec | ja'koj tam ne 'but, tu'to 'pot,a | ne

'lastulka | lem tu'ty 'pot,ata 'dikí ta'kí 'bylo tam u 'tum 'tern,u | 'sídiło tag na 'tum 'ter,n,u || a pub 'hvarid, jo'mu: „no ta ket, sa xva'lis s 'tov 'puškov | ta 'ale" – 'havrid, – „za'bij" – 'hvarid, – „tu'to 'pot,a ci 'trafiš" – „no | 'pan preve'lebnyj 'vera ja ho 'trafl,u 'a'le ci 'pujdete vy ho 'vyn,ati || 'vže to 'ja ho 'zabju" – „o" – 'hvarid, – „hej" || no a pub | 'znajete | pub byv o'dítij u no'havš,atox u ton'kx | taj 'hvar,me oby'š,ajno | jag do 'cerkvi sa 'jde | no n,i || no | ko'li tot š,i lem a'tag u'činiv | na'mír,av | 'puška 'byla š,or'tuvs,ka | 'znajete | to do š,oho na'mír,av | to za'biti 'musív || š,i lem na'mír,av | – 'kl,op – 'pot,a lem sa skarbu'l,alo 'dol,i 'ter,n,om u'dolinu || taj 'pub is 'koš,a zy'šov 'vyn,ati 'pot,a | bo toh'dy 'popi na 'koši i tag 'mali || 'e | taj s 'koš,a do'lov | 'pravda i 'koš,iš 'tam 'byv | 'he | ko'li tot pu'šov za 'pot,at,om | 'pot,a ne'vpalo 'calkom z ru'kov ne'muh 'vyn,ati | dus,ah'nuti | taj po'maly taj z no'havš,atami | taj z no'havš,atami taj u'nnu do 'toho 'kor,š,a ter'novoho | e'he tu dus,ah'nuti ne'mož | vun poro'š,š,in,av tu'ty 'terny tag na bo'ky taj z no'hov 'stav 'dale | ta 'vže 'malo 'dale 'doky 'pot,a tu'to lem 'šo du's,ah u 'ruku | a tod u tu'ty 'hus,lí | znajete | u tu'ty 'struny lem put ple'š,om po'bren,kav – 'bren, | 'bren, 'bren,k – 'e | 'bože | ket, tu'to 'vže poš,a'lo i 'koní tan,c,u'vati i pub u 'droš,u za'š,av tan,co'vati v u 'tum 'ter,n,u | šo 'mavu hovo'rítu || taj 'hopat, 'šytko a vun po'bren,kuje | po'bren,kuje do 'tojí 'míry | šo pup obo'drav 'vže i no'havš,ata taj bo 'vže i 'skura na no'hax | 'krov i'de | de 'što | jag u'že pub ne bi'ruje | 'vže i 'vpav | ne bi'ruje 'jti | taj tot sa za'brav taj pu'šov...

... no 'što bí'da 'bylo || toh'dy 'byla bí'da s 'tym | že ne'mož 'bylo lem a'tak 'skoro ji'miti jag nez, raz 'dva 'píšoho 'jiml,at, | hej toh'dy tak sa neda'valo || 'aj bo | 'pravda | i ne'mož 'bylo i zatefonu'vati | no || tag jenno'duxo | 'što pub is se'la na se'lo 'dav 'znati | 'pravda i toh'dy šan'darí 'byli 'tajak 'nes, || jed,ní 'druhym 'hev tam ta'kyj a ta'kyj roz'bujnik i'de ta'koj a ta'koj smí'xovisko zro'biv s 'pana preve'lebneho... a tot so'bí 'jde | na'dyjde na 'druhoj 'abo na 'tret,oj se'lo to oby'š,ajno ta'kyj reme'selnig 'de so'bí za'jti | ta so'bí 'zajde da'gde do 'kor,š,my a 'jag že 'najperš | 'de že do o'becnoj 'xyžy ne za'šov | bo ju ne 'bylo toh'dy | taj tam šan'darí na tu'to 'tu: „šo za je'den | vy 'šo za je'den | 'vytky vy? | šo za je'den?" – a jag 'vže to 'doraz za 'tym ji'malo | bo tu'tu 'pušku 'mav v 'sebe zajar,ž,avlenu – „a'ha | to 'ty 'pan,c,u | ta jak to tam a tam 'bylo?" – „no 'n,iž, ne 'bylo | 'sluxajte | pa'nove | to 'bylo tag | že 'ja so'bí 'šov za do'rohov a-m sa poklo'niv pozdo'rovl,av a pub z 'mene sa 'smíjav | bo 'ja 'mavu zajar,ž,avlenu 'pušku | no 'ja

ka'zav | 'pan preve'lebnj | ne'smíjete s,a | to je 'puška otpo'vínno 'dobra' – „ta jak to 'može 'byti“ – tod ho'vorit, pup 'tomu reme'selnikovi – no ta 'kaže me'n,i 'pup – „ale ket tu'ta 'puška od'borna | 'ande je 'pot,a u 'ter,n,u“ – to 'bylo na 'rovin,i | to ne 'bylo v se'li | ta ket tu'to 'pot,a za'strílili – „ta 'budu 'vírovati tvojuj 'pus,c,i“ – „o | 'ja“ – 'kaže – „za'stríl,u | lem vy“ – 'kaže – „ci 'pujdete jo'ho 'vyn,ati“ || o | pup sa pri'brav | šo hej || „no tod neda'leko 'bylo i tag i tak | xoz, 'byla i nepo'trívna 'puška 'byla | šo 'bylo 'može na 'tri 'metry na š,o'tyrí z do'rohy naj'dale | lem š,i 'pušku pod,'n,av u'horu taj kl,upnuv | 'pot,a 'vže sa skarbu'l,alo dol,i 'ter,n,om“ – u'že to vun tag rospoví'dav šanda'r,um || „no | šo ja s 'toho 'vinen | ket, pup sa tak pojíd'nav | ja ka'zav | 'što ket, pub 'vyjme 'pot,a | ja za'stríl,u | 'ja za'stríliv | pup 'vera 'dovžen byv 'pot,a 'vyn,ati | 'ja jo'ho ne pri'mus,uvav | ne'musid, 'vyn,ati | no 'ale sam sa pri'brav || no | 'pravda | ja 'mav i 'hus,lí ... ko'li ja 'hus,lí 'svoji po'rušav | ta zakor,t,ílo tan,c,u'vati | ta bo j 'koní | šo 'ja 'hus,lí stis'kavu | že by ne hu'li | 'hus,lí š,i 'hurše || to 'všytkoj zaša'lo tan,cu'vati | no taj pup sa 'malin,ko i bo'drav || ja tam 'znavu | 'ja 'losno ne poze'rav | že 'što vun so'bí za'brav 'dol,i pu't,om a na do'rohu | za'brav sa | taj so'bí 'jdu ... 'vže te'per,ka vy 'šoz, na 'mene dajte | ja vino'vatyj“ ...

... no | po'dumali 'vni i tag dobr,i i 'tag dobr,i i tag 'zle i tag 'zle | to'to lem je oby'š,ajnyj ja'kyz, reme'selnik | ta'koj hi dakyj 'horny pla'tati 'abo 'šos, ta'koho | no a to'to je po'vísti jak 'pravda svja'š,eník | pup | to je 'vš,enyj š,olo'vík | ta'kyj 'zbitog zro'biti i jo'ho za'brati | raz na 'rossudok | jak to sa 'zvyklo hovo'riti na 'okres | no taj na'raz jo'ho ne posu'dili | že naras | bo to po'suž,uvali | jak to'to 'bylo | jak to'to 'jšlo ...

... no ta so'bí roz'dumali raz do'š,asno jo'ho za'perli | za'perli jo'ho do'š,asno | bo pub 'znajete i fiška'rišu ji'nnav po 'dvox | po 'tr,ox | bo byv to 'malo i 'zbitog u je'den bug | no 'ale vun ne tag byv vino'vatyj | bylo sa ne za'xoditi s ta'kym bi'tangošom no ko'li nako'nec 'sut posu'div | 'toho reme'selnika | šo jak vun ka'zav lajda'ka pub | hovo'riv | ta 'nelem a'tak ... že za'perli jo'ho na 'mís,až, na 'dva na 'tri 'abo na rug a'le 'smer,t,ov || za'vísiti | za'vísiti || tak 'bylo to 'dovho ur'čena 'doba das štir 'mís,acu | šiz, 'mís,acu | po 'roci tak su'dili jag i 'dnes, || ne jedno'duxo ...

... jag u'že na ko'nec, tod 'den, 'vže 'losno na to'tu ka'zalnicu de 'vže tot 'kat jak sa 'klikalo i to'dy i 'nes,ka | šo 'vže oby'š,ajno za'vísit, š,olo'víka || 'ale 'vun | jag mu 'bylo to'to 'vydanoj | že tod a tod 'den,

bu'de usmer,š,enyj | za'víšenyj | ta spro'siv so'bí | šo 'najvyššyh a 'najbulšyx pa'nu | že 'by 'každyj sa 'vece bo'jav ta'kyj 'zbytog ro'biti is ta'kyx 'staršyx pa'nu || no nako'nec 'bylo že pa'ny ta'kí 'rad,i najvece i š,i i 'popu prixo'dilo || 'bože | ket, 'panstvo zaš,a'lo 'jti || ta 'znajete | ta'koj 'bylo jag je'den 'okres 'toho | no | šo ne moh'li 'oš,i | ka'zalnica 'byla 'doz vy'soko | tag a dva'nacad, 'metru ked, ne 'vyšše a 'kul,ko 'voš,i 'zizdili | 'všytkoj lem 'honor a 'najvece lem pa'nu 'bylo || a vun si zapro'siv | že by 'jšli poze'rati jo'ho 'smer,t, | ja'ka to ke'servešna (3) 'smer,t, za'vísiti || 'bože | ko'li 'vže nako'nec, 'tomu tu'ty 'hodiny 'vystojali tod 'den, | tu'tu ho'dinu i prive'li jo'ho | na'rod u'že 'byv tam tot tu'to 'panstvo 'ale ho vže 'znajete zo šan'darmi ve'li || šan'darmi 'horí 'tyma gara'diš,ami | ho'r,i š,o'tyrí ras | 'pjad, ras 'hev tam 'doky to na tu'to 'vyšov || tam u'že tu'ta 'priprava i te'per,ka bu'vaje i to'hdy by'vala | 'bože | tam ta'kyj 'ganog ' | 'znajete | nav'kolo bhoro'ž,enyj taj 'kul,ko sa popo'zerad, u 'šytki 'boky | 'joj pa'nu | no tam 'toho vže ne 'tyrvad, da'kyx pjat'nacad, mi'nut jo'ho 'osut 'smerti ...

... 'ale 'pravda | vun so'bí zapro'siv | ko'li ho ve'li | tu'tu 'svoju žebra'š,ínu | tu'to svoj reme'selstvo | 'znajete | 'svoju žebra'š,ínu | že by vun s so'bov po'n,us i mu dovo'lili .. vber'nuv sa tam | 'znajete | t 'succ: „'bože | 'š,es,ní vel,ko'mož,ní pa'nove | ke'by vy ta'ku 'lasku 'mali | že by vy me'ní da'li š,i 'raz za'hрати na tu'tu po's,líd,n,u mi'nutu | bo 'š,uvu | že 'vže ne'mavu lem 'des,ad, mi'nut 'žyti“ – no | pa'nove 'hvar,at, „ta š,o'mu by n,ít | ta š,i ket, 'krasno“ – bi'zovno | že vun 'krasno 'znav 'hrati || 'može 'byti ko'li pa'nove ho'vor,ad, || 'mnoho 'l,udu ne 'stovky | nat 'stovky 'hov | hej || no vun u'že i tag 'byv v ru'kax | što tam u'že i tot 'kat 'všytko pri'pravleno | bo tam šan'darmi ko'lo 'n,oho | n,i | ta do'volili | že hej || 'ale pup | šo tot so'bí pup | tot šo 'pot,a zni'mav | pup tam taj u'že ... a pup sto'jav kolo ta'koho 'stovpa hi tele'fonna 'štanga 'tam že toto 'byla | taj 'hvarit, „n,i 'n,id“ – 'hvarid, – „n,i 'n,id | 'n,aj š,i ne 'hudat,“ – 'hvarid, – „me'ne pri'jašte ot 'stovpovi“ || no taj 'vera | 'toho vpro'sili | že by po'š,ekav | by ne 'hrav 'doky 'toho po'pa ne prija'zali a ta'dy za 'br,uxo | za 'š,erevo ta'dy tak a xrep'tom ot 'stovpovi | 'vni ta'kyj 'remín, prija'zali a tag ho bja'li | že by ne'vpav | bo pub u'že 'školu 'znav | 'vže 'vyxodiv || 'bože | ked, u'z,av 'smyk | jag ras po't,ax | za'š,av pot,i'hati | 'bože ket, se'sí pa'ny i pa'ní | pojedén š,i so'bí 'vz,av i 'pan,u tan,cu'vati | 'byli ta'kí | šo ji ta'kí 'byli 'gazda z žo'nov | taj s 'svojov 'pan,ov | ked, zaš,a'lo ta 'ne tak tan,cu'vali | že po'l,uds,ki | lem po š,or'tus,ki | bo to ji 'hus,lí 'byli š,or'tus,ki | 'znajete ...

... 'dale 'vže 'všytkoj po'padalo na 'zempl,u | ta kot'ryj no'hov | kot'ryj ru'kov | kot'ryj no'hov | kot'ryj dvo'ma 'virgad, u'horu | ta'koj vir'hanije s,a'toj | šo 'n,i'gda ta'koj ne 'bylo na 'svi'ti | do 'toji 'miry | 'doky lem z nih ne 'vyšla i du'ša i 'para || is tyh u'six | šo 'tam 'byli i tot kad i 'vs,o || vun toh'dy ji'miv sa i so'b'i 'vyn,av cig'a'retlik | taj so'b'i za'kuriv taj u'z,av so'b'i je'den 'š,ižem | za'div so'b'i na 'nohu | taj si po'kuriv | sa na tu'to popri'zerav na tu'tu 'všytku 'mudrust,t, || jag 'ras so'bov verx i 'skoš,iv aš na 'puv 'svi'ta || no a tuj 'kasci by byv ko'nec a byv tam žyd i 'žytka | taj 'pripo'vitka by 'byla 'všytka ... /

Розповідав чоловік, народжений 1897 р; див. також № 6, 25, 26, 31, 32, 33. Записано 1961 р.

(1) so'b'i. – (2) 'magnet. – (3) Мад. "терпкий, важкий".

31 /... jak sa 'stalo raz u je'nnum se'l'i | nazy'valo sa se'lo domašyn || no raz n,aj sa pri'kazuje 'dobroj i ne'dobroj sa 'stalo || tag bo to v dav'niššyx ro'kox | šo i 'ja lem 'd,i'tvag byv taj to nedo'davna | 'pravda | xo'dili vod naz 'l,u'de po 'zaropkax | a te'per,ka boh po'mux | šo 'vže ne 'xodime po 'zaropkax po ma'd,ar,s,kum 'kraju za pše'nicov ...

... taj sa za'bralo daz ja'kyh 'dvacat, 'abo 'može i 'sorok l,u'di | 'žunš,iny i 'xlopi | to 'bylo s se'la domaši'na | je to te'per, put so'vec,kim 'svazom | kar'pat,u || tak tu'ty 'l,u'de pu'šli a zaro'bili 'toho 'zerna | 'toji pše'nici 'sorok 'metru po 'našomu | jag zaro'bili tu'to 'zerno | do'vezli tu'to 'zerno do se'la ...

... 'bože | 'bože | ja'ka to 'byla dako'li za'hybel, || na'xodit, sa š,i z nas 'staršyh 'l,u'dej 'pravda i te'per, nedorozu'mlen,a | ked,-ez,me do 'školi 'všytki ne xo'dili a z,me 'vtratali 'školu | je to ve'lika 'xyba | jag do'vezli to'to 'zerno v se'lo | 'byv tam | 'znajete | 'ur,at to'ty l,u'tkove | šo zaro'bili tu'to 'zerno | 'byli to i nepi'semni | 'byli to i mo'lot,ši | 'byli to i 'star,ši | 'staršyj ne rozu'miv š,i'tati i pi'sati | molo'domu neslo'bunno 'bylo 'šos, ta'koho d,i'liti | nit, – ta 'ja 'staršyj | ta 'ja 'staršyj | 'ja ros'kazuv | no taj 'što ... da'li sa až na 'ur,ad na 'síl,s,kyj ...

... hovo'rit, se'l,an,s,kyj bi'ruv | tot sta'rosta: „no to'to sa ne'daz, 'jinšak podi'liti | 'musime tu'to od'vesti do 'mlina 'zerno | tu'tu pše'nicu | ta zmo'loti na mu'ku | ta mu'ku 'ratše po'd,i'lime“ – no ko'li po'vezli mu'ku do 'mlina | tu'to 'zerno do 'mlina | zmo'loli na

mu'ku || ta to je'nno 'bylo d,i'liti i tak i tak || bi'ruv 'hvarit, | 'tot sta'rosta se'l,a'nin,s,kyj: „ne tag my 'zrobme“ – 'hvarit, – „sa ne'das, poli'š,iti 'ani mu'kov | 'ani po'mír,ati | lem 'zvezeme do je'nnoho gaz'dy v pe'levn,u | de je 'fajna pe'levn,a“ ...

... namas'tili z 'hlinov pe'levn,u | zame'li | pome'li z mît'lov | no ji tu'tu mu'ku 'vysypali na tu'tu pe'levn,u | a to tag 'bylo neda'leko ko'lo 'vody | ta'ka vo'diš,ka 'byla ne 'calkom ri'ka i ne 'calkom po'toš,ina | hi ko'li su'xa on'dava | ho'vor,me | ko'li ne ve'lika || 'dosta | že v 'tum se'l'i ne'je ta'koji 'vody 'aš | lem tak 'dale 'malo das kilo'meter... na pe'levn,u 'vysypali mu'ku a š,i tam 'treba 'bylo 'vidra | 'žun,š,iny no'sili 'vodu s 'toji po'toš,iny s 'toji riš,ky no'sili 'vodu ta ta'ki za'brali derev'jan,i ta'ki 'prajniki ta'ki | ta'ki lo'patky | šo sa 'kliš,ud, vat'rol,ky po 'našomu || no tym zaš,a'li tag do 'toho 'dlugati | je'den 'vytty | 'druha 'vytty | 'tret,ij 'vyttam zo 'vsih bo'ku do 'toji mu'ky | 'ale to ne'šlo | bo v sere'dinu ne'je 'xto || 'hvare pan sta'rosta se'l,an,s,kyj: „ne tag“ – 'hvarit, – „ne tag 'zropte n,i“ – 'hvarit, – „po'zzuvati sa a tag“ – 'hvarit, – „potolo'š,iti z no'hami“ || 'bože | to'to sa po'zzovalo a poput'koš,uvali gaš,i | 'znajte tu'ty no'havky to 'vhoru | jag zaš,a'lo | 'tajag u bo'loti di'vikati to 'vhoru to 'vdolinu | tu'to sa 'nuh naji'malo | 'bože | jed,n,i op'škr,abuvut, ta'kyma lo'patkami derev'janyma je'den druhomu | to sa 'jimad, | 'hvarit, tod je'den pri's,ažnig bi'ruvovi: „pane sta'rosta“ – 'hvarit, – „ta vy ne do'br,i zro'bili“ – „š,o'mu?“ – „ta bo“ – 'hvarit, – „mnogo 'vody nano'sili | bo to 'vže 'r,i'tko“ || no šo dodu'mili | ta 'xto š,i by 'mav 'doma mu'ky | ta že bu do'n,us mu'ky | ta š,i po 'tum po'sypati | že by 'malo za'huslo to'ho || tag 'malo po 'tum po'sypali || „no 'ale 'što s 'toho“ – 'hvarit, – „pan 'starosta 'bude?“ – „no ta 'šo by 'jinšoj 'bylo || te'per,ka sa j tag ne'možeme 'jinšak pod,i'liti | 'xto 'kul,ko 'syra 'maje da'gde da'koj ge'let,a | da'ka su'dinka || 'všytkyj 'syr s se'la že by 'znesti 'tu“ || i tak rossu'div sta'rosta | i'de | a tag 'baby 'nesut, | kot'ra 'ledva | kot'ryj po je'nnu su'dinku i 'dvi 'nesut, | poš,a'li to vy'sypovati || ta'ku 'šopu 'znajete | na'sypali | šo na je'den l,u'jtr,a'nyj vus to byv ne za'brav tot 'syr ...

... no 'ale te'per, 'što | jak s 'toho je'den pe'ruh zla'diti is ta'koji 'kupy ... po'pravili ta'ki lo'paty | tu'to pud'važuvud, z 'zempl,i | z 'zempl,ov sa tu'to 'bere 'vhoru ta – hej – 'hojkavut, – hej – 'hojkavut, – hej – 'vyttam 'druhi | ji'mili ta – hej! – 'hvarid, za ko'mandov | ta 'vhoru | za ko'mandov pe'ruv 'vhoru ra'tuvut, | 'bože | 'doky tu'to 'vhoru 'vjenno poto'sunuli | jak toh'dy 'vže 'vjenno | ta je'n,n,i 'hvar,at,

'trimajte | 'druhî tak poji'mali ta poputpe'rali | je'n,n,î ko'l,înamî | 'druhî 'až ru'kami a tak 'trimavut, a 'tretî 'kolikami z je'nnoho 'boku i z 'druhohto taj tak tu'to 'pal,cami stis'kajud, u'jenno ... (1)

...doma'sin | taj pro'pav | pro'pav dal,i vo'dov na neš,n,ij 'den, 'vni pak xo'dili až do 'užhorodu 'hlasiti da'gde ci ne 'vidiv da'xto pe'ruv ... a'l,a tot pe'ruv ci 'vid,iv da'gde ta'kyj pe'ruv ta'kyj a ta'kyj | šo 'plavav || 'n,igda ...

... ta must || ko'li šov popud 'must | ta to 'zabruc,kyj 'must | tod ne ta'koj ve'likoj 'š,udo 'bylo | šo 'zabruc,kyj 'must | lem 'kyrknuv | to byv derev'janyj must aj do 'toho 'dyrknuło ta 'šo tam ta'komu pe'rohovi 'bylo || 'sorog 'metru lem 'mav pe'ruv | no a ke'byv lem š,iz, metru 'mav | ta 'pjades,ad 'metru || ta do ta'kohu s pa'lanok ras 'kocnuło taj 'mus pu'šov ... /

Розповідав чоловік народжений 1897 р; див. також № 6, 25, 26, 30, 32, 33. Записано 1961 р.

(1) Пиріг пекли з великими труднощами на вогні два дні. Прийшов дощ, вода в річці піднялася та готовий пиріг понесла геть.

32 / ... žyv je'den xu'dobnyj 'gazda ž že'nov | 'mali aj 'd,iti | 'ale tu'to ne 'mali 'niž, | lem jen'nu ko'zu | tu'ta jim ko'za 'duže zavažala bo ne'mohli dvoj ro'biti na 'd,iti | bo je'nnoj 'mus,ilo ko'zu 'hnati 'napole | a 'bylo das šes'tero 'd,iti | 'musili lem je'nnoj ro'biti ...

... do'hvarili sa 'gazda ž že'nov | že tu'tu ko'zu zaja'ti a proda'ti || že byz,me xo'lem 'xl,iba za n,u 'd,itom ku'pili || bo zaro'biti ne'mož 'bylo | 'zato | že lem je'nnoj ro'bito || a to 'budeme ro'biti xo'lem 'dvoj ...

... ko'li 'gazda 'vže pu'šov 'hnati tu'tu ko'zu v 'jarmarok || tu'ta ko'za 'poty 'šla do'br,î 'poky xo'dila 'pasti || a jak ko'za 'vže ne xo'dila 'pasti pag uže 'dalše i ko'za 'vže sa tag no'hami zape'rala | šo š,ulo'vik 'tak ka'zav | že vo'l,iv by-m 'pl,ux t,a'hati hi tu'tu ku'zu | tag ne 'xoš,e 'jti | 'ale 'stritit,sa tyz z (1) jed'nym š,olo'vikom xu'dobnym | tyš | šo t,a'hav vus || samo't,aš t,a'hav vus – „de ty | š,olo'viš,e 'vezeš tod vus?“ – „ja 'vezu | ta 'vezu | de mi sa 'trafid, na 'n,oho ku'pez 'abo 'šo || a ty ko'zu 'de 'vedeš?“ – „ja ve'du v 'jarmarok a'le tag ne'xoš,e tu'ta ko'za 'jti | šo ne'možu si po'raditi“ – „ty by lex'ko 'dav tu'tu ko'zu za vus?“ – no jo'mu sa tag 'vidילו 'tomu 'xlopovi | 'tomu š,olo'vikovi | 'tomu

'gazdovi || „ax | 'ja š,i 'lekše 'budu 'vesti vus jak tu'tu ko'zu“ || 'dav vun ko'zu za 'vus ...

... taj bi'n,n,ak | xu'dak | 'veze i 'veze vus | i 'veze tam de sa 'pustiv i'ti | tam ho 'veze || 'jde | 'veze | 'ale 'vže zu'xl,av | bo to vuz lem samo't,aš t,a'hati 'treba 'bylo || jag zu'xl,av | taj sa 'stritiv z je'nnyim kapš,u'xom | z je'nnyim kuš,nirom | j n,us kapš,u'xy na 'prodaj – „de ty š,olo'viš,e 'vezeš tod vus?“ – „ja“ – 'havrit, – „hnav ko'zu na 'jarmarok“ – „a 'de je tu'ta ko'za?“ – „ja dav ko'zu za 'vus“ – „ta 'de je?“ – „ta 'tot tu je || 'ale 'ja by to'bî 'dav tod vus | ke'byz, mi 'dav kap'šux | ta kap'šuh by-m 'lekše po'n,us | jag vus t,a'hav | bo 'vže n,a domordo'vav“ || no ta pomi'n,ali sa no || jak sa pomi'n,ali | taj vun uže s kapš,u'xom sam i'de na tod 'jarmarog ...

... lem is kapš,u'xom | a'le 'jde vun tamta'dy za pu't,ov | 'vže za 'tov pu't,ov i 'prijde t ta'kuj 'vod,î ve'likuj | šo tak lem na 'š,ovniku 'mus,ili perexo'diti – „de ty jdeš | š,olo'viš,e?“ – „ta 'jdu na 'jarmarok“ – „ta 'jak?“ – „ta ja 'hnav ko'zu“ – „de je tu'ta ko'za?“ – „ja 'dav ko'zu za 'vus“ – „a 'de je tod vus?“ – „ja 'dav vuz za kap'š,ux“ – „a kap'š,uh de je?“ – „tat, 'tu je“ – „no ta mi za'plat, za pe'revus | ket, 'xoš,ež by-m t,a pere'vjus“ – „ta 'ja 'niš,oho ne'mav | lem tod 'losnyj kap'šux“ – „no ta 'daj kap'š,ux za pe'revus“ || no taj 'dav kap'š,ux a sam sa pere'vjus ...

...no pri'šov vun tam bi'n,n,ag | a jo'ho 'kum byv bo'hatyj | tag bo'hatyj | že šyko'vav aj do se'la | bo to 'byli tîs,n,î 'roky | šyko'vav do se'la pro 'bînnyh l,u'di 'zerno – „kume | ta jak ty s,a tu 'vz,av?“ – bo bo'hatyj xu'dobnomu ne 'dvojit, | 'xož, i 'kum – „jak ty sa 'kume tu 'vz,av?“ – „ta 'ja 'hnav ko'zu v 'jarmarok“ – „ta 'de je ko'za?“ – „ja 'dav ko'zu za 'vus“ – „a 'de je tod vus?“ – „ja 'dav vuz za kap'š,ux“ – „a 'de je tot kap'š,ux?“ – „ja 'dav kap'š,ux za pe'revus“ – „ta 'jak ty | 'šo te'per, 'kupiz za tu'to?“ – „niž, | bo ne'je za 'šo“ – „no ja by rat 'š,uti | šo 'tvoja žo'na to'bî na tu'to po'vîs“ – a vun si po'dumav bi'n,n,ag – „no | ne po'vîz, mi 'niš, pud'loj“ – „no ta ket, 'tvoja žo'na to'bî 'pudloj 'niž, na tu'to ne po'vîs, | 'ja tu 'mav dva'nacad, vo'zu na'tyrxanoj z 'zernom i 'kon,î i vo'zy i 'zerno | 'všytkoj to'bî dam | ket, 'tvoja žo'na 'zloj niš, to'bî na tu'to ne po'vîs, || no taj 'vže | si'daj 'kume na pe'ren,n,ij vuz“ – bo 'kolo jo'ho xy'žy 'mali 'jti ty vo'zy...

...jak 'sîli na vus | taj na pe'ren,n,um 'vozî si'd,ad, 'vže ta tot 'kum jo'ho aj tod bi'n,n,ak | šo tak ko'zu proda'vav || no taj sstano'vili ko'lo 'toho bi'n,n,a'ka | 'toho xuda'ka sstano'vili tod vus taj 'xotiv 'kum 'znati do vu'š,i | že by 'vni 'znali do vu'š,i | šo žo'na po'vîs, – „ta jag

| 'gazdyku-s, poxo'div? – „ta 'jag-em poxo'div | 'ja t,a'hav ko'zu | ko'zu-m 'hnav | tu'ta 'poty do'br,î 'jšla 'poky z,me 'hnali 'pasti || a jag 'vže 'niže | ko'za 'n,î't 'toho že by 'šla | 't,aže 'šla jag vus | 'ja vuz 'lekše 't,a'hav jak ko'zu || taj 'ja pomí'n,av | bo ja sa 'strítiv s š,š,olo'víkom | šo t,a'hav vus | 'ja 'dav ko'zu za vus“ – „a 'de je tod vus?“ – „no 'ja tod vus t,a'hav | t,a'hav | 'vže-m zu'xl,av | 'vslab-em | zu'strítiv s kuš,ní'r,om | šo 'n,îs kapš,u'xy | 'dav ja vuz za kapš,ux“ – „a kapš,uh 'de je?“ – „no 'ja šov tam | 'znajež ja'ka tam ve'lika 'voda | 'ja 'dav 'rybišovi kapš,uh za pe'revus“ – taj 'vna 'hvari tag: „gazdiku | bo'daj ty zdo'ruv byv | že ty ne vsiro'tiv 'svoji 'd,îti | že 'tvoji 'd,îti 'sirotami ne 'budut,“ || tak pak kum 'kumovi za't,ax tyh dva'nacad, vo'zu z 'zernom zu 'šytkym | i 'kon,î i tu'to za tu'tu 'stavku taj žyd i 'žytka – 'pripovítka 'všytka... /

Розповідав чоловік, народжений 1897 р.; див. теж розповідь № 6, 25, 26, 30, 31, 33. Записано 1961 р.

(1) tyž z.

33 / ... raz byv je'den 'n,an,o i 'mama i 'mali 'tul,ko d,îti jag na re'šeti d,îrok a š,i s 'toho 'šytkoho 'mali je'nnoho 'syna | za 'paru š,a'su 'šytky 'd,îti 'vymarli tu'ty | lem tod je'den 'syn zu'stav i 'n,an,o i 'mama | tot 'syn zu'stav 'sirotov | poma'len,ky pomíži l,u'di 's,udy ne 'tudy xo'div ta 'blukav ... ta jag u'že mav dakyx čotyr,'nacad, 'roku | 'vže 'mav čotyr,'nacad, 'roku | 'xlopš,ikovi 'šlo | xoz, byv 'sirotka | ta 'šlo mu 'vperet | vun tu'to po'malen,ky rust | taj 'un so'bí zadu'miv | 'fajni 'rozum u 'holoví 'mav i pa'mn,atku | lem že bí'da | bo 'bídnij byv | a š,o'mu bíd'nyj 'byv | bo 'niš,oho ne'mav || ni 'n,an,a ni 'mamy i 'š,i ne byv ro'butnikom toh'dy i roboty tag ne 'bylo do'statok jag 'nes,ka i 'škul tag ne 'bylo jag 'nes,ka je i 'tot 'xlopš,ik xo'div po 'svít,î 'dovhyj čas i s 'toho po'maly i 'dale rust ...

... nako'nec, za'šov tag u da'lekí xota'r,î šo jih a'ne ne'poznav u čuž,i'nu 'mame po'vísti po 'našomu ... pri'šov id je'nnuj 'vod,î | ta 'kolo 'tojî 'vody 'xodit, | bo 'nes,ka 'vže 'pravda i v se'l,î | tajag i v 'našum se'l,î 'vže 'tri-čotyr,î 'mosty 'sut, | dako'li i je'nnoho ne 'bylo i 'lavky nako'nez ne'bylo by pere'jti čerez 'vodu a to š,i nit, čerez ve'liku | ta tot 'xlopš,ik 'xodid, das 'tri 'dny ho'r,î do'lov | ta 'xodit, 'kolo 'tojî 'vody jag by v nas ... no najmenše on'dava | jak to až by 'tisa 'byla | ho'vor,me 'spravno ...

... no jag by pere'jšov ked, ne tag 'duže dav'no | taj ne 'bylo š,i i za 'mojeji pam'n,atky čeres 'tisu 'mosta | xaba žel,iz'ničnyj byv || i jak tot 'xlopš,ik xo'div 'kolo 'tojî 'vody | naba'dav na 'n,oho je'den 'staryj čolo'vík || na | pri'najmi jag i 'ja a tot 'staryj čolo'vík to byv je'den s,a'tec, | šo to s,a'tec, ... to ta'koj sa 'klikalo po dako'liš,n,omu čorno'knižnik | to byv ta'kyj s,a'tec, | tot s,a'tec, ho'vorit, 'tomu 'xlopš,ikovi: „xlopš,iku muj dor'o'hyj | 'šo ty za je'den?“ – „no ja tag i tag zu'stav od, 'n,an,a j od 'mamy ta 'xož,u po 'svít,î | das, 'xtoz, mi da'vav 'jisti | te'per, u'že-m sa 'strativ | šo 'ane ne'možu na'jti se'lo 'ani 'dale du'jti | ta ne'znavu | de sa za'd,îti | bo j ne'je ka'dy pere'jti“ – „no | 'xlopš,iku | pot ty zo 'mnov“ – 'xlopš,ig 'rado pu'šov | ko'li na'šov 'd,îda taj 'd,îdo jo'ho za'brav taj i'de | taj i'de | taj i'de | pri'šli od je'nnuj 'hor,î a v 'tuj 'hor,î 'byla je'nna 'skala a v 'tuj 'skal,î 'byla piv'nica a na 'tuj piv'nici 'byli 'dver,î | je'n,n,î von'koví a 'bylo 'treba 'jti do piv'nici u'dnu 'dalí gara'diš,ami | tam sa svít,ilo ne tag obyšajno le'trikov jak te'per, | a'le tak sa zna'menat, svít,ilo | jak po 'našomu | ked, u 'cerkvi 'sviš,ky || 'zato sa 'klikav tot čolo'vík | sta'rec čorno'knižnik | 'ale 'što | sta'rec tot ne'jšov sam 'dol,î 'tyma gara'diš,ami | bo sa bo'jav | xoz, jo'mu 'bylo tam 'hurše 'treba jak 'toho 'xlopš,ika | 'ale za'hnav 'toho 'xlopš,ika: „xlopš,iku | 'jdi a 'pujdeš 'tam do 'tojî piv'nici a 'niž, 'jinšoj ne 'rob lem tam je je'den 'lampaž zaš,ad'nutyj | lam'paž obyšajnyj jak sa do 'stajn,î be're a 'xopiš tod 'lampaž a ut,î'kaj z 'nim“ – no 'xlopez, byv na 'tul,ko 'hlupyj | bo 'xlopec, sa 'tomu ne rozu'mív ...

... to 'bylo tag | že to'ta 'skala vtva'r,ala sa lem 'raz u 'sím 'roku a u 'sím 'mís,acu a v 'sím 'tyžn,u a v 'sím ho'din a v 'sím mi'nut a v 'sím se'kunt || 'všytkoho 'toho 'tyrvalo 'des,ad, mi'nut 'mala 'byti vtvo'rena tu'ta 'skala | 'ale tot sta'rec, 'znav 'dobr,î u 'tuj piv'nici | a'le 'n,îgda ne'mux po'trafiti na tu'tu mi'nutu || ked, 'hodinu 'vperše i tak bí'da | 'hodinu puz,n,îše – i tag bí'da | na tu'to ne'mux po'trafiti a toh'dy s 'tym 'xlopš,ikom avkurat po'trafov | čo'mu po'trafov | bo tod bí'nnyj 'xlopš,ig 'mav do 'toho 'dol,u | 'byla to 'pravda i 'dol,a i ne'dol,a | a'le raz 'byla jo'ho 'dol,a | 'toho 'xlopš,ika | to 'byv 'sirota ...

... ko'li 'xlopš,ik pu'šov za 'tym 'lampašom | 'zaky 'lampaš | 'zaky 'lampaž 'vyttam 'xopiv | lem ras tu'ty že'l,iz,n,î 'dver,î za'mnkuli | za'perli sa || 'xlopš,ig zu'stav 'tamoj || 'd,îdo tot | to sa 'klikav 'š,orno'knižnik u'že si po'dumav – tak | 'dar,mo 'bude vun u'že tu 'š,ekati za 'xlopš,ikom | bo 'vže 'nazat 'sím 'roku 'skala 'bude za'prena || 'doky mu 'nazat tu'ty mi'nuty | tu'ty 'hodiny | tu'ty 'mís,ac,î | tu'ty

'tyž,n,î 'trafit, || taj sa za'brav 'd,îdo is 'tym het || 'xlopez zu'stav v tuj piv'nici 'krasnij | to 'byla obi'lena | tam sa 'svîtko 'bylo | 'stolez byv | taj so'bî za'dumav | taj 'xodid, is 'tym 'lampašom zaš,ad'nuty | taj tak sa ro'sserdiv | že vun 'dosta byv bi'nnyj | ta 'xolem po 'svîtko 'xodiv 'javno a 'd,îdo ho na 'tul,ko na'hvariv | že tam ho do 'tojî piv'nici za'per | že 'vece 'svîtko ne 'bude 'vi'd,îti | lem 'kul,ko v 'tuj piv'nici || taj sa tag 'mali hi na'serdiv | taj | 'šo mu pri'šlo na 'hatku ...

... no pri'šov mu j 'd,îdo aj bo ji 'lampaš | ta po'tr,az s 'tym tag 'lampašom || jak po'tr,as tym 'lampašom | že hi z 'zlosti | že 'ty 'lampaše | me'ne tu žyvo'ta iz'budeš – taj 'vyttam 'vyskošilo s 'toho 'lampaša dva'nacat, 'princu | dva'nacat, ta'kyh mla'dencu || 'vyskoš,ilo s 'toho 'lampaša i po'vidat,; „pane 'princ | 'šo so'bî 'žadajete?“ – „no | 'šo so'bî 'žadavu | že by-m pu'šov is 'tojî piv'nici 'von“ – „to vam sa 'stane“ – 'dver,î sa vtv'o'rili | vun 'vyšov 'von 'vže tag 'losno na 'svîtko | 'jag-ez,me 'je na 'svîtko na vidi'telnum i te'per,; „šo so'bî 'žadajete?“ – „n,aj sa tu'ta 'skala 'zapre jag i 'byla“ – 'skala sa za'perla tu'ta piv'nica 'nazat ...

... tym 'š,asom vun so'bî 'nazad 'dumad, | 'dumat, za 'toho 'd,îda 'aj za tod 'lampaš || a so'bî vy'dumav tak – no ko'li ja s tym 'lampašom po'tr,as | koli s piv'nici 'tojî 'mav-em 'vujti | a ne'bylo ka'dy | no ta 'mav by-m i te'per, po'raditi || po'tr,az vun 'tym 'lampašom 'nazad a za'dumav so'bî v 'svojuj ho'lovi | 'vyskoš,ilo 'vyttam dva'nacat, tyx 'princu 'nazat – „šo so'bî 'žadajte 'pane 'princ“ – bo 'vni 'vže jo'ho 'princom 'klikali – „no 'niž, ne 'xoš,u | lem by s,te n,a ket, sa 'daz, do 'mojoho 'rodnoho se'la do'nesli 'vutky ja je“ – „o | hej | to vam sa 'stane“ – vže jih ne'je | 'ale vun u'že 'jde jag u 'kašî (1) | jak sa hovo'rit, ne ze'ml,ov | ne l,î'sami | lem jak 'treba raz je v 'tum se'l,î ...

... no sa 'tam za'staviv | a'le tod 'lampaž u'že so'bî pri 'svojum 'tum 'trimad, do'br,î || jak pri'šov u tu'to se'lo | 'šo so'bî 'vun 'vydumat, | že vun by rad je'nnu hoš'tinu 'spraviv | že vun ta'ka 'sirota pu'šov | ta by xo't,îv hoš'tinu 'spraviti || ci tu'to by sa da'lo | tag vun si za'dumav i tag zro'biv | po'tr,as 'tym 'lampašom | tam so'bî 'vže da'ku 'xyšku do'žyš,iv ked, ne 'byla 'vže jo'ho 'rodna | taj si za'dumav i po'tr,as 'tym 'lampašom | 'vyttam 'vyskoš,î, tyh dva'naccat, 'princu – „šo by s,te si 'žadali | 'pane 'princ?“ – „no 'niž 'jinšoj | lem xo't,îv by-m | že by-m tu 'mav 'jisti | piti 'ne tag 'malen,ko za'dost“ – „kul,ko 'žadajete tul,ko vam sa 'stane || a 'šo 'žadajete | to vam sa 'stane | ja'koj pi't,a | ja'koj 'jid,în,a“ – xoc, toj ne 'byli toh'dy ta'ki a'le na tod

'roskas 'byli toh'dy i pi't,a i 'jid,în,a || i tag mu sa 'stalo | vun ji'miv od'hostiv 'všytkoj se'lo a 'niž, ne 'xibilo | 'ne ta'ki 'tan,iry | šo sa po'loml,ut, porcia'nal,n,î (2) a'le zolo't,î 'tan,iry 'dejaki 'pohary | 'jidy | pi't,a | i 'l,ude jak sa pona'pivali | popo'jidali tu'to | ji'mili sa je'nnoj i pola'mali | vun tu'to ji'miv | ta 'skladovav na hro'matku ... 'znajte | vun tu'to po'skladuvav | 'naras pu'šov do'mu | 'pjanyj | 'sytyj || a tu'to 'grat,a | tu'to 'cur,a | lošky tu'ty 'tan,ary | šo sa pola'mali | tu'to spaku'vav je'den balik | taj tu'to za'hnav do 'car,a | oby'š,ajno do 'car,a za'hnav ...

... a to pri'šlo do 'car,a | 'šo tu'to je – 'car, so'bî 'dumat, – ta 'ja 'car, | ta v 'n,oho ta'koj 'grat,a sa nena'xodid, na jo'ho mini'ster,stvî | 'šo to je | taj po'malen,ki taj za 'nim | 'jinkoli ne 'hvarili | že 'tajak te'per, 'radija 'abo 'rozhlasy | 'jimte 'toho | toh'dy lem tak kurencu'vali | tak sa 'klikalo | kurencu'vali (3) | ta boh 'znaje | jak tu'to povî'dati 'jinšak | lem kurencu'vali || takoj s se'la na se'lo povî'dali | ta tu'to kurencu'vali | tele'fonu ne 'bylo ...

... a tu'to jak sa 'car du'znav | tu š 'tum | 'hari; „hev s 'tym 'panom“ – 'hvári 'dosta sa 'vže toh'dy i na'pudiv aj sa 'zradovav | aj na'pudiv | že to v jo'ho 'štatú a že to ja'kyz, mudernaž je | 'rado ho 'mav | že to do 'car,a za'hnav | 'maje s 'toho 'rad'us, | taj ' 'bože | 'car, nespo'kujnyj 'doky tot 'prijde | 'znajete | te'per,ka raz'dva do le'tadla by do 'toho vz,a'li | ne 'ton, tag | že by 'muš,iv sa 'pišo | toh'dy 'de na ko'ni de jak | bo to i 'car, i toh'dy 'bliz ne by'vav ...

... 'doky 'xlopš,ik du'šov do 'car,a na 'roskaz | že 'vytky vun tu'to muh 'mati? || no tot po'vív | že tag i tak ... ta vun 'maje 'možnos, || no | ko'li ty ta'ku 'majež 'možnoz, | je to 'ty | tak vun 'maje prin'ceznu 'd,îvku | i jo'ho o'ženid, i daz, ju'mu polo'vicu i'menija ca'r,ustva od'razu || vun 'vže 'znaje | ked, vun ta'ku 'možnos, 'maje | 'što vun ta'koj 'grat,a je 'vlasnoj jo'ho | bo to vun to nena'zberav po 'smít,u aj u 'car,a sa'moho ta'koj ne'je | n,aj 'bude ...

... no 'davno ne tag 'bylo hi te'per, | hy | te'per, ca'r,î do le'tadla sí'davut, ta i'dud, na pol,o'vaš,ku ke'by tak xo't,îv | jo'joj 'bože | toh'dy 'bylo 'treba 'jti 'pišo 'poza 'dva 'tyž,n,î v je'den buk | doky sa do 'l,îsu du'stav || a te'per, na raz 'dva | 'bože ... no taj tod 'lampaž zaš,ad'nutyj | neza'bute za 'n,oho fur | bo 'jinšak s 'toho ne'vyjdete || ko'li car, vči'niv u'že 'toho 'zat,a | ho'vor,me | 'vže tod 'z,at, zavidu'vav 'svad,bu || s tym 'lampašom po'rušav a ked, hovo'riv | že 'šo si 'žadat, | ta'ku a ta'ku car,s,ku 'svad,bu praviti a ta'koj a ta'koj 'grat,a | ko'troj š,î a'ni put tym 'car,om ne'je 'ani | ne 'bylo | by mu 'tam 'bylo to mu 'tam

| to 'vam sa 'všytkoj 'stane i sa 'stalo | tag ve'selo 'rado na tuj 'svad,bí
'bylo | bo s ta'koho | bo 'ta 'bylo 'grat,a | šo sa z 'n,oho svít'ilo | šo
'ani 'jísti ne'treba 'bylo | tak kor,t,ílo sa na tu'to poze'rati ...

... jag 'vže posvad,bo'vali | no ta 'jdud, na pol,u'vaš,ku | bo to i
toh'dy xo'dili i te'per, 'xod,at, | toh'dy na pol,u'vaš,ku lem že toh'dy
'mali mozo'ly | bo 'pišo xo'dili a te'per,ka š,i i do 'l,ísa 'znaje sa 'car,
'vynesti ... no ta 'vni pu'šli 'jako by na 'dva 'tyž,n,í | bo v je'den buk
'tyžden, 'treba 'bylo 'jiti | 'doky 'nazat | ne 'tahi (4) te'per,ka | je'de
'den, taj | 'bože | z brati'slavy ta 'dujde 'aš 'tu | 'bože | šo to te'per,
je'nnu 'nuš, | ta 'puv 'svíta 'doras pe'rejde | šo lem na 'rixliku ked, na
jaro'plan,í 'abo na li'tad,l,í | 'bože | taj pu'šli a tod 'lampaš zu'stav na
s,t,ín,í za'višenyj | tod za'š,ad'nutyj 'lampaš ...

... a 'vže to 'kral, pu'šov is 'z,at,om tym jak sa 'kliše 'princom |
pu'šli na polo'vaš,ku || a tot černo'knižnik | tot sta'rec, | u'že sa
du'znav v 'tuj hos't,ín,í | že tot 'xlopš,ig u'že 'hostiv u 'tum se'lu | no
ta tot sta'rez u'že za tym 'princom | de vun sa za'd,ív || ras sa vun
du'znav | že to 'tot 'xlopš,ik | tot 'princ | že vun u 'car,a za 'z,at,a
'vže je | a pri'brav 'sposub | jak pri'šov do 'toho 'horoda | do 'toho
'varoša (5) | šo to tot 'xlopš,ik 'vže to tam byv za 'princa | za 'z,at,a
'car,s,koho ...

... ta 'šo vy'dumav | ku'piv so'bí 'lampašy zolo't,í | ja'kí naj'kraš,í
'lampašy a za'visiv na ta'ku 'krivu 'palicu | ta 'šov 'tym 'varošom u'že
| ka'dy tot 'car, že'niv 'toho 'princa || a vun 'znav | že 'car, pu'šov na
pol,u'vaš,ku s 'tym 'z,at,om || ta jag 'vydumati 'vymíniti tod 'lampaš ||
no a 'znajete | te'per, že "bože | ja'kí vže 'domy ja 'vid,ív v 'gotvalduvi
| 'bože | a po'tomu a'tam-em byv y o'straví | 'užhorod,í | to v 'varošu
po 'našomu 'jinkoli by'valo | 'bože | ja'kí 'domy | 'pona 'vus,em 'pona
'devjat, 'metru | tyx 'štoku | šo 'mavu hovo'rítí ta'kí vo'sokí (6) || a
toh'dy | 'znajte | 'car,s,ka 'xyža ne 'byla 'bulša | ni | jak te'per, je
po'jenneho 'gazdy || ta 'harit,: „xto tam 'byvat,?“ – no 'hojkat, 'tot ...
a 'vni 'vže jag by 'byli na 'druhum 'štoku | to 'ta 'mama | 'toho 'kral,a
'mati aj tu'ta jí'jí 'cera | 'd,ívka | a 'vni dva'je pu'šli na pol,u'vaš,ku ||
a tod 'd,ído s 'tyma 'lampašami 'kras'nyma: „hej | no'ví 'lampaši za
'star,í 'širame (7) | hej ...“ – a furt tak so'bí 'jde po do'roz,í: „hej |
no'ví 'lampaši za 'star,í 'šir,ad, | hej“ – a furd i'de po do'roz,í a 'furt
so'bí tag 'hojkat, || a tu'ta 'vže to prin'cezna molo'da 'harit,: „mamo |
v 'nas ta'kyj zajar,'ž,avlenyj 'lampaš | 'ale da'vajte tu“ – 'hvarid, – „a
my so'bí“ – 'hvarid, – „vyš,erajme no'vyj 'lampaš“ ...

... aj bo to'ta prin'cezna 'byla ne v tum 'bitu 'vlasnum | šo 'kral,
... bo 'kral, 'mav 'dvcad, 'metru ot 'svojoho bid'liska | bo i te'per, 'tag
je | 'nelem 'vlasnyj 'tot bí'nnyj je'den 'dum | a'le tam je das, 'kul,ko
kaš'tel,u tyh je | tyx kasa'ren, | ta 'vže ot 'peršoji ho'diny po 'svad,bí
ta 'vže 'vlas,n,e 'tam 'mala | od 'materi 'bíhala 'tu | bo to 'znajte |
'mati 'mat,arov || no 'tym 'š,asom u'na jí'mila 'materi sa po'zvídovav –
„ta od'nez, 'd,ívko | od'nes,“ taj 'd,ívka 'xopila tod zajar,'ž,avlenyj
'lampaš i šo 'byv na 's,t,ín,í na 'klinez, za'višenyj | da'vaj | 'd,ído 'juj
'dav 'lampaž 'novyj | 'krasnyj || no | d,í'dok so'bí z lam'pašom pu'šov
| taj ne bí'da | 'vni lam'pašom 'tym i tag ne svít'ili | svít'ila 'lampa |
'ale 'doky pri'šov 'car, is 'tym 'svojim 'z,at,om a 'princom | 'takoj tu'tu
'nuš, | šo 'lampaž odda'li 'dnes,ka | 'može v jede'naccad, u dva'naccad,
'hodin | 'vže to tu'ty 'žun,š,iny 'mati z 'd,ívkov odda'li | 'vyširali
'lampaž no'vyj za 'staryj a š,im pri'šov 'veš,ur | 'd,ído po'tr,as
'lampašom | po'tr,az 'lampašom... „šo so'bí 'žadajete 'pane 'princ?“ –
„no 'niž, | 'aby tod 'dum“ – jag na'l,l,av na sto'l,í 'pohar 'vina a si 'šív
na sto'lec, – „aby tod 'dum 'vytly tak pu'šov zo 'šytkym tam a tam na
tu'to 'místo“ | po'víž,me jag by 'vže put š,e'tvertoho 'car,a hra'nicu | ne
lem že by jag do 'košiz 'abo 'de – tym 'š,asom 'doky pri'šli tu'ty dva'je
| 'princ is tym kra'l,uviš,om do'mu | ne že by prin'cezna 'byla 'd,ívka
'car,ova 'ale 'vže i 'toho 'doma ne'je s funda'mentami || ko'li 'vže 'šov
do'mu 'z,at, 'tot | 'princ is 'tym ta š,i lem jag 'vid,ív | že 'vže 'doma
'toho ne'je | 'vže 'znav | že 'lampaša ne'je | vun že 'znav ...

... jak pri'šov | že mu ne'treba 'bylo ne 'jísti | na 'obít na 'niš,oho
na ve'š,er,u | jí'miv taj sa za'žuriv taj 'smutno i 'car,ovi 'ale tod u'že
líšaje het | 'vže to 'toho | 'tes,t,a 'vže to ... na'šo ho tam | ked, ne'je
'vže i žo'ny i 'niš,oho || i 'što i so'bí do'dumiv | líšati het 'xlopšik tot
|| no jag 'losno xo't,ív i'ti | 'car, u'že žaluje 'vypustiti jo'ho bez
'daš,oho | 'dav jo'mu š,i 'tul,ko š,o'tyr,í 'kon,í u je'den vus i mu 'tul,ko
'hrošy 'dav na vus 'kul,ko š,o'tyr,í 'kon,í 't,ahat || jag mu 'car, 'vyslav
tu'ty š,o'tyr,í 'kon,í 'vže to i je'den vuz | i tot 'šov 'doty 'svítom | boh
'znaje | sput 'car,a | sput 'car,a 'dale | bo tag ne 'bylo ma'šin jag
'nes,ka ma'šiny 'rixliky a boh 'znaje ja'kí lí'tadla | lem 'mus,ív 'pišo
xo'diti | 'abo na 'tum 'voz,í ...

... jag 'vykel,tuvav (8) 'všytkí 'hroš,í s 'toho sa žy'viv i tag ne na'šov
| 'vže pak pro'dav 'dva 'kon,í is tyh 'hrošy 'žyv a 'vse 'dale | na'vstatku
pro'dav i'ši 'dva 'kon,í i tu'ty 'vykel,tuvav | nako'nez pro'dav i vus | jag
u'že ne'mav ni 'kon,í | ni 'hroši | ni 'voza | ta za'šov 'nazat u ta'kuj

je'nnuj ve'likuj 'vod,i hi ko'li tot černo'knižnik 'xlopc,a na'šov 'kolo 'vody || už aj v ta'kuj pus,t,a'tin,i | šo miži 'hurami | šo nerozu'mív a'ni že de 'je || zas, pere'jti ne'mux || 'xodit, 'kolo 'toj'i 'vody 'može od 'rana do 'veš,ara v je'den buk 'popri 'vod,i – ne'je 'mosta | ver'nuvs a v 'druhuj 'buk – ne'je 'mosta | pere'jti ne'je ka'dy || 'ale 'byla tam 'seret 'toj'i 'vody je'nna preve'lika 'žaba | ne ta'ka 'žaba | lem hi 'nes,ka 'žaby 'sut, || 'ale 'byla ta'ka 'žaba ve'lika | kot'ra 'može aj 'des,ad, 'metru aj p'jat'nacat, 'vahy 'mala || aj 'xodit, a to tuj 'žabi 'bylo ne'navisnoj taj 'žaba prohovo'rila ot 'tomu 'princovi: „pane 'princ | šo vy ta'dy 'xodite | 'nyr,ajete“ – a vun 'usmíxne z 'zadu | šo tam z 'žabov 'bude bes,ídu'vati da'šo ta'koj – „ale po'víš,te 'pane 'princ | 'može by 'ja vam 'byla na 'pomoš,i“ – no ko'li 'žaba ho'vorit, 'tyš tak | taj 'vun 'hvarit: „šo ty me'n,i 'honna 'žabo pomo'ši?“ – „no 'ja sa 'kliču 'žaba | 'ja tu ot p'ervo's,vít,n,a ot ko'lij na'čalstvo je | tak šo pa'mn,atky ne'je | otko'li 'ja tu 'je“ – „no ta ke ty tu tag 'dovho 'byvaš a 'tul,ko dav'no tu 'žyješ | no ta 'što ty me'n,i pomo'š,i 'honna | ci ty 'š,ula 'abo 'vvid,íla 'abo 'š,ula | že dako'li vno'š,i da'kyj 'dum ta'dy 'l,uftom i'šov?“ – „o | hej“ – 'hari – „tod 'dum je 'poza tu'tu 'vodu | 'ani ne'je da'leko 'ani 'pjaddes,ad 'metru ne'je da'leko takoj tu || ne 'až da'gde 'hl,adati“ – no vun sa 'vstrašiv i sa 'vradovav: „no 'ale 'što by 'ty me'n,i po'radila?“ – „no 'pane 'princ | ked, 'xoš,ete | 'ja vas pere'nesu | na siz, buk a ked, hej | ta ne pere'nesu“ – ta bo tam byv iz 'vozom is 'kunmi na tuj 'žabi 'byv | tag 'byla ve'lika – „ale 'dajte š,i 'pozur 'ibo 'vašu prin'ceznu 'maje je'den 'ad,unk“ | a to byv tod 'ad,unk - 'vže tot sta'rec, | no ta vun tam lem s 'toho 'žyv s pol,u'vaš,ky | 'mav pa'siju | bo 'mav tod 'lampaš ta xo'div so'bi s pa'siji | no a 'vna 'vže jo'ho žo'na 'mus,íla 'byti ...

... ko'li ho 'žaba na siz, buk – lem sa po'rušala prixy'lila i pere'šov na siz, buk || ko'li vun sa krus tu'ty huš,š,a'vy ta'ki 'xaš,š,i tam 'byli 'vyttam 'zhory || 'vpered ve'likyj 'ver,h z 'l,ísom | 'vytty po'zdoly ta'ka vu'žina | ho'vor, jim ja'koj to 'kolo 'vody 'zvyklo by'vati || a tod je'den dum po'loženyj 'tam | lem šo 'vvojde hi 'niže 'toji huš,a'vy poze'rati a tam jo'ho žo'na na smí't,arci smí't,a lem 'šo 'vynesla | lem 'šo tag 'verhla || a vun jag jej u'vid,ív i jej sa vka'zav || a 'vna zaz, jag jo'ho 'vvid,íla i mu sa 'zradovala i hovo'rila | že by 'šov ud, n,uj || a vun juj ne 'vírovav u'že 'zato | hovo'rid: „ne'možu 'jti“ – a 'vna 'hvarid, | že by sa ne bo'jav | že tod d,i'dok | sta'rez ne'je 'doma – „ne 'budu ti 'víruvati | aš toh'dy | jag mi pri'neseš tod 'lampaš muj | kot'ryj 'ja ho 'mav“ – i 'vna | 'pravda | pu'šla i vy'nesla tod 'lampaš | ju'mu da'la v

'ruky | ko'li 'vže 'víruvav ji'jí i pu'šov z 'n,ov 'vže do 'toho 'doma | to byv kaš'tel, 'losno 'cars,kij | kot'ryj byv uz,a'tyj z 'místa | niž, na n,um ne po'xibilo | ne va'kovka ne 'ni ...

... no toh'dy ji'mili so'bí zas, tag za'pili 'vina ja'koho na'poju xo't,íli i 'byli až do 'veš,ara 'doma || vun ket, pu'šov tyž na pol,u'vaš,ku | jag by i te'per,ka da'kí š,o'tyr,i | 'pjat, | 'sím | 'des,at, kilo'metru do 'l,ísa | ta xod, by lem hev a tam | taj den, 'pujde ...

... 'tym 'š,asom jak pri'šov 'veš,ur zaz, vun ji'miv na'l,í,av u 'dva 'pohary 'vina | tod u'že 'vlasnyj ji'jí 'princ | tod molo'dyj 'kral,ovec, | po'k'lav na 'stul i po'tr,as tym 'š,ornym 'lampašom zajar,ž,a'venym | 'vyskoš,ilo 'vyttam dva'nacat, 'princu i hovo'rit: „pane 'princ | 'šo so'bi ža'dajete?“ – „tod 'dum 'vytky s,te vz,a'li a tam ho po'ložyte tag | že by s 'toho 'povnoho 'pohara ne'smílo 'tyknuti 'vino na sto'l,i“ – „to vam sa 'stane“ – raz ji'mili v 'l,uft,i vz,a'li | po'ložyli tod 'dum tag jak tam byv 'nazat do 'toho 'car,a 'vytky vz,a'li ...

... tym 'š,asom so'bi do 'rana 'spl,at, | na 'rano 'vyšla kra'l,uvna 'toho ... 'mati 'vže to tyx d,i'tej | ja'koj to pere'baš,te no 'piš,ati no ho'vor,me | jag že 'jinšag 'može hovo'riti | po 'našomu to hovo'rit,sa že 'sikati 'no | taj 'vyjšla | taj sa na'pudila 'duže i 'zradovala i na'pudila 'toho 'doma | že tod 'dum 'losno ho tam ne 'bylo a 'vna 'vyšla | tak šo sa j ne 'vysikala 'losnoj do'br,i is 'toj'i ve'likoj'i 'radosti i bih'la 'nazad ut 'svojomu 'kral,ovi | šo š,i byv u 'posteli – „š,uješ ty | 'hvarit, | 'pane muj 'zlatyj | vsta'vaj | bo 'naž 'dum je 'tam de 'byv“ – 'znajte 'car, je naš,š,ud'nyj | žo'na sa 'vidíd, | že ca'rica ajbo to š,i puc 'car,ovov (9) holo'vov | 'car, so'bi 'dumat: „ty je'nna 'babo dur'na | tod 'dum že by tu 'nazad byv 'tahi byv | to neegzi'stuje“ – ej tam na 'babu skri'š,av | pu'šla 'vna po'dumala š,ej juj sa pri'vid,ílo v 'voš,ax | pu'šla 'vna 'nazat | 'losno tod 'dum je tam jag 'byv u'šytkoj | 'niž, na n,um ne 'xibit, – „š,uješ | usta'vaj i 'bíš“ – 'car, 'dumat, si ci 'baba vša'l,íla ci 'šo juj je | ji'miv na 'sebe | 'znajete no'havky | daja'ki 'vže toh'dy 'car, 'mav i bo'kan,š,i 'vže v to'čas 'obuv ... taj se'be 'menše-bulše vbo'l,uk | po'zerat, | jo'joj | tat, jo'joj | jag 'vid,ív | že 'pravda | ta tam bí'žid, ud 'domovi | to 'bylo das 'pjadis,at 'š,íz,dis,ad 'metru ta'jak 'ande v tamtuj 'xyži | 'hvar,me | 'car, bí'žit, | taj u'že v 'dver,i 'durkat, | ne lem že ne tod 'dum 'durkat, u 'dver,i | no 'vni 'mali 'dver,i zamk'nut,i | u'že ko'li 'vyttam jo'ho 'd,ívka 'dver,i roz'mykat, | ta 'car, na ko'l,ína sta'je taj cí'luje i 'd,ívku i 'z,at,a | tak šo i 'plaš,e i 'jojkat, | 'bože dorohyj | ja'ka to 'byla toh'dy 'svad,ba ve'sela | 'krasna | ko'li že'nili || 'ale 'car, a'ne ne'može 'vže 'ani po'nesti tu'to 'ani ne ver'tat, sa

'nazat | 'vže ta'ku 'nazad hos'tinu | š,i ne ta'ku na tu'tu 'slavnuz, | no 'ledva ne 'ledva | tam sa cí'luvut, | 'hľad,at,sa | boh 'znaje ja'ka 'radus, | bo 'znajete j sa'mí | že j xoc, 'xto by tag ro'biv || jag by 'vže iz mert'voho vos'kres | jak i 'pravda 'bylo | no ji'miv 'šo dodu'miti 'car, s 'tojí ve'likojí 'radosti ko'li 'vže na'zad zad, je i 'lampaž 'je ...

... „no 'synu | 'prince 'muj | te'per,ka | že by š,i 'byla ta'ka hos'tina | 'dvakrad jak toh'dy 'byla“ – no tod ji'miv | z 'lampašom po'tr,as | 'stalo sa 'grat,a pa'rannoj | 'stalo sa 'jídlo pi't,a | 'što za'dumati | 'što so'bí zapro'sili | ne že 'znajete | že je'den 'den, ta'koj i v xu'dobnoho š,olo'vika | tam ke'by je'den 'den, pere'trimav ... a'le v 'car,a | 'znajete | tam i'dut z 'bulšojí 'š,astky lem aj pa'ny a tu'ty xudob'n,iš,i tag 'bokom | 'bože | poze'ravut, sa | tu'to 'grat,a mix'tid, u 'voš,ax | š,i ta'koj 'n,iġda ne ' 'vid,íli | je'den 'druhoho pud'nimad, u'horu | 'bože! ...

... tag 'byla tam hos'tina a 'ja 'xlopš,ik | ja'kaz, n,a ma'ra za'nesla tamta'dy | ta 'ja 'mav-em š,otyr'nacad, 'roku | i ja'kas, smo'l,anka me'ne za'nesla do 'toho 'varoša v tuj do'bí a 'ja 'n,iġda-m 'mn,aso i ne'vid,ív | ne 'ton, že by-m 'jív | tag n,a kor,t,ílo | tag mi 'paxlo | 'znajete a 'tag-em tamta'dy za'skakuvav || no 'što | tam 'byv je'den 'plut toh'dy | bo v 'car,a | 'znajete | xod, i na 'druhyx 'selox sa nenaxo'div a'le v 'car,a vže j toh'dy 'byli ta'kí že'l,iž,n,i šta'xitky | 'pravda || a tam 'byv tak stov'pok a ja zza 'toho stovp'ka tam sa 'vse za'zerav | 'bože ...

... 'ale 'što 'byla | 'znajete | 'xyba | jed'na 'byla 'duže 'xyba š,i tag nero'zumna a 'duže nekul'turna toh'dy | 'znajete | ked, 'mn,aso zva'rili | z da'koho te'l,ati a'bo š, 'šč,oho | 'labu | 'nohu to 'kliš,e sa | 'bože | jag naj tu'to vva'rila ku'xarka taj 'pre sa tag na 'pleš,i tu'ty 'laby jak po'ložila tag na 'stul | a tu'ty 'hos,t,i | 'znajete ta 'tak kot'ryj tak so'bí 'vrav a 'pravda | 'falaty ta'kí hru'bí ta tu'to ja tak smaku'vav a'le 'ja byv 'von | tag mi 'paxlo ... ta tu'ty pa'niska 'znajte | jak sa ponajídali | 'bože | tam 'byla | 'znajete ta'ka hos'tina | 'vyše 'tyžden | šo na símde's,ad ' 'mis, | 'psy i 'kvoš,ky z 'holodu zdy'xali | a tot pa'niš,š,e je'den bí'da lu'kavo 'bylo | ta nebiru'vav pered 'br,uxom i'ti ta zas, 'šov tak 'sikati | ta 'de bí'da po'trafiti | ta po'trafiti tam 'de tot stov'pok | de 'ja za stovp'kom sxo'vanyj byv | šo 'ja 'holovu tu a vun tu | 'pravda | vun so'bov tag 'maxav to v je'den buk | to v 'druhyj | to 'vperet | to 'vzat | bo byv 'pjanyj || a 'ja to 'tu | to 'tu | a ras ko'li 'vže remín,š,a za'kapš,av | sa v druhyj 'buk popri'zerav | 'zazr,ív me'ne tam za 'tym stovp'kom – „pot, sem“ – na 'mene 'hvarit, – „pot, 'sem“ – 'ja 'vže sa po'tr,az a'tak | 'ane 'zjojkati | 'ane vt,i'kati | lem vun š,i

ras: „pot 'sem“ – 'doraz 'harit, po slo'ven,s,ky – „skaži š,i?“ – hej 'bože | ja 'vže ne biru'vav 'vyhvariti 'skaži | bo 'ja j tu'to 'n,iġda ne 'š,uv | v nas sa 'hvarilo | že 'vytkys, | 'hvarit, – „skaži š,i“ – 'ja 'vže a'tag 'ruky tr,a'su | taj 'jojkavu i poví'davu | že z novo'selic,i || a vun š,i i ne'znav | de novo'selica ... jag 'flintu | jak tu'tu 'pušku 'trimav | jag raz me'ne a'tag ji'miv | a s 'flinty lup | a tu jak is 'flinty puk | a ja až do novo'selic,i – šup ... i na 'neš,n,i 'nny (10) tu zu'stav vot toh'dy || i žyd i 'žytka | i 'byla pripo'vítka 'všytka || tam písok sa 'syvav | 'voda sa la'mala ... ko'nec 'pripovícce ... /

Розповідав чоловік, народжений 1879 р.; див. також розповідь № 6, 25, 26, 30, 31, 32. Записано 1961 р.

(1) Мабуть „у казці“. – (2) Мабуть „порцелянові“. – (3) З лат. „оповістити кур'єром“. – (4) tag hi. – (5) Мад. „місто“. – (6) Зважаючи на те, що ми сказали про новоселицький вокалізм, зрозуміла вимова [v'nimat, v'šokyj, š'rokyj] як [na'p'údiv]. – (7) З мад. „міняємо“. – (8) З мад. „витратив“. – (9) pud 'car,ovov. – (10) 'dny.

Улічне Криве

1 / ... ta 'znajete | ja by-m vam po'v,iv c,i'lu is'toriju | ja'ku ja pere'žyv v tuj 'druhuj svi'tovuj 'vojn,i || 'znajte | dis, kolo 'dvaccat, 'peršoho abo 'dvaccad, 'druho'ho 'avhusta 'sorok čet'vertoho 'roku | jag 'byla tu'ta 'druha s,ví'tova 'vojna | i tu 'znajte zača'li ro'biti tu'ty 'zakopy ta'dy ma'd,are a lem ras pri'šov 'nalet i spozoro'vali tu'ty 'zakopy | šo to'ty ma'd,are zača'li ro'biti i 'vni 'dumali | že tu vo'jaky sud, | že tu ma'd,ar,s,kaj 'vos,ko je i lem raz zača'li tu 'pal,bu | tu 'xyžy 'buli tu derev'jan,i i tut so'lomov za'kryt,i | no taj tu'to 'znajete | jag vtv'o'rili 'pal,bu i zača'li tu stri'l,ati 'tyma za'palnyma 'kul,am,i i zapa'lili tu se'lo || tu'ty xy'žy tu zača'li ho'ríti i tu izho'rilo daz dva'naccad, 'abo ... 'abo jak 'xyš ...

... nu | jak tu'to zho'rilo | taj b,i'da || ne'je de by'vati ... i moja zho'rila ... ne'je de by'vati | 'ale 'byli tu po'rožn,i žy'duvs,k,i 'xyžy || žy'du ma'd,are vys,t,aho'vali | ta 'byli tu po'rožn,i žy'duvs,k,i 'xyžy || taj nas uš 'mesnyj na'rodnij 'vibor po'místiv 'každu rodi'nu | de 'dví | de 'tri | de jed'nu | do tyh žy'duvs,kyx 'xyš || no taj 'my tam 'žyli || no | pere'žyli z,me 'frontu || jak pri'šla 'fronta | no taj po'byli my tu čeres 'frontu ...

... 'fronta sa odda'lila | pri'šli tu 'uš 'rusy | so'vic,kaj 'vos,ko || ja 'mav jed'noho 'syna 'najstaršoho | šo 'mav devjat'naccat, 'roku | tod 'byv 'najbulšyj i vo'ni verbu'vali to'to do 'armiji || taj muj syn priholo'siv sa 'jako dobro'volec, do 'armiji || taj 'des, ko'lo ... ja 'znav?... ko'lo de's,atoho no'vembra abo jak pu'šov ... || no 'vže xo'dili | tu 'byv | za 'frontov xo'div ... jak 'fronta ody'šla | tak byv tu je'den ma'jor aj 'mav ko'lo 'sebe 'paru vo'jaku | a 'vni tak 'xo'dili po va'lalax | taj verbo'vali to'to 'klikali | no 'xlopc,i 'pot,te ...

... 'lemže oni i'šli ta'kym ci'gan,s,kym tym ver'bovan,om | bo 'oni poví'dali | že 'xlopci 'jdud, v 'školu u of,i'cir,s,ku 'školu | za 'l,otčiku sa 'včiti | za to'to | za se'se | ofi'cerami 'budud, ... i 'xlopc,i ta'k,i

molo'd,i naverbo'vali sa i pu'šli || jak 'xlopcí pušli || oj | ta bo 'vni ne v 'školu jih da'li | 'vni jih odve'lili a'tam | do 'sval,avy | tam jih 'malo po'školili | taj da'vaj na 'front || pu'šli 'xlopci na 'front ... no taj 'pravda ... z 'našoho se'la jix pu'šlo 'hodno | das 'sím 'abo 'vus,em i d,i'včata ja'k,i's, 'tri a'bo čo'tyri ... pu'šlo to'to | ta d,i'včatum | 'pravda ne'stalo sa nič, 'ale 'xlopc,i | 'kul,ko jix pu'šlo ... pri'šli 'vyttam žebra'kami | kot'ryj jak pora'nenyj | kot'ryj ja'kyj inva'lida pri'šov | a 'muj 'takoj zu'stav | dez, 'vpav tu v 'pol,š,i | lem m,i po'tomu za'hnali 'pis,mo | že je poxo'vanyj v se'l,i lem'kovica na teri'toriji 'pol,š,i || no taj nič ...

... my 'žyjeme tam v 'tuj 'xyžy 'dale || no | 'ale 'znajete | to ne'mož 'bylo v tum 'byti | š,olo'v,ik 'byv | 'byv | 'ale to 'vse lem v ču'ž,um | to 'vse ne v 'svojum || no taj ja tam 'žyv i po'malin,ky | kot'rys, čas is 'toj žy'duvs,kaj fa'miliji pri'šla jed'na 'd,i'voč,ka | kot'ra 'vže po'tomu iz 'nami tam perežy'vala v tum 'dom,i ...

... no jak pri'šov ... 'dale pri'šov i ji'ji 'brat || 'vže jix pri'šlo 'dvoj | no taj | my mu 'vže 'mus,ili 'vyttam s,a s,t,aho'vati || taj my po'tomu ... ja tu 'mav na 'svojum 'm,i's,t,i | zu'stav ta'kyj nepot'ribnyj 'staryj sy'panec, | šo ne zho'r,iv | to 'bylo z val,ku || ta ver,h izho'r,iv || a'le tot 'spud zu'stav || no | taj ja po'tomu | 'dumav so'b,i tak | m,e'n,i tam ne by't,t,a | ja tam by'vati ne 'hoden || taj me'n,i 'treba da'šo | da'jak sa zma'hati na 'svoju 'xyžu ...

... a 'míž,i 'tym i'š,š,i m,e'n,i sa 'stav ta'kyj 'pripad | že tu pri'šli vo'jaky | ta j tam pri'šli it ... 'spoznali sa jakoz, is 'tov 'sličnov | taj tam za'šli | ta po'tomu juj tam vy'hrožovali | že n,a za'škyr,t,at, | že n,a 'zabjut, | bo ja jim 'hvariv | že vno'č,i šo 'mavud, v 'xyžy ro'biti | že ne'mavut, tam 'nijakoj ro'boty ... || taj me'ne tu'to na'štvalo | taj ja po'tomu 'dumav so'b,i tak | 'l,ípše men,i sa otstra'niti | het pu'jti so'b,i 'praviti 'svoju 'xyžu ... no 'naš,i | čes,koslo'vins,k,i vo'jaky || no o'ni tu pri'šli 'proti bande'rovcu || že tu po 'front,i sa 't,i'hali tu'ty bende'rovci | no tak o'ni po'tomu tu pri'šli jak o'xranc,i ... 'proti tyx bende'rovcu ...

... no taj ja po'tomu | jak,em 'vv,id,iv | že tam by'vati ne'moš | no taj ja sa ji'miv | taj ja po'praviv tot 'svuj 'staryj 'sypanec, taj pri'praviv-em š,i 'ttomu 'sypanc,ov,i tu ta'ku derev'janu 'xyšku || bo j 'mav-em ta'ku 'staru 'mat,er, | taj tu'ta 'mati po'vidat,; „ lem 'pod,me na 'svoj 'm,i'sto | ta 'pod,me na 'svoj 'm,i'sto | bo ja š,i 'vmru | ta 'ade n,a 'budud, iž žy'duvs,koho dvo'ra 'nesti | jag vmru || ja ne'xoč,u ... ja

'xoču | že by me'ne iz 'mojoho 'mîsta 'nesli jag 'vmru“ || taj ja sa po'tomu ji'miv | taj tu'to po'praviv tu tu'tu | tot 'staryj sy'panec i pri'praviv tu'tu 'xyšku | taj my sa nas,t,aho'vali tu bu'vati ...

... no | taj my tu po'maly bu'vajeme || no a'le to jed'nako ne 'bylo 'byvan,n,a pro čolo'v,îka | bo to lem 'bylo ta'koj nu'zovoj 'byvan,a | lem 'tak ... || 'pripat ta'kyj 'byv | 'stalo sa | no tak 'mus,îlo sa 'byvati | a'le že by'lo | 'byvan,a tu'to 'bylo pro ro'dinu | tak to ne 'bylo || tak ja 'musîv poma'lin,ky da'jak zač,i'nati 'xyžu 'praviti so'b,î 'l,îpšu ...

... ta jak 'praviti || 'znajete | bi'da ! || 'nič,oho ne'je | materi'jalu ne'je ... po 'fron,t,î | 'nîgde niž, || ja'k,îz, ko'runky-m 'mav | šo-m du'stav za 'toho 'syna | šo mi 'vpav na 'fron,t,î | tam du'stav 'naraz 'paru 'tis,ač ko'run || no | ta | 'dumav so'b,î | jak | no ta 'xyžu da'jak 'praviti | bo pomî'n,avut, pi'n,az,i || i p,î'n,azi ne 'bude | i 'xyžy ne 'bude ...

... taj 'hvar,u že'n,î: „ne'bore | 'babo | 'treba da'jak nam sa zma'hati na 'xyžu | 'treba nam 'praviti 'xyžu“ || a 'vna me'n,î po'vidat, „no ta 'jak 'xyžu 'praviti? || 'vytky 'što 'voz,meš? || 'nîgde materi'jalu | 'nîgde 'ničoho | 'š,č,oho 'budeš 'xyžu 'praviti?“ || a ja po'vidam: „ta lem da'jak 'musime ro'biti || val,ku po'pravime sa'mî ... so'lomy je ... ta po'sîjeme 'žyto | ta so'loma bu'de | ta bo'daj s so'lomov za'kryjeme ked, 'ynšoji 'pomoč,i ne'bude“ - no taj že'na po'vidat, || „no ta ked, sa bi'zuješ | ta 'pravme“ ...

... taj my sa 'najperše ji'mili | navo'zîv jem ka'mîn,a | ta po'tomu z,me na'pravili 'val,ku taj ja za'klikav mur'nîku so'b,î | taj my tu'to po'maly zača'li budo'vati | zača'li ro'biti || bes povo'lin,a || povo'lin,a 't,aško 'bylo dus'tati | bo za povo'lin,om 'treba 'bylo do 'pr,ašova xo'diti a 'poky byv ja povo'lin,a du'stav | toh'dy to 'tyrvalo i 'pjat, 'roku || no | a ja 'pjat, 'roku ne'muh 'byti | bo ja vže 'dva 'roky i tak bes 'xyžy 'byv | no ta jag muh-em za povo'lin,om xo'diti || dako'mu da'li | ked, 'mav 'svuj materi'jal | že 'mav kry'tinu | 'mav 'derevo | 'mav šo 'treba t 'tomu | no ta ta'komu povo'lin,a da'li a ked, ne'mav kry'tiny | ne'mav 'nijakoho materi'jalu || no taj 'š,č,oho 'budeš 'xyžu ro'biti | ked, ne'maješ 'nijakoho materi'jalu || no tij ja to začav ro'biti bes povo'lin,a ...

.. 'robl,u ja tu'to | 'znajete | vo'rubuv to'tu 'xyžu | ras 'prijdut, šan'dar,î || „šo 'robiš? | 'maješ povo'lin,a?“ - „ta ne'mav“ - „jag že 'xyžu 'robiš?“ - „no 'robl,u | bo mi 'treba | bo 'vže ot 'fronty 'xyžy ne 'mav | 'ade by'vav v tuj 'kuč,î | ta 'vže ne'možu tam a'ne 'dyxati | 'treba m,i daja'ku 'l,îpšu 'xyžu“ - „bes povo'lin,a ne'smîješ 'stavl,ati“ ...

|| ja so'b,î 'dumav | no 'jak ... || taj 'hvar,u: „ja 'budu 'stavl,ati | ja 'budu ro'biti 'xyžu“ - no povî'davut, - „ne'smîješ „ - „lem že ja 'budu ro'biti | na 'každyj pad ja jîj 'budu ro'biti || xa'ba toh'dy ne 'budu ro'biti | ked, n,a 'voz,mete a od'vedete hed a n,a 'zaprete ta toh'dy ne 'budu ro'biti || a 'poky tu bu'du | ta 'furt 'budu ro'biti“ || no šan'dar,î pu'šli a ja po'malin,ky tu'to 'znajete 'vymurovav ...

... jag ja tu'to 'vymurovav | no | ta 'vže 's,t,îny sut, | a'le 'dereva ne'je || ta 'vytky vz,a'ti 'derevo || no | šo tu sa do'hadati ... 'mury sa ro'ssypl,ut, | bo doz, 'bude 'padati | 's,t,îny z val,ku | ro'ssypl,ut, sa || 'šo tu ro'biti? || pujdu ja na 'l,îsnu 'spravu | 'prošu 'derevo | ci by m,i neda'li da'kî kubiky 'dereva || me'n,î po'vîv ra'ditel, (1) | že ne'može mi 'derevo da'ti 'nijakoj | bo by ho za'perli | bo vun 'može da'ti lem na 'poukaz 'derevo || no i 'šo ro'biti | jak | šo sa do'hadati? || ax | ja so'b,î 'dumav | šo ro'biti | 'krasti 'budu | 'zaprud, n,a || aj 'tul,ko-m na'krasti ne'hoden | bo to 'mnoho 'treba 'dereva | ta jak 'tul,ko na'kradu || taj 'kruč,u sa 'hev a 'tam | 'xož,u | to s,u'dy | to tu'dy | šo sa do'hadati? ...

... 'ale raz 'zyjdu sa z ja'kym-es, čolo'vîkom | taj bis,î'dujeme tak a čolo'vîk me'n,î 'hvar,it,: „znaješ šo | ty 'jinšoji 'pomuč,i ne'maješ || ty pujdi v 'l,îs a na'rîš so'b,î 'dereva da'koho su'xoho | ta'koho | 'što bys, ne zro'bîv 'č,kodu | a 'jîml,at, t,a | ta 'jîml,at, | ta zapla'tiš a ho'tovoj 'd,îlo“ ...

... no | ja so'b,î po'dumav | 'dobr,î to 'bude || pu'šov ja | 'znajete v 'l,îs | su'xoho 'dereva 'bylo 'dosta | šo tu'ty ku'rovci (2) 'znič,îli | šo pu'sxlo | taj ja 'toho so'b,î na'r,îzav | no taj xo'ču tu'to vo'ziti do'mu ...

...lem šo ja mav tu'to na hro'mad,î | 'vže-m i z 'vozom tam 'byv že pri'vezu tu'to do'mu | 'horar 'prijde | poji'mav me'ne || začav sa zo 'mnov 'hadati tam | 'malo z,me sa ne po'bîli ...

... a ja jo'mu 'hvar,u: „sluxajte“ - a to i muj kum 'byv tod 'horar || a ja jo'mu 'hvar,u - „sluxajte | 'kume“ - vun 'hojkav na n,a | že kra'du || a ja jo'mu 'hvar,u - „sluxajte hev 'kume | ja kra'du | a vy 'horar | vy 'majete tam prestup'kovyj 'dennik | poji'mali ste n,a | šo ja kra'du | 'majete prestup'kovyj 'dennik | na'pište n,a do 'denniku | 'zm,îr,ajte | sku'bikujte 'derevo | na'pište n,a do prestup'kovoho 'denniku a 'dajte vy me'ne tam na 'zavot | vam sa 'škoda 'vaditi bo ja 'derevo i tag i tag 'brati 'budu | ta 'škoda nam sa 'vaditi“ ...

... no i vun tag zro'bîv | 'pravda | napi'sav me'ne do 'knîhy | 'derevo skubiku'vav | pud'dav tam | no a me'ne po'tomu za'kl,îčut, na 'l,îsnu 'spravu i ja prijdu na 'l,îs,n,u 'spravu | tam du'stav 'pripis | že

mav po'kutu i za 'hmotu | za tu'to 'derevo zapla'titi | to 'bylo šos, tri'tisač je'densto i 'pjades,at, ko'run || 'tis,ač 'pjat,sto ko'run i 'pjades,at 'dumav tak | 'bylo za 'derevo a 'tul,ko 'bylo i po'kuty ...

... no ja pri'šov na 'l,šn,u 'spravu i na 'l,šn,n,ij 'spravi zapla'tiv-em lem za 'derevo a trest mi ne 'patriv | lem ja pri'šov sa sam dobro'vol,no 'vyrunati || 'ked,-em sa tam š,i pri'šov 'vyrunati a me'n,î pok'ladnik po'vidat, | što 'xoču || a ja poví'dav: „ta pri'šov-em sa 'vyspovídati | bo-m sohrí'šyv ta pri'šov-em na 'spovíd,“ || a vun m,i po'vidat,; „no už 'zase ste 'dač,o 'kradl | 'čo?“ - a ja po'vidav - „ta ja ne 'krav | ja 'brav || a'le ked,-em 'vz,av | a'le pla'titi 'xoču“ - a vun me'n,î po'vidat, - „no ta bí'da ne'je | ked, 'xočete pla'titi | ta za'plat,te“ || no taj ja to zaplativ za tu'to 'derevo a trest-em ne zapla'tiv le'bo mi ne'patriv | bo ja s tym sa 'vyrunav || no | 'znajete | ja to 'derevo 'vže pri'vjuz | pote'sav i to'to | po'staviv na to 'ver,x ...

... 'kryti ne'je č,im | 'eterniku ne'je | 'eterniku ku'piti ne'mož | so'lomov mi sa nexo't,ilo 'kryti | bo jak? || 'ale xo'dili | 'znajete | od nas tam na pohra'nič,a na bur,ač,ky 'l,uđe | ja | 'pravda ne xo'div | a'le xo'dili to'ty 'l,uđe na bu'račku tam do 'čexi | 'vni 'vyttam 'eternik so'bí privo'zili ta'kyj 'staryj is 'tojî bu'rač,ky | a ja 'znajete | od jed'noho 'sto | od 'druhoho 'dvasto | ot 'trit,oho 'pjat,sto a tak po'maly ot 'každoho 'malin,ko ku'piv i ja nazbe'rav 'tul,ko 'eterniku | šo ja tu'tu 'xyžu za'kryv | no ked,-em 'vže za'kryv | ta 'dumav so'b,î | no 'xvala'bohu | že 'vže 'xyža za'kryta | že 'vže sa 's,t,iny ne ros'sypl,ut, ...

... no | 'znajete | 'dobr,î || za'kryta 'vže je | a'le by'vati š,i i tak ne'je jak | bo 'xyža nevvako'vana | zi'ma | 'vže 'vosin, || taj 'što ro'biti | vap'na 'n,îgde ku'piti ne'mož dus'tati || lem na 'poukaz ... i na 'poukaz ne 'bylo | bo š,i sa i ne ro'bito 'n,îgde | vap'no sa ne pa'lilo || v 'brekovi 'byla to'var,n,a na vap'no a'le toh'dy š,i ne ro'bito tu'to | tam to'ty 'pecy ne pa'lili || taj vap'na 'n,îgde ...

... a'le | 'znajte | ja sa do'čuv | že tam 'kolo vra'nova | tam v ščovcox pa'lili vap'no tam tak na 'pol,u v 'pecu | ta'kí zro'bili a tam pa'lili vap'no || 'aj 'vol,noj vap'no tam proda'vali || no taj ja | 'znajete | pu'šov ras tam | 'pravda | 'pa,at, vap'no | 'hvar,u: „ci 'možu tu ku'piti vap'no?“ - „oj | 'možeš | jag by n,et | a'le ta ne te'per, | lem toh'dy | ko'ly 'vypalit, sa pec“ - „ta ko'li to 'bude?“ || ta toh'dy a'bo toh'dy | už mi po'víli | že ko'li to 'bude || no ja pri'šov do'mu || 'poky ja pri'šov na tod 'den, na ko'li 'byv stano'venyj 'termin, | že pec 'vypalit, sa || 'poky ja tam pri'šov | tam 'vže vo'zu 'povno 'bylo | taj

ja 'vže vap'no ne za'stav || to ja 'byv tam das 'pjad, ras a 'n,îgda vap'no ne du'stav || no 'šo tu ro'biti? ...

... 'jdu do'mu 'vyttam | 'šo ro'biti? || a pere'šov ja 'znajete z hu'covec čerez 'ver,x do 'brekova || i'du tam do'l,î 'potokom | do'l,î 'brekovom a tam ci'gane 'mavut, xy'žy tak 'mnoho tam 'xyš ci'gan,s,kyx je || bo to 'brekov ta'koj ci'gan,s,koj | šo tam 'mnoho 'l,u'dej | tyx ci'gan je | ci'gans,koho 'povodu || v 'mene sa 'zvíduje je'den cigan | že 'de-m xo'div || a ja mu po'vív | že de-m xo'div | že-m xo'div do hu'covec, na vap'no a tam vap'no ne 'možu dus'tati || a vun me'n,î po'vidat, 'tak: „znaješ šo? || puj'di ty do ka'menky || ja v ka'menk,i nalo'žyv dví 'pecy | lem ne'znav | ko'li 'gazda ros'kaže | že 'by-m pri'šov zapa'liti || puj'di ty t 'tomu 'gazdovi a po'pros, s,a 'n,oho | že ci pri'jti za vap'nom | že ci vun by ti is tyx 'peci da'kus vap'na otpuštiv“ ...

... ta toh'dy jag mi to 'cigan po'vív i povív mi 'toho 'gazdy 'meno | taj ja pu'šov do ka'menky || pu'šov-em do 'toho 'gazdy i vun mi po'vidat, | že 'hej | vun za'palit, na 'druhyj 'tyžden, 'pecy a toh'dy i 'tohdy to sa 'vypalit, | a'bys, pri'šov tak dus'taneš vap'no || no | i tag 'bylo 'znajete | ja ver'nuv sa do'mu 'vyttam | pri'šov | pere'byv ja tot čas | jag 'vže 'ter,min, tod 'byv | že ko'li 'pecy 'vypal,at, sa tu'to vap'no | taj ja 'vpr,ax 'kon,î | taj da'vaj do ka'menky ...

... 'prijuu ja do ka'menky | ako'rat sa do'konč,ilo to'to | 'vže sa ako'rat 'vypalilo vap'no || i my 'takoj tu'to vap'no tam roz'bili | i ja 'takoj 'teploho vap'na | š,i ho'r,ač,oho na vuz na'brav | na'važyv mi tam sím a'bo 'vus,am 'metru už ne pamn,a'tav i ja to na'brav na vus i 'jdu ...

... i'du ja s ka'menky | 'znajete | ta'dy čeres 'sninu | i'du spo'kojno | nič, ne'je | 'calkom 'fajno | 'vezu tu'to až 'prijuu do kovba'sova a v kovba'sovi | 'znajte | 'vyjdu, 'dva šan'dar,î tam ot prec'cedy 'mesnoho 'narodnoho 'vyboru | aj š,i je'den čolovík iz 'vlyči i me'ne za'stav,at, na pu'ti || za'stavili n,a na pu'ti taj 'zvíduvut, sa že šo 'vezu tam na 'voz,î || no ja 'znajete | šo 'bylo ci'ganiti | ci'ganiti ne'možu | lem 'mušu 'pravdu poví'dati ...

... to ne'muh-em poví'dati | že zo 'mlina | a'bo 'što | bo to 'pravda na 'voz,î za'krytoj 'bylo vap'no || no a'le ta 'šo 'budu poví'dati že zo 'mlina a'bo 'vytky | ta lem poví'dav | že vap'no 'vezu || popo'zerat, mi do 'voza | že 'šo tam 'mavu | no ta 'što sa daz, ro'biti | ta lem poví'dav | že vap'no 'vezu - „ta 'vytky 'vezeš?“ - no ta vem š,i pokru'tiv 'malo | 'znajete | bo ja vap'no z kalinky vjus a ja 'hvariv |

že z hu'covec 'vezu | bo-m sa bo'jav | bo vap'no tu'to v ka'menc,i lem na 'čorno sa pa'lilo || no taj 'hvar,u: „vap'no“ - a vun m,i po'vidat, - „a'ha | 'čor,nî 'stavby 'stavl,ajete || za'vezete vap'no na 'vlyč | na sta'nicu“ || 'ou | 'znajete | ja tak až mi vo'los,a na 'holovi 'vstalo || ta ja 'tul,ko sa na'trapiv za tym vap'nom i'š,i i 'hroš,i za 'n,oho 'dav a te'per, ho 'treba na sta'nicu od'vesti | 'a 'dumav so'bî tak | tu'to na sta'nici 'n,îgda ne 'bude ...

... a jak 'treba 'bylo 'jti na sta'nicu | ta tam 'byv 'must | šo 'jšla 'voda popud must ... a ja so'bî 'dumav tak | ked, n,a 'bude 'hnati na sta'nicu | ne na'ženu 'vuz, iz vap'nom na must | a'le na'ženu ho do 'vody a 'doš,ku ' vyjmu jed'nu i 'druhu | spro'važ,u vap'no v 'vodu i ho'tovoj 'd,îlo || 'ale | 'znajete | 'toty 'l,ude | šo tam 'byli i'š šan'dar,mi | 'vsi čo'tyre 'byli 'pjan,î ... i ty šan'dar,î i to'ty dva'je 'xlopi | prec'ceda aj tod 'druhyj xlop || 'pjan,î 'byli | a'le tu'ty 'xlopi 'hvar,at, tak: „a 'sluxaj | hev | daj mu 'pokuj | 'n,aj čolo'vík i'de || poze'raj | v 'vojn,î 'xyža mu zho'rîla || te'per, xuda'čisko sa 'trapit, | že by da'jak 'xyžu so'bî 'spraviv ... daj mu 'pokuj | n,aj i'de“ - a tod ver,xnij po'vidat, me'n,î ... špak sa pi'sav ... po'vidat,: „no 'xot,te | šak ja si 'ešče z 'vami 'promluvim (3)“ ...

... no ja da'vaj na 'kon,î 'dale | taj 'jdu ... || vže pri'xož,u do 'vlyči | nad'letit, sa'n,itka | 'vytkys, 'vytty ot 'sniny || i šan'dar, 'verxnij v tuj sa'nitc,î sa 'veze || 'ale za'jšli popil,a 'mene i ne'hvarili me'n,î nič, | pu'šli 'dale || no a ja za 'nima || 'vže lem so'bî 'dumav | ... no ta šom me'ne tu 'čekat, na 'vlyč,i | ta uš vap'no 'treba 'vesti na sta'nicu || no a'le pri'šov ja do 'vlyč,i taj i'du čerez 'vlyč, | nič, || prijdu aš se'red 'vlyč,i tam na križo'vatku | tam 'byli noč,'n,î vaxta'r,î | taj je'den n,a 'spoznav | taj 'hvarit,: „vy tu? || 'vytky jde'te?“ - „ade vap'no 'vezu || ne 'vid,îli 's,te tu 'ver,xnoho da'gde 'špaka?“ - „oj 'ande je u topo'l,ančika | tam is koč'a'nom sa 'vadit, z, jan'kom“ - „ta čo'mu?“ - ja sa 'zvidovu || a 'vni poví'davut,: „ta tu 'jšov do topo'l,ančika za ko'n,om | bo dez, mu 'treba 'jti na 'sîno a tod ho 'strítiv na pu'ti | ta 'hvariv || že 'jde 'palin,ku va'rîti | ta pu'šov za nim tam | ta tam a'l,a z nim sa 'hadat, a my 'vyttam po'vt,îkali | bo ne'xočeme tam 'byti | bo koč'an ho tam 'xoče š,i na'biti || no i my tu'to b,îs,i'dujeme | ras 'sluxajeme | 'vystríl“ || a jag ja 'čuv | že tam 'vystríl v 'xyžy ... no a tam sa 'stalo tu'to ...

... vun is tym čolo'víkom tak vojo'vav | že 'palinku va'rîti | ta sa tam iz nim ji'miv i do 'bujky | 'skoro 'mali sa po'biti | ta 'vyt,ah na

'n,oho pi'stol,u | a tot čolo'vík od, 'n,oho tu'tu pi'stol,u zud,'n,av || jag od, 'n,oho tu'tu pi'stol,u zud,'n,av a vun toh'dy 'malin,ko tak 'vže 'tixše 'byv | 'vže 'vid,îv | že je u ru'kax | že 'xlopovi po'pav do 'ruk | no taj toh'dy po'vidat,: „sluxajte | pan koč'an | od'dajte mi pi'stol,u | my 'budeme 'dob,r,î 'l,ude | tad, 'znajete | že ... ta ja nexo't,îv | ja lem z 'vami figl,o'vav „ ...

... a tak to za'čav člo'v,îka man'titi a čolo'vík 'dobryj 'byv | taj mu pi'stol,u od'dav || jag mu pi'stol,u vod'dav a tot toh'dy 'nazat sa 'xopiv za 'd,îlo i 'nazat za'čav s tym vojo'vati i po'vidad, na 'toho: „hor,î 'ruky“ || i to'to | za'čav z nim vojo'vati a čolo'vík 'znovu sa do 'n,oho 'pustiv | xo't,îv 'znovu od, 'n,oho tu'tu pi'stol,u zud,n,a'ti a vun put't,ax | taj mu pro'strîliv 'tu pom,i'ž,i 'pal,c,î ta'dy tu'tu mn,akoti'nu || no | a ja jag 'včuv | že tam 'vystríl | tak sa bo'jav | že 'vyjde s,i 'ddomi | taj vap'no 'treba 'vesti na sta'nicu | bo 'vže ser'dityj | ta 'už bi'zovno mi te'per, ne ot'pustit, ked, 'vže sa na'zlobiv | taj ja š,i toh'dy bato'hom po 'kon,ox | taj da'vaj | lem zahry'miv vuz čerez 'vlyč, | taj ja pu'šov do'mu ...

... pre'šov do'mu | na'hnav vuz do pe'levn,î z vap'nom | do 'rana pere'spav a 'rano 'skoro vuz 'vydryliv | taj 'ande 'jama 'byla ho'tova | d 'jam,î | taj 'vodu | taj 'ladu | taj raz 'dva vap'no rospus'tiv | taj v 'jamu spro'vadiv || a 'znajete | 'ver,xn,îj d 'dom,i 'vece 'n,îgda ne pri'jšov | bo vun 'vže sam is so'bov 'mav ro'botu || bo tot čolo'vík po'tomu za'hlasiv to do hu'mennoho ci do 'sniny na veli'telstvo | ta pak tak vyše'trovovali | xo'div o'kresnyj ve'litel, to'to še'triti ... taj ne'znav | 'vni tak sa ja'kos, po'runali taj ... i na sut xo'dili | 'ale ja'kos,ka sa 'vyrunali ... 'skoro 'vyttam pu'šov het | šan'dar, iz 'vlyči | het ho perelo'žyli dez, 'inde ... || ... ta 'taka is'torija 'byla || 'znajete iz budo'van,om 'xyžy ...

... no 'dobr,î || jag ja 'vže 'znajete tu'to vap'no pri'vjus | taj tu'to zbudo'vav | tu'to povako'vav | ta 'vže z,me sa nas,t,aho'vali tu do xyš || no | nas,t,aho'vav ja sa | 'vže tu by'vajeme š,i ja'k,îs, ko'runy mi zu'stali | 'losno mi zu'stalo 'pjat, ti's,ač, ko'run || jag mi zu'stalo tu'ty 'pjat, 'tis,ač, ko'run | no taj šo te'p,er, z 'tyma 'pjad, 'tis,ač, ko'runami ...

... 'mali zme ja'k,îs, 'svin,î | 'znajete | jag-ez,'me tu pere'šli 'vže z 'tojî žy'duvs,kojî 'xyžy | taj ja'kas, xo'roba za'šla na tu'ty 'svin,î | taj 'svi'n,î nam pozdy'xali || pere'byli z,me 'vece jag ruk bes svi'ni | no ta 'jag 'byti? || ne'je 'nijakojî svi'n,î ... || treba i za'rízati | i pro 'sebe by

'treba za'rizati | i konti'gent 'treba da'ti | no ne'je 'vytky | ta jak? || taj ja 'hvar,u že'n,i || „znaješ šo | 'žono? | v 'sobran,cox 'bude 'jarmarok | ja 'pujdu do 'sobranec, | taj 'kupl,u daja'k,i pa'cata“ ...

... no i 'znajete | ja 'tag aj zro'bviv || jed'noho 'večora 'vpr,ah ja 'kon,i do 'voza | taj ta'dy | čerez 'ver,x do 'vlyč,i | do 'vubl,i | ta tam na 'hrac,ku | taj da'vaj do 'sobranec, || pri'šov do 'sobranec, | tam 'byv 'jarmarok | taj ja ku'piv tam če'tvero pa'cat za čo'tyr,i 'tis,ač ko'run || i ja to pri'vjus do'mu to'ty če'tvero pa'cat | a š,i mi zu'stalo 'tis,ač ko'run || no ta jag zu'stalo to'ty 'tis,ač, ko'run | taj 'takoj na 'tretij 'den, 'vže m'i'n,avut, p'i'n,az,i || taj ja akorat to'ty ... 'tis,ač ko'run mi zu'stalo | taj tu'ty 'los,n,i 'tis,ač korun po'n,uz-em na 'm'i'n,ačku || 'tul,ko mi pro 'moju fa'miliju i 'treba 'bylo p'i'n,azi na 'm'i'n,an,a | i 'tul,ko-m zm'i'n,av | ta 'tul,ko-m p'i'n,azi po'tomu 'mav po 'všytkuj 'svojuj 'trap,i ... /

Розповідав старий чоловік; див. також № 2, 3. Записано 1961 р.

(1) Слов. – „директор“. – (2) Слов. – „короїд“. – (3) Чеське – „поговорю“.

2 /... i st,i'hali na to'to | na pe'recvik | bo ja 'byv 'čes,kyj vo'jak | no tak 'mus,i'li nas navč,iti na ma'd,ar,sku ko'mandu ...

... ras pri'šli tu'ty 'beh,i'vovy (1) | že 'majeme naruko'vati tu'ty šo z,me 'byli | 'čes,k,i vo'jaky za repu'bliky || no taj ja naruko'vav || naruko'vav ja do ... tam ko'lo miš'kolca | lem že to 'bylo za re'publiky 'našoj to'to || to tam ko'lo ri'mavskoji soboty || no | taj | jag ja tam naruko'vav | 'znajete | 'vni tam nas is,t,ahli 'mnoho 'vos,ka ta to sa 'klikalo ... to po 'našomu tak 'zvanoj pereobra'zovana 'rota ...

... no taj ja tam 'byv | 'znajete | ne pamn,a'tav 'vže že 'kul,ko | 'dumav | že das dva'naccat, 'tyž,n,u ja tam 'byv || i tam me'ne za'xopilo vže ... 'vojna | šo na ro'maniju 'treba 'bylo i'ti || 'vže 'treba i'ti z ro'manami vojo'vati || aku'rat my tam 'byli toh'dy ko'li tu'ta 'vojna 'vybuxla iz ro'munami ...

... no taj 'dobr,i || jed'noho dn,a nas 'vyveli tak na cvič'čak 'všytkoj 'vos,ko | 'kul,ko sa tam naxo'dilo || no i ma'd,are tam 'byli | tu'ty molo'd,i 'xlopc,i | šo slu'žyli š,i ak'tivno | no a 'druhoj 'všytko to lem 'byli jag instruk'tory || a my 'všytky 'vytty | 'vni tu'to 'klikali fel vidijk (2) | tu'ty 'vytty is potkar'pac,koji 'vytty is slo'vakiji | 'vni to 'klikali | že to fel vidijk | no taj | to 'všytko 'bylo to'ty 'založniki || no taj jak 'treba 'bylo 'jti na 'front | i 'vni nas 'vyveli tak na 'cvič'čak i tam iz nas

ro'bili 'pol,n,i 'roty ... tag nas 'vyhnali tam na cvič'čak | 'vyšli tam is i 'budut, iz nas ro'biti 'pol,n,i 'roty i za'čali vo'klikovati tak 'podl,a abe'cedy ...

... jag za'čali to vy'klikovati | 'znajete | i 'stavl,ali || jak 'peršoho 'vyklikali na'prikład na „a“ | ta ho po'stavili tu || 'vyklikali 'druhoho | ta ko'lo 'n,oho | tag jak na'prikład | 'trojstup | jak do 'trojstupu || a teper,ka to 'peršyj 'byv 'peršyj | 'druhyj 'druhyj | 'tret,ij | 'tret,ij | te'p,erka če'tvertoho po'stavili za 'peršoho | 'pjatoho za 'tret,oho a 'šestoho za ... to't,iž opra'vuvu | če'tvertoho za 'peršoho | 'pjatoho za 'druhoho a 'šestoho za 'tret,oho a tag 'dale a tag 'dale ... || no a tag nas 'stavl,ali do tyh 'šoru 'poky jim 'bylo 'treba || a 'furt vo'klikuvut, | a furt vo'klikuvut, a podl,a abe'cedy || a ja | 'znajte | tak sto'ju | to 'vs,ahdy 'treba 'mati ro'zum | 'znajete | to ked, ne'maje ro'zuma | ta da'leko ne 'pujde || no i 'znajte | jag nas tam be'rut, | či'tavut, | vo'klikuvut, i nas tam 'stavl,avut, ...

... a ja 'sluxav | ta da'kotroho kli'čut, | ked, ho ne'je | ta 'vni ne opa'kuvud, | že de je || 'vykličud, ho i 'dvyč, i 'trič, | ked, sa ne'vzvav | taj 'nič, | 'kličud, 'dale || a ta ko'li tak | a ja | 'znajete | 'vse v zad | 'dale | 'vse vzat | po'miž,i tyh vo'jaku vse sa otsu'vav do'zadu || ej | 'vže sa 'bližid, id 'mojomu 'menovi | 'znajete na „ka“ || no vže lem 'sluxav ko'li ... na „ka“ 'vece je men || ta 'vže lem 'sluxav | ko'li 'prijde moj ...

... ej ras 'sluxavu | 'vže 'hojkavut, - „ko'čan.“ - a ja | 'znajete | ne'vzvavsa | tixom || a 'vni š,i raz zakri'čali a ja zas, sa nevy'vav | lem 'vse š,i 'dale 'vzat sa o'p'y'xav do 'zadu || a 'vni š,i dru'hyras za'klikali | ked, ja sa ne'vzvav | ta 'kličud, 'druhoho 'dale || o | ta 'dobr,i | ja 'vže zu'stav ...

... ej | ta ked, ja zu'stav | 'znajete | 'vže za'povnili tu'ty 'pol,n,i 'roty ... | tu da'li 'tomu 'peršomu 'sazodovi | 'peršuj 'rot,i da'li velitel,a | do'stojniku tam už na'pxali | kapi'tanu ... | kapi'tanu | n,i | 'pravda | bo kapi'tanu to ne'bylo | to najbulša 'šarža to 'byla tam 'hodnot, (3) | to jag v nas | na'priklat | 'potporuč,ik ... ci to ja 'znav ... 'hej || no i 'už jim da'li 'otxot || i vo'zy tam id nim prid,i'lili i 'všytko a 'jdite na va'laly | tak na 'bliz,k,i va'laly od 'mista | na su'sid,n,i va'laly || a jix tam 'vyčikovali | tam jih ub,ito'vali a tak jim po'tomu vo'zili to'to 'šat,a | šo 'treba 'bylo uš jim do 'pol,a || i mu'niciju i str'i'livo | i 'všytko | šo jim xy'bilo | to 'všytko jim doda'li | bo to znali | 'vni sa bo'jali to'to vozbr'oiovati | že na'prikład | 'bude da'kyj 'nalet a'bo šo | tag 'vže to na va'laly pošyko'vali ...

... no 'dobr,î || a my zu'stali || tyh odve'li het | 'urč,ili jim | tuj 'rot,î tod va'lal | tuj 'roti tod va'lal a 'tret,uj 'rot,î tod va'lal ... || a my zu'stali tag, i 'zzadu || 'prijde d nam je'den de's,atnik i po'vidat, | že 'xlopci | 'pot,te 'hev 'bliže i my popere'xodime t 'tomu de's,atnikovi i vun vy't,ihat, 'paper, i 'blajvas i zač'av nas pi'sati || jak sa ty 'pišeš | 'každyj po'vív jak sa 'piše i vun to popi'sav nas || a sam po'vidat,; „no 'xlopci | my 'pujdeme te'per, do ka'sar,n,i | my 'budeme | jak to po 'našomu sa po'vidat, | na'hrad,n,a 'rota“ || no taj 'dobr,î || ja so'b,î 'dumav | oj || ta 'vže 'bude do'br,î | l,îpše jag na 'front i'ti ...

... no nič, | od'vjuv nas do kasa'ren, | tu'ty pu'šli | my pere'spali tam do 'rana || ej | ta ja 'rano poze'ravu | ej ta tu ma'rodu 'vezut, na jed'num 'voz,î das 'tr,ox | na 'druhum 'voz,î dvox | na 'tret,um 'voz,î 'pjat, a 'vezud, 'vže d 'doxto'rovi | a to 'vezli 'xlopu is 'pol,n,ix rot | šo jix 'včera tam o'stiko'vali || a ja so'b,î 'dumav | a'ha | tu 'bude 'zle || my 'vže 'pujdeme tam | 'vni 'vže nas tam po'vedut, a z nas 'budut, do'povn,ovati tam || 'joj | to bi'da | šo to to'to 'bude z 'nam,i?...

... ne 'tyrvalo to 'dovho | 'znajete | das 'paru mi'nut | 'vže 'roskas pri'šov | že by nas tod de's,atnik zu'šytkyx za'brav a z 'nami pu'šov na to'ty va'laly || no i tod 'doraz 'dav nas nastu'piti i po'vidat,; „všytkoj so'b,î 'bir,te šo 'majete | bo jde'me het“ || no my 'každyj so'b,î tu'ty 'svoji mo'natky spako'vav i da'vaj | ide'me ...

... pri'šli na je'den va'lal | no | ta 'kul,ko tyh ma'rodu ody'šlo 'vyttam is 'toj,î 'pol,noj,î 'roty | 'tul,ko z nas tam du'brali || 'pujdeme na 'druhyj va'lal tam zaz, iz nas tak du'brali | prijdeme na 'tret,ij va'lal | tam de 'byla tu'ta 'tret,a 'pol,na 'rota | to 'byv je'den ta'kyj ja'kys, 'grofs,kyj 'dvur | tam 'byv kaš'til, | ta'kyj 'park kolo 'toho kaš'til,a || jed'na ta'ka bu'dova | ta'ka jag da'kyj sy'panec, a put tym 'byla piv'nica ta'ka | ga'radič,î 'vdolinu do piv'nici | ta ja 'znav | ci tam 'mali 'sklad da'kyj 'vni ci 'što | tu'to 'vos,ko ...

... 'vyttam ho'r,î 'tyma ga'radičami 'vyb,îhne je'den ... a my sto'jali | tam nas tot de's,atnik do'vjuv i tam nas za'staviv || a tot 'prosto 'vyb,îh | to ta'kyj jak 'potporuč,ik || no i 'vyb,îh is 'toj,î piv'nici ho'r,î ga'radičami | no ja š,i toh'dy ne ta'kyj xlob 'byv jag 'nes,ka | ja š,i toh'dy molo'dyj 'byv | fajnom vypoziro'vav || i tot 'takoj 'vyb,îhne is 'toj,î piv'nici | 'znajete | i 'takoj na 'mene: „ty 'što | 'rusin | slo'vak | 'mad,ar?“ - a ja poví'dav: „ta 'rusin“ - „ale po ma'd,ar,s,ky 'znaješ?“ - no a ja 'znajete š,i i tak ro'zuma ne'mav 'tul,ko 'kul,ko 'bylo 'treba || me'n,î 'bylo rod vtvo'riti a 'voč,î 'vyvaliti | ta sa poze'rati | že šo vun me'n,î 'hvarid, že ja ne rozu'mív || a ja | 'znajete 'takoj 'skor sa

'vyxopiv ta 'hvar,u: „ta 'malo...“ || jak n,a 'zvidovav ci 'znavu po ma'dar,sky | ja 'hvar,u | ta 'malo 'znav || a vun toh'dy me'n,î po'vidat,; „no 'dobr,î | ty 'pujdeš izo 'mnov“ || a sam sa vber'nuv | taj 'nazat do'l,î 'tyma ga'radičami do pev'nici pu'šov || „čekaj tu“ || po'vidat, || „ty 'pujdeš izo 'mnov“ ...

... vber'nuv sa | pu'šov || a me'n,î toh'dy pri'šlo do 'holovy | joj | b,î'da | ja 'vže 'pujdu || 'dumav so'b,î | 'čekaj | tat, ty sa ne po'zvidovav 'meno jag ja sa 'pišu | ta ja sa š,i 'straču || taj ja 'znajete | tam 'byli ta'k,î l,îs'kov,î 'kor,č,î | taj ta'k,î všeli'jak,î 'kor,č,î | ja'koj v 'parku | n,î || a 'vos,ka 'povno 'vs,ahdy | i tu'ty 'vni tam 'byli | tu'ty 'vže 'pol,na 'rota tamta'dy sa poros'xodili | a my š,i v 'šor,î sto'jali 'takoj || a ja | 'znajte | zi 'šoru 'vystup,iv taj da'vaj po tum 'parku tak po pišnikox | po tyx 'xodnikox | taj 'poza 'kor,č,î | taj vody'šov 'malo 'dale ta'kyx das 'dvaccad, 'metru a'bo 'triccad, 'metru ody'šov 'vyttam 'dale ...

... jag ja ody'šov 'dale a tod 'hor,î ga'radičami | 'znajete | 'vyb,îhne s 'toj,î piv'nici | pri'b,îhne tam id nam | 'ttomu 'našomu 'šorovi de ja sto'jav | po'zerat, sa | me'ne tam ne'je taj 'hvarit,; „de je tot čolo'vík?“ || a 'ja lem tam 'sluxavu | šo je || no a'le 'vni ne 'znali 'nixto z 'mojix kama'ratu | šo ko'lo 'mene tam sto'jali | 'xto a 'de pu'šov | taj ne 'hvarili nič, || 'ale ko'lo 'mene sto'jav iz sta'š,ins,koj,î roz'toky | 'znajete | 'ade xo'manič || vun sa 'piše xo'manič | xlop || i 'ade-m 'byv iz nim v 'snin,î kot'ryz, 'den,-em sa z nim izy'šov || vun 'takoj tam ko'lo 'mene sto'jav a jag me'ne tam ne 'bylo ... a vun toh'dy vber'nuv sa na xo'maniča taj po'vidat,; „ty 'pujdeš izo 'mnov“ - taj 'vz,av to'ho xo'maniča || a jag 'vz,av || ta tak zu'stav lem tod xo'manič sam ...

... a ja jag 'vid,iv | že vun 'vže xo'maniča od'vjuv | taj poma'lin,ky sa pri'bližuvu 'nazat id nim || pri'xož,u ja | 'znajete | 'bliže | taj š,i ne 'pxavu sa 'calkom š,i tak sto'ju | bo 'dumav so'b,î | š,i 'može 'prijde 'druhoho da'koho 'brati || no taj š,i sa 'kruču tak po'zboku | po'kručuvu sa || 'ale raz 'vže tod de's,atnik | po'tomu 'dav 'rosxot tym 'našym 'xlopum šo z,me tam pri'šli | to sa 'všytkoj rozy'šlo | taj 'xod,at, tam | taj ja 'vže tam 'xož,u | 'vže 'xodime po'miž,i 'tyh 'druhyx vo'jaku | po'miž,i tyh jix | 'xodime tamta'dy | i ras kot'rys, čas daz v ja'ku pu'vhodinu a'by jak || 'vže 'hojkat, tod de's,atnik | že to'ta na'hrad,n,a 'rota | 'nastup || a ked, 'vže zač'av 'hojkati | že to'ta na'hrad,n,a 'rota 'nastup taj ja po'malin,ky pri'bližav sa id nym | taj nastu'piv tam | taj vun naz od'vjuv 'nazat || pri'vjuz nas 'nazat | taj ja tam zu'stav | 'znajete || taj 'vže-m tam ...

... 'ale raz 'znajete ... ta ja 'znav-em po ma'd,ar,s,ky | bo ja xo'div do ma'd,ar,s,kyx 'škol i'š,i za 'ferenc 'joška | no ta po ma'd,ar,s,ky-m 'znav | no a'le i 'dobryj vo'jag,-em 'byv | 'znajete || ja šy'kovnyj-em 'byv || no taj ja tam ja'kys, čas 'nazat pere'byv ...

...jednoj 'selo tak sa kolo tor'naly ... | 'joj jak sa 'kliče za'byv-em || no ne'možu tak sa na'skoro zdo'hadati jak sa to'to se'lo 'klikalo ... || tam 'byla ta'ka fi'nancna ka'sar,n,a | jag za 'byvaloj re'publiky na hra'nici 'mali fi'nanci ta'ku ka'sar,n,u || a tam 'byla tu'ta fi'nanc,ka ka'sar,n,a a v tuj ka'sarn,î 'byli interno'van,î po'l,aky | šo vt,îkali 'znajete | ko'li 'hitler na'pav na 'pol,šu | ta jak 'pol,šu roz'biv | tak tu do ma'd,ar,š,iny 'pol,s,koy 'vos,ko pere'šlo ... jed'n,î po'vt,îkali do 'angliji | do 'franciji | rozy'šli sa ko'tr,î ka'dy a ko'tryx poji'mali | ta jix tam do 'tojî ka'sar,n,î interno'vali ...

... jag jix tam interno'vali | i raz lem pri'šli i vz,a'li me'ne aj š,i jed'noho 'xlopca de's,atnika | 'mad,ara | že by my tam i'šli do 'tojî ka'sar,n,î | bo tam 'byli tu'ty 'star,î vo'jaky ta'k,î š,i ot 's,oji' vojny | ci'gane | inva'lidy ta'k,î | ta o'ni tam 'stražili tyx po'l,aku || a 'oni to 'vže 'byli ta'k,î | šo 'vže | 'znajete | v ma'd,aru ko'manda 'vže sa pomínila | 'vže ne 'byla ta'ka ja'ka 'byla i za ferenc 'joška | da'šo 'bylo zmí'nenoj || no a 'vni 'tomu ne rozu'mili ta'k,î sta'r,î d,îdy | n,i'?...

... no tag 'vni po'tomu naz da'li tam | 'toho jed'noho de's,atnika aj me'ne 'jako instruk'toru | že'by i 'straž tam 'trimali aj jix po'maly ko'tr,î ne sud, v 'stražy 'cvič,č,iti || že by 'znali | bo ja 'vže 'byv ... | 'vže n,a pereobrazo'vali na ma'd,ar,s,ku ko'mandu || no tak ja 'znav po ma'd,ar,s,ky ta ja to 'skoro xa'pav | 'znajete || no i 'dobr,î || i me'ne otkomando'vali tam || ja pak sa zdo'hadav jak sa to'to se'lo 'klikalo | bo 'vže ne 'budu tak ... sa 'nasčoro zdo'hadati || 'noprát, sa 'klikalo to'to selo ... 'vže-m sa zdo'hadav | 'vidite || i jag ja tam pri'šov 'znajete || 'ej | ta tam 'calkom 'fajno || po'l,aky 'žyli tam deli'katno ... 'vni 'plat 'mali | to dustoj'niky tu'ty 'pol,s,k,î | tu'ty 'sami vy'sok,î ofi'ciry || 'plat so'b,î 'brali | 'žyli tam 'fajno | i tam ko'lo nix 'fajno 'bylo || pere'byv ja tam ...

... a'le to | 'znajete | ja sa tam ne za'dovživ || pere'byv ja tam ja'kys, čas i my tam 'trimajeme i 'službu || aj 'cviččime 'vse || v 'den, tam na 'dvur 'vyjdeme | tyx 'staryx na'stavl,ajeme tam | i my z 'nima 'cvič,čime a ja 'byv jag instruk'tor | ja jix opravo'vav | ked, da'kotryj da'šo do'br,î ne 'trimav 'pušku a'bo 'šo a'bo 'toto | no ta popra'vl,av-em | 'jako za inštruk'toram tam 'byv ...

... no i tam 'byv je'den 'hod,not, | to tak po 'našomu jag by po'ruč,ik || n,i | 'fivhodnot, | to 'fivhodnod, 'byv | ci'gan,u | jak po 'našomu 'natporuč,ik || a je'den 'byv tam ... to 'jako 'potporuč,ik | 'ale 'staryj inva'lida š,i ot 'seji 'vojny | 'vže ta'kyj 'sivyj 'xlop || i jag my tam tu'to 'cvič,č,ime | opra'vujeme | 'tag,-ez,me 'mali 'oddyx ... z,me po'cvič,č,ili | po'cvič,č,ili 'malo | no a pak da'li jim jag'by 'oddyx || a'le 'takoj v 'šor,î sto'jali | lem že 'vže za'kuriti mož 'bylo i bis,îdo'vati | i tag 'dale || no a ja tak sto'ju vpered nix || a tot po'vidat, me'n,î: „kočan 'bač,i | ty 'byv 'čes,kym voja'kom?“ - a ja poví'dav - „ta 'byv“ - a'le po ma'd,ar,s,ky mi po'vidat, || 'kočan 'bač,i || ja po'vidam „igen“ - že „ajn“ | „byv“ - „a ty 'znaješ čes,koslo'vens,ku 'pušku?“ ... to jak po 'našomu tu'ty 'hmaty | tu'ty puš'kovi | jak s 'puškov ro'biti 'cvič,č,iti || a ja poví'dav: „ta 'jag by-m ne 'znav | ked,-em 'byv vo'jak | taj 'znav“ - 'ale ja 'znajete za repu'bliky | za čes,koslo'vens,koy re'publiky ja 'byv de's,atnikom no tag ja to'to 'znav tag 'r,adno || no a vun me'n,î po'vidat, „a'nu“ - po'vidat, - „voz,mij 'pušku a 'vkaž nam | jak to v 'vas 'bylo jak to t 'poc't,e zbran, | jag 'v'ni poví'davut, | g 'noze 'zbran, | na 'rem,în, 'zbran, | na 'ramn,e 'zbran,“ ... a tak | že by ja jim vka'zav | jak to sa ro'bilu v naz za čexoslo'vaku || no 'roskaz 'rozkazom | 'znajete | to predsta'venyj | n,î | tak ro'biti to 'mus,u šo ros'kazuje ...

... no taj ja tu'tu 'pušku 'vz,av | i tak so'b,î 'stav ... „ty“ - po'vidat, - „budeš 'cvič,č,iti a 'budeš nam tluma'čiti | že šo to zna'čit, to'to“ || no taj 'dobr,î || no ta ja 'znajte | tu'tu 'pušku 'vz,av i 'stav so'b,î tak pe'red 'nix || 'vni tag v 'šor,î sto'jat, | 'všytk,î sa na 'mene poze'ravut, a ja tu'tu 'pušku 'vz,av i 'takoj za'čav z 'n,ov 'cvič,č,iti i 'takoj jim tovma'ču || 'toto „t 'poc't,e zbran,“ - to 'vni poví'davut, že „k 'poc't,e 'zbran,“ - „a to'to k 'noze 'zbran,“ - jim tag vo'svitl,ovu ... šo ro'biv-em i jim tak tovma'čiv-em | že šo to zna'čit, || i 'vni sa na 'mene poze'ravut, ...

... i tot 'staryj sa na 'mene po'zerat, || i po'vidat, vun me'n,î: „ty 'nebyv obyčajnym voja'kom pri 'čexoslo'vens,kuj ar'mad,î“ - po ma'd,ar,s,ky mi po'vidat, - „ty 'mus,iv 'mati daja'ku 'šaržu“ || a ja sa | 'znajete | bo'jav pri'znati sa že 'mav-em daja'ku 'hodnos, | bo 'vni | ket, sa pri'znav | ta 'vni 'doras i 'nazat da'li 'šaržu | a da'vaj na 'front || š,i po'cvič,č,iv a š,i ket, ta'koho | šo 'znav da'kus po ma'd,ar,sky a tag 'dale | 'vni mu da'li jo'ho 'hodnos, 'nazat a pu'šov ty || ta ja sa ne prizna'vav | ja sa bo'jav pri'znati || 'ale 'znajte jag n,a tot 'staryj

'vymantiv | že-m sa 'musív pri'znati || i 'znajete jag vun me'n,î po'vidat, že 'musív-em 'mati daja'ku 'šaržu | daja'ku 'hodnos, || a ja odma'hav sa | že n,ît | ta n,ît...

... a vun po'vidat,: „neegzi'stuje“ - po'vidat, - „kočan 'bač,i | po'vič, | pri'znaj sa | ja 'xoč,u vka'zati“ - po'vidat, - „'tym 'našym 'xlopcum | že ja 'poznáv čolo'vika po jo'ho ro'bot,î | po jo'ho 'hmatax | jag vun iz tov 'puškov 'rob,ît, | ja ho 'poznáv | že obyčajnyj vo'jak to 'nedovede 'toto zro'biti“ - | i tag me'ne | 'znajete | obma'nuv | že ja mu sa pri'znáv || ta 'hvar,u: „hej | 'byv-em“ - a vun tak sa začav xva'liti | 'znajete | 'peret 'tyma vo'jakam,i: „vidi'te“ - 'hvarit, - „že 'jak 'poznáv čolo'vika || ci po'znavu?“ - uš 'tak sa vy'xval,uje 'pered 'nima 'ale po ma'd,ar,s,ky tam jim po'vidat | že vun 'poznáv | 'poznáv čolo'vika po tyh 'hmatax || no 'dobr,î || ja so'b,î 'dumáv 'možno-m do'br,î zro'biv | a 'možno-m i ne do'br,î zro'biv | že-m sa pri'znáv || uš pro'palo | pri'znáv-em sa | pri'znáv-em sa || no jag ja sa pri'znáv | 'znajete | i vun 'vže me'ne počav v poč'livosti 'duže | 'l,îpše 'trimati ...

... i 'doraz vun me'ne 'dav za ve'litel,a svít'nici || a to ta'k,î ma'l,î 'cimry 'byli || to v da'kotruj 'byli tri'je 'xlop,î | v da'kotruj čoty're | v da'kotruj dva'je || a v tuj 'mojuj de ja 'byv ta tam 'bylo 'vus,em 'xlopu || a'le my 'znajete po'stel,î ne 'mali | lem to'ty stružl,a'ky jak sa po'vidat, 'slamniky | lem tak na 'zempl,u 'byli po'ložén,î a my nič tam ne 'mali | lem tot 'xlebnik a 'plaš, a 'vece nič, | a 'pušku ... no 'deky tam 'byli na tum ... lem že my ta'koj da'šo | to'ty bor,n,ovy | to'to | ta z,me ne 'mali || lem 'xlebnik a 'pušku a 'toty 'deky to 'vže 'patrilo tam it 'tomu 'byvan,ovi bo to'to tam 'bylo ...

... no i jag vun me'ne 'dav tam do 'toj,î 'cimry | de 'bylo 'vus,em 'xlopu a to sta'r,î d,î'dy 'byli 'znajete | ta'k,î ne'č,îs,t,î | ta'k,î nepo'r,ad,n,î ... tam v tuj 'cimr,î ta'kyj nepo'r,adok | ta'ka 'bryt, || tak neza'metenoj | ta'ka nečisto'ta ... || 'joj | to'to me'n,î tag ne 'fajno || a'le ras 'roskas pri'šov | že 'prijde tam ... po 'našomu potplu'kovnik | 'prijde tam na pro'hlitku || no tak 'treba v 'cimri ro'biti po'r,adok || 'každyj || počuxati dil,a i tam počistiti 'všytkoj a 'vni | 'znajete | to'ty 'plaš,š,î tam zme'tali na to'ty 'slamniky ta'koj jak 's'ino namo'tanoj | 'toty 'xlebniky tam pome'tali 'všytko 'takyj nepo'r,adok || ja so'b,î 'dumam | ta jak to tak 'može 'byti | vo'jaky | a 'prijde tod na pro'hlidku | ta 'šo to za 'vos,ko ked, to ta'kyj nepo'r,adok ...

... i ja | 'znajte | roska'zav ja jim izlo'žyti 'dva 'slamniky na je'den ... je'den na 'druhyj || 'dva ko'lo 's,t,îny z,me zlo'žyli a pag 'vulič,ku a

pag 'dva 'tu je'den na 'druhyj a tak 'tu dva je'den na 'druhyj | tag že po'm,iž,i tu'ty 'slamniky 'vže 'byli i 'vulič,ky | bo to 'byli 'takoj 'slamniky 'popri 'slamnikov,î | že it 's,t,în,î du'j'ti 'nemož 'bylo | lem na 'slamnik 'treba 'bylo 'jti || ta 'vni xo'dili tam no'hami po tum bro'dili | smít,a | ta'koj nečisto'ta ...

... no taj ja 'vže roska'zav tu'to tag 'vže poro'biti 'znajete | po 'dva slamniky zlo'žyti na je'den že 'vže i 'vulič,ka 'byla t 's,t,în,î || a pu'šov | na't,îhavem tam 'klincu is 'plota am na'biv klincu 'runo tak 's,t,înov 'prosto a to'ty 'xlebniky po'višav-em na to'ty 'klinc,î || pro 'každyj 'xlebnig,em za'biv 'dva klinc,î || tag že 'malin,ko sa to'ta fram'b,ija šo na ple'če 'brati | že sa 'malin,ko ros,t,ahla a 'plaš,š,i-m 'všytk,î roska'zav jim tag do 'zadu ... ta'dy 'gombici 'skapčati a do'zadu tag iskru'titi zrul,o'vati | tag 'byli tam tu'ty dra'gony 'zzadu | ta 'bud, 'gomb,ičkov ... a kot'ryj ne'mav | tam ta'ku 'špargu zja'zav 'vdvoj tam tu na 'gombič,ku ji'mív-aj 'tu na 'gombič,ku a tu'to tag do 'zadu skru'tiv i 'každyj tu'to za'višiv tak | do po'r,atku 'dav ...

... da'li my tu'to do po'r,atku i 'vyjdeme 'nazat na 'dvur | ta tam 'cvič,č,ime a 'tri 'stražn,î sto'jali tam | bo to trije 'stražniky 'byli | na 'každyj 'vuhl,î je'den a je'den u 'brany sto'jav tam u ka'pury || ta my tam 'cvič,č,ime | a čekajeme ket, 'prijde tot potplu'kovnik aj ma'jor vže naš ve'litel, 'prijde na pro'hlitku tam || i 'znajete my tam 'cvič,č,ime | 'cvič,č,ime to'to a 'stražnyj ta'kyj 'd,îdo 'staryj sto'jit, tam ko'lo ka'pury || 'ale potplu'kovnik ne pri'šov | 'čekav ho na štaci'on,î tod ma'jor | 'ale potplu'kovnik ne pri'šov ...

... sam ma'jor tam | na ko'ni pri'šov || jak pri'šov | to 'bylo tag na 'berešku a jag do ka'pury 'bylo vxo'diti | ta to 'byla ta'ka 'jama | šo ne'vidno 'bylo | bo my da'leko 'byli ...

... tot pri'šov | 'znajete t ka'pur,î na ko'ni | vo'jak sto'jit, ko'lo ka'pury tam na 'stražy | taj 'nič || kun, tu je pe'ret ka'purov | tot sto'jit, tam a tot tam na ko'ni | no ta 'mav by kri'čati jag v nas | „do 'zbran,î“ || 'ale tod ne kri'čid, nič | tam sto'jit, a'le ja tam sto'jav ko'lo tyh vo'jaku | šom jix tam opravo'vav taj 'viž,u ko'n,ovi 'holov i ko'hos, tam na ko'ni || poze'rav sa | oj | ta to tod ma'jor || 'poznáv-em ho po ko'ni | ko'n,a aj jo'ho || poze'rav sa | taj 'takoj zakri'čav || i 'toty 'takoj ... že „do 'zbran,î“ | i to'to 'takoj 'skoč,ilo | tam ta'ka 'doč,ka 'byla | na tu'tu 'doš,ku | posta'vali do 'zbrani a tod po'b,îh it 'tomu t ka'pur,î | taj vtvo'rív mu ka'puru || vtvo'rív ka'puru | tod na ko'ni 'prijde | 'vže tam 'vyšov i tod 'natporuč,ik | tot 'fiv'hodnot, | no taj 'vže tam 'hlašen,a mu da'vud, i tag 'dale ...

... da'li mu 'hlašen,a | 'joj ta tod začav vojo'vati | začav 'hojkati | šo to za voja'ka tam da'li šo ne kri'čid, „do 'zbrani“?! || „ta ke'by“ - po'vídát, - „pri'šov tu potplu'kovnik | ta jag 'bylo by | ta vy ne'znajete tam da'ti 'l,ípšoho vo'jaku | 'l,ípšoho voja'ka u 'brany ...

... no i 'znajte | jag vun začav tam kri'čati | že čo'ho ta'koho 'hlupoho voja'ka da'li kolo ka'pury | že ka'by pri'šov potplu'kovnik | ta by 'han,ba 'byla | 'šo to za ro'bota || tam 'treba da'ti 'vse u 'brany 'l,ípšoho | 'dobroho voja'ka | ro'zumnoho | kot'ryj 'znaje ... no taj nič, || i 'vže tam na 'nix pokri'čav na 'toho 'fivhodnod,a | i 'bude pro'hlitka ...

... i'de prohlí'ž,ati tam na svet'nici | po 'cimrax || pu'šov | po 'tyx 'cimrax poxo'div | a do mo'jojí pri'šov | tam de ja 'byv nav'statku | bo to i 'najbulše 'xlopu tam 'bylo i vun pri'šov tam na'vstatku || no | ta ja 'vže 'znajete | tag jak po 'našomu | jag 'bylo za repu'bliky | sto'ju kolo 'dver,í | če'kavu jag 'vže 'prijdud, do 'toho | do 'cimry tam || sto'ju | jak to'ty vtva'r,avud, 'dver,í | ja zakri'čav 'pozor | jak to po ma'd,ar,s,ky „v,íd,as“ || no || tu'to 'všytkoj posta'valo do po'zoru | i vun 'takoj 'vvojde na tu'to na 'dve'r,í 'vdnuka | i ja 'takoj 'hlašu | po ma'd,ar,s,ky sa mu 'hlašu | že stav svet'nici 'vus,em 'xlopu a 'všytko v po'r,atku | 'tagmu to tam 'hlašu || a vun po'zerat, | poxo'div po tuj 'cimr,í | poxo'div | popo'zerav 'vs,ahdy i po'vídát, tomu 'fivhodnod,ovi že v tuj 'cimr,í 'najl,ípšyj po'r,adok je ...

... a tot po'vídát, mu: „pan ma'jor“ - po'vídát, - „ta to“ - po'vídát, - „čes,kyj vo'jak | ta to“ - 'hvarid, - „byv za 'čexy 'tizedeš“ | že 'byv pri 'čexox de's,atnikom || no | po'vídát, | že 'jak sa spra'vuva ja 'tam || a vun mu po'vídát, 'tomu ma'jorovi | tot 'tiz'seteš: „duže 'dobr,í“ - po'vídát, - „'dobryj vo'jak“ - „'dobr,í“ - po'vídát, - „ket, 'taka ro'bota“ - po'vídát, ... - „a ty 'jak sa tu du'stav?“ || no ta ja 'znav jag,-em sa tu du'stav? || tu n,a odkomando'vali | ta tum je || „ty“ - po'vídát, - „zavtra 'prijdeš 'nazad do tor'naly“ - po'vídát, - „a ty du'staneš 'svoju 'šaržu | lem ty sa v 'mene 'hlašiš | a du'staneš 'svoju 'šaržu 'nazat“ || 'ej | 'dumav so'b,í | ta tu 'vže 'hore | tu 'vže b,í'da ... „a“ - po'vídát, - „du'staneš 'svoju 'šaržu ta pujdeš do'mu“ - „a“ - po'vídát, - „po'tomu jag 'bude 'treba ta t,a za'kličeme zas,“ ...

... 'ej | ras sa 'raduv | že 'pujdu do'mu a dru'hyraz 'vže mi do 'holovy 'kleple | že tu'tu 'šaržu 'nazad dus'tati ... po'vídát, „hlašiš sa v 'mene 'zavtra | a dus'taneš 'svoju 'šaržu 'nazat“ ...

... no | ta 'dobr,í | ja pere'spav d 'rana | 'znajete | taj 'rano 'sili my na vuz ... my 'takoj 'šli 'vyttam z 'vozom na 'fasung do tornaly i

my 'sili na vus i ja 'takoj za 'koč,iša | že'nu 'kon,í is 'tym 'tizestešom | ide'me | pri'hnav 'kon,í do tor'naly a 'místo 'mene 'vže 'takoj 'druhyj vo'jak tam i'de | no 'dobr,í || ja pri'šov do tor'naly | 'ej | ne 'jdu d ma'jorovi za 'šaržov | ne 'jdu t to'b,í za 'tov 'šaržov || pu'šov na hospo'dar,s,ku 'spravu | že by mi 'vyplatili 'žovt | a pu'šov it 'svojuj 'rot,í 'vytky-m 'patriv | a'by m,i 'vypisali tot pro'pustnyj 'list | a'by-m i'šov do'mu || ja 'pravda pu'šov | 'vz,av tu'ty 'pengy | šo mi 'patrili | 'vyplatili mi i da'li pro'pusnyj 'lis || no propus'tili n,a domu | do ci'vil,u || no 'dobr,í ... bo 'všytkyx 'našyx tyx rus'naku propus'tili na do'časnu to'to | na do'časnu dovo'lenu | že 'poky ne bu'de nas 'treba 'nazat || ja 'znajte pri'šov do'mu | pere'byv ja 'doma ja'kys, čas | 'malo ...

... 'ej | ta pri'šlo 'nazat 'begífov || 'nazat 'treba 'jti || 'vže 'treba 'jti na 'serps,kyj 'front || 'vže s 'serbijov vo'juvut, | 'treba 'jti 'vže s 'serbijov vojo'vati || 'joj | ta 'vže b,í'da 'zas, || 'ale ja 'znajte | 'jag,-em i'šov 'nazat 'tam ... || a tu je v nas ta'ka tra'va 'žovta | ta'kyj | to 'kličud, 'naš,í ter'p,i b,í'da || i ja | 'znajte | pu'šov 'ade nad 'mlaky 'ade na 'luky | 'toho bur,a'nu na'rvav | taj 'vz,av so'b,í do ke'š,en,í | taj pu'šov ...

... 'ale jag,-em i'šov ... 'ale za tot čas | šo ja tam 'byv peret 'tym | ta že'na ne dusta'vala put'poru || a a'toho 'xlop,č,a 'mala | ši s preba'čen,om 'byla v 'druhum 'stavi | a tu'ty 'druh,í 'd,íti ma'l,í || jag ja 'vyšov do'mu | ta ja doby'vav | čo'ho juj 'putporu ne da'vut, || a 'vni poví'davut, | že juj ne 'patrit, | 'bo o'na 'maje šiz,des,at 'pengu is 'toho | iz hospo'darstva | ta juj ne 'patrit, 'putpora || no | i 'dobr,í || ja 'hvar,u: „jag ... no ta ke'by ja 'byv 'doma | a'bo by 'vna 'hodna ro'biti | tak ... ke'by 'byv 'xto na 'pol,u ro'biti | no ta xod, by juj šiz,des,at 'pengu do'neslo 'doxotku tu'to 'pole | to hospo'darstvo || a'le ked, ho ne'je 'xto bro'biti | ja'kyj 'doxodok 'vno do'nese“ ...

... ja sa tu z 'nima po'hadav iz nov'tarišom aj iz 'ver,xn,im šan'dar,s,kym | 'teš tu 'byv na 'vlyč,i je'den 'tizest,teš || jak pri'šov 'nazat za 'mnov 'beh,ífov | jak po 'našomu zvola'vacyj 'listok | ja za'šov do nov'tariša | nov'tariša 'doma ne'je || za'brav ja sa 'vyttam | 'znajete ... tra'va v ke'šeni 'byla || to 'malo | ta'kyj 'žmytok | 'malen,ko-m 'vrvav || za'brav ja sa 'znajete s 'tym i pu'šov ... | a je'den 'žyd nas 'vjus | š,i žy'dy 'doma 'byli | ta nas 'vjus do be'reznoho na 'voz,í | bo naz 'vece 'jšlo || no i za'stavili my na 'vlyč,i ko'lo šan'dar,s,koji sta'nici vus | ja 'jdu š,i sa s 'tym 'ver,xn,im por,axo'vati ...

... 'prijdu ja tam id 'ver,xn,omu | taj mu 'hvar,u | po ma'd,ar,s,ky 'ale z nim bis,i'duvu: „prošto 'moja že'na ne dusta'je 'putporu?“ - a vun

po'vidat, - „bo juj ne 'patrit!“ - a ja poví'dav - „tag 'dobr,î | ked, 'mojuj že'n,î ne 'patrit, 'putpora | ta ne 'patrid, me'n,î do 'vos,ka 'jti | tag ja toh'dy a'ne ne ru'kuvu do 'vos,ka“ || jag ja jo'mu tu'to po'vív 'znajete | ket, tod me'n,î lusk jed'nu po'zavuxa | ked, 'lusk me'n,î 'druhu po'zavuxa || 'ale 'malo 'toho 'bylo | šo mi po'zavuxa 'dav | tu'to š,i nič | ja tu'to 'vytrimav | 'ale ked, tod a'tak 'znajete 'dví pjas'ti zro'biv | 'ale 'xlob 'byv ne ta'kyj h,i ja | š,i 'ras ta'kyj xlob jag ja | a jag-em tam v šan'dar,s,kuj ka'sarn,î | tam na 'xod,b,î sto'jav a vun toh'dy šo m,i po'zavuxa 'dav | ta š,i mu sa ma'lilo | tak toh'dy tu'ty pjas'ti stag, i zro'biv a ked, 'dvaraz m,i 'znajete a'tu v 'rebra | a'tu pud 'hrudi 'tyma 'kyčalnikam,i 'znajete 'prasknuv | ta v mi 'dyx za'stavilo | tag že ja sa lem skoly'sav-em sa v 's,t,înu 'vper | ta 'malin,ko sa mi pruver'nulo ... po'vidat, | „ty komu'nisto | ta ty ne bu'deš ruko'vati?“ || a tu'ty dva'je šo zo 'mnov 'byli | tu'ty vtek'li 'vyttam hed it 'vozovi ...

... a ja jag-em sa 'malin,ko 'vydyxnuv 'znajete | jag mi 'malin,ko pol,i'vilo | no tak poví'dav mu po ma'd,ar,s,ky: „pan 'tiz'seteš“ - poví'dav mu tak - „jag naru'kuvu do 'pluku | ta ja sa po'zvídúv | bo 'vni 'hvarili | že to my jag by po 'našomu 'brat,a | ta ja“ - poví'davu - „jag naru'kuvu do 'edredu (4) | ta ja sa po'zvídúvu | ci 'misto 'putpory 'mavut, po'zavuxa a v 'hrudi da'vati“ - po ma'd,ar,s,ky mu bi's,îdiv || a vun toh'dy me'n,î po'vidat: „lem i'di spo'kojno“ - že vun už 'vyrobid, | že že'na 'bude dusta'vati 'putporu || „ta a 'čij ne vdu'riješ“ - po'vidat, | že 'čij ja ne 'všaliv mu pu'jti tam do 'rusiji | bo 'naš,î toh'dy vt,î'kali tu'ty molo'd,î | to 'všyto vt,î'kalo v ro'siju || a vun po'vidat, me'n,î | že 'čij ne vdu'rivu tam vt,î'kati do 'rosiji bom „čolabo 'šember“ (5) - že 'mavu rodi'nu || a ja mu toh'dy poví'dav na to'to | že lem 'tota 'jedna 'xyba | že 'mavu rodi'nu | i s 'tym-em sa za'brav | i pu'šov ...

... pri'šov ja do be'reznoho | ja tam 'mav rodi'nu v be'reznum ... a my sa 'všytk,î | 'kul,ko naz, i'šlo | ta z,me sa rozy'šli po be'reznum a 'š,i zme sa v be'reznum 'strimali 'jeden 'den, i 'jednu 'nuč || 'š,i z,me 'nejšli na ma'šynu | kru'tili z,me sa po be'reznum ...

... ja pu'šov do 'tojî rodi'ny | 'znajete | tam | taj tam 'druh,î pu'šli zas, po 'druhux tam | 'xto da'koho po'znatoho 'mav | 'tag,-ez,me sa rozy'šli | z,me sa do'radili | že po'budeme š,i xod, i 'dva 'dny tam | n,aj 'pol,n,î 'roty o'dyjdud, na 'serb,iju a my 'prijdeme 'puzno | taj 'pujdu, tu'ty 'pol,n,î 'roty | o'dyjdut, | my 'prijdeme 'puzno | ta naz 'nazad do'mu za'vernut, ...

... i my sa 'znajete tamta'dy 'krutime 'cilyj 'den, | i zu'stali z,me tam 'nanuč ... || zu'stali my 'nanuč a ja jag-em vže tam xo't,îv nočo'vati i ja 'toho bur,a'nu s ke'š,en,î 'vyt,ax i tag 'malo 'miž,i ru'kami po'ter | po'ter a 'vyn,av-em 'xustočku tu'tu is ke'šen,î am put't,ah tu noha'vicu a'tak i tu'to prilo'žyv a'tu na 'nohu na tu'to mn,at'koj | tu po 'našomu sa 'kliče 'lys,t, i ja tu'to pri'viv i tov 'xustkov privja'zav to'to | tu'tu ter'pibidu || i ja 'znajete pu'šov 'spati || 'l,uh ja so'bí s 'tym roda'kom na 'pos,t,îl taj spi'me | 'ej | 'znajete | ket, tu'to me'ne ne zača'lo pa'liti | tag me'ne pek'lo | šo ja ci'lu nuž, ne 'spav | ne'muh-em 'spati | to 'vdnu 'nohu 'vpxav pud pe'rinu || to von na pe'rinu 'vyložyv | to 'furd lem iz no'hov 'robl,u a 'robl,u | ja spati ne 'hoden | ne'spav-em nič, ...

... a 'rano-m 'vstav taj i'du 'vonka poze'rati šo tam je || 'dumav so'bí | ta tam 'vže da'šo 'musid, 'byti | ket, tu'to me'n,î 'spati ne da'lo || ja 'vyjdu 'vonka 'znajete | taj tu'to noha'vicu put't,ahnu | taj tu'to roz'jažu | taj popo'zerav | tam 'nigde 'ničoho ne'je | lem tu'to 'tílo 'malin,ko ta'koj 'žovtoj | šo ot 'tojî 'vody 'znajete | ot 'tojî 'š,č,avy | ta'koj 'žovtoj 'skora 'stala || no ja 'vz,av tod bu'r,an | za'verh het | za'šmariv ja i tot s ke'šen,î | šo š,i zu'stav i tu'to z 'nohy za'šmariv || 'dumav so'bí | ta 'našto tu'to 'budu no'siti | ket, tu'to i tag i tak niž, ne 'varta | 'tul,ko | že mi 'spati ne da'lo ...

... no i 'znajte | za'brav ja sa ... 'vni tak pri 'vod,î tam by'vali 'calkom na kra'ji a ja sa za'brav | taj i'du na be'reznij | na se'lo tam it štaci'onovi tu popo'zerati || a v nas tu je'den naž dunaj'čak ... vun 'byv toh'dy bi'ruv i kač,'mar, ... i tu 'znajte | š,i 'skor 'rano 'bylo | i ja vy'xož,u čerez jed'nu žy'duvs,ku 'zahorodu | tag vy'xož,u na 'hrac,ku | poze'rav sa | muj dunaj'čag 'vže z 'vozom tam | na 'palin,ku 'jšov na špiritus || taj my sa 'prijdeme tag jag ja z 'vami v 'voč,i je'den id 'druhomu || a vun me'n,î 'hvarit: „ta 'jak 'kume | ta vy š,i 'včera pu'šli a š,i 's,te tu m,i“ || 'joj | bo'daj t,a 'fras 'trimav | šo te'p,er,ka ro'biti | už 'bude bí'da | tam-em sa ššanda'r,om iz'hrys ... ket, 'pujde do'mu | po'viš, š,anda'r,ovi | že ja š,i 'tuj | 'bude 'doma 'mati i žo'na bí'du aj 'doras tu pri'lít,at, ta nas 'budut, tu ji'mati | že my vt,î'kati 'xočeme do 'rosiji ...

... i ja sem tam pokru'tiv sa po be'reznum i tyx xlopцу po'zhl,adovav i poví'dav jim: „xlopci | ja 'jdu het | ja sa tu 'vece ne'strimuvu | bo tag, i tag | ja sa tu z dunaj'čakom izy'šov | dunaj'čak ked, 'bude 'jti do'mu | 'zajde do šan'dar,u | po'vív, | že ja š,i 'tu a 'tam-em sa z 'nima iz'hryz | bí'da 'bude | ja 'xlopci 'jdu het“ - no | 'vni 'hvar,ad, - „a my š,i nejde'me“ - „vy 'ropte šo 'xočete | a'le ja 'jdu

'het" || tam 'byli s 'potoka 'xlopci | s kovba'sova | s 'krivoho | zo 'zboja || „ja 'jdu het" || no i 'dobr,i || 'ale 'vni 'duže za 'mnov poze'rali | šo 'ja 'robl,u | ta tu'to i 'vni ro'bili || 'ale jag ja 'hvar,u „jdu het" ...

... ja sa 'znajete za'brav i pu'šov na štaci'jon i 'vymîniv so'bî 'listok, i da'vaj | pu'šov het || pri'xož,u ja do tor'naly | i'du ho'rî ga'radičami tam | bo ja tam ho'r,i na po'sxod,u | ho'r,i na 'štoku by'vali | taj ja 'jdu tam do ka'sar,n,i do 'svojojî 'roty | de-m 'patriv | 'strîtiv sa na ga'radič,i s 'tym ma'jorom || hej taj vun me'n,i „serus 'kočan 'bači" - bo už n,a po'znav || „serus 'kočan 'bač,i | 'serus 'kočan 'bači" || no ta 'serus || no ta po'vîdat, | 'joj po'vîdat, | že to'ty rus'naky ja'koz, 'duže 'puzno ru'kuvut, || a ja povî'dav: „o | 'pan ma'jor" - povî'dav - „ta to sut, kot'r,i ka'dy v l,i'sax po ro'botax kot'r,i ka'dy | 'pošta 'r,adno ne 'xodid, | dus'tanut, 'puzno to'ty 'beh,îvovy || no taj 'poky | š,i ma'šyna ne 'xodid, 'dobr,i | 'poky sa tu du'stane | ta to 'tyrvat, čas || a'le 'vže pu'šli | my 'vže jix tam ne za'stali | 'vže ody'šli" || oj | 'dumav so'bî 'dobr,i || a 'druhyj 'den, 'prijudt, 'xlopci || prijudt, 'xlopci 'druh,i tam || a'le ja 'vže 'rano 'jdu id 'doxotorovi | bo ja ...

... 'hej ja š,i ne po'vîv vam tak 'spravno jak to 'bylo ... jag ja tam i'šov ... ja pere'xop,iv 'malo jag ja 'jšov | ja pri'šov do miš'kolca a 'sluxav jag,-em i'šov v ma'šyn,i | me'n,i tu šoz, je na 'noz,i | ja 'furt po'pyc,uvu | 'znajete po'pyc,uvu | 'šos, tam je | 'pyc,av | to mn,at'koj | no a'le popo'zerati sa neda'lo 'nîgde | bo to v ma'šyn,i | 'znajete | čolo'vik i bo'jit, sa | bo da'xto by 'vvid,iv ta by 'doras ... ja'koj to ma'd,are by i prona's,l,îdovali | že čolo'vik da'šo mark,i'ruje 'ale pri'šov ja do miš'kolca 'znajete | i v miš'kolcu ja ... 'de to popo'zerav | jak | 'vs,ahdy 'povno 'vos,ka dustoj'niku | 'xodit, 's,ady ... 'de to ja 'možu popo'zerati sa | že 'šo tam je 'losno | i bo'lid, n,a || no ta s preba'čin,om 'pujdu do 'zaxodu ...

... pu'šov ja na 'zaxod i ja put't,ahnu noha'vicu | popo'zerav sa | 'joj | 'znajete | ta tam ta'kyj mixy'resko | 'vody 'povno v 'n,um | lem sa tr,a'se | lem sa 'svîtit, | ta'koj jag 'dobr,i 'prihur,š,i a'tag by tam priver'nuv || 'joj | ta to bi'da || no a'le pro'palo | je ta je || i ja 'znajte 'jag,-em iz miš'kovca | 'tam-em peresi'dav na ma'šynu 'vže tu mi 'šov d ri'mavskuj so'bot,i do tor'naly || i 'jag-em si'dav na ma'šynu i 'mav-em ... 'puvto'pankami 'byv 'vbutyj | ta ke'byv ja 'tov no'hov 'perše 'vykroč,iv na tod srot tam na 'vlak jag,-em i'šov a ja tov zdo'rovov 'vykroč,iv a 'tota bo'l,ača na 'zemlî 'byla a jag,-em sa ji'miv za to'ty že'l,îza tam | znaje'te | a 'jag,-em sa na'hnuv ho'r,i na stu'patko 'vykroč,iti | 'noha sa našpono'vala | m,i'xyr, sa pru'rvav tot | taj tu'ta

'voda me'n,i potek'la až do to'panka 'vdolinu dol,i no'hov | ta'ka lip'kača | ta'ka ne'dobra | no tu'ta 'skura pri'lipla it 'tomu | me'ne tag bo'lit, to me'n,i uml,i'vati 'treba || 'joj bi'da ...

... no jag,-em pri'šov tam do tor'naly | no taj 'vže 'vernu sa t 'tomu šo-m 'perše bis,îdo'vav | 'tam-em sa 'strîtiv is 'tym ma'jorom | no taj pri'šov pri'hlasiv sa | 'znajete | no a'le 'druhyj 'den, 'vže 'jdu id 'doxotorovi || i'du d 'doxotorovi ... aj 'ja | aj je'den ro'mun || a ro'mun 'istoj ta'koj mav a'tu na 'noz,i 'speredu a ro'muny v boč,'kory 'byli po'vbuvan,i | 'znajete | a to to'ty vo'loky ta'dy čeres 'nohu tak sa pere'vnaž,îlo | tag vun ta'koj 'losnoj 'mav tu a vun 'hvariv | že mu tu'ty vo'loky | to šo sa vbu'vav | že mu to'to nada'vilo ...

... no ta jde'me d 'doxotorovi vbo'je ... ta na'pered ro'mun i vo'jag 'nas 'vede | 'vže 'služba id 'doxotorovi || ta 'perše ro'mun 'byv napi'sanyj ta ro'mun na'pered a ja pozat ro'muna || 'prijdeme tam ... lem že ja po ma'd,ar,s,ky 'znav || 'prijdeme d 'doxotorovi | tot po'dav 'knihu tam 'vže 'služba | tod do'zor,č,i de's,atnik (6) | po'dav 'doxotorovi 'knihu | taj 'vže 'kliče nas | taj 'de ro'mun || no a vun 'vkazuje | šo tam || a 'vni 'vid,îli | že ru'mun | bo to 'byv v boč'korax aj v 'gačox | 'gači ta'k,i šy'rok,i 'mav || no tak ja ho ne 'zvîdovav | že šo je | bo ho 'spoznav || no a'le me'ne 'vže 'nespozna'vav ... hej ta jag ro'muna tam | šo mu je za 'xyba ... a tod 'vže sanite'raķ | šo ko'lo 'doxtora 'byv | tod 'znav všeli'jako bes,îdo'vati i po ma'd,ar,s,ky i po slo'vins,ky i po 'rus,ky i po ro'myns,ky | všeli'jakyj ja'zyk 'znav || no taj 'vže z ro'munom tam bis,i'duje i 'zvîduje sa ro'muna | šo mu za 'xyba i tod 'vže sanite'raķ tolma'čit, 'tomu 'doxotorovi | že 'šo mu je || ta vun po'vîdat, | že tu'to mu nada'vilo tod 'boč,ķur | tu'ta vo'loka | ta ot 'toho to 'maje a 'doxtor tu'to po'zerat, tam | taj po'vîdat,: „a 'fras ko'rika" - že fra'sova ka'rika - „to ot 'toho je" - po'vîdat, - „to so'bî sam šoz, naro'biv | mak,i'ran | to 'treba za'perti ho" - po'vîdat, po ma'd,ar,s,ky 'tomu sanite'raķovi - „treba ho za'perti | to marki'ran" - po'vîdat, - „sam so'bî tu'to naro'biv" ...

... no bi'da || a ja 'vže 'dumav so'bî || 'vni so'bî po ma'd,ar,s,ky bis,i'duvud, no a'le ro'mun ne rozu'm,îv | a ja rozu'm,îv || no taj ... 'dumav so'bî | jo'joj | tat, to i ja na to'to 'prijudu || no nič, || 'ale vun | 'pravda | zamaš'tiv mu tu'to tin'turov | zavja'zav mu to'to | i'di || 'prijde na 'mene: „ty 'šo | 'mad,ar | 'rusin | slo'vak?" - a ja povî'dav „rusin" - a 'vže tot sanite'raķ po'vîdat,: „šo vam je?" - „ta" - 'hvar,u - „ade 'mav ja'kys, m,i'xyr, | ja'koz, n,a tam zabo'l,îlo | ja tu'to po'š,ķr,abav | po'čuxav-em | taj tu'to me'n,i sa tu ta'koj ne'dobroj

'spravilo" - „no 'vkašte" || ja tu'to 'vkažu 'doktorovi || 'doktor popo'zerat, - „to 'losnoj tu'to 'maje šo tam'tot" - po'vidat, - „to" - po'vidat, - „marki'ranty | to 'všytkoj 'treba poza'perati || to 'vni 'zato to poro'bili by na 'front ne 'jšli" || 'joj | bo'daj te'be pora'zilo || 'dumav so'bî | ta ja tu sa te'p,er,ka du'stav || no a'le j me'n,î tak || zavja'zav tu'to zamas'tiv | zavja'zav | taj i'di het || 'ale ja'koz, naz nepozape'rali ...

... pri'šov ja 'nazad do 'roty | 'vže 'najdu tam i 'xlopcu 'tyx 'našyx | šo v be'reznum jem jix 'lišiv || pri'šli tam | i 'vže jix tam vyšet,uvut, | 'de 'byli tag 'dovho | čo'mu tak 'puzno pre'šli a tag 'dale ... no a 'vni poví'davud, | že ne'byli 'doma || tot tu 'byv | tot 'tu 'byv | a š,i toh'dy z 'domu pu'šli a tag 'dale | a ma'šyny ne 'jdud, 'r,adno | ta 'zato z,me zapoz'dili || no tag 'niž,: „budete tu 'doty 'doky ne 'prijdud, doru'čeny 'nazad ot 'tyx zvola'vacyx 'listku | ot 'tyh 'beh,ivovu || jak 'prijdud, doru'čeny | 'vyšet,ime ci 'pravdu poví'dajete || ket, 'pravdu poví'dajete | 'dobr,î | ked, ne'pravdu | 'všytkyx vas poza'perajeme" ...

... no niž, | my tam po'byli 'tyžden, 'poky to'ty ... bo my tam 'perše pri'šli h,i doru'čeny || no taj pri'šli doru'čeny i 'vni tu'to ja'kos, 'vyšet,irili tak | šo nam sa ne 'stalo nič, i nas 'vyttam popuš,š,ali du'mu || jag naz 'vyttam 'pustili do'mu | i ja po'tomu tam 'nazad pu'šov | bo 'bylo po'tomu že 'xto 'mav 'vece d,î'tej | 'xto 'mav 'troj | čet'vero d,î'tej | ta už ho ne 'klikali | aj ked, 'mav 'vece 'po,la tak 'mož 'bylo napi'sati felmen'taciju | že ho tam 'nazat už ta'kyx 'staršyx 'xlopu ne 'klikali || taj po'tomu me'n,î nov'tariš napi'sav felmen'taciju | taj ja 'vece tam 'n,îgda ne pu'šov ...

... 'ale 'toto | šo 'tu-m 'mav | tak 'toto 'vže i zi'ma 'byla a to'to š,i sa ne zaho'jilo || to ne'daj 'bože 'bylo 'znajte | že 'bylo sa to'to zaho'jilo || ja 'vže so'bî 'dumav | že i o 'nohu 'prijdu || to ta'koj sa roz'babralo | me'ne tak to bo'l,ilo šo tu'to nemo'hlo sa zaho'jiti || 'ledvov bí'dov ja to zaho'jiv | ja pag 'vže so'bî 'dumav | xož, 'bym 'losno 'vid,iv | že 'jdu na 'front | 'takoj 'n,îgda 'vece tu'to privi'vati | pri'kladovati na 'nohu ne 'budu || no taj tu'to 'vže ja'kos, pak | puzno | zi'ma 'byla | taj tak tu'to me'n,î ja'kos, po'maly | po'maly sa zaho'jilo | taj tag ja zu'stav | po'tomu | šom na 'vojnu ne pu'šov 'nigde ... /

Розповідав старий чоловік; див. також № 1, 3. Записано 1961 р.

(1) 3 мад. - „привізні повістки". - (2) Мад. - „з селянського краю". - (3) „поручик,

лейтенант". - (4) Мад. - „полк". - (5) Мад. - „чоловік з сімєю". - (6) Ч. - „черговий молодший сержант".

3 / ... no ta tu'ty to 'davno to tag ro'bili | 'naš,î 'star,î 'l,ude | 'pravda | ja to ne 't,aml,u 'vže | lem tak pri'kazovali || to 'všytko | to tu v naz ne'bylo 'nigde 'xyžy muro'vanojî v se'li | to 'všytko 'bylo derev'janoj || no a to pri'kazovali 'star,î 'lude | že to ro'bili tak ...

... jak xo't,iv sa budo'vati | no ta 'najperše | de 'vže xo't,iv tu'tu 'xyžu 'praviti | ta ja'kys, 'xl,îp 'klali tag na čo'tyr,î vuh'la | de xo't,iv tu'tu 'xyžu 'praviti | ta tak po'ložyv 'tu 'xl,îp i 'tu ... ja ne'znav | ci 'falatky | ci da'k,î ta'k,î 'xl,îby 'vrízali | ci da'k,î pek'li ta'k,î xl,îbi'n,ata | ta na tu'ty čo'tyr,î vuh'la | de xo't,îli 'stav,ati | ta tam tot xl,îb na'klali || ked, ho po'ložyv v 'večur | ket, tot xl,îp tam 'byv do 'rana | niž, ho 'vyttam ne vz,a'l'o | ta 'dobr,î | ta tam mož 'bylo 'xyžu 'praviti || a ked, 'vyttam 'xl,îp sa z da'kotroho 'vuhla 'strativ | to už bí'da | 'vže ne'dobr,î mi tu | 'vže 'musiv 'sunuti da'gde 'jinde 'dale po'sunuv ked, 'bylo de | a'bo do 'zadu 'abo do 'peredu || 'doty tot 'xl,îp 'suvav | 'doky tot xl,îp ne zu'stav tam sto'jati || no a'le | ket, pes pri'šov | taj xl,îp 'vz,av | no taj 'šo mu ... 'vže tam ne'dobroj 'místo 'bylo | 'vže tam 'xyžu budo'vati ne'mux || no ket, už da'gde tot 'xl,îb zu'stav | že ne xy'biv || no tag 'vže po'tomu tam da'jak 'xyžu budo'vav ...

... no tak i'šli ru'bati 'derevo do 'l,îsa || po'klikav so'bî 'xlopu | pu'šli do 'l,îsa ru'bati 'derevo || no tak | jak pu'šli do 'l,îsa ru'bati 'derevo | 'vz,ali so'bî 'pily | to'pory | no ta 'jdud, ru'bati 'derevo || ta jak pu'šli tam ked, zača'li 'peršoj 'derevo ru'bati | ket, odlu'piv 'trísku s 'toho 'dereva | 'peršu 'trísku jag z 'dereva vru'bav | ket, 'tota 'tríska 'vpala na 'zeml,u jak juj odlu'piv ot 'toho 'buka | tak tym ru'banym id 'zemlí a ko'rov na 'v,er,x | to 'dobr,î | to so'bî xva'liv | 'ale ket, sa 'vyvernula tym 'bílym 'vhoru | ta 'vže ne'dobr,î | 'vže ne xva'liv so'bî | 'vže ne 'bude se'rin,č,a v tuj 'xyžy | ket, tu'to sa 'vyvernulo horí'znač, | to'ta 'tríska ...

... no tag poru'bali 'dereva | po'tomu to navo'zili | po'klikali so'bî tak l,u'dij is se'la | no tak 'jšli | ta pomoh'li | to 'zvezli tam | 'vz,av da'kojî 'palin,ky a'bo 'što | taj po'hostiv tyh l,u'di no ta tak mu 'derevo povo'zili | da'šo sam povo'ziv | da'šo mu 'toty 'l,ude pomoh'li | posvo'ziv so'bî tu'to 'derevo tam do'mu na tot 'fundoš | de xo't,iv budo'vati ...

... no ta tam pak tu'to 'derevo pote'sali | tam obro'bili || no is ta'kyma kre'sač,kam,i | to tag na 'dva 'boky vte'sav ... lem 'vtesav | že by ko'ra ne 'byla | bo ket, ko'ra zu'stala | ta 'vže 'derevo xro'bak po'jiv | 'vže sla'boj 'bylo || ta tu'tu ko'ru upte'sav 'malin,ko že by tam na 'n,um ne 'byla | a to ne 'byla že ci to 'krivoj | že by to 'prostoj 'bylo || 'hlavna vec | že by 'bylo 'malin,ko ob'hružl,anoj | tam opte'sanoj | že by ko'ra na 'n,um ne 'byla || no jak to pte'sali tam | pote'sali | po'tomu zača'li to stru'biti ...

... no tak po'ložyli na sput | na to'to | jak zakla'dali to'to zasi'l,ali | no ta tam ta'k,i 'hrupš,i 'dereva na 'spody to po'klali || no ta pak po'ložyli da'k,i kyma'ky na 'zeml,u | da'kyj ta'kyj ky'mak | od'rízali 'falatok 'klata z 'dereva | ta to'to zako'tiv tam | bo na ka'm,in,a ne slo'budno 'bylo to muro'vati | na 'kam,in, 'klasti 'n,it | bo to na ka'mín,u ne slo'budno 'toto budo'vati || no jak to'to po'ložyli na tu'ty 'klaty ... to 'spody 'klikali ... 'spody || to 'fundoš 'klikali | tak tu'to 'místo | de zalo'žyli | ta to 'hvarili 'fundoš | no tag jak tu'ty 'dereva zalo'žyli | polo'žyli tag na'vkryž | po dví po'ložyli tag 'vdovž | ta'dy i ta'dy a po'tomu tak 'križom || tak za'rízali ta'k,i 'zavísky | 'abo zaru'bali 'baltov ... dako'li i 'pily ne 'bylo | lem to 'baltov ru'bali || no a ked, 'byla 'pila | ta 'pilov 'vyrízav a tam po'tomu zro'bili v tyh 'zarískax zro'bili ta'k,i 'križy | 'križik ta'kyj 'vyrubali v tuj 'zatin,cí | de to 'vyrubali | ta tam 'vyrubali tag | jak 'iks | tak to 'vyrubali | no a tam 'vže do 'toho po'ložyli da'kyj 'xl,íp a da'k,i 'hroš,i | peret,a'li na po'ly | rozru'bali | ta tak do 'toho po'ložyli i tak 'toty 'dereva na 'spud,n,u zaru'bali i na 'ver,x,n,u zro'bili 'zatinku | i tu'to tam tag zlo'žyli || jag už to'to tam po'ložyli | no tak 'tohdy už po'malin,ky | 'derevo na 'derevo | 'derevo na 'derevo | no taj tag 'vse 'vyšše za'rubovali ta'k,i stru'by i to'to 'klali tag na strub jed'noj na 'druhoj | a vse 'vhoru a 'vse 'vhoru tag jag tam tu'to je || no jak to 'vystrubiv 'vže 'vhoru | 'calkom ho'r,i ...

... no a 'dver,i po'tomu jag 'vže prišlo ... no tak tam na 'dver,i zro'bili 'dver,i | tam 'vže 'spud zu'stav | spud 'byv a ko'lo 'dver,i zaru'bali tam ta'kyj 'stovp | tot 'stovp 'vyžolobili | tu 'vyrubali na n,um ta'kyj 'jarok aj na 'spod,i | na tum 'spud,n,um 'dreví 'vyrízali ta'koj a 'zas, tak 'vyrubali ta'kyj | ta'ku 'zatinku a tot 'stovp tam upev'nili...

.... tag uhlo'bili | že by sa tam ji'miv || ta tam 'vyrobili ta'kyj | že by to'to do 'toho zašlo | tot 'stovp do ta'koho ... do 'toho 'spoda || na 'spod,i ta'kyj 'čop izro'bili | šo tu'to sa tam na'd,ílo | tak šo ho

'trimalo || tu'to tam za'biv | 'zver,xa po'tomu tu'ty 'stovpy 'zbiv ta'kym ... ta'kyj 'kolik na tu'to 'zver,xa | že'by to'ty 'stovpy ne zyšli sa do'vjedna | šo to 'trimalo tag 'runo || no a te'p,er, jak stru'bili | ta tu 'vže do 'dver,i | do 'toj pa'hy ro'bili ta'k,i 'čopy | 'každyj 'derevo tag zalo'žyli | a tam do 'toho za'kladovali || jag už prišlo na 'dver,i ... na vob'lakox to 'tože tag izro'bili || no tag jak 'vže prišlo po'nad 'dver,i | ponad vob'laky | tag vže po'tomu 'zas, jedno'stajn,oj 'derevo da'li a na n,um zas, ta'k,i 'čopy zro'bili | šo nasa'dili do tyh stovp'ku || tu ko'lo vob'laka ta'k,i 'dva stovp'ky 'byli i tam ko'lo 'dver,i 'byli to'ty 'dva stovp'ky || a 'toto to sa 'klikalo 'vosklep | tag 'vni 'vže tu'to na tu'to na'd,íli tag že 'vže po'tomu tot 'kolik | šo po'zver,xa 'trimav tu'to 'vže od'bili het a tam na'd,íli tu'to | tag že to'ty 'koly ... to'ty 'vlasne 'ne koly | to'ty stovp'ky us sa ne zyšli do'vjedna | bo to'to 'derevo už to ji'milo šo 'vže to 'trimalo || hej || no jag 'vže to 'trimalo | tag 'vže 'zнову 'dale budo'vali | stru'bili 'vyšše ...

... no jag už postru'bili to jak 'treba 's,t,ínu no po'tomu na tu'to na'klali ta'k,i tu'ty fu'l,ovky | jak sa po'vidat, 'hr,ady tu'ty po'ložyli a na tu'to po'ložili 'vin,cí sa 'kličut, | ta'k,i 'dovhí 'dereva || no 'klali | v tyx 'staryx xy'žax i 'klali ta'k,i čo'tyr,i 'hr,ady po'ložyli | bo to xy'žy 'byli ta'k,i | šo sa i 'kurilo do 'nix || tak po'ložyli ta'dy 'dví 'hr,ady aj ta'dy 'dví 'hr,ady aj sere'dinov jed'na ta na tu'tu 'vže tu'tu po'valu po'tomu 'klali a to'ty čo'tyr,i 'hr,ady ta tu'to po'ložyli | ta na tum dako'li sušyli lipi'nu | šo svítili 'z,n,ov | 'dryva tam 'klali | šo tu'to tam 'sxlo na tyh 'hr,adax || tu'ty čo'tyr,i 'hr,ady | šo slu'žyli lem na to'to | že by tam na nix 'vysušyli da'k,i 'dryva ta'k,i | lip,i'nu ... bo to svítili ... nako'loli ... nako'loli ta'kyx 'sk,íp | no a s 'tym svítili | ko'li ne 'bylo to'to || ja š,i za't,amiv | šo š,i 'byli tu ta'k,i 'xyžy | šo ... 'vže 'vni ne svítili s tyma 'sk,ípami ...

... i v tuj to 'bylo 'xyžy | tu'ty 'hr,ady | 'ale pak vo'jaky tu prišli | ta je'den vo'jak tu'ty 'hr,ady 'vyrízav het | bo 'vže ne svítilo sa tak | no a'le tu'ty 'hr,ady 'takoj 'byli | bo to bo'jali sa to'to 'rušati | ket, tak je po'loženoj ta naj 'tamoj 'bude || no a'le vo'jak pak 'vyrízav || to'to ge'renda (1) sa 'klikalo || ge'renda | a na tu'to nate'sali ta'kyh bu'kovyh 'došok || 'buka 'zrízali | poros'kol,ovali | ta'koho šva'l,a hru'boho nate'sali | no a to po'ložyli 'místo po'valy || to š,i i je 'xyža || i tu'ta ta'ka i 'stam ho'r,i š,i jed'na ta'ka 'stara je | šo ta'koj v n,uj je ...

... no jak tu'to 'vyrobili || 'vystrubili do kun,ca | ja'kí 's,t,íny 'treba 'bylo || po'tomu po'ložyli ta'k,i 'dovh,i 'dereva | to 'klikalo sa 'vin,cí | a na tyh 'vin,cax poza'rízovali ta'k,i 'zarísky | 'zatinky poro'bili

| do 'toho da'li 'rohy | zapus'tili tam ... no 'poky ne 'bylo š,i 'klincu tak to kul'nami ta'kyma priver't,ili | no 'laty ... 'rohy po'stavili ... || no ta tak zat,a'li || 'zver,xa zro'bili tu ta'ku 'zatinku a 'vyvert,ili d,i'ru a zro'bili ta'kyj ku'lok a tam za'bili do 'toji d,i'ry | tak to sa tak spo'jilo ... || 'banty ne ro'bili || ta 'našto tam | tam lem so'loma 'byla | to 'lexkoj 'bylo || 'banty lem kla'dut, ... 'klali 'vže te'p,er, | ket, 'čerepom 'kryv || no to t,aš'koj | ta tam po'ložyli 'banty 'vže || no to'to | šo s so'lomov | tam 'banty ne 'klali || no a jak to'to 'vže 'rohy po'ložyli | po'tomu nate'sali 'lat da'kxv bere'zovyx | vul,'xovyx | no 'taj tu'to zas, 'tyma kul'koma popri'vir,čovali it tym ro'ham ...

... no a jag 'vže pola'tili tu'to | no taj | da'ku so'lomu na 'župu nakru'tili ta'ku iž 'žyta | ta'k,i 'župy | no taj tym tu'to 'vkryli | taj ...

... no 'župa ... no ta 'kytica | to sa 'kytica 'klikalo | sa 'župa 'klikalo a 'kyticu to 'klikali 'vže tu'to 'staroj šo 'vže upotre'blenaj 'bylo | šo 'vže tam 'vybylo svo'j'i 'roky | odo'hnilo | 'vže to'to po'zdoly zo'hnilo | 'vže lem zu'stalo ta'koj ma'loj da'koj | ta to 'vže odo'rvali | 'vže no'voj 'kryli | ta tu'to 'klikali 'kytica | šo 'vže 'vyttam za'verhli het || no ta 'vno na'viky tam ne'bylo || 'vno 'bylo tam 'doty | 'doky ne vbo'hnilo || jag 'vže bo'hnilo || 'vže lem ma'lyj fa'latik z n,ej 'byv | 'vže tek'lo | tak to'to odo'rvali het a no'voj 'klali | tak tu'to | šo odo'rvali | tu'to 'klikali 'kytica a tu'to | šo 'kryli z nim š,i lem no'vym | ta tu'to 'župa sa 'klikalo ... iž 'župov 'kryti ...

... ta 'š,š,it 'jag by ne ro'bili | i 'š,š,it ro'bili || tam na 'š,š,it 'znovu zro'bili ta zas, 'tag jag i ta'dy 'bokom | jag i 'tam zas, | po'ložyli 'rohy i ta'dy na'klali || je'den ruh da'li 'vytty iz 'vuhla 'vhoru | tak jag, i te'p,er, | 'druhyj 'vytty | no a t 'tomu pak tu'ty boč,'n,i 'znovu priver'tív kul'kami | tam pri'biv ... 'vyver'tív d,i'ry | kul'kami priver,'t,ív no a po'tomu 'laty | taj to poji'malo | taj 'trimalo ...

... na 'ver,h na 'xyžu? ... || na 'ver,h na 'xyžu nano'sili | jag 'vže to za'kryli 'tov 'župov | 'vyšlo až do 'ver,xa | tag na 'ver,h na'klali 'najperše so'lomy ta tam po'klali | tak po'vkladovali so'lomu || a po'tomu no'sili tam paz,d,ír,a | nano'sili šo ko'nopl,i ket, sa 'terli | tu'to paz,d,ír,a šo tam na'padalo | ta tag na 'v,er,h nano'sili š,i 'toho paz,d,ír,a na tu'tu so'lomu | no a tu'to tam 'fajno nav'kladovali a pak poro'bili ta'k,i derev'jan,i | to kl,učiny sa 'kliče | ta'k,i 'dručky a po'rízali 'tajak 'koliky a to zver,'t,ív 'dva a'tag do'vjedna a tu'to 'vyn,uz ho'r,i a tag za'vísiv do'l,i 'xyžov || že by mu to'tu so'lomu 'zver,xa 'vítor ne 'dryliv | ket, 'duv daja'kyj 'vítor ...

... 'hrebin,... to'to na ver,'xu 'hrebin, ... to 'stríxa | to 'hvarili ...že 'stríxa ... to 'stríxa 'hvarili || to 'vže i to'to 'stríxa | šo votxo'dilo 'von 'ale to 'hvarili 'ver,x, 'stríxa ... dax to 'klikali | ket, š 'šynglami 'bylo za'krytoj | ta to'to 'hvarili dax || 'šynglami zakry'vali tak | naro'bili 'šyngol | to 'byli ta'k,i pa'žyn,i 'šyngli | no a to 'zas, tak | 'laty nate'sali | no taj pribi'vali tak 'šyngli 'klincami | to 'vže 'klinci 'mali na to'to | to 'vže 'klincami to'ty 'šyngly || hus,'t,išše || na 'šyngly uš 'treba 'bylo hus,'t,išše la'titi | bo to 'šyngla uš kur'toj | ta 'župa 'dovha | ja'ka ji 'vece 'maje da'kotra jag 'meter i 'tag | no a 'šyngla je 'šyngla | tak ja 'znav | 'kul,ko 'mala | 'može 'mala 'sorok 'centi'metru abo 'kul,ko to'ta 'šyngla | no tak š,i ras 'tul,ko 'lat h,i na 'župu ... /

Розповідав старий чоловік. Записано 1961 р.

(1) Мад. – „балка, брус“.

4 / ... no ta pud jed'nov 'stríxov 'bylo tak | to 'bylo ... 'najperše 'byla 'xyža a pag 'byli 'sini | no tam tu'ta 'xyža 'byla | ta tam i 'spali | i va'rili | i 'všyto v tuj 'xyžy || kul,ko jix tam 'bylo | tak tam v tum by'vali || a 'sini | to 'vže 'byli 'sini | tam už ne 'bylo 'ničoho | tam lem 'tul,ko | šo da'šo ta'koj name'tali tam ta'koj zmi'tovisko ta'koj 'mali a šo vyxo'dili ta'dy 'vonka | tam 'byv mli'nec, | šo mo'loli | ta'kyj | šo ru'kov vber'tali | a 'dešo ta'koj tam 'mali tam ta'kyj skla'z,aj ...

... a pag 'byla ta'ka ko'morka | ket, so'bí zro'biv a po'za ko'moru 'byla pe'levn,a | ta tam molo'tiv da'šo | a po'tomu 'byla 'stajna | de 'vjazovali xu'dobu || no a po 'pripad,i | ked, 'l,i'pšyj 'gazda 'byv | to 'mav 'vece 'toj xu'doby | ta ji š,i 'jednu 'stajnu 'mav || pud jed'nov 'stríxov || no a po'lovnyky | ta 'vže 'vypustili 'malo 'strixu 'von | tu'to zapalan'čili tak pa'lankami | ta tam 'pxav ta'koj 'pašu | 'sino | 'vtavu | so'lomu | faso'linu | de'šo tam do 'toho na'pxav || no a pak 'vyttam 'brav | ta no'siv tu'to do pe'levn,i ta tak kor'miv ... ta to pud 'byv || ta nat pe'levn,ov 'podr,a 'byla || no ta tam da'vali takoj | so'lomu | 'sino | 'zerno | 'pašu da'vali tam nat 'stajnu | nat pe'levnu ...

... pez v 'xyžy 'vbili iz 'hliny || ta tam navo'zili 'hliny | pri'vezli 'tri čo'tyr,i 'vozy 'hliny a 'malin,ko tam | de pez 'byla | ta tam pudmuru'vali 'malin,ko | ka'mîn,om pudlo'žyli a po'tomu nako'loli

ta'kyx 'drov a 'dryv tak 'šumno 'vyklali | s tyx 'dryv 'vyklali | pag da'li ta'kyj 'vobluk l,îs'kovyj abo ja'kyj | že by tu'ty 'dryva sa 'trimali | no a popri tum po'tomu 'bili | ale tu do 'toho 'peca jag na'klali tyh drov a jed'noj zro'bili do sere'diny ta'kojak tu'ta let'rika || a'tu s kun,'ca zaru'bav a to zro'biv ta'koj špi'catoj || no a tu zro'biv | tag zaru'bav do 'toho | a jag 'vže pez 'byla 'vbita | toh'dy tu za'kapčav da'kyj 'lanž abo 'šo | tak to'to 'vyt,ah | no a jak to'to 'vyt,ax | 'samo so'bov | tu'ty 'dryva sa 'vže vvol'nili | tak po'maly tu'ty 'dryva po'tomu 'vyttam 'vybrav is 'peca || no 'vže tam za'čav 'klasti 'vhen, že by to'to 'samo so'bov 'vysxlo ...

... to'to 'vatra || no ta to'to 'cívka ... || kuš 'najperše a da'gde i ne 'bylo ko'ša ... || v tyx 'staryx xy'žax | ta lem tam zro'bili | 'byla ta'ka ... ponad 'dver,î 'byla d,î'ra | šo tamta'dy dym i'šov | šo sa 'kurilo | bo dym 'takoj do 'xyž i'šov || a jak 'cívka 'byla | ta 'vže zro'biv ta'koj kuš 'speredu a po'tomu 'cívku | ta to 'vže 'dym i'šov do ko'ša 'toho | taj 'šov 'cívkov | ta 'vže 'jšov tam do 'sîn,ox a s 'sîn,ox 'jšov tam na put | ta po po'd,î | taj na 'd,îr,î tam na kun'ci ... u š,š,i'ta jed'na 'd,îra 'byla | v 'druhum 'byla 'druha 'd,îra | ta tamtu'dy vyxo'div tod dym ...

... 'čel,usti | to tu'to | šo v 'pecu je | jag je pec a ka'dy s 'peca tot 'plomin, vyxo'div do ko'ša | ta tu'to 'klikalo sa 'čel,usti | to tak | 'but,to hrap'častoj 'bylo a'bo ta'koj do'vkruhla ... že ko'li? || a'ha | 'cívku zaty'kali | jag by n,î || no ta 'cívku zaty'kali 'cundr,om daja'kym || pozbe'rali da'koho 'cundr,a ta'koho 'staroho | ta pu'šli do 'sîn,ox ta s sînij to za'tkali || ... v da'koho 'vže 'byli ta'kyj ... 'šuber | šo da'li 'šuber | ta to 'vže sa zasu'valo 'šuberom ...

... no ta v 'pecu lem furt sa tag va'rilo || až jak špar'hety ta po'tomu 'vže tak na špar'hetî sa va'rilo || na'vkolo 'peca 'byv 'pripîk | to vte'sali ta'k,î bu'kovî šva'l,a a tu'to zasi'lili tam | taj ta tu'to po'klali tam | ta ... tam put 'pripîkom v 'staryx xy'žax 'kurky 'trimali ... no to 'speredu put 'pripîk 'klali 'dryva | 'speredu a z 'boku | ta tam za'klali ta'kyj ca'rok | pover't,îli | ta tam 'kurky by'vali 'vzimî ... /

Розповідав старий чоловік. Записано 1961 р.

Ковбасов

1 / ... v 'našum va'lal,i 'žyvud, 'l,udi hej | kot'r,î mavut, ta'k,î 'mena: koc | 'danko va'sil, a prozy'vavud, ho 'kurtik || da'rîns,kyj | 'ursa | fe'durco | ba'til, | povdra'lak | lup'kovič | jo'ho zvud, d,a'kom | to'mu | lebo jo'ho 'd,îdo dako'lij vu'čiv 'd,îtij jag d,ak || xox'run pet'ro | zvud, ho he'žinin | jo'ho 'mati 'byla ha'žinka || poldra'lak, vasi'lega || hala'burca | prozy'vavud, ho bu'ral,čîn | hriv'n,ak | bo'bela | 'kič | han,'čak a prozy'vavud, ho čuva'kom || 'potum 'lixič | 'labanc | dem'n,an a prozy'vavud, ho 'štrandikom | ju'ranič | gu'žan | vasi'lega a prozy'vavud, ho bu'raj | ma'lîga | bu'ral, | xomič a prozy'vavud, ho korkop'cul,a || dym'jan zaz, je ta'kyj 'tam | 'bohdan | 'janko || 'ale 'janka prozy'vavud, aj 'mel,nikovym | 'lebo jo'ho 'otež, 'mav dako'li 'mlin || storin,'čak | hu'n,ara | bo'bela | ko'čan | prozy'vavud, ho zbuč'a'nuv | na 'kul,ko jo'ho 'd,îdo byv zo 'zboja || hun,'čar | hala'burka | xav'tur a prozy'vavud, ho kocu'rom | z ja'koho 'dovodu to ne'znavu ... /

Розповідав чоловік, народжений 1901 р; див. також № 2, 14, 15, 16, 19, 22, 25, 28. Записано 1962 р.

2 ... /...no 'davno | 'tag-em počuv'vav | že tu na to'poli 'byli ja'kîs, koryta'r,î | to ko'ryta ro'bili ta ku'pili 'dez, ja'kîz, 'vuvčí | ta po'rîzali tu'to | ta pome'tali tu'ty kyš'ky tu'to do'l,î vo'dov | no ta že s 'toho koba'suv sa 'kliče | že tak sa nat,î'halo jak kovba'sy | no tag že s 'toho tak ... 'ja 'neznam | ci 'pravda | ci ne'pravda | lem že ta'ka 'prikaska 'byla | hej ... /

Розповідав чоловік, народжений 1901 р; див. також № 1, 14, 15, 16, 19, 22, 25, 28. Записано 1962 р.

3 / ...'mali z,me čo'tyr,î se'stry a 'ja byv 'pjatyj ... jed'na 'byla 'starša vod, n,a | hej | no 'ale ta sa vodda'la | no a 'ja 'byv nu'čenyj 'najvece ro'biti | no 'dobr,î | ro'biv-em | praco'vav | jag-em muh | hej | 'bože 'xran, na 'zabavu 'jti || na 'svad,bu n,a ne spe'rali 'ale na 'zabavu n,a spe'rali ... 'jag-em do'rus 'svojih ro'ku | 'treba sa že'niti ... 'ja by da'gde l,u'biv 'jti na 'l,îpš,i mî'sta 'ale na'kul,ko 'byv-em 'sam v oc'ca 'svoho | zu'stav-em 'doma ... 'treba sa že'niti | no xoz 'lem ta'ku | že by 'mala 'pole || no tag 'vz,av-em ta'ku | šo 'mala 'pole | šo jîj 'n,an,ko 'aj 'd,îdo ne'buš,čiky 'byli za'vîšen,î v 'peršuj svî'tovuj 'vojn,î | za'vîsili jih u naz na 'stromy | tu de te'per,ka 'majme hos'tinec | tam 'byli ... 'vz,av-em šis'nacád,ručnu | na sîm'nacatyj 'rug 'mala 'dva 'tyžn,î čoty'r'nacád, 'dnu || na sîm'nacatyj ruk || no 'ale na 'kul,ko pub 'byv zo 'mnov ta'kyj 'malo hi kama'rac,kyj ... ja 'hvar,u: „pane 'očče | ta'ka i ta'ka 'vec:“ - „a to 'nič | jag 'bude 'mati na sîm'nacatyj ruk | prijdite ta vas povîn,čav“ (1):

... 'pravda | povîn,čav vun nas | pere'bylo to 'šoz, 'ruk | 'hej | š,i ja 'hvariv ne'buš,čikovi: „ta to 'neje 'dobr,î | bo 'vna ta'ka je molo'da š,i | 'hej | tag 'vna v naz ne'bude 'hodna ro'biti 'našu ro'botu 'šytku | 'hej | šo 'treba || hej | my | my z,me 'hod,n,i š,i | my 'hod,n,i ro'biti | my z,me do'spili | 'hej | se'stry sut, ta 'budeme ro'biti || 'dobr,î | za ruk tag 'bylo | že ked, 'n,an,ko ne'buš,čik lem 'kaveju zva'riv 'abo 'tiju jak sa po'vidat, 'fin,ž,a | 'hor,čig je'den | 'hej | i to'to ž že'nov d,î'liv | su'sîdy zača'li 'zavid,îti | hej | i 'marna 'slava | po 'roku jag by 'hrom do 'toho 'prask 'pomoči ne 'bylo || no na 'kul,ko ja 'vid,îv-em | že 'bîda | ne 'možu ja tu 'byti 'mušu ja pu'jti t 'teš,š,i ...

..... pri'šov-em na 'samoj 'našoj blaho'vîš,în,a | hej | do 'teš,i || 'marna 'slava | po'tomu j že'na pri'šla | no v 'teš,š,i zaro'bl,av-em 'tam | jak po'vîž,me ro'botu obyčajnu | hej | ta 'hvar,u: „mamo | 'han,ba ta mi xolem da'kyj ... 'geroča da'koj 'kupte | 'abo 'što“ || proda'li z,me ko'rovu | 'byli na 'jarmarku | no n,ît - „ty š,i 'maješ 'gerok“ - ne 'xyba že 'mav 'gerok | a'le že na'prikład 'han,ba v 'tum xo'diti | 'pšov-em od u'ca 'svoho | no ta 'vže 'treba by da'kyj 'druhyj | n,î ...

... 'dav ja sa d ro'butnikum | to sa prozy'vali hucu'ly | tu za 'kyčurkov 'dryva 'rîzali || pu'šov ja tam | no 'hrošy ne xo'vav-em si | no 'hrošy-m da'vav 'materi | 'teš,š,i || 'dobr,î | pere'byv i toččas || ej raz u'na me'n,î 'hvarila | že 'vna daz, na n,a 'aspon, jed'nu 'zeml,u a jed'nu luku zapi'sati | 'hej | že by-m za 'dar,mo ne ro'biv || pu'šov ja na niž,n,îj 'ver,h na 'žer,d,a is 'teš,š,ov | jak sa po'vîs po 'tyča na 'plud | 'hej: „mamo | ta da'ku by's,te moh'li mi da'ku 'luku da'ti a 'zeml,u 'tajag-este 'hvarili“ - „ej 'xlopče | va'sil,u | my š,i 'n,en,ka 'budeme

'mati s 'pol,om“ - „hej?“ - „hej“ || no me'nî vže ro'bota 'hasla || 'dumav so'bî 'što ro'biti? || 'bîda | 'pomoči 'neje || tu sa 'l,îs 'kon,čiv ...

... pri'šli dva'catoho 'pjatoho 'roka 'rîzati | 'gruber ... bo'daj zdo'ruv 'buv | 'dobryj 'byv ki'ron iz 'vubl,î ... pu'šov ja i zara'bl,av ... dvacat, ko'runog na 'šyxtu | 'dobr,î | ro'biv-em tam ... pri'šla 'vosîn, | 'hvarid, me'n,î ne'buš,čig o'tec, | že by mu 'drov navo'ziti | pu'šov ja | 'vpr,ah | 'mali ta'kî jag 'hvar,ad, 'juncy tri'ročn,î | 'vpr,ah | navo'ziv 'drov | koz, za 'tri 'nny (2) navo'ziv ja 'drov ...

... pere'byv ja tam 'zimu a že'na v 'svojojî 'materi pere'byla 'zimu || 'viž,u ja žy'vot smut'nyj | nevese'lyj | 'naššo-m sa že'niv?! || 'dobr,î | no 'ale zaro'bl,av-em tam 'hej 'pravda || ses'tra jed'na potrebo'vala da'ku ko'runku | potrebo'vala 'druha da'ku ko'runku | no o'tež ne'buš,čig | 'hej - a 'materi ne'bus,c,i 'bylo 'meno o'lenu - „ej | ne'bo (3) o'lenu | 's,atky 'jdut, | 'doky my z,me zara'bl,ali ta 'bylo 'šytkoho na 's,atky“ ... pu'šov id že'n,î | ta že'na 'hvarit,: „šo tam | ta | ne'bo (4) | 'bîda | 'treba by da'šo na 's,atky“ - dav ja i ses'tri i ne'buš,čig-oc'covi 'dav-em | a me'n,î zu'stalo 'dvacat, ko'runa | 'hej || no 'marna 'slava | že'na sa kolo n,a 'zvela | dav tyh 'dvacat, ko'run že'n,î: „n,aj t,a boh 'žehnat,“ - 'ja 'vže krem pi'n,azi - 'bîda ...

... „ženo | ja ne tag 'zrobl,u ... ja si dam pi'sati pas-'evro'penku“ - 'dav ja si napi'sati pas-'evro'penku | a pi'sav-em uš to va'sil, | hej | 'danko va'sil, | jag me'nî pri'šov pas | paš'port | uš to z 'okresu | prize'rav ja sa | od'metli (5) me'nî uš ... z ev'ropy | ev'ropen | 'mimo 'rus,ka || 'dumav ja si 'joj ne 'dobr,î 'bude | 'vže 'majme 'hačok | ja tu sa 'pišu va'sil, a tam vasi'l,u nevzna'vut, | 'lad,islav 'treba | po 'jix || no napi'sav ja sa 'lad,islav i te'per,ka na 'tum 'malen,ko mav 'zmylku | hej || no 'dobr,î | 'treba 'bylo 'jti do bel'giji ta 'hvar,u 'teš,i: „mamo | že'na tu 'maje 'častku | da'kî mi 'hrošy po'žyčte | a ke'bys,te mi 'vece po'žyčili | ta by-m pu'šov do ka'nady | “ - bo do ka'nady 'šli bo'hat,šî 'l,ude a do bel'giji | do fran'ciji | do fran'ciji 't,aško vže 'bylo 'jti | 'ale do bel'giji 'jšli 'najxudob'n,îš,î | sîmsto ko'run na pud, | 'hej | i 'dosta ...

...šov ja do be'reznoho | ku'piv-em si to'panky | by'čajn,î to'panky | hej || no taj tam 'paru 'šmat,a 'spud,n,oho hej | ko'šul,u taj tu'ty 'hvar,at, kali'fony | jak po 'našomu 'gači | ku'piv-em si | pri'šov do'mu | no po'maly pas'pord me'n,î sxo'div || no 'treba 'jti ...

... pri'šov do 'belgiji 'ale pri'šlo nas tam i 'vece || pu'šov-em do 'liješu (Liège) | ta tam stoji'me na štaci'jon,i || 'pros,at, sa n,a - 'vže tam 'druhy 'hej - že „kes, ke 'vu | kes, ke 'vu?“ [qu'est - que vous?] -

„čexoslo'vak“ ... otpro'vadiv naz na ko'pal,n,u | do 'majny hej || prize'rav ja sa - tam 'byli z bere'zuvca 'xlopi | prize'rav ja sa | 'jud, zama'š,en,î s ko'pal,n,i do umy'val,n,i || 'prošu ja sa nih ja'ka ro'bota | 'ale jim š,i to'to 'bylo 'l,uto | 'že byv ja tam i'šov | 'dumav so'bî 'joj bože muj | ja'kî 's,te nepri'jemn,î | tat, s,te 'našy 'l,uđe neda'leko 'ade z bere'zuvca || 'dumav si | 'bîda ...

... 'hrošy 'malo 'bylo | tu neda'je sa put'kupovati | bo 'bylo tag i 'je i 'bude | šo 'treba 'dez, i pomas'titi || 'viž,u po'l,aky 'pjut, | 'pjud, za 'stolom | taj 'ja sa pri'bliživ d 'nim 'takoj tot 'peršy 'večur | taj poví'dav 'jim že: „možu tu 'sísti id vam?“ - „n,ex sa 'panovi 'l,ubit,“ (6) ... taj 'hvar,u: „pan,i | 'l,iter 'votky“ - bo 'vid,ív-em 'natpiž | že 'vni 'votku 'pjut, - „l,iter 'votky“ || 'vni sa na n,a začudo'vali | šo to 'ja za pi'jag 'hej | 'l,iter 'votky 'naras si 'xlob ros'kaže | ja poví'dav: „pan,i | štamper'liky“ - 'ale ja 'hvar,u na ko'nez - „je'den 'stačit,“ - 'jag-em 'vid,ív | že 'vni 'vže dopi'vavud, is 'svojix | 'fl,ašku mi otvo'rila | na'l,av ja jim 'každому | hej | a so'bî | 'perše so'bî aj 'jim na'l,av || 'vni sa na n,a prize'ravut, | je'den ta'kyj 'naproti 'mene z 'druhoho 'boka za 'stolom sí'd,ív 'staryj po'l,ak - „n,ex pan 'iž,e 'tutaj“ - rosstu'pili 'vni sa | pri'šov-em tam | 'sív - „pan ma pa'pire?“ - „mam“ - 'ja vka'zav p a'pir,a - „fi - n,ex sa pan n,e 'boji! ... ide'me do 'místa“ - ja poví'dav: „ne 'možu | bo je paš'pord v 'pan,i | šo nam da'vala ve'čer,u aj ra'n,ajky“ - „n,ex pan 'pita paš'port | že i'de sa fotogra'fovač“ ... 'dobr,î - „pan,i | ta'ka i ta'ka vec | 'treba mi paš'port | potre'buv (7) 'lebo že po'trebno mi sa fotografo'vati | hej | no tag 'mušu ho 'mati“ - ja už 'vece do 'pan,i ne ver'nuv ...

... na'šov tam jen'noho | sa meno'vav 'domek | a bu'vav v 'liješu | meno'vala sa 'vulica bon'fam [bonne femme] | to je po 'našomu 'dobra 'žen,s,ka | bon'fam || po'vídat, mi naš tod 'muj 'najl,ípšyj pri'jatel, po'l,ak že: „maš ti meš'kan,e?“ - „tak | mam“ - bo nas sa 'vže nazbe'ralo 'sím | aj s 'potoka 'byli - „dobr,î | že by tu ne 'byli 'hol,î 'š,čany“ - po'vídat, ... no 'pani 'domkova 'byla 'žen,s,ka 'zdrava | vun xu'dag v ruka'vicax ro'biv | hej | no a 'ja 'byv-em 'xlob molo'dy | 'ja ro'biv 'nanuč | vun ro'biv 'naden, || no 'dobr,î | ro'botu-m du'stav v cimen'tovni || 'pravda | t,aš'ka to ro'bota 'byla || no i v tuj cimen'tovni t,aš'ka vez 'byla | 'vyrobiv-em tam čotyr'nacad, 'dnu a pjat'nacatyj 'den, 'treba sa priholo'siti v gene'ralnoho konzulata | hej | jag vo'jak...

... no jag-em pri'šov do konzulata | konzulad 'vid,ív | že 'mojí 'ruky ot 'cimentu | bo ja ne'znav jag 'nes,ka | 'ale toh'dy tag 'bylo - za 'tri 'dny 'treba 'bylo 'myti a 'ne ro'biti | za 'tri 'nny 'treba 'bylo 'myti

'ruky | že by tu'ty sa 'ruky 'vmyli ot 'toho 'cimentu | hej | 'dar,mo | že-m 'ruky 'vmyv | 'ciment 'vse 'vyšov ho'r,î - „dobryj 'den, 'prajem“ - „dobryj 'den, - 'pekn,e 'vitam u nas“ (8) - „d,akujem“ - a š,i tam 'bylo napi'sanoj put 'sxodami | by z,me si 'vyčistili 'boty | hej | tam 'byv kar'tač | 'jeden i 'druhyj | 'mazaček | krem | no 'tag-em zro'biv - „ta pri'šov-em sa | 'pane gene'ral,njy konzul'at pri'hlasiti“ - „ano | 'spravn,e || pro'sim vaz | 'de vy pra'cujete?“ - „ta v cemen'tovni“ - „nexte | 'lebo 'scipnete“ ...

... 'vypovíd, ... 'vus,em 'dnu ... ked, uš 'byla 'vypovít, | ro'butnig 'vyšov it 'patronovi | da'vali mu ta'ku ro'botu 'lexku | že by 'už v n,uj ne zaro'biv 'mnoho | 'hej | 'ale me'ne ne || do po's,l,íd,n,ojî 'hodiny n,a ne 'pustili s toho 'cimentu ...

... 'tag-em tam praco'vav | 'pravda || 'mež,i 'tym sa 'trafilo | šo po'l,aci dus'tali 'vyplatu || jak si 'vypili | taj za'spali | pol,î'hali si | no ja 'šo | no'vačok | 'što-m 'mav 'hvariti | n,aj 'spl,at, || 'joj | 'ja 'vže ne zasti'hav 'míxy vja'zati || ne blombo'vati | 'ane vja'zati | lem 'stavl,av ta 'stavl,av ta 'stavl,av | a'ha! - prize'rav sa | 'vže sa 'šos, 'syple mi 'zhory || no ta tod 'budu 'hvariti ... 'tyma 'gvintami 'jde 'beton | .tot 'cimens 'jde | 'jde | ta 'jde do 'peršoho | šo ne do 'peršoho ta do 'druhoho | šo ne do 'druhoho ta do 'tret,oho || a 'vni jag 'lahli si 'spati | za'per je'den svuj | 'druhyj 'svuj | 'šytka sa 'sypalo na muj 'mlin || za'čav 'ciment 'padati me'n,î na 'holov (9) | zro'biv sa 'večur || 'dar,mo | že 'svítla | 'temno sa | po'temok || 'ale na 'šes,t,a mi pri'šlo na 'dumku zvo'niti na še'fu hej || zazvo'niv-em na je'den zvo'nog | na 'druhyj zvo'nok - pri'bíhli : „kis,ki se? [qu 'est - ce que]“ - 'ja 'hvar,u - „ja 'znav šo je“ - i 'zaras vtvoriv je'den 'hrod i 'druhyj | 'uš tam tu'ty 'časti | hej | pov'tvar,av | jix po'zbuž,av - 'dobr,î || 'pravda | 'vpalo mi sa 'dobr,î ...

...ja 'tam-em zaro'biv | 'pravda | že t,aš'ka ro'bota 'byla || 'ja 'tam-em zaro'biv tak | šo za pjat'nacad, 'nnu ja zvyšyv na 'našy 'hrošy 'dva 'tis,ači ko'run | za pjat'nacad, 'nnu || 'dobr,î 'tralo (10) by da'šo že'n,î za'hnati | 'ale 'vže-m štindiko'vav | hej || 'vid,ív-em | šo budo'vali 'mus || 'lebo byv tam 'must | ale že na 'kul,ko 'jšli 'šyfy | jag 'vni poví'dajud, - ba'to [bateau] | i'šli z ho'lanc,koho 'pristavu 'alebo 'šli až is ka'nady | kot'rî 'vytky | kot'r,î 'što do'vozovali || tak tod muzd ma'lyj 'byv | 'šyfy sa ne'místili ... 'pravda | pla'tilo tam sa 'dobr,î | ne prija'li me'ne ...

... no 'jdu ja 'dale | 'mav ja š,i kama'rata | vasi'l,a 'xymiča | 'dumav si aj 'budu ja jo'mu pi'sati | napi'sav ja jo'mu | a vun by'vav

u 'danka || 'danko | boh ho 'znaje 'vytky 'byv - i 'ja 'danko | aj vun 'danko | no ale 'danko 'danko | pi'sav-em tam hej | a tot po'vidad, 'danko že „što je to za kama'rata?“ - „danko“ - „i 'ja 'danko i vun 'danko“ - ta to že od nas s kovba'sova || 'dobr,î ...

... aj mež,i tym 'trafalo sa me'n,î naj'ti ro'botu v ce'holni | pri'šov-em tam do ce'hol,n,i ... no ne'znave-em rečo'vati 'dale | ta vka'zav-em mu a'tak || ji'miv-em ho za 'ruku taj 'pal,c,î ta čo'tyr,î-m za'per a je'den-em oxa'biv pro jen'noho 'xlopa ne'je ro'boty | 'hvar,u mu po 'našomu || vun sa na n,a popri'zerav | byv ta'kyj milo'serdnyj | popri'zerav sa na n,a | bo to 'bylo vže v novembru | tak toh'dy 'firma 'musila pla'titi afi'ran soci'jal [assurances sociales] | jag v nas po'vīž,me kran'kasu [krankenkasse] 'abo jak to sa po'vīs ... tam sa povīdalo afi'ran soci'jal || 'musila pla'titi za 'mene | 'firma za 'ci'lyj ruk | ke'by n,a prija'la || 'ale na 'kul,ko vun ta'kyj 'byv milo'sernyj | hej | šo vun me'ne pri'jav do ro'boty ...

... 'dobr,î | dav n,a vo'ziti 'hlinu na 'furiku || vo'ziv ja tuj 'd,îvci | ja 'duže šato'vav | 'd,îvka n,a zne'navid,îla | 'mnoho ro'boty 'mala || 'šef sa 'zhory po'zerat, | 'tajag v nas s 'cerkvi s 'koruša | 'd,îvka holo'vov 'krutit, po'zerat, sa | 'zasoby 'maje i pro 'dvî || ja 'vožu || 'dav vun me'ne do va'gonu hej | 'cehlu lado'vati jag 'vni 'hvar,ad | ta ked, is 'peca 'cehlu že vy'vožovali | 'dobr,î 'bylo | bo 'bylo 'sto 'franku 'premija hej | ot 'peca || 'pravda | 'byla i ho'r,ača 'ale me'ne | 'ja 'vse byv tam v 'najhuršum 'pekl,î | me'ne tam u'pxali čužo'zemca hej | 'ale 'marna 'slava | 'sto 'franku | is tyx 'sto 'franku da'šo du'stanu...

... 'tak to 'bylo || ro'biv-em tam 'dva 'tyž,n,î | 'byla 'vyplata | 'ja du'stav-em 'sto 'franku 'vece jag 'vni || zača'li sa š 'šefom 'vaditi taj s pat'ronom ... 'dobr,î || 'jag ja 'vid,îv | že 'xlopc,î na 'mene 'z,l,î | 'vypoviv ja ro'botu || ta š,i n,a 'zabjete | tad, ja 'mav 'doma fame'liju i ro'botu si 'najdu ...

... pri'šov ja do 'xymiča do vasi'l,a | 'uš tag do 'toho 'danka | 'xymiž, 'byv ro'butnik | a 'danko va'sil, ' to 'byv iž že'nov tam no || po'tum 'vni poby'vali v 'snin,î | 'mali tu 'opxod v 'snin,î | ko'li 'ja š,i byv | ne pri'kazuvči | za bi'rova | to po 'fron,t,î 'dva 'roky ...

...ja pri'šov z 'belgiji | 'dumav si ' že sa ... zbu'duv (11) si 'xyšku a 'voz,mu že'nu s 'tojî ko'mory | 'pravda | 'mala 'vna 'tam | jak sa 'hvarit, | fran'cus,kyj 'oblak | 'tricat, 'centliku byv vo'sokyj a 'tricat, 'centliku byv šo'rokyj | tod 'oblak || ke'by zdo'ruv | 'kusin juj zro'biv za 'tricat, ko'run || 'dumav ja si 'bída | 'treba me'n,î ro'biti 'xyžu || 'ale tu ne'buška žy'duvka daj juj 'bože du'šy 'blaho | 'vmerla 'vže š,i v

kovba'sovî || du'znala 'vna sa | že 'ja 'mav 'hrošy | 'ja 'mav-em | 'pravda | za čo'tyr'nacad, 'mīs,acu pri'n,îz-em ho'tovy 'hrošy 'vus,em 'tis,aču ko'run || i 'ja juj po'žyčiv 'šīs, 'tis,aču ko'run | 'hvarid, 'vna me'n,î daz v 'mīs,ac: „ne'bore va'sil,u | me'n,î sa ne 'snid, | že by ja to'bî 'hrošy ver'nula“ - 'joj | hor,î 'mnov pu'šov 'moros | jak tu'to 'čuv-em vod, 'n,ejî 'slovo || ta 'hvar,u: „'trajdo | ta 'prošto vy me'n,î tag 'hvarite | 'jag že to 'bude?“ - „'ja to'bî ne'bore pro'dam | ja to'bî | ne'bore | 'pole 'dam za tu'ty 'hrošy“ - 'joj | ja 'tak sa 'zradovav | 'dumav so'bî - „'ax | to me'n,î 'treba“ - 'ja vod 'n,ejî ku'piv za tyx 'šīs 'tis,aču ko'run tu'to 'pole hej | 'pravda | pere'šlo to na 'mene || 'xyžu budo'vati ne'je jak ...

... že'na me'n,î 'hvarid,: „ne'bore ta ja z d,ît'mi | a ty 'vse lem zas, sa vot,'t,ahneš 'dez, do čuž,oho 'štatū“ - a ja jag i'šov z bel'giji | tam si 'dav prodlu'žyti v gene'ralnoho konzulata paš'port i'ši na 'tri 'roky || „'dobr,î“ - 'hvar,u - „ženo | 'hele“ - 'vna sa ne rozu'mila pi'sati | bo ja jej u'čiv pi'sati jag-em 'mav i'ti do bel'giji | šoz, 'možna za 'mīs,ac po ku'š,ok tag 'hej | po'maly 'vna sa na'včila | hej | je'den 'paper, z ve'likyma 'bukvami | 'druhyj z ma'lyma | 'dobr,î | 'ale jag 'ja š,i 'byv v bel'giji ta 'vna me'n,î za'hнала 'pismo - „muj l,u'byj 'mužu“ - ja sa prize'rav | to ne tvuj ru'kopis | no 'han,ba ne 'han,ba | 'ale jag by že'nu po'trestati | ja juj tam napi'sav | tam š,i 'bylo 'malo po'rož,n,oho 'mīsta - „s preba'čen,om | 'ja sa ta'kuj že'na,î tag i tag | hej | a 'vece | n,aj me'n,î že'na tu'ta ne 'piše | ja 'znav tvoj 'pismo | 'piž me'n,î 'ty“ || i 'vece ne da'vala 'moja že'na 'n,îgda 'nikomu 'pisma pi'sati | jag moh'la | tak pi'sala | 'može j 'dvacad, 'raz-em pi'sav tu'to 'pismo 'dokym 'vyrozumiv || a'le 'dobr,î 'bylo ...

... „no | 'marna 'slava | 'ženo 'mušu 'jti š,i do 'franciji a'bo do bel'giji | bo pas'port | 'budu 'trestanyj || lem sa 'musime 'jti fotohrafo'vati | bo 'musit, tam 'byti j foto'hrafija | do čuž,iny“ || pu'šli my do be'reznoho sfotografo'vali sa | š,i pomal,o'vali | 'joj | 'krasna vec ...

... no že'na ne rozu'mila sa | že jak što | hej | 'ale š,i ke'by zdo'ruv pe'rekota 'pet,o | vun byv me'n,î 'dovžen byv 'tis,aču ko'run | aj ne'buš,čig jo'ho o'tec, | 'tis,aču ko'run | bo 'mali 'kor,čmu | ta po'žyčili | že'na 'nesla do rol,'nickoho banku 'hrošy | 'tri 'tis,aču ko'run taj jed'nomu po'žyčila 'tis,aču ko'run | 'druhomu 'tis,aču korun | 'potum i'šov do 'belgiji a 'd,îdovi ne'buš,čikovi 'bylo 'treba šoz, do 'kor,čmy hej | vod'nesla 'tis,aču ko'run do 'sniny || tam 'byla 'banka rol'nicka | 'pravda lem to fili'jalka 'byla | hm | 'dobr,î | a'le 'n,îgda

ne zaha'n,av lem 'tis,aču ko'run do'mu || 'ked,-em za'hnav 'hrošy do'mu | tam zaha'n,av juj tak 'tis,aču 'dvasto | 'tis,aču 'tristo: „moja 'l,uba 'ženo | to'ty 'dvasto - 'tristo 'maješ pro 'sebe a tyx 'tis,až, vod'loš“ - no i tak to 'bylo is 'franciji | 'samo 'tag-em zaha'n,av...

... no jag ja 'vujkovi napi'sav 'pismo | že - „muj 'l,ubjy 'vujku“ - ne'je to muj 'vujko lem 'mojojî že'ny 'vujko | no | 'materin brat - „'abo mi za'žen,te pa'pîr,a s 'franciji | 'abo mi 'hrošy za'žen,te | bo mi 'treba to'ty 'hrošy“ - 'dobr,î | 'vujko na'kul,ko ci 'hrošy ne'mav | ci xo't,iv | že by ja 'tam sa du'stav | 'pravda | ja za'hnav-em 'svojî 'data | 'svoju 'fotku | hej | 'šytkej jak sa 'patrit, | bo 'znav-em šo tam 'treba | za'hnav-em | 'patron sa popri'zerav do 'toho | meno'vav sa 'jan 'jan 'angran | 'žan to 'vni povî'davut, 'angran ...

... i 'hnet, š,i tu 'mali cvi'čîn,a | 'byli 'jako v 'hasiču prid,î'lenjy | hej | 'mali z,me cvi'čîn,a | pri'šov nov'tariž: „ladi'slav 'danko“ - „tadi“ - „pote (12) - to 'vi s,te si da'li pas 'pisad, do fran'cus,ka?“ - „n,î | 'pane ve'duci 'novtar | n,î | 'ja paz 'mam predlu'ženyj na tri 'leta | 'ale ja tag i tak | pi'sav 'vujkovi | 'možna vun du'stav da'koj pa'pîr,a“ - „no že 'zajtra 'mat,e 'iz do 'košic | baju'sova 'ulica nebo baju'zova 'ulica | 'číslo 'dva v 'košicax“...

... no pri'šov-em tam | tam sa n,a 'vyvîdali jak šo s kot'rym 'transportom 'pujdu - „no tak s tym a s tym | s 'peršym by-m rad i'ti“ - „hej 'dobr,î“ - i pri'šov do'mu ... ro'biv ro'botu 'doma 'svoju | šo 'treba 'bylo | a pri'šlo 'jti - da'vaj! | lem že 'pravda | 'vno mi tam pi'salo tak | že v tuj 'smluvî | že 'nebo to pou'čîn,a 'bylo | že du'staneme 'kost || ku'piti si v brati'slavî 'abo de 'ložečku | vid'ličky | nuš | ji'delnu 'misku | 'lahev hej | 'pohar || pu'šov ja v brati'slavî tam do 'opxodu | 'byli 'navkriš 'loška i 'vilka tak s tr,o'ma ram'koma | 'značku ta'ku 'mali || ku'piv ja si 'lošku i 'vilky || 'dobr,î | 'treba 'jti | tam ne du'stanu 'obit ...

... 'priidu | gene'ral,ny konzu'lat || 'dumav so'bi du'stanu da'što | hej | no 'ale tam 'pravda 'byla 'skuška | hej | 'neznav ci je to 'dnes,ka 'abo n,î | 'ale 'byla 'skuška ta'ka | 'byla 'cimra 'vbíta z 'obrazami - tu s ko'n,a 'vpav | tu 'vpav pud vus | tot put ko'n,om zu'stav za'bityj | tot pud 'vozom zu'stav za'bityj | tod u'pav put ko'sačku | tot pud hra'bačku ... 'vpav taj 'vmer a ja 'hvar,u: „ej | tod bi'zovno 'pjanyj 'byv ta jak to s ko'n,a 'padav | tad, ja na ko'ni 'jezdív 'tri 'mîs,aci lang | bez 'ot,ažy bez 'tšmenu na pas'visku | ta to sa nesta'valo v nas | to 'musiv 'byti 'pjanyj“ || na 'druhu odpovî'dav konzu'latovi: „ta tot bi'zovno 'kolo fra'jirky 'byv ta za'spav sigi'nisko | ta 'vpav z 'voza taj

'kon,î ho za'bili“ - vun 'hvarid,: „'ale 'ja 'viž,u | že vi 'toho sa 'nele'kate | 'nexajme to'to | 'jã ket tu pri'vedu fabri'kanta a mu to 'vkažu | ta 'každyj po'vîz, | 'joj ja tam 'nejdu | tam n,a 'zabje || a vi sa 'toho 'nebo'jite | no 'dobr,î“ ...

... „te'per,ka ked,-este 'hospodar | 'jaku ma 'hospo'dar, v 'svojom ma'jetku že'l,eznu 'zasobu? || a to 'majme 'tri | lem 'tret,a už ne'je živo'čišna || 'fajčte si | po'dumajte si“ - no 'dumav si | ta 'vže lem 'kur,u taj 'dumav | 'dumav ja si ta v naz 'najskor,î fa'sol,a 'najdovše na 'pol,u je || fa'sol,a 'bude aj 'des,ad, aj 'dvacad, 'roku || 'dumav so'bî - po'vîv by-m mu | 'ale sa han,'bl,u || 'ale 'malen,ko 'tag-em sa 'vsmîxnuv | vun po'vîdad,: „no 'vže 's,te na to 'prišli?“ - „ta na 'jednu uš“ - „šo je to?“ - „fizol,a“ - „ano | 'ano | to je to | 'fazul,a“ - „hm - 'dobr,î“...

... no 'teraz 'eš,če 'druhu || 'dumav ja si 'šo je | po'vîv by-m že solo'nina | nešti'muje | to 'dovho ne 'bude 'ane tak || 'ale pri'šlo mi do 'holovy | že ko'li ne'buš,čik kar'caba na 'prislopî | na tum ver,'xu | vun tam 'mav ko'liz, 'mnoho o'vec, a kuz || no a jak to 'bylo v naz hej v 'staryh l,u'di | 'staryj š,i 'zavît | pe'ret 'kračunom 'š,iz, 'nnu | 'š,is, 'tyž,n,u a'bo 'sîm 'tyž,n,u | ne'jîsti molo'ko 'ane 'mn,aso - 'bože za'varuj | xož, by 'zdoxlo i tag neslo'bunno || 'ane molo'ko 'n,it | no tag 'de 'mali tot 'syr 'd,î'vati hej | pri'šlo d ve'likod,n,ovi | s,îm 'tyž,n,u 'ane 'moloka ne'hnuti || da'vali tu'to do 'bočog molo'ko ta 'syr ro'bili ta 'mali v 'bočkah 'syr a 'čuv | že vun ko'liz, 'mav za 's,îm 'roku syr || a 'dumav si a to 'bude tu'to bi'zovno | 'ale ci 'bude | ci ne 'bude | ket ty 'znažež da'šo 'jinšoj | ja ti tu'to po'vîm | 'dumam so'bî tag | hej | 'bude gene'ral,nomu konzu'latovi || ja po'vîdam: „pane gene'ral,nyj konzu'lat | us sem na to 'prišel | uš | je to 'tvarox“ - „ano | 'ano | je to | je to | 'je to“... „pane gene'ral,yj konzu'lat 'ale to 'možno 'uš ne'prijdeme na to || to 'už 'nebylo v 'našum ma'jetku | 'nahodov 'možna že 'bylo | ne 'bylo to 'strîblo-'zlato?“ - „ano | 'ano | 'to je to | 'to je to“ - „no 'ale 'toho ž 'ne'mame | 'bohu 'žal,“ ...

... no 'dobr,î || jag ban'durky sadi'me | jak 'kurku na'saž,ujme | 'kul,ko 'maje si'd,îti na va'jičkax | jak 'kačka | jag 'huska | 'ja tu mu odpovî'dav | 'viž,u | že ve'selyj | taj ' se mi da'je zaku'riti || už 'dobr,î || i napi'sav mi na tuj 'mojuj 'smluvî hej - „možno 'nahradit,“ - po 'našomu a po fran'cus,ky | ne'znav jak tam napi'sav | a po 'našomu - „možna na'hradit,“ - š čer'venov 'tuškov ...

... meno'vav sa va'lal levšan 'mojsi a 'patron 'byv 'jan 'angran | lem že 'vni ne povî'davut, | že 'jan | lem 'žan angrant || ja 'veru pu'šov

tam hej do ro'boty - 'triručnyj | lebo 'štir,iručnyj 'vvez-ez,me vo'zili je'den 'den, | 'druhyj den, a 'ja lem 'byv jag nakla'dač || 'dumav ja si ne'dobr,î | ja 'mav 'smluvu pi'sano mîs,ačno | me'nî sa 'maje pla'titi aj ne'd,îl,a aj 's,ato | ne'dobr,î | 'traču ...

... na'šov ja si tam tolma'ča | jo'mu 'hvar,u: „xlope | to ne 'moja ro'bota“ - „jak to že 'n,î?“ - „ta 'n,î | ja mav mîs,ačnyj 'brati 'plat a 'jynšaku ja'kuz, ro'botu“ - po'viv n,a d 'gazdovi | 'hvarit,: „pane 'gazdo“ - po fran'cus,ky - „tod ro'butnig ne'je spo'kojnyj s 'tov ro'botov“ - „prošto?“ - „vun 'maje v 'smluvî pi'sanoj mîs,ačnyj 'plat a vun po'vidad, | že ket vun 'bude tu'tu ro'botu ro'biti | vun 'nevyjde na tod mîs,ačnyj 'plat“ - ta 'dobr,î ...

... pri'viv n,a d 'volum ... no 'dobr,î | to poha'n,ati s 'palicov || ro'biv-em z 'vulmi hej | lem že 'tam 'bylo 'tak | ked,em 'vyrobiv 'smluvu | 'pravda | 'vže pag 'mav-em mîs,ačnyj 'plat | ne'd,îla i 's,ato mi sa pla'tilo | lem že tam ket, sa v ne'd,îl,u 'robit, | na 'uš to na 'žniva | 'nebo ko'li sa 'sije | tag 'robime lem do 'poludne 'ale pla'tid, nam 'cilyj 'den, || tak 'tul,ko | že to sa pla'tid, 'duplom | tak 'cilyj den, ne'možeme ro'biti | bo 'de nauč'tuje | v 'mîs,acu 'tul,ko 'dnu ne'je | hej | tak lem polo'vičku 'robi | jag-ez,me si svxa'lili | ci do 'polunne | ci 'spolunne || a'le vek'šinov z,me 'šli do'polune || no 'dobr,î to 'bylo...

... no a jag-em 'vyrobiv tu'tu 'smluvu | hej | a ja z andrî'jom že'žylikom - to byv z mako'vec | bo'daj zdo'ruv 'byv | ket, š,i 'žyje - vun že 'šov po dru'hy raz do 'franciji | ta my z,me sa zy'šli v 'transpor,t,î | bo jag-em 'perše povî'dav | že-m ku'piv si 'lošku i 'vidličky i 'misku ji'del,nu i 'lahev i 'pohar | a'le xy'ba lem na štaci'jon,î dez, 'vody | ne 'z,av-em si apso'lut,n,e 'nič... 'dumav so'bî | 'jîsti du'stanu | ne || 'vezu sa je'den 'den, - 'nič | 'vezu sa 'druhyj 'den, | 'nič | 'vezu sa 'tret,yj 'den, - 'nič || tu 'dívky 'kolo 'mene 'pxod,at, bo byv-em sotvo'renyj | jak sa 'hvarid, na 'bos,kyj 'obras | 'možno-m sa jim aj l,u'biv | molo'dyj-em byv | hej | jed'na 'hvarid, | že: „ja š,e už 'bužem vi'davac (13)“ - 'druha 'hvarid,: „ja š,e 'bužem vi'davac“ | ta 'vže i tam sí'davut, kolo n,a | 'dumav ja si jo'joj me'n,î ne tu'to v 'holovî | ja by 'jív | ne l,u'biti sa | a vam v 'holovî 'jinšoj | vy by sa odda'vali || 'dobr,î ...

... an'drîj ... ja'koz, vun tag zablud'iv ko'lo 'mene | bo tam 'd,ívky pri'šli taj vun: „skazy š,i | brat?“ - „ta 'ja zda'l,eka | ja tam z 'vixodu“ - „hej?“ - „hej“ - „šo je s 'tobov?“ - „a ti 'otkol,?“ - „ta 'ja z mako'vez od brati'slavy“ - „hej?“ - „hej“ - „ta co je s 'tobov | ti š,i ta'ki 'smutni“ - ja 'hvar,u: „ta hej | smut'nyj-em | bo-m 'lačni čo'veče | ja š,če 'treci

'žen, 'niž, n,e jîd“ - joj | vun raz 'dva 'skočiv na štaci'jon,î hej | vun 'vže popro'siv sa | že jak | že jak sto'jid, 'dovho ma'šyna | i me'n,î tam ku'piv | š,i 'paru ko'runog 'mav | 'pravda | pri so'bî || ku'piv mi | 'ej kama'rad 'dobryj || 'vz,av so'bî 'moju at'resu a ja jo'ho at'resu || i my si tag do'pisovali za tod rug hej ...

... jag me'n,î sa 'vže ruk 'kon,čiv | tag vun me'n,î po'vidat, | 'piše mi že | na 'našuj 'farmî sa pla'tid, u 'sto 'franku 'vece jag na 'vašuj || a to š,i t 'tomu 'byla palin'čar,n,a | sa po'vîs, po fran'cus,ky dištele'ri (distillerie) || 'dobr,î || 'priju ja d, 'n,omu | vun me'n,î 'hvarid,: „bratu tag do 'grand 'hotel“ | bo to je v 'každum 'mîs,t,î 'grand 'hotel | a jag v pa'rižu tam 'možna aj 'št,ir,î ho'tely - 'grand ho'tely || pa'riž - 'sîmdis,at kilo'metru 'dovhyj | 'sîmdis,at kilo'metru šo'rokjy || no v nas tag v 'menšyh 'mîstah 'byli tak | po'viž,me | de 'dva | de 'jak a v 'menšum i 'nijak | je'den 'grand ho'tel, | ve'likyj ho'tel, || i'nakše z,me ne 'znali | pri'šov ja 'tam | 'dobr,î | zy'šli z,me sa: „bratu | 'kez bi š,i 'robiv 'dva me'š,aci | ta byz, 'dostav aj tu'ty p,e'n,ež,i | co ci dav 'patron na 'cestu | co ce tam došî'kovav - hej?“ - „hej“ - priro'biv ja š,i 'dva 'mîs,aci ...

... prakti'kanta estažera 'mali z,me 'dobroho | vun sa vu'čiv | bo tam 'byli avstri'jaky od brati'slavy | hej | vun sa 'vu'čiv ot tyh avstri'jaku po n,î'mec,ky a od 'mene sa vu'čiv po slo'ven,s,ky hej | to jak sa po'vîs, prakti'kant ... lem že 'moj 'meno ku'š,icin,ko ta'koj 'bylo nehan,bo'vitoj v 'franciji ... ja to 'dovho ne rozu'mîv | a'le po'tomu 'vže pri'šov-em na to | tag 'vže-m 'malen,ko tam kru'tiv | hej | bo 'xto 'znaje po fran'cus,ky a ket, to 'včuje | tag 'bude 'znati - 'don'ko ...

... i 'skon,čiv ja tyx čoty'r,nacad, 'mîs,acu tam | 'pravda | 'gazda mi 'vyplativ | 'pravda | 'r,adno || pri'šov ja tam d andrî'jovi ži'želikovi | i vun pu'šov d 'gazdovi - a pa'tron sa pi'sav mi'šel, dud'rîj - mi'xajlo du'drij - „no“ - 'hvarit, - „tu 'mavu kama'rata | ci byste mu da'li ro'botu | 'sluxajte | to kama'rat | 'slovak“ - „a 'de do te'per,ka ro'biv?“ - „tam i tam“ || po'klikav vun me'ne || pri'šov-em tam | vka'zav-em | že de 'robl,u | hej | 'dobr,î || „joj“ - 'hvarid, - „ne'bore | tat, to muj kama'rad | ja d, 'n,oho ku'puv (14) 'sîno || jag ja t,a 'možu zaambušov'vati?“ - „no tag že 'ja ne'mušu po'vîsti | že 'de j'du | a 'de pak“ - „no a 'vže 'takoj 'budež 'nes,ka tu?“ - „n,ît š,i 'jdu do'mu a za'beru si 'šat,a | bo 'ja ne'znav | ci n,a 'prijmete“ ...

... pu'šov ja | 'druhyj 'den, 'šat,a si 'nesu || vun avku'rad z 'avtom z 'dvora | a ja na 'dvur do 'dvora | hej || zastano'viv 'avto | vka'zav-em mu pa'pîr,a | popri'zerav sa 'horî 'mnov | 'dolî 'mnov - „jdite d

andri'jovi“ - pri'šov-em d andri'jovi | no palin,čar,n,a i palin,čar,n,a | hej | ta š, 'čim že po'hostiti ... byli 'tri 'sudy po 'tricat, 'pjat, 'tis,aču 'l,itrū | no a že byv čolo'víg aj ne 'krav | bo ne 'treba 'bylo 'krasti | lem vz,a'ti | vun ne spe'rav nam kot'r,î z,me 'byli 'vdnu | bo z,me 'byli bez fame'lij || lem že 'pjanyj čolo'víg v 'n,oho ne 'smív 'byti || an'dri'j mi 'dav šoz, 'vypiti | taj jo'ho brat 'fer,o dav mi šoz, 'vypiti ... ta 'ja 'vže pud 'naladov pu'šov po 'slamnik | bo uš mi po'vili že n,î | to je 'pajac (15) ...

... ne'znav jak sa 'kliče || ka'rika ho 'znaje | 'ale že 'tam | tu tot 'pajaž iž že'nov | že'na tam 'vymal,ovana i pud'hlavnig iž ženov | no ta ne 'voz,mu si s ta'kov šo ... šo hori'znač a'bo 'jak tam | lem si 'voz,mu daja'ku ta'ku | že by | ked, dako'li 'prijde 'staršyj | že by-m sa nezahan,'biv | ta 'vz,av-em si ta'ku | šo 'vjazanku 'drov 'nesla na 'plečox | kaz, 'baba 'starša || ta'kyj-em si 'vybrav || ta'ku 'budu 'hvariti tu'tu 'svoju 'postíl, | svuj 'pajaž | aj tot pud'hlavnik || no pu'šov-em napy'xati pud'hlavnik | ta nena'pxav ho so'lomov ...

... napy'xav-em z vu's,anov so'lomov hej | taj 't,ihav so'lomu | tu po'lovu 'tíhav | 'vpala mi 'fl,aška li'trovka na 'ruku | a tam pi'voví 'fl,ašky 'mav ta'kí tu'ty 'zavery 'místo 'zatyčky | hej | jag v naz z limo'nadov | ja tu'to vodo'tkav | po'paxav | joj tat to 'palin,ka | pokoš'tuvu | tat, to špe'ritus a 'š,es,t,a jag u 'žaby xvust | ta'koj 'dovhoj taj šy'rokoj | ej ta 'mykav 'dale | taj 'druha | taj 'tret,a | taj čet'veta || ej | ne'dobr,î | 'ale 'čom by n,î | 'xtos, sa priho'losid, že jo'ho | ta xo'lem je'den 'l,iter 'vxabit, | ta 'budu 'mati z 'l,itra špe'ritusu | tu 'dejades,at, 'stupn,u | ta 'budu 'mati 'dva 'litry 'palin,ky || ne priholo'siv sa i do 'dnes,ka 'nixto || pij 'ja tu'to po'maly ...

... no hej | a'le tot 'peršyj 'večur kama'rat,a | aj 'ja š,i sam 'doma 'vypiv | zva'riv si 'kaveju | bo 'jizba spo'lečna | hej | a'le me'ne da'li | 'pravda | sa'moho || ne 'hvar,u | že du'stav-em 'najl,ípšu 'cimru | hej | 'ale sa'moho n,a da'li | ne da'vali n,a t tym 'starym || zva'riv-em 'kavej | ej | 'sviš,u | 'sviš,u 'sviš,u || me'n,î do 'holovy 'stav - 'grady ve'likí | no a 'ja s ta'kojî 'nalady so'bí 'vypju | bo ja ne'je pi'jak | ja ked, 'vypju obyčajno 'tri pu'v'deca 'palin,ky | ja 'vže spí'vav | 'kul,ko do n,a sta'je || 'pravda | nezahan,'biv-em sa s 'spívan,om | ne spí'vav-em bo'daj ja'kí hej | jak sa 'hvarit, ta'kí mež,i'narod,n,î 'malen,ko | hej | internacional || ja 'vže-m si 'l,ix | i 'tag-em spí'vav na 'luscí 'poky-m ne za'spav ...

... zažvo'niv 'zvonig 'rano | bi'žu do'l,î 'sxodami a 'gazda 'vže 'vyšov von || ja: „bonžor | bon 'žor [bon jour]“ ... vun mav ta'kyj 'zvyk

| pl,u'vav si hej | 'dobryj 'xlob 'byv | aj že'na mu 'dobra 'byla || vun pu'šov do 'stajn,î || no pri'šov 'patron | tag 'ne'budu sa ja kla'n,ati xož, ja ko'lo 'dveri | pri'd,ílili mi 'voly ko'lo 'dveri | hej || 'nîd ja sa 'ratše vber'nuv v 'druhyj buk | n,aj sa kla'n,avut, tu'ty 'star,š,î ro'butniky...

... vo'strovky sut, jak sa po'vidat, po 'našomu 'bres'toví | be'restoví | hej | ne 'brestoví 'ale be'restoví | fabri'koví | a na tu'to sa kla'de lu'cerna | 'tul,ko i 'tul,ko vo'strovog 'voz,meš ... i nalo'žyv ja je'den vus || nalo'žyv ja 'druhyj vus | pri'šov do'mu || a že 'zmitovati 'xto bu'de | to 'už ne 'tvoja ro'bota || pri'šli ro'butniky i zme'tali || no tak to-m ro'biv 'možno 'mís,ac | bo ro'butniku ne'bylo | bo 'vni si za'brali 'rípu bino'vati ...

... a'le šo 'peršyj 'den, ne 'z,av-em si 'vody | 'piti sa 'xoče | 'sonečko 'hríje | 'brali tam tali'jane ka'nal | no tali'jane jag u'vidíli | že ja 'jdu do ka'nalu | že ja 'pju 'vodu ta'ku kala'mutnu | 'joj | lem po'pleskali ru'kami | a si pobís,ído'vali je'den na 'druhoj | ji 'marna 'slava | ja 'vže 'vody na'piv-em sa | taj 'vyšov s ka'nalu | pu'šov | na'kladuj || 'joj | 'hríje 'sonečko | zaz, mi sa 'piti 'xoče | bí'žu ja zas, 'ale tali'jane | jag 'bylo | tag 'bylo | pri'bíhli 'dvome | je'den 'vyt,ax 'svoju 'fl,ašku | bo 'vni tam 'mali v 'bocci 'vodu | a v tuj 'vod,î 'mali 'fl,ašky z 'napojom | 'siger [cidre] | 'pivo | 'vino | limo'nadu || da'li me'ní 'piti 'vina | nexo't,ív-em || 'druhyj 'dav limo'nady | na'piv-em sa | no han,'bl,u sa | ja by zas, 'piv nev'dovho | 'ale 'vže pere'byv ...

... 'druhyj den, vže j 'ja si 'vz,av 'vina | 'vz,av 'l,iter 'vina | ta si z 'n,oho zro'biv 'dva 'l,itry | 'ale že 'hurše kvas'noj 'bylo | tam si 'dav 'kocky 'cukr,u || do 'dnoho 'l,itra 'dví 'kocky 'cukr,u 'abo 'tri | do 'druhoj 'samo 'tak | no ji tak sa 'pilo ...

... no | 'skon,čiv-em | 'žnivo sa za'činat, | 'marna 'slava | tam je ta'kyj 'zvyk | že 'žnivo 'gazda naz za'kliče a 'hvarit: „xlopci | 'helete | 'tul,ko i 'tul,ko 'mali z,me 'loni | a toh'roku 'majme 'tul,ko i 'tul,ko | 'vece 'nebo 'menše - ta 'pod,l,a 'toho zaz, du'stanete 'prim“ - jag nam toh'dy po'viz, že sa za'činad, 'žnivo | 'každyj je'den pered 'druhym | tot 'xto 'može | nuž,-den, | lem ked, 'mís,ac svi'tiv ... i 'tag-ez,me du'stali po 'pjat,sto 'franku 'prim hej vot 'toho vod 'žniva | 'skon,čilo sa ...

... 'pravda i vo'ziti jak sa pri'šlo 'samo tak - povozilo sa | te'per,ka pri'šlo ne'vdovho || 'mav tam vun 'gaz | 'pjat,sto va'gonu 'gazu || to sa po'vís po 'našomu 'smít,a - s pa'riža | hej | bo tam ji to'to nepro'pade || 'pjat,sto va'gonu na jed'nu hro'madu to'ho 'smít,a na'voz,at, | tu'to 'hnije za 'tri 'roky | poli'vavud, || tu'to 'hnije 'tri 'roky ...

... tam ked, je na'priklat 'štatnyj ma'jetok | bo na 'štatnum

ma'jetku v tyx 'farmax | tam je na'vkolo votka'povyma 'rurami op'kapčanyj | jak 'padad, 'doč a na 'každum 'roz,î je ta'kyj ve'likyj sut a tu'tu 'vodu | tu'tu do'ž,ovku ji'mavud, | hej | a po'tomu v tum rospu'š,avud, bi'lavyj 'kaminok || rospu'š,avut, v 'tum bi'lavyj 'kaminok a 'mokne tam 'najmenše 'tri 'dny | 'možna 'vece | 'pravda j mi'šavud, | roz'mokne | te'per,ky jde'me | gazo'vati ko'l,ačku | rîp'nîcu | kop'rîvu | ko'l,ačka na'samyj 'pered 'zmizla 'takoj 'hned, u 'paru mi'nut | 'pravda | ne ko'li ro'sa 'abo ko'li 'doč 'padat, - ko'li 'najl,îpše 'sonečko 'hrije || lem že 'musime 'byti na 'tri 'metry 'najmenše 'vzadu | 'že by nam ne po'strikalo 'šat,a na naz hej ...

... v nas - s 'traktorami 'pujduť, poli'vati | 'dumav si - 'oj ja'ku si 'čkodu 'robite | ta to ne'je ve'likyj 'kumšt | ta 'dvaras sa nam v 'roc,î ne 'rodid, lem ras || tam 'mali tak špeci'jalno na ta'kuj te'l,iz,î | jag v nas | po'viž,me | stri'kačky sta'r,î 'byli | hej | na ta'kyx 'kolesax || za'pr,ax si ko'n,a 'krasno s 'tym | 'pravda | lem 'musiv da'ti si po'zor ... ked,-ez,me 'spravno pu'l,î,ali | po'strikali | 'že by v 'tret,ij 'den, da'vav 'tis,aču 'franku za jen'nu rîpču | neegzisto'valo na'jti ...

... a v 'naz-em sa pri'zerav - 'joj 'bože naš | šo ko'l,ačky | 'vsit,a | sigi'n,atka 'l,ude | bo 'byv-em na 'žnivî ne ras || no a tam 'toho 'n,îd | 'duže mi sa pol,u'bilo | no 'ale 'šo | my z,me ot 'toho 'byli da'leko || 'byv-em te'per,ka na 'žnivî 'paru 'roku 'tomu v ja'kovjanax | poze'rav sa | tam poli'vavut, s 'traktorami | 'dumav si - 'aj | 'xlopci | 'xlopci | 'jag-es,te da'leko! - a š,i mi sa 'šo ne l,u'bilo | 'našy ro'la | 'našy tu'ty 'valy hej | je to 'kurtoj a 'je 'duže 'hruboj | 'vaha ve'lika || 'dumav so'bi | n,î | to ne'je praktično | 'maje 'byti 'aspon, 'pjad, 'metru | ne'musit, to 'byti je'den | 'možut, to 'byti i 'tri 'skladovan,î | hej | 'aspon, 'pjad, 'metru || zapr,a'žut,s,a do 'toho 'kon,î i 'krasno sa s 'tym ro'ljuje i sa 'zeml,a neza'treple | 'zeml,a sa | 'pravda | vy'rabl,ad, 'dobr,î | a v naz za 'traktorom - ta „bjo“ | š,i ked, mo'kr,ano je | 'pozdrav 'pambux | n,aj 'dyxad, zem'lîca ka'dy 'znaje...

...dobr,î | 'rîpa ked, 'vyroste na 'des,at, 'centliku ta roluvud, | bo n,a za'hnali 'peršyj den, rolu'vati | ja pri'šov d 'rîpî taj sto'ju | vun 'vid,îv z 'domu | že 'ja tam sto'ju | za'hnav 'komisa [commis] na mo'tor,ci | pri'bîx | po'vidat, : „jdi!“ - „no“ - ta 'hvar,u: „ta 'prošto jej ro'lujete?“ - „'proto jej ro'lujeme | že ty ne 'vid,îv da'gde jag 'rîpa 'cvine?“ - „'vid,îv“ - „'vid,iš | to je 'xyba | 'rîpa jag du'stala ko'rîn,a ket, pudros'la na 'des,at, 'centliku | a 'može dojed'na i na pjat'nacad, na 'dvaccat, || my te'per, jîj zrolu'vali | te'per,ka 'bude do ko'rîn,a 'zaz, ros'ti 'hrupše hej? bo 'musid, ros'ti ... ne za'hyne || a 'doky sa 'verne

na'zat | tod 'verx 'budu 'hvariti - tu'ta nat, | tu'ta tra'va - 'vna 'vže 'dobr,î zamoc'n,ije“ || lem že 'pravda | 'vore sa pud 'rîpu 'štîricat, 'pjat, 'centliku s pere'loha a bo'rozda 'padad, na 'pjadîs,at, 'centliku | že jed'nîčku 'plux 't,ahnut, 'šis, 'koni 'abo 'š,iz, 'volu || 'dobr,î ...

... hej | te'per,ka pri'šlo gas | 'hvarid, jed'nomu ro'butnikovi 'gaz vo'ziti | 'druhomu | 'nixto ne 'xoče | bo to je ku'š,ok pas'kudnoj ... a me'n,î ja'koz, ne 'hvariv bo | bo'jav sa | že 'ja 'vxabl,u | hej || a pri'šli z,me za 'plaxtami v su'botu || 'každu 'druhu su'botu dusta'vali z,me 'plaxy 'bil,î | pri'šov-em za 'plaxtami a 'ja 'malen,ko zafigl,o'vav is 'tov služ'nîcov jîx | jag'em 'brav 'plaxy na 'ruku | ta ji'miv-em i 'ruku poput 'plaxy | 'pravda | 'mala 'vna i čolo'vîka | molo'd,î š,i 'l,ude 'byli || taj po'vîv-em 'dobru nuč taj 't,ahnu 'pozat 'sebe tu'to || 'vna 'viskaj: „kis - ki“ [qu 'est - ce que] - 'ja - „'madam?“ - „oj“ - 'hvarit, - „ta vy ji'mili 'moju 'ruku“ - „hej | 'spravdy | oj par'don | par'don | 'prebačte“ || zafigl,o'vali z,me a vun 'hvarid, 'gazdovi: „ver'nite sa d nam š,i“ | ver'nuv-em sa | 'vyt,ah l,î'truvku s put 'stola z 'vinom | hej | 'vypili z,me si | ta 'dumav si taj 'ja ros'kažu | i 'ja 'robl,u na 'hrošy || roska'zav 'ja | 'ale 'ja 'svojî dî'liv i 'gazdovi aj gaz'dyng | bo ne 'byli deli'kat,n,î xož 'byli milijo'nery ...

... ej jag 'ja jîx po'klikav | 'vypili z,me toj 'vino | taj 'vni zaz, da'li | dav 'vun 'l,îter | d a'la 'vna 'l,îter ne'buška gaz'dyng, a | bo ne'buška po 'porod,î 'vmerla v 'šis, 'tyž,n,u || i 'hvarid, vun me'n,î: „'ja 'mavu pro 'tebe ro'botu“ - „ja'ku?“ - „'dobryj 'plat | lem ci bys, xo't,îv tu'tu ro'botu ro'biti“ - „ta vy ta'kojî ro'boty ne'majte | by 'ja sa 'n,ejî bo'jav || 'kul,ko je va'gonu?“ - „'pjat,sto va'gonu - t,a boh 'žehnat,“ - „'kul,ko das'te 'primu?“ - „'vece“ - 'hvarit, - „jak 't,isač 'franku“ - ja hr,u (16): „oj | to je 'malo“ || tak povbi'cav mi 'hnet, 'tis,aču 'pjat,sto || na'kul,ko me'n,î to sa vi'd,îlo 'malo | 'ale 'vna ne'buška | vka'zala mi na 'pal,cy že 'bude 'tis,aču 'vus,emsto | 'ej | ta 'vže ve'selo 'jdu ...

...pravda | 'každyj 'večur 'treba 'bylo 'jti do 'kupel,u | aj du'stav-em š,i 'povyšše 'toho 'l,îter 'vina | to 'vni 'vže 'svoho | hej | bes'platno da'li mi | pereva'rili | to 'vže n,a čekalo | 'vykupav-em sa | 'vypiv-em 'l,îter | tad, ne 'vypiv-em na'raz 'l,îter ale 'toho 'vina | hej | pove'čer,av | 'vypiv 'vina si i ro'bilo sa || jag-em tod gas do'kon,čovav 'vže | ta mi 'hvarid, 'ne'buška - 'vna ta'ka 'byla mi'la 'žen,ska | aj 'vun byv do'brak 'xlop - a že: „du'stanež 'baču tyh 'dvatis,ač 'franku tajag-em 'hvariv“ - ja 'hvar,u: „'ja by-m rad“ || no i 'pravda | da'li mi || mi's,ačno 'mav-em 'šis,to 'pjadîs,at, tajag i 'druhy ro'butniky | aj š,i tyh 'dvatis,aču 'franku | 'ej | 'každyj mi 'zavid,îv || 'dobr,î | za'hnav ja do'mu že'n,î || 'dva 'tis,aču | 'š,i ja'kis, tam hej 'stovky ...

... zro'bila sa 'zabava na 'druhuj 'farmi | skor't,ilo n,a pu'jti na 'zabavu | pu'šov-em na 'zabavu || i'du 'vyttam | aj 'gazda 'jde | ot svo'ho oc'ca | od, 'n,an,ka || vun mi 'hvarit; „šo ti že'na pi'sala z 'domu 'jag-em juj za'hnav 'hrošy ?“ - „šo | pi'sala mi ko'li š,i 'tul,ko du'stanu“ - „o“ - 'hvarit, - „to 'vže 't,aška vec | xy'bjaj na 'druhyj rug“ - 'ja 'hvar,u: „no š,i je 'akort“ - „ja'kyj ?“ - „ta 'rípu do liho'varu vo'ziti“ - „'joj | ne'bore | ja tu 'mav ta'koho ro'butnika | šo dva'nacad, 'vže 'roku v 'mene je | tak vun by xo'tív“ || 'ja po'vídam: „a ne'možete s 'tym skru'titi ?“ - „ta 'jak ?“ - „povís'te tag | že vy s,te š,i me'n,í toh'dy sl,i'bili (17) to'to | ko'li 'gaz-em vo'ziv | bo ne xo't,ív 'nixto 'gaz na'kladovati a 'ja na'kladovav“ - „to“ - 'hvarit, - „spravdy tag by 'bylo 'dobrí“ || no i tak sa 'stalo | jag mi po'vív uš tod den, jag 'bylo 'treba vo'ziti 'rípu do liho'varu | že by-m u'pr,ax 'voly a by-m vo'ziv 'rípu | ta lem si 'každyj ispl,u'vav ...

... no 'tag-em du'stav 'pjat,sto 'franku | tag me'n,í 'šlo na 'hrošy | 'pravda | že špuro'vav-em || špuro'vav-em jag 'najl,ípše || jag u bel'giji | ja 'piv-em 'kavej 'hur,ku 'tri 'mís,ací bes 'cukru || a by'vav-em v 'pan,í 'domkovoji | 'nebo i 'gazda 'byv 'domeg | 'ale to vun sa ne 'klikav pan | 'sigin, | bo vun v ruka'vicox xo'div do ro'boty || a 'vna 'byla 'pan,i | bo 'mala aj ka'fijku 'svoju || no tag 'ja špuro'vav-em tajag 'najl,ípše | hej - bo 'znav-em | že 'bylo 'treba špuro'vati ...

... no pri'šov-em do'mu is 'franciji | zbudo'vav si 'xyžu | du'stanu sa na'zad do 'franciji | ne'moš ... 'ej 't,aška vec ... ne pu'š,ali tod 'ročnij 'vže | 'byv-em 'mav 'menše 'dva-tri 'roky | mo'lotšyj 'byv-em 'byv | ta 'byli n,a vz,a'li || už ne'je 'pomoči | ho'tovo || 'xyžu budo'vati 'bylo 't,aško || 'ale na'kul,ko na 'moj 'šes,t,a 'našy l,ut'kove ne'buš,čatka nalu'pali ka'mín,a v 'našuj bani | š,i 'ja 'byv u 'franciji a ka'mín,a 'vže sto'jalo po'vkladovanoj 'krasnoj jag nate'sanoj ...

... i pu'šov ja pa'sičiti | v ja'tri oby'čajno 'pas,iču || pri'šli mu'l,are | is 'sniny ga'landa | jur'ko 'melnig a 'tret,ij - boh ho 'znaje jak sa 'klikav || a to 'bylo 'niže va'lalu | 'vni 'vvidili | že tam materi'jal 'vže je | 'derevo | val,ky | ka'mín,a | pri'šli t 'tomu 'derevovi | a tam 'd,íti | šo 'byli s koro'vami tak pona'pisovali po 'derevax va'sil, 'danko - fran'cus | 'vni tu'to pročítali - no 'pujdeme t 'tomu vasi'l,ovi 'dankovi || na'šli 'moju že'nu v tuj ko'mor,í || „vi s,te vasi'l,ova 'dankova ?“ - „hej“ - „a 'gazda vam de ?“ - „gazda 'šov pa'sičiti“ - „de ?“ - „ta tam i 'tam | jag ot 'pily | tag na'l,ívo | tam ta'kyj te'če 'potučok | a tam je ta'ka 'pol,na put, 'uš to 'draha | ta tam 'pujdete | ta ho 'najdete“ || i pu'šov jur'ko 'melnig - na'šov me'ne - „daj 'bože 'š,česce!“ - „daj 'bože

ji 'vam!“ - „to vi sce 'danko?“ - „hej“ || „a to 'vi š,e 'scece bu'dovac?“ (18) - „ta 'ja“ - „a 'mace 'už mu'l,arox?“ - š,če „n,i“ - „no ta mi mu'l,are | 'poce 'domu“ ...

...pu'šov ja do'mu | pojid'nali sa || zbudo'vali | sto'jala 'xyža | 'pravda sto'jalo to 'vus,emsto ko'run a ... šo 'vymurovali aj šo povako'vali || da'li do po'r,atku - 'vus,emsto ko'run || zbudo'vav-em sa no | 'bylo jag 'bylo | praco'valo sa | 't,aško | hej | fur'manky v no'či | bo ko'n,a-m 'mav šy'kovnoho || 'najvyš,š,í fur'manky pro'vadiv v no'či po 'morozax | no a'le 'pomoči ne 'bylo | 'treba zaro'biti || no ji pri'šlo po'maly | šo 'dívky doras'tavut, | pri'šla ne'š,časna 'vojna...

... 'pravda že od 'vojny sa čolo'víg ne od'može 'ale ot 'toj-m sa od'mux od jed'noj || že pri'šla 'vojna | du'stav-em 'behivo (19) | lem že na'kul,ko ja 'byv za ma'd,ar polnohospo'dar,s,kyj refe'rant | ta 'ja ne ruko'vav toh'dy ko'li 'druhi vo'jaci xoc, ko'li | 'ja ruko'vav-em v ok'tovbru do 'marca || slu'žyv-em na 'hider'šejku ... v 'marci pri'šov-em i jag 'vže do'palo | že 'treba ruko'vati do 'vos,ka | po'vídad, me'n,í šef - 'znav i po 'našomu - že ne'musite ruko'vati | tu 'jde 'fronta || 'dumav so'bí | oj | jak by 'dobr,í | ke'by n,ít | ja per'trimav ja v 'sebe to 'behivo 'tri 'dny | pri'šov d nov'tarišovi | nov'tariž lem sa za 'holov ji'miv: „'joj | 'ice t 'tomu | 'xto vas to na'raživ | bo ja vam us teras ne po'možu“ || za'šov ja t 'šefovi | 'šef sa s 'toho 'vysmíjav ...

... i ne pu'šov ja do buda'peštu | ne naruko'vav ja | a ne'vdovho pri'šla 'fronta | jak pri'šla 'fronta | pri'šli 'n,ímci | 'hej || vz,a'li naz vus,em'naccat, | na 'moj ne'šes,t,a i me'ne vz,a'li || 'mav-em xlop'čiska čoty'r'nacad,ručnoho | jag 'byla bombar'dovka | o'večky | 'mali z,me 'paru o'večog | roste'kli nam sa | hej | od bombar'dovky a byv z he'lenov | is se'strov 'doma a me'ne 'n,ímci vz,a'li is so'bov | tajag i tamto'ty 'druhy | ta naz vz,a'li vus,em'nacat, ... me'ne vz,a'li je'den 'den, | 'druhyj 'den, vun i'šov is se'strov 'hl,adati o'večky | že ci na'jduť, i ne'buš,čika po'stril,ali ... vun jag u'vid,ív 'n,ímcu | že tam sut, | ta 'jšov 'čerez 'berch | hej | 'čeres pas'visko | 'vni jag 'vvid,íli | že 'vni tam i'duť, | 'strílili raz na 'n,ocho | po'stríl,ali ho od'zadu do 'pravoho 'boka na 'lívyj buk ponat serce 'vyšla mu | 'hlavnu 'žylu 'vrvali mu - u'pav | š,i ras po'tomu do 'nohy 'strílili ...

... no | ne'znav-em v 'ničum || 'byv-em tam dva'naccat, 'tyž,n,u ... 'vid,ív-em 'cviččad, naz | hej | 'tajag vo'jaku || no to ne'dobr,í || 'treba vt,í'kati || raz ja vz,av ko'šul,u pud jed'noj 'pleče | kali'šony pud 'druhoj 'pleče taj 'jdu | 'ale na 'moj 'š,es,t,a 'ane pozd nesto'jav na 'dver,ox || pu'šov ja || pu'šov ja | ne'znav jak sa meno'vav tot čolo'vík

| jag je v si'čovskuj 'pol,anc,î | a 'dav-em jo'ho že'n,î 'šat,a to'to | aj 'mydlo z,me mu da'li | že by mi 'vyrajbala || a pu'šov-em do 'dombal,a | bo 'dombal, byv 'najbliže ko'lo štaci'jona | hej || v 'dombal,a pere'byv-em 'dva 'dny a 'pul i na 'pod,î i na 'pol,u | bo j vun sa xo'vav | .po'vili z,me ja'ka vez | hej | jag naz za'brali | i od 'dombal,a me'n,î sa poda'rilo če'res 'frontu z ne'buš,čig z vasi'legom z jan'kom pere'jti || če'res 'frontu ...

... tam na jed'nuj 'vod,î byv muzd u'rvanyj 'pravda že | š,i sa ja'kos, poda'rilo pere'jti | a čerez 'druhu naz 'vodu pere't,ah na ha'jovi (20) | ja'kys, tam 'gazda bo'daj zdo'ruv 'byv - 'ane 'placu od naz ne pro'siv || pri'šli z,me do 'viš,n,oho | tam-ez,me perenočo'vali ja'kos, i da'vaj jde'me mi'halovcami | vo'zy 'jdu, 'transport | prize'rav sa na vus - 'jan 'mat,ej | 'vel,ky zalu'žici | 'dumav si | 'ej | ta to muj 'gazda by'valy | šo ja xo'div na 'žnivo | 'xopiv sa na 'vus | 'koči lem sa po'bzerav: „šo s,te za je'den?“ - 'hvar,u: „ta to 'jana ma'tija vus?“ - „ta hej“ - „no ta š,e do jo'ho 'dvora dove'zece“ - „a vi sce z 'nami?“ - „ta 'pravda“ ...

... pri'šov-em 'tam | 'zuska 'doma - „joj | va'sil,u ...“ - „a 'janko 'ze?“ - „'robi na le't,iš,ču“ - „hej?“ - „hej“ - „zusko | 'maž 'daco 'zjisc?“ - „'mam 'eš,če 'xl,eba aj 'ml,ika“ || da'li nam tam 'xl,iba aj 'ml,ika | na'pili z,me sa | po'd,akovali - da'vaj || pri'šli z,me do 'cibavy - 'zastavka || tam 'zastavka || za'stavili nas tam hej: „kuda?“ (21) - „ta na ro'dinu“ - „prikurid, 'je u 'vas?“ || 'ja ne'mav-em 'pravda | 'ale ne'buš,čik ku'moter vasi'lega 'mav | 'vun ne 'kuriv || 'dav ciga'ret,î,i - „poče'kajte | 'bude 'jexati 'naša ma'šyna | tak sa 'zvezete“ || 'dobr,î | 'ale nam ne 'čekati || ide'me || 'ale vun po'vív bi'zovno 'tomu | hej | šo tam | 'tomu 'šoferovi i vun naz zdoho'niv | stano'viv - „oj | re'bjata | ku'da?“ - „ta na 'ubl,u“ - „my 'tol,ko do 'hrabuvca“ - „ničo'ho | jde'me i my“ - „posí'dajte“ - š,i 'hvarit,: „prikurid, je u 'vas?“ - „je“ - da'li pri'kuriti | 'zvezli my sa do 'hrabovca | z 'hrabovca 'vže neda'leko 'bylo do 'ubl,î | pri'šov tam do se'stry | do 'šovgra | do 'čopa mi'kuly do se'stry do 'kac,i ...

... no ne 'hvarili mi 'niž, | 'doky-m ne pove'čer,av | 'ale 'vid,ila | že 'jdu mi'zerno 'čeres 'xyžu ... bo'kan,čî du'rvan,î | 'klinci mi 'jdud, do nux || 'krov mi z 'nux te'če - „joj | 'braččiku | ja 'mav (22) tu bo'kan,čî | 'mav | lem že ne jen'nakî | 'ale je'den z 'l,ivojî 'nohy | 'druhyj s 'pravojî || da'la 'vna me'n,î tu'ty bo'kan,čî | 'vbuv ja ...

... no jag vže z,me 'malen,ko sa probís,ido'vali tag 'hvarit,: „braččiku | v 'tebe 'zla novi'na“ - „ja'ka | 'sestro?“ - „bože za'varuj ||

ve'lika || 'nebuš,čik 'tvuj jil,'ko tu poxo'vanyj v nas“ - „čij 'spravdy?“ - „hej“ - ox | už n,a za 'serce 'stislo || to je 'bída - „ta 'jag-es,te ho poxo'vali | jak tu 'dovho 'byv?“ - „ta“ - 'hvarit, „tri 'tyž,n,î || a že'na ti | 'segin,ka | xo'dila 'každyj 'druhyj 'den, 'čerez nas'tas 'pišo || is kovba'sova do 'ubl,î“ - no i 'ja 'hvar,u: „a 'jak | 'sestro | 'jag-es,te ho da'li do po'r,atku?“ - „ladu z,me zro'bili i 'šmat,a z,me mu | lem 'kalapa ne'bore ne'mav | ta z,me ku'pili tu vot 'toho i vot 'toho“ - „šo sto'jav 'kalap?“ - „ta 'tul,ko i 'tul,ko“ - 'vyn,av 'hrošy | zapla'tiv-em ...

... 'dobr,î | 'ale 'dumav so'bi 'joj - 'toho jed'noho 'syna-m 'mav i tot tak pu'šov ne hev ne 'tam | 'zlod,îji 'n,îmci ho sporo'jili | 'treba by ja'kys, 'pomnik | tam ne'buš,čik 'svad ro'biv ka'mín,n,î 'pomniky | hej || čop || i 'dav ja jo'mu zro'biti 'pomnik | xlop'čiskovi | sto'jav 'tis,aču 'dvasto ko'run || 'šovgor z 'vulmi pri't,ax tam || no 'dobr,î | 'ale 'jag-em pu'šov popo'zerati 'hrup | jag n,a 'stislo za 'serce | jag n,a za'tkalo 'paru mi'nud | 'jag mi sa raz 'drylila 'krov na nuz | na rot | ho'tovyj || 'šovgor n,a ji'miv za 'nohy | 's,t,ah do'lov do 'šancu | v 'šancu š,i 'byla 'voda s sn,î'hom | 'vmyv n,a | pomo'čiv n,a i 'ja 'vyživ || 'marna 'slava | 'pomoči ne'je ...

... pri'šov do'mu | 'ale už ne ve'selo || š,i ne'buš,čik sxo'vav ko'rovu jed'nu vod 'nîmcu | bo lem jed'nu vz,a'li | a jed'nu do piv'ničî sxo'vav || prija'zav jej tam | 'dav juj koma'nicî | že by ne ry'čala za dru'hyma || a 'druhy pri'šli 'n,îmci | taj vz,a'li || 'dva by'ky aj 'jaluvku | no a š,i 'dvî ko'rovy nam zu'stali || no ne bí'da | n,aj to 'bude || 'ale i tag jag me'ne za'brali a tu'ty 'dvî ko'rovy zu'stali a 'l,ude sa du'znali že my š,i 'dvî ko'rovy 'majme | tag už jim tu'to 'bylo 'l,uto | bo 'pojedjen ta'kyj 'byv | šo ne'mav 'ane jed'nojî || ta na'vož,ovali 'n,îmci | hej | že v nas š,i 'cvaj ko'rovy | tam 'číslo jen'na 'cvaj ko'rovy ...

... 'ale 'mali z,me 'šes,t,a | že v nas byv je'den 'n,îmez u'peret ... tag vun l,u'biv 'jajička | hej | 'vajičko | „vajka | 'mama | 'vajka“ || 'znala mu da'ti 'mama 'vajka 'vse ja'kis, | i 'kurku mu da'ku proda'la i vun jag u'čuv | že tam bí's,îduje sa že v nas 'cvaj [zwei] ko'rovy a že za'berut, | i 'hned, 'dav nam 'znati | 'mama daj fir [vier] 'vajka | bo jag 'nedaš | 'krava a 'vek [weg] a'lov a 'vek || no i že'na na 'šes,t,a - jag my 'hvarime 'poklatka - na 'h,níz,dax 'bylo po 'jednoj 'jajce | ci 'byli 'dobr,î ci ne 'byli 'ale 'bylo 'fir | da'la mu || i 'takoj 'hvarid, 'd,ivkam - me'ne 'vže 'doma ne 'bylo: „d,ivočky 'vet,te het ko'rovy“ || ko'rovy 'vyveli ...

... 'što ko'rovy 'vyveli | 'dverî po'vtvar,ali - pri'šli 'n,îmci z 'vozom || ko'rovy ne'je | 'ale na šes,t,a š,i 'mali z,me jed'nu svi'n,u || a tu'ta

svi'n,a tag nam lem zu'stala | bo 'mali z,me dvoj - kormni'ka aj pra'sačku || a tu by'vav šef | ta byv s su'det a že naš 'pucag iz ma'jorom iz 'n,îmcom ot 'štabnojî ko'lony tag pro'sili | no a 'ja jih 'vvív na 'xod,bu | ta jim 'hvar,u: „vyberte si kot'ru 'xočete“ | 'dav-em jim pe'red,n,u 'xyžu | 'pravda | š,i toh'dy v kovba'soví ne 'bylo 'd,il,a v 'druhyx 'xyžax | lem v 'našuj 'už 'bylo || 'dav mi 'ruku je'den i 'druhyj | po'd,akovali | že-m jim 'dav tu'tu 'xyžu | hej | sa'mym a š,i tam byv 'sirub u 'fl,aščî 'liter 'sirupu | 'vni tu'to po'maly po'pili i nam ku'š,ok 'dav s 'toho 'kuxar ...

... ne 'hvarili z,me 'nič || tag na 'tul,ko | že jed'noj 'paca z,me 'musili da'ti kormni'ka | 'musili z,me jim proda'ti a 'hvar,u: „ja vam 'dam tu'to za'dar,mo a tu'to mi zde'kujte da'jak tag | že by 'nixto | abo 'dajte mi 'pismo“ - 'hvarid, mi tot šef | bo i'nakše ne xo't,iv po'vísti | što je za je'den - „ja sem 'šef (23)“ - ta - „pane 'šef“ - hej | ja'ku 'hodnoz, 'mav to-m ne'vid,iv || vun 'miny za'kladovav ...

... no ji jak ko'rovy 'veli | jag ne'buš,čig jil,ko ko'rovy hnav do'mu | ta jed,n,î do 'staj,n,î na'hnav a jed'nu ko'rovu sxo'vav | ta tot post 'kolo nix sto'jav | ta tot pozd 'znav že 'mav ta ne po'vív v tuj ko'roví ... 'stis ple'čima taj ne po'vív | že tam š,i jen'na ko'rova je | hej | 'tajak tot | šo za čo'tyr,î 'jajca ko'rovu nam - 'budu 'hvariti - zaxra'niv ...

... no a jag-em pri'šov do'mu vže š 'šytkoho | s 'toho 'jag-em poví'dav že v 'vublí 'byv-em 'kolo 'syna - ne'buš,čika i | nepri'kazuvči | me'ne - za bi'rova ... naku'dy-jem pri'šov 'takoj 'druhyj 'den, za bi'rova || ja sa od'mux ot tyh - 'budu 'hvariti - od 'našyx pa'nu || a'le po'tomu pri'šov jac'koviž, is 'prislopa | vun byv š,i za ma'd,ar jak po'vív,me | hej | 'spravnig 'možno | tag 'dumav že 'hej || da'li jo'mu | naverho'vali jo'ho 'stavl,ati me'ne za bi'rova 'hej || a ked, ne me'ne | ta š,i da'koho 'druhoho || 'šov ja je'den a 'druhyj 'byv bu'ral, || ne poví'dav 'calkom 'kul,ko du'stav bu'ral, | bo du'stav lem jed'nu a 'dale ja 'šytky lis'tiny | ji'mili | 'hvar,at, - pro'pali by - čor'ty hríš'nu du'šu | 'dvihnuli - „i my vam 'budeme pomy'hati“ - bo ja sa odmy'hav | že 'ja sa'motnyj ne'možu - „my vam 'budeme pomy'hati | my vam tu'to | my vam tu'to“ || no pomy'hali me'n,î | 'pravda | šo 'hod,n,î 'byli 'ale po'tomu 'vže n,ît 'vstatkovi ...

... pri'šla prid,ílova mu'ka 'raz-ez,me du'stali 'sím 'míxu 'vus,amd,ís,at, ki'lovjy | to 'nam jak vo'jinskojî mu'ky da'li | hej | jedno'rožnoj | hej || pri't,ah-em tu'tu mu'ku || ne'znav-em 'xto jag du'stav || 'hvarid, me'n,î ne'buška 'vujčanka lup'kovičova | 'd,ívka kot,a'nova že'na || „ne'bore tučča'niku bí'da | tu'ta i tu'ta z 'holodu

'vmerat,“ - „joj ta jak 'to?“ - „tad, lem tu'tu mu'ku 'maje | šoz, juj toh'dy 'dav i tu'tu 'vže 'minula“ - „joj ta ja juj dam i pše'nici | bo mi pri't,ah bu'ral, z ma'd,ar pše'nici 'vže čo'tyr,î 'metry || dam juj pše'nici“ - „xto juj 'vmele?“ - „ta 'dam juj fa'sol,î“ - ta tu'to hej | vz,a'la ne'buška fa'sol,u ...

... pre'kliče me'ne 'druhyj 'den, - „pod, | ne'bore | že'na 'vmerat,“ - „ta 'šo juj je?“ - „pro'pav by 'tifuz 'vže jej ji'miv“ - „joj bí'da“ - a to z,me sa 'kumali - „slava 'jsusu 'xristu“ - a 'vna by'vala v ta'kuj ma'luj 'xys,c,î tam de te'per,ka 'sklad 'mesnyj 'narodnyj 'vibor 'maje - i 'šo zro'biti || 'prijdu: „slava 'jsusu 'xristu!“ - „slava na'víky!“ - „šo je z 'vami | 'kumo?“ - „kumču | ja vme'ravu“ - „ta 'šo | 'šo zro'biti | 'čim vam pomoči?“ - „za'ríšte jed'nu ko'zu“ - 'dumav si | 'joj 'bože muj | tat, 'kozy kut,n,î | že'na iz 'hor,ačky bíš,í'duje do 'bludu - „kumču ...“ - pu'šov-em na dvur roz'dumav si a 'što 'vvojdu zaz, do 'xyš - 'vna zaz, lem to'to: „za'ríšte ko'zu“ - pri'šov-em 'tretiras - „š,i s,te ne za'rízali ko'zu?“ - „ta š,i | 'kumčo | n,ît || ta kot'ru 'rízati? jak juj 'meno?“ - „tag i 'tak“ - mi'xalo ko'čan | ke'by zdo'ruv | s ko'sov pere'rízav | 'dar,mo | že ne'd,il,na 'byla | pere'rízav ko'z,î har'tan, i 'dav do po'r,atku || 'hvarid, mi das 'tyžden:, „bo'daj-es,te zdo'roví 'byli | bo 'byla-m 'vmerla | ke 'byla ne tu'ta ko'za ...

... 'sigin,ka pri'šla za 'prid,ílom | 'hrošy ne'maje | ne'možu to po'vísti že ne'pravda | bo tu'to i 'vže mi 'stverdid, že 'pravda 'byla || da'vav-em juj bes pí'n,azi | bo 'šo 'bylo zro'bit | hej? || 'paru fill'eru 'brav-em 'vece | bo 'tag-ez,me 'mali vod 'našoho nov'tariša - ve'ducyj 'novtar 'supra tag nam 'hvariv bi'rovum | bo kovba'suv byv 'najhurše počko'ž,enyj | že 'majte 'dvacad, jed'na 'xyža spa'lena a 'vže sam ne 't,aml,u 'kul,ko 'bylo mert'vyh od 'min || a ot 'tifusu sam ne 'znav | bo 'mnoho povme'ralo nix - „tym | šo 'calkom sla'bí da'vajte za'dar,mo a 'znajte vot kot'ryh 'možete ta 'paru fill'eru 'vece voz,'mite“ - ja tag-em ro'biv || ta bo 'vni jed'na 'druhyj po'víli - „ja du'stala za'dar,mo“ - bí'da || pu'šli na s,t,ižnos, tu'ty | šo-m 'vece od nix po fi'lerovi 'brav - 'bí'da || tu'ty 'spisy š,i 'nes,ka 'mav ot 'toho 'prid,ílu | bo 'dumav si 'hodno pri'jti dako'li na to kon'trol,a | ja jih 'mav zja'zan,î š,i 'dnes, | 'šytkoho 'prid,ílu ...

... no i to mi'nulo sa || no ne'hvariv ja juj za ko'runy 'nič | ne 'bylo 'toho 'mnoho | to lem 'pjades,at, ko'run 'bylo hej | bo to lem sa 'dovos pla'tiv | to lem 'paru fi'lleru za tu mu'ku || 'ale š,i jag 'bylo mež,i 'tym || jag 'vna ta'ka 'vže 'calkom sla'ba | š,i du'znav-em sa 'vece ta'kyx fame'lij ...

... 'priidu ja do 'sniny jag bi'ruv - 'dobr,i || 'čekav put kanca'lar,n,ov | 'priide 'doktor 'hoxman: „dobre 'ranko 'prajem!“ (24) - „dobre 'ranko 'pane pre'cedo | jak sa 'mame?“ - „tag i 'tak“ - „co no'veho?“ - „bida 'pane 'doktoře“ - „jaka?“ - bo vun buv jak 'potpre'ceda | hej | a pre'ceda byv 'hanoš - „bida“ - „jaka?“ - „paru fame'lij 'mav | šo na 'holod vme'ravut, || a š,i 'paru fame'lij pri'šlo d nam aj žy'du“ - „xteri?“ - tu'ty i tu'ty ... „joj | 'pane pre'cedo | co zro'bime?“ - „nič | 'pane 'doktor | lem ked, 'iš,če 'mame ta'ku 'obec | 'što ne 'vybrala 'eš,če 'prid,el ten“ - „je“ - po'vidat, - „š,i 'mame || du'bravu | 'zboj a kle'novu“ || ja po'vidam: „pane 'doktor | vet to sud, 'najbohatš,i 'opci | bo ke 'byli xu'dobn,i 'už 'byli 'davno za tym 'prid,ilom pri'šli“ - „no tak 'co zro'bime 'pane pre'cedo?“ - „pane 'doktor | 'to zro'bime | s 'každoj 'opci jed'no 'vreco“ ...

... 'tag-em zro'biv | pu'šov do ga'landy | 'vz,av ruč'n,i 'sančata | po miš'kovi pri't,ah do ga'landy || ga'landa 'hvarid:, „ne'bore | ja sa bo'ju | 'prijdud, vo'jaky ta 'voz,muť,“ - 'pravda | že 'rusy toh'dy 'vže 'byli || ja 'vz,av 'vody | na 'mixy po'l,l,av 'malo pomo'čiv 'mih | hej | napi'sav va'sil, 'danko s kovba'sova pre'ceda 'mesnoho 'narodnoho 'viboru | š,i až ra'zitko 'vdariv na je'den 'mih | na 'druhyj | na 'tret,yj | pu'šov do'mu za furma'nom | 'druhyj 'den, pri't,ax tu'to || 'vyd,iliv-em juj 'dvacat, 'pjat, 'kila bez 'viboru tuj demn,a'novuj 'vlen,i || 'vyd,iliv-em 'dvacat, 'pjat, 'kila 'vpered || jak pri'šov 'vibor d,i'liti | 'hvar,u: „tu 'majte dvacat, 'pjat, 'kila | to je tuj a tuj | demn,a'novuj“ || 'ale š,i na'šov sa ta'kyj | 'znav | že ne zho'rív do 'zakladu | lem š,i 'mav 'zasobu | 'ale 'vže ne 'mož 'bylo da'ti 'rady | š,i 'pjat, 'kila jo'mu s 'toho 'musív-em zd,i'liti | 'vna xu'dera du'stala 'dvaccat, ...

... 'dobr,i | a'le i tak š,i ne pla'čenoj hej || ko'runku ne pro'siv-em || 'ale je'jt 'gazda ne'buš,čik 'vmer na 'tifus | du'stala 'vna 'šumn,i 'hrošy | 'šumn,i 'tis,ači || i 'vna me'n,i kot'rys, čaz 'hvarit:, „kumču | jag 'baču | ja vam š,i šoz, 'dovžna“ - ja 'hvar,u: „a 'honno 'byti“ - i 'vna 'vyn,ala 'pjadis,at ko'run i da'la || 'hvari: „d,akuv (25) 'kume | š,i 'pote do 'korčmy“ ... no i tag moj bi'rus,tvo ... /

Розповідав чоловік, народжений 1899 р; див. також № 4, 5, 11, 12, 13. Записано 1962 р.

(1) Частіше povín,čavu. - (2) Т.зн. dny. - (3) ne'boho. - (4) ne'bore. - (5) Чехізм - „відмовили“. - (6) В наступному діалозі передається польська мова. - (7) potre'buvu. - (8) Тут і далі імітується словацька мова. - (9) на 'holovu. - (10) 'trebalo. - (11) zbu'duvu. - (12) Тут і далі імітується словацька мова. - (13) Передається шаріський діалект. - (14) ku'puvu. - (15) Мабуть перекинутого французького „pailot“. - (16)

'hvar,u. - (17) Чехізм - „обіцяли“. - (18) Ця частина передає словацький діалект. - (19) Мадьярське слово - „призов в армію“. - (20) Мад. - „на човні“. - (21) Їх вже зупинили російські вояки. - (22) 'mavu. - (23) Передає чеську мову німця з Судет. - (24) Далі йде імітація словацької мови. - (25) 'd,akuvu.

4 / ... 'včera poví'dav za tu 'belgiju a za 'franciju | tak š,i-m z 'belgiji 'častku za'byv tag mi pri'šlo to do 'holovy | že jak to sa 'stalo | že 'jag-em zaro'bl,av tu'ty 'hrošy || 'jag-em byv v ro'botax v cimen'tovni a v ce'holni ...

... no a po'tomu pri'šov-em do ko'pajn,i | 'byv-em tam je'den 'den, | jed'nu 'šyxtu v ko'pajn,i a'le me'n,i sa to 'vid,ilo ma'loj 'místo || ma'la d,i'ra 'byla || no i 'marna 'slava ja tam ne 'duže xo't,ív i'ti | hej | tot sa tam na'hvar,ad, na n,a | šef 'hvarit: „što je?“ - „tod ro'butnig ne 'xoče 'jti tam do 'tojí d,i'ry“ - po'vidat, mi: „što potrebuješ?“ - „gran pl,ac“ [grande place] | 'dav n,a 'tajag do 'xyžy hej | vo'soko 'vuhl,a 'bylo || 'ale na'prikład 'duže ho'r,ačo 'bylo | hej | i 'ja 'vypiv 'svoju 'kavu taj jo'ho 'kavu | hej | ban,ky popere'vertav | 'prijdeme na 'obít | 'ban,ky po'rož,n,i | 'kaveju ne'je ...

... pora'nilo tam čolo'vika | hej | 'byv to intra'žer [étranger] | čužo'zemec | ne'znavu s 'pol,s,ka lebo s slo'ven,s,ka bo z 'nim-em ne ríčo'vav | pri'šla ko'misija | vzna'la | že jo'ho 'nemusilo tam zra'niti | vun mux sa ostu'piti | hej | 'marna 'slava | put'poru 'žadnu || 'dumav 'ja si ta by me'ne za'bilo tu v čuž,um 'štat,i a za'dar,mo | fami'liju 'mav 'doma | ne 'budu ja tu ro'biti || 'hvar,u na'večur 'šefovi: „šef | 'ja tu 'vece ne 'robl,u“ - „prošto?“ - „ne 'dobr,i tu u vas“ - „ta ne du'staneš 'placu“ - „ne 'xyba“ - 'ja š,i 'vyt,ah 'vus,emsto 'franku s ke'šen,i | 'byli 'mokr,i na'čisto | 'hvar,it:, „to 'uš ne 'dobr,i“ - „dobr,i | ja jih 'vysušu“ - no pri'šov-em | povbi'cav mi šti'ricat, 'štir,i 'franky | i'šov-em do kanca'lar,n,i | po'dav mi 'listog hej | že by n,a 'vyplatili da'li mi šti'ricad, 'dva 'franky | 'ja 'hvar,u: „a 'dva 'de sut,?“ - no je'den 'zapisnoj | 'druhyj 'vypisnoj | no ne bí'da ...

... po'vidat, me'n,i: „danko | voz,mij ty si 'tranzid 'vizo“ - „a šo to je?“ - „to je ta'ka ro'butna 'kniška | za'platiš 'pjadis,at, 'franku a na 'pjad, dnu po bel'giji 'možeš xo'diti | 'hl,adati si ro'botu“ - „hej | hej | 'dobr,i“ || pu'šov ja na bi'ro [bureau] na 'ur,at 'pracy hej | da'li mi 'tranzid 'vizo | to ja 'hl,adav ro'botu je'den den, | 'druhyj den, | 'smutno | 'tret,i,j 'den, i'du 'trafiv sa me'n,i je'den pan v 'tramvaji || jag-em cesto'vav ... pri'zerat, sa na n,a i po'vidat, že by-m si 'sív na stolez

že je 'volnoj 'místo || ja pokru'tiv holo'vov 'ale po'maly 'sív-em si || „kis,ki'vu?“ [qu'est - ce que vous] - „čexoslovak“ || 'šoz,-em 'malen,ko 'vže 'znáv 'plesti hej || 'zn,av z nat 'sebe novin'ky s 'poličky i 'čitad, i 'vkazuje mi: „po'zerajte tu | no“ - po'vidat, - „pane, na'pište si“ | 'dav mi 'knižočku | 'dav mi 'blajvaz | napi'sav-em si | 'ja 'pišu | vun po'vidat: „ta to po 'našomu 'pišete“ - 'ja po'vidam - „ni | po slo'ven,s,ky 'pišu“ - „no“ - po'vidat, - „je to aj po 'našomu tak“ || 'dobr,î ...

... no ta i'šov až na ko'nec tram'vaju hej | 'už 'dale 'tramvaj ne 'šov || 'skočiv-em s tram'vaji do'ž,ik 'padat, to 'bylo v 'pjatnicu | do'ž,ik 'padat, tag | no 'zimnika ne'mav 'abo 'geroka 'dobroho | obyčajnyj tod 'ancuk jak to toh'dy 'bylo za 'sto ko'run | 'pravda že bo to i 'l,îpšyj za 'sto ko'run byv | bo za 'símďis,at, 'pjat, ko'run byv 'ancuk ...

... 'xrin 'vid,îv s 'korčmy že bí'žyt, 'čexoslo'vak | 'vyxopiv sa s 'korčmy na 'pered 'mene: „seruz | 'bratu | 'serus | 'skaži š,i“ (1) - „a 'xlope ja zda'leka“ - „ale ta 'hutor 'skaži š,i“ - „ta 'ja s 'toho 'kuta mi'zernocho tam i tam s kolba'sova | 'okres 'sn,ina“ - „serus | tag ja z 'belej || ta 'n,emaž ro'boti?“ - „n,id, | 'bratu | 'n,emam“ - „n,e'staraj sa v naz ro'bota je i 'kvartel, 'maš“ || a to by ne bí'da || a'le 'xrin na 'kul,ko byv 'dobryj | 'svoho 'šefa sa popro'siv | že ci by pri'jav jed'noho ro'butnika kama'rata mu ... „ale 'aš po no'vum 'roku“ - 'ja 'hvar,u 'xrinovi - „xrin | ne'bore | 'ja 'mav tu 'atresu“ - „u'kaš“ - vka'zav-em 'atresu - „aj | čl,a'veče | tam š,e 'dobre 'placi || tam š,e 'placi š,ižem'žeš,ac pjec 'franku na 'šixtu“ ...

... 'dobr,î | pu'šov ja 'tam a tot 'losno | 'što mi da'vav 'atresu ta sa meno'vav 'žaki || vun 'hned, jag 'vid,îv že ja 'jdu | 'spoznav n,a 'hned, || 'dav mi 'číslo hej | aj 'dav mi deš,čičku | na deš,čiči 'samo ty 'číslo 'byli || no 'ale 'dumav si jag 'ja tam 'pujdu do ro'boty tad, 'ja ja'kyz, 'ancug 'mav na 'sobí ja'kyj 'mav ta 'tod 'najl,îpšyj | tam z 'hlinov 'robl,at, tam 'tri 'tis,aču tali'janu 'robit, || no nas čexoslo'vaku 'bylo tak 'šytkyx 'sím hej | 'dobr,î ...

... i 'ja po'maly | po'maly poxo'div | pokru'tiv sa tamta'dy | pri'šov na 'obíd do'mu ... 'nixto ne po'vidad, mi 'nič | poxo'div tam po tuj fab'ric,î | hej po tuj bu'doví | pri'šov na 'obíd do'mu | xrin 'hvarit: „co no'voho?“ - „pri'šov na 'obít“ - „tag i tak“ - „čl,a'veče 'dobre | l,em na 'večar daj 'pozor tam su od nas 'repka ... co 'budu 'mac o'n,i na tej deš,čičkoj napi'sano | na'piš i ti to 'sebe“ - 'stav ja si 'zboku | 'ale 'uš pere'brav-em sa do ro'butnoho 'šat,a hej | do ž,ino'viny || 'sluxav | 'de 'budut, čexoslo'vaky || a'ha | 'kirti sa 'prosid,

'repky: „repka | co 'maž napi'sano?“ - „'plafon“ a „- a'ha | 'dumav so'bí šijdes,at,“ a „| 'ja 'skočiv mež,i 'n,î: „al,e i 'mn,e na'piše tu'to co vi 'mace na deš,čičkoj“ - 'repka hned, 'vyt,ax grijdu tu hej | tod 'bločok ... 'každyj 'blog 'maje 'dví 'místa | hej | i na deš,čičku mi napi'sav 'plafon“ a „| 'dav to hej do kanca'lar,n,î | ody'šli z,me 'paru 'kroku: „š,la'viš,e (2) | ti za'platiš portu'galskoho 'l,iter 'vina“ - 'dumav si ne bí'da | pri'šli z,me do ho'telu de portu'gal || no 'vypili z,me to hej || 'vypili z,me 'druhyj | 'vypili z,me 'tret,i | 'dumav so'bí no tag 'už 'majme 'toho 'dost || ody'šli z,me do'mu | po'vidam mu: „xrin | ne'bore | 'ja by 'jšov da'ku lo'patu si ku'piti“ - a o'ni poví'davut, - „'dobre | pu'žeme do 'mesta“ ... pu'šli z,me | ku'piv-em lo'patu za šis'nacat, 'franku || ší'kovna lo'pata s 'poriskom | hej ...

... pu'šov-em v pone'd,îl,og do ro'boty | hin,ž,i'n,ir tam sto'jit, || ji'miv ho za 'bluzu | po'rušav - „'numero“ - vka'zav-em mu 'numero ... od'vív n,a na 'místo ro'boty | hej || 'škvaru 'treba 'bylo me'tati ho'rí jag u naz obyčajno na 'xyžu | tak po'vim 'aspon, 'št,ir,î 'metry vy'soko | je'den 'furik tam buv hej a do 'toho-m nalo'žyv | vun tod vot'sunuv || inži'n,ir sa po'zerat, 'vytkyz, hej z za'kuta is tym 'pjerom [pierre] iš 'šefom pri'šli d 'domn,i: „bon'žur | bon'žur | mes,'je [bonjour monsieur] | 'pote zo 'mnov“ - pri'vív n,a t tali'janum | tam d mi'xaccí | jede'naccad, 'mís,acu perero'biv-em z 'nima ... 'šiz,dís,at, 'pjat, 'franku na šixtu || 'ale na 'kul,ko ja ' jag-em i'šov do bel'giji | 'pravda | ne'mav-em tyh 'hrošy 'mnoho a'le potrebo'vav-em 'nožiča | hej | jag 'vni poví'davut, ku'to [couteau] || za'šov-em do 'dupky: ... „pane op'xodnik | o 'dajte mi da'kyj 'nožik 'dobryj | po'r,adnyj“ - „našto vam to 'treba?“ - „ja 'jdu do bel'giji | ta že by-m sa ne zahan,'biv s českoslo'vin,s,ka | hej | z bo'daj ja'kym 'nožičat,om | pro'dajte mi 'nožig 'dobryj“ - „ja 'mav 'nožig 'dobryj 'ale doro'hjy“ - „ne 'xyba n,aj to 'bude j doro'hjy ne 'xyba n,aj to 'bude“ ... 'vpxav ja si to'to do ke'šen,i taj pri'šov s 'tym do 'belgiji ...

... po'tomu 'stav-em nat kanca'lar,n,ov || a 'byv tam di'rektor a jo'ho syn byv hin,ž,i'n,ir a 'druhyj 'syn franc byv jak prakti'kant || tod nam pi'sav 'šyxty hej | byv v kanca'lar,n,i | pri'šla ne'd,îl,ka pi'sav-em 'pismo do'mu že'n,î | no 'tak 'marna 'slava 'tinty ne'mav-em | hej | atra'mentu || no tak pi'sav-em z obyčajnov 'tuškov | ne z obyčajnov 'ale s tin'tovov | hej | z atramen'tovov || vun pri'šov d 'domi tot xlop'čisko hej | 'vid,îv tu'to 'nožiča | po'vidad, že by 'ja mu pro'dav tu'to 'nožiča || 'ja po'ví'dav 'n,î | že ne pro'dam || 'ja za'per 'nožiča | 'vpxav mu do ke'šen,i | hej do 'geroka do 'vyš,n,ojî ke'šen,ky 'vpxav-em

mu 'tam | vun sa 'zradovav | da'je me'n,i 'sto 'franku - „ne'xoču“ - da'je mi 'dvasto - „ne'xoču“ - no prišlo na pone'd,ilok | prišov mu o'tec, di'rektor aj brad inž,i'n,ir vun tu'to vka'zav 'nožiča | hej ...

... te'per, ja 'čekav | 'vid,iv-em | že tag mi da'je zaro'bl,ati | popri'zerav ja sa do kalenda'r,a | a'ha 'franc | toh'dy a toh'dy 'francka 'bude || ime'n,iny 'dobr,i || pušov ja | ku'piv ja za 'símdes,at 'pjat, 'franku 'paličku ta'ku kri'vul,ku 'krasnu za 's,ímdes,at, 'pjat, 'franku to 'byli 'nes, ko'runky hej | na 'našy 'hrošy 'šumn,i || a š,i ku'piv-em mu bu'ket hej 'ružy a š,i de'covoj 'fl,aš,ča 'kon,aku || prija'zav mu ja na tu'to pri'n,iž hej | ji'miv ho za 'vuxa 'malo ho put,t,ax | 'francko sa 'zasmíjav | po'd,akovav mi: „mer'si mi'si“ [merci monsieur] i 'hned, 'vyt,ah l,i'truvku z 'vinom i 'vypili z,me si || prišov vun na pone'd,ilok 'rano o'tec ... 'uš to di'rektor 'aj jo'ho 'syn hinž,i'n,ir | prišov i vun tu'to vka'zav - „xto ti 'dav“ - „čexoslo'vak“ - „kot'ryj?“ - „tod i tot“ - „a 'xlope 'čekaj | my mu 'zato po'možeme | hej“ ...

... tag vy'pal,ovali sa 'pecy ... 'vse 'ja ro'biv tam aj hin,ž,i'nir, | no a 'ja 'mav-em ta'ku pro'tekciju v nix | što 'ja obyčajnyj 'čexoslo'vak a lem nas tam 'sím 'bylo hej a tali'janu 'bylo 'tri 'tis,ač | 'vera ne vz,a'li si 'nikotroho | bl,u'bili si me'ne hej ...

... 'pravda 'pivo 'bylo 'místo 'vody | 'dvacat, 'pjatka 'byla načepo'vana 'uš to na'bita || za 'každym 'furikom 'muh-em si 'vypiti 'l,iter | 'uš to ne 'l,iter a'le 'pohar 'piva | hej | bes'platno | pla'tila to kompa'nija || 'dobr,i a 'nanuc sa pla'tilo 'sto 'franku || tag-em tam ro'biv 'najmenše 'mís,až, | hej | 'nebo 'vže jak sa 'pecy 'vypalili 'už 'byv aj 'koks ... no s 'peca tek'lo | tam sa pa'lilo s 'koksom | hej | z 'vuhl,om || 'no 'vže ji'noj je 'hned, | za 'každym 'furikom 'vypiv-em si ma'loj 'pivo || tek'lo z 'n,a no bo 'mus,ilo te'či no bo n,a pek'lo || 'ale 'placa 'dobra 'ja sa 't,išu | že 'doma sa že'na u't,išid, že 'hrošy juj za'ženu | hej ...

... a'le byv tam 'kuz,ma z bra'covec | 'vid,iv | že 'ja ta'ku 'placu dosta'vu - „brate 'danku 'ja 'pužem gu ce 'robiv | xoz mi š,e ra'xovaz n,e 'buže“ - „ta 'kuz,ma 'bratu n,e'možeš bo kec ce n,e'prijmu | ta 'n,emožeš“ - „no tag 'ja 'vizim | no tak 'ti tam 'šcesce“ - „no tag bohu ze'kovaz | mam“ ...

...no j tag ja tam za jede'naccad, 'mís,acu ro'biv hej || no 'ale sa počítat, že-m tag aj ro'biv | že tri 'dny a 'dví 'noči 'muh-em 'vytrimati bes spa'n,a | xa'bj mi da'li inž,i'n,ir 'spati na 'obít | ho'dinu-m | 'možno dako'li 'pul a 'časom aj 'dví mi 'dav hej | 'abo tri ... 'muh-em 'vytrimati a 'jag-em du'stav 'vyplatu un, n,a po'pleskav | „bon gar'son“

[bon garçon] | 'tot 'šo n,a vy'plačovav | hej || po'pleskav n,a po 'ramenax | „bon gar'son“ ... 'ej | 'doma 'uz 'zavid,at, | 'e | vun tam za'rabl,ad, 'l,išpše jag u ame'ricí | hej ... /

Розповідав чоловік, народжений 1899 р; див. також № 3, 5, 11, 12, 13. Записано 1962 р.

(1), (2) Імітує словацький діалект.

5 / ... jag ja prišov s 'franciji | no tag n,a 'malo prozy'vali aj fran'cuzom | hej | .. ked, da'šo - „ta 'šo - vun je fran'cus“ - 'ale 'ty 'našy 'l,uđe ne 'znali si po'dumati | 'šo to je | 'pro što my tam 'byli | 'ne že lem 'ja sam u 'franciji 'byv | nas tam 'vece ...

... 'najxudob'n,iš,i 'šli do 'belgiji | do 'franciji 'vže 'musiv 'malin,ko 'byti bo'hatšy hej | bo tam 'vže 'l,išpše vybe'rali || a š,i bo'hat,š,i 'šli do ka'nady | do 'argen'tiny | no a'le ja 'šov do 'bilgiji a z 'bilgiji (1) do 'franciji || no te'per, si ne počítavut, | že pod,l,a 'čoho my tam i'šli | 'nebo 'mali z,me v tri'catum 'roku ros'počed hej 'aj živo'čišnyj | 'aj po'vidat, promi'slovij aj kapitalis'tický || my z,me 'pod,l,a 'toho 'šli 'jag-em 'nes,ka 'čuv z 'radia | že by'vala 'naša repu'blika kapitalis'ticka 'byla lebo jak ...

...dumav si 'joj | to ne 'znajte | ne 'znajte šytkej jag baču || tak tag nazy'vali 'našu repu'bliku | že 'byla kapitalis'ticka 'pod,l,a 'toho 'dovodu že jag me'ne nazy'vali že 'ja fran'cuz a'le ne 'znali | čo'ho ja tam pušov || my z,me 'mali nedo'statok pi'n,azi | naš 'štat | bo na 'kul,ko kapita'listy 'mali 'vus,emdis,at pro'centu hej pi'n,azi | a my z,me 'mali lem 'dvacat, kristi'jane || no 'dobr,i a'le kapita'listy | ja'koz, jim 'šos, prišlo do 'holovy | 'vni tu'to zača'li m'i'n,ati na 'stríblo na 'zoloto | hej i zača'li tu'to za'kopovati tu'to do 'zeml,i ...

... no 'ale na 'tul,ko 'možu 'byti prosví'š,š,enyj hej | aj muh by-m to vka'zati | na kot'rum 'mís,t,i ja 'vid,iv | šo v hu'mennum 'vyšše su'domky | ko'pali tam tri'je 'xlopi za'klady 'pravda | tak 'vže 'dum 'vystanovlenyj | tag 'dvome 'byli tag je'den 'bl,iško 'sebe a 'tret,ij byv tak na 'boku hej ko'pali s krompa'čami | 'vže 'zeml,a 'byla za'merzla || našov tam je'den 'dví 'fl,ašky a v tyx 'fl,aškax v jen'nuy zolo't,i | strí'ber,ní 'hrošy | hej | a v 'druhuj ho'dinky zolo't,i a zolo't,i re't,asky hej || no 'dobr,i | 'vni 'dvome s 'tym po'vt,íkali do 'xyš tam ne da'leko hej | tot 'tret,yj sa pri'zerad, že ho ne 'kličud, | pušov 'hned, it

poli'cajtovi 'nebo 'ččomu tam hej | za'hlasiv | odo'brali vod 'nix tu'to | ne 'znav ci jim da'šo da'li 'abo n,ît ...

... no i tag my z,me 'mali nedo'statok pi'n,azi || no a te'per, 'hvar,at, | 'štad byv kapitalis'tickyj | ta by'vala repu'blika || tad, hej 'ale že 'nam ne 'bylo kapitalis'tickoj || my 'musili cesto'vati || bo jag 'bylo ta'kyh 'mnoho l,u'di | že 'napišo 'šov is 'prahy do 'liješu [Liège] | to 'bylo 'napišo 'jti 'dvaccat, 'pjad, 'nnu (2) || a 'nelem z 'našoho 'štatu || i ma'd,are tag i'šli z buda'peštu do 'liješu 'dvaccat, 'pjad, 'nnu 'napišo | 'pomoči ne 'bylo a je'den 'šov na bi'cigl,ox || ne 'bylo to 'mnoho 'treba pi'n,azi po'žyčiti | 'šimsto ko'run to sto'jalo || no a'le 'marna 'slava | ked, ne 'bylo de tu'ty po'žyčiti ...

... no 'dobr,î | te'per,ka 'pojed,n,î 'l,ude 'znavud, nada'vati | to a 'to | 'dumav (3) so'bî 'no | 'jag-ez,me 'jšli na hra'nici tag 'byli z,me v va'gon,î aj slo'vaky aj po'l,aky hej | kot'r,î 'vytky 'l,ude 'byli || ked, byv na kun,'ci 'čexoslo'vak a vka'zav paš'port: „ha'lov mis,'je | vi'zit | vi'zit“ [monsieur, visite, visite] - vka'zali z,me na n,î'meckuj hra'nici - vka'zav-em paš'port - „a | 'čecoslo'vak || 'ales | 'ales“ [alles] || 'žadna vi'zita || na 'každum va'l,iz,î [vaise] | na 'kufriku zro'bili z 'bilov 'grijdov 'križig - ho'tovo || xoc, tam 'byli j po'l,aky | a'le ked, 'nahodov po'l,ag 'byv - „polonij“ [polonie] - „ano | polo'nij“ - „vi'zit!“ - 'vže j my - čexoslo'vaky - 'mus,ili vtv'a'r,ati 'kufry || no te'per,ka 'ket, si po'dumajme | 'pod,l,a 'kohoto 'duvodu 'bylo ... 'každjy 'može ne'znaje | jak 'stavili 'našyx prezi'dentu za prezi'dentu | to da'vali š,i jim 'hodnos, prida'vali t 'tomu | hej | byv gene'ral, | da'li mu mar'šal gene'ral,a | tak pil,'s,uc,kyj si 'žadav mar'šala du'stav a 'naš ne'buš,čik ta'tiček ma'sarik vun si 'žadav | že by jo'ho 'naronnos, po 'evropî 'mala 'volnoz, hej | tag 'našy 'pol,l,a 'toho 'kufry ne vizitero'vali ...

... ro'biv-em z 'vulmi 'tag-em 'mav 'mís,ačnyj 'plat | 'pravda | 'vže-m to poví'dav byv raz || a'le 'zle mi tam ne 'bylo | bo 'byv-em zdo'rovjy 'xlob molo'djy a tak a ta'kohoto 'vs,ahdy 'l,ubl,ad, i ko'n,a | kot'ryj zdo'rovjy a 'dobr,î 't,ahne | 'l,ubl,ad, jo'ho | š,i ked, by ne po't,ax | taj 'pubjut, | 'bjo 'bjo ... no tag i my ro'butniky | hej | jak v ču'ž,uj 'zemlî | 'musili z,me 't,ahati ...

... 'najvece 'jiv-em solo'ninu bo tam solo'nina tu'n,a 'byla || 'mav-em mís,ačno 'pjat,sto 'pjades,at 'franku na jen'nuy 'farmî a na 'druhuje-m 'mav 'š,ís,to 'pjades,ad, hej? | no a solo'nina 'byla 'tri 'franky 'kilo ta ked,-em 'mav 'dvacat, 'franku na 'den, a 'ked,-em za 'dejat 'franku ku'piv 'tri 'kila solo'niny 'vera na 'tyžden,-em jej 'nezzív || 'vypiv si 'palin,ky | bo v desce'lerni [distillerie] to 'bylo v 'franciji hej 'dva 'roky

| 'tret,ij rug ro'biv-em na 'druhuje 'farmî | tam ne 'byla palin,čar,n,a || no i da'lo sa špuro'vati | lem že i 'musilo sa špuro'vati || ras pri'šli 'do mn,î 'dvome 'xlopce hej do 'xyž a to 'byli bez ro'boty | po'vídad, je'den 'druhomu: „brate | ke'by z,me ta'kohoto našli že by 'mav jen'nyh 'dvasto 'franku | 'zabjeme ho“ - no a 'ja 'mav-em tag 'budu 'hvariti 'najmenše 't,ís,aču 'franku | bo 'mav-em | bo-m ro'biv | tam 'mav a špuro'vav-em a 'dem jih 'mav - u 'šapcí | ku'piv-em si ta'ku 'šapku | šo 'mala futro obyčajnoj aj kauču'kovej tag že by 'hrošy ne 'zmokli || 'futro 'ver,xn,oj 'malin,ko otpo'rov ta tam na'pxav tyx 'stovok do 'tojš 'šapky 'doky mi 'šapka ne 'si'd,íla vo'soko na 'holovî || jag 'ja tu'to vod nix 'čuv | 'čekaj | ja si 'mušu ku'piti o'xranu | 'vni by me'ne 'zlod,íji za'bili || no | 'zabjud, n,a | no ta 'što ...

... pu'šov ja ... ku'piv ja si o'xranu | piš'tol,u na pjad, 'naboju | tam sa da'lo tak ku'piti jag u nas 'švabliky | 'zapalku | 'aj ku'piv si kar'tušy [cartouche] hej | do 'toho ka'libra || ku'piv-em si kar'tušy ... popi'sali n,a hej | i 'dav 'dva 'tyž,n,î 'prijde ... no 'tajak poli'cajt | 'nebo jak pre'ceda v naz hej | lem že byv v uni'formi || 'gazda sa pri'zerad, | mi'šel du'drij: | „što no'voho“ - 'prosit, sa ho: „de tu je lad,i'slav 'danko?“ - „ta 'tu je | 'što no'voho?“ - „niž, ve'likoho | 'pod, i ty zo 'mnov“ - bo tam si ne 'dvojat, | 'pane | 'pane || 'vyšli ho'r,î | po'kl,opkali do 'dveri: „an'tre“ [entrez] - vo'šli 'vdnu: „vy sa me'nujete va'sil, 'danko?“ - po'vídad, mi po fran'cus,ky - „ano“ - „vy si ku'pili to a to | tu pi'štol,u?“ - „ja si ku'piv | hej | 'pravda“ - „majte jej 'tu?“ - „mav jej“ - 'vyt,ah-em s pud 'zaholovka: „tu je | 'n,î“ - „a 'našto je vam to?“ - „šo je 'našto mi je to? to 'bylo tag i tag | nočo'vali v 'mene 'dvome 'xlopce hej“ | 'ale to ta'kí šo xo'dili za ro'botov 'možno 'dva 'tri 'mís,aci | hej - i 'znavu jak sa me'nuvut, 'ale ne 'xoče mi sa po'vísti | 'možno by sa zahan,'bili ne 'byli to 'pravda z 'našoho 'štatu | boh 'znaje jak tam 'žyvut, | čo'ho by-m š,i jih han,'biv - „tag 'hvarili | že ked, by 'nahodov ta'kohoto čolo'vika našli na pu'ti | že by 'mav 'dvasto 'franku ta ho 'zabjud, | 'dumav so'bî | 'bože 'muj tad, ja 'mav 'doma fami'liju | ta že by me'ne za 'moji 'franky za'bili | ta 'ja si 'kupl,u o'xranu | 'čej n,a ne po'trestavut, | 'pravda | ja si to ku'piv“ - no po'vídad, mi: „a 'majte 'hrošy | že s,te ku'pili to si na o'xranu že 'majte 'hrošy?“ - „mav“ - 'z,n,av z 'holovy 'šapku | 'vyt,ah 'žmyt 'stovok | po'loživ na 'stul: „si vu 'pli mes,'je [s'il vous plaît, monsieur] | 'n,aj sa 'l,ubit, | poči'tajte si“ - poči'tav si 'hrošy | po'pleskav n,a | napi'sav mi do 'kartindi'tij [carte d'identité] | po'vídad: „možete jej no'siti ... nic sa vam ne'stane“ ...

... tak tak sa 'das, ku'piti | lem že 'spravnyj čolo'víg 'mav by i v 'naz 'mati 'tak | po'viž,me hej | jag 'ja na kun'ci va'lalu | jag 'byli bande'rovci v 'n,a 'dvome hej | to ne že by-m 'pl,iv a'le byv ka'pitan 'doxtoř | v 'n,a 'byv na'kul,ko že 'ja | jag-em byv za 'toho mi'zernoĥo prec'cedu | 'jag-em 'perše povídav | že 'š,iz, raz je'den 'tyžden, ja 'byv v 'snin,î 'napišo a s 'sniny || a 'vže tag 'bylo 'paru 'razy | šo 'svítlo v 'snin,î zasví'tilo na 'večur a ja š,i byv u 'snin,î | te'per,kad, 'dvaccat, 'pjat, kilo'metru do'stati sa do'mu nuč'nov 'hodinov a v 'zimí | 'vera 'bylo mi dost || 'ale 'marna 'slava | 'nahrady za to ne 'bylo | š,i 'može 'xtos, sa i 'vykričav || že by tu čolo'víkovi 'treba o'branu a 'š,i ta'komu | šo na kun'ci va'lalu 'pravda | 'každomu do 'ruk to ne 'treba | 'treba 'mudromu čolo'víkovi | ta'komu | šo sa 'n,îgda z 'nikym ne 'zobje | ne 'zvadid, | ne 'l,ubit, sa 'vpiti || jag 'hvar,ad, 'holoví zdo'rovja ne za'xybid, || jo'mu 'druhomu čolo'víkovi 'n,iz, ne za'xybid, 'dobroj 'ale 'boĥu žal ne'je | 'no | 'bylo 'ale ne'je ...

... bo 'jag-em 'byv za bi'rova ta nano'sili mi 'tam š,i 'aš kulo'metu || no a'le 'treba 'bylo doz,da'ti | jag 'roskaz je 'roskas || no byv je'den čolo'víg iz 'marĥov | ne 'xoču po'vísti na 'meno kot'ryj z 'našoĥo va'lalu hej | pripo'jili sa d, 'n,omu 'des, tam 'dvome bande'rovci || aj vun z 'nima du'šov 'aš t koč'a'novi | 'vže tag na ko'nez va'lalu ne 'bylo to na ko'nez lem ta'ka 'vulica | hej | tag od 'mene 'možno de's,ata 'xyža hej || 'dobr,î | 'vni tam zu'stali do 'večara a 'vvečur 'nigde ne 'šli lem 'losno do 'mene || 'dumav si | ne toh'dy-m si 'dumav | lem te'per, si 'dumav | že jak to 'malo sa 'stati || no a'le od'razu do 'xyžy ne 'šli | 'nebo na 'tul,ko v 'xyžy 'byli 'dvome 'xlopi || va'sil, vasi'lega aj jan budra'lak || pri'šli si 'žadati povo'len,a na le'penku hej | bo 'samo 'znišen,î 'byli | ta že by 'aspon, 'tojî le'penky du'stali a bes povo'len,a ne mo'hli du'stati ...

... jag 'vid,îli bande'rovci | že 'xlopi vody'šli a v nas š,i je'dino 'jedna svi'n,a v cí'lum va'lal,î zu'stala ... zu'stala v naz jen'na svi'n,a a pol,'la 'toĥo 'duvodu že 'vna 'byla 'uš 'porosna to 'byla 'matka 'tri'ročna a 'druĥyj 'den, už 'mala ma'l,î || no ta že'na 'nesla svi'ni 'jisti hej | 'jde je'den do xyš || 'joj pri'zerat, sa | ta tam i 'druĥyj je | vo'šov i 'druĥyj a'le 'vvid,îla | že sud, v vo'jinskuj uni'formí || no na'kul,ko v 'mojuy 'xyžy 'byv aj 'doxtoř ... že'na po'tixo vtvor'ila 'dver,î tam do tam'tojî 'xyžy i po'vídat,; „pane kapi'tane | 'pane 'doxtoř | v nas sud, bande'rovci“ ...

... pri'šov 'doxtoř | vtvor'iv 'dver,î a je'den 'vže sa zo 'mnov 'hadav 'ale tag 'ostro hej | byv to po'l,ak po 'pol,s,ky ci byv po'l,ag 'abo 'n,î

a'le po 'pol,s,ky ... 'ale na'kul,ko ka'pitan pri'šov 'hnet, | vtvor'iv 'dver,î i - „dobri 'večar | 'dobri 'večar“ - 'vni sa popri'zeravud, na 'n,oho || no 'pravda | ja zač'av večer,ati jak tu'ty 'xlopi vody'šli | no tag bande'rovci na'trafilo n,a 'šo-m večer,av hej | no 'kul,ko tam 'toĥo 'xl,îba 'bylo | ne 'bylo cí'lyj 'xl,îb u'že hej | tot | šo bis,ido'vav zo 'mnov po 'pol,s,ky hej | 'xlíp po't,ax t 'sobí sxo'vav si pot 'paxu i „dobra noc“ | 'dobra nož“ - ody'šli ... 'hvar,u 'doxtořovi: „pane 'doxtoř 'ane piš'tol,î 'žadnoji ne'majte | 'ane 'to“ - „pane prec'cedo | co by z,me ud,e'lali | 'kdiby-m 'mav piš'tol,u?“ (4) ...

... 'dumav si 'ano | to 'tot čolo'vík kot'ryj 'byv s ko'rovami a s 'tyma bande'rovci | vun 'mus,iv 'mati na 'mene da'ku 'zlus, | hej | tak tu'ty bande'rovci | bo 'znav | že 'tam kolo 'xyžy 'čekali | kolo koč'a'na 'byli 'tam vvo'šli do 'xyš tat, š,i ne 'byla nuž, | že 'bylo sa ne svítlo | svítlo sa i tam u 'xyžy || n,îd, 'vni 'runo 'šli do 'mojeji 'xyžy || no a na'kul,ko š,i t 'tomu ja muro'vav-em si ko'moru z val,ku hej a 'jag-em byv za bi'rova | du'stav ja 'listky hej na 'obuv || 'mav-em to v 'vescí | 'pravda | 'teplo 'bylo v 'den, | ja 'vestku po'vísiv tam hej na 'klinec | ja za'byv u 'n,uj | 'bylo tam i 'paru 'sto ko'run | tag ne po'vím | že 'mnoĥo 'ale 'tristo 'lebo 'štir,isto ko'run da'jak tag no 'bylo to || aj tam tu'ty 'listky 'byli || bande'rovci j tu'to vz,a'li | no ne 'xyba za 'tyma 'tristo 'abo 'štir,isto ko'runami 'ale tu'ty 'listky | to 'l,ude 'budud, mi povídati | že 'prid,el ne du'stanud, 'obuv - 'bída ...

... no 'dobr,î | 'byla 'taškos,t, 'nelem 'nam | 'byla 't,áškoz, aj 'našomu ve'ducomu 'novtarovi 'cuprakovi || i'šov vveli'konnu 'pjatnicu is 'turanom is 'sniny na 'voz,î | 'dumavu že jix fur'man 'byv va'sil, 'kusin || stano'vili | to 'bylo v veli'konnu 'pjatnicu | ja 'byv-em na 'zahorod,î | 'kolo 'stromiku hej | bo ja 'mav 'zvyčaj 'stromiky popo'zerati | 'l,ubl,u jix pesto'vati | bo tag 'maje 'byti - „pane prec'cedova | pre'ceda 'gde?“ - „va'sil,u 'hov!“ - „što je?“ - „po 'hev | 'pod, | ne'bore | pan nov'tariš t,a 'kliče“ - „čej 'spravdy?“ - „hej“ - pri'šov ja - „dobryj 'den,“ - „dobryj 'den,“ - „jak sa 'mame 'pane prec'cedo?“ - jed'nomu 'ruku | 'druhomu 'ruku po'dav-em - „pane pre'cedo | ja'ky je 'dnes,ka vel,kyj 'pjatok ta'ku 'budu 'mati aj 'vel,ku noc“ - „isce | 'pane ve'ducyj 'novtar“ - a 'dumav si | 'bída - „pane 'danko | tak ci ne za'biv tu da'xto svi'n,u da'ku | ci ne za'rizav?“ - „pane ve'ducyj 'novtar | 'žaden | je'dino te'rajšyj prec'ceda“ - a jo'mu od'razu to ne pri'šlo do 'holovy | 'dumat, si 'dumad, - „jot, tat, to s,te vi!“ - „ano | to sem ja“ - „no“ - po'vídam - „no | 'pane ve'ducyj 'novtar 'daco si po'možeme“ ...

... 'pravda | vodyšli hej ne 'dav-em mu 'takoj do ruk 'ale v naz byv ta'kyj 'zvyk | že 'pošta 'byla na 'vlyči | 'byla ta'ka 'banka bl,aša'na hej | 'byla na n,u,j ko'lotka | 'pošta | poš'tova 'baksa hej || no 'mav je'den 'kl,učig 'ja | 'druhij nov'tariš || 'dobr,î ja tuj poš'tar,c,î zaba'liv fa'lačča solo'niny hej | tag 'možno za 'puv 'kila obyčajnojî a za 'puv 'kila vu'ž,enojî | hej || no poš'tar,ka na ne 'znala že 'što to 'nese | jak priš'la tam id, 'n,omu | vun tu'to vtvo'riv | popri'zerav sa na to i priš'ov do kanca'lar,n,î | tu do 'bulšojî 'místnosti | de 'vece 'naroda | vtvo'riv to - „poze'rajte 'l,ude po'sut,te tu'ty 'dva 'kusky sla'n,inky 'što to sto'jit,“ - no tag 'l,ude tu'to posu'dili na 'sto ko'run || zaba'liv vun 'sto ko'ronu to'tu hej i za'hnav | po'loživ do 'pošty i me'n,î poš'tar,ka pri'nesla | 'dobr,î ...

... te'per,ka 'bída 'zas, i 'našy 'l,ude | my si jed,n,î 'druhym pomy'hajme || 'ale vun 'vid,iv | že na'kul,ko ja ta'kyj no po'viž,me šo by-m l,u'biv pomo'či ked, by-m 'hoden | vun sa na n,a ras popro'siv | že ras | 'ne lem me'ne 'ale 'každому bi'rovovi pi'sav do svoho 'obvodu | pa'nove prece'dove | ras sa v ži'vot,î na vas 'prošu | po'mos,te mi da'što | ban'durok 'aspon, 'paru 'kila a ke'by aj fa'sol,î | to by 'bylo 'dobr,î a ke'by kuz 'jačmen,u aj 'to by 'bylo 'dobr,î || no na'kul,ko 'mav ja 'pravda i vibor'niku ši'kovnyx || va'sil, kyž, byv putprec'ceda | ja byv prec'ceda | puš'li my po va'lal,î | ta 'xto 'kul,ko | da'gde naz i 'vyhan,bili | že sa nov'tariž 'može po'starati v nas | že by 'my du'stali || 'dumav so'bi | 'starav ja sa v 'vas aj vun sa 'starad, dustaje'me 'prid,il | no 'ale jo'mu ban'durog zda'lo sa 'par | 'dumav so'bi ked, ne du'stanu 'nigde | ta xolem da'kyh 'svojih i 'ja ne'je zho'rityj | da'kyx 'svojix || no 'ale to by 'byla 'han,ba | kuš,ok ta'koj hi vo'katoj | bi'ruv si ta'ku pro'tekciju 'hladad, | za'hnav mu tam ban'durok taj fa'sol,î taj | puš'ov ja po 'l,ud,ox || nazbe'rali my miš'ok kupri'janyj jag my 'kličeme | 'ej 'dobr,î | a bura'l,ova ke'by zdo'rova da'la i 'malo fa'sol,î | 'byla to gaz'dyn,a 'dobra | da'la i fa'sol,î ...

... hej vže 'veselo 'jdu | 'majme ban'durky a 'majme fa'sol,u || 'ale 'što š,i 'jar,cu ne'je || no nič | te'per, ko'li tu'to je || i'šov 'vojnar na 'vlyž, o'rati naž op'čan hej a vun sa priže'niv | vun byv z ver'xoviny | z 'bulšoj š,i jag my | z zakar'pac,kojî | vun sa tu priže'niv | 'pravda | ja mu po'muh | že tu zu'stav hej || i 'šov vun o'rati na vlič | ja ho zastano'viv po'loživ mu tod miš'ok ban'durog na vus | 'bjo || 'možno š,i 'naš 'pan ve'ducyj 'cuprak | 'možno š,i v kanca'larni ne 'byv | 'možno š,i 'spav aj to tag jag baču 'bylo || po'kl,opkav do 'dveri - „xto tam?“ - „ja“ - „xto ja?“ - „vojnar“ - „a'ha | 'co tam no'voho?“ - „tu

vam prec'ceda 'šoz, za'hnali“ - „hej?“ - „hej“ - priš'ov | popri'zerav sa - „pekne 'd,ekujem aj 'vam“ - 'dobr,î ...

... te'perky jag by to š,i me'n,î 'jar,cu me'n,î zo'hnati || no ta jag že | jag 'hvar,at, 'myje 'ruka 'ruku 'ale 'vbî ta 'bude do'br,î ... jag by 'toho 'jar,cu zo'hnati 'ale 'naša su'sída ne'buška 'an,ca botu'l,ova 'vna 'znala po ma'd,ar,s,ky a jak 'tu ma'd,are priš'li | ma'd,ar,s,koj 'vos,ko | hej | ta 'vna 'mala ta'kyj 'zvyk | šo 'vna sa ne han,'bila ta jim 'hvarid, po ma'd,ar,s,ky | no - „tad, my 'hvarime | že 'vy s,te ta'ki bo'hat,î | hej | z bo'hatoho 'kraju | 'ale da'šo mi 'dajte“ - „a 'šo bys,te tak xo't,îli?“ - a 'pravda 'mali 'vni tam aj 'jarež aj o'ves - „no ta 'jar,cu“ - 'arto (5) nebo jak po ma'd,ar,s,ky || da'li 'vni juj tag daz 'dva 'metry 'jar,cu 'toho hej | 'vna sa post,ižo'vala ... 'uš to 'vid,ili | že v 'xyžy mi'zernuj | da'li juj || a 'vna 'mala xlop'čiska | šo š,i 'bohu 'd,akovati 'žyje || a 'moho ne'buš,čika 'zlod,îjî - 'n,îmci po'strílili | 'pravda | š,i žyv 'dva 'tyžn,î a do 'vubl,î vot't,ahli ho do špi'tal,u | tam ne'buš,čig zu'stav le'žati i tam le'žit, | ja š,i mu 'dav 'pomnig zro'biti || ta tu'ty noha'vičata ... 'dumajme si avku'rad 'dobr,î 'tomu botu'l,ovomu || 'ja 'dav tu'to a 'vna 'hvarid, | ne'buška: „'joj | va'sil,ku a 'šo vam za tu'to da'ti?“ - „niž, | bo'tul,ko | ked, bys,te 'mali 'jar,cu“ - „oj 'majme | va'sil,ku | 'majme | da'me | my 'majme 'toho 'hodno | da'li mi ma'd,are | bo ja pro'sila | da'li 'vni me'ni“ - 'pravda | da'la 'vna me'n,î 'toho 'jar,cu ne'buška | 'vže 'ja 'mav-em pro 'sebe 'aj š,i ve'ducomu 'novtarovi za'hnav 'paru 'kila | hej | 'zmyh,ad, | n,aj sa i vun 'zmyhat, | ked, 'maje 'd,aku | 'može mu 'treba 'kur,cî hej ...

... 'no po'síjav vun 'jarež, hej | 'dobr,î | byv v naz 'zvyk ta'kyj jag i te'per,kad, je jde'me na 'sxuzu | no 'ale bi'rove 'jšli do nov'tariša 'he || zyš'li z,me my sa 'tam a vun 'mav ta'kyj 'zvyk sper'su nam da'vav do'han | pa'pirky | dako'li i novin'ky 'byli 'dobr,î 'místo pa'pirok ... a novo'sil,s,kyj prec'ceda 'hvarid, mi | 'vže-m za'byv jak sa meno'vav || 'hvarid, ve'ducomu 'novtarovi: „pane ve'ducyj novtar | 'danko by ne 'musiv 'brati | bo vun te'per,ky ciga'ret,l,u za'verx“ - „helete | pa'nove prece'dove | ja vaz 'nehan,bl,u | 'ale 'moja 'žadus, kotru ja 'žadav od vaz lem 'paru 'kila ban'durok a kovba'suv 'najhurše byv poško'ž,enyj z 'našyh va'lalu to 'znajme 'dobr,î | a'le 'ja koba'sus,koho pre'cedy | 'nelem koba'sus,koho pre'cedy a'le koba'sus,ky ban'durky ja 'vže 'dovbav | 'vže 'jîm z nix || taj bo ji 'jarež,-em po'síjav | taj bo j fa'sol,ku posa'div-em | 'čekav (6) | že 'vyroste“ ...

... 'pravda | ne 'bylo to za'dar,mo | za'hnav vun me'n,î 'hrošy ... za ban'durky 'sto ko'run | hej | 'dav ja to'to potpre'cedovi - „ne'bore

va'sil,u roz'nes, 'tym 'l,ud,om | roz'nes, tat, xo'lem po 'par ko'run jim daž hej" ... no | 'pravda | vun roz'n,iz va'sil, 'kyž, hej | potpre'ceda || 'l,ude 'nixto ne vz,a'li a'ne ko'runu | bo to da'xto 'dav 'kilo | da'xto 'dav 'puv 'kila | tag mu 'možno 'bylo | že 'xto 'mav 'najvece ta 'dav 'najmenše hej | bo to tag 'byvat, ... 'l,ude ne xo't,ili 'vz,ati | 'pravda | tyx 'sto ko'run zu'stalo v 'mene hej ...

...ale 'tomu 'vojnarovi ras pri'šlo 'štoz, 'že vun zakarpa't,an | 'dobr,î a 'ja 'vže | 'byv-em š,i pre'cedom 'ale me'ne ne 'klikali | by'valo ho pre'cedu 'klikali fe'dur,ca jan'ka kot'ryj š,i byv vpered 'mene za bi'rova | hej | a toh'dy byv za bi'rova ... aj 'kost,a ne'buš,čika 'miž,a | vun 'byv pudbi'rov || a ja 'dryva na 'dvor,î ko'lov a 'vni nady'šli poklo'nili sa je'den j 'druhij a po'tomu puz,n,iše 'jde j vun - „slava 'susu 'xristu“ - „slava na'víky 'bohu“ - „kumču | 'de boh pro'vadit,“ - „ej | 'kumču | pro'pala by bala'muta | tat, 'kličud, n,a do 'vlyči ja'kos, 'šoz, ne 'znav 'šo i by'valyj bi'rov tam i'de | i pudbi'ruv“ - 'joj | me'n,î 'vže 'šoz, do 'holovy 'silo | 'joj ne 'dobr,î to 'šos, || a'le sa 'hvarit, 'xto sa ne 'lenit, | ta sa mu ze'lenit, a čolo'vík ked, ne'maje v 'holoví | ta po'tomu 'maje v no'hax || tat, ked, bo'že za'varuj | da'šo 'zle | ta 'hríx čolo'víka zahu'biti | 'pujdu ja 'tam | 'može by-m da'šo po'muh hej ...

... pri'šov-em do nov'tariša | 'vže sa nix 'prosit: „pane pre'cedo | jak to 'bylo | ci 'žadav so'bí tot 'pan 'vojnár 'štatnoj op'čanstvo?“ - 'dumav ja si 'no že 'ja 'ane tam sa nevber'tav t 'stolovi ja pu'šov d vob'lakovi ta tam si vyni'mav pa'pir,a ta sa prize'rav do pa'pir,a ta 'sluxav - „a ci ja 'znav“ - hvarit, tot pre'cedovi 'kos,t,ovi 'miž,ovi 'samo ci 'žadav si - „a ci ja 'znav“ - a'ni je'den 'niž, ne 'hvarit, | 'dumav so'bí ja'ki 'ste čud,n,î ... tak 'prosit, sa tag 'dovho | že me'ne tu'to na'merzilo | ja 'hvar,u: „po'sluxajte 'xlopi | ne'možut, 'pan ve'ducyj 'novtar napi'sati - a ci ja 'znav | a ci ja 'znav - jak | 'šo tu'to 'značid, - „a ci ja 'znav?“ - po'vičte hej | n,i | po'vičte 'pravdu ... vun by'vav i na 'vlyči tam 'mav i sobašnyj 'list || no 'ja 'dumav | 'že 'štatnoj op'čanstvo ne 'treba 'bylo | no a'le 'skratka | 'hvar,u | tak to mo'hlo 'byti || v naz 'byla 'vojna ve'lika hej | 'mav a'le zho'rilo v 'vojn,î | mi'nulo sa“ || 'ale 'už-em sa s tym za'brav ne 'čekav-em ... a'le vun na'kul,ko byv 'znamyj čolo'vík | 'vera u 'paru 'tyž,n,u my sa zy'šli - „kumču 'hov tag-es,te mí 'dobr,î zro'bili bo ja 'byv 'mu,sív 'každyj 'mís,až 'abo 'možno puz,n,iše pla'titi hej | bo 'ja 'byv ne'byv českoslo'ven,skym op'čanom“ - 'vyn,av me'n,î 'sto ko'run i po'dav me'n,î || 'ja 'hvar,u: „oj | ku'motre | ta to sa ne ho'did, bi'rovovi vz,a'ti“ - „joj | 'kumču | ja by sa

po'hn,îvav | 'bože za'varuj | že by s,te ne vz,a'li || tad, 'bohu 'd,akovati 'ja 'hrošy 'mavu“ - 'dumav si 'no | 'pravda | š,i mi 'n,îgda ne po'vív že 'dav mi | hej || zro'biv ja jo'mu 'dobr,î | zro'biv vun me'n,î 'dobro || no i 'pripady ta'ki 'byli hej ... /

Розповідав чоловік, народжений 1899 р; див. також № 3, 4, 11, 12, 13. Записано 1962 р.

(1) Розповідач варіює 'bilgija | 'belgija. - (2) 'dnu. - (3) 'dumavu. - (4) Тут передається чеська мова. - (5) Мад. „ápra“. - (6) 'čekavu.

6 /... ta 'tag-em 'byla | ko'li po 'vojn,î z,me ne 'mali 'šat,a | 'mala-m 'troj d,îti | pri'šla zi'ma | 'd,îti mi 'byli 'hol,î | to 'bylo po 'fron,t,î | 'tag-em ču'vala | že v 'čexax da'vut, 'šat,a | 'ta-jem zuxa'bila tyx 'troj d,îti a ve'likov 'staros,t,ov-em i'šla || bo i 'muž 'byv ne'zvesnyj a 'd,îtočky-m zuxa'bila lem na 'boha || 'tag-em sa 'duže bo'jala | že 'ja v 'ces,t,î 'vmru a 'd,îti zu'stanud, mi 'siroty | a pro tu'ty 'šaty ja lem i'šla ...

... pri'šla-m | 'pravda do čex | tam 'byli 'dobr,î 'l,ude | 'trafila-m do 'dobryh l,u'di | šo š,i i te'per,ka mav 'kabat | v 'zimí ko'žux | šo mi jen'na 'pan,î da'la || aj 'd,ît,om-em pri'nesla 'vbuti aj š,i sestr,i'nym | bo i'ši po 'vojn,î mi zu'stali ... 'tri 'siroty ... 'sestra 'byla 'xvora na 'tifus 'tiž 'jako 'sirota | 'byla | šo tak pri mi || a je'den 'xlopec 'tiž byv 'sirota ot ses'try 'druhojî 'najstaršojî || a tod i'š,i 'byv i ra'nenyj || a 'ja v ta'kyx t,aš'kost,ah 'byla | že ked, 'byli 'xvor,î ... lem 'ja jed'na xo'dila pomîž,i 'n,î 'tajak 'pjana is 'slabosti ve'likojî ...

...ane ne 'bylo 'cukr,u | 'ane ne'mala-m molo'ka | 'lem-em 'vodu pereva'rila ... a tag 'box po'muh me'n,î pere'byti tu'tu 'strašnu 'vojnu | kot'ru 'vže ne 'xoču 'ane v 's,n,î 'vid,îti 'vece || a po'tomu š,i-m 'byla 'xvora na nervo'zitu | bo ked, muž mi byv ne'zvesnym a o'stalo mi 'troj d,îti aj 'xyža mi zho'rila | tag 'ja 'vže 'dumala | že 'ja 'hynu zu 'šyt'koho || a 'ja š,i du'stala i nervo'zitu | že ked, byv sa muj muž ne 'vrativ 'nazad iz 'vojny do'mu | v šte'riccat, 'šestum 'roku | to 'vže 'bylo 'puzno po 'vojn,î | tag i 'ja 'može 'byla s 'toho 'vmerla || 'tag-em si 'žyčila | že ke'by-m š,i 'svoho čolo'víka raz u'vid,ila ta by-m u'merla aj zdo'rovoho 'vozduxu že by-m 'dyxnula || to n,aj už 'bude 'šyt'koj || bo 'ane 'vozduxu zdo'rovoho ne 'bylo | 'ane s,l,î'du 'dobroho 'ani | 'tag-em si 'dumala | že 'ani 'tojî 'barvy vže ne'bude na 'svít,î | tra'vy ze'lenojî jag 'byla 'pered 'vojn,ov ... /

Розповідала жінка, народжена в 1919 р; див. також № 7, 8, 9, 29. Записано 1963 р.

7 / ... tak sa kaže | že s 'pravdov pe'rejdeš 'svíd i 'verneš sa | a z ne'pravdov pe'rejdeš 'svíd | a'le ne 'verneš sa ... o'tež, 'byv sprave'dlivyj čolo'vík | 'krasti ne l,u'biv | 'druhomu 'zle ne ro'biv i naz ne vu'čiv || 'ale na 'kul,ko 'vmer | 'proto me'ne ne dohodo'vav | 'proto 'vmer i'bo 'jšov do ho'spody jak te'per,ka je | 'korčmy ... v 's,atky rus,t,a'n,î pu'šov do 'korčmy i tam si'd,îv ko'lo 'stola || a tam jak to 'bylo 'davno 'pipky 'kurili ... ta a 'švabliku ne 'bylo jag 'nes,ka,t, | 'každyj so'bî 'sterat, | 'lebo toh'dy š,i na 'švablig ne 'bylo hro'šy || tag jag u 'kor,čmî | tod do'han so'bî vku'piv 'može za 'jajce 'abo za 'što ... a 'byv tam bo'hatyj čolo'vík i 'vyt,ah spud, 'n,oho sto'lec jag vun sta'vav zaku'riti do špar'heta | tod vuhel, 'brati | a vun 'vyt,ah s pud 'moho oc'ca sto'lec a muj o'tež, u'pav i 'vyttam 'ledva pri'šov do'mu ...

... a pri'šov do'mu a ne xo'tív 'mamci ska'zati | šo mu je || 'mamka ho pro'sila aj ja: „n,an,u vy 'pjan,î? | 'n,an,u vy 'xvor,î? || 'n,an,u vy ... 'šo vam je?“ - a 'n,an,o 'tul,ko ska'zav: „ah | 'budete 'čuti | 'budete 'čuti“ || ne xo'tív nam 'ane to ska'zati | l,îx so'bî | na pec z,me ho 'vysadili tam po'maly || i 'n,an,o 'stav 'krekcati | z 'n,an,a 'stala 'krov i'ti 'naras || no my ko'lo 'n,oho | d 'doktorovi ne'mož 'bylo tak sa du'stati || 'nes,ka dox'tore 'kličut, 'narut || a 'n,en,o le'žav 'asi | ne'znav 'kul,ko 'tyžn,u i 'vmer || a ka'zav nam š,i tak | že by n,a dox'tore ne 'rízali | bo 'ja ne 'xoču 'jti na 'druhuj 'svít o'rízanyj ...

... a 'mamka xu'dobna 'byla 'žínka | hej | i ne 'šla do 'doxtora i tak tu'to 'zhaslo | 'tul,ko ka'zav tod bo'haž, | že ked, 'vid,îv 'avto a 'vse sa bo'jav | že 'doxtor i'de || aj š,i po'tomu ka'zav | že nam daz, 'liter 'medu aj tod med ne 'dav ...

... a tag ja o'stala bez oc'ca 'sirotov z 'mamkov | a š,i byv aj 'brat a š,i 'byla se'stra 'druha 'starša aj ši jed'na se'stra 'byla || no a 'tag-ez,me 'žyli | tag 'ja so'bî 'znala | xo'dila-m do 'školy | v 'školi-m sa 'dobr,î 'včila | 'mala-m 'šytokoho je'dinky ... 'kaže 'včitel, 'mamci: „karca'bixo | 'dajte 'svoju 'd,îvočku vu'čiti | ja juj na'pišu svi'doctvo xu'dobnoj na čer'venyj 'kriš“ - tak ... a 'mamka mi sa 'duže t,îšyla | ja juj 'znala i 'všyti 'vže da'ku ša'tinu a 'mamka 'kaže že 'vna jag by me'ne 'pustila | 'vna by ne'honna bez 'mene 'žyti || i tag ja o'stala ...

.. 'mala-m čoter'nacad, 'roku | vyxo'dila-m 'školu | 'byla v naz u

su'sídy || su'sída po'lesnyj || vun 'byv s 'povodu n,î'mec,koho raku'san a 'vna 'byla žy'dovka || a'le 'byla to 'dobra || 'vna sa 'pravda 'vykrestila tag že z,me ko'lo 'stola 'jili z jed'noj 'polivky z jen'noho 'xl,îba | z jen'noho 'masla || 'vna o'krímky ne ro'bila | že 'ja 'byla služ'nica ...

... 'ale oč čotyr'nacad, 'roku ja ro'bila || do'jila-m čo'tyr,î 'pjat, ko'ruv | po'pr,atovala-m juj 'xyžy | 'všytkej || 'vna me'ne l,u'bila | 'ja 'n,îgda v 'n,ejî 'niž, ne po'rušala | lem ked, mi 'dašto 'bylo 'treba | popro'sila-m || 'vna me'ne 'duže l,u'bila za 'moju 'česnu ro'botu tag že pla'tila me'n,î | 'ja so'bî 'vse 'šoz, 'vže 'l,îpšoho ku'pila na 'šat,a || ja 'tajag bo'hac,ka 'd,îvočka 'pojenna | to už 'byli za'visliví boha'čky n,î || bo'hac,kî 'd,îvočky | tak že n,a ne'navid,îli || 'ale 'ja si s 'toho 'niž, ne ro'bila || lem že do 'cerkvi 'ked,em i'šla ta 'už-em 'mala 'starus, i'bo boha'či na 'mene 'hojkali | šo ja 'mav 'l,îpšy 'sukn,î na 'sobî 'abo 'l,îpšoje 'xus,t,a 'abo 'l,îpš,î to'panyky || no a'le 'nič s 'toho ja so'bî ne ro'bila ...

... ku'pila 'puv vos,'miny 'pol,a a šoz, mi i 'mamka pomo'hla i brat || ja 'vže 'mav 'puv vos,'miny 'pol,a | 'ja 'vže 'd,îvočka dos'pela | tag že za mnov i bo'hac,kî 'xlopcî vže 'stali poze'rati || 'ale boha'či ne xo't,îli že xu'dobnuj 'd,îvcî sa da'ti pu'brati z bo'hatšym | bo tak ka'zali | že 'čižem do 'čižma | bo'kanž, do bo'kan,ča | boč'kur do boč'kora || 'ale to ne poma'halo || muj čolo'vík s ko'torym sa 'ja pu'brala | s ko'torym-em sa aj pu'brala ta ne pomy'halo što jo'mu 'branili o'tec, | lem xo't,îv me'ne | i xo't,îv i xo't,îv | tak 'što z,me sa i pu'brali a tu'ta 'pan,î v kot'rojî ja služyla aj nam 'svad,bu i'š,i zro'bila || no tag ja sa pu'brala s 'svojim čolo'víkom iz 'lasky | xož nam aj bra'nili a 'vse nam sa 'l,ubid, 'dobr,î ...

... my 'laskov ukry'vajeme tag u'šytkej jak 'ket, 'stul 'bílym 'obrusom | tak tu'ta 'laska 'nam 'našy nedo'statky 'vkryvat, | tak 'každому tak | ket, sa 'l,ubl,at, ta n,aj sa da'dut, pu'brati | i'bo 'laska je - jak sa po'vídad, | že 'celi 'sved 'men,i (1) | 'cilyj 'svít pere'može || no ta 'žylam tak ...

... no a 'davno 'byla 'zvyčka ... by'valo sa v jen'nuj 'mesnosti || v jed'num 'kut,î 'mala jag 'ja ne'vístka 'post,îl, | v 'druhum 'mala ta vže svek'ra i 'svekor a 'tret,a 'postîl, š,i 'byla 'mež,i 'nami ta'ka | šo 'byla tam | š,i 'byv 'd,îver | 'byli 'vdovici | 'd,îvočky || to 'šytkej 'bylo v jed'num 'bit,î ...

...no pri'šla ja 'tam | 'post,îl, 'byla 'duže šo'roka | tak to 'mamka me'n,î da'la pruste'radla | pruste'radla vus,kî | pu'šla ja š,i na'zad do 'mamky 'ale za 'tyžden, po 'svad,bî ne 'smîla sa ne'vîsta ver'tati d

'mamci | 'že jij 'bude 'vse kor't,iti || no | 'mamka 'čekala me'ne | no a'le za 'tyžden, ja ne pri'šla | az zro'bila hos'tinu | 'tag-em tam pri'šla | 'kažu: „mamko pruste'radla me'n,i vu'zon,kí na 'post,il, | 'treba me'n,i 'šyrš,i“ || bo 'post,il, 'byla šo'roka | 'pravda | 'byla to lem jed'na ja'koj te'per,ka to'to | jak v 'spalni 'post,il, || no a'le 'kažu: „to šo'roka“ - svo'jomu 'mužovi - „post,il, || 'treba nam zvu'žyti 'post,il,“ || zvu'žyli my || dav box nam po'tomu 'troj d,ito'čok || no 'ale 'post,il, lem jed'na aj že vus'ka || 'ale tag že 'vera tak sa 'žylo | 'ale tak sa 'kaže že 'xyža ne t,iš'na ket, 'čel,ad, ne zbiš'na || 'ale ket, 'čel,ad, zbiš'na | ta 'xyža t,iš'na ...

...nes,ka by tu'to ne 'strimala 'nikotra ne'vista | šo dako'lij 'strimala || dako'li tak ka'zali | že xod, by 'kul na 'holoví te'sav tak ne'vis,t,i a lem 'tyrvaj a 'sluxaj | čas'tuje 'svekra | a svek'ru po'sluxej | xod, by ti ka'zali 'dvermi 'ripati | xoz, by ti ka'zali ne'znav 'što ro'biti || no a 'nes,ka 'uš to je 'calkom i'nakše || a je 'l,i'pše ... ne 'znavut, molo'd,i što je 'zle aj ne 'znavut, 'što je 'dobr,i | tak to 'nes,ka je ... /

Розповідала жінка, народжена в 1919 р; див. також № 6, 8, 9, 29. Записано 1963 р.

(1) Імітує словацьку мову.

8 / ... no tag 'bylo | na miko'laja z,me 'mali d,i'vadlo | tag pan vu'čitel, | meno'vav sa svistun va'sil, || vun buv z ukra'jiny || tak to v nas toh'dy vu'čitel,u ta'kyh 'mudryx sa naxo'dilo jag vun byv || byv 'mudryj čolo'vik || te'per, si pri'haduvu šo byv 'duže 'mudryj || vu'čiv naz 'dobr,i | vu'čiv nas 'ruš,inu | vu'čiv nas slo'ven,činu | vu'čiv nas | xto xo't,iv sa vu'čiti aj espe'rans,kyj ja'zyk a stenohra'fično pi'sati ...

... no aj d,i'vadlo naz u'čiv aj mu'ziku naz u'čiv || no a ko'li na miko'laja pervoje d,i'vadlo 'bylo tak ... 'ja 'mala toh'dy 'možnos, 'pervum 'klasu xo'dila | tag 'mala-m 'sím 'roku ... š,i 'calkom n,ít a 'moja kama'ratka 'mala 'asi šiz, 'roku a kama'račin brad 'mav 'asi čo'tyr,i 'roky | tag vun naz u'čiv lem jag ma'l,i 'd,iti doma | 'vvečaru v 'xat,i 'kolo 'stola z,me si'd,ili | a z,me či'tali 'knišku a 'kaže 'ja 'byla 'najstarša | se'stra jix ...tak to z,me 'hrali d,i'vadlo | ta 'kažu: „nes,ka večur 'xod,ít, s,a'tyj miko'laj“ - a mo'lotša se'stra 'kaže: „a do nas 'prijde“ - „može 'prijde“ - a tot 'xlopec, kaže: „a 'nosid, 'dobrym 'd,ít,am poda'runky?“ - „ta 'dobrym 'nosit,“ ... my tu'to so'bí hvori'me a 'dale pri'skočit, 'jako ... v maš'kar,i 'jako obli'čenyj 'jako 'čort z vil'kami || 'joj

| poska'kav ko'lo nas | poska'kav | my 'd,iti jo'ho š,i ne 'vid,ili | my 'ane ne 'vid,ili maš'karu toh'dy 'nič ... to byv z 'bulšoj gene'raciji 'xlop - 'parobok || poska'kav 'kolo naz | 'joj my do'br,i z,me ne podu'rili | poput 'stul sa poxo'vali ...

...no a d,i'vadlo sa 'kon,čilo v 'škol,i || no i tam so'bí put 'stolom po'tixo driži'me | boji'me sa || 'dale 'durkat, do dve'ri || my 'hadali so'bí 'što zas, 'čort || 'ale pri'šov miko'laj 'krasnyj v o'dež,d,i 'dovhuj u'branyj | zolo'tu ko'runu 'mav | zolo'tu 'palicu || 'kaže: „ne 'bojte s,a | 'mil,i d,i'točky! 'mir vam | mir vam | mir vam || i'šov ja | i'šov ja | 'zmučivs,a || i'šov ja ho'rami | do'linami | li'sami || na'pos,li'd do'biv ja sa tud do kovba'sova | a 'dobrym 'd,ít,om 'xoču rozda'ti poda'runky || a 'čuv ja za vas || šo vam ne 'treba ni po'pa ni d,a'ka ni do 'cerkvi | ni do 'školy | 'ale ja vam dam poda'runky | 'česnym 'd,itočkam dam poda'runky“ ...

... a v tuj 'reči 'vže i 'čord pri'skočiv a 'kaže: „šo | ja'kí poda'runky? || za ja'ke? | za kot're? || 'čemn,i 'd,iti | 'os, tu je za'pisano: jan'ko od 'zuz,i 'pero 'vkrav | v 'škol,i 'spav a mi'kita pu'krav 'sita || a mi'xajlo-popy'xajlo | byv by 'dobryj jo'mu dar || d,i'v'kam? ba! || lo'patku | ne 'sluxavud, occa'-matku | tan,co'vala | dubo'n,ila | lem by 'doma ne si'd,ila || 'xyža 'tri 'dny neme'tena a 'smít,a v n,uj do ko'lena || xa-xa-xa | 'česnym 'd,ít,am poda'runky | 'ja 'dam jim poda'runky || i s,aš,'čenicovi dam i 'kantorovi dam i 'vs,ím gaz'dum“ ...

... i 'stav toh'dy 'čord da'vati poda'runky | 'komu boč'kory pu'dran,i zaba'len,i v 'paper,u | 'komu 'hyš,ky s tenge'rici 'bluš,en,i | 'komu 'smít,a zaba'lenoj || a jak ... toh'dy s,aš,enicovi po'povi dav boč'kory pu'dran,i || no a poput'skakovav | poput'skakovav | my sa po'plašyli a nam | 'pravda 'd,ít,om 'niž, ne ka'zav | lem pa'pír,a name'tav ta'koj z 'novin potor'hanoj ... „nate 'd,itočky!“

... no a miko'laj 'vz,av kro'pilo s s,a'čenov vo'dov - pokro'piv ho | 'čord u't,ik ne ver'nuv sa 'vece || a miko'laj toh'dy: „ja bu'du rozda'vati poda'runky“ - no 'pravda | rozda'vav || a to naž 'dobryj u'čitel, toh'dy vku'piv každomu d,ítva'kovi 'zošyti a toh'dy 'bylo 't,aško za 'zošyt - to 'bylo ve'likyj da'runog | aj 'pero | a 'každomu d,ítva'kovi podaro'vav | no ... 'komu š, 'červenym 'klatikom | 'komu š, 'čornym || ta tym šo š, 'červenymi 'byli 'ručkami 'pera ta 'skorše sa 'radovali 'd,iti...

... no 'nič | 'dobr,i pi'salo | 'xto 'znav pi'sati i tu'to š, 'čornym 'klatikom i tu'to š, 'červenym 'klatikom | me'n,i 'vštyky 'dobr,i 'pera pi'sali || no a tak to 'bylo 'našoj d,i'vadlo na miko'laja 'pervoj v kolba'sovi v 'našuj 'škol,i...

... no a 'dale 'mali z,me d,i'vadlo aj na rož'destvo || na rož'destvo 'bylo tak || jag obyčajno | pasty'r,i 'byli | 'tri pasty'r,i || no a ne byv tod vučitel, ta'kyj voz'možnyj | bo toh'dy tag ne 'bylo 'hrošy 'že by 'mux to ta'ku 'scenu zro'biv tu'to 'šytkej tu'ty 'pribory jak to 'malo 'byti || no a'le tag zro'biv | že po'ložyv dry'va | na 'dryva po'ložyv čer'venyj 'paper, a put tot 'paper, polo'žyv 'letrik zapa'lenyj aj š,i dry'va | tak to 'vkazovalo | že to je o'hen, || no a pasty'r,i tam nočo'vali ...

... a po'tomu 'ja || 'moja kama'ratka aj š,i jen'na 'moja kama'ratka tu'ta 'našoho 'horara | 'što ja 'mala kama'ratku | tag u'na sa no'sila po 'pan,s,ky | 'pravda | no aj 'skorše moh'la 'mati ob'l,ik 'krasnyj 'mama juj moh'la jag my tu'ty gaz'duvs,k,i d,i'včata || tag 'mama juj 'všyla 'krasnoj 'biloj 'obl,ik a po 'tum na'šyla stri'bor,n,i 'hvízdočky aj 'krasnu ko'runku da'la na 'holov (1) | aj 'mali z,me lampi'jony v ru'kah my 'dví po 'boku tu'ty gaz'duvs,k,i d,i'včata ... aj 'kryla tu'ta 'naša 'strid,n,a kama'ratka šo 'vam 'kažu | šo 'byla 'horarova 'd,i'vočka | aj 'kryla 'mala jag 'anhel ...

... no i my spí'vali 'krasno po'božnu 'pisničku: „slava vo 'vyšni 'bohu i na 'zemli mir vo čelo'vík i blahovo'lenije“ ... a pasty'r,i sa probu'dili | šo 'kolo 'toho voh'n,a tam 'jako nočo'vali | v 'sn,i 'byli || i na 'nas sa 'stali poze'rati a my 'kažeme: „ne 'bojtes,a | 'radujtes,a i vese'lites,a || ibo na'rodív sa 'syn 'božyj spa'sitel, 'svíta || 'jdite do 'stajn,i a tam 'najdete ma'len,koj d,i't,atko v pele'nax po'vitoj“ || i 'vni 'vstali popro't,i'hali sa jako zo 'sna ...

... je'den 'kaže: „što jo'mu 'voz,mu na da'runok?“ - 'kaže je'den: „ja jo'mu 'voz,mu šonaj'krašoje jah'n,a“ - a 'druhyj 'kaže: „a 'ja jo'mu za'hraju na so'píl,c,i“ - a stav 'gajdati || a 'trit,ij 'kaže: „a 'ja jo'mu 'nesu 'čistoje 'serce“ - i povsta'vali j ody'šli - a my 'tiš 'jako 'anhely ody'šli || a jag za'scena sa spus'tila ...

... no a 'dale 'vyšov na tu za'scenu 'car, 'irot || tyž byv zo 'školy 'xlopez, je'den || 'mav o'deždu 'zroblenu s pa'pír,a 'jako 'rizy | hej | aj ko'runu 'mav zroblenu s pa'pír,a | 'ale 'vbuti ne'mav || byv v boč'korax xoz, byv car, || toh'dy 'd,i'ti boč'kory no'sili || 'sív so'bí na tot 'fotel, šo jo'ho do'nesli ot po'lesnoho | 'jako 'nes,ka sa 'najde xoc, v 'kotrum 'dom,i | 'ale toh'dy ne 'bylo tak || 'sív na tot 'fotel a si'dit, a 'kolo 'n,oho 'dva vo'jaky 'jako stras sto'jat, ...

... a pri'šov gu 'n,omu mu'derec, | 'knižnik v šo'rokum 'kalapí 'čornum || hlu'boko mu sa poklo'niv || 'kaže jo'mu: „svítlyj 'car, | 'vže 'sto 'l,i't či'tavu 'knihy | a 'nyn,i ja doči'tavs,a pro 'novej 'd,i'lo | što na'rodív sa 'syn 'božyj | spa'sitel, 'svíta || car, nat ca'r,ami | pan nat

pa'nami - me'sija“ - tot 'car, 'irot po'krutid, holo'vov: „hym | hym“ - 'što car, nat ca'r,ami | pan nat pa'nami - me'sija - „što! ja 'mav by jo'ho 'sluxati? || 'n,i't! u'bjú!“ || a si 'triras 'plesnuv a toh'dy pri'šov gu 'n,omu 'ako 'vojin 'sluha | pri'n,i'z mu pis,'mo || vun počítav: „hym | hym | hym“ - po'myrkav a od'dav mu pis,'mo a 'dav mu 'druhoj | 'kaže šo by mu zavo'lav 'vos,ko | za'klikav 'vos,ko...

... za'klikav jo'mu 'vos,ko | pri'šli vo'jaky | ka'pitan a s 'sabl,ami 'byli 'xlopci obleč'en,i aj 'šapky 'mali | a pod,l,a ve'likosti 'byli po'stavlen,i a 'krokom po vo'jins,ky nady'šli i za'staviv sa i 'kaže: „na pri'kaz | najjas'n,išyj 'car,u“ - „i'díd, i 'vyrubajte 'vs,i'h ma'lyh 'd,i'tog od dvo'h 'roku“ || aj š,i tym 'stražnym | šo 'kolo 'n,oho dvo'je 'byli vo'jaky 'kaže: „jdíd, i 'vy | sam o'stanu“ || i 'vni ody'šli s 'poxodom || i za'scena spus'tila sa...

... to 'byla 'druha 'd,i'ja || vun si 'sív tam taj si 'dumat, | 'starat, sa || a my pri'šli d,i'včata j jo'mu 'stali spí'vati: „la - la | la | la | 'car,u mi'len,kyj | 'la | la | la | la | čorno'briven,kyj | nesmu'tis,a | vese'lis,a | la | la | la | la v 'š,as,t,u zdo'rov'u“ - aj 'takoj z,me aj tan,co'vali mu 'pol,l,a 'tojí 'písničky || no my ody'šli | pri'šov ka'pitan - „no“ - 'kaže - „na pri'kaz najjas'n,išyj 'car,u my 'vypolonili | my 'vyrubali 'vs,i'h ma'lyh 'd,i'tej do dvo'h 'roku || čtyr'nacat, 'tisaž, ne'vinnyh d,i'točog my u'bili || a 'plaž, a 'jojg mate'r,am za 'svojima ne'vinnyma d,i'točkami rozbu'div by ka'mínnoje 'serce | š,če j te'per, - pri'viž,uje sa - príču'vaje sa jix 'plač“ - a my 'šytky 'stali 'plakati ...

... a vun sa put'per na 'ruku: „ax | što ja zro'biv | čtyr'nacat, 'tis,až, ne'vinnyh 'd,i'tij ja v'biv“ || i 'stav sa perever'tati | xi'liti | vme'rati || a pri'šov d, 'n,omu 'anhel - tu'ta 'd,i'vka | šo 'byla obleč'ena jag 'anhel | 'kaže: „tak to'bí 'treba za ne'vin,n,i d,i'toč'ky | 'kara 'boža te'be ne mi'nula“ || i za'scena 'vpala || taj tak ... /

Розповідала жінка, народжена 1919 р; див. також № 6, 7, 9, 29. Записано 1963 р.

(1) 'holovu.

9 / ... po 'rodnum 'men,i-m sa pi'sala zu'zana 'demn,anova a te'per, jag-em sa odda'la po 'mužovum zu'zana 'fedur,cova || na'rož,ena-m sím'nacatoho 'april,a 'tis,až, 'dejat,sto dejat'nacatoho 'roku v kolba'soví | aj tum by'vala | ros'la-m 'nigde-m 'vytty š,i ne 'byla ...

... 'mojî 'rodičî | o'tec, sa na'rodív 'taki v kolba'sovî a 'mamka sa na'rodila v pri'slopî na kar'cabî | tod verx šo tam je | tam je 'rodnyj je'jî 'dum ... 'mama tu pri'sla tak ne 'možu vam 'presno rok po'vísti | 'ale pret 'tamtov 'vojnov iš,'či | 'peret 'peršov svî'tovov 'vojnov || muj muž 'takoј sa tu na'rodív v kolba'sovî || jo'ho 'rodičî 'takoј tu v kolba'sovî ...

... 'byla-m lem raz 'jag-em vam ska'zala na tu'ty 'šaty 'd,ít,om po 'vojn,î | jak sa 'vojna do'kon,čila | jag 'byli 'holy | jag vam poví'dav (1) | že š,i 'xus,t,a mi zho'rílo 'šytkej | no tak 'd,ítočky | zi'ma prixo'dila | 'd,íti kor,t,ílo 'vonka | no a ne moh'li si'd,íti lem | v 'pecu i 'drov 'malo 'bylo | bo 'muža ne 'bylo | tak xo'dila-m na tu'ty 'šaty | vam poví'davu do čex ...

... 'byla-m tam i v 'pardubicax || v 'pardubicax 'pervyj 'xl,îb-em dus'tala po 'vojn,î | tam sa nasy'tila a 'š,i-m s 'toho 'xl,îba 'nesla aj do'mu || de te'per,ka muj sy'nok šo 'služit, | hej | a tam na čer'venyj 'kryž-em pri'sla a da'li mi 'xl,îba | 'dumav (2) so'bî | 'bože | že 'ja 'vvid,íla 'xl,îp || 'ja 'dumala | že ne 'bude 'xl,îba a'ni ...

... no aj 'š,i-m pak poxo'dila 'dale || 'pravda | ne 'pxala-m sa da'jak tag jak a aj 'hrošy-m ne'mala jag-em 'šla toh'dy tam do 'čeh | 'lem-em po'žyčila || 'mala-m te'l,atko ta na tu'to te'l,atko | čolo'víg mi tu po'žyčiv ...

... 'ale ja tam pri'sla do čeh do jen'nojî če'kar,n,î || no a tam 'čexy 'byli 'starš,î | mo'lot,š,î - ta 'vytky s,ce 'luž,e? - „ta my z 'vixodnoho slo'vens,ka“ - a 'vid,íla tam 'mapu | 'kažu: „pote ja 'vam 'vkažu | z jen'noho 'konca zme a 'prišli na 'druhý“ ...

... a 'tohdy 'byla 'mínka pí'n,azi || 'na a sa n,a 'jeden 'prosi: „a ci 'majte vy pí'n,azi?“ - 'kažu: „tu-m i'sla ta 'lem-em si žy'čala na put, na 'cestu“ - i o'ni po 'pravd,î 'hned, me'n,î po 'stovc,î po 'stovc,î nada'vali aj š,i je'den mi dav aj no'vu 'stovku | šo v naš š,i ne 'byla 'mínka pí'n,azi a ja 'tam-em dus'tala no'vu || a je'den sa tam po'zerad, mu sa pol,u'bila no'va | 'kaže me'n,î: „jak | ci 'byla v vaz 'vže 'mínka pí'n,azi?“ - ja 'kažu: „n,ît“ - „a 'kul,ko vaz je 'doma 'členu?“ - „tul,ko a 'tul,ko“ - „kul,ko 'majte pí'n,azi?“ - ta 'kažu: „kul,ko 'mav 'tul,ko tu 'vidíte“ - vun to spoči'tav ta 'kaže: „ja vam za tu'tu no'vu dam trij“ - n,aj 'bude || tag dav mi za jen'nu 'stovku no'vu 'dav mi 'tri 'star,î 'ale dob'r,î mi to 'vyšlo | bo 'ja 'doma po'tomu aj tod 'dovh ver'nula aj š,i-m 'd,ít,om 'mala po'tomu na | jak to toh'dy 'bylo ...

... dosta'vali z,me tot 'provjan | no tak 'treba 'bylo ko'runy pla'titi

| no tag že ja si 'mala za šo 'vymíniti 'd,ít,om mu'ky | 'kul,ko tam tojî mu'ky da'vali toh'dy jak 'muš,î na 'krylo ... /

Розповідала жінка, народжена 1919 р; див. також № 6, 7, 8, 29. Записано 1963 р.

(1) poví'davu. - (2) 'dumavu.

10 / ... xo'dila-m na ma'liny a 'tam-em pu'sla 'des, a v 'l,îs,î 'tag-em 'čula | že 'šoz, zača'lo ru'bati || 'des, po'bíhla-m tam 'kolo 'toho a 'nič a 'jag-em 'bíhla a lem za 'mnov so'kyrka 'verhla a po'tomu jag 'vže-m sa po'bzerala a 'ničoho ne 'bylo || tag že ru'bali 'tyš tam 'dryva | 'padali 'bučky a i'sli tam 'xlopi poze'rati | ta 'vže ne'bylo 'ničoho tam || no 'tag-ez,me vt,î'kali 'd,ívky 'všytky || my 'dumali | že daja'kyj čord ru'bad, 'dryva ta z,me vt,î'kali 'všytky...

... ja ne'znav 'xto ru'bav tam bo to ne ru'bav lem 'padali 'bučky || 'n,îd, 'vítor ne byv ... da'xto 'šov 'dryva ho'toviti || n,î | my by 'vid,íli | že tam | ta xo'dili 'l,udi poze'rati a 'nigde ne 'bylo 'ane 'ničoho lem 'šos, 'padalo | tri'š,alo 'tam ... /

Розповідала дівчинка, народжена 1951 р. Записано 1965 р.

* * *

11 / ... v nas 'svad,ba jak sa začínat, || jak 'prijdeme 'pered 'dveri tag v nas sa po'vídat, tak: „š, 'čím s,te pri'sli?“ - „no ta s 'svad,bov“ - hej - „a 'vytky jdete?“ - „ta vot 'sxoda“ - „a 'šo vas tu pro'vadit?“ - „ta pro'vadid, nas 'to i 'to | hej“ - „no a š, 'čím-este tu pri'sli?“ - „ta s 'svad,bov“ - „ale to ne'je 'pravda“ - za'per 'dver,i sta'rosta | hej || za'per 'dver,i | 'marna 'slava | 'treba sa pro'siti dru'hyras || po'kl,opkav do 'dveri | „milo'serdije | 'dver,i otver'di [otverzi] nam“ (1) ...

... vtvo'rív || „slava 'isusu 'xristu“ - „slava na 'víky 'bohu“ - „vytky s,te l,ut'kove?“ - „a ta my 'vyttam i 'vyttam pu'tujeme“ - „no a za 'čím pu'tujete?“ - „no tag i 'tak | pro'vadid, nas tu 'tod a 'tod 'odznak | že 'tu dez, u vas sa ta'kyj odznag na'xodit,“ - no 'ale zas, po'vís, „š, 'čím-es,te tu pri'sli?“ - „no ta s 'svad,bov“ - „a 'doma 'šo s,te

zuxa'bili?" - ked, ne'znav | 'zapre zaz, 'dver,i || no te'per,ka ja 'vže po'durkaju i 'prošu sa 'zaz,; „milo'serdije | 'dver,i otver'di 'nam“ ...

... vtvo'riv mi | toh'dy mi 'mav otpo'visti tak | jak 'prosit, sa n,a š,čim-ez,me tu pri'šli - „pri'šli z,me tu | 'slava 'jsusu 'xristu“ - no - „a šo s,te 'doma vxa'bili?“ - „zdo'rovi 'butte“ - „a'ha | no vo 'jimn,a 'božoj vstu'pajte“ - pri'šli z,me | hej | za 'stul posi'dali si | no tam 'svašky 'svoj | sta'rosta 'svoj | 'ale v naz je ta'kyj 'zvyk po 'staromu ... pere'prošu 'svad,bu | hej | po'molime sa | „očče 'naž“ | „boho'rodice“ | pereblaho'slovime 'jístije | 'pitije || no i tak toh'dy po'prošu so'kačky | 'n,an,ka | 'matir ...

...no te'per,ka 'treba nam 'vyprositi si molo'du hej || no tak vypytuva'ča ne'majme | no ta v nas sta'rosta ... v nas sa tak po'vidat,; „n,an,ku naž i 'mamo 'naša 'potte d 'nam“ - no tak po'vis, jag 'místo 'tojí molo'dicí sta'rosta: „vy s,te muj o'tec, aj vy s,te 'moja 'mati 'prošu od 'vaz otpuš,š,en,a || muj l,u'byj 'n,an,ku šo s,te n,a 'splodili | 'znav | že s,te sa zo 'mnov 'mnoho na'trapili | od voh'n,a od 'vody 'vse s,te n,a tu'lili | xra'nili a do 'svojih 'bílyh ruk 'vse s,te n,a tu'lili | 'čom s,te n,a tak 'skoro na 'krydla 'pustili?“ - 'dobr,î | te'per, 'prijde d 'materi: „mamko 'moja | 'prošu od vas otpuš,š,en,a ot'pus,te mi | 'šo-m da'šo 'zloho zro'bila | ne'hn,ívajte sa na n,a || od voh'n,a od 'vody 'vse s,te n,a xra'nili | do 'svojih ruk do 'svojih rug 'bílyx 'vse s,te n,a tu'lili || pri'tul,te n,a | 'mamčo | i'š,i raz gu 'sobí | ne za'budu ja vaz u 'každyj po'trebí | ot'pus,te mi 'mojí 'viny | ot'pustid, vam 'pambuh 'milyj“ ... „my sa ne 'hnívajme | my si otpuš,ajme | do 'stavu mal'žen,s,koho 'šes,t,a si pi'tajme“ ...

...dobr,î || o'tec, pereblaho'slovid, d,î'tej | 'svašky 'latkavut, ... „o'tec, t,a blaho'slovit, | kot'ryj t,a na 'svít 'splodiv“ - te'per, zaz, 'mati blaho'slovit, | 'svašky 'samo spí'vavut,; „matka t,a blahoslo'vila | kot'ra t,a na 'svíd 'zrodila“ - a š,i poví'd,at, cí'la 'svad,ba | že „blaho'slovt naz 'l,ude | že 'čij se'ren,ča 'bude“ - no i to'to 'svašky 'latkavut, || po'tomu š,i po'vis,; „by t,a i boh blahoslo'viv kot'ryj 'nebo j 'zeml,u stvo'rív“ - 'dobr,î i toh'dy 'rodiči zač'nut, 'plakati 'ale na'kul,ko 'rodiču 'treba š,i rozvese'liti da'kuz, bo 'pojen,n,î 'mavud, hlu'bokyj 'žal, ...

... 'dobr,î | te'per,ka 'treba 'rodiču pere'hvariti 'no ta jag jix pere'hvarime ta čolo'vík si 'musit, | 'pravda ne to 'tam 'zato 'kličut, sta'rostu | že by sa na'piv | hej | bo 'kličut, čolo'víka na 'svad,bu 'abo xod,de na hos'tinu | po'kliž,me ho | 'vun je 'dobryj čolo'vík || 'ale s 'toho 'dobroho čolo'víka s preba'čen,om 'vni by xo't,íli svi'n,u zro'biti || ta š, čolo'víka sa 'das, svi'n,a zro'biti 'ale s svi'n,î čolo'vík 't,aško ...

... no ta 'ja na'tul,ko 'mav u'vahu | hej | 'jag-em byv v palin'čarni 'dva 'roky | 'ja tam 'pjanyj raz ne 'byv | z 'holovy mi 'n,ígda ne 'vyšlo || tag 'aj 'doma 'robl,u || no i te'per,ka jix 'treba perepro'siti | hej || ked, by byv 'pjanyj ne'hoden-em 'ale jim po'vím tak: „rodiči 'mojí“ - uš tag jag 'místo 'dívky | místo molod,icí - „ne 'plačte | 'znav (2) ja | že-m 'byla v 'raji | bo 'každyj d,î'tvag 'maje 'raj 'kolo oc'ca a 'kolo 'materi ked, 'maje 'dobroho oc'ca a 'dobru 'mat,er | hej | to 'maje 'raj 'ale jak 'prijde šis'nacatyj | sím'nacatyj | vus,em'nacatyj ruk || jo'mu šoz, 'jinšoj 'treba | jo'mu ne 'raj u 'holoví | ne 'raj 'n,enkuv a 'materin || no 'marna 'slava ne'navídit, 'vlasnoho 'svoho 'n,enka | 'vlasnu 'svoju 'rodnu 'mat,er ... na 'dvur 'pujde | 'merzne sa | po'tomu 'kašle | 'bída | zaxo'lodit,sa | bo 'd,ívky 'n,ígda ne'je 'xvorojí 'ale t,aško že'ny zdo'rovojí || a 'd,ívky 'nígde sa ne'najde 'xvorojí | bože za'varuj | 'musid, 'byti 'vse zdo'rova“ ...

... 'no 'dobr,î jag 'viž,u že 'uš | 'už je 'toho 'dost | hej | 'toho sta'roš,š,en,a | te'per, jim 'hvar,u tak: „tu'ty 'd,íti 'byli v 'raju 'ale ne 'čudo že tod 'raj potu'pili bo 'jeva j 'adam ne ta'kyj 'raj 'mali | to 'musime 'byti tak ku'š,og u'znal,i ... no te'perka ta ne ta'kyj 'jeva 'mala 'raj 'aj 'adam | 'znajme jag nam ma'l,uvut, a'le 'musime 'znati aj tu'ty do'spil,íš,î jak to 'bylo | hej || no 'ale 'jeva vxa'bila tod 'raj hej || aj 'adam uxa'bili 'raj || no te'per,ka jag zahan,'bili sa | hej | 'šo 'ro'bili | pri'šov 'anhel i jim po'vidad,; „adame | 'des,?“ - „ja 'tu“ - „u'kas sa“ - „ja je nax | ja je 'holyj“ - hej || joj | šo zro'biti | 'ale 'byli tam lopu'xy jak sa po 'našomu po'vidad, | hej | lopu'xoma zač'a'li si 'prirodu prikry'vati hej | 'bída | tag 'nes,ka v tuj 'svad,bí na'priklad to š,i je 'zavít od 'adama | od 'jevy | 'ale to 'každyj sta'rosta ne 'znaje | bo ja 'znav | 'vže-m bíš,ído'vav s ta'kym sta'rostom šo j v ame'ricí staros'tiv | 'aj v nas | 'každyj to 'ne znaje a čo'ho? 'može sa ne 'znaje perekres'titi 'ane sa 'bohu pomo'liti | a to neve'lika ro'bota | 'treba i to'to | 'treba 'n,eba | 'treba j 'xl,eba ...

... jag 'vže 'rodiči sa na'plakali || no 'hvar,u: „rodiči 'našy pre'bačte“ || no 'dobr,î te'per,ka tu 'svad,bu za'kon,čime | hej | da'dud, nam 'samo | 'staneme | po'molime sa | vod'd,akujeme sa | 'no š,i hej | te'per,ka je da'runog | hej | no 'ale jak || 'nelem že po'corkati do 'tan,ira 'to je 'najmenšoj | hej | 'ale 'musime da'šo i po'visti ta'koj | že by 'tym sa 'host,um aj l,u'bilo | hej ... ko'li je naj'l,ípša hos'tina hej | bo to'to i v 'franciji 'vid,iv-em | byv-em i tam na 'svad,bí | no po'corkav do 'tan,ira | 'pravda že 'mušu i 'ja 'vyn,ati || ne'mušu a'le 'na šo-m tam pri'šov | hej | ked, 'ja 'xoču 'druhoho 'tepšu 'vylizati ta 'ja

'mušu 'vystaviti i 'svoju | n,aj i 'moju 'vylišut, || to ked, 'začnu z de's,atkov | 'duže 'mnoho de's,atok | ked, 'začnu z 'dvacat, 'pjatkov | 'budut, tam 'dvacat, 'pjatky a ket, š,i 'l,ipš,i od 'mene 'l,ipše u'znalyj a za'xodid, mu | daz, i 'pjadi's,atku || no a ked,-em 'kresnyj dajed'nym | hej | tag 'vera 'treba 'vyt,ahnuti i 'stovku || no | 'vs,ahdy to sto'jit, ko'runky | no 'ale 'dvasto 'roku ne 'žyjme | ke'by 'sto š,a'slivo ...

... te'per,ka poví'dav tak: „mil,i 'hos,t,i a 'mil,i xristi'jane 'našy pret'kove a 'našy 'popi tag nam poví'davud, aj tag nam či'tavud, | že my na 'tum 'svít,i 'majme lem hos'tinu | hej | a na tam'tum 'svít,i 'až bu'deme 'mati žy'vot || 'dobr,i 'ale ta hos'tina ne'je za'dar,mo || ket, tu'ta fami'lija 'tul,kyh nas tak 'krasno bdaro'vali a sa z 'nami ne han,'bl,at, | 'joj taj nam by 'bylo 'han,ba | že by 'vni sa z 'nami zahan,'bili || ta a'nu | 'xto z,me 'šo voz'mož,n,i“ - toh'dy 'vyt,ahnu hej | 'kul,ko 'vže 'mav 'd,aku | hej | po'ložu na 'tan,ir a'ha do'vkola 'bbyjde 'hnet, 'tan,ar (3) 'poven | no | hej | a'le na'priklad na me'ne - tu'to 'budu 'hvariti - ne sut, ta'kí zve'davy | že ci 'hrošy 'voz,mu s 'tan,ara | hej | š,i v 'druhuj 'xyžy je 'svad,ba || no do ruk xoc, 'komu ne da'vu | bo to je 'moja vec || 'hrošy pri'tisnu t 'tan,arovi | 'pujdu do 'druhoj 'xyžy tam zaz, jim propo'vím | poda'ruvut, | hej | 'uš ta'ka ve'sela xude'ra 'treba juj 'hrošy | 'tul,ko i 'tul,ko || 'dobr,i | 'žyvod vese'lyj || da'gde sa na'zberad, i 'tri 'tis,ač | da'gde 'dva 'tis,ač | da'gde 'štir,i 'tis,ač de ja'ka 'svad,ba | hej | de ja'ka bo'hata ...

... no a š,i te'per,ka popri'xod,at, iš, 'čex | kot'r,i 'vytky | hej | 'bylo 'tak | šo 't,i'sno 'bylo | 't,i'sno za ko'runky | tag 'bylo | šo no po'viž,me va'lal byv mi'zernyj | no pu'šov-em za 'toho sta'rostu | hej | a to do to'pol,i | po'vím de 'bylo | hej | 'ale si'gin, 'n,en,ko byv xu'dak || no 'tag-em zro'biv ma'lyj da'runok no obyčajno 'jag-em 'vid,iv | bo jak sa 'hvarit, | čolo'víg 'musid, 'vid,iti 'dale vot 'sebe || 'tag-em zro'biv aj d vín,'covi da'runog | hej | 'ale prize'rav sa | sigi'nisko 'n,en,ko tu'to 'vz,av taj pu'šov ci do 'sklepu ci do 'korčmy s 'tyma | 'dumav si 'ej mi'zer | 'bída ...

... 'dobr,i | pu'šli z,me na 'svad,bu | n,i 'svad,ba pri'šla | hev || za molo'dov do nas | 'šos, tam postaros'tiv sta'rosta || 'no 'jag-em po'corkav do 'tan,ara | hej | 'místo 'n,oho 'ale 'de 'moj'i 'l,ude s 'stul,cu sa po'sxvatovali ta kot'ryj ka'dy po 'dvor,i ... 'druhoho 'tepšu 'vylizati a 'svoju ne pot'stavite? ... to'to ja š,i 'n,igda ne zro'biv || ja 'vže poxo'div po 'svad,bax 'nelem v koba'sovi | i v staš,i'n,i 'byv-em 'dvaras || 'na 'krivum 'byv-em das, 'pjad, ras 'uš to na 'vlyči || no 'ale tu'to ja ne zro'biv || ne 'xyba ...

...pri'šli jak obyčajno po 'svad,bí na hos'tinu 'd,ivka iz molo'dym 'gazdom si hej do 'rodiču na hos'tinu pri'šli ta 'jix tot sta'rosta - 'ja ne'znav | 'što mu 'bylo - ne popro'siv hej | že 'treba nam na da'što hej | š,i da'ku ko'runku | n,i | 'dobr,i že sa na'piv 'basta 'pšov || 'n,en,ko xu'dak sa 'škrepcě za 'uxom || molo'da tak 'smutno vody'sla || no 'ja š,i ko'li n,a pro'sili za sta'rostu | hej | bo ja po'vím vam 'pravdu | že ja 'palin,ku ne 'l,ubl,u || 'l,ubl,u ja 'vypiti 'ale 'pud 'míru || 'ale 'povyše 'míry n,ít a š,i ne'naviž,u ked, n,a 'siluvud, na tu'tu 'palin,ku | 'joj | 'ratše by-m jim tam 'dav 'paru ko'run že by mi da'li 'pokuj || no i vun pri'šov za 'mnov ji'ji 'n,an,ko | hej | i „kume | 'potte | 'potte na hos'tinu na to'pol,u“ - „oj | 'kumču | ja vam 'hvariv š,i toh'dy ko'li s,te n,a pro'sili za sta'rostu | že na to'pol,u 'nepujdu“ - „potte | 'potte“ - 'dumav si | 'pujdu ja | to 'moj'i 't,utky 'd,ivka | hej | a to v ba'račku ta'kum by'vali | šo 'najmenše 'bylo 'tri a 'tri 'metry a 'može 'tri a 'štir,i 'metry || no 'kul,ko sa tam 'stalo naz l,u'di do 'toj'i 'xyšky | hej | to 'bylo lem obyčajnyj ba'rak | 'možno 'byla kance'lar,n,a dako'li za by'valoho 'panstva hej bo'domskoho ta v 'tum z 'dočog ba'račok ...

.. 'ale pri'šov tam je'den 'čex pro ro'butniku | hej | pu'šli my z 'nim do 'kor,čmy | vun 'vz,av 'l,iter 'palin,ky ne 'znav ja'koj'i | ne 't,aml,u | 'vz,av 'l,iter 'palin,ky to'to 'nese | 'ej | ta 'dobr,i | 'šos, to 'bude || no 'jag-ez,me sa po'hostili | 'byli tam 'pravda i ho'rare | byv tam i tot čex ta ja jim 'hvar,u: „no 'mil,i 'rodiči | 'mil,i 'hos,t,i | 'znajme 'dobr,i že jak ta hos'tina 'nes,ka je 't,aško || 'včera daro'vali na to'to | 'ale 'našy molo'd,ata 'vže 'spali 'vjedno | 'jinkoli tu'to no'sili na 'plečoh v ko'lyskax š,i 'našy ženy 'našy mate'ri ne'buš,čatka | jed'noj v ko'lys,c,i | 'druhoj na ru'kax | 'tret,oj 'vela za 'ručku || a š,i spí'vala si ko'lo 'toho || a 'nes,ka 'našy ne'visty jed'noj ke'by a 'dvoj a dako'li 'mali po pja'tero po šes'tero ta'ka 'byla 'priroda v 'našum 'štat,i | hej | lem že 'jinkoli 'vece vmi'ralo || a 'dnes,ka 'toho 'duže 'slabo | 'slabo || no i jag je tag 'je | i 'ja po'vív že byz,me da'šo bdaro'vali | že 'treba nam na 'kočik || 'nes,ka 'd,iti sa xo'tad, ma'l,i na 'kočikax 'vesti || 'vyn,av ja pjade's,atku | tot 'čex ke'by zdo'rov | 'vyn,av 'stovku | ho'rare po pjade's,accí | 'joj 'mojejt 't,utky 'd,ivka tak sa 'raduje | ta'ka vese'la ko'lo n,a 'xodid, a 'pleskat,; „joj | ro'dače | bo'daj-ez, zdo'ruv 'buv | 'pridalo nam sa jak sul,“ || no i tak sa 'svad,ba 'skon,čila | vody'sli ... /

Розповідав чоловік, народжений 1899 р; див. також № 3, 4, 5, 12, 13. Записано 1962 р.

(1) Тут і в цілому опису весільного обряду імітується місцями церковнослов'янська мова. - (2) 'znavu. - (3) У розповіді варіює 'tan,ir | 'tan,ar.

12 / ... 'ale 'šo | to za'visid, na 'rodičox | 'd,îti ros'pus,t,at, 'radija | 'kina | d,î'vadla 'ale do 'cerkvi 'bože za'varuj | 'jag by || 'jag-em 'čuv 'nes,ka tu ukra'jincu | hej | po 'radiju | no ta 'skoro 'rano v ne'd,îl,ku spí'vavud, | 'oj | 'xlopci | 'dumav si | jak to nepri'jemno | čo'ho ne'čuti 'utren,u abo 'službu | ta ket, 'xočete 'byti ukra'jinci taj 'ja ukra'jinec sa 'pišu | bo rus'nag-em hej | ta napi'sali n,a ukra'jincom | jag by'valo 'grekokato'lik || ta 'n,aj 'bude ukra'jinec tag vy ne 'majte do 'poludne 'jinšojî ro'boty lem spí'vati 'hoja 'la'la | 'hoja 'lala || 'sam ne 'znav 'što hej | ta 'jdite si tam | da'šo počítajte | 'pambux - s,a'tyv by sa - d naz 'hrošy ne 'žadat, i 'tot poví'dav rod'mister 'borin | 'byv to 'mora'vak | ved, 'ja 'pana 'boha ne 'poznám | 'kdiž je | n,eh 'bude | ja ho 'nexam 'bejt (1) | 'ja ho 'nemodlim | ja ho ne 'hríšim || 'ale my sa ne 'molime 'ale hríšyti hej | 'našy 'd,îti tod 'hokej 'bav,ad, 'abo 'fodbal | 'šoz, za'xybit - „boha ti | 'boha ti“ - 'joj | ta'ku mu 'vrízati | že by za 'tri 'dny sa nemoh'lo na'jisti | ta 'vno 'vid,îlo 'boha | ta ket, sa ne 'molit, ta š,i hríšyti? || 'ale 'pambux - s,a'tiv by sa - 'je | lemže na 'kul,ko my ne rozu'mijeme jak tu'to je || 'nes,ka sa 'proto tag zamí'šalo ...

... 'jag-em 'byv u 'franciji | pri'šov tam je'den 'pan || byv to po'l,ag 'vlasno || a 'ja si 'spí'vav | bo obyčajno v palinčarni da'lo sa spí'vati hej || 'pravda je'den 'den, ro'butnyj-em ne 'vtrativ | z 'holovy mi 'n,îgde ne 'vyšlo | 'pjanjy-em 'ani raz ne byv || „anrij“ [entrez] - no vo'šov 'dnu - „pan je 'čexoslov'jak?“ - „tak“ - „pjenkn,e vi'tam vas“ - „ž,en,kuje | 'joj | 'xiba 'n,emam 'tilko 'dvje 'ks,oncki čexoslo'vjacki (2) a to jed'na bi'blija | 'druha kra'l,ovstvo“ || 'dumav so'bî 'no 'ja bi'bliju ne'mav 'času či'tati hej 'ale kra'l,ovstvo si 'voz,mu ... v 'hlavnj 'časti | tu'tum 'vyčítav - to 'bylo šti'ricat, 'pjat, 'centu | 'dav-em mu 'pjadi's,at, | 'dumav s'bî (3) 'maj sa 'dobr,î - že 'ježiš 'pan z 'lady 'vstav š,i v štir'nastum 'roku hej a na 'ladu 'sednuv anci'krist a tak si po'dumajte u'přímno | tag hlu'boko | že 'može to 'byti aj 'pravda | 'lebo vun 'zato nastu'piv bo mu 'bylo sl,u'beno | hej | na za'čatku 'svîta | hej | že vun 'bude 'vladnuti anci'krist i tak si po'dumajme že vot čtyr,'nacatoho 'roka jag 'byla 'perša svi'tova 'vojna š,i vot toh'dy po'koja ne'je na 'svít,î | nam 'bohu 'd,akovati hej | 'vže 'je te'per, 'pokuj 'ale 'jinde ne'je na 'svít,î ...

... no te'per,ky je | po'viž,me | 'dale is 'tyma nepri'jemnoma ve'cami | hej | a to 'všytkoj za'visid, na nas | na 'našyx 'd,ît,ox || 'ja by tag 'hvariv | ne 'hvar,u te'per, | že je zi'ma a'le 'prijde ne'd,îl,ka | 'znajme že 'bude 'kino ta by-m 'hvariv tag d,îtva'kovi : „xlopče muj |

'pod,me 'perše do 'cerkvi tam ne 'pros,ad, 'nič | po'budeš tam 'pjad, mi'nut | 'des,ad, mi'nut | po'molis sa a po'tomu 'pujdeme do 'kina 'uš to tak čolo'víkovi tag 'lexko na 'serci jag by 'šyxtu hej vodro'biv 'komus,“ ...

... 'dobr,î a jag-em te'per,ka rug byv na povu'čín,u „CPO“ (4) | hej | v hu'mennum | 'pravda 'staršy-em 'xlop 'ale vo'jins,ka 'kniška š,i v 'mene | 'vže šizdes,at, 'pjad, 'roku 'minulo 'vos,moho 'jula | vže bu'de 'šiz,des,at, 'šis, || 'jag-em si pu'dav 'žaduz, na 'doxodok | boh 'znaje ci du'stanu ci n,îd | bo 'vvidime no 'až 'na to 'prijde | šo 'bude | n,aj boh za'varuje | by mi ne da'li | bo by-m jix pohan,'biv || popri'zerali sa | 'pravda | byv tam je'den s 'pol,an | boh ho 'znaje | bo tu ne'mav 'knišky jo'ho 'atresu 'ale 'staršy čolo'vík | hej || tag lem my dva'je sa mo'lili 'rano 'vvečur a tamtu'ty der'baci 'druhî 'fraz jim sa mo'liv | 'dumav si - 'joj tat, 's,te mo'lot,š,i od nas | me'n,î vas pud 'ruky ja by ti ne 'dav 'žerti za 'tri 'dny 'doky bys, sa ne perexres'tiv || na 'što-z, na 'svíd na'rož,enyj ta 'sonečko na t,a 'hríje 'tag hi na 'druhoho || ta ne 'hríx | že t,a 'vsvičuje t,a || to ne ve'lika 'škola ...

... po'viž,me tak | 'per,š,i 'byli žy'dy i žy'dy sa 'mol,at, || 'druhî 'byli xristi'jane | to bo xristi'jane 'kul,ko 'vtrátili 'vže || 'mol,at,sa i tu'ty | 'nixto je'den 'druhomu ne u'bližit, || 'byv-em v 'cerkvi i v ta'kuj i v kato'lickuj || i v lute'r,an,s,kuj jak po'viž,me evange'lickuj | 'vs,ahdy sa 'l,ude 'mol,at, || no 'ale v nas to 'kleslo || po'xodime is xristi'jan hej my | no tak sa 'molime || 'ale na'priklat jag 'ja byv-em u fran'ciji ... a 'byv tam je'den 'francus a vun byv dako'li za ak'tiva | jag voja'čiv | byv gene'ral,ovi za pu'caka hej | a gene'ral, jo'mu zaha'n,av 'ročno 'dva 'baliky | dako'li 'tri 'baliky hej | 'ja sa 'n,oho 'prošu: „na 'šo to tod 'balik ta'kyj 'majte ve'likyj?“ - „ta na 'ježiška“ - „a 'xto vam to za'hnav?“ - „gene'ral, | žene'ral, [générale]“ - a ja 'hvar,u - „a ko'li 'bude 'vašoho 'ježiška?“ - „ta toh'dy i toh'dy“ - 'ja 'hvar,u: „joj | v 'nas čtyr'nacad, 'dnu puz'n,iše“ - „a la komu'nist“ (5) - 'dumav si 'joj ja'kyj komu'nist | tad, naz by ne 'pustili 'tam do fran'ciji ke'by my 'byli komu'nisty ...

... komu'nizmus hej ne'je to 'niž ve'likoho | lem že 'treba 'česnym 'l,ud,om tu'to 'trimati || bo sa kl,a'n,avut, „praci 'čes,t,“ | „praci 'čes,t“ - 'ano a 'ja 'znav šo ked, mi sa po'klonit, „praci 'čes,t,“ | „daj 'bože 'praci 'čes,“ || ta sa z, n,a 'zasmíjav || pri'šov-em na 'naš 'ur,ad v veli'kod,n,î 's,atky: „xris'toz vo'skres“ - nov'tariž 'byv s pereči'na meno'vav sa va'sil, | 'meno mu 'bylo va'sil, mo'ravčik || vun sa 'zasmíjav i vun 'byv va'sil, | hej | 'samo ta'kyj jag 'ja rus'nak || 'hned,

mi sa votklo'niv | 'druhî sa 'zasmîjali | 'dumav so'bî: „xe | 'xe | 'xe“ - tam sa 'treba i'nakše kla'n,ati || pri'šov-em dru'hyras - „praci 'čez, daj 'bože“ - i tak sa 'smîjali || 'ej 'dumav so'bî | 'treba by z 'vami zro'biti jag jen'na 'žen,s,ka zro'bila || pri'šla do kance'larn,i | poklo'nila sa - „po'xvalen 'ježiš“ - „bapko 'itte 'von | š,i sa ras po'klonite“ - pri'šla poklo'nila sa - „dobroj 'ranko 'daj 'bože“ - „bapko 'itte 'iš,i 'von“ - no je to po han,'bovsky po'vîsti 'ale 'neznac ci 'mav po'vîsti 'abo n,i || pri'šla mîž,i 'n,i - „job 'vašu 'mat!“ - a 'všytky sa za'smîjali | 'spleskali | 'ha ta 'tag vam sa 'treba kla'n,ati?! | 'ket, si po'dumajme že tu'to 'niž, ne'je ve'likoho | 'vže z,me sa kla'n,ali slo'vaky „nastráž“ aj „nazdar“ - a to 'sam ne'znac a te'per,ka „čez,“ - lem že tu'ta 'čez, je 'duže ve'likoj | tu'ta 'čes ta'ka je | šo ket, poro'zumit, | v nas 'staroj pore'kadlo je - „čes, jag 'volu 'š,îs,“ 'ale 'nes,ka 'š,îz, 'volu ne'majme hej | 'mali by z,me 'mati 'čes, a 'nes,ka 'našy 'd,îti 'abo 'našyh 'rodiču 'd,îti za 'paru ko'run 'das, 'čes, i čolo'vîka 'zabje || čolo'vîka 'vsmertid, 'abo že'nu || 'de tu'ta 'naša 'čes, | ta 'čom jix tag 'vučime tat, to je 'naša 'xyba | je to 'han,ba 'štat || tad, 'naš 'štat ta'kyj jak pa'radna 'holka (6) | pa'radna 'd,îvka 'abys,te n,a poro'zumîli ...

... jag 'my z,me rozbe'rali 'staru 'xyžu | tak tak z,me na'šli š,i boč'kory gu'movî jag za ma'd,ar 'bylo hej || 'byli to 'dosta dorohî || ta 'd,îti 'hvar,at, „šo to je 'n,an,ku?“ - „ta boč'kory to my z,me to vbu'vali | 'ale 'pravda to 'stojalo 'tricat, 'franku“ - „joi | ta 'vy s,te tu'to vbu'vali?“ - „hej | 'd,îti 'mojî | to 'majte na pa'mn,atku“ ...

... a 'dnes,ka tak sa po'vîz, | že 'jinkoli 'xlopi l,i'hali 'križom 'čeres 'postîl,i || a 'nes,ka vek'šinov 'ženy l,i'havut, | ne po'vîm ne 'trestam ja ni 'ty ni 'tyx ... ta 'jag-em 'perše 'hvariv | že 'davno l,i'hali 'xlopi 'čeres 'postîl, 'križom | 'ano | to tag 'bylo | 'bylo to 'dvome 'tr,ome sy'nove 'šytkoj sa že'nilo 'doma hej || 'postîl, 'byla jag i 'dnes,ka bo 'nes,ka tu'ty 'postîl,i | šo v 'nabitku | 'budu 'hvariti 'nabitkovî tu'ty jed,n,i 'postîl,i me'nî sa 'tag 'vid,ad, | že tu'ty 'postîl,i jed,n,i bu'duvut, socializmus || bo sut, šo'roki (7) | to 'moš tam pol,i'hati 'križom hej || to socializmus 'ale na 'jinšum tag ne 'xapl,u socializmus ...

...čo'ho? ... 'davno sa 'jîlo z jed'nojî 'misky cí'la fami'lîja | lem pozi'rali kot'ra 'bulša 'loška | z jen'nojî 'misky 'jîli | 'nes,ka 'každyj 'tan,îr | vid'ličky | 'nuš | ta 'jag-em byv te'per,ka ruk na pou'čin,u „CPO“ v hu'mens,kuj vi'narni | ta 'hvar,u tam | 'pravda 'naša 'byla 'slečna fe'dur,cova hej op'sluhovala | 'slečna | bo ne 'hvariv-em juj i'nakše | hej: „eržo | 'dajte mi 'lošku | 'šo ja s 'tyma vil'kami 'zrobl,u | ko'li ja sa na'jîm“ - da'la mi 'lošku | z vil'kami 'lad,n,e | 'lad,n,e a'le

to 'spad,n,e (8) || no zasmî'jala sa | hej | i na'jîv ja sa | hej ...

... no 'dobr,î tag 'dumav si to ne'je socializmus 'aš ta'kyj | ne'bo to vže je 'narot ta molo'dež rospuš,š,ena a 'rodiči by 'mali na tu'to da'vati 'malin,ko 'pozur bo kad'rovka 'jde tag | 'naša po'vinnuz, a 'našoj po'riča || me'ne 'sud,at, po mo'jomu oc'covi | po 'momu 'n,an,kovi | hej | a 'mojî 'd,îti za 'mnov || a 'n,aj si 'mojî 'd,îti da'dut, 'pozur | že 'mojih 'd,îti 'd,îti 'budut, su'diti za 'nima | že by 'vni si da'li 'pozur 'ale 'každyj to si ne poro'zumîje || 'dobr,î | že je 'holov (9) za'xy'lenu | 'prijde do'mu taj že'nu 'bje || taj tam zga'zuje sa hej | 'pustit, 'plin | taj sam ne 'znac šo 'zrobit, | ta 'rozvody | no čo'ho tu'ty 'rozvody na ja'koho anci'jaša? - tat, ke'by z,me xo'dili 'šytky do 'cerkvi a byz,me sa 'bohu mo'lili | ta my by jak pri's,ahnud, na evan'heliju | 'pravda | 'raz-em pri's,ah | 'vece by-m ne xo'tîv pris,i'hati ja'kos, t,aš'koj | no 'ale ta 'vže mi v 'holovî je 'pravda | 'vz,av-em 'blazna že'nu | š,îs'nacac,ručnu na sîm'nacatyj 'mala 'dva 'tyžn,î || i 'bohu 'd,akovati my 'žyjeme 'mali z,me 'semero 'd,îti | 'š,îz, 'd,îvok 'semyj xlop'čisko i 'toho 'zlod,îjî 'n,îmci vot'strilili v nas ... je poxo'vanj v 'ubli ...

... no 'ale ta 'ja 'svojî 'd,îti tag vu'čiv ked, jag to 'zvyg na 'posteli hej zača'li si da'šo z 'roskošu hej 'smîjati sa - „d,îtočky 'mojî 'tixo“ - vni sa 'smîvud, 'dale - „d,îti 'tixo“ - 'malin,ko 'vtixnut, | 'smîvut, sa 'dale || zi'ma 'byla ne zi'ma | 'marna 'slava 'tret,i raz jî'miv za 'dver,i - „fit, | 'von! na 'xod,bu“ - 'každyj 'vyskočilo jag vo'jag jak 'strela | ne'dav-em jim tam 'dovho 'byti | by sa ne zaxolo'dili hej || tam 'paru se'kund po'trimav | no 'vdnu || tak 'byli 'klidno jag 'vušy 'ane 'slovo 'vece a 'dnes,ka? | 'ane ne 'dvojit, 'syn ot'covi 'ane 'materi ...

... 'jag-em 'hvariv | že 'xlopi l,i'hali 'križom to tag 'bylo: 'byli tri'je čoty're sy'nove hej || vun sa ne naro'biv | začav molo'titi 'vže vod 'voseni | hej | jag namolo'tiv 'hodno | 'vz,av si mî'šog vu'sa na 'plečî taj po'n,îz do 'korčmy do kačma'r,a | kač'mar, mu 'dav 'hrošy 'abo 'palin,ky | 'vz,av 'palin,ku | 'vpxav si tam da'gde do dupna'ka 'abo do 'mand,l,a | hej | do 'župy ta 'vse si po ku'š,ok po't,ax | 'vyt,ah hri'nok no ta 'xl,îba ne 'bylo 'tajag 'nes,ka je | 'bohu 'd,akovati | hej | taj pe'čen,î ban'durky na'brav taj na'jîv sa | že'na - „pot, 'pot, friš'tiko'vati“ - „a 'ja nebo (10) ja'koz, ne'hoden“ - 'dobr,î | že'na 'byla do'mučena ... 'n,aj 'sluxavut, tepe'riš,n,î 'ženy ... 'musila 'sigin,ka (11) 'byti 'dovho do jed'nojî do dvoch dako'li i ko'hud zaspî'vav i 'tr,ox 'hodin a 'byli na ve'čurkax na 'pr,atkah | hej | 'aj 'd,îvku ked, 'mali 'sîm - 'vus,em'ručnu | taj tu'to sigi'n,atko tam 'drimalo i 'to tam 'slinilo 'kloča || hej |

'dobr,î to ne'vîsta | fame'lija ve'lika | 'vže 'doma a'ne ne l,î'hala | do mlin,'ca namo'loti | no namo'lola | ked, byv 'gazda mi'lyj po'muh juj | 'až byv da'kyj 'bol,van 'ale 'šo jo'mu tam do že'ny ... ta bo i 'tovčeka 'treba 'bylo natov'či || v mlin,'ci namo'loti | 'ledva | 'ledva 'vna sa 'skon,čila || te'per,ka pri'šov 'večur zaz, na ve'čurky | 'gazda 'vypiv si ta si 'l,îx 'križom 'čeres 'postil, | že jag že'na 'prijde | že by ho zbu'dila jak 'prijde z ve'čurok ... ta 'de 'vna ho 'bude bu'diti ta vun by j ne 'dav po'koja | bo ko'li 'spit, ta ne bî'da | lem ko'li ne 'spit, ta toh'dy da'šo da'ku bala'mutu 'mav || a 'vna si'gin,ka sa stu'lila jag moh'la hej no 'spala tak || 'rano 'vstav | po'zerat, sa tag 'buxnuv do 'n,ejî ta 'dez, 'byla tag 'dovho || tad jo'mu v 'tum ne vxo'dilo že 'dovho | lem že vun xo't,îv že'nu hej ...

... a 'dnes,ka 'ženy hej ate'per,ka to tag 'ženy l,î'hali te'per,ka vek'sinov aj 'xlopi tag l,î'havut, | bo čo'ho || 'xlop 'pujde kot'ryj do ja'kojî t,aš'kojî ro'boty | jag v naz v 'hurax 't,aško 'xlopi 'robl,at, || nebo ked, dus'tane zames'nan,a da'gde 'bl,iz hej | ke'by het 'skoro tu'ta čet'verta || no ta my š,i su'kromnici po'vîm jak 'pravda | bo 'tu i xris'tos - s,a'tyv by sa - 'maxnuv na 'našy 'hury 'vod hu'mennoho ci 'vytky tam | taj pa'nove na naz 'budu 'hvariti | 'društvo tu ne'može 'byti | 'štatnyj ma'jetog ne 'može 'byti || lebo štad 'dosta do'plačuje na 'našy mi'zer,n,î 'hury ta 'komu sa ne'l,ubit, ta vo'dyjde na 'l,îpšyj 'kraj a my 'star,î tu š,i bî'dujeme || no tak v nas š,i jag 'budu 'hvariti je sukrom'nictvo hej || te'per, 'xlop 'prijde napraco'vanyj || no a že'na 'šo | po'klikala sa kumot'ričku | zva'rili si da'kus, 'palin,ky hej | vz,a'li si 'toho tu'n,oho 'vina - „hej 'l,a | 'a - 'xtos, tam 'horî pu't,ov pu'šov“ - „šo tam | 'kumo | pozirajte | 'xtos, tam pu'šov 'horî pu't,ov“ ...'ne han,'bl,u vas 'ale je 'takyh 'mnogo || 'dobrî | 'pračku 'maje | ne 'treba juj 'prati | 'vodu 'maje v 'kuxn,i | ne 'treba 'jti na 'vodu | mlin,'ca ne'maje | 'tovčky ne'maje | ku'deli ne'maje | 'de | 'žyvod 'zlatyj 'ale po'koja ne'je ...

... te'per, na'priklat po'vîm vam ta'ku 'prikasku to za tu'ty 'ženy hej || to tag 'bylo | šo cesto'vali 'trij || na 'vlaku | hej | a 'byla 'sigin,ka jed'na 'hluxa ta jed'na gaz'dyn,a 'byla 'dobra | hej | ta sa xva'lit, ja'ka v 'nih 'byla 'uroda i 'vna tam u'kazuje | no ja'kî ve'l,ikî ban'durky naros'li hej | ta 'hvarid, v naz 'men,š,î naros'li a tenge'ricu 'hvarit, ci keku'ricu (12) || „malî z,me“ - 'hvarid, - „ata'kî 'struky naros'li || tak po 'lokod, 'ruka vka'zala hej || a tu'ta si'gin,ka 'hluxa: „no 'cetko a 'že to tot 'xlob 'biva?“ ... (13)

... ta'kî 'nes,ka 'roskošy | lem že 'bože za'varuj že by ne pri'šlo d

'uskosti bo to 'čekajme za 'dobryma ča'sami 'zl,î || za 'zlov 'xvil,ov 'čekajme 'dobru 'xvil,u a za 'dobrov 'xvil,ov 'čekajme 'zlu 'xvil,u || ta ne 'treba nam na to za'byti bo jag bî'da ta 'ptah u't,îkad, do 'l,îsa | hej | ne 'xoče zu'stati na 'holum 'pol,u || ci to je 'ptax | ci to je 'kralik | ci to je zajac | 'vt,îkad, do 'l,îsa || taj nam jak sa 'hvarid, 'možno | že našy 'huri blahoslo'ven,î š,i 'budud, hej ... ket, sa kla'n,ajme „'praci 'čes,“ - 'treba ro'biti 'praci 'čes, aj 'čes, 'treba ro'biti || 'druhomu ne u'blížiti | jag my 'majme 'des,ad, 'božyx prika'zan, - „čti occa tvo'jeho aj 'mač,ar 'tvoju | 'každoho 'staršoho ta ti 'blaho 'bude a 'dovho 'l,ît na 'zemli 'budež 'žyti“ ...

... no ne 'xyba ke'by to 'vni 'žyli ne 'xyba že ne pris,i'han,î lem 'uš to na na'rodnum 'vibor,î | ke'by 'dobr,î 'žyli | a'le 'rozvody a 'rozvody | no 'našto tu'ty 'rozvody tak 'ne sut, pro pa'radu ...

... 'no te'per,ka 'najde sa aj že'na | 'čeres to sa roz'vedut, | 'gazda 'sigin, 't,aško 'robit, | že'na rosko'šuje ta juj 'treba čolo'vîka a vun 'sigin, 'staryj | 'abo 'staryj 'abo sla'byj jak sa 'hvarit, ... ne'hoden || no taj 'rozvody ho'tovî - „čo je z 'vami | 'prož,es,te sa roz'vedli?“ - „on 'neumi 'spati“ - 'dumav so'bî - 'spad vun 'umi 'š,če 'vece jak 'treba | lem 'ket, sa 'nespi, | 'vtadi 'bîda | bo 'un xu'dak ne pro'budit, sa lem 'spit, a to'bî 'treba že by sa probu'div xoz, lem 'trikrad 'nanuč || taj 'rozvody ho'tovî ...

... 'moja že'na š,i 'maje jed'nu slo'bodnu 'd,îvku || no tak tu'ta vody'šla na 'čexy hej | 'ale jak 'prijde do'mu | 'ja 'vse jej po'han,bl,u: „vîrko | 'hele | ty tam ne 'musila 'jti a ked, by ti tam 'bylo 'zle ty 'majež de sa ver'nuti ne tag hi ja 'šov-em do bel'giji | šo 'ja sa ne'mav-em de ver'nuti || 'ale ty sa 'majež de ver'nuti || a 'vîrko 'moja | 'kul,ko zašpo'ruješ?“ - 'lebo 'treba 'neba | 'treba j 'xl,eba | 'viž,u | že 'šat,a ku'puje ta 'hvarid, mi: „'n,an,ku | 'šos, tam i na 'knisc,î 'mav“ (15) - „no že byz, 'malá“ - bo 'aš 'prijde ta 'musit, mi vka'zati || no ta 'prijde te'per, 'dumav so'bî na 'tr,ox s,a'titel,u | hej | do nas || no tag i 'moja je na čexox | lem že by ta'koj zro'bila | ja š,i 'svojim 'd,ît,om | 'bohu 'd,akovati | 'n,îgda 'han,bu ne zro'biv aj ne 'žadav že by 'mojî 'd,îti me'n,î 'han,bu da'li || ne'bo to by 'bylo nepri'jemno || 'marna 'slava | jed'nu 'mavu da'leko pri brat,i'slavi | hej | a že by 'tam da'šo 'krivocho | xoc, si 'hrošy po'žyču na put, i 'tag by-m pu'šov | bo 'ja je ta'kyj o'tec, | že 'mojî 'd,îvky | ket, šla 'mati na 'nakup - „'n,îd, | 'n,en,ku | 'ratše 'vy 'jdite“ | bo 'ja 'nepoze'rav | 'što je do'roššyj | 'ratše-m ku'piv 'toho 'menšoho 'menše 'ale 'l,îpšoj || ta 'vse 'd,îvočky že: „'n,en,ku 'tte 'vy“ ...

... no 'mojĭ 'd,ĭti 'rano 'rado vsta'vali | 'mali t, 'čomu | 'druhi 'rodiči tag gazdo'vali | šo jih 'd,ĭtočky mno'hux v ne'd,ĭlen,ku 'plakali || tu'ta ne'd,ĭl,ka mi'la | 'čekat, 'každyj jej hej i tot 'ptax a 'd,ĭti 'plakali 'joj 'uskoz, 'byla | 't,ășko 'bylo aj tak si 'dumav že j 'nes,ka sa 'najde ta'ka ro'dina a to ne'maje tag 'byti a 'mojĭ 'd,ĭtočky ve'selo vsta'vali || i 'štom roska'zav zro'biti | zro'bili || a čo'ho? 'mali za 'što || jih 'n,an,ko 'n,ĭgda ne pro'piv 'hrošy ...

... je'dino 'raz 'jag-em byv nepri'kazuvči pre'cedom ta tu pri'šli dostoj'nici ta tag z,me 'pili 'vino | no || a 'ja 'mav ta'ku 'naladu | hej | ket, si 'vypju ta 'možno-m 'vypiv 'dva 'deca a 'n,aj 'bude 'štiri 'deca 'vina hej || a 'už 'hned, uže 'naši restav'raci hej | 'hnet, sa 'bavili aj 'vni mi poma'havut, | spĭ'vali z,me | 'teš,š,a 'včula - „nebo 'anco va'sil, 'spĭvat, | 'pjanyj | bĭ'haj“ - pri'šla 'moja 'an,ca | 'moja že'na na 'dvur | 'joj jag ho 'klikati | ta vun ne 'pjanyj 'ale 'mati do n,ej 'štuxat, | tat, tam 'hrošy 'mine || za'hнала na 'moju sester'nicu 'mar,u xoxru'kovu: „mar,ko 'jdi za 'vujkom i'di“ - „vujku | 'pote do'mu 'pote“ - „ta čo'ho?“ - „bo 'kun, vam poxvo'riv“ - „ku'motre | 'dajte jim 'tam 'dobroho po 'štamperliku“ - no jag 'vypili - „mar,ko | ked, 'muj 'kun, 'xvoryj | ta 'ja si dam s tu'pov ko'sov 'šyju od'rĭzati“ - 'prijde - „vučĭn,ko | tad, 'd,ĭdo ne xo't,ad, i'ti do'mu || vuj'ko 'hvar,ad, | že 'vni si s tu'pov ko'sov da'dut, 'horlo pere'rĭzati | ked, 'jix 'kun, 'xvoryj“ - že'na sa za'smĭjala | 'pravda | u'primna že'na 'moja | 'n,ĭgda š,i n,a ne pohan,'bila | že-m 'minuv | bo 'ja 'pravda 'mnoho j ne 'minuv 'ale dajed'na i za 'des,at, ko'run zahan,'bid, | 'moja n,ĭt || no ji pri'šla že'na | u'smĭxla sa - „a | 'pan,i prece'dova 'tadi | 'pan,i prece'dova | jak sa 'mame?“ dostoj'niky 'spoznali | hej || 'no 'vypila i 'vna z 'nami || no a'le 'všytkoj ... „vozdo'rovkav-em sa | vody'šov hej || kun, 'nebyv 'xvoryj | no a'le 'marna 'slava | 'treba i že'nu po'sluxati || a daje'den 'je | že'nu ne po'sluxat, 'prijde do'mu | ve'čer,a ne'dobra | že'nu 'zabje | 'd,ĭti sa popere'puš,avut, || no 'marna 'slava jag že'na 'vidid, že bĭ'da ne'može z nim 'pstat | si'gin,ka | 'musit, sa roz'vesti || no abo 'je tag i že'na | 'pustit, sa za 'druhyma 'xlopami ... i tu'ty 'ženy by sa 'mali ku'š,og han,'biti | kot'r,ĭ ne xo't,ad, 'd,ĭtočky 'mati ...

... my bu'dujeme 'štat a 'štat sa š, 'čoho bu'duje | ta my 'tul,ko etran'ziru | čužo'zemcu 'majme v 'svojum 'štat,ĭ hej na 'd,ĭtočky pla't,at, i da'vud, jim v 'škola,ĭ šeli'jaku 'pomuč i 'knišky i 'blajvasy i 'perky a 'de 'vno | ked, lem za 'dobru 'zasluhu | d,ĭt'vag du'stav tu'to 'perce | š,i kot'roj 'bylo š, 'červenym | tot 'klatig byv | hej | kot'ryj z ze'lenov aj tam | čej 'vno 'každyj jed'nako pi'salo | hej || no a to byv 'dar a

'dnes,ka 'd,ĭtočky dus'tanut, no ot 'štatu ta'ku 'pomuč | š,i n,ĭt ...

... prijdud, do'mu: „no ja'koj maž ozna'men,a? 'šo tam?“ - a če'tverka | 'druhuj 'prijde - 'pjatka | 'o 'bože naš || 'd,ĭtočky ta 'jak to | 'šo to je z 'vami?! - 'vno 'prijde do 'školy ta jo'mu 'fodbal u 'holovĭ | ta jo'mu 'ližy v 'holovĭ ta jo'mu 'brus,l,ĭ v 'holovĭ | ta 'de 'vno 'može sa vu'čiti | jo'mu tu'to v 'holovĭ ...

... 'školy ne'maje | ro'biti od'vyklo ta lem po'zerat, | 'xto by 'mav 'hrošy | že by od 'druhoho 'hrošy od'biti || 'joj | 'matko 'boža | ta to ne 'trest? ... tad, 'vuxo by-m mu odo'rvav jed'noj ... 'na | 'fras t,ă 'trim | 'budeš 'mati 'oznak || bo 'hvarili | že kot'ryj čolo'vĭk | 'bože za'varuj | sta'je sa šeli'jakyj 'pripat | kot'ryj čolo'vĭg ha'mišnyj | že 'musid, 'mati daja'kyj 'oznak že to 'pambuh daz, a'le n,aj i 'rodiči mu 'zrobl,ad, - „o'dorvu ti 'vuxo | že byz, 'znav...“

... no ta po'kyršiv by-m ho 'tajak ka'pustu | 'marna 'slava 'rodiči ros'pus,t,at, ... 'ja 'čuv-em | šo han,'bili že sa 'malo 'robit, a 'mnoho 'niš,čat, || kot'ra 'de hej tak šo 'budu 'hvariti | jak sa 'daz, hej | že by | že 'mnoho nih 'je | že by ne 'bylo ...

... bo 'kolo d,ĭti ro'bota || tam 'treba 'kul,kĭ lem tu'ty pe'lenky 'vyprati | hej || ta 'de || no ta 'vže 'd,ĭti 'dosta si zro'bili || 'davno naz 'mnoho vme'ralo | bo 'budu 'hvariti dox'toru ne 'bylo | hej || 'nes,ka dox'tore tag za tym sa tr,ă'sut, | 'pravda | ja š,i ne byv v špy'tali 'bohu 'd,akovati | xabaj na 'naš,ivu | že'na 'vže mi 'byla | nez, dox'tore tak tu'to doze'ravut, ci to 'staroj ci molo'doj ... /

Розповідав чоловік, народжений 1899 р; див. також № 3, 4, 5, 11, 13. Записано 1962 р.

(1) Імітується чеська мова. - (2) Передається польська мова. - (3) so'bi. - (4) Громадська протипожежна організація. - (5) Мається, мабуть, на увазі „як у комуністів, як в СРСР“. - (6) Чеське слово „дівчина“. - (7) В мові розповідача чергується šo'rokyj | šy'rokyj, vo'sokuj | vu'sokuj. - (8) Імітує польську мову. - (9) 'holova. - (10) ne'boho. - (11) З мадьярської мови - „бідолаха“. - (12) Словакізм. - (13) Імітує словацький діалект. - (14) 'mavu. - (15) 'dumavu.

13 / ... ja ne'znav 'čom | 'raz-em byv š,i v 'škola,ĭ do 'peršoĭj 'klasy-m xo'div a či'tav nam vu'čitel, s 'kroniky | že dako'li sa v to'poli 'zrodilo 'mnoho 'bukvi a tu to'pol,u 'mav ja'kyz, 'grof | 'neznav jak sa 'kliče | ma'd,ar,s,kyj to 'byv | vun 'mav 'mnoho svi'ni | tu'ty 'svin,ĭ 'dav na tu'tu bu'kov | že by 'jili | že by sa hodo'vali na 'tum || 'svin,ĭ od 'bukvi zača'li 'hynuti a tu'ty ju'hasi | ci kon'dasi (1) jih 'rĭzali a tu'ty

'kyšky me'tali do 'vody | nadyšla ve'lika 'voda tu'to 'splavila 'tu do'lov a tu sa za'vísilo na ho'luzu | ja'kyz, i'šov ci slo'vag a'lebo 'što tu'to 'vvid,iv taj sa za'čav 'smíjati | že tu sut, kovba'sy na ho'luz,i i s 'toho na'stav i nazov kovba'sova | že kovba'sov ...

... šo sa 'tykad, za ko'l,iru a'lebo za 'vyhoren,a || ta to ne 'bylo že by 'vyhorilo | šo 'najhurše 'vyhorilo | tak to te'per, u 'druhuj svi'tovuj 'vojn,i | že zho'rilo 'dvacat, 'pjat, 'xyš || 'ale za ko'l,i ru to 'možu da'šo po'vísti | bo-m či'tav 'stodvacat,ručnu mat'riku na 'vlyc,kum emenve [MNV] || tam 'bylo 'mnoho l,u'di tam aj po šti'ricad, l,u'di jed'no za 'druhym s kolba'sova 'byli tag že 'vmerli na ko'l,eru (2) || 'potum 'znam 'bylo 'mnoho pozna'čenoj že 'vmer vot 'pjanstva ... 'ženy 'duže vme'rali v 'zlohax || 'mnoho a 'mnoho tam 'toho 'bylo || po'tom 'spíg ho boko'rvan | 'neznam šo to za xvoro'ta 'byla a'le tag je pozna'menanoj | že ho 'spíg boko'rvan || a 'zmers sa a ta'ki no | na ko'l,eru 'najvece tam 'toho 'bylo | že ko'l,era po'ničila | 'peret 'stodvacad, ro'kami ...

... se'lo to'pol,u prozy'vavud, | 'ne se'lo a'le tyx 'ludij že sut, komaš,n,ani'ky || a to tu'mu že ras sa do'čuli | že v ru'n,oh 'vmer ja'kys, čolo'vík a 'jšli na ko'maš,n,i ci na lo'patky || no 'vyšli tam a čolo'vík š,i 'žyv | taj sa ver'nuli 'nazad 'zato jix prozy'vavudt, komaš,n,a'nikoma ...

... 'čuv-em jak | ci to je 'pravda | jak są 'vlyč 'stala || 'vlyč (3) sa 'stala 'tak | že na'priklat 'byla 'tam 'xyža jed'na to 'byli ba'čove hej | 'vuvci 'tam 'pasli a it 'tuj 'xyžy 'mnoho 'bylo pišni'ku hej | 'bylo to'to na 'luc,i hej | 'tam jak 'lipy sut, | ci š,i sud, abo n,iť || tag 'mnoho 'bylo tyh 'uličok tag uš 'stalo 'ulič ...

... a 'krivvyj tag zu'stav 'krivym: tod ju'has | tod 'bača 'byv ž že'nov a 'vun 'mav | 'vni 'mali 'd,iti hej a je'den 'syn 'byv 'krivvyj || no ta jag 'us sa rozgazdo'vali | 'tomu sa 'synovi pol,u'bila aj 'tomu jo'ho 'n,en,kovi pol,u'bilo sa tam na 'krivum jak sa me'nuje te'per,ka 'krivvyj | tu'to 'pole | i vun tam zbudo'vav 'xyžu | hej || no na'priklat jag my 'rodiči 'xodime do d,i'ti na hos'tinu || no ta ras pu'šli do jed'nyx | dru'hyraz do 'druhux ta 'hvarid,: „de 'pujdeme 'stara?“ - „pod,me do 'krivoho“ - do 'syna | hej | i tak 'krivvyj zu'stav | i 'nes,ka kri'vyj je ...

... no a to'pol,a 'hvar,ad, že 'pod,l,a 'toho tag zu'stala | že jak tu'ty ba'čove 'vuvci ho'nili | ty ju'hasi | tak tam naš kovbasuv du'stav de kovba'su na'šli a tam zaz, 'bylo 'derevo to'pol,a hej | obyčajno | va'lalu š,i ne 'bylo || „no tag 'de 'zajmeme 'vuvci?“ - „na to'pol,u“ - no 'vže zu'stala tam to'pol,a | hej ...

... no a'le mîž,i 'tym tam š,i na 'prislopi 'byli žy'vane || šovha'ji

tam sa me'nuje i tak po'viž,me 'pole šov'hajs,koj hej | za šov'hajs,kym || no tam by'vali žy'vane | 'ale ty žy'vane ja'kos, sa tag d, 'l,ud,om 'malin,ko privu'čili | šo 'vni tam 'byli tag aj 'dovše hej | tag 'mali 'syna | no a že 'tomu 'synovi podaro'vali tam 'pole na da'r,i jak sa me'nuje 'dara | 'vže 'čeres, tu'to | ci je to 'pravda 'abo n,i 'ale 'tag-em 'čuv | hi | ta 'dara || a 'prisľub 'vera to 'neznav | to 'neznav vam po'vísti | že jak tu'to 'prisľup ...

... 'zbuj | tam 'byli 'samy zbuj'nici | hej bo 'davno 'l,ude vt,i'kali | bo jag ne'buš,čig 'mojojî 'baby o'tec, ta vun slu'žyv dva'nacad, 'roku a 'može o'cuv o'tec, slu'žyv dva'nacat, 'roku pri 'vos,ku hej | no a to 'davno ji'mali lem hej | no tag 'l,ude vt,i'kali kot'r,i 'de po l,i'sox | toh'dy š,i va'lalu ne 'bylo | ta vt,i'kali | bo na dva'nacad, 'roku 'jiml,ad, jag do 'vos,ka ta 'bîda | ta ta'kys 'trestan,cu 'abo da'koho slu'hu 'uš to da'kotroho 'gazdy 'dobroho ... 'byv 'slu'ha byv 'dobryj | tag vun 'dav v va'lal,i jed'noho ci 'dvox tam hej do 'vos,ka 'pod,l,a va'lalu | 'pod,l,a ve'likosti || no ta tam sa zro'bili s tyh l,u'di zboj'nici hej || na 'zboji | jag žy'vane || sa 'pod,l,a 'toho že na'zyvad, 'zbuj 'hej ...

... a ru'ni - 'pod,l,a 'toho | že 'runo je tam v ru'n,ox || že 'je tam 'runo || a novo'sedlica to 'vže tak 'puzno tag 'bylo no'voj se'lo taj da'li 'meno novo'sedlica ... /

Розповідав чоловік, народжений 1899 р; див. також № 3, 4, 5, 11, 12. Записано 1962 р.

(1) Мад. „вівчари, чабани“. - (2) У розповіді варіює ko'l,ira | ko'l,era. - (3) Розповідач вживає обидва варіанти - 'vlyč | 'ulič.

14 / ... no to sa tag ro'bila derev'jana 'xyža | že tod 'gazda | de na kot'rum 'fundošy xo't,iv budo'vati | no tag 'vz,av čo'tyr,i 'xl,i'by | ta'ki ma'l,i | neve'liká a po'ložyv na čo'tyr,i 'vuhla | jag 'byli to'ty 'vuhla - 'vín,cí jag 'byli | ta polo'žyv tam | bo ja 'znavu | ja tu'to zapomn,a'tav 'dobr,i tak | bo je'den sa tam budo'vav | ta po'ložyv čo'tyr,i 'x,l,i'by a su'sída u'vid,iv tu'to | že vun sa tam 'xoče budo'vati | jo'mu tu'to ne paso'valo | taj pu'šov | taj 'xl,i'b za'brav || no taj vun sa 'potum tam ne budo'vav na 'tum 'm,i's,t,i || a 'ket, to 'xl,i'b zu'stav tam | to ta 'už 'bylo ... tag 'hvarili | že to je 'čistoj 'místo ...

... no tag i'šli do 'l,isa | za'klikav tod 'gazda so'bî 'xlopu | no tag 'derevo ru'bati || naru'bali 'derevo a po'tum iz va'lalu 'l,ude 'xto 'što

'mav | ci 'kon,î | ci 'voly | 'každyj 'šov a 'poraz mu 'dereva pre't,ax || za hos'tinu || tomu 'dav paklig do'hanu a 'poharik 'palin,ky aj 'zakusku mu tam 'dav ...

... no a 'potum pri'jšli maj'strove | tak to'to 'derevo kre'sali | jag ho pokre'sali | no tag 'vže zača'li ro'biti | jag za't,ahli 'peršoj 'derevo | 'spody | čo'tyr,î 'spody jag za't,ahli tak toh'dy 'vyrubali 'kreš,š,iky | za'rízali a 'vyrubali ta'kí 'kreš,š,iky na tum | a vz,a'li jak to 'byli 'hrošy | tak peret,a'li na 'pul a na tu'ty 'kreš,š,iky s,a'čenojî 'vody tam 'vsypali | a tu'ty pi'n,az,î popere'tinali | ta po'ložyli tam na tu'to || no a 'dale po'tum 'vže sa budo'vali | no ta že 'čort tam ne 'prijde | že 'bude 'čistoj 'místo || 'zato tu'ty 'xreš,š,iky | aj s,a'čenu 'vodu tam da'vali | aj pi'n,az,î tam da'vali | 'že by 'byv bo'hatyj || no a 'dale 'vže po'tum 'vystrubili tu'to ho'r,î | hej...

no ja'kí vob'lačata ma'len,kí tam da'li 'tajag 'nes,ka | 'ale to lem ta'kí vob'lačata 'byli to | no | lem 'tul,ko 'holov 'vypjav čolo'víg 'von is 'toho muh 'vypjati ...a po 'tum pri'šov tod 'gazda | ja'ku 'čel,ad, 'mav ... jak stru'bili | 'takoj vxa'bili na vob'laky | vob'laky vxa'bili || 'dver,î ... na 'dver,î vxa'bili | lem že 'dver,î ne 'byli | lem jen,n,î | bo ne 'byli tak 'xyžy | tu 'xyža j 'tu 'xyža | lem jen'na ... 'sín,î 'byli a jen'na 'xyža a 'vece 'xyž ne 'bylo | lem po jen'nun 'xyžy ...

... no a 'potum tu'to vz,a'li namí'sili 'hliny | navo'zili 'hliny a namí'sili to'to a tak spa'ry ... de byv ve'likyj 'spar za'bili tam 'derevom a tu'to mas'tili || no a 'vže po'tum jag ... jag 'vže ... jag 'vže 'vystrubili ... 'verx 'perše 'vystavili | za'kryli | že by na tu'to ne 'padalo | 'hej | a 'takoj 'už mas'tili ... no a 'potum zaz, 'ver,h jak po'stavili | za'kryli | iž 'župov lem 'kryli aj s so'lomov aj 'paporot, ... no taj s 'papor,t,ov | de ne za'xodilo čolo'víkovi | taj s 'papor,t,ov za'kryv ...

... 'd,il,a ne 'bylo | lem 'hliny nano'sili a vz,a'li ta'ku 'kyjanku | ta s 'tym 'malin,ko po'bili | po'bili a 'potum 'každyj 'skoro 'každu su'botu tu'to 'zmaš,ovaly || a 'spodom pud 'vuhla ka'mín,a 'klali | a 'potum cí'la pudmu'rovka 'byla s ka'mín,a || popu'tkladovana tu'ta dov'kola pud'valina to sa 'klikala || pud'valina | šo 'lude s,î'dali tam 'hej ...

... a jag 'vže 'byla 'xyža ho'tova | tak toh'dy pez 'bili || zro'bili so'bí 'dočky | tag na'klali | zašalo'vali to'to a do 'toho 'hlinu a po 'pjat, | po šis, 'xlopu pri'šlo ta 'mali ta'kí 'kyjanky | do 'toho tag 'bylo poza'ver,čovanoj ta s 'tyma 'kyjankami 'bili to'tu pec ...

... 'postíl,î ta'kí - vte'sav so'bí 'dočky a čo'tyr,î 'latky zro'biv tag na to'to | no ta 'klincu ne 'bylo ta popro'ver,čovav tu'to tam a 'spodom

zaz, 'dočky na'klav a tam so'lomy name'tav na to'to taj v tuj so'lomí tam 'žyv ...

... ma'len,kí vob'lačata 'byli 'ale nevtva'r,ali sa | lem sa tag zasu'vali | to 'bylo ta'koj pre'bitoj z 'dereva tam taka 'paha no ta v 'tum 'vno xo'dilo v tuj 'paz,î | 'vže ne 'vypalo 'von | lem zasu'valo sa || ta lem 'kolo 'pecu 'všytkoj 'bylo | po'licí ne 'bylo || puz,n,îšše 'už 'byli po'licí | 'xtoz, 'vže tu'to 'vydumav ta 'vže po po'licax tu'to 'trimali ...

... ja za't,amiv | šo tu 'bylo v dvoch gaz'du || v jen'noho dvacca'tero a v 'druhoho dvacca'tero | a lem v jen'nun 'xyžy | a z jen'nojî 'misky 'jili || 'lošky derev'jan,î 'byli | ta'kí 'dovhí | jen'noj 'čerez 'druhoj dus,i'halo ...

... no ta s 'plotom ... pu'šov | ru'bav 'žer,d,a a naru'bav 'žer,d,a | naru'bav 'kul,a a tak pre't,ah do'mu | po'rízav to'to | pote'sav a 'biv d,î'ry a tag 'biv tu'to 'kul,a || no pak tu'to zapl,i'tav 'vže s 'tym 'žer,d,om ...

..... 'byli pere'lazy ... pere'las ... ta'koj | že ked, i'šov 'čeres 'plut | ta 'tu 'byv za'bityj 'kul | a krus 'plud 'byla ta'ka 'dočička | to vže 'stav na tod a tu 'vže pere'kročiv a tam a pere'šov ... pere'las ... /

Розповідав чоловік, народжений 1901 р; див. також № 1, 2, 15, 16, 19, 22, 25, 28. Записано в 1962 р.

15 /... ked, i'šli 'vrti v ja'ri | 'peršyj 'den, za'vor,ovati | no tag vz,a'li | šo pub da'je v 'cerkvi do'ru | no ta vz,a'li ta za'šyli do 'toho 'míxa | a ji pi'n,az,î tam za'šyli a s 'toho 'míxa 'síjalo sa a 'gazda vže sa zla'div do 'pol,a | 'vpr,ax ci 'voly ci 'kon,î || no ta gaz'dyn,a vz,a'la s,a'čenu 'vodu | 'vsypala do 'vody | no ta vz,a'la is 'toho | šo na s,a'tyj 'večur 'klali na stul snub vu's,anyj | ta s 'tojî so'lomy vz,a'la | tu'to vodlo'žyla so'bí | ta 'bryskala | up'xož,ovala s 'tym a 'xto 'voly 'mav | ta 'vz,av so'bí 'jajce ta 'volum z 'jajcom ata'dy po't,ah h,î pot,î'hav | že by ne za'parili tu'ty t,ah'la || a jak 't,ahav 'peršu bo'rozdu | ta put 'peršu bo'rozdu polo'žyv tu'to 'jajce ...

...síjalo sa 'žyto 'jaroj ... lem 'žyto 'jaroj | 'jarec a o'ves. || aj ta'tarka || lem že ta'tarku 'malo 'síjali ... 'ale de 'byla ta'ka 'huš,š,ava ve'lika | ta pu'šov | ta tu'to ru'bali a tu'to 'vysxlo a 'potum tu'to pa'lili ta'kí ko'čirhy 'mali ta tu'to 't,ahali | s,t,î'hali do'lov a do 'toho

'sijali ta'tarky || ta'tarku 'už do 'toho po'stjav | do 'toj 'pas,iky | i 'proso ...

... jag 'vže 'zerno sa vka'zalo | no ta 'potum xo'dili po'loti | bo ta'koj bo'dača ro'slo jag 'vže 'zerno 'bylo 'bulšoj || ta xo'dili 'ženy po'loti to'to | 'he ... no ta jag 'bylo 'bulšoj ta uš 'kolosy 'byli | hej ... no 'dale do'stihlo | jag 'vže pri'stihlo | pri'šov toč 'čas | no tag vz,a'li 'ser,py 'ženy | ta s 'ser,poma 'žali | lem ženy ... 'žen,cí ... jak to'to 'žali | tak 'znošovali a 'klali do t'yx 'križu - ta'ki 'križy - a s 'križu po'tum uš tod 'gazda pri'šov ta do 'kul,a 'klav || ta'ki 'koliky za'biv | ta do 'toho 'vže 'potum 'skladovav ... /

Розповідав чоловік, народжений 1901 р.; див. також № 1, 2, 14, 16, 19, 22, 25, 28. Записано 1962 р.

16 / ... pri'šov tam | ko'val, sa po'čudovav na 'laby | na ko'pyta | ja'ki put'kovy 'treba | 'he | no tag 'vz,av taj za'čav ro'biti to'ty put'kovy || jag zro'biv put'kovy | toh'dy po'mír,av ja'ka 'zbulša | a 'vz,av nuš a tag za'čav stru'hati to ko'pyto || 'vystruhav ko'pyto a toh'dy put'kov na'hrív a prilo'žyv na na tu'to ko'pyto | s klí'š,ami š,i pri'tis | tag mu 'vypalilo | vka'zalo mu | že de š,i 'treba stru'hati || no po'tum jak pripaso'vav tu'tu put'kov | tag 'vz,av 'klin,c,í a už 'dva 'klin,c,í 'speredu 'dav na 'peret | a po'tom vže biv id 'zadovi || tu'ty 'klin,c,í || a po'tum po'ložyv 'labu do'lov | 'mav ta'kyj sto'lec, | šo 'kun, na ... pe'red,n,í 'laby po'ložyv tam na to'to | tak povot'tinav tu'ty 'kun,c,í a 'vz,av rašpel, | zarašpel,o'vav to'to | a tak pun,n,av ho'r,í a za'tovk | 'potum 'vyčistiv dov'kola zaz, iz 'rašpel,om | zrašpel,o'vav i 'bylo ho'tovoj ...

... ked, ne 'dobr,í poko'vav | ta zako'vav ko'n,a | bo 'vže tot 'kun, za'čav 'krivati | no tag i'šov do 'n,oho a tag zo'rvav do'lov put'kov a tam vy'rízovav na kot'rum 'klin,c,í tu'to 'bylo | tu'to 'vže vy'rízovav 'von a 'vsypav ... na'hrív 'loju ho'r,ačoho a tam 'vsypav do 'toho | šo tod luj aš ky'pív | i tak 'kun, pere'stav 'krivati | ked, zako'vav ...

... 'molotky 'maje v ko'valni ko'val, | 'maje kot'ryj š,i 'r,afy na't,ihad, na vo'zy ta 'maje šeli'jaki 'sverdly .. 'komu ja'kyj po'trebno | vun 'maje na 'všytkej || no 'kl,íš,í | 'molotky | 'rašpel,í všeli'jaky 'maje na to'to ... šo ko'pyta stru'hati ... tam de 'robid, v 'tum - 'šmyt,n,a ...

...kun, 'maje 'holovu | v 'holoví 'voči | 'maje 'nužgr,í šo 'dyxad, na n,í | 'maje 'pysok šo 'jís, | 'maje 'vuxa ... ros'te mu no | na 'šyji 'hriva

ros'te mu | hev 'maje 'čulku a hev 'už id 'zadovi | no 'maje xre'bet | 'maje 'zzadu 'xvust | no | čot'yr,í 'laby | na 'labax 'putkov || na ko'pyt,í 'spinka ... 'žapka je 'vdnu v ko'pyt,í | to je 'žapka | šo je 'vnnu v ko'pyt,í || ta'koj hi rost,a'toj tam a tu'to | šo je 'vyšše 'vže | to je 'spinka ... ža'ludog 'maje | 'votrub 'maje | 'kyšky 'maje | 'serce 'maje tag jag 'všytkej 'maje || pe'čunky 'maje ...

...ko'rova 'tiš tak: 'maje 'rohy | 'maje 'voči 'maje nus | šo 'dyxat, | 'maje 'pysog | 'maje 'zuby | šo 'jíz, na nix | 'maje har'tan, | šo pro'žerad, u'dnuka | pud'hor,l,a | tu'to šo tam vi'sid, juj | to pud'hor,l,a 'maje || no 'dale 'maje 'tiš tak jak 'každa sko'tina | 'maje ža'ludok | 'maje 'pl,uca | 'maje 'serce | 'maje 'votrub v 'sobí | 'maje 'xvus | 'maje ko'rova 'maje 'cícky na 'vymn,u | 'maje 'vymn,a | 'cícky | no taj 'zzadu sa'nicu 'maje | šo s preba'čin,om 'sikat, tam | aj 'maje 'ric | no | 'laby | na 'labah 'maje pa'per,ky ...

...vus sa 'skladat, | 'mnoho 'častog 'maje ... vus sa 'skladat, - 'pervy ras 'treba pud'vuj | pak 'treba 'kolesa | 'treba 'nasat | pe'red,n,u po'licu | 'zan,n,u po'licu | 'kolesa | 'treba ho'lovky | 'treba 'spicí do 'kolesa | 'treba 'bahra | a 'treba kova'čovi na't,ah'nuti na ho'lovky | že by ne 'praskali | ta'ki o'bručky a 'zver,xa na 'bahra 'treba da'ti 'r,afy || no tak to sa 'skladat, 'koleso ...

... 'treba čot'yr,í 'kolesa | na 'všytky čot'yr,í 'kolesa 'treba 'kovan,a | 'treba vko'vati - 'zan,n,a te'l,íha i pe'ren,n,a te'l,íha is 'svorov ... na 'samum 'pered,i 'vaha | 'druk ...

... no ta 'abo do 'xomutu | 'abo 'xto 'maje 'štverti | ta do 'štverti | a 'xto 'maje 'xomuty ta do 'xomutu | 'ja 'štverti 'mav-em i 'xomuty-m 'mav || do 'štverti sa 'vprihad, | 'voz,me sa | 'verže sa na 'n,oho a perekru'tit, sa 'štvert, | to 'vže 'štverd, na 'n,um je | te'per, 'treba kan'tar na ko'n,a | 'treba 'licí na 'kon,í || a 'treba tu'ty 'štrangy || te'per,ka ' vže ne'je lem lanc'ky || 'treba tu'ty lanc'ky id 'vaz,í | že by za'kapčati | že by 'kon,í moh'li 't,ahati za 'tym ... pud'br,ušnik | šo sa za'kapčuje popud 'br,ux ...

... pujde čolo'vig do 'l,ísa | 'najde ta'ku kri'vul,ku | pri't,ahne do'mu | 'vyteše to'to taj 'voz,me | po'dovbat, so'bí | 'zabje 'stramy tam | iz'robid, na'sady pe'red,n,i 'nasat | 'zan,n,i 'nasat | bo pe'red,n,i je ku'šok 'šyršy || a 'zan,n,i je ku'šok 'vušy || no ta pubje tu'ty 'stramy | po'ložyd, 'nasady | aj ked, 'maje ko'n,a | prila'did, druk tam | pro'vertid, it 'stramovi | a tu po'ložyd, 'banta | že by muh va'žog za'vísiti | pri'ložyd, druk taj 'sanky ho'tovi ...

... do 'l,ísa 'nes,ka ne 'jđut, || 'davno xo'dili 'ale 'nes,ka 'uš 'traktory

'xod,at, po l'i'sox | to 'davno jak to 'bylo š,i | ta z,me xo'dili ta z,me ro'bili po'lusanky | kor,čuly aj vo'loc,n,i ta ro'bili || po'ložyv so'bî 'spodom 'dočky na to'to a 'zboku ta'kî 'lujtričky po'ložyv | a tak s,aho'vina sa vo'zila na po'lusankax | bo to do'br,î 'bylo tu'to zahamo'vati | aj ne perever'talo sa 'tajak 'sanka | bo 'sanka 'hnet, sa pere'verne | a tu'to sa ne perever'talo ...

... síno'kosy po'tum jag 'luky 'kos,at, | to'to síno'kosy | a tu'to peršoj 'košen,a | šo pud u'tavu 'kos,at, 'skoro | š,i 'zerno š,i ne pri'xodit, | lem po'tum de 'vtavy 'kos,at, š,i | ta tu'to 'peršoj 'košen,a ...

... jag vy'padat, 'kosa ... 'peršoj je 'vus,t,r,a | 'druhoj je polot'no a 'tret,oj je 'prut a 'zzadu 'pjatka ... 'zrobit, so'bî ta'koj ku's,a čolo'víg | na ku's,ati je 'ručka | na kun'ci je ob'ručka a 'zrobit, sa ta'kyj 'klin | a tam sa a na ku's,ati sa 'vydovbat, tam | bo 'kosa 'maje ta'kyj 'španik | a sa 'vydovbat, tam a že by zapaso'valo | a 'zabje sa tot 'klin | a tak sa 'kosit, | a 'tu š,i 'ručka ta'ka 'prijde || jed'na 'ručka 'kriva | bo ket, 'prosta | ta 't,áško ko'siti || 'ale kam 'hurše je 'ručka 'kri'va | tym 'lekše ko'siti ...

... 'vyjde na 'luku | ta na 'samyj 'peret sa roz'ložit, tam tu'to | šo mu po'trebno | tot kur'čan | 'kamín, | 'voz,me a 'jde na 'vodu de 'voda je | tag 'začere si 'vody | bo bez 'vody ne 'bude vos'triti 'kosu || no a 'potum sa 'jimit, ... 'vytky | s kot'roho kun,'ca jag mu vo'padat, | 'vyttam 'začne ko'siti ...

... 'prijde že'na | 'vynese mu 'frištik tam a'bo 'obîd a'bo 'vže jag 'maje ča'su jag 'vyjde tam | tag 'bere 'hrabl,î a to'to roz'bivat, | poroz'bivat, a 'potum jak ... bo je 'vdnu ro'sa | bo to 'skoro sa 'jde 'vrano 'kositi | a jag ro'sa 'vže pro'pade a 'bere 'hrabl,î a zas, pere'mítuje dru'hy raš, š,i | pere'mítuje | 'vbertat, sa tu'to ...

... no a po'tom 'vže 'hrabad, do 'kupok iz'hrabad, do 'kupok a 'druhyj 'den, 'vyjdud, | no ta š,i ne'je su'xoj | bo v naz ne'moš tak 'síno 'vysušiti | 'druhyj 'den, 'vyjde | a tak po'znošuvut, de 'mavud, 'brati na vus | po'znošuvut, a tam potr,a'sut, tu'to ... a pak 'prijdud, z 'vozom taj za'berud, do'mu tu'to || je'den na 'voz,î je | 'druhyj da'je ho'r,î | ta tot šo na 'voz,î ta to'ločit, | to 'vece 'ženy tam ho'r,î na 'voz,î | ta poto'ločit, | poros'pravl,ad, a to jag na'berud, | 'vhrabat, 'šumno | zapa'vuzit, so'bî a tag i'de do'mu ...

... no | jag i'de do 'lisa | 'vybere so'bî 'kartku | na 'kul,ko fur 'uš tam | 'vybere si 'kartku | tag i'de do 'lisa so'bî naho'tovit, | no a tak po'tum 'vozit, tu'to | lem že ne s,aho'vinu | 'ale ja'koj je 'dovhoj |

ked, je ci 'des,at, ci pjat'nacad, 'metru | ci 'dvaccad, 'metru | pri't,ahne do'mu a 'doma so'bî popere'rízuje ...

... 'prijde do 'lisa | 'xoče 'zrízati | ta sa po'zerad, | že de by vun mav 'svax 'padati || 'kolo 'n,oho 'zajde hij | no tak z jen'noho 'boku pud'ríže 'malo ... a z 'druhoho 'boku 'vže pag 'ríže | a 'ked, mu ne 'xoče 'padati tag 'bere so'kyrky | to'pur a 'druhym topo'rom 'bje a na'han,ad, | 'že by pu'šov tam u tod buk || a jag 'vpade || ta 'vže pere'ríže so'bî na ja'kî 'falatky 'uš 'xoče | tag us so'bî pere'ríže tu'to ...

...jde d 'dolin,î | tag 'musid, hamo'vati | poha'muje so'bî 'kolesa taj 'jde so'bî spo'kojno | hej || i'nakše ha'muje | 'navostro ... tam 'už ho ne'može 'hnati || no pri't,ahne do'mu taj po'ríže na 'falatky ... is 'pilov na ta'kum 'capku || tag že | tag 'dva 'kresty a tu sa po'ložyd, 'zver,xa 'bučok a tak sa popere'rízuje || n,i na s,aho'vinu | a jak te'per,ka 'už je ... no 'davno tag 'bylo | že na ma'l,î 'kusky uš | ja'koj mu do 'peca 'treba ta'kym 'rízav || no a 'nes,ka 'n,î | 'nes,ka 'uš na s,aho'vinu | 'prijde z moto'rovov 'pilov taj po'ríže na ... 'ne už na 'packy do 'peca ... po'kole a so'bî 'zložit, a tak po'tum 'bere is 'toho ... /

Розповідав чоловік, народжений 1901 р.; див. також № 1, 2, 14, 15, 19, 22, 25,28. Записано 1962 р.

17 / ... v 'zemlî je 'korîn, | ho'rî je 'steblo a 'maje ta'kî ko'lín,ca a ho'rî ... aj 'pîr,a | 'pîr,a 'maje a ho'r,î 'maje 'kolos ... už 'zer,n,a ... 'uš tu'ty ba'vusky ... bo to ket, s, 'serpom sa 'žne | tam ne zu'stane 'niž, na 'zemli a ket, 'kosit, | ta 'vže 'hrabavut, | hraba'nina ... tu'to 'voz,mud, | do'mu 'voz,mut, | 'abo xu'doba pere'jis, | 'abo 'kurky pere'trepl,ut, 'takoj ...

... 'vezli do'mu || izlo'žyli 'doma 'doky ne zvo'ziv 'všytkej 'zerno a 'byli 'cipy ta'kî | ta'kî 'dva kopa'či 'cipy || no ta s tym 'gazda molo'tiv || no ta ked, za'čav u 'voseni od - po'víž,me 'avgust ... ot sek'tembra jag za'čav molo'titi | tak 'calu 'zimu molo'tiv až do 'marca || to lem 'vjedno hej | 'vjedno a ked, 'dvome | ta 'dvojmo a 'ke 'tr,ome | to sa 'klikala pa'pin,ka || molo'tili 'žyto ... a po'tum 'vz,av ta 'župu kru'tiv s 'toho | bo 'treba 'bylo 'xyžu 'kryti ...

... ta 'župu ro'biv iž 'žyta || no a tu'to 'vves, a 'jarec, | ta tu'to lem na so'lomu sa molo'tilo || 'vves, a 'zerno pudhri'bav so'bî pud jed'nu

's,t,ĭnu v pe'levni | no a po'tum | 'vĭjati 'bylo 'treba | no ta 'bylo ta'ka vĭ'jačka | ŝo 'brav je'den ta me'tav a'tak | a 'druhyj 'vz,av 'mĭx ta z 'mĭxom 'duv do 'toho | tu'tu po'lovu vybi'vav 'von || 'zerno si dav do po'r,atku de do | bo 'byli ta'kĭ derev'jan,ĭ ' susiky ve'l,ikĭ | ta do 'toho 'vže so'bĭ 'sypav 'zerno || no ta 'vže kor'miv | bo proda'ti ne 'bylo de 'zerno || ne 'brali jag 'nes,ka lem ho kor'miv | do 'mlina lem 'vz,av so'bĭ na 'pleči || bo 'mlin byv tu v se'lĭ || taj 'vz,av || gaz'dyn,a vz,a'la na 'pleči taj vod'nesla || ne vo'zili tag 'davno do 'mlina ...

... ŝo | mli'nec, | hej? || no to 'dva 'kamen,ĭ | je'den je na'spod,ĭ a 'druhyj 'zver,xa | a ta'kyj ko'pač do 'toho da'kyj ta tu'to jed'nov ru'kov vber'tav a 'druhov 'brav ta 'zerno tam me'tav do 'toho ... a tam 'bylo jak xo't,ĭv | ci 'mĭlko mo'loti | ci 'nahrubo ta sa put'kladovalo ta'ky put'stavky put tu'to | jak xo't,ĭv tak so'bĭ 'pustiv ... mlin,čovka - v tum 'kameni 'byla d,ĭr'ka a tu ho'r,ĭ 'byli ta'kĭ 'dva kopa'čĭ za'bitĭ || a tu d,ĭ'ra 'byla na sere'din,ĭ | ta 'tu 'byla za'pxana aj do 'toho | ta tak sa vber'talo | to dov'jenna | to'to ja ne'znav jak tu'to sa 'klikalo | že 'krosen,ca sa 'klikali | hej ...

... no a na 'bor.. ta 'byli ta'kĭ 'tovčky || tam 'byla ta'ka du'čajka 'vybrana a 'zerno sa 'vysypalo do 'tojĭ du'čajky | ta'ka ta'koj hi 'miska na tuj ko'lod,ĭ | ta sa tam 'vysypalo a tu'tu pa'lačku put'stavila že by mu'ka 'padala do 'n,ojĭ || jag mu'ka 'padala | to 'bylo ta'koj stul,č'a tam po'loženoj a na tu'to stul,č'a | ŝo mu'ka 'padala - 'porplica ... u'dno na 'kameni || na 'vyš,n,um || na 'vyš,n,um ... a 'šo tu'ta 'porplica | 'joj | jak to vere'tĭn,ce to 'bylo | ŝo sa pudni'malo | ket, xo't,ĭv 'mĭlko ta 'pustiv do'lov to vere't,ĭnce to sa 'klikalo ...

... no ta 'byla ta'ka 'tovčka | ta'ka iz 'dereva a to'to 'bylo 'vydobanoj u'dnu || no ta i'šlo tov'či na 'kašu | no ta 'vsypav tam do 'toho tu'to 'zerno | tod 'bor | 'vsypav | no a 'byv ta'kyj 'tovk | to tag 'byli 'dvĭ 'ručky 'vyroblen,ĭ tag 'zdoly aj 'zhory 'bylo cí'loj a 'vz,av do 'ruky ta s tym 'biv do 'toho || tak sa 'bor 'tovk ta 'kaša 'byla | no 'potum jak sa vtovk'lo | tag 'vybrav a na vpa'lačku | ta 'vyvpalav tu'to - mn,a'kyny vody'šli s 'toho | a tu'ta 'kaša zu'stala v pa'lac,ĭ || a tu'to 'vyskakalo ... 'kaša sa 'klikala i pan'caky | to 'dvĭ 'mena | hej ... 'kaša je z 'bru a pan'caky z 'jar,ĭ | 'ale to to už jed'no | 'xtos, 'klikali pan'caky a 'xtos, 'kašu 'klikav ...

... z 'bukvy aj iz 'lenu ro'bili aj is 'sĭmen,ĭcu ro'bili | to 'byla ta'ka ko'loda | v naz ne 'bylo 'toho | na 'vlyči 'bylo tu'to | tu'ta ko'loda | ta tam no'sili do 'vlyči ... pri'n,ĭs | 'vže c,ĭ 's,ĭmenec, c,ĭ 'što | ta 'vže jag 'vsypav tam do 'toho | a ta'ky 'kliny 'byli | a tu'to 'kliny 'biv a

tu'to 'tiskalo do'vjedna | ta s 'toho 'vže po'tum 'c,apkalo a s 'toho zro'bĭv sa 'potum ta'kyj ma'kux | tu'to 'vyc,apkalo a zro'bĭv sa s 'toho ta'kyj ma'kux | sa pri'n,ĭz, do'mu taj 'd,ĭti po'jĭli | d,ĭtoč'ky po'jĭli tu'to || i tu'to 'dobroj 'bylo tod ma'kux ... /

Розповідала жінка, народжена 1908 р.; див. також № 18. Записано 1962 р.

18 / ... ja sa poze'rav | ty molo'd,ĭ ne'vĭsty | ŝ,ĭ lem 'včera 'svad,ba 'byla | 'vna 'maje gu'movĭ tu'ty ruka'vicĭ | ta v ruka'vicax 'pere ... 'joj ...

...vod 'moho 'd,ĭda 'abo vod 'baby 'mojĭjĭ | 'vže 'byli mo'lot,ŝ,ĭ | ta 'vže ta'kĭ so'bĭ 'remĭn,ĭ poku'pili || ŝo 'vže tag da'vali 'neže so'bĭ ...

...a tu'ty no'havky 'byli zaz, | jojo'joj ... 'byv ta'kyj sa'buv | ŝo tu'to ta'koj pa'rannoj po'šyv | kri'vul,ky po 'tum ŝ 'čornyma 'cvernami | bo ŝ, 'čornyma nit'kami to ta'kyj 'parobog 'byv jag 'hrom || 'abo 'byli ta'ky 'vesty | ta'ky 'lajbiky gombo'van,ĭ | ŝo zaz, 'znajte ta'kĭ to'to pa'rannoj na'šytoj 'bylo || po 'dva 'šory 'gombičog 'bylo na 'tum | 'kalap a za 'kalapom 'pero ta'koj pa'rannoj s kohu'ta bo s 'pavy da'kojĭ || a 'tak jak 'šov tan,co'vati | lem 'virgalo sa mu na 'tum | hej pa'ranno 'bylo toh'dy za 'tojĭ ŝ,ĭ ku'š,ĭcko mo'lotšojĭ 'verstvy ...

... bo'kan,čĭ so'bĭ tag na 's,ato ku'piv a na 'každyj 'den, 'bylo fur tu'ty boč'kory | hej || i 'baby 'mali i 'xlopi 'mali tu'ty boč'kory | ta ŝ,ĭ 'treba 'bylo ta'koho čolo'vĭka | ŝo tu'to 'znav 'šyti | lem je'den ta'kyj 'znav tu'ty boč'kory | lem jed,n,ĭ 'druhym no'sili | ta 'všyv mu ... ta 'uš tu'ty boč'kory po'šyv tak pa'radno | ŝ,ĭ pak pomas'tiv 'lojom 'abo 'čim | že by tu'to sa ne ssy'xalo jak 'sonce 'hrĭje | bo tu'ty ra'my 'zver,xa da'vili 'duže | no vun jag u'šyv a 'vz,av 'loju | to rospus'tiv a 'lojom ponate'rav | ponate'rav | pona'čuxav | tu'to mu 'vže pak do'brotu ro'bilo | 'poky sa ne pur'valo || 'n,ĭgda ne xo't,ĭlo za'sxnuti na 'loju ...

...vže 'byla 'ynšaka 'movda zas, | tu'to 'vže 'lekše 'bylo 'babĭ | bo 'vže so'bĭ tam tu'to 'falačča na ma'šyn,ĭ pri'xopila taj 'vže do'br,ĭ 'bylo | a to 'duže 'mnoho ro'boty 'bylo 'poky tu'to ... ta tu'to 'šylo sa | 'mučilo ta 'mučilo | jo'joj jag 'mučilo | a kot'ra ne 'znala | tak ŝ,ĭ 'matĭ po 'pal,cox tovk'la || 'abo ked, ru'bez ve'likyj da'kyj ne'šumnyj | potočila | to 'maje 'byti ma'lin,kyj 'rupčĭk || a pag zas, 'treba 'šyti | 'že by 'byli d,ĭroč'ky 'šumn,ĭ ... ta tag 'matĭ zabi'vala po ru'kax | by sa vu'čila 'šyti | hej | jo'joj | 'bylo to tak tu'to ...

... 'šapky 'n,e | to ne 'bylo 'toho | ta'koj hi te'per,ka | 'šapky da'kí 'dobr,î 'abo šo | či lem 'kalapy š,i ta'ky s 'tyma 'kriskami | šo si tu i ba'gov polo'živ za to'to | hej ... ne 'strativ xoz, 'doč po'padav - 'vyn,av taj na'zad do 'rota po'ložyv ...

... 'ženy 'mali ta'kí 'podulky ... 'podolok tak: od'rízala ta'kí 'tri 'poly a'bo čo'tyr,î | 'ššyla dov'jenna | zaru'bila ru'bec tu 'zdoly a tu 'zhory | zra'mila so'bí | zra'mila taj pri'ššyla 'pšyvku ... lem tak so'bí 'vykrala | 'všyla poput 'pleči | zaru'bila ru'bec taj pre'ššyla ru'kavy taj vi'zitka 'byla ...

... v 'zimí si'rak si 'všyla 'abo 'hun,ča da'koj ... zas, sa 'tkalo tu'ty 'hun,čata || zas, to 'vže da'vali do va'lila | zas, tu'to va'lilo tag 'barvu 'vyt,ahlo | ta'koj 'šumnoj 'bíloj 'bylo 'hun,čata || na 'holoví 'mali ta'kí 'xus,t,ata | šo ta'koj zaz, hi 'tkanoj 'bylo || a 'čipcí | znajte | 'čipcí 'duže 'mali ta'kí pa'rad,n,î ...

... pak š,i ta'koj 'pantliky na'šyli po 'dva po 'tri | a tu ta'koj to 'bylo pa'rannoj | to tak na jed'nu 'kon,t,u | na jen'nu 'hyr,ku | jag my 'klikali - 'hyr,ky || a pag 'byli ta'kí šo ta'koj hi 'š,čipky | zas, ta'koj hi ta'koj naz,d,i'vanoj ... to ta'dy 'fodrička 'byla 'takoj tak ponat 'tvar, | a 'druha 'zzadu | ta po 'dví 'fodričky 'byli | šo tak aj 'pantličata poperešyvan,î ...

... 'byli 'vuvčí | mav 'skoro 'každýj 'vuvčí | no ta 'rízav | ta tod 'vže de sa ro'bili kožu'xy | kožu'xar, | no ta jag 'dav mu 'skury tam | no ta 'vže mu ... 'kuľ,ko 'skur mu 'dav | ta 'ked, mu 'dav 'des,at, 'skur | ta 'pjad, 'tomu zu'stalo a 'pjad, 'vyšlo na tu'to na ko'žux | ta že ne pla'tiv pí'n,azmi | lem na 'skury pu'šlo ... /

Розповідала жінка, народжена 1908 р.; див. також № 17. Записано 1962 р.

19 / ... lem 'n,en,ko a 'mati jim 'hl,adali | bo to 'davno lem xo't,îli | že by bo'haž do boha'ča 'jšov | a do xu'dobnoho 'vže ne pu'šov | lem do boha'ča || no ta 'ket, xo't,îli | ta lem 'n,en,ko na'šov že'nu 'synovi || no ta 'vže jag 'n,en,ko po'vív | že tu'tu a tu'tu 'voz,meš | no ta že 'n,en,ko lem tu'tu || i vun 'vže lem tu'tu 'mus,ív pri'stati | xoz, jej ne xo't,ív | a'le 'mus,ív na tu'to pri'stati | že 'vz,av jej | tu'tu || no a 'vže po'tum jag 'vže so'bí dolo'žyli tu'to | že 'bude 'svad,ba 'hej | no ta 'jšli 'vuhliny bze'rati | vže to tak po'vîž,me | 'jšli do molo'doho | poze'rati tam | jak šo to vun sto'jit, | jak šo sa 'maje || a dru'hy ras po'tomu

'jšli ta rušni'ky da'vali || da'vali rušni'ky | 'vže so'bí 'ruky ty molo'd,î da'li | 'vže molo'dyj si'd,ív za 'stolom tam | tam molo'da pri'jšla | 'vže ho tam pocílo'vala | a jih zvín,čovali tam na tum | ta ro'bili hoštinu | 'hostili sa na 'tum || no | 'vže po'tum | jag 'vže tu'to sa rozy'šlo | no ta 'vohlasky 'treba ' bylo 'jti pi'sati do po'pa || ta pu'šli | zapi'sali 'vohlasky | ta 'vohlasky sto'jali 'tri 'tyž,n,î | hej | 'tri ne'd,îl,î sto'jali ...

... no jag 'vže 'vohlasky 'vystojali | no ta pub v 'cerkvi proho'lošovav | že to | že 'xto by da'što 'miž,i 'tyma molo'dyma da'ku ne'naviz,d, 'znav | že by sa ne'navid,îli 'vni | hej | bo to 'byli ta'kí || že lem 'n,en,ko a 'mati na'šov jim 'tomu molo'domu | no ta ne barz 'vni sa 'rado 'mali || no lem 'vže pup to'to pri'kazovav v 'cerkvi | že 'xto by da'šo jag ne'naviz,d, 'znav || že by ozna'miv na 'far,s,kyj 'ur,at to'to | ta že to'to pub 'može rozo'hnati | že ne 'das, sa pu'brati tym molo'dym ...

... no a 'pozat 'toho 'uš | ket, sa ne 'trafilo tu'to ... posi'dali na vo'zy ... no ta zača'li svad,bo'vati 'uš || to 'svad,ba sa začí'nala v pone'd,ílog 'večur to uz za'klikali tam tu'tu 'svad,bu | 'vže so'bí 'vybrav ... molo'dyj druž'bu so'bí 'vybrav | 'zastavnika || bo to 'byla ta'ka 'zastava | 'xus,t,ata na'višali na to'to | pa'rad,n,î 'pantliky | no ta to 'krasno 'bylo to'to | 'hej | ta 'vže so'bí na'šov za 'zastavnika | aj sta'rostu so'bí na'šov molo'dyj | hej ...

... no to 'vže sa v 'večur 'hostili || no 'vrano po'tum jag 'vstali tag i'šli | molo'dyj 'vz,av si jen'noho 'družbu ta 'jšov za druž'boma | ta jak pri'šli druž'bove | jak sa 'vže zy'šli druž'bove v'rano ... ta sa zy'šli | no tag i'šli po'tum za barvin'kom || pri'šli za barvin'kom 'tam | tam 'vže spi'vali | 'vypili so'bí | spi'vavči 'jšli | 'vypili so'bí i muzi'kanty 'vže tam 'hrali 'kolo 'toho | no pri'nesli tod barvi'nok do'mu do 'xyžy | no tak po'tum 'sili za 'stul | 'ženy po'zhan,ali | no tag uš tod vín'ez, 'vili tam | to'mu molo'domu ...

...no taj to 'byli 'znajte ... ta'kyj čas'nok ve'likyj | ho'lovky | ta to šiz, 'holovok do 'toho vín,ca na'pxali | a jo'mu da'li kolo 'kalapa tod ví'nec, | a po'krijdu da'li | ta 'mala 'pjad, 'veršku | ta'ka po'krijda || a 'vytty to 'pantliky vi's,îli ta'dy 'nabuk is 'kalapa ...

... no 'vže po'tum jak tod ví'nez, u'vili | no ta us sa 'hostili | posi'dali | ta 'uš 'jili | 'pili | spi'vali | to v u'torok | no 'vže po'tum jak pu'šli do 'v,ín,čan,a | a z 'vín,čan,a 'vže 'vyšli || no ta sa zbi'rali za molo'dov ci to na 'druhýj va'lal | ci 'takoj v 'svojum va'lal,î || jak to 'uš 'bylo ... 'brav molo'du || no ta 'vže sa zo'brali tam | po'hostili sa | tak pu'šli do molo'dojt || za molo'dov ...

... jak prišli za molo'dov uš a tak tam zro'bili zaz, hos'tinu | 'hostili sa | 'jili | 'pili | spi'vali | muzi'kanty 'hrali | tan,co'vali || no 'vže jak molo'du pri'veli | z molo'dov prišli 'tu | no ta to 'byli staro'davny 'pecy | ne 'tajag 'nes,ka | šo špar'hety | 'ale 'pecy 'byli ta'ki | šo va'rili v tum 'jisti i 'x,l,ip 'piksa | 'všytkoj | hej || no ta pri'veli molo'du | ta druž'bove 'mali ta'ki so'kyr,ata ... 'treba ... 'šytkoj | no | jak to 'bylo staro'davnoj | ta ta'ki so'kyr,ata 'mali a ... do 'toho 'peca ru'bali ... is so'kyr,atmi ... 'rano molo'da 'vstala ... jag jej pri'vezli | no ta 'uš 'sili za 'stul | no ta 'vže jej povja'zali 'tam || 'vže ci se'stra | ci ja'ka rodi'na 'vže 'byla tam aj i 'vyttam 'vže 'jij 'n,en,ko 'mati pri'šov | ta so'bí 'sili za 'stul ...

... po'tum 'druhij 'den, vs'tali v 'seredu | no ta 'treba 'bylo sa puj'ti 'myti na rí'ku | to ne že jag 'majme ade 'stun,n,u | a'le do 'vody | do rí'ky prišli tam ta sa 'myli ... xo3, zi'ma 'byla | xo3, 'l,ito 'bylo ... to sa po 'vod,í tam ne aj druž'bove | bo to 'bylo po čot'yr,í po 'pjad, druž'bu || taj 'vže sa tam po 'vod,í po tuj ka'čali | no jak prišli | is 'toho ... a 'bylo ta'koj derev'janaj iz 'dereva 'zroblenaj | ta'koj 'kofl,a to sa 'klikalo | ta'koj hi ... 'bulšoj 'bylo | hej ... a vín,ča 'bylo 'kolo 'toho | a 'vna v 'tum 'vody pri'nesla un'nu do 'xyžy | 'peršy raz 'vody 'vnesla | no ta 'vže po'tum bo'l,l,ala 'tyh l,u'di | že kot,r,í tam 'byli tu'to bo'l,l,ala ...

... a tot pec, ... 'vna 'mus,íla 'hlinu mí's,iti | tu'to bo'loto ro'biti a tot 'vuhol pri'l,í'piti tam 'nazat | 'vymastiti || no | že by 'tag 'bylo | jag i 'bylo | tó je'jí ro'bota 'byla 'perše tu'to ... 'vže tu'to 'vyrunala | tag 'vže po'tomu je povja'zali | 'sili | 'hostili sa | spi'vali | tanc,o'vali 'uš | 'hej | a jag jej 'veli 'vyttam | no ta 'byli to sva'tove ta'ki | šo 'vže pe'riny juj da'li tam | pe'riny ne 'bylo | lem ta'ki 'r,abí 'plaxty | to 'vuvc,í 'mali | ta to 'znajte 'tkali | ta'koj | hi 'deky | 'bylo to'to || no ta 'tot jim poda'vav tot sta'rosta | ko'tryj 'byv sta'rosta | už jim tu'to poda'vav a 'vni vz,a'li tu'to na 'pleči | kot'ryj je'den 'falatok | kot'ryj 'dva 'zaholovky ...

... no uš tu'to pri'nesli tam | a tam 'jag vže 'byla povja'zana | vže 'bylo 'šytkoj v po'r,atku | no | tag 'vkladovati 'spati | ta 'de ... ta na put do 'sína || 'vyšli na put | no ta 'vže so'bí pol,ih'ali a muzi'kand je'den pu'šov | ta jim poste'liv || a jag jim tu'to poste'liv a tam so'bí 'l,ix pak || a 'vna že 'mus,íla zapla'titi by juj sa stu'piv 'vyttam | bo ked, ne za'platit, | ta vun sa tod muzi'kand ne 'vstupid, 'vyttam || no ta 'vže 'potum jak sa vstu'piv | no jix tam vže ulo'žyli | do 'rana 'vže 'spali || tam do se'redy ...

... v 'seredu 'rano povsta'vali | uš ... no ta 'šo ro'biti? ... no 'vže ro'bili hos'tinu | no ta to sa 'trimalo v 'seredu 'cílyn,kyj 'den, | 'niž, | lem 'pili | spi'vali | tan,co'vali ... ta š,i ke 'byv 'dobryj 'gazda | ta za 'tri 'nny 'byla tu'ta 'svad,ba ... /

Розповідав чоловік, народжений 1901 р.; див. також № 1, 2, 14, 15, 16, 22, 25, 28. Записано 1962 р.

20 / ...ko'li jak 'xvoryj | za'kličit, po'pa a tot pub ho 'vyspovidat, || hrí'xy jo'ho | ja'ki so'hrí'šyv 'poky no zdo'rovjy byv | po'tomu 'uš tot čolo'víg 'čekat, ko'li 'vmre || no 'vmre | po'tomu 'vže 'jdut, tam 'l,ude 'sxož,uvut, sa | 'mol,at, sa 'kolo 'n,oho | 'plačut, || no po'tomu už jak tam 'prijdut, 'plačud, - „jojoj | 'jo'jo'joj“ - 'vže na 'meno | jag mu 'meno - „ta ty vxa'biv nas | ko'li ty sa d nam 'verneš | 'vtvor, lem 'svojí 'oči | popo'zeraj sa š,i na 'nas“ - no 'vže pak pere'stanut, | ket, 'xlob 'vmre | za tym 'plačud, - „jojoj | 'luc,ki 'xlopiky ta'ki 'xod,at, a ty tag lež'yš“ ...

... po'tomu 'vvečur 'prijdut, 'xlopci | 'd,ivky posí'davut, si a sa 'bavl,at, | lopat'kuvut, sa | cí'luvut, sa | ko'tra ne 'xoče počilo'vati 'xlopca po'tomu je'jí 'bjut, re'mín,om z rušni'kami po'zjazujut, a zabi'vavut, || no posí'davut, a pag je'den 'je | 'šo 'šepče jim že ko'tru 'xoče | že by prišla ho cílo'vati || no a jag 'vže tam tod 'vykričid, že to'ta a to'ta 'jde 'toho a 'toho cílo'vati a 'vže 'jdud, | na ko'l,ína 's,ade a 'vže tam 'musid, ho cílo'vati a ked, ne cí'luje | ta 'bita ... 'kotra aj počí'ljuje a da'kotra lem tag 'durid, no | ked, 'durit, ta 'uš po'tum du'stane | šo 'maje na 'druhij 'den, aj 'sinci ...

... to š,i 'bavime na lo'patkoh na 'jarmarok: poda'vut, 'každomu 'meno || 'žyto | pše'nica | ta'tarka a tak šeli'jakí 'mena ta'ki poda'vut, 'každomu a te'per,ka ket, 'prijde na 'n,oho na 'totu na ta'tarku a tod ne'znaje 'skoro po'vísti na 'druhoj 'meno 'naraz 'vni to'to 'takoj ho 'bjut, 'lebo čomu je ta'kyj zabuč'ivjy | 'potum sa 'znali 'baviti aj na psen'tirku | po'stavili je'den 'míx ta'ku 'plaxtu na sere'dinu a na 'zeml,u pru'sterli 'míx || po'stavili jed'noho za tod 'míx tag 'zadom gu 'plaxt,í | hej | a tu z 'druhoho 'boku put't,ahli a vun toh'dy 'mus,iv 'padati | ked, neší'kovnyj byv tag 'vpav || tag da'xto 'tag 'vpav šo aj po'tomu 'mav 'nasledky na 'dovšyj čaz 'lebo ho bo'l,ílo | zlo'miv si 'križy 'alebo 'šos, ta'koj ...

... no jak to'ty sa tam 'bavl,ad, na lo'patkax a tam tod jag 'uš 'kantor 'čitat, 'psal'tyr,u | 'čitad, 'ale po'tomu 'vstanud, a spi'vavut, „vič'naja 'pamn,ad,“ a „s,a'tyj 'bože“ || a 'druhî 'plačud, 'zas, ... sa 'vže tag 'bavl,at, ta toh'dy 'smivut, sa | 'strašno sa 'smivut, || tak 'kolo do dva'nastojî tam sí'd,at, a po'tomu 'vže 'jdud, do'mu ...

... no ta mert'vyj 'tam le'žyt, a 'tot tam 'kantor z 'nim | 'čitad, mu do 'rana | no a tu'ty 'rodiči 'vže tam sí'd,at, jo'ho | 'kolo 'n,oho do 'rana || no 'rano po'tomu 'kličut, po'pa xo'vati | po'sxož,uvut, sa 'l,ude do 'xyž do 'dvora tam po'tomu xo'vavud, ho | 'd,ak tam 'je | pup 'prije || no i 'vže ho 'berut, do 'lady a 'nesud, ho na 'cintar, ...

... tam sud, u'peret ta'ki 'tr,ome 'abo jak hroba'rî || no 'vni tu'to tam 'vykopl,ut, i tam 'čekavut, jak pri'nesut, to'tu mert'volu || a 'uš tam sto'jat, 'zaky tot pup tam ot'pravid, jim 'tot 'pohrîp | 'ptom ho tam 'veržud, i 'vže ho za'hrebut, | 'spravl,ad, mu tam ta'kyj 'xrest || 'veržut, tam š,i s,a'čenojî 'vody | pi'n,az,î | no i to tam za'hrebut, ... ta š,i 'spîvad, mu „vič'naja 'pamn,at,“ || da'jak tag hej ... zapeča'tuvut, i po'tom sa 'berut, sa s 'križami | ta'ki 'križy tam 'mali s so'bov s 'cerkvi | zvo'nili | a tu'ty 'križy po'tomu 'vže s 'tyma 'križami 'jdud, 'nazad do 'cerkvi | 'vxabl,ad, a tag i'dud, do'mu | š,i 'doma hos'tina | 'hos,t,at, sa 'tam | 'pjud, | jî'd,at, | š,i po'maly aj spi'vavut, ko'lis, ta'ki „mno'haja 'l,îta“ | ko'liz, „vič'naja 'pamn,at,“ a pri 'tum sa 'stane | šo aj ta'ki spi'vavut, || ko'maš,n,î ...

... 'myvut, sa | 'dumavu | že 'myvut, sa | hej || 'peca sa ji'mavut, š,i 'doma jak 'prijdud, | že by pomi'nili 'druhoho | že to 'druhij u'mre | ked, sa ji'mid, 'druhoho | lem 'peca | ta 'vže ne'vmre ... /

Розповідала жінка, народжена 1932 р.; див. також № 21. Записано 1964 р.

21 / ... ket, 'prije 'jar, ta 'vže 'jdud, 'l,ude 'napole | 'voz,ad, 'hnuj | 'xto 'maje ko'n,a | 'xto ne 'maje tak si 'kliče 'druhoho tag 'voz,at, a po'tomu 'vže 'jdut, tod 'hnuj - 'ženy 'berud, 'vily a roz'mítuvut, || roz'mečud, a to tag na drub'nen,ko že by ne 'bylo na 'hrudy ve'l,ikî ...

...po'tomu i'de 'xlop | 'bere 'vže tam 'plux | ko'n,a | boro'nu | to'to po'vore 'krasno | po'tomu tu'to pobo'ronit, tak 'krasno || i'dud, 'ženy z mo'tykami | 'de jed'na lem | tu'to 'krasno 'jamčit, || 'vyjamčit, tak 'milko | že by ne 'bylo hlu'boko | po'tom tam 'mečut, po 'dvî | po 'pjat, | 'mečut, tam | zahrî'bavut, tag 'milko | že by ne za'hreblî 'duže hlu'boko ...

... za'tym po'tomu 'vže spo'kujno je | po'tom ros'te | 'berut, mo'tyky a 'kopl,ut, || po'kopl,ud, jej | po'pol,ut, kolo 'n,ejî bu'r,an a po'tomu 'vže i'dud, dru'hyraz jag 'vže je ve'lika | ta'ka do 'kolîn, ta put'sypuvud, | ohrî'bavut, | povhrî'bavud, jej | no 'vna 'vže pag ros'te 'krasna | po'tomu 'struky 'jdut, ta 'laml,ut, | po'zlamuvut, a po'tomu 'jdut, ta 'rižut, tu'ty 'hyčky | 'hyča 'vže tu'to 'rižut, do 'snopu 'vjažut, | 'voz,me ta'kyj 'žytnyj 'snopik | po'vjažut, a tag 'vže 'prije 'gazda z 'vozom | s ko'n,om za'berud, na vus | pri'vezud, do'mu a 'zložat, tu'to da'gde tag že by ne za'p,l,îs,n,îlo || no i 'vže po'tom tu'to lem xu'dobi da'vut, | 'korml,at, ... tu'to po'tomu 'luš,at, ta kur'kam da'vut, ta 'mel,ut, 'krupy | va'r,at, čir ...

... po'tomu š,i sa'd,ad, aj fa'sol,u po tuj tenge'rici | po'tom š,i 't,îhavut, to'to | 'voz,ad, do'mu a kla'dud, do ta'kyh vo'strovok | po'tomu to'to 'vysxne tam a na 'vosîn, mo'lot,at, | 'voz,me ta'ki 'cipy a da'dut, tag do pe'levn,i | pomo'lot,at, | po'tom 'mavud, mli'nok ta'kyj a 'vymlinkuvud, na 'tum a tag do 'mîxa da'dud, na put ta 'vže po'tom va'r,at, ... 'je 'sîmtyž'n,ova je | tu'ta 'piša | 'tyčna | 'piša ta'ka 'r,aba | tu'ta 'skoro pri'xodit, ta'ka 'niska a 'tyčna ho'rî 'tyčkami 'jde || 'sîmtyž'n,ova || hej || tu'ta 'tyčna ...

... bup lem tag ros'te | po'koplud, ho | povhrî'bavut, | po'tomu 'vže tag ho 'vyžnut, po 'byl,ci | 'vjažud, do 'snopiku a 'tiš 'zložad, do vos'trovog ho | že by 'vysxlo a za 'tym po'tomu zaz, obmo'lot,at, tag jak fa'sol,u | no a po'tom 'znavut, po'pražiti ho 'tak na 'masti 'abo i tag na špar'het,i || a tag jî'd,at, ...

... 'horox 'tiš tak sa'd,at, | 'znavut, ta'ki da'vati 'tyčocky na 'n,oho | že by ne 'padav || no da'gde i ne da'vut, | po'tom po't,îhavud, ho ta 'tiš tak po'luš,at, | pomo'lot,at, ta 'znavut, šo s 'tym tak | 'niž, lem tak pe'čut, ...

... 'sad,ad, i po ban'durkah i po 'zer,n,i 'mečut, | po'tum 'xod,at, 't,îhavut, ta 'stripuvud, 'zerno ...

... ta ban'durky tak 'vor,ut, | s,a'd,ad, i za 'pluhom 'vže kla'dut, || no za tym po'tomu 'kopl,ud, ru'kami | po'tom š,i aj vhrî'bavut, 'pluhom || no ta jak 'prije 'vosîn, 'už vy'kopuvud, a da'xto aj vy'vor,uje z 'hlîny hej || no a jag 'vže 'cvinut, ta 'jdut, ta 'dovbavut, ... 'bîlym aj ta'kym li'lovym || ta ta'ki bam'bulky ze'len,î na 'tum sud, 'zver,xa || ta bam'bulky v nas 'kličut, lem || no ta po'tomu pag ban'durky 'jdut, ta 'dovbavut, | va'r,ad, 'vže | sme'tankov po'mas,t,at, ... ame'riky || ta 'vvoseni 'vže po'l,aky || ban'durky oc'cveli | 'vže pri'stihli | 'byl,a na nix pu'sxlo | no ta 'jdud, 'l,ude 'vže 'brati ta 'berud, z

ru'kami z mo'tykami a 'voz,at, po'tom do'mu | hej | hej do ko'šariku
'mečut, | 'pravda | ta'ki ko'šariky sut, | 'sypl,ud, do 'mîxu tag 'vezud,
do'mu ...

... tam vylučavut, kot'rî po'l,aky | kot'rî ame'riky | kot'rî 'žovt,î
ja'kîz, 'mavud, | 'vkreme 'mečut, ta'ki drub'n,î | tu 'sypl,ud, do 'mîxu
'vže ma'l,î 'vkreme | tu'ty 'vkreme 'šytky | no a 'prijde 'xlob z 'vozom
| 'dvihavud, na vus | 'voz,ad, | 'doma po'skladuvut, | po'tom 'berut,
ko'šarik a 'sypl,ud, do piv'nici de je ma'la piv'nica | 'musid, 'nesti s
ko'šarikom a de 'bulša 'nesud, na 'plečox tam 'sypl,ut, | za'kryvut,
po'tomu 'papor,t,ov || a i'dut, 'zaprut, | jag 'vže ve'lika zi'ma 'zaprut,
'calkom | za'mas,t,at, piv'nicu | no tag 'vže sa zi'muvut, | no ta da'xto
'maje aj tak | šo 'syple 'tak 'zver,xa a 'vece nih je šo lem 'nos,at, || šo
'maje tag do piv'nici ta'koj tu'to 'tam 'spravlenu ta'ku z 'dočok | ja
ne'znav || no ta'ka d,î'ra do piv'nici a tam 'syple na tu'tu d,î'ru ...

... ta tag jag 'vže poo'ranoj ta 'berut, taj 'jamčat, | 'mečut, tam po
čo'tyr,î | po 'pjat, | po'tom jak po'sxodit, ta 'jduť, ta jej 'kopl,ut, |
po'kopl,ud, ji ras taj dru'hyras | a po'tomu ro'ste | jag vže ve'lika taj
't,îhavud, 'nos,ad, do'mu ta pa'catum va'r,at, taj koro'vam da'vut, že by
molo'ka 'mnoho da'vali ...

... a ka'pustu 'tiš posa'd,at, | lem že 'zvykla hu'senica 'duže 'jisti |
ta po'tomu po'sypuvut, 'tym 'poroškom šo na mando'linku | no ta
'hnuj na'voz,at, 'tam do'brî 'vyhnojat, | po'vor,ut, | ro'sadu 'sívut, ko'li
š,i lem 's,n,îx 'sxodit, | toh'dy 'šjati ro'sadu || no na'kopl,ut, | tam
ta'kyj ro'sadnig ma'lyj 'kruhlyj a 'vže tam štvo'ričnyj a 'vže tam 'sívud,
jej tak 'rítko | že by ne 'byla hus'ta bo ne 'vyroste 'šumno || i pa'l,ad,
hej || no a po'tomu tam š,i 'vynesut, aj ku'r,ačok | že by 'byla 'šumna
|| no za 'tym po'tom i'dut, 't,îhavud, jag 'vže jar, || ta 'jduť, ta 'vor,ut,
| 't,îhavud, 'jej do ko'šariku || a 'nesud, na 'pole | tam za'kryvud, jej ||
ši 'bilym 'xus,t,at,om | molo'kom po'bryskavut, | že by 'byla 'bila | no
a tam 'vže po'l,ivut, a š,i da'dut, kop'rivu aj ta'ku ver,bočku tam
za'pxavud, do 'peršojî 'jamky ... ta že by 'byla ta'ka 'ja 'znav | ta'ka
ze'lena | ci kvas'na da'ka | by ne 'byla so'lotka || no ta po'tomu 'jduť,
'kopl,ud, jej | jak po'kopl,ut, | po'tomu 'jduť, po'vhríbavut, | no a
po'tomu 'vže pak i'dut, ta 'znavut, si 'zrízati 'holovku taj na'kvas,at, si
a 'vže va'r,at, | za'pravl,ad, z molo'kom ...

...a jag 'vže ta'ka tvr'đa ho'lovka sa za'vjaže | že 'jde do 'holovok
| 'šumn,î 'holovky sa 'vjažut, || no ta po'tomu 'vže ru'bavud, | 'voz,ad,
do'mu na 'vosin, a 'uš po'tomu 'čis,t,at, da'jak tam 'voz,mut, vte'rak ta
vte'ravut, || de hu'senica pobro'dila | po'tomu 'mavud, 'nožy ta'ki ta

ta'ka 'dočka je a na 'tum 'kosy ta'ki sut, tu'ty a na 'tum 'rížut, | 's,ade
'xlop | da'dut, tam ko'ryto no ... 'nožy || hej tu'ty 'nožy | hej to 'nožy
a tu'to | šo sa tam da'je tu'ta ho'lovka tam do 'tojî - 'vže to 'skrin,ka
- do 'tojî 'skrin,ky a 'vže 'ríže ...

... no a po'tum 'vže da'dud, do 'bočky | do ko'ryta a s ko'ryta do
'bočky a 'vže da'xto tam sa 'zzuje | 'vmyje 'nohy a 'jde | tam to'ločid,
no'hami | 'vytoločid, jej tag 'aš z 'n,ejî ro'sul i'de || tam š,i da'dut,
ci'bul,u | po'pr,u | po'sol,ad, 'dobr,î | bop'kovej 'lis,t,a ked, 'mavut, |
ked, ne 'mavut, ta 'n,î || no i tu'to tam pri'ložat, ta'ki den,'ca po'ložat,
|| 'kamín, 'ale ta'kyj ve'likyj | že by 'tiskalo || no i 'vže po'tomu 'kysne
v 'xyžy | že by 'bylo juj 'teplo a za 'tym po'tomu 'vže jej 'berut, ta
jî'd,at, ... /

Розповідала жінка, народжена в 1932 р.; див. також № 20. Записано 1964 р.

* * *

22 / ... ta 'bylo de ne 'bylo | za sedmo'rac,kov sedmov kra'jinov | de
'písog vja'zali | 'vodu 'hrabali || to 'bylo za zgl,a'nov ho'rov a
mate'rinskov dí'rov ... tag 'bylo de ne 'bylo ...

... 'byv je'den 'kral, | car, || to 'car, 'mav 'troj d,î'ti | 'tri prin'cezy
| jak te'per,ka 'hvar,at, 'slečny | a toh'dy kra'lovskî 'd,îvky | to 'byli
prin'cezy || taj do tyx prin'cezoh jî'miv sa 'd,abol | ta do 'tojî
naj'staršojî 'd,abol sa jî'miv | ta tag | že vun z, 'n,ov 'spav a juj 'čerevo
'spraviv ... ta 'car, 'musit, 'každyj 'večur da'ti 'sím par to'panok 'každyj
'jednuj || a to lem je'den 'večur tu'to jim 'strimalo || ta vo'ni to'to |
car, kel,tuje na 'vobuv | i 'každyj rug da'je voja'ka na 'vartu | že kot'ryj
by 'hoden uvar'tovati | že de 'vni 'xod,at, | a to ne 'može 'nixto || a
ko'li ne uvar'tuje na 'rano holo'vov je 'menšyj 'každyj vo'jak || tak tot
'car, 'vže 'mnoho pokel,to'vav i na to'panky i 'vos,ka že 'mnoho
po'hladiv | bo kot'ryj ne dovar'tovav ta holo'vov 'menšyj je'den 'vže ...

... raz je'den vo'jak | slu'žyv v 'burku 'kolo 'car,a | zah'nav vun do
'toho voja'ka | jak to 'davno 'klikali 'kuron, (1) | 'nes,ka 'hvar,at,
tele'gramu || no i tod vo'jak sa za'brav | 'vže že'natyj | 'vže 'd,îti |
vxab'l,ati 'všytkoj | 'n,en,ka i 'mat,er a tam i'ti na 'car,s,kyj 'roskas ...

... hej | i'de tam a 'plače | že 'musi,t vxab'l,ati 'svoj 'všytkoj || 'strítiv jo'ho je'den čolo'vík ta'kyj 'staryj | jag by 'ja na'prikład | lem že 'ja 'toho nedo'stojen | bo 'ja je 'hríšnik ta'kyj 'že 'kul,ko je 'hríšnika || jag ho 'strítiv tot čolo'vík | hvarit,: „čolo'víčku | 'de ty 'jdeš?“ - „a 'jdu“ - 'hvarit, - „tam do 'car,a tam i 'tam | ta'ka i ta'ka ro'bota | ja“ - 'hvarid, - „i'du po 'svoju 'smer,t,“ - „ne'buj sa 'niž“ - 'hvarit, - „pujdež“ - 'hvarid, - „do 'car,a a tu 'majež“ - 'hvarit, - „tot 'prut a s tym 'prutom ket, sa 'vdariš | na šo 'xočeš na tu'to sa is'praviš || 'prijdeš tam do 'car,a a 'budež iti na 'vartu jed'nu 'nuž i 'druhu i 'tret,u | a 'bude ti tu'ta prin'ceza da'vati 'vina | je'den 'večur i 'druhyj i 'tretij || a'byz,“ - 'hvarid, - „ne 'piv tu'to 'vino | 't,aško 'bude na t,a“ - 'hvarit, - „tret,u nuč | 'duže ve'lika“ - 'hvarid, - „muž na t,a po'zerat, | 'ale 'musiž 'vytyrvati“ ...

... no vun pri'šov tam | za zaburgo'vav sa: „znaješ ty 'šo naž l,ubij 'car,u | 'tag a 'tag“ - a to po n,i'mec,ky 'tul,ko zna'čid, | že pri'šov-em na 'roskas ... i tag vun but, || jak pri'šov tam | car, mu 'hvarid,: „no daj šapku | dam ti pi'n,azi a 'pujdež“ - 'hvarid, - „na 'varoš | 'banda 'hraje ko'li lem“ - 'hvari - „xočeš“ ...

... pu'šov vun | jo'mu ne 'byla 'duže tu'ta 'banda na 'holoví | bo vun 'mav 'druhoj ... jak šo z 'nim 'bude || no u 'večur pu'šov na 'varoš | poxo'div | poxo'div | 'bandu ne jen'nav 'nijaku || no u 'večur | v šiz, 'hodin | tag ev'firer (2) jo'ho zapro'vadiv po 'burku xo'diti | za 'posta || jag 'nes,ka po 'čes,ky 'hvar,ad, | 'hlidač || a po n,i'mec,ky sa 'kliče 'post | bo 'ja 'mav n,i'mec,koj ko'mando || taj vun 'xodit, | 'xodit, 'kolo 'toho 'burku 'xodit, ...

... ras 'prijde | na'dyjde kolo ob'laka | prin'ceza naj'starša 'hvarit,: „post! cu 'mir!“ (3) - to 'tul,ko značit, „pod, hev“ - vun pri'šov id, n,uj: „šo ros'kažud, najjas'n,iša 'naša prin'ceza?“ - „maš tu“ - 'hvari - „pohar 'vina“ - vun 'vz,av tu'to 'vino | vody'šov 'dale za 'voblak | mav jag 'nes,ka po 'čes,ky sa 'kliče 'xlebnik a po n,i'mec,ky sa 'kliče 'brotsak | bo sa 'xlib do 'toho kla'de ta sa 'kliče 'brotsak || 'vyl,av do 'brotsaka | vody'šov | 'dale 'mav 'kulač | pere',av do ku'lača so'bi | za'tkav i po'ložyv || jak to'to 'vže vun 'skon,čiv | ta 'prijde zaz, 'a | 'hvari: „ja'koj to muc'noj 'vino!“ | tag 'narykom | že to vun 'piv | 'vna si 'dumala | že 'spravdy vun 'vypiv | 'ale vun ne 'piv | bo 'mav zaka'zanoi ot s,a'toho čolo'víka | ot xriston,'ka ...

... pu'šli 'vni | jag vun tu'to 'vino 'vypiv | 'vni hri'ml,at, | pa'kuvut,sa | i'dud, het ta do d,a'bulskoho 'burku || a vun sa vči'niv | 'spit, | 'pjanyj || 'vypiv 'vino ta 'pjanyj | spit, || raz i'dut, prin'cezy ...

tu'ta naj'starša prin'ceza 'hvarit,: „i'du 'ja ho provizitiro'vati | ci vun 'spravdy spit,“ || pri'šla d, 'n,omu | pere'vertad, ho | 'kačad, ho | 'a ta vun ne 'čuje nič | taj na 'lici ros'kapčala | taj vz,a'la jo'ho tot ... 'toho 'majstra taj so'bí po'ložila mi'ž,i 'nohy | že 'čej vun da'kus, sa zla'komit, || nič | spit, taj spit, | 'pjanyj || 'a | jag 'vni jo'ho vxa'bili ... vun s tym sa za'brav ..... 'vni pu'šli na'pered | vun 'pozad nix | un sa 'vdariv tym 'prutom | 'spraviv sa 'mačkov .. 'vni 'šli 'zempl,ov ta 'zempl,ov a pag jij 'viv popud 'zempl,u ka'dys, | d,i'rov | tam 'byv 'l,iš stri'bernyj | vun is 'toho 'l,iša 'vylomiv jen'nu ho'lusku | 'l,iš sa po'tras, | naj'starša prin'ceza | 'hvarid,: „ej | 'sestro 'moja ja'kaz, novi'na 'bude | bo“ - 'hvarit, - „kul,ko my tym 'l,išom 'xodime | 'n,iğda sa tod 'l,iž ne po'tras a te'per,“ - 'hvari - „az zazve'n,iv“ ...

.. pri'šli d 'mostovi | tam že 'fjakyr jix 'čekav d,a'bluvs,kyj || posí'dali do 'koča | 'mačka sa 'vpxala put te'l,išku 'des, 'zzadu ... pri'šli do 'burku | 'vni tam posí'dali ta 'pjud, jí'd,at, | a 'mac,c,i da'li 'falačča 'xliba | primas'tili z 'maslom | 'mačka 'maslo zli'zala a 'xlib vxa'bila | bo 'mac,c,i ne 'treba 'bylo || 'vni do 'tan,cu - tan,'cuvut, | 'jeden 'tanež, 'vytan,cuvud, | 'vže to'panky do'lov a 'druhi na 'nohy || 'vni pu'šli tan,co'vati a 'mačka 'vse 'vyjde na 'stul | na 'stol,i 'bylo 'všytkoj stri'bernoj || vid'ličky | 'nožy | 'lošky | 'nožy | 'tan,ary | 'pohary | 'všytkoj 'bylo stri'bernoj a 'mačka so'bí zu 'šytkoho 'toho po 'falatku vz,a'la a put 'pos,t,il, pono'sila | tam 'byla 'pos,t,il, || no i tag jag 'vna pono'sila so'bí to'to 'všytkoj | pri'šlo - dva'nac,c,ata ho'dina pri'xodit, - „ja“ - 'hvari prin'ceza - „znaješ ty 'šo“ - 'hvari - „pus, ty me'ne“ - 'hvari - „nes,ka 'večur do'mu | bo ja vxa'bila“ - 'hvari - „mat,ar 'duže 'xvoru“ || a 'vna xo't,ila 'znati | šo to s tym voja'kom 'bude | šo mu da'la 'vina ...

... pri'šli do'mu .. 'he .. naxo'dili id 'mostovi || 'čeres 'mus pere'šli | bo zaz, jix fi'jakor 'vot,t,ax | 'čeres tod 'mus | ko'li 'vni tak pere'šli 'čerez 'mus | 'mačka 'vže zaz, vpered nix || pri'šov na 'svoj 'místo | spraviv sa čolo'víkom || pri'šli prin'cezy | naj'starša prin'ceza 'hvarit,: „hej | ja“ - 'hvar - „jdu 'toho 'posta povizitiro'vati | ci vun 'spravdy spit,“ - pri'šla d, 'n,omu | 'kačad, ho | jag mu tu'to 'vyn,ala 'von | 'vna mu š,i 'z,v,iš,ila 'nabuk | 'vis,it, | tag je | jag ho vxa'bila | tag je || tag ne byv 'nigde | ne'znaje nič || pu'šli 'spati ...

... 'vrano ra'port sto'jit, | pri'šov za 'nim naš ka'pral, - „no 'xlope 'pod,“ - 'hvari - „do ra'portu“ ... no | pri'šov | 'doraz ra'pord 'maje 'byti | an'tre ... jak po 'čes,ky 'hvarid, 'rosxot || taj pri'šov t 'car,ovi ... „no ci 'znajež da'šo?“ - „šoz, 'malin,ko | najjas'n,išy | 'car,u | 'znaju 'ale

š,i 'všytkej 'n,et" - „š,i 'pujdež jen'nu nuč" ...

... tag 'druhu nuž, 'zas, pušov a ta 'zas, 'tak | jak prišov 'večur | vun 'xodit, 'kolo 'burku | 'xodit, | 'xodit, || prin'ceza za'kliče joho: „post!“ - prišov id, n,uj na 'roskas ... „šo ros'kažeš najas,n,iša 'naša prin'ceza?“ - „na ti“ - 'hvari - „'pohar 'vina“ ... 'peršyj 'večur 'bylo 'čistoj 'vino | 'druhuj 'večur 'bylo ze'lenoj | vun 'vz,av tu'to 'vino - 'vypiv | ne 'vypiv | lem vody'liv tajak dru'hy ras ... 'xodit, | 'xodit, 'kolo 'burku | vže 'vpav | vže spit, || 'pjanyj ...

... 'vni sa 'vybrali | i'dut, prin'cezy | hri'ml,at, tam is to'pankami | vun spit, || no | 'vyšli na dvur | naj'starša prin'ceza 'hvarit,: „i'du ja“ - 'hvarid, - „jo'ho provizitiro'vati | ci vun 'spravdy spit,“ || prišla d, 'n,omu 'zas, ... 'spid, ne 'čuje nič ... taj sa 'vyxopila na 'n,oho | sa vo'ziti po 'n,um || 'aj bo vun i tag nič | 'nič | ta 'nič | ne'znaje nič | 'pjanyj || vi'd,ila že nič | da'la mu 'pokuj | za'brali sa | pušli || pri'xod,ad, id 'mostovi ...

... vun zaz, do 'toho 'l,iša jak prišli | vun 'vyrvav jed'nu ho'lusku | 'l,iš sa po'tr,az a 'l,iž, 'byv 'zlatyj ... najmo'lotša prin'ceza 'hvari: „e“ - 'hvarit, - „sestry 'mojí | ja'kaz, novi'na“ - 'hvari - „bude | bo to“ - 'hvari - „kul,ko my ta'dy tym 'l,išom xo'dili | 'n,iğda“ - 'hvari „tod 'l,iš sa ne 'tr,as a 'dnes,ka 'večur až zaz've'niv“ || naj'starša prin'ceza 'hvari ... „lem 'pod,me het“ ...

... prišli d 'mostovi | fi'jakyr 'vže jix 'čekat, || posí'dali | kus pere'vezli a 'mačka 'vže 'sila so'bí tam des, put si'disko | pere'vezla sa || prišli tam do d,abulskoho 'burku ... 'vyladili tam sa | povbu'vali | to'pany pa'rad,n,i 'noví | posí'dali | 'pjud, | jí'd,ad, | 'host,at, sa | jak sa na'jili | na'pili - do 'tan,cu | tan,'cuvut, | po je'den 'tanež, 'vytan,cuvud, | a 'vže 'druhí to'pany vbu'vati ... a 'mačka 'vyšla na 'stul jak 'vni pušli tan,co'vati | 'mačka zu 'šytkeho 'zlatoho - bo 'druhuj 'večur 'vže 'bylo 'zlato na 'stol,i | vid'ličky | 'nožy | šo tam 'bylo ta'koj jag my 'hvarime po slo'ven,s,ky grat,a | a po 'čes,ky 'hvar,ad, 'nabitok - 'mačka so'bí 'šytko tam no'sila put 'pos,t,il, || 'vže tam tan,'cuvut, ...

... prišla dva'naccata ho'dina pri'xodit, - „znaješ“ - 'hvarit, - „pujdeš ty 'nes,ka 'večur do'mu | bo 'mat,ari mi 'l,iške 'ale 'nen,ka“ - 'hvari - „duže-m vxa'bila 'xvoroho || 'nen,ka“ - 'hvari - „ne'znav (4) | ci naj'du žy'voho“ - „no | tag t,a“ - 'hvari - „nes,ka 'večur 'pušu 'ale 'vže 'vece n,et“ ...

.. za'brali sa 'vyttam i'dut, || prišli | 'mačka so'bí za'brala 'svoji 'veci | šo tam no'sila put 'postil, a 'vni ne 'vid,ili || perešli 'čerez 'mus

| 'vni š,i da'leko 'byli a 'mačka vže sa ... pri'bihla na 'svoj 'místo | 'stala sa čolo'vikom 'nazat | taj 'vyn,av tu'to zas, tu'ty 'svoji 'veci vod'n,iš do vaxt'cimry || vaxt'cimra neda'leko 'byla || i tam so'bí 'l,iš (5) na tuto 'místo i 'spit, || prin'cezna prijde: „ex || š,i 'jdu“ - 'hvarit, - „povizitiro'vati jo'ho | ci vun da'gde ... ci vun spit,“ || prišla d, 'n,omu | jag ho vxa'bila | tag ho na'šla | tu'to 'vže stu'denoi | joj || tod ne 'znaje 'nič ...

... i 'rano do ra'portu || 'raport sto'jit, | prišov za nim zas, ka'pral,: „no“ - 'hvari - „'pod, do ra'portu || rapord“ - hvari - „vže ... 'vže sto'jit, || a“ - 'hvarid, - „n,aj 'bude | n,aj“ || ta vun prišov po'zzadu | 'car, mu 'hvarit,: „no vo'jačku“ - 'hvarit, - „ci 'znaješ da'šo?“ || 'hvarid,: „znavu | 'ale i 'tak 'calkom n,et“ - „š,i“ - 'hvari - „pujdež jen'nu nuč“ || 'vna 'vže lem 'čekala ci da'šo 'bude | to 'vže 'druhu nuž, byv na 'var,t,i a 'holov s so'bov 'takoj je | ne vot,t,ata || bo car, mav 'kata | šo ru'bav 'vos,ko || taj n,it | š,i po'vidat, 'tret,u nuč ...

... pušov 'tret,u nuž, zaz, na 'vartu | taj 'xodit, 'kolo 'burku zas, | ta prin'ceza 'kolo 'n,oho || za'klikala ho na 'vino | vun 'vz,av tu'to 'vino | 'vyl,av so'bí tam do 'xlebnika | 'xodit, | 'xodit, | 'abo 'vže vod'dav 'pohar na'zat | po'bylo | po'bylo || a | 'hvari: „ja'koj to 'vino muc'noj!“ || to 'tret,yj 'večur 'vže 'bylo 'čornoj 'vino | 'každyj 'večur 'vže inšakoj mu da'vala || no i tag jag 'vna jo'mu tu'to 'vino da'la | vun 'vyl,av | i 'l,iš so'bí 'spati ...

... 'ale 'vna 'vže ne s ta'kym spo'sobom i'de po'tvora || 'vže na'brala so'bí ji'holniku | tu'tyx holova'ču jak to 'majeme v ko'šul,ax kupo'vanyx | tak 'poza 'každyj 'noxod, jo'mu po 'devjat, na'pxala || 'poza 'každyj 'palec | 'vže to 'poza 'každyj 'noxot, | 'kul,ko 'mav pal'ci na ru'kax i na nohax | iz'zula ho || a 'tag mu 'tyh ji'holniku na'pxala 'poza 'nuxta || vun 'dosta sa 'vorsid, | 'vorsid, | 'ale ne da'vav sa || ta mu poza'pinala 'všytkej || „no“ - 'hvari - „ne'čuje nič || 'ja mu“ - 'hvari - „tul,kí ji'hly poza'pinala poza 'nuxta a vun“ - 'hvari - „ne 'čuv nič“ ...

.. i sa za'brali - i'dut, || nako'li 'vni vod, 'n,oho vody'šli | vun ji'miv jed'nov ru'kov jih'lu | po'ložyv do 'toji ke'šen,i | 'druhov ru'kov 'vz,av po'ložyv do 'toji ke'šen,i | je'nu 'zaz, do 'toji a do 'toji | že by v 'každyj ke'šen,i 'znav | že si po'loživ | že by 'mav ho'toví na'zad jak sa 'verne || i s tym sa za'brali | pušli ...

... prišli tam id 'mostovi | a 'tret,yj 'večur | jag i'šli 'l,išom | ta 'vže byv 'l,iž dijaman'tovj | vun is 'toho 'l,iša 'vylomiv ho'lusku || s 'toho 'l,iša jag 'vylomiv ho'lusku | ta 'l,iš sa po'tr,as tag | že až zaz've'niv 'mucno || najmo'lotša prin'ceza 'hvarit,: „oj“ - 'hvarit, -

„sistry 'moji“ - 'hvarit, - „ne'znav“ - 'hvarit, - „šo to za novi'na 'bude“ - 'hvari - „kul,ko my tym 'l,ísom 'xodime | 'n,ígda tod 'l,ís sa“ - hvari - „ne tr,as a te'per,ka“ - 'hvari - „až zve'nit,“ || naj'starša prin'ceza | 'hvarid: „a“ - 'hvarid, - „ma'ra ti tam do 'l,ísa | lem 'pod,me het“ - no | i pu'šli vni ...

... pri'šli d 'mostovi | vun sa 'zas, 'spraviv sa 'mačkov | pere'šli na 'druhyj 'buk ... 'vni 'pjud, | jí'd,at, | na'jili sa na'pili ... a 'vni tam tan,co'vati pu'šli a 'mačka tym 'časom 'všytkej is 'stola | bo to 'bylo dijaman'tovoj | - šo byv l,ís | ta'koj i 'grat,a 'bylo - s 'každoho 'falatka po je'den 'falatok so'bí za'brav | z 'vilog i z 'nožu | 'pohar | šo byv ...

... na 'čum ja 'stav? ... jag 'mačka so'bí nano'sila put 'postil, a 'vni tan,cuvut, || pri'xodid, dva'naccata ho'dina | pri'nese molo'dyj 'čižmy ... 'mačka 'skočila | 'vxopila je'den 'čižem | 'vxopila 'druhyj | po't,ahla put 'pos,t,íl, || molo'da 'čižmy ne'maje || „ty vz,av“ - „ja n,ít“ - „ty vz,av“ - „ja n,ít“ - „ty vz,av“ ... pojimali sa d,ab'li - 'bij sa ... „ta'koj 'šis,t,a“ - 'hvarit, - „na 'tvoju se'ren,ču“ - 'hvarit, - „čižmy pro'pali“ || i tak 'pustiv jej š,i 'tret,yj 'večur do'mu ...

... pu'šla 'tret,ij 'večur do'mu ... vun zas, | jak pere'šli 'čerez 'mus | vun 'všytky jih'ly na'zat ka'dy povo'berav | poza'pinav 'poza 'nuxta na ru'kah na no'hax | 'všytkej || i jag ho vxa'bila prin'cezna | tag ho na'šla | 'všytky jih'ly 'poza 'nuxta || 'prijde 'vyttam | „no ta tod“ - 'hvarit, - „spid,“ - 'hvarit, - „ked, ja mu“ - 'hvarit, - „tul,ky jih'ly poza'pinala poza 'nuxta a vun“ - 'hvarid, - „ne 'čuje nič“ || no ji tag na 'rano 'vni pu'šli 'spati | vun pu'šov na vax'cimru | l,ux (6) so'bí | spit, ...

... 'vrano pri'šov zas, ka'pral, a vun š,i 'spav || „xløpe“ - 'hvarid, - „rix'tuj sa a 'pot, do ra'portu“ - „ta ja“ - 'hvarit, - „hnet,“ (7) || vun pri'šov do ra'portu | 'vže 'doras 'car, po'vidat, „'abtrix“ (8) - 'stav jo'mu sa'momu - „no“ - 'hvarit, - „syne | ci znažež da'šo?“ - 'hvarit, - „najas'n,íšy naž 'l,ubyj 'car,u | 'znav 'nes,ka za 'cilu nuč || jag 'bylo 'peršu nuč | tag 'druhu | tag 'nes,ka 'tret,u || no | a'le 'ja 'xoču na tu'to svít'ku 'mati | bo 'ja 'budu povídati jak to 'bylo 'všytkej“ ...

... 'dobr,í | 'dav 'car, is'klikati mini'stru 'svojix | zro'biv hos'tinu ve'liku || jak pri'šli mini'strove | poví'davut, kot'roj šo | tu'to a tu'to ... vun že na po's,l,ítku 'hvarid,; „no 'prošu minis'terstvo | ci 'muh by ja 'paru 'slov po'vísti“ - „moš“ - „ta“ - 'hvarid, - „ja pri'šov do 'našoho 'car,a na 'vartu || tam 'byv jed'nu 'nuž, na 'var,t,í | ta 'bylo zo 'mnov 'tak || byv-em 'druhu nuž, na 'var,t,í | 'bylo zo 'mnov 'tak || 'byv-em 'tret,u nuč | tak sa zo 'mnov 'stalo“ - i poví'dav jak prin'cezna ho |

jak šo z 'nim ro'bila | i poča'li sa 'smíjati | a 'tret,u nuč ... aj ja'koj 'vino dus'tav peršyj 'večur a 'druhyj a 'tret,ij ...

... toh'dy 'vyn,av 'všytkej || po'ložyv na 'stul | šo uš pri'byv 'vyttam a na'vstatku 'vyn,av 'čižmy - „tu sud, molo'do'j 'vašojí 'čižmy || už 'mala tod 'večur zu'stati 'tam 'abo“ - 'hvarit, - „čižmy pro'pali | ja“ - 'hvarit, - „čižmy sxo'vav | tag 'vni“ - 'hvarit, - „pro'pali | xod, d,ab'li 'hl,adali | 'abo nemoh'li naj'ti || 'čižmy ja 'vže“ - 'hvarit, - „sxo'vav“... jag 'vni | jag un (9) tu'to 'vypovív || toh'dy 'hvarid, mini'strum || „no | šo“ - 'hvarit, - „ta'ka 'd,ívka zaslu'žyla? || ja“ - 'hvarit, - „tul,ko pokel,to'vav a 'tul,ko 'vos,ka po'hladiv | šo te'per,ka“ - 'hvarit, - „s ta'kov du'šov 'mav ro'biti“

... mini'sterstvo vsu'dilo tag || že 'holov do'lov || j'ag 'vna 'včula || že 'tag jej 'sud,at, | 'vna si 'vyprosila 'tul,ko | že by jej poxo'vati do 'cerkvi put para'stas | 'aby d, n,uj da'vati tam voja'ka na 'vartu | bo sa 'bude bo'jati tam || car, sa 'nato pri'jav | vun ne 'znav | že šo to 'bude || taj jej poxo'vali tam do 'cerkvy i 'vos,ko car, da'je || aj bo 'vna 'každij 'večur voja'ka 'zzís, || na 'rano 'prijde av'firer (10) | ta lem 'kus,t,a najde z, 'n,oho | a 'cundry | a 'gvera || taj bí'da || zada'vala bí'dy za živo'ta aj bo i po 'smerti bí'dy š,i zada'je || ta 'xot, | ta 'xod, voja'ci na 'vartu | xot, taj xod, | 'vna 'vos,ko 'jís, ...

... pri'šlo 'car,ovi do 'holovy | „'joj“ - 'hvarit, - „ta 'vna me'ne 'tul,ko 'vos,ka 'zhladit, a 'hoden da'kyj car, na 'mene 'vypovísti 'vojnu | šo ja“ - 'hvarid, - „iz'robl,u | jag 'vna vod mene 'tul,koj 'vos,ko po'jís,“ || no 'vže ne da'je 'vos,ko na 'vartu || 'dav 'vartu na ci'vil,u || ci'vil,í | že by xo'dili tam || 'xod,at, ci'vil,í | 'vna aj ci'vil,u 'jís, | šo tam 'prijde | i'zís, ...

... pri'šlo na jed'nu babu ... pri'šlo na tu'tu 'babu | 'vna 'mala jed'noho 'syna - „ta 'babo na 'vartu 'pujdeš“ - „o“ - 'hvari - „ja“ - 'hvari - „n,ít“ - „mamo“ - 'hvari - „na 'vartu 'majte 'jti“ - „oj | 'synon,ku | ja“ - 'hvarid, - „ne 'pujdu | 'pujdeš 'ty“ - „mamo | tad, 'ja š,i na 'svít,í ne 'žyv“ - „ja“ - 'hvari - „te'be hodo'vala || ja“ - 'hvari - „to'bí ros'kazuv (11) | ne ty me'n,í“ ... z 'babov ne po'radit, ... i'de t 'svojim 'rodičum sa odzdo'rovkati | bo 'vže jih 'vece 'n,ígda ne 'vvidit, | bo tam 'xto 'jde | ta 'vže 'vyttam ne'prijde 'n,ígda ...

.. ta 'jde 'vyttam taj 'plače | 'ale tak 'plače | že ta'ki mu 'slyzy ho'r,ač'i 'padavut, | jak kyp'jatok || jak slo'vací 'hvar,ad, | jak ho'ruca 'voda || 'strítid, jo'ho čolo'vík | zas, ta'kyj 'staryj | 'sivyj || „d,í'tinko | čo'ho tak 'plačeš?“ - „e“ - 'hvarid, - „jag by-m ne 'plakav | ja š,i“ - 'hvarid, - „na 'svít,í ne 'žyv a zaha'n,av-em 'mat,er | že by 'mati 'jšla |

ta 'mati ne 'xoče 'jti | lem 'ja“ - 'hvarid, - „mušu 'jti na 'vartu“ - „no“ - 'hvarit, - „pro 'vartu ne 'plač | tu“ - 'hvari - „maješ tot 'prutik | tod mo'lodnik a 'prijeđ do 'car,a ... a 'pros, s,a'čenu 'grejdu | s,a'čenu 'vodu | s,a'čenu 'proskuru a 'dvî 'svičky ta'kî | že by ti 'staččili od 'večara do 'rana || že by 'druhî ne pa'liti | a 'knišky by ti da'li molit'vnenî | že byz, 'mav 'čilu nuč šo či'tati“ ...

... „joj | ta 'milyj 'dīccu | ta 'ja“ - 'hvari - „ne 'znav či'tati nič“ - 'hvari - „ane pup tag ne 'bude 'znati | jak ty 'budez 'znati || a tag jak ti tu'to da'dut, | toh'dy 'pujdej do 'cerkvi || a 'vrano 'vyttam byz, jej ne 'pustiv is 'cerkvi 'takoj | 'vna ti“ - 'hvarid, - „ne'zrobid, 'niž, | lem jak 'prijeđ do 'cerkvi a ti 'svičky za'pal,at, to'ty 'dvî | a sa pcirkel,ujež nav'kolo i s,a'čenuv 'grijdov | aj s,a'čenuv 'proskurov | žebys, kolo 'sebe ub'n,īs aj s,a'čenu 'vodu || a ta byz, v tum 'cir,kel,u sī'd,īv 'vdnu || poza 'tot 'cirkel, | že by ty ne vstu'piv 'von 'nīgde || a 'vna“ - 'hvarid, - „vstane | ta 'bude xo'diti po 'cerkvi ta 'bude 'hvariti: „synu muj 'kraso 'moja | ot ko'li 'ja 'tu | š,i-m ta'ku kra'su 'n,īgda ne 'vid,īla jak te'per, 'ty | po'čuduj sa na 'mene“ - bys, 'svojî 'vočî ne pud,'n,av na 'n,u | n,aj 'pambuh za'varuje | 'poky dva'naccata ho'dina ne 'prijeđ || 'vna“ - 'hvari - „po dva'naccatuj ho'din,ī 'vže 'moci ne 'bude 'mati || 'vna“ - 'hvarid, - „vs,ade | 'vna“ - 'hvarid, - „ne 'zrobit, ti nič || 'ale 'doty“ - 'hvarit, - „ke by da'kyj 'paper, ot, t,a 'vpav na 'zeml,u ta sa 'sxyl, a 'vočî byz, ne pudnī'mav na 'n,u | lem zdoj'mij a poze'raj sa 'peret 'sebe“ ...

... i tag vun pu'šov | pu'šov do 'car,a | po'vidat, 'car,ovi: „najjas,n,īšyj naš 'l,ubyj 'car,u | ja 'pujdu na 'vartu | 'ale me'n,ī do'stavite tu'to | šo 'ja 'budu 'žadati“ - „ta 'šo ta'koj | sy'nočku?“ - „ja ža'davu s,a'čenu 'proskuru | s,a'čenu 'grijdu | s,a'čenu 'vodu“ ...

... no | pri'šov tam | ta sa opcirkel,o'vav | 'dvî 'svičky 'dav | po'staviv mu tam seret 'cerkvi | zapa'liv || i tag za'brav sa | pu'šov || taj vun tam 'knihy 'čitad, novi'ny de 'šo perepo'ziruje || tu ras zhyr'mīlo || a 'vna do zvo'nici | ho'rî na 'tur,n,u || 'xodi tam ... ne 'vidno 'nikoho || 'vyttam zy'šla do'lov ta po 'cerkvi || „no“ - 'hvarit, - „kraso 'moja“ - 'hvarit, - „otko'lij ja 'tu | ja š,i ta'ku kra'su ne 'vidīla jak 'ty || 'vtvor, 'svojî 'vočî na 'mene | po'čuduj sa na 'mene“ || a 'vna 'xodit, 'kolo cir'kel,u na'vkolo | to ta'dy | to ta'dy na 'vbidva 'boky || 'ale tu ne slo'bunno stu'piti tu na tot 'cirkel, id, 'n,omu 'dnu || jag 'vna 'vstala taj 'xodit, po n,um | po 'cerkvi | pri'xodid, dva'naccata ho'dina | hrup sa za'per | 'vna 'vže joj | joj | joj | 'vže 'vxl,ala | 'vže 'moci ne'maje || no | 'vže po dva'naccatuj ho'din,ī ... no 'vže 'xod,ad, dvoj po 'cerkvi | 'vjenno | 'vže vun iz, 'n,ov špaci'ruje ...

... 'vrano 'prijeđ av'firer | poze'rati sa | šo to s 'toho 'bude || vun 'sluxat, ... po 'cerkvi 'xod,at, || odo'mknuv 'cer,kov | 'vna 'žyje | ji'ji poxo'vali a 'vna po 'cerkvi 'xodit, || 'niž, mu ne zro'bila ...

... 'prijeđ av'firer do 'car,a ... „najjas,n,īšyj naš 'l,ubyj 'car,u | tag i tak | ta'ka i ta'ka ro'botā | prin'ceza 'žyje“ - „ale 'de by“ - „hej | 'toho xlop'čiska ne 'zzila | lem 'xodid, iz nim po 'cerkvi“ - „kočiž vprī'haj 'kon,ī!“ | bo 'davno mo'toru tag ne 'bylo jag 'nes,ka || 'vpr,ax 'kočiš 'kon,ī | pri'šli t 'cerkvi ...

... pri'šli 'peret 'cerkov | poze'ravut, sa | tod 'dver,ī vtvo'riv: „no tag 'dīvko 'pod, iz 'nami“ - „o“ - 'hvarit, - „čekaite | ne 'pujdu š,i 'vytty | š,i 'mušu nape'ret 'skon,čiti | šo me'n,ī naka'zanoi || vy sa ot'stupte 'nabuk“ || jag 'vni sa otstu'pili 'nabuk | vun juj 'hvarid,: „zboł,ī'kaj sa do'hola jak t,a 'mati na 'svīd naro'dila || jak t,a 'mati naro'dila na 'svīd 'holu | tak sa“ - 'hvarid, - „zboł,ī'kaj do'hola“ - 'vna sa zbolokla a l,ah'la na tot 'porux | ka'dy 'l,ude s 'cerkvi 'jduť, - „l,as, so'bî horī'znač“ - 'vna so'bî l,ahla na tot 'porux a vun toh'dy lem ... 'vna do van,t,u'xa vva'liv 'vt,av | ras tu'to 'čerevo zhu'čalo lem ... 'vna 'hvarid,: „ov'va! 'xto ti 'tojî 'rady 'dav | n,a 'včistiv od ne'čistoho 'duxa“ ...

... toh'dy 'vstala | povbji'mala ho | pri'šov car, 'zas, || pri'šov 'druhyj koč za 'nima za dvoji'ma | za'brav jih do'mu 'vbidvoj ta 'dav na n,ī 'šmat,a pošyti | na 'toho xlop'čiska kra'luvskoj | i na 'n,u ... pozvīn,čali sa a tag 'dovho 'žyli aš ... aš ... prepī'tujem aš 'poky ... 'poky ... v 'rici 'žyly ne potar'hali ... /

Розповідав чоловік, народжений 1901 р.; див. також № 1, 2, 14, 15, 16, 19, 25, 28. Записано 1962 р.

(1) 3 мад. „гонець“. - (2) 3 мад. „вахмістр“. - (3) Нім. „zu mir!“ - (4) Часто і 'znavu || 'znav(u). - (5) Пор. стор. 96 - 'l,ux. - (6) Пор. стор. 94 - 'l,ix. - (7) Чехізм. - (8) 3 німецької. - (9) Частіше vun | (v)un. - (10) Див. примітка № (2).

23 / ... 'žyv je'den 'gazda | mav 'tr,ox sy'nu ta 'dvome sy'nove ro'bili | gazdo'vali a 'tret,yj ro'biti ne xo't,iv | lem v 'pecu 'spav | ta 'popil,om xuj op'sypovav || no taj 'vni 'robl,at, | gaz'duvut, || ras | 'vže pri'šov toččas | že 'staryj 'vmerat, | 'hvarit,: „sy'nove 'mojî | ja 'vže 'budu vme'rati a jag u'mru | vy by'ste na 'mojum 'hrobî me'ne varto'vali 'každyj po jed'nu nuč || 'ale 'každyj by 's,te do'trimali 'vhen, do 'rana“ ...

... no j tak prišov toččaž že vun 'vmer | 'treba 'jti na 'vartu || pušov 'najperšu nuč 'najstaršy || vyšov tam | na'klav so'bî 'vhen, | 'prijde d, 'n,omu 'šarkan, | šo 'mav šiz, ho'lov | 'hvarit: „xlope jag budež ru'bati sa | ci paso'vati?“ || no | poji'mali 'vni sa tam | ta sa 'nos,at, ras tot tym | ras tot 'tym | 'ale po 'tret,um 'raz,î 'vdariv tot 'šarkan,om | šo 'šarkan, 'vpav po ho'lov | tod 'vxopiv 'šarkan,ovu 'sabl,u | 's,t,av mu 'pjad, ho'lov a 'šesta mu zu'stala - za jen'nym 'maxom || 'šarkan, mu 'hvarit: „znaješ ty 'šo? | 'vxab me'n,î š,i jed'nu“ - „ale“ - 'hvarit, - „ty by me'n,î j s 'tov jed'nov bî'dy zada'vav | vo'dotnu ti het“ || tag 'maxnuv dru'hy ras | 's,t,av 'tomu 'šestu ho'lov | aj bo 'šarkan, | 'krov za'livad, o'hen, | vun tam 'kolo voh'n,a za'skakuje | aj bo 'šarkan,ovi ja'zyg is 'pyska ne 'vyt,ahne | ta 'holov sa 'jimid, na'zat || ta vun 'jimid, 'holovy tu'ty | 'jimid, | jazy'ky vy't,ihat, | povyt,ihav jazy'ky 'šarkan,ovi z 'holov s 'pysku ... 'ale vun tu'to po'maly - 'duje | 'duje | 'duje | na'klav voh'n,a na'zat | do'trimav do 'rana | pušov do'mu || 'hvariv mu sere'duššy brat: „brate | jag 'bylo is to'bov?“ - „a“ - 'hvarid, - „nič | šo 'bylo | ta'koj 'bylo“ ...

.. prišla 'druha nuč | pušov sere'duššy | zas, tak poxo'div jak tot || 'ale tod 'mav 'vže 'vus,em 'holov 'šarkan, | no a'le 'tiš tak poxo'div jak tot || i prišov do'mu || „po'vîž, mi šo tam 'bylo toj 'noči s to'bov?“ - „he“ - 'hvarit, - „čekaj | 'čekaj“ - 'hvarit, - „dumaž že to s 'popil,om xuj op'sypovati v pe'cu? || 'budeš ty pamn,a'tati jak 'pujdeš tam“ - „no“ - 'hvarit, - „ked, vam ne 'bylo 'nič | taj me'n,î ne 'bude 'nič“ ...

... aj bo pope'l,aš! || 'byli 'doma 'dryva || na'klav so'bî na te'l,ihu 'drov | 'vpr,ah 'voly | 'vyt,ah 'drov || 'vže ne 'klav lem ta'kyj o'hen, | 'ale na'klav | že by 'trimalo mu za cí'lu nuč || 'vz,av so'bî 'svoho 'n,en,ka 'pipku | ta'ku | šo 'tri 'pakliky do'hanu sta'valo do 'n,ej || taj so'bî na'klav do'hanu taj 'kurit, ...

... 'prijde d, 'n,omu 'šarkan, šo 'maje dva'nacad, 'holov || „no“ - 'hvarid, - „jag 'budež ru'bati sa ci paso'vati?“ - „a“ - 'hvarid, - „ja lem paso'vati“ - „no“ - 'hvarit, - „pod, het - 'a“ - 'hvarit, - „čekaj | 'poky tu'tu 'pipku do'hanu ne 'vykur,u | ta ja sa z 'mîsta ne 'kyvav (1)“ - „jo'joj“ - 'hvarit, - „ko'li to'to 'bude?“ - „me'nî“ - 'hvarit, - „do 'toho 'nič || 'ale 'poky“ - 'hvarit, - „tu'tu 'pipku do'hanu ne 'vykur,u | ja sa z 'mîsta ne 'rušav (2)“ || a vun vot,t,î'hav | že by dva'naccata ho'dina prišla | že by 'šarkan, 'vže 'slapšy 'byv || taj 'šarkan: „pod, 'vže | 'pod, 'vže“ ... aj 'tam 'n,i | 'tod ne 'jde || a'le 'vže dva'nac,ata ho'dina pri'xodit, || „a | ta 'vže“ - 'hvarit, - „pot,“ - pušli - „jag 'bude“ -

'hvarid, - „ru'bati sa | ci paso'vati?“ - „ja lem paso'vati“ - poji'mali sa | ras tot tym 'vdarid, | ras tot 'tym | 'ale pope'l,až jak sa po'praviv | jag 'raz za'fivk 'šarkan,om do 'zeml,i | lem mu 'holova stir'čat, || jag 'vxopiv 'sabl,u 'šarkan,ovu || jag raz 'vdariv | jede'nacad, 'holov is,t,av | dva'naccata zu'stala ... ta 'šarkan, 'hvarit: „a da'ruj | 'xolem tu'tu jed'nu 'holov“ - „a“ - 'hvarid, - „ja ti ne da'ruv (3) | ja ru'bav (4) | ty by mi j s 'tov jed'nov bîdy zada'vav“ || i 's,t,av mu dva'nacatu 'holov || 'prijde d voh'n,ovi | 'toty jazy'ky povyt,ihav a do ta'nistry zaba'liv || i že 'šo sa 'dohadat, || jazy'ky povyt,ihav | voh'n,a ne'je ...

... taj i'de vun do va'lalu da'gde na o'hen, || 'prijde pud jed'nu 'xyžu | tam šarka'nica 'vže sî'dit, s 'svojima d,î'tmi || taj 'hvarid: „d,îti 'mojî | ke'by sa ta'ka du'ša na'šla | že by 'nam po'vîla | šo sa z 'našym 'occom 'stalo | na tu'tu 'tret,u nuč | to byz,me mu ta'kyj 'mantel, da'li | že ked, na 'sebe 'voz,me | 'miž,i 'tisaž, 'narodami 'može 'byti | a jo'ho“ - 'hvarid, - „nixto v tum ne 'vvidit,“ || vun 'tag 'hvarid: „hej | 'ja by po'vîv“ - „jak ty 'znaješ? || 'šo ty tam za je'den?“ - „ja“ - 'hvarit, - „čolo'vîk“ - „a jak ty 'znaješ?“ - 'hvarid, - „muj 'brad 'byv na 'var,t,î | ta mu“ - 'hvarit, - „s,t,av šiz, 'holov“ - 'vna 'hvarid: „d,îti 'mojî | 'šo-m povbi'cala ta 'mušu da'ti“ - taj pušla da'la mu ...

.. i'de 'dale daz 'dvî 'tri 'xyžy 'minuv | zas, tam šarka'nica bi's,îduje: „d,îti 'mojî“ - 'hvarit, - „ke'by sa na'šla ta'ka du'ša | že by 'nam po'vîla | šo sa z 'našym 'occom 'stalo tu'tu 'druhu nuč | ta by z,me mu ta'kî boč'kory da'li | že 'ket, sa v n,î 'vbuje | ta“ - 'hvari - „de 'xoče tam 'skoču“ - „oj | hej | ja 'vam“ - 'hvari - „po'vîm“ - „šo ty za je'den?“ - „ja“ - 'hvari - „čolo'vîk || ja je-m du'ša“ - „jak ty 'znaješ?“ - „muj 'brad“ - 'hvarid, - „byv na 'var,t,î“ - 'hvarit, - „na 'nen,kovum 'hrobî | ta mu 's,t,av 'vus,em 'holov“ - „d,îti 'mojî“ - 'hvarid, - „ne 'duže 'dobra novi'na | 'ale“ - 'hvarit, - „šo-m ras povbi'cala | 'mušu da'ti“ || pušla | 'vnesla | da'la mu boč'kory ...

... i'de put 'tret,u 'xyžu 'dale | 'tam šarka'nica bi's,îduje: „oj | 'd,îti 'mojî | ke'by sa na'šla ta'ka du'ša | že by nam po'vîla | šo sa z 'našym 'occom 'toj 'noči 'stalo | ta by-m to'tu mu 'pušku da'la | šo by“ - 'hvarit, - „na 'mil,u d 'zeml,i“ - 'hvarit, - „lem n,aj 'včuje 'holos“ ... a vun 'hvarid: „hej ja by po'vîv“ - „jak ty 'znaješ?“ - „ja mu“ - 'hvarit, - „te'per, 's,t,av dva'nacad, 'holov“ - no i pušla | da'la mu ...

... no 'vže te'per, vun i'de d žy'vanum || 'vže do va'lalu ne 'jšov | lem 'vvid,îv - tam žy'vane 'byli 'napole ta 'kolo 'vhn,a sî'd,at, || žy'van 'najstaršy so'bî po'ložyv 'pipku na 'pen, | na 'pn,a | na pn,a'ka | taj 'kurit, || a 'vun prišov | 'vz,av na 'sebe tod 'mantel, taj 'pušku s ple'ča

do'lov - „durk“ - zo'rvav 'pipku s 'pn,a do'lov || a 'hej | jak tot 'pipku zo'rvav is 'pn,a do'lov | žy'vane 'hvar,at,: „šo to“ - 'hvarid, - „za vi't,az, 'hoden 'byv 'byti | že naz je dva'nacat, roz'bujniku tu a vun“ - 'hvarit, - „ta'kyj smí'lyj 'byv | že vun 'stríliv 'mež,i nas“ - taj po 'l,i,s,i sa rostek'li | 'hl,adavut, toho - ne'je || ne'je || po'stavl,at, sa 'nazad ...

... „no | 'šo byz,me mu“ - 'harid, - „zro'bili ke'by z,me ho na'šli?“ - je'den 'hvarit,: „za'bili by z,me ho | za'rízali | za'víšili“ - šeli'jako mu 'sud,at, || a je'den 'hvarid,: „n,i ne 'pravda | to by“ - 'hvarid, - „byv naš to'variš | 'musiv by pu'jti z 'nami do 'car,a“ - „o“ - 'hvare - „ta ja tu || ja vaz“ - 'hva (5) - „viž,u 'všytkyx“ - „ta 'vkaž nam sa“ - „a | ta 'vy me'ne | 'jag-este su'dili | že me'ne 'zabjete | za'rížete | ta jag vže sa vka'zati?“ - „ne'buj sa“ - 'hvarid, - „nič || ne'buj sa“ - 'hvarid, - „niž, | 'ane ti je'den 'voloz z 'holovy ne 'spade | lem nam sa 'vkaš“ || vun is sa 'z,n,av 'mantel, do'lov | 'vni ho 'vvid,íli ...

... „tam u 'car,a je“ - 'hvar,ad, - „jen'na prin'ceza || a my by tu'tu prin'cezu xo't,íli 'vkrasti a my“ - 'hvarid, - „ne 'hon,n,i sa dus'tati tam 'nijak“ - „ale“ - 'hvarit, - „čekajte | bo ja“ - 'hvarit, - „š,i ne'mav (6) na 'svocho oc'ca 'hrobí voh'n,a“ - i 'vz,av holo'venku | že 'pujde voh'n,a na'klasti | zor'nica 'jde zo'r,ati na 'den, | to'ta 'hvízdočka || 'hvarid,: „de ty 'jdež?“ - „ja“ - 'hvarid, - „jdu zo'r,ati na 'den,“ - „ta n,a po'čekaj“ ... 'vna so'bí spa'la v l,iš'kovum 'kor,či | prija'zav jej d 'bučkovi || no | prija'zav jej | s 'tym sa za'brav | pu'šov || 'vže 'vhen, ne 'brav 'vyttam || pu'šov iž žy'vanami do 'car,a ...

... 'prišli tam id 'burkovi | žy'vane 'znavud, de 'spit, tu'ta prin'cesa | 'ale nemoh'li sa 'nijak tam dus'tati | tag 'vni - jag my 'hvarime 'lazivo | da'gde 'hvar,ad, 'lujtro a'bo dra'binu - po'stavl,ali ho'r,i 'až do 'tojí 'cimry || tag 'vni 'hvar,ad,: „no | te'per, kot'ryj 'pujdeto na'peret?“ - „ja n,ít“ - „ja n,ít“ - pobze'rav sa - „no | ja“ - 'hvarit, - „pujdu || 'ale jag ja“ - 'hvare - „po'rušav s 'tym 'lazivom | bys,te 'všytky za 'mnov i'šli | ta“ - 'hvarid, - „budeme 'jti“ || vun vvo'šov u'dnu | 'oblag vtvo'rív | 'stav so'bí za 'stínu | kot'ryj 'holov vka'zav - a 'vna 'mala 'sabl,u - tot šo je bez 'hlavy 'padad, 'dolov | a tot za nim 'jde d 'horí ... a tag jim 'všytkym dvanacca't,om povot'tinav 'holovy a 'vni ne 'znali | že vun 'jim 'holovy 'rubat, || tu'ty šo prin'cezna 'mala ko'nez, 'holovy | ta polo'žyv konež, nux | a šo 'mala ko'nez nux | ta polo'žyv ko'nez, 'hlavy ...

... 'abo i'š,i so'bí šos, po'dumav: „a | š,i t,a“ - 'hvarit, - „po'jebu || 'ked,em t,a“ - 'hvarid, - „oxra'niv ot 'smerti | ta t,a“ - 'hvarit, - „po'jebu“ - a n,aj pre'bačad, | bo v 'pripovici ... ta prin'cezu i

poje'bvav i s 'tym sa za'brav | pu'šov || pu'šov d, 'n,an,kovomu voh'n,ovi | pud'n,av holo'venku | na'klav voh'n,a a tak pu'šov zor'nicu pu'š,ati - „jo'joj“ - 'hvarid, - „jak ty me'ne 'duže 'dovho 'trimav“ - „no“ - 'hvarid, - „ja ne mux“ ... i to'ty 'hlavy šarka'n,ovy po'pr,atav | poza'hřibav ...

.. pri'šov do'mu || no taj 'svojí 'vecí tu'ty | šo du'stav ot tyx šarka'nic | po'n,íz do ko'mory | sporo'jiv taj but, ...

... 'vrano | 'car, 'vstane | po'čuduje sa | dva'nacat, 'trupu ... ta'koj sa 'čudo 'stalo ve'likoj | pri'šov do 'cimry | prin'cezna 'žyje | nezaha'lana || vun 'vz,av poje'bvav | taj 'takoj zuxa'biv || a to 'niž, | do'brí | že š,i 'žyje || no | zro'biv car, hos'tinu ve'liku | že by pri'šli mini'strove za 'n,ov na 'pripovítky | 'xto ja'ku 'znaje || popri'xodili mini'strove | poví'davut, 'pripovítky | poví'davut, kot'ryj ja'ku | 'abo ne moh'li 'vhadnuti tu'to | šo sa z 'n,ov 'stalo || vun byv xo't,ív v tum 'znati | n,i? | šo sa z 'nim 'stalo v jo'ho 'burku ...

... no 'nič || šo 'vni tam poví'davut, 'pripovítky | 'abo vun 'vyladiv 'dvox 'xlopu po 's,vít,í || 'dav jim na 'kel,čik a jag jim 'hrošy 'vyjdu, | by pi'sali | vun jim zaz za'žene - „a 'budete xo'diti po 'va'la'í | de 'prijdete do 'va'lalu a v 'každyj 'xyžy 'musite 'každoho čel,ad'nika 'pripovítku 'vysluxati || a že by ja'ku pil'nu ro'botu 'mali a jo'ho 'majte stano'viti | že by vam“ - 'hvarit, - „pripovítky 'vypovíli“ - taj tag 'vni xot, | 'xot, | 'xot, || 'xod, za ruk ... ne 'moš (7)...

... v 'ruk prin'cezna zle'hla 'vže || po'rodila xlop'čiš,a | 'xlopca || a 'byli už 'dva 'roky | ja'koz, jak 'trafilo tam do 'toho 'gazdy || a tu'to 'xlopja ma'len,koj | šo 'vna po'rodila ta 'vže 'malo 'ruk | taj 'xodit, po 'xyžy po'malen,ky sa 'bavit, | 'prijde put 'stolik taj 'tak ho'lovku pu'dojme | tam 'paper,ča na 'stoliku 'bylo pril,í'plenoj || 'vno tu'to 'paper,ča odo'dralo || 'vna sa po'zerad, | 'de 'vno | 'hvarit, 'paper, vz,a'lo a tu | 'hvarid, 'nígde 'paper,a ne'je 'seret 'xyžy || 'vna vz,a'la | pro'čitat, | taj sa 'smíje | že d,ít'vak 'svocho 'n,en,ka na'šov || vun jag jej poje'bvav taj 'kartku pril,í'piv put 'stolik ...

... no | do'brí || 'abo 'vni jak tu'ty 'xlopy pri'šli do 'toho 'va'lalu | de pope'l,aš 'byv tam | 'sluxavut, 'pripovítky | 'sluxavut, | de 'xto jak | 'xto jak || 'prijdu, do 'toho 'gazdy | do 'toho 'popel,aša | do 'tyx 'tr,oh bra'tu | bo 'vni 'byli tri'je 'brat,a - „a 'kul,ko vas tu je v 'xyžy?“ - „ta 'naz je tu“ - 'harit, (8) - „č'e'tvero“ - „a 'de vy jde'te?“ - „jde'me“ - 'hvarid, - „do 'pol,a“ - „nígde ne jde'te“ - 'hvarit, - „poky 'pripovítky ne 'vypovíte | 'xto ja'ku 'znajte | 'poty“ - 'hvarid, - „ne jde'te 'nígde“ || no 'do'br,í | 'vypovíli | 'ženy ja'kí 'znali | 'xlopi ||

i'dud, het - „a 'vece ne'majte 'nikoho?“ - „n,i“ - a tam na 'pecu sídit, - „a'ha!“ - vholo'siv sa pope'l,aš - „hej“ - 'hvari - „a tam 'koho 'majete?“ - „a to lem ta'kyj“ - 'hvari ... „ale 'znaje hu'toniti?“ - „zna“ - „no“ - 'hvari - „xlope | 'pod, do'lov || po'víz, da'ku 'pripovítku“ - „a“ - 'hva (9) - „ta 'ja ne'znav lem jed'nu“ - „ta ja'ku?“ ...

... „ta ke naž 'otez 'umar | ta ja xo'div 'našomu 'ocovi na hrup varto'vati || ta“ - 'hvarid, - „tag 'bylo jag 'byli bra'tove ... poxo'dili | aj 'ja | jag-em 'tomu šarkan,ovi dva'nacad, 'holov 's,t,av a-m pri'šov“ - 'hvarid, - „id žy'vanum a-m tam 'stríliv 'miž,i 'n,i a 'vni poča'li me'ne ji'mati | 'hl,adati a 'vni me'ne ne 'vid,ili | bo 'ja 'mav na so'bí ta'kyj 'mantel, | šo ked, na 'sebe 'voz,mu | ta 'može 'tis,až, 'naroda 'byti | a n,a ne'vid,at, || a 'ja 'miž,i n,i 'stríliv a 'najstaršyj žy'van jak 'kuriv | ta mu 'pipku“ - 'hvari - „istr,a z 'ruky do'lov zo'rvav ta 'vni poča'li me'ne 'lapati | 'hl,edac, (10) 'abo 'ja | 'vni n,a ne 'vlapili | 'ja jim sa 'sam vka'zav || tag 'vni“ - 'hvarid, - „vz,a'li me'ne s so'bov do 'car,a | do 'burku | bo tam tu'tu prin'cezu xo't,ili 'vkrasti || a 'ja“ - 'hari (11) - „prin'cezu ne 'dav“ ... i'dut, tam a žy'vane 'hvar,at, - „tam je“ - 'hvarid, - „na ka'pur,i ko'hut | ta če'res 'toho kohu'ta ne moh'li sa du'stati“ - a 'vni jag i'šli a 'vun jak ko'hud zaspí'vav | vun 'včuv | lem za 'holosom - „ja ras 'pušku po'staviv i za'biv 'toho kohu'ta || pri'šli do 'burku | 'vos,ko 'spid, 'šytkej || ta 'ja“ - 'hvarid, - „tu'tu nuž, aj dvanaca't,om žy'vanum 'holov is,t,av a prin'ceza | to 'vže“ - 'hvari - „moja vec | šo ja z 'n,ov zro'biv“ ...

... no 'dobr,i | „te'per, 'xlope | sa vbol,i'kaj || 'jdež iz 'nami“ - „no“ - 'hvari - „ked, lem i'ti ta 'jti“ - tot sa vbo'l,ik | prip'ro'vadili ho do 'car,a | jag ho prip'ro'vadili 'tam - „no“ - 'hvari - „po'víz, jag 'bylo“ ...

... „ko'li muj 'otez, u'mar ta 'tag a 'tag 'bylo | 'tag a 'tag 'bylo || jag ja poxo'div ... zor'nicu-m prija'zav a po'tomu“ - 'hvarit, - „pu'šov-em ž žy'vanami do 'burku do 'car,a ta nat'kapčali z,me 'laziva | ta z,me i'šli 'vhoru | ja 'hvariv žy'vanum že kot'ryj 'pujde na'peret || 'vni ne xo't,ili 'jti 'ani 'jeden | ja pu'šov | otvo'riv 'oblak a-m 'hvariv žy'vanum | že by 'jšli 'vdnu || a 'vni 'jšli 'všytky je'den za 'druhym a 'ja“ - 'hvari - „so'bí 'stav za 's,t,ínu a tak 'sabl,uv ru'bij 'holovy ... 'hlavy povot'tinav 'tym dvanacca't,om žy'vanum a“ - 'hvarit, - „š,i n,a zakor,t,ila i prin'ceza ta“ - 'hvarit, - „š,i-m jej 'malo popoje'bav a tam-em jej vxa'biv i pri'šov do'mu | pri'šov id žy'van,s,komu voh'n,ovi ... pri'šov d zor'nici ... i 'vna 'hvarid,“ jo'joj „- 'hvarid, - „jak ty me'ne 'dovho 'trimav“ -

„no“ - 'hvarid, - „ja ne'mux i tag ja“ - 'hvarid, - „zu'stav i 'bylo 'tak“ ...

... 'dobr,i | vpo'r,atku || 'dav jo'ho 'šumno 'vymiti || to 'ni | že prin'ceznu poje'bav | lem do'br,i | že juj ne 'dav 'hlavu vot,t,ati ... „i vi'kupac, 'umic, (12)“ - 'car, 'dav jo'ho 'šumno 'vymyti 'vbrytviti | vstri'či || dav car, na 'n,o'ho 'šumnoj 'šmat,a vbo'l,ig ho | tag 'hvarid,; „syne | do 'moho žyvo'ta po'lovka kra'l,ovstva 'ty 'maješ a po 'mojuj 'smerti je“ - 'hvarit, - „tvoj 'všytkoj“ ...

... a 'ja tam sto'jav na 'míxu 'vody | 'míx sa ros'puk | ja 'vyttam až iz 'vody do kolba'sova 'vt,uk ... /

Розповідав чоловік, народжений 1889 р.; див. також № 3, 4, 5, 11, 13, 24. Записано 1961 р.

(1) Форма теперішнього часу 'кууаву . - (2) Форма теперішнього часу 'гуšаву. - (3) Форма терерішнього часу da'ruvu. - (4) Форма теперішнього часу ru'bavu. - (5) 'hvarit, || 'hvari || 'hva. - (6) Форма теперішнього часу ne 'mavu. - (7) ne'mož . - (8) 'hvarit, . - (9) 'hvarit, . - (10) Словацьке діалектне. - (11) 'hvarit, . (11) Словацьке діалектне.

24 / ... byv je'den o'tez, aj ž že'nov | no 'mali | 'tajag na'priklat 'moja že'na 'mala 'š,íz, 'd,ívog jed'noho 'syna hej || no 'n,en,ko sa 'bzerat, xuda'čisko 'd,ívky doros'tavut, | 'pomoči ne'je || xlop'čisko tak se'red,n,ij | hej | 'mav jed'nyx tri'nacat, 'roku ... „da'ti by 'toho xlop'čiska do 'školy da'gde | že by da'šo sa povu'čiv ta nam po'može | tu'ty 'd,íti | 'nebo (1) | 'ženo | hodo'vati“ - „ta ne'bože hej“ || spek'li mu tam ja'kos, 'š,ipja hej | ja'kuz, 'lokšu do ko'bil,čati | taj 'n,an,ko 'vede | 'pravda | 'treba 'bylo 'skoro vsta'vati d ma'šyn,i | ma'šyna da'leko 'byla | po'viv ho 'tajag v nas pud vostru na hra'nicu | hej | jak sa 'jde do 'vlyči || zastano'viv ho tam je'den pan: „de 'ty 'jdeš 'xlope s tym 'synom?“ - „ta 'vedu ho do 'školy“ - „ej | 'znaješ 'što | a 'ja ho 'voz,mu do 'školy | ja ho tag 'vyvuču | že tag ho 'nixto ne 'vyvučit, a 'hrošy 'žan,n,i mi ne 'daš | za'dar,mo ho 'vyuču“ ...

... 'nen,ko bín'nyj (2) sa 'zradovav 'dav 'syna | ver'nuv sa 'hned, do'mu || „xlope | ta 'šo je?“ - „syna ja'kys, pan 'vz,av do 'školy hej || a v ruk“ - po'vídat, - „tu 'prijdete 'zas, na tu'to 'místo tag ho du'stanete to'ho 'syna hej“ ...

... pri'šov u ruk | 'ledva 'čekali ruk | pri'šov 'n,an,ko v 'tu 'hodinu hej v ruk tam | 'tam je 'syn || no vody'šli i po'vídat, 'synovi 'takoj sa

'prosit,: „jag ne'bore | 'šoz, vu'čenyj?“ - „ej | 'n,an,ku | 'dobr,î 'vže 'bude | 'n,en,ku (3) | ja sa 'zrobl,u na ko'rovu a po'vedete n,a do be'reznoho na 'jarmarok 'ale na pa'radnu ko'rovu | lem 'tomu kup'covi by s,te n,a ne prodali | šo tam 'bude na 'most,î sto'jati | tod vam 'bude 'najvece 'hrošy da'vati 'ale 'n,an,ku | 'bože za'varuj | by s,te n,a tam prodali 'tomu kup'covi“ - 'n,an,ko š,i byv 'sigin, vtis'nenyj | taj ne za'byv v bid,î taj ne pro'dav ...

... prišli 'kupc,i hej | ku'pili ko'rovu pa'radnu | 'fajno zapla'tili | po'hnali ko'rovu a s ko'rovy sa zro'biv xlop'čisko | zas, pri'šov do'mu | ko'rova 'zmizla | ko'rov tam 'bylo 'vece | ta 'des, sa 'stratila | pohan,ča'r,î 'stratili | no taj ne'je ko'rovy | no || a 'de 'budud, 'hl,adati 'gazdy | ne'je ko'run ...

... 'znali tam 'druhi 'rodiči | že 'gazda ne'mav ta'koji ko'rovy a xlop'čisko sa nezro'biv 'doma na ko'rovu 'aš ko'lo 'jarmarku | neda'leko be'reznoho || 'dobr,î | 'ej | 'us si ros'ko'šuvud, hej | 'vže 'malo 'l,îpše || 'n,en,ko - pro'pala by - v bí'd,î 'vže za'byvad, hej || 'vže sa dru'hy raz d 'hor,î po'maly 't,ahne || „hej | 'n,an,ku | 'vže by nam 'treba zaz, i'ti na 'jarmarok“ - „ta 'treba | 'syne | a 'jak šo?“ - „ja sa 'zrobl,u na pa'radnoho buja'ka | lem 'butte ta'ki 'dob'r,î | lem bys,te n,a ne prodali 'tomu 'panovi | šo tam 'bude na 'most,î“ - „ta 'de by | 'syne“ - „to 'n,en,ku vam 'bude 'duže 'mnoho 'hrošy da'vati | n,a 'ne pro'daj“ - 'vera nady'šli | tod jim da'vav 'kras,n,î 'hrošy | ne pro'daz, 'n,an,ko | ta 'de | po'vív na 'jarmarok | 'ex | pri'šli 'kupc,i | ta'kyj bu'jag | že ta'koho ne'je na 'jarmarku | da'li mu 'kras,n,î 'hrošy | 'ej 'dobr,î si 'žyvut, || bu'jak pu'šov hej tam 'de ho do'veli | zro'biv sa | tam š,i 'vece 'bylo 'marhy | zro'biv sa na xlop'čiska | pri'šov do'mu || po'kuj 'holovi | 'hrošy sut, ...

... 't,ahlo sa to 'dovše | 'zaz, vun sa zro'biv 'ale to na haču'ra pa'rannoho hej || „n,an,ku | lem 'butte 'dobr,î | lem n,a 'tomu 'panovi ne pro'dajte“ || no tot pan da'vav 'mnoho 'hrošy hej | 'n,en,ko vže - pro'pala by - v bí'd,î za'byv | pro'dav 'syna | pro'dav 'toho ko'n,a | hej || pri'vív vun ho do kova'ča - „ko'vač | 'majte 'tul,ko i 'tul,ko že'l,îza?“ - „kul,ko?“ - „dvacat, 'pjat, 'kila | že by jed'na put'kov 'važyla“ - „ta to na 'meter že'l,îza | ne'mame 'tul,ko“ - po'n,îs sa na 'n,um 'tajag do 'užhorodu hej | prija'zav ho tam put ko'val,n,u | 'hvarit, kova'l,ovi: „ci 'majte 'tul,ko i 'tul,ko že'l,îza?“ - „je“ - „zrobite mi ta'ki i ta'ki 'putkovy“ || hej a pri'vív tam je'den xlop'čisko ko'n,a ko'vati hej | pri'zerat, sa na 'toho ko'n,a | ta'kyj 'krasnij 'kun, a 'plače | ta'ki 'slyzy mu sa ka'čavud, do'l,î 'licami | taj pri'šov | po'pleskav ho

- „'joj 'konig 'zlatyj 'konik | čo'ho tak 'plačeš?“ - a vun mu 'hvarit, - „xlopče | s,t,ah'ni z, n,a o'hlavec | kan'tar, st,ah'ni z, n,a“ - xlop'čisko 's,t,ax | 'kun, sa zro'biv na 'ptaxa | da'vaj 'vt,îkat, ...

... pan 'vyjde | ko'n,a ne'je | zro'biv sa i tod na 'ptaxa | da'vaj || 'ale že 'uš s 'pyska mu 'aj 'žariv o'hen, hej | uz za'čav 'toho 'ptaxa pa'liti 'pír,a na 'n,um že by bho'rilo || no ten jag 'vid,îv | že 'bída | jen'na 'd,îvočka vyšy'vala tam 'šos,ka jak to oby'čajno na 'zasypi si'd,îla | vun 'skočiv na ko'l,îna a zro'biv sa na 'perstín, hej | 'hvari: „d,îvočko | 'd,îvočko | nat,ah'ni n,a na 'palec, a jak 'prije tu tot 'pan byz, ne da'la tot 'perstín, | byz, 'verhla ho na 'zeml,u tot 'perstín, | vun t,a 'bude 'nutiti 'ale but, ta'ka 'dobra 'nedaj“ - a vun zro'biv sa na 'perstín, | na't,ahla 'vna si na 'palec, | tot pri'šov | taj 'prosid, od, 'n,ejî 'perstín, taj od'nimat, a 'vna za'šla | pers'tín, 'verhla s pers'tín,a sa zro'biv u 'bor hej | 'proso | zro'bilo sa 'proso a z 'n,o'ho sa zro'biv ko'hut s tam'toho 'pana | za'čav 'proso 3,o'batí | no 'ale ne 'trafiv na tu'to 'proso de vun byv hej v kot'rum 'pros,î a s 'toho 'prosa sa zro'biv 'txur, - čap kohu'ta | za'jív kohu'ta | tam je pan ho'tovij ...

... te'per,ka sa ver'nuv it 'svomu 'n,an,kovi | no 'dosta 'bylo 'n,an,kovi 'dosta hej ... /

Розповідав чоловік, народжений 1899 р.; див. також № 3, 4, 5, 11, 12, 13, 23. Записано 1962 р.

(1) ne'boho. - (2) bid'nyj. - (3) У розповіді варіює 'n,an,ko | 'n,en,ko.

25 /...'byv je'den 'parobok | xo't,îv sa že'niti 'ale vun xo't,îv ta'ku že'nu 'mati | že by 'mala 'dví || a jed'na 'd,îvka 'duže 'mala 'd,aku za 'n,o'ho 'jti a nemoh'la 'nijag iz'vesti ... ta 'vna ... jag by jo'ho 'sklamati | že by vun me'ne 'vz,av ...

... 'ale raz jak to 'davno 'l,ude xo'dili po jarmar'kox na 'druhyj va'lal na 'tret,ij | starši'na | 'baču | pu'šla na 'jarmarok 'vbidoj | 'vna zu'stala 'doma sa'ma || vun tam uvy'šov do 'xyš | 'vna jo'mu 'hvarid,: „znaješ ty 'šo? | ke'by ty me'nî za'nîs to'to a to'to bo ja“ - 'hvarit, - „i'du na'peret a ty po'maly | 'maješ 'koli“ || a 'vna tam 'xopila ja'kuz, 'laxu | pu'šla | poput'pinala | taj 'pere || vun pri'nese 'šmat,a || 'vna sa zo'hnula - oj | tu'ta 'maje 'dví ... 'zzadu i 'speredu 'vidno ...

...ja'kys, čas ... 'hvarid,: „n,en,ku | 'mamo | ja sa 'budu že'niti | 'ale 'ja lem tu'tu 'd,îvku 'voz,mu“ - „ta čo'mu | 'syne?“ - „ta lem 'tak“

- „ta“ - 'hvari - „vece 'd,ívog ne'je v va'lal,î šum'n,išyx 'abo bo'hatšyx?“
 - „všytkej 'jenno“ - 'hvarid, - „ja lem tu'tu jen'nu 'xoču“ - „no | 'hele
 | 'synu | my ti ne ve'redime | jak 'xočeš | tag rop“ - posvad,bo'vali |
 pri'šlo na síno'kosal | ta 'hvarid,; „ženo ja 'pujdu tam a 'tam ko'siti |
 'ja tam 'budu nočo'vati | ta mi“ - 'hvarid, - „jed'nojî daž“ - 'hvarid, -
 „bo mi sa 'bude vno'vati“ - „no“ - 'hvarid, - „čolo'víku | ta 'de by-m
 tí“ - 'hvarid, - „is'perla“ ...

... no 'vlít,î pastu'xy | 'pot,ata || naka'zala 'd,ít,om | že by j'uj
 pri'nesli | ne 'znav jak tu'to da'gde 'kličut, | a v naz 'hvar,ad, | že to
 sí'nica | to ta'koj 'pot,a ma'len,koj a 'vno de 'vyletit, ta „čičarara |
 'čičarara“ ... i pri'nesli tu'to 'pot,a | 'toho 'ptačka | ta pu'šla do 'sklepu
 | ku'pila ška'tul,ku | zakru'tila do ška'tul,ky | da'la mu || tag mu
 na'kazovala: „a'nu“ - 'hvarid, - „daj 'pozur by 'vot,t,a ne 'vt,íkla!“ - vun
 'vyšov 'napole - 'a vun so'bí 'perše popo'jebe a tag 'bude ko'siti ... raz
 vun tu sa pri'praviv is 'tym | ros'tvoriv ška'tul,ku - 'a sí'nica sa
 'vypopila ta no - „čičararara | 'čičararara“ - a vun na n,u -
 „xujararara“ ... „čičararara“ - vun 'hvarit,; „xujararara“ ... taj cí'len,kyj
 'den, 'xot, | tu'to 'vse z 'vul,xy na 'vul,xu pere'letit, i vun 'xodit, 'ponat
 po'točinov - „čičararara“ - „xujararara“ ...

... 'abo pri'šov 'večur | 'zmerklo sa ... v 'rano 'vynesla mu že'na
 'jísti - „ta bo ty“ - 'hvarit, - „čolo'víče ne ko'siv?“ - a vun ta'kyj
 smut'nyj - „do'br,î | šo ti je? || 'xvoryj-ez,?“ - „n,î“ - „po'rízav-es, sa?“
 - „n,î“ - „šo že ti 'je | čolo'víče?“ - „a | že vot t,a 'vt,íkla? - čolo'víče
 | čolo'víče“ - 'hvarit, - „druhí 'xlopi 'žyvut, pozajed'nov | taj 'ty“ -
 'hvari - „ja to'bí na'staču“ - 'hvari - „i z jen'noj“ - 'hvari - „ne'buj sa
 'nič“ - taj tag 'vynesla mu 'jísti | na'jív sa a tak ko'siv | ko'siv i zu'stav
 vun pri jen'nuj 'tajak 'každyj 'jeden ... /

Розповідав чоловік, народжений 1901 р.; див. також № 1, 2, 14, 15, 16, 19,
 22, 28. Записано 1961 р.

26 / ... je'den 'kral, 'mav slu'hu ... slu'živ tam ... a tag vun 'vse pri'šov
 | da'šo mu va'rív slu'ha a 'vse mu pri'n,íz na 'obít 'abo na večer,u 'abo
 na ra'n,ajky ...

... no a tag raz i'šla tam'dy 'stara 'baba a 'nesla mu 'hada v
 ko'šariku a 'hvarid, | že vun 'bude ked, 'zís, 'toho 'hada | spe'če si |
 'bude 'znati | šo kot'roj zví'r,a 'hvarid, | 'bude 'znati 'všytkej || no
 'dobr,î | vun sa 'zradovav | že 'bude 'znati | že 'nixto ne 'bude ta'koj

'znati šo vun 'bude 'znati || no vun pu'šov | 'toho 'hada 'vz,av od,
 'n,ejî a roska'zav 'tomu slu'hovi že by mu 'toho 'hada 'spík || a 'tuj
 'babí 'duže 'dobr,î zapla'tiv | 'vna sa 'zradovala | taj pu'šla do'mu ...

... vun mu roska'zav a 'tomu zaka'zav | že ne 'smíje 'ane ku'š,íčko
 si vz,a'ti do 'rota | bo ked, 'voz,me | ta ho 'zabje || no a slu'ha
 po'dumav si 'čom vun tag mu 'duže zaka'zav | že by vun 'tu ne vku'siv
 s 'toho | s 'tojî 'ryby || vun 'hvariv | že to 'ryba || a vun si 'dumat,
 to ne 'ryba bo ta'koj vy'padad, jag hat ...

... no vun pu'šov | jak 'spík 'toho 'hada ras si 'verh do 'rota |
 'čuje | že mu 'šov, bzu'čid, 'dokola 'vuxa | po'zerat, a tam v 'kuxn,î
 lem par 'mux pol,î'tuvut, tag l,î'tavut, | vun š,î ras si 'verx | po'zerat,
 | 'vže tam 'šov, pol,î'tuje | vun po'zerad, | a tam 'byli 'kačky | vun
 'vže 'znav ja'kyj to 'byla 'ryba || no vun pu'šov | za'n,ís 'tomu 'kral,ovi
 jag by 'nič a vun 'vže 'znav že šo v 'svít,î bíš,î'duje ...

... no a tot 'kral, 'zív taj 'hvarili | že 'pujdu, tak sa pro'xož,ovati
 || 'vni si 'kon,î vz,a'li si a 'šli || i'dud, | i'dut, a tam 's,ahdy 'kon,î si
 zača'li bíšido'vati a tot 'kral, 'šytkej rozu'mív || a tod začav kun,
 'hvariti že vun by 'rad a ke'by sa na n,um molo'dyj no'siv | že jag by
 vun ska'kav 'dobr,î || že ket, 'skočit, | ta že tod u'pade 'staryj z 'n,oho
 || a vun 'hvarid, | že by sa tot jur'kuv 'kun, | vun 'hvariv | že by sa
 ne bo'jav | že ket, 'skočit, tod n,aj sa 'strepe | n,aj sa 'zabje || no a
 zača'li sa tak 'kon,î 'smíjati | taj jur'ko sa za'smíjav ...

... a tot 'kral, 'vid,ív | že vun sa 'smíje taj 'hvarid, | že 'šo mu tak
 'smišno? || vun 'hvarid, že 'niž, lem 'šov, mu tag na 'dumku pri'šlo ||
 no 'ale 'kral, 'vže ho pozoro'vav (1) | 'vni sa ver'nuli do'mu a tot 'kral,
 mu prika'zav jo'mu š,î na'l,ati tag 'vina do hor,n,ati | 'hvariv | že
 ked, mu pere'l,îje | 'musid, mu zapla'titi a ked, 'n,î ta ho za'rubat, ...
 ked, ne du'l,îje || no vun 'l,îje | 'l,îje | 'l,îje | zača'lo 'šov,
 zilinko'tati | vun po'zerad, a 'zlat,î 'tri 'volosy 'vpali na 'zeml,u a
 za'cingali || no vun sa poob'zerav (2) | po'zerad, 'vonka a 'tam 'pot,ata
 | a toh'dy pere'l,av || tot 'kral, 'hvarid, | že 'vže mu je po 'život,î ...
 'hvarid, | že ked, mu tu'tu zlato'vlasku pri'vede ta že ne 'bude | 'bude
 'žyti a'le ket, n,î ta mu 'daz, 'holov s,t,a'ti ...

... no 'dobr,î | vun i'de | 'vz,av si ko'n,a taj i'de | 'jde a po'zerat,
 tam ta'ka 'l,ís,ka ho'rit, a po'zerat, tam moron'gl,î 'mali kir'tinu a zača'li
 tak ry'čati | že „jurko | 'pomož nam | 'jurko 'pomož nam“ - vun
 pu'šov | s,t,av tot 'kor,č | taj zaha'siv || 'vni 'hvarad, | že ked, 'bude
 jix potrebo'vati | ta že by si lem po'dumav na 'n,î a že 'vni 'budut,
 ko'lo 'n,oho ...

... no 'dobr,î | vun 'dale 'jde | 'jde a prišov tam 'pot,ata 'byli do'lov 'vyveržen,î | bo jih 'mati 'vyverhla a 'hvarid, že 'mus,ad, naj'ti si hn,îz'do 'aj že by sa 'dobr,î na'jili || no 'vni zača'li vir,š,ati 'tam | že „jurko 'pomoz nam“ - vun pušov 'vz,av ko'n,a | vz,av 'meč a za't,av ko'n,ovi do 'boka a 'vže mu 'dav 'jisti tym 'pot,atum || 'vni 'vže sa na'jili a 'hvarili | že ked, 'bude jix potrebo'vati že by sa na 'n,î po'dumav | že 'vni 'prijdut, ...

... no 'dobr,î | vun 'dale 'jde po'zerat, a tam ry'bare ji'mili jen'nu 'zlatu 'rybu a ne'znali jak sa z, 'n,ov pod,î'liti ta je'den 'hvarid, | že „moja je 'sît,“ | 'druhuj 'hvarid, že vun ji 'vid,iv 'perše 'rybu | že vun ji j ji'miv || no 'všytky sa zača'li 'hadati a vun 'hvarid, | že vun jim po'radid, že jak | že jim 'dobr,î zaplatit, a že by mu proda'li tu'tu 'rybu || no 'dobr,î 'dav mu 'kral, na put, | vun pušov 'šytky pi'n,az,î jim 'dav || a 'hvariv jim | že by sa rozd,î'lili || no 'dobr,î | po'lujka jen'nomu | po'lujka 'druhomu || a vun 'vz,av tu'tu 'rybu od nix a 'pustiv 'rybu 'nazat || 'vna pušla | pono'rila sa taj zaz, 'vynorila sa 'vhoru a 'hvarit, | že ked, 'bude jej potrebo'vati že by si po'dumati lem na 'n,ejî a že 'vna 'bude kolo 'n,ocho || no 'dobr,î ...

... a tu'ty 'xlopci 'vže sa 'n,ocho zača'li pro'siti že de 'jde || vun 'hvariv | že zlato'vlasku 'jde 'hl,adati pro 'svocho 'kral,a 'staroho || vun 'hvarid, | že ci ne 'znavud, | de tu'ta zlato'vlaska je | 'vni 'hvar,ad, | že 'vni o 'tuj zlato'vlas,c,î znavud, 'duže 'dobr,î | no pušli | za'veli ho tam do 'toho 'zamku | tam 'kral, 'hvarid, | že tu'tu zlato'vlasku lem tag 'vyslužit, | ked, 'tri ro'boty 'spravit, tu'ty 'všytky ...

... no 'dobr,î | na 'peršy den, vun začav | že jo'ho zlato'vlaska xo'dila po ze'lenuj 'luc,î a 'byla tam po ko',îna tra'va a tam 'mala 'bisar,î 'dovkola 'šyji a že 'vna tu'ty 'bisar,î ja'koz, zni'mala a že 'všytky sa juj rostre'pali | že jix 'musit, 'všytky 'vyzberati | bo ked, ne 'vyzberad, | ne du'stane 'n,î zlato'vlasku || no 'dobr,î | vun pušov tam na tu'tu 'luku | 'hladad, | 'nigde ne 'vinno 'ani jen'noho || 'hvarid, | že ke'by tam 'byli jo'ho moron,gl,î | že by mu pomo'hli || 'vera moron,gl,î 'vže zača'li tama'dyj xo'diti || no vun 'hvarid, | že 'maje na'jti 'všytky 'bisar,î a že ne 'znaje 'ani jen'noho ni || no 'dobr,î | vun pušov | 'vni pušli 'všytky po'znošovali | vun 'vže za'vjazovav 'plaxtu a š,î je'den 'hojkav že vun š,î 'maje | 'šo 'noha mu odho'rila ko'li ho'rív jix tot kor,č || no 'dobr,î | vun pri'n,îs | 'hvariv 'kral, | že 'dobr,î spraviv ...

... dru'hy raz mu roska'zav | 'mav pri'nesti 'zlatyj 'perstín, | že jo'ho sa zlato'vlaska tam ku'pala v 'tuj tam 'vod,î a že 'stratila 'zlatyj

'perstín, a že tod 'musid, na'jti || no 'dobr,î | vun pušov tam'dyj | po'zerat, tam a'ne 'dna ne'vidno ta'koj ve'likoj 'more || po'zerat, | po'zerat, 'xodid, 'dovkola | 'hvarid, že ke'by 'byla jo'ho tam 'ryba | 'vna by mu pomo'hla || 'hvarid, že tam je | 'vže tu po'zerat, 'prijde 'vonka id, 'n,omu || no a 'vna 'hvarid, jo'mu | že 'šo 'maje ro'biti? || vun 'hvarid, že 'maje na'jti 'zlatyj 'per'stín, a ne'znaje 'ani ne 'vidid, 'dno do 'vody - „praví te'per,ka 'š,čuka 'nesla na p,l,u'vaku že 'perstín,“ - 'hvarit, - „ta pri'nesu ti 'doras“ - no 'vna pušla 'ryba | pri'nesla | 'takoj 'š,čuka prišla 'd, 'n,uj ...

... no prišov do'mu a sa 'zradovav | že pri'n,îs 'šytky 'dví ro'boty || š,î jed'nu | 'kral, 'hvarid, že 'maje pri'nesti žy'vu 'vodu i mirt'vu || 'hvarid, - „no ka'dyj sa 'brati“ - tod jur'ko || 'jde ho'rami | i'šov a tam po'zerad, - „no 'de 'jiti? 'ani 'tu | 'ani 'tu“ - taj 'hvarit, - „ke'by tu 'byli 'mojî 'pot,ata | tu'ty by mi pomo'hli“ - po'zerad, 'vže 'l,îtad, 'dovkola 'n,ocho 'pot,ata 'dvoj || 'hvarid, že 'maje pri'nesti 'žyvojî j mirt'vojî 'vody a 'hvarid, | že ne'znaje de tu'to je || 'hvar,ad, | že 'vni tu'to 'hnet, pri'nesut, || no pušli | 'vni jed'noj pri'neslo mu žy'vu 'vodu | 'druhoj mirt'vu | 'vže mu da'li do 'hor,n,ati ...

... no a tag 'vže jak vun prišov 'tu taj 'hvarit, | po'zerat, tak pavug 'muxu tak 'pje z, 'n,ejî 'krov || vun pušov 'vz,av mirt'vojî 'vody | po'bryskav pavu'ka | pa'vuk 'vpav | a 'muxu - 'vz,av žy'vojî 'vody taj po'bryskav | 'muxa sa 'vžyvila || a te'per,ka 'hvarid, | že ket, na 'n,ejî po'dumat, | že 'vna z nim 'bude | že te'per,ka | že jej 'dobr,î 'vyslobodiv | že jag 'bude zlato'vlasku si vybe'rati ta že by si ne 'vybrav | bo vun sam ne 'znaje kot'ra zlato'vlaska ...

... no prišov vun do'mu tam do 'kral,a taj pri'n,îz mu š,î i tu'tu 'tret,u ro'botu | 'vže sa 'zradovav n,ed, | že 'maje 'vže 'tri ro'boty || tod 'hvarid, že lem ket, si 'vybere tu'tu zlato'vlasku ta že si 'voz,me je'jî 'svojomu 'kral,ovi za že'nu || no vun pušov tam | 'hvarid, že ke'by 'byla jo'ho tu 'muxa a 'vže 'muxa zača'la mu bzu'čati 'dovkola 'vuxa a 'hvarid, že tu'ta n,ît | tu'ta 'n,ît a jag 'byla 'vže 'tret,a ta 'vže 'byla ta zlato'vlaska | 'hvarid, že tu'ta zlato'vlaska || a to 'muxa mu vka'zala || no 'dobr,î | 'vna 'vže 'vstala | zn,a'la 'vobrus | lem tag juj sa bliš,ali tu'ty 'zlat,î 'volosy || no 'vna 'vstala taj pušli tam do 'zamku ...

... 'kral, 'hvarid, že t,a ne 'zabju 'nasmer,t, | lem ti 'dam 'holov s,t,a'ti || no 'dobr,î | vun mu 's,t,av 'holov 'tomu slu'hovi a ta zlato'vlaska mu 'hvarid, že by mu daro'vav 'toho slu'ha | vun 'hvarid, že 'n,îd | že vun juj da'šo 'druhoj poda'ruje a 'vna mu 'hvarid, „lem mi 'daj | lem mi 'daj“ - taj vun 'tuj 'dav tuj zlato'vlas,c,î || no jag juj

'dav | 'vna pušla vz,a'la mirt'voji 'vody a po'bryskala a to 't,ilo zros'lo | vz,a'la žy'voji 'vody a mu sa 't,ilo zaz, 'vžylo | ta 'hvarit, ta 'hvarid, že 'tverdo 'spav | 'vna 'hvarid, že 'hej | že 'tverdo 'spav 'ale ke'by ne 'vna ta že by na'viky 'tverdo 'spav ...

... no a to jak 'kral, 'vže 'vid,iv | že vun je š,i mo'lotšy'j jag 'byv taj 'hvarid, že by jo'mu s,t,a'li 'holov || 'vni mu s,t,a'li 'holov taj ho zača'li kro'piti žy'vov 'vodov | 'všytku 'vykropili | 'vže ne'mali žy'vu 'vodu ta poča'li mirt'vov || 'kropl,at, | 'kropl,at, a jag 'vže 'vykropili aj žy'vu 'vodu | mert'vu 'vodu | taj 'vže ne'mali 'ničoho | no ta 'šo | 't,ilo mu sa zro'slo 'ale 'kral, byv mirt'vyj ... /

Розповідав чоловік, народжений 1924 р. Записано 1964 р.

(1) Словакізм. – (2) Словакізм.

27 / ... 'byv raz je'den 'd,ido iz 'babov | a 'vni ne 'mali d,itej | tag 'byli | raz 'byli | 'byli | 'žyli | 'žyli si | 'žyli || no ta prišla zi'ma | 'd,iti ro'bili 'vonka s,n,i'hu,l,a'ky (1) | is s,n,i'hu kačali 'hrudy | naro'bili po 'd,ido'vum a 'babinum dvo'r,i 'duže 'mnoho s,n,i'hu,l,a'ku | no ta 'dobr,i | 'd,iti 'svoji po'burali a 'd,ido z 'babov 'hvar,at: „pod,me i my si 'zrobime | 'dobr,i | xo'lem nam 'bude vese'l,iše“ ...

... taj 'vni pušli | zro'bili s,n,i'hovu 'babu | 'vže 'večur | 'vni so'b'i pol,i'hali | prixo'dila dva'naccata ho'dina | 'vže 'šos, 'klopkad, do dve'ri – „xto tam? | 'xto tam?“ – „ja | 'vaša 'd,i'vočka“ – „ta ja'ka? my 'nijaku 'd,i'vočku ne'majme“ – „ta tu'tu | šo s,te tam ro'bili“ ...

... 'dobr,i | 'vni 'pustili | 'žyje 'vna z 'nima | | 'žyje | 'žyje | 'žyje || prišlo 'l,i'to | 'vni 'mali 'dvi ko'rovy | 'treba 'bylo pas'ti || 'juj da'li 'meno 's,n,ehul'jenka (2) | 'dobr,i | 'vna xo'dila s koro'vami 'den, – šo – 'den, || ras tag 'd,iti pere'skakovali 'čerez o'hen, | i 'vna pere'skakovala | pere'skakuje | pere'skakuje a 'naras 's,n,i'x sa rosto'piv a 'vna 'byla lem zo 's,n,i'hu | sa rosto'pila ...

... 'dobr,i | rosto'pila sa taj ko'rovy 'vže sa po'tratili || 'd,ido iz 'babov 'čekavut, | 'čekavut, | 'každoho sa 'zvídovut, 'xto nad'žene ko'rovy – „de s,te 'vid,i'li 'našu s,n,i'hu,l,jenku?“ – „ta rosto'pila sa nad voh'n,om“ – juj | rosto'pila sa tak sa zarmu'tili ... 'dobr,i no po'tomu 'l,i'to prišlo | 'vos,i'n, ta 'dobr,i no 'vže prišla na'zad zi'ma | 'vni na'zad zro'bili ...

... jak prišla ta 'vže jak xo'dili 'd,iti sa 'sankati a tam ro'bili tak – ka'dyj sa 'sankali | vte'lepali si ta'kyj piš'nik | no ta 'kolo pišni'ka ta'ky 'pjad, 'metru je'den 'druhoho s,n,i'hu,l,ag 'byli ... a 'd,ido 'hvarit : „hele ja'ki tam 'šumn,i s,n,i'hu,l,a'ky 'zrobme si i my tu 'doma ta'ky s,n,i'hu'l,ag je'den“ – 'dobr,i | 'vni zro'bili ...

... no tak po'tomu v nu'či v 'puvdva'nacatoji 'vže | 'vže prišov 'ne 'd,i'vočka 'ale 'xlopcig 'vže prišov 'n,et | taj 'klopkad, do dve'rij || 'vni 'hvar,at, : „xto tam? | 'xto tam?“ – „ja | 'ja | 'ja vaš 'xlopcik“ – „ta ja'koho my 'xlopcika 'majme?“ – „toho | šo s,te tu zro'bili v 'dvor,i“ || 'dobr,i | 'vni 'pustili tak | ta po'tomu na 'druhu 'jar, 'vže 'treba 'bylo 'vuvci | 'šo vun ne 'znav 'piskati š,i ta piš,alku mu zro'biv 'd,ido | 'dobr,i | vun s piš,alkov 'piskat, a 'vuvci lem ko'lo 'n,oho 'pasli a za koro'vami xo'div 'sam ... tag ras 'sonce 'duže zača'lo 'hr,i'ti a vun sa rosto'piv... || 'čuv-em tag 'doma 'taj-em sa na'včiv ... /

Розповідав школяр, народжений 1954 р. Записано 1965 р.

(1) Словакізм. – (2) Словакізм..

28 / daj mi 'mila | daj mi 'mila | daj mi 'mila al'mužnu
bo do 'rana | bo do 'rana | bo do 'rana ne 'duždu ||
'oj 'na ti 'milyj | 'na | 'na | 'na |
lem ne 'vmeraj | lem ne 'vmeraj | lem ne 'vmeraj do 'rana ||
'mila 'moja | šo mi 'daš | šo mi 'daš |
šo ja s 'tobov 'kozy pas | 'kozy pas?
'dam ti 'capa i 'kozu i 'kozu
'aj 'sama ti sa roz'ložu | roz'ložu ||
'milyj | 'milyj daj mi 'toho |
šo sa 'plod,ad, 'd,iti z 'n,oho ||
'dam ti 'dam | 'mila 'dam |
ja pro 'tebe ho 'trimam

Співав чоловік, народжений 1901 р. ; див. також № 1, 2, 14, 15, 16, 19, 22, 25. Записано 1961 р.

29 / ... oj | 'seret 'sela 'javor | ej na po'ly ros'pavs,a [: 'ej | muj
ked'vešnyj mi'lan 'ej za vo'jačka 'zdavs,a :] 2x - od 'mamy-m sa na'včila
|| vuj'kove | 'moji 'mamky bra'tove ket, pri'šli z ame'riky a spi'vali ...

/ a de 'ideš | 'mužu muj mi'len,kyj | 'de ty 'ideš | 'holube
si'ven,kyj?

- ne po'vím -

a ked, 'bude 'dobra 'vol,a 'tvoja ta ty me'n,î 'skažeš | bo ja 'žinka
'tvoja

- do 'místa na 'torh -

voz,'mi mene | 'mužu muj mi'len,kyj | voz,'mi mene | 'holube
si'ven,kyj

- ne 'voz,mu -

a ked, 'bude 'dobra 'vol,a 'tvoja ta ty me'ne 'voz,meš bo ja 'žinka
'tvoja

- si'daj 'zzadu na roz'voru | 'ale ne zlo'mi -

šo tam 'vezeš | 'mužu muj mi'len,kyj | šo tam 'vezeš 'holube
si'ven,kyj?

- ne po'vím -

a ked, 'bude 'dobra 'vol,a 'tvoja ta ty me'n,î 'skažeš | bo ja 'žinka
'tvoja

- mî'šog 'hrušok -

daj že me'n,î 'jednu 'mužu muj mi'len,kyj | daj že me'n,î 'jednu
'holube si'ven,kyj

- ne dam -

a ked, 'bude 'dobra 'vol,a 'tvoja ta ty mi daž 'jednu | bo ja
'žinka 'tvoja

- voz,'mi si jed'nu 'ale 'zhnilu 'ale 'xvostik vxab do r,a'xunku -
n,aj t,a fraz 'voz,me s 'tvojima hruš'kami a ja molo'den,ka 'pidu
za xlop'c,ami

- 'jdi ... /

Співала жінка, народжена 1919 р.; див. також № 6, 7, 8, 9. Записано 1963 р.

30 / 'peršyj 'l,ubiv i'vanko | za nim 'vasil, i 'janko
'ej hoj četver'toho-m 'mala tam ho vydry'l,ala
'ej hoj 'tari 'tari | pa'ripci be't,ari

pa'ripci be't,ari | pa'ripci be't,ari
'ej 'mala ja 'be't,ara | 'každyj 'den, z 've'čora
'ej ja 'tul,ko 'zrobila | šo-m ho vydry'l,ala
na 'tul,ko-m 'ho zve'la | 'ruža 'bila 'lelija
'ej na 'tul,ko-m ho zve'la šo-m ho vysmí'jala
'ej za'vjažu 'holovku š, červe'nym xus,'t,atkom
'ej ja 'xlopciv 'l,ubila š,i ma'lym d,ív'čatkom
'ja 'xlopciv 'l,ubila | 'ruža 'bila 'lelija
'ej ja 'xlopciv 'l,ubila š,i ma'lym d,ív'čatkom. /

Співала дівчинка, народжена 1957 р. Записано 1965 р.

1 /... špar'heta z,me v 'xyžy ne'mali | lem 'pecy || na'klali z,me si v 'pecu voh'n,a | pag-ez,me so'bî zla'dili 'jîsti na 'rano aj na 'poludne || oj | ta z,me 'mali 'dos, 'toho || 'rano z,me so'bî ka'pusty zva'rili | za'pravili z,me molo'kom || no ka'pusty z,me si vz,a'li z 'boč,ky 'vže na'kvašenojî | oby'čajno zva'rili | vz,a'li molo'ka 'malo roz'bili | zro'bili 'zapravku | za'pravili | tu'to zaki'pîlo | odlo'žyli na buk || to 'bylo na cí'lyj 'den, 'tojî ka'pusty do 'večara || ban'durok je'den hor'nec po'stavili na 'lupu | nalu'pili z,me si | š,i v 'pripad,î ked, nam sa 'malo 'vid,îlo | š,i z,me si spek'li pag u tum 'pecu || uš po'ložili na pez do ko'šarika tu'ty | šo spe'čen,î | va'ren,î do 'peca do 'misky do hlin,a'nojî | bo ta'k,î č,kodo'vali | hlin,a'nyh 'vece 'bylo || ... pu'šli z,me na 'pole ro'biti ...

... pri'šli z,me do'mu ... no ta 'jîsti 'takoј tu'to | šo na 'rano z,me la'dili | bo na 'poludne 'nixto 'vhen, ne 'klav | 'všytkoj z,me tu'to 'mali ho'tovoj | na'jîli z,me sa | na'zad do ro'boty || a na 'večur to ... pri'šli z,me 'vže z,me 'zaz, v 'pecu 'vhen, 'klali || 'ale v 'pecoh-ez,me 'vhen, na'klali | ta z,me 'mali 'rano | no do 'večora 'vuhl,a nam sa tam 'trimalo v 'pecu || bo z,me za'vili 'takoј je'den 'buk | tam 'vuhl,a 'bylo do 'večara | 'švabliky z,me ne potrebo'vali || a v 'večur-ez,me 'vhen, za'vili | ta do 'rana 'vuhl,a 'mali z,me tag za 'stovpom | ta nam 'dobr,î 'bylo s 'tym ...

... 'xl,îba | 'xl,îba z,me pek'li | v 'mlin,cu z,me namo'loli 'žyta || 'xto 'mav 'svoj | ta 'svoj mo'lov || xo'dili z,me na vy'žen a z,me si 'zerno zaro'bili | pše'nici aj 'žyta a 'každyj v mlin'ci namo'lov pu 'dvî na 'xl,îp || po 'dvî pu'šli | de 'bylo 'komu ta 'dvî pu'šli do mlin,'ca | tag z ru'kami nakru'tili s 'kamîn,om | 'kamîn, t 'kamîn,ovi a 'tag namo'loli | pak 'xl,îba z,me spek'li || no ta spek'li z,me 'taj-ez,me 'jîli 'takoј 'teplyj || je'den-ez,me spek'li ta'kyj 'tonšyj ta z,me hed na 'd,îti 'čekali | bo v naz hed 'mati spek'la | bo z,me 'takoј 'svižyj je'den 'zzîli ...

... 'jag-ez,me vpra'vl,ali ? || ta 'jag aj te'per, | a'le 'mali z,me 'kvas | 'ne 'druž,î | a'le kva'sok | 'tajag-ez,me 'xl,îb 'nes, spek'li | ta z,me si ta'kyj kva'sok vxa'bili || šo z,me ko'ryto 'vyškrep'tali | a kva'sok ta'kyj-ez,me zro'bili ta'kyj jag 'lopt,a š,i 'až-ez,me si 'xreš,a na 'n,um zro'bili a tak sto'vav na ta'kum lo'pat,ati | šo 'kvas vpra'vl,ati ...

... ta 'jag-ez,me namo'loli v mlin'ci i 'pag-ez,me tu'tu mu'ku poš,î'n,ali || vz,a'li z,me 'sito | proš,î'n,ali z,me mu'ku i 'krasno z,me do ko'ryta 'vysypali || na'hrîli z,me 'vody | vz,a'li 'kvasu | 'druž,u dako'li ne 'bylo | ta 'l,ude ... 'baby ne'znali šo to 'druž,î | lem s 'kvasa u'pravili | i tu'to 'kyslo vod 'rana do 'poludne | pak popu'ludn,u v 'dvî ho'diny vz,a'li z,me pudmî'sili z,me | ji 'vže ho tam 'baby po'ložyli na 'pez by sa 'hrîv | by mu 'bylo 'teplo | 'čij by 'l,îpše 'kys | bo 'druž,u ne 'bylo | lem s 'kvasom ...

... ji 'pag-ez,me 'vže | 'mali z,me lo'patu z 'dereva a ko'čirhu | lo'patu ji vpa'lač,ku | i z,me to'to vpa'lali | i 'takoј-ez,me na lo'patu 'klali | do 'peca sa'ž,ali || pud'hreblî z,me 'vuhl,a | 'mukov z,me put'sypali si | mu'kov-ez,me put'sypali i 'takoј-ez,me 'klali na lo'patu | ji lož'kov-ez,me d,îr'ky po'pravili | by sa ne 'zduv | na sere'din,î 'xreš,š,ik | a ket, š,i s,a'tyj 'večur 'byv | z,me 'vpxali do 'n,oho čas'nok ... to 'byv 'kričun ked,-ez,me čas'nog u'pxali ...

... ji posa'dili z,me .. je'den ros'piš,š,ila 'š,îpok | 'dîti 'čekali za tym | bo z,me 'holod,n,î 'byli | 'treba 'bylo 'jîsti || z,me 'takoј po'nesli na 'dvur | vodlo'mili z,me | 'zzîli 'dîti || bo toh'dy tak 'xl,îba ne 'bylo jak te'per,ka 'dosta 'xl,îba || 'každyj 'tyžden, so'bî 'kupit, po čot'yrî po 'tri 'xl,îby || toh'dy ked, u mlin'ci ne namo'lov | taj ne zzîv ... aj 'zerna tag ne 'bylo | lem vu's,an,î 'š,îpky pek'li | ta'k,î 'eterniky a lem 'ked,-ez,me 'zzîli ta lem z,me pl,u'vali || bo 'duže v har'tani 'dralo || pl,u'vali z,me bo 'duže 'bylo ta'koј | po'lova v n,um 'byla | bo tu'to neda'lo sa na 'sito vyš,în,ati 'dobr,î 'tajak ta'ka oby'čajna mu'ka | bo vu's,anu mu'ku 'dobr,î ne'moš 'vysijati | bo 'vno krus 'sito | krus tu'ty d,îroč'ky 'vtikat, po'lova 'takoј tu'ta vu's,ana || a 'ked,-ez,me zami'sili ta ... 'pag-ez,me tu'ty 'š,îpky 'jîli | ta 'lem-ez,me 'musili 'spl,uvnuvati | bo to 'duže v har'tani 'dralo nas ...

... no i 'vže pak | to ked, u'že čot'yr,î 'xl,îby spek'li | no ta 'šo to to 'bylo v 'xyžy čot'yr,î 'xl,îby | to 'niž, || no ta 'pag-ez,me zaz, 'žyta na pez u'sypali | pudsox'lo | i pak 'krasno do vpa'lačky z,me zo'brali | a 'nazad 'bylo ta z,me pu'šli mo'loti || ta to tag 'bylo 'každu su'botu po'polod,n,u z,me 'znali 'xl,îba si spe'či na ne'd,îl,u | bo to 'vže | že by na ne'd,îl,u 'byv 'xl,îp | bo to tag ne 'bylo jak te'per,ka || že 'xl,îp

si 'kup, it, || 'pujde do 'drus, tva || 'vkupit, si 'xl, ĭba i 'vže 'maje 'dosta || ci to ne'd, ĭl, a | ci to pone'd, ĭl, ok | a to 'vse 'xl, ĭba te'per, ka je dos | a dako'li 'xl, ĭba ne 'bylo ...

... no 'šo z, me va'rili || ta š, i z, me pag 'jarez vz, a'li do 'tovč, ky | ta potovk'li z, me | tu'ta 'lupa 'ver, xn, a z, 'n, oho 'vže zy'šla || vz, a'li z, me ... prušterli z, me ho na stul | že by 'vysxlo | 'pag- ez, me vz, a'li do ko'ryta | povpa'lali | pag do 'vody | 'vmyli z, me tu'to | ta z, me 'stavili pan'caky | ta z, me tu'ty pan'caky na ne'd, ĭl, u va'rili || a š, i na 'rano na ne'd, ĭl, u z, me ban'durky 'terli | ta pero'hy va'rili | s pus'n, a z ban'durok s ka'pustov | 'xto 'mav 'syr | ta s 'syrom a 'xto z ban'durkami | xto s ka'pustov | a na 'poludne z, me pan'caky va'rili | ta z, me tu'to 'sirbali | ta'koj jak 'polivka z molo'kom | a na 'več, ur- ez, me ban'durky pek'li s soro'vov ka'pustov- ez, me 'jĭli | tak | 'xto 'što 'mav | to 'jĭv ...

..ta pero'hy ... naškrep'tali z, me ban'durok v su'botu 'večur z, me naškrep'tali | ban'durok- ez, me po'terli || na 'terc, ĭ z, me po'terli | ta'ka 'terka iz, d, ĭr'kami | z, me na tum po'terli az, me tu'to tre'n, a da'li do miš, u'xa | do ta'koho ko'bĭl, čati j- ez, me tu'to zavja'zali | že'by tu'to stek'lo || i jak tu'to stek'lo | 'vrano z, me 'vysypali na 'misku i z, me ku'š, in, ko poso'lili | i z, me vz, a'li ku'š, in, ko mu'ky | namĭšali z, me | bo ked, by nezamĭšav do 'toho mu'ku | ta tu'to by sa | jak po'myče do 'vody tre'n, a | ta by sa 'všytkoj roz'mylo || a zamĭšali z, me ku'š, in, ko tatar'čanojĭ mu'ky | ta to sa tak 'trimalo do'vjedna | a ta'k, ĭ hru'bĭ 'koliš, ata la'dili | 'vš, ĭpjata | a do 'toho z, me 'hnuli ka'pustu || 'xto 'mav syr ta 'syr || 'xto mav ban'durky a'bo ka'pustu | ta s 'tym || a 'pag- ez, me 'jag- ez, me jih zva'rili | 'vyn, ali z, me na 'misku z va'rixov do stu'denojĭ 'vody xolo'diti pero'hy || i 'pag- ez, me 'vže tu'to votcĭ'dili 'vodu | pomas'tili z, me a'bo 'xto 'mav da'ku 'mas, t, | a'bo 'maslo a'bo s sme'tankov pomas'tili | ci'bul, ĭ do 'tojĭ 'masti po'rĭzali i pomas'tili | i po'ložyli v jed'nuy 'misc, ĭ ta'kuj ve'likuj na stul i z, me sa 'zbĭhli | 'zzĭli | ne 'bylo šo 'jĭsti ...

..... 'vilog ne 'bylo toh'dy | lem 'každyj si do 'ruky 'vz, av z jed'nojĭ 'misky | po pja'tero | po šes'tero naz 'jĭlo z jed'nojĭ 'misky | a 'každyj si 'vz, av do rug i si 'zzĭv i ho'tovoj || 'sirbali z, me ... 'mali z, me ta'k, ĭ derev'jan, ĭ 'lošky || derev'jan, ĭ 'lošky a s 'tyma loš'kami derev'janyma z, me 'sirbali || no a 'pag- ez, me tu'to 'vže tak ... zo'brali s 'stola | povte'rali 'stul | po'myli z, me v 'vod, ĭ | taj 'nazad do po'r, atku z, me da'li || no da'li z, me do 'ložnika ...

..ložnig 'byv ta'kyj d, ĭravyj | a v 'n, um 'bylo ... 'byli ta'k, ĭ d, ĭr'ky ... ta'ka 'doč, ka || 'každy 'loška 'mala 'svoju d, ĭr'ku taj 'tag- ez, me da'vali do tyh 'd, ĭrog 'lošky i kolo'tuvcu | šo z, me ban'durky da'vali || 'ked- ez, me škrep'tali | da'vali z, me do tyh 'ložok | bo to tak na 's, t, ĭnĭ vi'sĭlo tod 'ložnik || no a te'p, er, ka | ta 'vže tag ne'je || te'p, er, ka 'majme kra'dency | ta 'vže do kra'denca 'lošky ... že'l, ĭzn, ĭ 'majme | bl, aša'n, ĭ ... po'myjme i to do kra'denca 'zložĭme || dako'li to tag ne'bylo || dako'li lem 'byv 'ložnig derev'janij | a tam sa pu'pxalo a to vi'sĭlo || a 'misky 'byli na 's, t, ĭnax popre'višovan, ĭ | ta'k, ĭ hlin, a'n, ĭ 'misky a na 'klincax po'višan, ĭ na 's, t, ĭn, ĭ | a tam 'bylo 'motuš, ča na tuj 'misc, ĭ v d, ĭr, c, ĭ prija'zanoj | ta sa 'višalo na 's, t, ĭnu || i 'tan, ary tam vi'sĭli ji 'misky || no a te'p, er, ka po'myjme | tu'to si sklade'me | 'krasno 'vyvterajme | do kra'denca si poklade'me 'tan, ary ji 'misky i 'lošky i 'všytkoj do po'r, atku | dako'li to tag ne 'bylo | 'všytkoj lem sa na 's, t, ĭnu 'višalo ...

... a rĭzanky z, me va'rili | čom by z, me ne va'rili || rĭzanky z, me va'rili | roskačali z, me na 'stol, ĭ | 'tably ne 'bylo | zamĭsili z, me v ko'ryt, ĭ || vz, a'li z, me ka'čulku | na 'stul prušterli | nakačali | na'rĭzali ha'lušok | name'tali z, me do 'vody do 'peca ko'li hor'nec ky'p, ĭv || ta'k, ĭ že'l, ĭzn, ĭ 'hor, c, ĭ 'byli dako'li a po'lom, ĭn, i šov ponat tot hor'nez | i jag 'vže sky'pĭlo | 'voda sky'pĭla | toh'da 'vže z, me me'tali tam jak to sky'pĭlo | zamĭšali z, me i 'vže 'vyn, ali z, me | vxolo'dili z, me a po'lujka 'vody z, me da'li | po'lujka molo'ka | a my tak tu'to 'sirbali z loš'kam, i ...

... ste'ranks va'rili z, me || 'steranka sa ne kačala na 'stol, ĭ | lem sa š, ĭpkalo s pal, coma | aj š, i z, me čir s kolo'tuvcam, i va'rili z mu'ky tengeri'čanojĭ a'bo ž 'žytnojĭ | lem že s tengeri'čanojĭ 'byv 'lĭpšy š, i | a ž 'žytnojĭ to 'byv ne 'dobryj 'čir | bo do 'žytnojĭ 'treba 'bylo 'vece 'čiru | molo'ka | a tengeri'čanyj 'čir to 'byv 'lĭpšy | bo do 'toho sa 'vody 'vl, alo i ku'š, in, ko molo'ka | ta ta'kyj 'byv bĭ'l, ĭššy | a ked, 'žytnyj 'čir 'byv | ta 'žytnyj | to z 'jaroho 'žyta | ta ta'koj 'bylo 'čornoj | 's, in, oj | 'treba 'bylo 'vece do 'n, oho molo'ka | bo to 'vže 'byv 'žytnyj || a 'krupy z, me s tengeri'ci va'rili | fa'sol, u | ka'pustu zaprav'ĭ, ali ...

... kese'licu va'rili z, me | v mlin'ci 'vves mo'loli | ta 'pag- ez, me namo'loli v mlin'ci vu'sa | a- z, me pak tu'to da'li 'kysnuti | a pak tu'tu 'vodu pruci'dili | a 'pag- ez, me tu'to da'li va'rĭti | tag lem sa ko'lo 'vuh, ĭa va'rilo | a 'treba 'bylo 'vse mĭšati a do 'tojĭ kese'lici va'rili fa'sol, u || fa'sol, u zva'rili a do 'tojĭ kese'lici da'li | ta 'tag- ez, me tu'to 'jĭli | to 'duže 'dobroj 'bylo ...

..... tu'to z,me 'znali | ked, 'naša 'mati pu'šla na 'pole a my tu'to 'znali na'terti a zla'diti | a z,me pomí'sili v 'miscí a z,me ha'lušky nava'rili | to 'bylo 'najskorij na ve'čer,u | tu'ty ha'lušky 'byli | bo tu'to 'najl,ípše 'bylo nam va'riti || a jag 'mati pri'šla || jag 'vže 'byla ve'čer,a ho'tova | 'vže lem pak pu'šli do 'stajn,î | 'vydójili ko'rovy i 'vže z,me si pol,î'hali 'spati ... te'p,er, 'varime 'kavej ... /

Розповідала стара жінка. Записано 1962 р.

Звала

1 / ... tu 'zajz, | 'znajte (1) | raz u 'nas sa pri'hodila ta'ka 'vec | ta'ka šo by ne 'mala 'byti || tu je'den va'lal | le'žyt, tu na vy'xod,n,üj slo'ven,s,küj | püt 'pol,s,kov hra'nic,ov | a tam byv je'den 'gazda | 'mav tri 'd,îvky || a 'vün byv jix 'duže rad byv 'hed odda'ti bo je'dna 'vže pere'vyšovala aj tag do 'dvajtc,at, če'tyre 'roky || 'dví 'n,ît | a'le 'tret,a 'vže pere'vyšovala || a sa 'ne tra'fl,av jüj 'nijakyj 'parobog že byv sa hed z 'd,îvkov vže'niv || a vün 'často xo'div na 'druhuj va'lal na nov'tar,s,kyj (2) 'ur,ad | 'može by da'gde z da'koho z 'druhoho va'lalu naj'šov (3) daja'koho čolo'vika aby mu po'sočiv 'svoju 'd,îvku | abo je'dnu | abo 'druhu abo 'tret,u | ale jak to v 'n,o'ho 'najratše 'bylo | že 'byla lem tu'ta 'starša sa odda'la ...

... no raz je'dnoho 'd,n,a vün pü'šov (4) na nov'tar,s,kyj 'ur,ad | 'skon,čiv vün tam 'svoju ro'botu | ja'kuz, mav tam ma'l,ičkos, (5) | a zy'šov sa tam 'tyž iz je'dnym 'gazdom | ko'tryj byv z 'druhoho va'lalu u 'kor,čmî || bo to 'zvykli 'byli jak pri'šli na nov'tar,s,kyj 'vur,ad | bo to i (6) od 'nas tam xo'dili tam 'byli | na nov'tar,s,kyj 'ur,ad | aj s še'št,ox (7) va'lalüv tam xo'dili na 'tod va'lal || 'vün sa tam 'dez, z je'dnym 'gazdom izy'šov | u 'kor,č,mî | i sív so'bî d, 'n,omu za 'stül - „ta 'jak sa 'majješ?“ - po'znaty byli - „ta 'tak“ - „ne 'ženiš 'syna?“ - „o“ - ta 'hvarit, - „tag že'niti by“ - „tad, ja 'vže dvox (8) ože'niv | 'vže lem je'dnoho by-m mav že'niti“ - „žen, 'hev aj 'toho | 'd,îvky u 'mene 'sut, || prij'di pro'siti | n,aj si 'voz,me ko'tru 'xočeš || abo 'staršu abo mo'lotšu | a'bo sere'duššu | ko'tru si 'vybere“ - to 'davno 'znajete bylo 'tak | ko'tru 'n,en,ko po'sočiv 'synovi 'd,îvku | 'musit, sa vže'niti || to 'ne ta jag (9) 'dnes,kat, | že so'bî vy'berad, molo'dyj "sam | 'd,îvku || dako'li to 'bylo jag 'n,en,ko po'vív | že 'synu 'püjdeme pro'siti 'd,îvku | tu'tu i tu'tu | tak syn i'šov | tag byv 'vxotnyj | c,i to 'byla jo'mu na 'd,aku abo ne 'byla | 'n,en,kovi na tüm neza'ležalo || 'vypili oldo'maž is 'svatom a uš 'svad,bu zalo'žyli || 'eh dolo'žyli | 'hej - „ta ja 'budu 'gazdo 'svoho 'syna že'niti a 'prijdu do 'te'be (10) 'zavtra | ko'lo de's,atoí

ho'diny 'priju do 'tebe | na 'sprosiny | že bys sa pririxto'vav" - no 'dobr,î - „ale bi'zovno" - „bi'zovno" - | 'no tak šoz, 'vypili | oldo'maš || roska'zav je'den | tot šo mav 'd,îvky | taj tam'tod ne xo't,îv 'byti 'puššy | šo mav 'syna | aj tam'tod roska'zav | 'vypili | 'no tak | uš sa d 'večarovi pri'bližovalo - „zbohom" - „zbohom" - „ale bi'zovn,î že 'priješ" - „bi'zovn,î" - 'tot šo mav 'syna pri'šov do'müv || pri'šov do'müv | po'vív že'n,î: „ženo 'moja | ja 'püjdu 'zavtra za 'svoho 'syna | za 'toho 'tret,oho pro'siti 'd,îvku" | 'tam a tam | 'tam a tam | do 'toho va'lalu - „ 'dobr,î | 'no || ket ti na 'tüm že 'xočeš iši 'tret,oho vže'niti ta 'jdi" - 'no taj ... (11) a 'syn ras tam byv dez, u 'stajn,î | vy'šov u'dnu is 'stajn,î | do 'xyš | taj 'n,en,ko mu 'hvarit,: „ta 'synu müj 'zavtra 'püjdeme pro'siti 'd,îvku" - „no 'ja ne 'zbaju | a "de?" „ta" - 'hvarit, - „tam a 'tam na 'tod va'lal" || „ta" - 'hvarid, - „dobr,î | ja 'püjdu" - „tam" - 'hvarid, - „maje aš "tri 'd,îvky | ko'tru so'bî 'vybereš" ...

... 'no | pri'stav 'syn || perenočo'vali (12) || i 'rano sa z 'n,en,kom 'vybrav za dorohov do 'toho 'gazdy 'de mav 'd,îvky || na "sprosiny || jag iš'li tag bi'sido'vali - „synu müj tam sa "trimaj | tag deli"katno abyz, byv para'dnyj | py'šnyj | bi'si'dlivyj | ta'ky 'vece ... (11) ta'ky bi'sidy ... (11) ga'zdüj's,ky | aby sa d,îv'kam jes, pol,u"biv | taj "gazdovi bys sa pol,u'biv" - 'no 'pravda | pri'šli 'vni "tam | sa 'vyvídali že de to vün 'byvat, | pri'šli u'ni do 'toho 'gazdy || po'zdravkali | 'staryj na 'pered | syn za 'nim || tam'tot 'tyž d,îv'kam naka'zav | aby 'd,îvky ta'ky 'byli ši'kovny jag "jiskry | do ro'boty || aby "ne si'd,îli | aby ket, 'prije už molo'dyj 'tot | tag že by xo'dili | bi'sido'vali aby 'byli bi'si'dlivy ...

... 'no tak privítav jo'ho 'gazda tot šo mav 'd,îvky - „ta sí'dajte 'svate sí'dajte" - š,î ne 'bylo 'nič ale 'vže sa ji "svatali || posí'dali si | 'palen,ku 'hnet, polo'žyv na 'stül | taj tag že'na jo'ho pri'nesla za'kusiti da'što || to ne "ta jag (13) 'nes,ka že tam ko'lačata (14) da'ky 'bíly međüv'niky pri'nesla | 'dako'li to 'byv "xl,îp 'čornyj || 'čornoho "xl,îba pri'nesla taj pri'nesla 'syra na 'tan,aru | "palen,ka || 'no to už ho'stina 'doraz byla || "vypili || taj vün 'vyttam po'zerat, - „no 'synu 'vže po'zeraš tu'ty 'moji 'd,îvky? | 'vyber, so'bî ko'tru "znaješ" - „ta 'dobr,î | ta ja 'vyberu || š,î | "je koli" - „no 'dobr,î 'dobr,î | ta lem sa poho"stijme" - sa poho'stili no taj | 'vže po ho'stin,î 'bylo - „taj 'vyjdi izza 'stola ta popo"zeraj | pofi"gl,üj z d,îv'kami ko'tru bys si 'vybrav" - ta vün ane jzza 'stola ne "jšov ane "niž, | lem 'hvarit,: „ta 'ja by" - 'hvarit, - „tu'tu xo't,îv sere"duššu" - „ta n,aj 'bude sere"dušša" - 'dobr,î

v po'r,atku || š,î 'kus tam sa po'bavili | po'pili | vün sa s tov sere'duššov popo'hnav | ale tütj 'staršüj 'bylo 'duže 't,aško že sere'dušša sa 'bude dda'vati a 'vna zü'stane || i 'tag | 'znajete 'vni 'vyttam sa 'vže odo'brali | "svad ot 'svata | molo'dyj od molo'dic,î | poda'vali so'bî 'ruky taj pü'šli 'svojov dorohov | 'tot pü'šov is 'synom do 'domu | a 'tod zü'stav z d,îv'kami 'doma ...

... 'radüz, 'bude ve'lika | aj "je | 'xvala 'bohu že sa 'trafiv ko'tryj ša"tüje | ja'kos, to lem 'bude || 'ras tam u su'sidy 'byla je'dna 'stara "baba || ko'tru 'zvykli 'byli 'klikati 'vse na 'svad,bu || to ta'ka 'byla muder"kynd, a | 'stara bosor"kan, a || za'klikali jej | bo š,î tam 'palen,ka zü'stala po 'sprosinax | ta jej za'klikali na ho'stinu ta jüj poví'dali - „eh ne'boho 'an,c,o ta 'bude 'dobr,î" - „tak "šo da'šo ta'koj?" - 'hvarit, - „ta" - 'hvarit, - „mali z,me 'nejs,ka sprosota"r,a" - a 'vna 'hvarit, - „ej tam?" - „hej" - „ta "vytky" - „ta "vyttam a 'vyttam s 'toho va'lalu" - a 'vna jo'ho tu'ta 'znala | 'toho 'gazdu | a že vün 'hvarid, že 'maje 'dvox sy'nüv že"natyx - „tad, 'maje 'maje | a'le vün š,î 'maje "tret,oho" - „tat, 'toho 'tret,oho "ženit,?" - „ta 'hej" - „a ko'tru si 'bože 'vybrav?" - „ta" - 'hvarit - „tu'tu sere"duššu" - „hej? | sere"duššu? | a 'staršu n,e?" - „ta 'n,et | 'n,e" - 'hvariv - „staršu | jo'mu sa ja'kos, pol,ubila sere"dušša" - „no" - 'hvarit, - „no ja'kos, šos s 'toho "bude ne 'starajte sa "nič 'pane su'sidenko | šos s 'toho 'bude | my s tym 'zrobime po"radu" - no 'dobr,î | po'bylo 'tomu tam 'tyžden, || 'treba i'ti za rušni"kami || 'no | pri'šli za rušni"kami | tam de 'd,îvka | byla ho'stina || po'tomu | po rušni'kax o 'tyžden, vže 'treba i'ti na vo'hľ,adiny | na "vuhliny | 'tam do 'toho 'gazdy de 'maje "syna || 'vže tod 'n,en,ko 'jšov i "mati | i'šli na "vuhliny | poze'rati | na vo'hľ,adiny tam do 'toho 'gazdy de mav 'syna || no a to'to sa 'vže 'skon,čilo | 'vuhliny | po'tomu o 'štyri 'd,n,î 'takoj 'byla 'svad,ba || tod 'gazda ko'tryj mav 'syna otka'zav 'tam | do molo'doi | že to'hdy a to'hdy bude "svad,ba || molo'dic, a porixto'vala so'ročku | jak to po 'našomu | so'ročku 'šumnu | popri'šyvala 'gombičky šeli'jaky | čer'veny "bíly ze"lenny aby sa molo'domu pol,u"bila | ga'l,îr mu "vyšyla | 'kolo 'ruky mu 'pšyvčata povy"šyvala | no i za'hнала tam | do 'toho | aj 'takoj 'zajs,tr,u za'hнала | pí'n,az,î | v tüm | kü,ko vže 'važyd, da'ti | 'vni sa 'doma na 'zajstri ne po'kladovali | lebo 'tot ko'tryj mav 'syna | tag vün "znav že tam'tod 'zajs,tr,u "dobru 'daz, (15) bo to byv bo"hač (15) || i 'vün za'hnav jo'mu u 'tütj so'roc,î dva 'tis,ač ko"run | to byli dako'li | 'dva tis,ač ko'run | to byli ve'liky pí'n,azi || "ne ta jag 'nes,kat, | dako'li ked, 'dva tis,ač ko'run 'mav | to byv ve'likyj bo"hač

|| 'hej | jak u'vid,iv 'staryj že syn dü'stav so'ročku | a v so'roc,c,î dva 'tis,ač ko"run || ve'lika "radüs, - „synu "je š, čim svad,bo'vati | posvad,büjme | 'palen,ky "je za što ku'piti“ ...

... 'no | 'svad,bu ulo"žyli | tu 'doma de "parobok | tu 'byli 'vvečur "pleš,š,iny | hu'daci "hrali | 'xlopc,î tan,c,o"vali | 'gazda 'palen,ky da'vav aj 'tym ko'try tan,c,o'vali aj ko'tryx tam po"zvali | 'byla ho"stina | a 'vrano | "svad,ba || za'zvali "vín,c,î "viti | po'vili "vín,c,î | po'krijdu molo'domu pri'šyli ta'ku šy'roku jag mî'tla | za "kalap "pantlyky | dol,î 'kalapom vi'sili | a tak pü'šli po'tomu 'vže hu'daci | 'vybrali sa | "svašky | sva"tove | sta"rosta | za"stavnik | do molo'dic,î || za molo'dov 'vže 'jšli ...

... pri'šli tam 'znajete "večarom | do molo'dic,î || 'davno to ne "bylo tak | le"tričky jag "nes,kat, | sví'tilo sa 'znajete 'najvece tak s ta'kov ma'len,kov 'lampičkov | abo sa sví'tilo | lem ta'ky "skipy bere"zovy nako'loli ta püt "čel,ustmi sví'tili | po"temog byv po 'xyžy a 'tül,ko šo sa "bliskalo | pri'šli "večarom || 'jak pri'šli | molo'dic,u sxo'vali do ko"mory | a molo'dyj pri'šov | taj ho posa'dili za "stül | to byv u gu'bani | može 'znajete ja'ka to gu"ban,a može "n,ît | ta'ka z 'vovny 'spletena 'byla gu"ban,a | ve"lika jak te'per,kad, da'kyj huber"tus | a to'hdy 'zvali gu"ban,u | to 'bylo z 'vovny || 'sív so'bî za 'stül | taj po'tomu 'svašky 'vže 'stali 'latkati | pro'sili molo'dic,u || pro'sili molo'dic,u | molo'dic,a byla porexto'vana (16) u ko'mor,î | 'ale ne 'byla to "ta | ko'tru vün so'bî spro'siv | sere"dušu || bo 'vrano jag "vín,c,î 'klali | vi"nec, 'klali na molo'dic,u | ta tu'ta 'stara su'sídova | ta bosor'kan,a 'hvarit,; „hele 'het | ta "de byste“ - po'vidat - „klali na 'n,u vi"nec, | ta na to'tu "staršu polo'žyti vi"nec, | ta vün ne 'bude 'znati || vün tu 'večarom 'prijde taj si "voz,me | taj sa "vženit, | taj 'bude || pri"s,ahne | taj "bude“ ...

... taj tag 'bylo || tu'ta 'starša 'byla | vi"nez, na n,üj byv | ne tu'ta šo vün jej spro'siv || 'vyveli s ko'mory id molo'domu za 'stül | molo'dic,a so'bî 'sila | molo'dyj sa ane ne 'vš,imnuv 'toho že to ne tu"ta pri'šla | 'vna byla v 'plaxt,ati za'vita | to ne 'tag jag "nejs,kat, | "š,l,ajer 'maje || to'hdy "plaxt,a na so'bî 'mala | taj vi"nec, | "xus,t,a na 'holovî taj sí'd,ila za 'stolom | 'sila so'bî | taj vün ane sa ne 'vš,imnuv 'toho | že to ne to"ta || i 'tak sa odho'stili | i 'tak sa už vybe'rali "hed iz molo'dov || za'brali sa | 'svad,bu "vyprovadili ...

... pri'šov vün do 'domu | pri'viv molo'dic,u | pri'latkali ho | 'dovho za 'stolom sí'd,ili | tam u 'toho 'gazdy 'vytky vün (17) "byv | de 'doma už || ja'kojz, ho 'nud ji'miv | po'zerat, || to "ne to'ta | to je

šos, ta'koho "zvlaš,noho | jo'mu sa už ne "l,ubit, | a 'furd už vo'čima 'klipad, že to ne 'bude to'ta || 'no ale ne 'hvariv 'nič || "byla 'svad,ba hu'daci 'hrali | ho"stina || pri'šli pri"dar,î | 'vyttam u'že od molo'doi | pri'šli za 'n,ov pro'pivnici || a tak po'tomu 'vže | nad 'ranom | 'treba molo'dyx u"kladovati || u 'naz dako'li u'kladovali molo'dyh na "püt 'spati || ulo'žyli molo'du | jag jej ve'li na 'püd | 'svašky 'š,š,iro prova"ž,ali | spí'vali jüj | a hu'daci pü'šli na püt poste"liti || "družba ste'liv | to vy 'znajete | 'družba ste"liv | tam 'musili 'byti hu'daci || jag i'šla u'že 'vhoru | molo'da | ho'r,î 'lazivom | 'svašky jüj 'stali spí'vati: „ho'r,î 'mar,ko | ho'r,î tov dra"binov | daj ti 'bože pane 'bože do 'ročka d,î"tinu“ - 'vyšla 'mar,a ho'r,î na 'püd | ulo'žyli 'spati || muzi'kand u'dariv jo'ho po 'zad,î | ji'jî || 'drylili jix | taj oxa'bili tam 'vže 'spati ...

... 'no | muzi'kanty zy'šli do'lov | 'svašky pü'šli do "xyž | sa ho'stili | 'no | tu 'vže 'svad,ba sa rozy'šla lem so'kačky zü'stali | taj čopna'r,î | taj ta'ky ko'try 'zvykli 'dobr,î 'piti | pja"nici | tu'ty pozüsta'vali na 'svad,bî || ras tu 'kolo 'tret,oí čet'vertóí ho'diny vün iz'bíhne s 'poda || 'jzbíhne s 'poda plaču'či | 's,ade za 'stül | taj "plače - „ta "šo tam je?“ - „ta "šo by bylo“ - 'hvarit, - „je'dnoj“ - 'hvarid, - „že 'ne to'ta | šo ja spro'siv | a 'druhoj“ - 'hvarit, - „vže šoz, aj "jojkat, | tam u'že sa aj d,î"tina na'šla“ - a to'ta 'baba 'stara šo na n,u vi"nec, polo'žyla | pri'šla d, 'n,omu - „hele 'hed | 'synu müj 'neplač | "nič sa ne 'stalo | tat, to ve"liky 'noči zro'bili sa 'čorny "oči | 'bojs,ka "müc, | zro'bila sa d,î'tinočka je'dna "nüč || tat, ket, ne 'budež 'mati d,îtva'čka | tad, ne 'budež 'mati molo'čka | ane ko'rovy | bo ti ne 'bude xto do'hnati | to“ - 'hvarid, - „do"brota (18) | tat, ti š,i 'l,ude poza'vid,ad, že uš 'xvala bohu 'maješ aj (19) 'syna || lem ide'me popo'zerati 'šo to "je“ - tak 'stara iz 'mat,erov jo'ho 'vyjšli na 'püd | odo'brali d,î'tinu | 'znesli do'lov | bohu 'dakovati "xlop - „no "šo sa“ - 'hvarid, - „žuriš | 'daj 'palen,ky n,aj "vypjeme | 'dobr,î že 'pambux 'dav milo'stivyj d,î'tinu | s 'tebe 'bude 'gazda | š,i ti 'budud, za'vid,îti | že ty 'naraz mav i 'svad,bu i xer'styny“ - a 'tak posvad,bo'vali | aj 'nejs,ka 'žyjud, u'bidvoj 'spolu v 'radosti i ve'selosti | 'vna byla z 'rujs,koho | a 'vün byv zo smülni'ka ... /

Розповідав чоловік, народжений 1896 р. Записано 1971 р.

(1) При алегровій вимові маємо / 'zaz, /, / 'znaj:te /. (2) Може бути і [nou:] – т.зн. дифтонг. Пор. також ['nouta]. (3) При алегровій вимові маємо / na'šov /, /za'šov /, / pri'šov /, ... (4) При алегровій вимові маємо / vün rišov /. (5) При вимові „ленто“ маємо / ma'l,ičkojs, /. Чи не треба інтерпретувати як / ma'l,ič'/? (6) При алегровій

вимові маємо / to ji od 'nas ... /. (7) Або / že'š,tox /. (8) Нема певності, чи писати /dvox ože'niv / або /dvox ože'niv /; чується нечіткий приголосний, який хитається між [y] і [h]. (9) Т.є / tag jag 'dnes,kat, /. (10) Вимовляється повільно, відокремлено. (11) Затримка. (12) Вимовляється повільно, з драматичною паузою. (13) Т.є / tag jag /. (14) Або швидше / ko'lajčata /. (15) При вимові „ленто“ / 'dajz, /, / bo'hajč /. (16) Так / poroxto- /; див. вище / pririx- /. (17) При алегровій вимові / vün 'byv /; див. примітка (4). (18) Вимовляється повільно, відокремлено. (19) Вимовляється з міцним (глухим) наступом. – (20) Про Звалу докладніше на стор. ....

2 / ... to 'bylo v kaču'roví | a po'povič 'tak po'vív - „ne po'vîž,me sa že z,me 'vytky“ - „čom?“ - „no ta že ket, so'bî da'kuz 'zerna da'gde tam sxo'vame | že by daja'koj 'zerno 'hl,adav 'gazda | že by 'nixto ne znav že 'vytky my“ - 'česnoj 'slovo || 'no taj- e'z,me pri'šli na 'frištik | no ale 'toho š,i je'dnoho | d,îdi'ka | ne 'bylo | 'tret,oho kama'rata | lem 'dvome z,me 'byli || 'gazdy 'doma ne 'bylo u 'xyži | dez, na 'dvor,î byv | ga'zdyn,a nas sa 'prosit,; „xlapi 'skady sce?“ - no my so'bî 'vže po'vîli - „s to'pol,î“ - no tajt „s to'pol,î“ - jak tu'to pere'šlo | my 'vže ody'šli na pe'levn,u mo'lotiti | 'gazda pri'šov | taj 'vna po'vidat, | 'vže ga'zdyn,a | 'svojomu 'gazdovi 'vna 'hvarit,; „ti 'xlapi“ - 'hvarit, - „su: | su tu 'su: zmla'tkovi u 'nas | 'zos to'pol,î“ (1) - tag 'vže do 'polidne mo'lotime na pe'levni | a na 'obîd 'zajz, nas 'kliče | taj 'takoj na d,îdi'ka - „skaži vi 'xlapi?“ (1) - a 'd,îdig na po'poviča: „jurk“ - 'hvarit, - „vytky my?“ - no a ta to'hdy 'vece sa naz ne pro'siv 'gazda že 'vytky | vün 'vže 'vid,îv že my 'krutime ... /

Розповідав чоловік, народжений в 1906 р; див. також № 3. Записано 1971 р.

(1) Передає місцеву словацьку говірку.

3 / ... tag n,a za'brala 'mati a pove'la n,a do hu'mennoho u'čiti sa za 'šujstra || i ja tam byv je'den den, | 'druhyj den, | 'tret,ij den, | ja 'niž, ne ro'biv | lem "š,erbliky no'siv | a za "šujstra-m (1) sa ne 'včiv "nič || no 'ja so'bî po'dumav 'tak: „šo ja tu 'budu ro'biti? | "š,erbliky no'siti lem 'budu? ja 'jdu do'müv || to me'n,î tu ne 'vplatit, | ja tu sa ne na'uču (2) šu'sterstvu“ - za'brav ja sa | 'vyjšov ja do'müv 'moja 'mati jag 'včula že ja 'vyjšov - „čo'muz, vxa'biv?“ - „ta ja 'tam lem "š,erbliky no'siv“ - taj 'prud na 'mene | taj na'zad - „jdes sa 'včiti za "šujstra“ - no ja 'vxopiv ta'biš,ča | taj pü'šov || 'jdu slu'žyti | 'jdu 'službu 'hl,adati

| no že 'ja ne 'možu sa 'tam 'včiti 'nič || taj ja sa za'brav | 'taj za pu't,ov 'dolüv | ta'biš,ča v 'ruc,î | 'ta jdu | 'ta jdu | 'taj zy'šov 'až do mi'hal,ovec || tam 'niže mi'hal,ovec 'vže-m pere'šov čerez 'vodu | 'trafiv sa je'den 'vüs | ked, i'šov z 'mlina || ja mu 'hvar,u: „bači | vo'z,mijte n,a na 'vüs“ - on 'hvarit,; „hej | 'voz,mu || a 'de jžeš?“ (3) - „ta 'izem da'gde 'službu so'bî 'hl,adati“ (4) - no 'dobr,î - „pod, ho'r,î“ - 'vyšov jem ho'r,î na 'vüs | 'siv jem si d, 'n,omu - „ta 'znaž is 'kün,mi 'hnati?“ - „znaju“ - „ta ty 'budež 'dobryj aj 'kon,î 'pasti“ - „no 'tad, ja s 'kün,ma aj do'ma ro'biv“ - hej 'dobr,î - „no ta“ - 'hvarit, - „na 'žen, is 'kün,mi | a ja sobî za'kur,u“ - tag vün so'bî 'vz,av 'pipku (5) | a si nato'ločiv do'hanu do 'pipky a ja 'hnav is 'kün,mi | ale 'ket to 'vže 'bylo pered 'večarom mi sa 'lic,î pople'li || ja kri'ču: „vista 'vista 'vista“ - a 'kon,î pü'šli "hetta | perever'nuv sa do 'šancu | jak sa perever'nulo tot to'hdy po'vidat,; „a de mi po'risko | do 'boha ci sva'toho s 'xlapci“ (4) - no a 'ja si 'vxopiv ta'biš,ča | taj vt,î" kaj | s tym ta'biš,čat,om || de vte'či | ta lem 'tam si 'noč,îh 'hl,adati de sa 'vidno | n,î? || bo lem 'tam 'treba 'jti de sa 'vidno 'noč,îh 'hl,adati || 'viž,u | 'tam sa 'svítit, | 'priju do | 'gazdy: „po'xvalen 'jezuš 'kristuš“ - „naveki 'amen“ - „ga'zdyn,o | ne prija'li byste n,a 'na nüč?“ - „a 'hej | a 'šo 'hl,adaš?“ - „a ja 'hl,adam 'službu da'ku“ - „joj“ - hu'torit, - „ta 'nam by 'treba xla'pčiska | 'kon,î vo'diti“ - 'no 'dobr,î | da'la 'vna mi tam ve'čer,ati | ja pove'čer,av | taj si'ž,u | taj 'čekam | ko'li 'bude 'jti | na'jednov 'vže 'čuje | 'vüz do 'dvoru 'jde || 'vna 'vybihla na 'dvür | taj po'vidat, na 'n,oho: „tag ze š,i tag 'dl:ho byv?“ - ta po'vidat, - „nadyšov 'jeden 'xlapec | sa pro'siv na 'vüs | do 'služby da'gde | ta pere'vrciv n,a | ja 'joho sva'toho š,i | on mn,e“ - po'vidat, - „tel,o 'muki 'dav,“ - no a 'ja uš po stül'ci s so'bov 'vožu | už mi ne da'je 'poküj ... no taj vt,î" kati da'gde 'dale || taj pri'šov-jem 'dale na 'druhyj va'lal ta lem 'tam 'zajz, i'ti de sa 'svítit, ... /

Розповідав чоловік, народжений 1906 р; див. також № 2. Записано 1971 р.

(1) Вимова та інтерпретація хитаються між / 'šujster / i / 'šuster /. (2) Так; замість очікуваного / na'vuču /. (3) Передає місцеву словацьку говірку. (4) Імітує місцеву словацьку говірку. (5) Хитається між / 'pipku / i / 'pîpku /.

Нижня Яблінка

/ vín od'víz xl,íb do 'místa - vín 'nís 'míx • 'xyžu za'mív a sa na'jív - 'vovk 'd,ívkú po'jív - 'd,ívka pí'šla do 'l,ísa ta 'vovk jej 'zív • 'bílýj 'xl,íb od'víz do 'místa • 'vív ko'rovu 'čerez 'míst • 'sív na sto'lec ta na'jív sa /

/ na'jív sa ta na'pív sa 'kíl,ko 'míh • nebo'l,íla by du'ša | ke(d,) by 'xyža nezho'ríla • cí'lyj va'lal zho'rív | aj 'naša 'xyža zho'ríla • 'ja sa 'vže na'jív | cis sa 'ty na'jíla • ja'ka cí'na 'vívci (G) - 'všytky 'vívci-m pro'dav - pro'dav-jem 'šytky 'vívci • te'per, za'met, i od'nes, 'smít, a na 'dvír • ci ne 'xočes 'sísti | tu 'mn,axko | bo 'sínó • 'vín zahoro'div 'plít • pí'šov-jem do 'l,ísa ta zablú'div-jem v 'l,ís,í /

/ 'myšy 'všytkoj po'jílí • ci sa ne'budeš 'myti? - 'ja sa 'vže 'myv || 'ja sa 'vže 'myla • 'všytkoj po'jílí to'ty slemena'ky • 'de ty 'd,ív to'tu 'kyjan, • xroba'ky 'xyžu 'zílí • vz,av 'kyjan, taj pí'šov do bes'kida • zaple'la 'pantliky do 'volos, a • ja'ky 'šumny to'ty 'pantliky - kot'ry? - to'ty šy'roky • i'di do'mív - i'dite do'mív • tu'to-m dav jo'mu | a'le ne to'bí • i'di až id 'tomu 'bučkovi | a po'tomu 'píjdeš za 'tym píšni'kom ho'rí be'reškom • ja nexo't,ív i'ti tym píšni'kom | to lem 'ty n, a na'hvarila • čom sa bo'jiš 'raka? - ne'bíj sa ho | voz,'mij ho do 'ruk • vín byv u 'vubli tod 'rík - vín 'rodom iz 'vubl,í • 'vže sa ne 'vidno | vy sa lex'ko bojíte? - čom by sa bo'jav | ja sa ne bo'ju | straš'ka ne'je • 'brat ti pri'jšov - hej? - hej /

/ 'mati xo't,íla že by-m sa že'niv | aj 'd,ívkú mi na'jšla | a'le 'ja jej nexo't,ív - 'čom jej ne xo't,ív? • ja so'bí ku'pív 'vl,íju a te'per, 'toho 'vl,íju so'bí 'vllíju do 'misky • 'bílýj 'xl,íb 'l,ípšy jak 'čornýj • ma'lina 'krasna | a'le v ma'lin,í je xro'bak • pere'šov z jed'nojí 'xyžy do 'druhojí taj 'všytkoj vz,av s so'bov - to 'kístka s 'tojí če'rešn,í - v 'tíj če'rešni je xro'bak • 'každyj den, ku'píju 'xl,íb tu v 'sklepí • čij tot xlop'čišče | ja ho tu ši ne 'vid,íla ('vid,ív) • 'vna furt xo't,íla | že by-m jíj po'vív | de-m 'byv | a'le ja jíj ne 'xoču po'vísti • ja ne 'vív 'šo ti mi po'vív • to 'víra jed'naka /

/ ne prija'li by'ste n, a 'na nič (v no'či - o 'noči) - v ja'ri 'noči stu'deny - pa'sli z,me 'kon,í za 'l,ítn,ix no'čij ('l,ítn,ima no'čami) - za'trimav-jem sa tam do 'pízdnójí 'noči - dako'li i po 'nočax 'tkali - 'nočami-m ne 'spala - čas vt,í'kav | den, za 'dn,om | 'nič za ní'čov - i'šli z,me tam za pjat, 'd,n,ív i pjat, no'čij /

/ zaspí'vaju vam jed'nu 'šumnu spí'vanku • 'l,az, so'bí na 'postil, - tri 'roky ne'vstav s 'posteli - v zi'mí 'trimali ban'durky pit 'postel,ov - 'tak sa mi xo't,ílo 'spati | že 'ledva-m sa id 'posteli dovo'l,ík - 'ledva z,me sa dovolok'li id 'svojim 'postel,am - 'vín sa 'vže probu'div | a'le ši le'žav na 'posteli • toh'dy z,me 'spali ne na 'postel,ax a'le na 'zemli - bo'kančí z,me 'mali pí'd 'postel,ami | a 'šmat, a lem tak na stíl,cox - toh'dy 'l,ude ne'mali 'posteli abo 'divany jag 'nes, kat, - 'jag nam tu'to po'víli | povska'kali z,me zo 'svoji x 'postelij i poča'li z,me sa vbol,í'kati /

/ ku'pila-m 'kilo 'soli - a'l, a ja'kyj 'kamín, jem na'jšla v 'soli - ja za'byla ku'piti 'síl, - do'daj ši 'kilo od 'tíj 'soli 'šos na'važyv • i'di s pu'ti n, aj píjdu z 'vozom • jo'ho 'xyža tam 'kolo korč'my 'niže pu'ti - sto'jav na pu'ti lem v ko'šuli - a tak z,me ši 'dale za pu't,ov - i'šli z,me za tym píšni'kom a z,me pri'šli (o)d pu'ti - ma'd,are 'stražyli po 'put,ax - jag 'bili z ka'nonív ta rost're'pali 'všytky 'puti - jak poča'li 'biti | 'l,ude povt,í'kali zo 'všytky x pu'tij - fur'mane vo'zili ka'mín, a id 'put,am - jero'plany l,í'tali nad 'kol,ajov | nad pu't,ami 'vs,ahdy /

/ le'žav na 'pravím 'bocí - ši 'je ka'pusta v 'boc, c, í • 'pes hrys 'kíst, - 'mn,aso z,me od'rízali od 'kosti - pes hrys 'kosti | 'nikoho ne pu'ščav od kíst'am - a'ne 'falatok 'mn,asa ne zí'stalo na 'kosti | tag jej pez ob'hryz - 'vovci jej 'tak roz'derli | že lem 'kosti zí'stali a na 'druhyj den, a'ne kos'tij ne 'bylo - 'vpav s 'poda i zlo'miv 'štyri abo 'pjat, kos'tij - poze'raj | poze'raj | šo tot pes ro'bit, s tov kíst,ov - na tyx kíst,ax ne zí'stalo a'ne 'falatok 'mn,asa - 'doxto'r prilo'žyv 'kíst, it 'kosti taj sa zros'lo - jag z,me ko'pali 'hríb | ta z,me na'šli 'ladu z ma'lyma i ve'likyma kíst,ami /

/ pe'levn, a je kolo 'stajn,í - molo'tili z,me v pe'levni | 'majeme pe'levn, u - pí'šov-jem id pe'levni bo gaz'dyn, a mi po'víla že 'gazda 'tam - 'de z,me xo'dili na vož'ny | gaz'dove 'malí po 'dví až 'tri pe'levn, í - 'vín byv u pe'levni a'le 'vže pí'šov hed iz pe'levn, í • žo'na jo'mu ku'pila 'pjat, 'novyx so'ročok - v ne'd,íl, u vín pri'šov do 'cerkvi v no'víj so'ročcí • 'trimav 'pot, a v 'rucí - 'd,ívočka 'trimala 'pot, a v 'rucí • na 'dočci pri'bity 'laty - de ty za'd,ív tu'tu 'dočku • da'la-m 'jísti 'mačci /

/ píšov s ko'zov na 'jarmarok | i jo'ho su'sída hnav 'kozy na 'jarmarok • 'vín 'byvat, za vo'dov • 'vín ta'kyj 'dobryj čolo'vík | že a'ne 'mus,î ne počkodit, • šos, mi je v 'vus,î • daj 'síčky 'jalivci • 'svín,î 'pili po'myjí a byk 'jív 'síčku • ko'val, 'maje 'kl,îšči • 'vz,av 'pídkov do 'kl,îšč • žo'na ku'pila d,îv'čati 'xus,t,a | a xlop'čičšovi 'geroča • 'vín 'može 'jísti 'mn,aso lem z te',ati • ja'koj 'meno jo'ho xlop'čičšovi • 'sutca na 'sud,î rozsu'div | že to 'mij 'falatok - po'd,akovav-jem 'sutcovi i na 'druhij den, píšov-jem 'vrati | bo to 'bylo v ja'ri /

/ ja bar'zij l,u'bl,u 'l,îtn,î 'd,n,î jak zi'mušn,î - 'l,îtn,î 'd,n,î ve'liky a zi'mušn,î kur'ty • su'sída 'hvariv | že na 'jarmarku 'kon,î 'byli tu'n,î • tu'to ih'la a tam'to ih'lica • 'vna 'šyla jz ih'lov a štriko'vala z ih'licov • 'zavtra 'píjdu 'vrati • 'vz,av-jem 'pušku i píšov-jem do 'l,îsa - jag z,me pri'šli do 'l,îsa | u'vid,îli z,me 'diku svi'n,u - za'bili ste jej a'bo n,e? • tag-jem sa 'vz,ab | že sa 'nijak ne 'možu na'hříti • 'treba 'zbiti to'ty 'dočky dov'jedna • tag ho 'zbili | že ne 'míh a'ne do'mív prij'ti • 'ženo | 'šo-jes, izla'dila (zva'rila) na 'obíd? • ja jo'ho do'brí 'vižu /

/ 'šumna 'vovna na 'tíj 'vívci • da'jut, 'soli 'vívci • tu'to molo'ko od 'vívci • i'dij id če'rešni i na'rvij čere'šen, • 'vovna je namo'tana na ih'lici • ne'možu štriko'vati bez ih'licí • 'šumnoj 'šmat,a na 'našij 'an,ci - dí'stala-m 'pismo od 'našojí 'an,ci - da'la-m pí'n,az,î 'našij 'an,ci ked, pro'sila • molo'dica vz,a'la od molo'dicí i da'la 'druhij molo'dici • 'byla-m na ma'liny | 'byla-m na če'rešn,î aj na'rvala-m 'tíl,ko čere'šen, | 'kíl,ko-m moh'la 'nesti - 'xlopec, byv na če'rešni i zy'šov s če'rešn,î • vz,av 'xl,îb iz mo'jix 'ruk ; tod 'ruk 'fajnoj 'zerno • ver'bovoj 'prut - ver'bovoj 'prut,a • jan'ko 'kurit, - ci tu mož 'kuriti? - lem 'kur, lem • kla'dut, ví'nec na molo'du • ko'mu-s, da'la tu'to 'xus,t,a? • jo'ho žo'na tak 'hvarila - 'spiznav-em jo'ho žo'nu • ne 'budu 'kuriti - 'nesu 'dryva - 'vor,u 'pole - 'pírvu so'bí 'šat,a - ne 'víriju to'bí • 'fajnu-s, 'xyžu zbudo'vav - 'fajnu-s, ko'rovu ku'piv - tu'n,u-s, 'kačku ku'pila • 'šo je v tím 'poharikovi • 'pr,asti ku'del,u - vy'sokij 'dub - 'síjka je na 'dubí - na 'tím 'dubí 'žovna /

/ ver'bovoj 'prut,a - 'vní i'dut, 'na pole - 'vní 'nesut, tra'vu | 'kol,ut, 'dryva - 'vní sa bu'duvut, • tu'ty 'xlopi - 'toho 'xlopa - 'mnoho 'xlopív - 'mnoho pas'visk • i'du na 'našu 'zahorodu - pjat, sy'nív - 'vece 'kuriti ne 'budu - 'mnoho 'rakív - 'pjat, 'xlopív • 'šumnoj 'sino - ne 'xoče bisído'vati - 'rízati 'xl,îb • po'bíl, 'xyžu - po'bílit, 'xyžu • za'vís, 'šat,a na 'plít - za'vísit, 'šat,a na 'plít • nič ne 'vidit, - ne 'xoču t,a 'vid,îti - 'lító - v 'l,ît,î • 'pjat, 'snopív - za'vjaže 'sníp - xo't,ív 'javory sa'diti - 'dobroj zdo'rovja - ve'lika 'ryba - ma'loj 'rybja /

/ pa'radna 'xyža - 'sn,îh sa 'topit, - ta'ky 'xlopi - ja'kys, 'žony - na 'druhij 'den, - mn,at'kyj 'xl,îp - 'dví 'husky - to syn jo'ho 'd,îvky - to ja'kys, žobra'ky • to t,az'kyj 'hríx byv - na'rízte 'xl,îb • no'vyj 'kalap - 'l,îtn,îj 'den, - 'šo to je v 'tím 'zer,n,î - 'vín muc'n,ijšyj jak 'ty • 'vna š,î ne nači'nala 'šyti - to 'naš,î 'd,îti - 'xoču da'šo ku'piti • 'včera hri'mílo - ku'pav-em sa v 'rící - na 'tan,arí 'mn,aso - 'krista 'križom z,me xo'dili • po'sid, š,î • 'treba to poro'biti - so'ročki sa'mí 'šyli • 'barila-m sa z d,îv'kami - píš'la-m od 'bratovi /

Примітка: в початкових стадіях збирання матеріалу робилися спроби різного типу записів. Один з цих типів використано якраз в Яблінці.

Маківці

1 / ... a 'bylo x 'xyži po tri po 'štir,î ne'visty | 'mali lem 'jednu 'xyžu aj 'sini || po'stel,î 'byli 'štir,î x 'xyž,i ... tri | de 'jak | de 'jak s,a zmís'tili || 'svekra 'peret 'pecom zo sve'korom | ne'vísta za 'pecom 'jedna a 'druha ko'lo n,ej | no ked, 'byla 'starša ne'vísta ta | už 'smilše 'byla do 'xyžy tak 'mala 'postíl, a mo'lotša jak 'prišla | ta š,i mu'sila za ríg na 'podí 'spati | bo š,i 'de to | 'nesti 'takoj 'post,íl, do 'xyžy || no tag na 'pod,î 'spati || 'ale jak 'prišla 'zima | ket s,a o'dala h 'l,î,t,î | ta š,i niž, na 'podí 'spati | 'ale jak 'prišla 'zima | ta by už lem do 'xyžy 'iti || a bo oby'čajno de 'dvoje taj 'tret,oj s,a najde ... ta jak po'l,îhali na 'píd a ta što | 'baba s,a xpad (1) gu gaz'dovi pít pe'rinu a 'zimno | bo to molo'dyj čolo'vík neterpez'livyj | ta 'xoče ro'biti ro'botu | no 'ale jag u'že 'zima ...

... taj 'gazda po'vídat tak 'svekr,î: „mamo | to hev by tre'balo 'hnesti do 'xyžy 'post,íl xoc 'kísno dajag | bo to mi už 'zima 'spati na 't,îm | ja š,i ta ja | 'ale jîj 'zima 'spati na t,îm | bo vîn 'znav | a'le s,a 'han,biv oči'vís,n,î tak po'vísti | 'ale 'svekra už vi'd,îla | n,id | aj 'tota ne'vísta 'starša vi'd,îla | ket 'svekry ne 'bylo | že uz 'zašla | že 'hruba hej | že molo'da 'zašla 'hruba | no | ta uš oby'čajn,î s,a 'perti 'kolo špar'heta ket 'prišla zos 'podu zo 'span,a | ta us s,a 'perti 'kolo špar'heta a 'hríla | a 'pokl,a s,a na'hríla | ta 'zuby dri'gali | a 'gazda už 'vid,ív | muž jîj 'vid,ív | no a'le 'što || to da'koli s,a 'l,uđe han,'bili ne 'tajak ate'per,kaj ... ta 'gazda po'vídat tak | že by 'daku 'postíl, || no a 'svekra: „ta 'treba by | 'treba | 'ale š,i jes 'času“ - a 'svekor - 'no | ja jak s,a o'ženiv ta i po 'dva 'roky na 'pod,î 'spav' - a 'svekra - „ej dva 'roky | dva 'roky 'dva 'roky | ked 'hoden 'spati | ale jag ne 'hoden 'spati | ta mu'sime 'postíl, dosta'vati | 'prijde do'dnuka“ - bo 'staryj to uz 'zabýv o 'svojím tím | že 'jak to | to 'ne 'každa dva 'roky 'honna

'byti na 'pod,î | no a što - „može už 'može 'treba t,î 'bude 'pos,t,íl, no'šati“ - „'abo 'može š,i koly'sati 'treba 'bude“ - na 'svekru 'staryj || no a mo'lodyj | toj 'gazda po'zerat | taj s,a za'han,biv || 'ale 'svekra 'mudra | bo 'každa 'svekra uš 'xl,îba 'skusit | ked už je 'svekrov | ta uš štoz, 'znat - „ta 'ale 'staryj | šo tam | ty maš 'svoju 'postíl | ta ty na 'svoju 'l,ažeš“ - „a de s,a 'tota 'postíl, 'zmístit | tu nam 'bude zava'žati | doz, nas tu jez,“ - „no | ked,-es 'syna 'ženiv | tam 'postíl, s,a 'musid zmís'titi“ - 'svekra po'vídat || no taj tak | nastav',ali z,me 'post,íl, 'kolo pos'tel,î | jag-ez,me pol,î'hali na 'postíl, a z,me s,a podu'syli a š,i 'pít pos,t,î'l,ov || bo to 'byli 'taky vo'soky | šo'roky | že by s,a naz 'vece zmís'tilo || a š,i pít pos,t,íl,ov 'každoj ne'visty pos,t,ílka 'byla | čet'vero 'd,îti vyt,ah'nuty 'seret 'xyžy na pos'til,c,î 'spali || no ta ked, z,me 'dver,î za'perli a h 'noči xo't,îli z,me 'iti 'von a z,me ne 'honni 'byli s,a o'byjti | bo 'povna 'xyža 'byla nas ... no 'ale 'što ...

... ta ne'vísta jag už do'stala 'pos,t,íl | l,u'bilo s,a svekr,î - ne l,u'bilo | ale 'gazda pošy'kuvav s,a | dav 'pos,t,íl, zro'biti | šo znav po'stel,î ro'biti || polo'žyli z,me 'pos,t,íl, || ja už 'nesu s 'podu hala'burdy ta 'nesu na 'pos,t,íl, || 'svekor 'bručid | 'ale bruž - 'nebruč | ty po'moči 'nemaš || „ked,-es si, 'syna 'ženiv | aj pez 'musiž 'mati | a níd | 'bylo ho odo'hnati“ - a ja niž ne 'hvar,u | bo by 'byla 'zvada | 'ale 'dumam 'sobí | lem ty 'sobí 'hvar, | što 'xočeš ...

... 'peršyj 'večur š,i po'zerav xmu'ravo jak to tam to'ta pos,t,íl, s,a 'zmístid | bo za'važat || za'važad - ne za'važat | po'moči n,ít || pol,î'hali z,me || spi'me tep'l,íše | prav'da že tep'l,íše jag na 'pod,î u so'lomí || bo xoz jak tak | 'ale jag 'zima prijde | ta na 'pod,î 'vse lem na 'pod,î ... xoc tam 'totu pe'rinu z,me na s,a t,a'hali jedno tu | 'druhe 'tu 'ale uš ... ne 'honni z,me s,a sxo'vati | by 'zima ne 'byla ... hej my už ra'dosny | u s,a 'rano 'stavat 'l,îpše gu 'mlin,c,u mo'loti | bo-m s,a vy'hríla ne'vísta na 'postel,î | u 'xyži ... no ta den, dva | 'tret,yj den, ve'selše | čet'vertyj bo us 'svekor s,a ne 'smotrit xmur'avo | že 'pos,t,íl, s,a 'vnesla ...

... a bríx 'rosne | bo s,a to oby'čajn,î | ket s,a 'dvoje 'najdut | taj 'tret,oj s,a 'najde || no taj 'rosne | taj 'vyriz | 'nastav dev'jatyj 'mís,ac | uš 'každyj znav | že v va'lal,î 'toho i 'toho ne'vísta 'hruba | bo tak s,a poví'dalo | no || 'byla x 't,aži | bo 'tohdy ne poví'dali | lem 'hruba ... 'hruba ta 'z,l,aže ... 'hruba že 'byla || bo to tak s,a poví'dalo | že ne x 't,aži | 'ale 'hru'ba | hej | 'hruba 'toho i 'toho ne'vísta ...

... a po'tom s,a | ní | uš če'kali | že 'koli 'z,l,aže || no pry'šov čas na z,l,î'han,a | 'byla 'baba h' va'lal,î 'taka | što 'znala pu'pog zavja'zati

|| 'ona s,a zo'vala 'tajag ba'bička | ked, by 'byla šo 'teper, || aj da'koli tag zo'vali - 'baba | 'baba ... to uš 'tota 'baba 'babov | 'naša na'hodu da'leko ne 'byla | 'byla h 'našim 'domî by'vala | 'ale ket, čuža z,l,i'hala tag 'musili bî'žati daku 'babu zha'n,ati h 'noči || no ta 'koli s,a svek'rovi l,u'bilo | koli vyrušo'vali nas 'šytkyx | 'koli ne l,u'bilo | no 'ale dar,mo || ked raz 'znala - gu po'rodu | ta mu's,ila 'iti gu po'rodu | 'pomoči ne 'bylo ...

... no taj 'pryšlo na z,l,i'han,a a to u naz 'bylo aj h 'maju || do fryš'tyka-m 'byla na 'travu iz ne'vístov ta to 'išli z,me 'dolu 'takym ve'likym be'rehom | po'xovzla-m s,a | joj || lem ke'by-m tu ne 'pala | bo 'zajda ve'lika || bo h 'maju tre'balo 'zajdu pri'nesti | 'travu | a tak 'fryštyg do'stati | jag uš ko'rova u 'gazdy | bo to ne 'byla ne'vísta | kotra 'zajdu ne pri'nesla || no taj pri'nesli z,me 'totu 'zajdu | i 'starša ne'vísta i ja | po'klali z,me 'zajdy | 'fryštyg ho'tovyj ... i'deme ban'durky ko'pati per'šy ras | 'pišli z,me band'urky ko'pati tak na 'polinne tag da'leko | začali z,me ko'pati i 'druha ne'vísta i 'svekor i ja ... 'xopl,ad, 'mene 'bol,i ... za'bol,ad, n,a ras 'križy | za'bol,ad, n,a dru'hy ras || e | to už ne'dobre || no ta so'bî 'dumam | 'ane-m s,a barz ne po'xovzla s tov 'zajdov | 'ale to už ne'dobra ro'bota | 'ale to š,i lem s 'peršym 'bylo || so'bî 'dumam tak || jag z,l,ači ta 'z,l,ači | bo š,i-m ne z,l,i'hala | ta 'neznam | što to za z,l,i'han,a | 'ale jag 'z,l,ači | što mi 'svekor na to'to po'vís, | ked vín ne 'xoče xvo'roho čolo'víka vi'd,íti 'ani ta'koho | že by ne robil | a to š,i lem 'peršy raz-ez,me ban'durky 'pišli ko'pati a to ban'durog 'bylo ... to ban'durog 'bylo 'kopa | das šiz 'abo s,im za'hon,iv ta to tre'balo 'šytko poperekopu'vati || no taj | jag n,a zabo'lilo | jak s,a tak skor,čila a na mo'tyku pry'tisla a 'kopam | že to nič || 'kopam 'dale | 'ale 'nejes 'pomoči ... 'vyšla 'ade do 'kr,aka posto'jati | bo-m 'sobî ne'hodna 'rady 'dati || 'vyšla 'tag-em das 'triras | 'tag-em mu's,ila ro'biti || n,a na'hnalo 'mícno | što ja š,čor,n,iju tam || 'ale nič || 'ale 'pryšli z,me na po'linne 'domív ta 'svekra po'vidat: „no ta 'čom-es, 'taka zbito'vita? „ - a ja po'vidam - „ta ja znam | 'bolit n,a po 'brís,i ...“ - a 'svekra po'vidat: „hej | 'bolit t,a po 'brís,i 'ale 'jak t,a 'bolit po 'brís,i?“ - a ja po'vidam - „no | jag n,a 'bolit | 'tag n,a 'bolit | ja š,i 'neznam 'jag n,a 'bolit | bo 'može-m 'vel,ku 'zajdu 'nesla | ta 'zato | 'može-m s,a po'xovzla na be'rez,i ...“ - „no ta 'nič | što bys, s,a po'xovzla | ta ked,-es, s,a po'xovzla | ta niž by ne 'bylo | aj kebyz 'zlehla | ta by niž ne 'bylo | lem ke'by dav boh š,čas'livo“ - 'svekra po'vidat || a ja 'smutna zasta'rana si 'dumam: „š,čas'livo 'ale ta to lem tag 'lexko 'maty š,čas'livo | xo-xo“ - „no ta už popo'linne ne 'pídež

ban'durky ko'pati | ke t,a 'bolit | bo š,i na 'poli nam ne 'z,l,ažeš | 'ale 'sobî l,az, do pos'tel,i“ - a ja po'vidam - „no ta 'de š,i do pos'tel,i l,i'hati | ket š,i“ - ja š,i 'sobî 'dumam - „no ta 'može š,i ne 'budu 'mati | ta 'de | š,i do pos'tel,i l,i'hati | n,id || až 'budu 'mati ja š,i 'idu ko'pati ban'durky“ - a 'svekra po'vidad - „nejdeš ko'pati | bo ke tam 'zl,ažeš mi na 'poli | ked ne zas'tihneš | 'prijdež 'domiv a pak 'budud naz 'l,uđe ocu'žati (2) že ja'ka 'svekra“ - 'vyšla-m na 'pole | ja š,i 'kopam | 'kopam až do ve'čara s,a 'trapju | 'trapju s,a | 'syču | 'kopam ban'durky || to s,a 'dobr,i ko'palo | bo bo'l,ilo | to s,a fur naha'n,alo s,a | ne pídni'malo | bo ne 'bylo s,a 'koli pídn,ati || 'pryšli z,me 'domív || 'oni do ve'čer,i a ja do pos'tel,i | 'ale 'jojču | 'syču ... a 'svekor mi po'vidat: „no ta 'što je?“ - a na 'svekru - „ta ty 'xvora“ - „no ta 'xvora | no ta 'što?“ - „no ta id 'dašto jít daj“ - „no ta što ji dam? | xy'ba na pa'linku treba 'iti“ - a 'svekor - „o | na pa'linku š,i jes 'koli 'píti | š,i ne 'zlehla“ - 'ale 'ležu 'jojču | 'bolid || na ču'deso 'bolit || si 'dumam | 'bože | ket poví'dajud, | že to 'mocno 'bolit jak 'treba z,l,i'hati | no ta ja 'znam 'jak š,i 'bude bo'l,íti? | n,ít po'moči | ja'koz, lem 'bude ... 'jojču tag na 'čudo što 'jojču | ta 'jojču 'ale už 'vracam | 'vracam na 'čudo | už 'hmeram || 'svekra po'vidat: „tak ti ne'dobr,i?“ - „tag mi ne'dobrî ...“ - „no ta pí'deme na pa'linku že do 'korč,my | do 'žyda pri'nesti pa'linky“ - ja po'vidam: „ej | pa'linky pri'nesti“ - ja po'vidam : „ket 'vypju pa'linky | ta už mi 'bude 'l,i'pše? || lem 'dajte 'pokij | 'vidite i 'sami | že to už 'neje 'figel, | že 'treba z,l,i'hati || no ta lem ter'píti“ - no pol,i'hali 'oni 'každyj na 'svoju po'stel,i | ha mój muž uš 'takyj jag na kím 'svíti | že što 'bude | bo 'što že | to uš 'take | 'abo 'žyvíd 'abo 'smert || no ta 'l,i'x 'sobî | 'ale už na 'pos,t,il, ne 'l,i'hal | 'l,i'x 'sobî za 'stíl na 'lavku | tam 'sobî z,av zaho'lovok | 'šmariv pí't s,a daja'ku 'plaxtu | taj z,al zaho'lovok taj s,a pere'vernúv | to byv maj | ta 'zima mu ne 'byla | uš ne 'ide na 'postíl | bo už mi ne 'bude zava'žati | bo ja s,a pere'vertam z 'boka na bík || 'jojču | 'jojču bars | 'jojču mícno | 'ale už 'jag-em 'vyjojčala dva'nacad 'hodin | h 'noči uš po dva'nastij 'prijde 'svekra gu pos'teli: „no ta ne 'l,i'pše?“ - ja po'vidam: „ta 'vidite | že ne 'l,i'pše | bo 'jojču“ - „no ta što te'per | što bu'deme ro'biti? | mas'titi ti 'križy z 'dačim?“ - a ja po'vidam: „no ta š, čim jih bu'deme mas'titi? | 'dajte mi 'križam 'pokij 'šytko | š,i tu n,a bu'dete roskru'čati | rozjazo'vati | že by š,i-m tu 'z,ala | lem n,aj 'jojču | ko'lis,ka lem 'prijde“ ... - taj 'jojču do 'rana || u'rano 'treba vsta'vati | 'oni s,a ryx'tijud ban'durky ko'pati | 'svekor uš tam po'byvat že n,ít xto 'iti ko'pati | bo uš 'každyj lem 'čekat | že što

|| 'pišla ne'vîsta do'jity ko'rovu i za 'svekrom a ja už lem 'jojču | jak što mi'nuta | što mi'nuta ...

... 'vybihla 'svekra ...'naro'dila s,a 'd,îvka" - 'svekor 'kričid: „no | 'xvala 'bohu | že uš po joj'čan,u | naro'dila" - 'svekra 'prišla 'pupog zaja'zati | zaja'zala | odo'brala d,îtinu | zavja'zala | uš ryx'tijud ho || 'budut ku'pati a ja už 'l,ažu pît pe'rinu 'tiko už n,a ne 'bolit 'jag d,îtinu odo'brali || ne'vîsta što: „no ta ja mam 'dvoje 'dîvčad a ty 'tret,e | no taj 'dobr,î | bo jag by byv 'xlopec, | ta ja 'byla 'byla zahan,'blena" - ne'vîsta s,a rado'vala || hej | 'z,ali ot polož'nic,î d,îtinu | odo'brali 'mîsce jag ba'bička | što s,a tam do 'toho 'znala | ja 'neznala | što tam 'baba 'robit ... zakru'tili ho | zavja'zali mu 'pupok tam zos pr,a'divom jak 'čula-m | že bîs,îdo'vali tam | že už 'dobr,î ... || ne'vîsta za'hrîla 'vody | d,îtinu sku'pali | po'vili ...

... ku'pali u ta'kîj derev'janîj ku'pîlc,î | to 'bylo | to 'bylo to'ta ku'pîlka uš porixto'vana | što 'mala 'tamta ne'vîsta | x 'tepl,îj 'vod,î | a to zos 'takoj 'ver,by vykre'sana | zrobl'ena 'taka derev'jana ku'pîlka | ko'ryto ... ta jak ho ku'pali ta-m 'čula | že povî'dajut že 'dajte hev 'd,îvky i serb i 'toto i 'nono i 'tamto | že by 'znala || i ser,p tam 'klali | že by 'znala 'žati i 'ihlu | že by 'znala 'šyti | aj h hu's,ačoh 'lapkoh jej ku'pati | že by ne 'bylo jîj 'nohy 'zimno na 'led,î jag 'bude 'bosa xo'diti || a ja s,a 'mocno s,mî'jala pît pe'rinom | s,î 'dumam | lem 'ropte što xo'čete | lem ked ja 'ležu ... i mo'loko 'l,ali | že by jej pa'rîpci l,u'bili i šeli'jake tam što 'svekra 'znala | ta tam pripovî'dala || mi 'ane s,a 'nebars pa'mn,atad | bo to i 'bol,î xa'pali n,a || a to 'bylo od jed'noho 'rana do dru'hoho 'dojs, 'zakl,a s,a naro'dila 'd,îvka ...

... no jag už jej sku'pali | po'vili tam do zaholov'čati 'dali pe'lenky 'hruby | lem s ta'koho po'lotna što z,me 'mali zos 'stan,iv z op'l,îčat bo 'todî ne 'bylo pake'latu 'ane nič ta'koho || lem 'šytka s,a s 'toho 'tkanoho ... no po'vili | lem že uš 'take 'bylo 'mn,axke || po'vili d,îtinu | 'ruky popîtkru'čali | popîd hu'žicu popîtkla'dali a ja po'vîdam: „no ta 'des,te 'ruku sxo'vali d,îtini?" - „tam po'vite | zakru'čene tam | ne sta'raj s,a nič" - zakru'tili do 'takyx pe'lenog | ale to 'taky 'byli | što s ta'koho po'lotna | a 'z,ali 'taku pe'lenku | 'mali tyš pamu'tovyy zaho'lovočog byv | 'pîr,a tam kuz 'bylo i pe'rinka | ta'ke zro'bene 'bylo | a zakru'tili do 'toho zaho'lovčka a zavja'zali zo zavjaza'čom | 'takov 'r, andov | hej | zav'jazač s,a 'zovav | po'vivač s,a 'zovav | 'takyj 'pantlik s povi'vača zro'bili a už byv po'vivač a uz zavja'zali a polo'žyli gu mi a 'dobr,î | a uš naj tam 'bude | naj 'plače jag znat || za'čalo 'plakati | mo'loka š,î ne 'mala per'vîska | ta š,î 'z,ali do 'r,antky 'takoj

'tonkoj pakela'tovoj kus 'cukr,u polo'žyli do 'toho | poma'čali do 'tepl'oj 'vody | už davaj cic'kati | že by pocic'kalo | 'zakl,a mo'loko 'prijde | bo mo'loko polož'nici 'perše ne 'prijde až na 'tret,î den, a š,î ked lem mi 'svekra 'dobre dast 'z,îsti | dos, ri'zanok po'xlipati | 'abo ste'ranky | 'ale ked ne daz z molo'kom | ta 'pojenna 'ane 'nijag 'nemad mo'loko | jag uš s,a 'stavat | što 'ani ne 'plekat 'pojenna ...

... po'vili ho | 'plače | 'oni už 'berut s,a 't,îšat | bo to š,î lem 'perša d,î'tina per'šoho 'syna | 'perša d,î'tina syno'va || uš tre't,oho 'mali že'natoho | už najposlîd,n,î'šoho || a što mi 'jedno | 'abo 'd,îvka 'abo syn || 'oni s,a tam 'svekor škr,a'bajut za to'to | bo 'treba 'iti na pa'linku | 'hej | 'hvarit: „ta 'de by-m ti 'ne pišov" - na 'svekru - „hy-y! | 'dumaž že mi ne'treba - 'jedna 'd,îvku | 'dvî a 'druha 'tret,u | ta 'niž | lem tu 'budu pos'tel,î 'mati a 'povna 'xyža 'd,îvok | ja až iz 'mena 'vyjdu" - a 'svekra - „daj lem 'pokîj 'staryj | daj | š,î 'bude i 'syn" - popoze'rala | pofigl,o'vala | lem ty 'staryj 'na | tu maš ko'runky z uz'lîka a id, na pa'linku tu do 'žyda | 'ale 'dobroj 'prines | bo znaš | že 'treba mi i vy'piti | bo ja ba'bička | bo xto že mi pry'nese ked ne 'gazda || no jak ty ne 'pîdeš | ta 'pîde i 'syn | no 'ale ta 'han,ba by 'byla 'iti 'synovi" ... - a žyd už 'mudryj byl - „ta 'što tam | va'sil,u?" - „no ta 'šo tam | pa'linky nali'vajte" - „no-o | 'ale na 'xlopca?" - „hej | na 'xlopca | uš 'tret,a 'd,îvka || što ro'biti | no ta što že | ne 'vybju jî s 'xyžy | bo šo 'zrobju" - „ke 'tak | ta tak | 'može š,î 'bude da'koli i 'syn" ...

... no hej tak o 'tyžden, 'byli 'kstiny ... n,î | ne no'sili 'niž 'nixto ane pag jak uš 'kumîv kli'kali | jak uš 'kstiny ro'bili ... toty do'mašn,î da'vajud až jag uš 'prijde ne'd,îl,a o 'tyžden, | tak s,a 'zvyklo o 'tyžden, | že by d,î'tina 'dovho ne 'byla 'kš,čena ... ta o 'tyžden, taj pokli'kati 'kumîv || pa'rîpkîv 'štir,oh za 'kumîv | 'pjatu 'd,îvku ...

...aj 'staršyx ku'mu što mav | byli z,me na'pered | no ta 'mojî 'byli da'leko | bo ja da'leko 'byla | s pja'toho va'lalu | lem 'joho | tu h va'lal,î || mal tri 'kumy 'staršy ta uš 'toty a tak po'sî'dali na vîs a do kstu h ne'd,îl,u | 'z,ali pa'linky i 'xl,îba i 'syra || ta 'pišli na 'faru | 'dali d,î'tinu o'kstiti | x 'cerkvi o'kstilo || 'prišli do 'xyžy | taj počasto'vali tyx 'kumîv | što 'byli u kstî | 'pryšli 'domîv z d,î'tinov pokš,čenov | no 'dali na 'post,îl, d,î'tinu okš,čenu | 'dali polož'nyci na 'post,îl, a už okš,čene | 'xvala 'bohu | lem ked okš,čene | no | o 'tyžden, 'kstiny ...

...už jem 'byla mîc'n,îša už jem 'honna 'byla xo'diti po 'kstinov ... oj | ne to ne 'bylo 'dobroj z,l,î'han,a ... bo o 'tyžden, 'abo o dva ja'kos,

tak porosprasko'vali s,a 'veršky mi 'tadî obi'dva 'jak ked by porozrubo'vav na ... 'hrud,ox | šo 'd,îta 'malo xa'pati do 'gamby | 'toty 'veršky zos 'hrudi porospuko'vali s,a | 'bol,at || 'ale bo'l,ad 'mîcno | hrut, 'puxne na 'čudo | 'svekra 'plače | bo'žykad, | že 'što || no rad 'nerad 'iti do apa'tyky | 'des,ka pri'nesti 'šos,ka | bo ne 'byli tag dox'tore jak te'per, ... bo 'treba 'babu 'dajag rato'vati | bo d,îtina 'gravčid ho'lodna || i 'pišli do apa'tyky | pri'nesli ja'kuz, 'mas,t, | pomas'tila-m daz 'dvaras 'triraz | zaho'jilo s,a | uš hrud, ot'puxla | už 'l,îpše | no po't,îm s,a za't,ahlo daz 'dva 'tyž,n,i 'tomu 'abo tri | tak 'kstiny ...

... 'prišli 'moja 'mama gu mi | taj mi pry'nesli naro'dove | 'moja 'mama . zda'leky | s pja'toho va'lalu || taj s,a vi'tajud zo sve'korom ... jag 'vyšli do 'xyžy | polo'žyli 'zajdu na 'stîl z rodini'nami: „ta jak s,a 'mate | 'svatu?“ - „no 'jak s,a mam ... ta ne vi'dite jag dogazdo'vala?“ - „no 'tak | tak povîdajut“ - „ta 'čom 'ona 'sobî ne rozdu'mala | že 'koli 'treba z,l,î'hati | 'tody 'zlehla | 'koli 'treba ban'durky ko'pati?“ - „joj | 'svate | ta ja 'mala 'dejad 'd,îti a 'znate | 'nigda ne rozdumu'vala | že ja mam 'z,l,ači todi | koli 'nejez ro'boty | bo 'se (3) ro'bota jes | a 'koli | 'svate | ro'boty 'nejes?“ - „ale | 'svaxo | ne povîdajte mi 'take | ja 'každyj 'den, 'mus,u 'iti ban'durky ko'pati | 'zakl,a s,a po'kopat a 'ona 'sobî 'bude x pos'teli le'žati“ ... „a | 'svate | ta to už mi s,a ne 'l,ubit 'tota ro'bota“ - 'prijde 'svekra s 'pol,a | bo 'svekor 'skori 'prišov || 'prijde 'svekra s 'pol,a | ta: „vi'tajte | 'svaxo | vi'tajte“ - ta privi'tali s,a | pocîlu'vali | 'zajda na 'stol,i | ta: „mame 'd,îvku | 'svaxo...“ - „ta 'mate | 'mate | a'le 'svatovi s,a ne 'l,ubid | bo to uš 'tret,a | tak s,a tu zo 'mnov 'vad,at“ - „a 'dajte 'pokîj | 'svaxo | to 'vîn 'takyj | 'ale vîn 'l,ubid i d,îv'čata“ - „lem 'dajte | 'svate | 'pokîj | jag 'bude 'mati 'druhe | ta 'bude 'mati 'xlopca“ - „no š,i 'druhe | ta 'tako na 'teperîg 'bude 'druhe | zaz, 'budu ban'durky ko'pati“ - „no ta vy s,a ne rad,i'jete 'd,ît,om 'ale s,a hn,î'vate | ta 'oni 'zato tag 'majut“ - „no ta naj 'robjat što 'xot,at | ja us 'staryj | ta ja hmru“ - 'ale ket svad ne 'merli už 'mali vîsem'desad 'dejad ro'kîv | až 'todi 'merli ...

... ta d,îtinu da'vali 'zakl,a š,i ne 'bylo kolysky | ta da'vali gu ma'teri 'ale s,a bo'jala 'svekra | že zadu'sime | bo to 'spati uš tre'balo obi'dvojim | taj 'dali ho'r,î || ko'lyska 'taka 'byla | 'štir,î pa'l,îčky a s polot'nom o'šyta | a tak to 'byli 'haky dva ta 'dali pît po'valu | mo'tuzog 'mali a poru'šali to poru'šali nat post'e'l,ami | 'taka 'byla ko'lyska || a ked grav'čalo 'zakl,a š,i ne'vîsta to'ta polo'žnica 'byla 'slaba | ta š,i ne da'vali | bo jag by s,a vyver'nula | ta by 'xpala || 'ale jag

už 'byla mîc'n,îša | ta tag 'dali pîz'n,îše || a 'svekra furt kri'čit peret 'peca | že ci 'tota ne'vîsta ne vy'ronit 'totu d,îtinu: „ale 'pozor | jag ho vy'nimaš | že by t,i ne 'xpalo | že byz, ho ne za'bila“ - no to 'byli taky ko'lysky aj po'l,ovy | na 'pole no'sili ... 'štir,î 'lapky a po'lotno | zas, 'take 'šyte met'rove | koly'sanka s,a zro'bila | a na n,î 'taky pop'ružky s,a pri'šyli | s,a pookru'čala | tu pa'l,îc,a na sere'din,î | ta 'byli 'štir,î 'lapky a s,a 'dala pa'l,îc,a do sere'diny a 'kolo to'ty 'lapky s,a roški'rili a koly'sanka s,a 'z,d,îla a pookru'čala | d,îtina s,a po'ložyla do toj ko'lysky zo zaho'lovčkom | 'zver,xa s 'plaxtov | tak 'kras,n,î paso'valo ne'vîst,i | ked 'išla na 'pole ... /

Розповідала стара жінка; див. також № 2, 3. Записано 1964 р.

(1) Метатезою – pxad. – (2) otsu'žati. – (3) vse.

2 /... jag ja s,a odala | 'jag-em za'čala gazdy'niti | jem s,a ot 'svekry od,d,î'lila ta ne'mala-m po'lotna | a to 'mîxy 'byli polot'n,any | i zele'n,îc,î || na pos'tel,oh my zo'vali 'plaxy || naj 'budud no || a zele'n,îc,î na 'travu tre'balo || a ji 'zerno ket s,a vo'zilo | s,a da'valo do drab'n,akîv | 'taky ve'lyky hñîj'n,îc,î | že by ko'losky neopado'vali | ne tra'tili || no to 'što | pe'rešla-m do 'xyžy | ta 'nemam | bo 'svekra mi 'malo zad,î'lila | bo š,i | že-m ne zaslu'žyla 'vel,o || š,i byla i 'druha ne'vîsta i 'tret,a ne'vîsta | no ta 'každ,îj pod,î'liti | že by z,me s,a ne va'dili | no ta 'dobr,î || pod,î'lila nam 'svekra | ked 'byla 'dobra 'svekra | naz ne pokla'mala | me (1) s,a ne va'dili | pod,î'lila naz 'dobr,î | 'ale ja uš pe'rešla do 'svojej 'xyžy || 'xyža 'byla derev'jana | bo š,i ne 'bylo 'cehly 'tajag a'teper, || pe'rešla-m do 'xyžy | mam 'jednu d,îtinu | mam 'druhu d,îtinu | mam 'tret,u d,îtinu | a'le by za'čati gaz'd,îvstvo | bo 'nemam 'ničoho || no taj 'zeml,î nam 'svekor dav | roz,d,îliv naz na tri 'častky a čet'vertu 'sob,î o'xabiv | bo jag by 'sobî ne o'xabiv | ta by z,me nexo't,îli tri'mati do 'smerti ... taj tak || 'oni o'stali 'stary x 'starîj 'xyž,i a my 'pišli do no'vojj ...

... 'prišla 'jar, | pod,î'lili z,me s,a | 'dali nam 'zeml,î | za'čali z,me 's,ati na 'toty 'zeml,î || no ta ja po'vîdam gaz'dovi - „gazdo | 'znaš što | 'už bu'deme 's,ati i ko'nopl,î | bo ja š,i 'malo mam 'mîxiv aj 'treba mi na 'šyto | bo ja už mam d,îv'čata | 'syna | ta 'treba nam 'bude 'vece 'postîl, pribe'ranu | 'šyto | po'lotna ...“ - no ta muš po'vîdad -

„no ta 's,ati 'nestrah | lem popracov'vati | s 'tym 'strax || ci to 'bude spracov'vane? 's,ati po'siju 'tiko 'xočeš“ ... „'ale 'vel,o 'nes,ij na'raz,î | bo to i 'd,îti 'dribny || a to po nočox 'treba si'd,îti na pr,až,în,u || 'ale tak“ - po'vídám - „'ale ta lem 'posij 'takyj 'falad jag i 'druhyj | že by ja 'mala 'vece | bo ja ne'xoču 'jeden fa'latog na 'rini bi'liti“ - bo na 'rini s,a bi'lilo | 'mame 'taku ve'liku rín - „ta ja ne 'xoču... no | ta lem 'posij | že by 'bylo“ ... 'bylo das pjat'nacad vja'zanok 'peršyx a daz 'dvacat pjat 'druhyx ko'nopîl, || no taj 'zeml,u vy'brali | de naj'l,îpša 'zeml,a | bo ko'nopl,î s,a h 'najplanši ne 'zrod,ad | lem naj'l,îpša 'musid 'byti || no ta to na'sin,a s,a sí'menec 'zove | no taj už s,a 'ore na sí'menec po 'šytkej ro'bot,î jar'n,ij | jag u(ž) s,a 'šytko do'končit || pízn,îše | jag už 'dobr,î 'teplo || taj 'vyšli z,me 's,ati | 'gazda po'vídát tak ... no 'ale to 'takyj byv zvyk | že by to s,a š, červe'noho pla'točka 's,alo | bo že by s,a zro'dili ... a ja tak po'vídám: „no ta ja 'mam čer'venyj por'točok“ || jag-em s,a odda'vala | ta mi 'baba 'moja 'dala čer'venyj por'točok | bo 'doty 'taka 'moda 'byla | 'každa 'žena ked 'išla do va'roša (1) na 'jarmak || 'abo na vy'kupy 'daky | ta 'mala zajtku na 'plečox | čer'venyj por'točok || a jag naku'pila 'sobí a do por'točka zavja'zala a tag 'nesla | 'tašog ne 'bylo tag ne 'bylo jak'tovok (2) | bo 'byli čer'veny por'točky || no taj ja po'vídám tag 'mužovi: „no ta 'dobr,î | ta za'vjažeš tot sí'menez a vy'nesež na 'pole“ - „a ja 'idu o'rati“ - „no ta lem id, | id, || ja 'voz,mu i 'xl,iba na de's,atu | i 'vyjdu tam“ - no ta 'vyjdu gu gaz'dovi | už zo'rato | ta ja po'vídám: „to byv 'fajnyj fa'latok“ - po'vídát - „no | na 'šytkým 'xočeš ko'nopl,î?“ - no ja po'vídám - „na 'šytkým 'vel,o | bo ja by ne'spala za 'cílú 'zimu 'n,ič | ta 'dašto oxa'biti 'abo na fa'sol,u š,i 'toto oxa'biti | 'abo na ban'durky š,i tam das 'paru 'r,atkív po'sažu a to'to ko'nopl,î“ - taj 'muš 'pos,av ko'nopl,î zos červe'noho por'točka že by s,a ve'liky zro'dili || zro'dili s,a ko'nopl,î ve'liky | 'taky jag mîj muž ve'liky ... jak 'tralo (3) 'brati | 'bylo jih dos, i 'peršyh i 'druhyx | bo ko'nopl,î s,a 'd,îl,at ...

... a ko'nopl,î začali 'kviti | krasnyj kvíd 'mali | ko'nopl,î velič | kra'sota | š,i na's,av 'dobre hno'jivo do nih | že by s,a ve'liky vy'rosli | ta s,a 'zvali ... to 'smišne 'bude ... s 'kurok | to s,a da'vali ku'r,ačky | 'prebačte ... no taj vy'rosli 'krasny ... 'treba jag už do'zrîli || 'baby poví'dajud | že už mo'žeme 'brati | tam i 'druhy 'ženy sa'dili u t,îm 'hon,î | už mo'žeme 'brati | bo už s,a z nix 'kurit || to tak s,a s 'peršyx ku'rilo jak 'toto ... jag o'cvili || 'pîšli z,me do ko'nopîl, 'ani naz ne 'vidno ... a be'reme | ko'nopl,î 'smerd,ad | ho'lova bo'lit, ...

... no ta ja tyx kono'pîl, na'brala | 'peršyx 'bylo 'dakyx pjat'nacad vja'zanog a po 'des,at 'snopiv 'ide do vja'zanky a 'druhyx 'bylo 'dvacat 'pjat, ... povybe'rali | povja'zali | zno'sili 'domív 'abo 'zvezli | ked 'bylo 'blis,ko | ta s,a nano'silo | jag z,me jih 'vybrali | povja'zali do pove'resel a ne'seme do 'vody || 'peršy 'mali mok'nuti lem za 'pjad, a za 'šiz, 'n,n,iv | bo ked 'dovše 'mokli ta pere'mokli | ta nesto'jalo pr,a'divo nič || a ket aku'rad 'dobr,î vy'mokli | ked ne pere'mokli | to 'bylo pr,a'divo ... jak š,i lem jih 'vymetala | 'bíly jak 'sn,ix | ko'nopîl, do bí'loho 'svíta || 'gazda 'hvarid: „no ta 'budež 'mati ro'boty na 'zimu“ - vže 'bude 'spati | 'ale to lem na 'moju 'bídu || no 'peršy 'byli jag vy'soxli | povja'zali zme jih 'nazad do tyx pove'resel | šo tam 'byli 'pîl,a mo'čila || pri'šli z,me 'domív | 'krasn,î 'sonce 'hrílo | 'z,ala-m 'sobí lama'nicu 'taku zro'b'lenú derev'janu ... lama'nica mad dví 'laby tak aj 'take do 'spodu a tu 'zver,xa dva 'taky to s,a 'zove 'spíd lama'nic,î aj 'jeden 'mečig | 'jedno de'revce a 'ručka a 'tak | a s,a 'tag 'maxat || a 'tag-em pola'mala 'krasn,î 'šytky || a zaz do 'zajdy zavja'zala | jag de dru'hyras 'sonce 'hríti | 'budu 'mati 'času | š,i jix po'hlažu | bo to š,i hla'diti 'treba ...

... to 'bylo 'vel,o ro'boty | zas, ta'ka hlad'nic,a derev'jana || a 'tota 'tag vy'padad 'jag i lama'nic,a ... t,a s,a 'mícno 'sítko | že by už 'dribno ne o'stalo 'nič | že by 'bylo 'čiste | že by žad'noho pazde'rina ne 'bylo | že by do 'gamby nevvožo'valo a 'gambu ne por'ízalo | bo 'kotra gaz'dyn,a 'dobr,î ne poro'bila s 'tym ta 'potím že zme'tala | poros,t,î'hala po 'zemli || a 'kotra po'r,ad,n,î zro'bila ta 'šytko po'pr,ala | 'mala 'vel,o 'toho po'lotna | niž, jî ne ot'palo ...

... a jag už 'byli pola'many | pohla'ženy | 'teper, š,i 'treba ča'sati a jak ča'sati | ta jes, 'taka zas to s,a 'zove 'š,čit, a u n,î na'bito 'vel,o hvoz'd,ív aj 'taka 'gul,a jag ho'lova a je pri'bita na do'čec,c,î doo'kola na 'husto | že by s,a 'toto pr,a'divo 'dobr,î vyča'salo || ke ne 'znala 'dobr,î ča'sati | ke (3) ne 'byla 'dobra gaz'dyn,a | ta i 'ruku jî xo'pilo do 'toho | 'pal,c,î podr,a'palo || no a jak s,a poča'salo 'krasn,î | 'toto kloča s,a klaso'valo || 'verxy 'išli na 'míxy | 'druhe 'išlo 'xlopím na no'havky | to s,a 'zove dreli'xove po'lotno 'bylo | myka'n,ičky | 'jenno 'bylo ver'xivča | 'druhe myka'n,ičky a pr,a'divo 'bylo 'tret,e | pr,a'divo 'išlo na 'take po'lotno | što 'xlopím na so'ročky || 'dotl,a s,a no'sili 'tkany | s po'lotna 'tkany so'ročky || to 'kotry 'byli po'r,adny gaz'dyn,î ta 'znali to'to zro'biti | ta 'taky 'mali 'xlopi so'ročky jak by lem 'kupči 'pamud byv | že by lem s pa'mutu 'byli || ket 'krasn,î na'pral,a a ked na'pral,a

'hrubo | ta xo'dili 'xlopi u 'hrubyx || tag 'nemix poze'rati || no ta už s,a 'kotra sna'žyla | že by lem | 'jedna o 'druhoj vi'd,ila že naj'tonše || a z,me xo'dili večo'rami na ve'čurky || s 'tyma kude'l,ami jak 'prišla 'zima | jag už s,a poro'bila ro'bota ...

... tak to vypa'dalo na ve'čurkax | 'zyšli z,me s,a do 'jednoj 'xyžy | že by z,me ne pa'lili 'lampu 'šytky u 'svojî 'xyž,i | no ta z,me 'sobî zalo'žyli u va'lal,i tri 'štir,i gaz'dyn,i ve'čurky || a do 'kotroj s,a xo'dilo | pri'neslo s,a | otkla'dalo na 'naftu || da'koli ne 'byv 'gajs, lem 'nafta || taj te'per,ka je 'gajs, | ta 'jak s,a otkla'dalo | ta 'tak 'sobî zro'bili 'ženy | že 'maje 'každa dri'mati 'kolo 'pr,an,a by s,a 'dovho 'pr,alo | i do 'jednoj ho'diny | do dva'nastoj | do piv 'jednoj | 'dokl,a xo't,ili 'baby || 'kotra | ked, 'mali 'vel,o | bo 'bylo 'vel,o 'pr,asti || no ta s,a tam 'pr,alo | tam s,a ih nasxo'dilo dva'nacat | tri'nacat | šter'nacad bap a 'sobî 'kolo 'toho be'sitky bešido'vali || a jî 'pr,ali || 'kotra dri'mala | ta 'male vere'teno na'pr,ala a 'kotra ne dri'mala | ta na'pr,ala i dvî i 'tri | 'kotra jak || bo to 'byli šeli'jaky | šo 'mali 'd,i'ti ne 'byli vypo'čity a'le na ve'čurky 'každa mu'sila 'iti a 'xlopi 'd,i'ti doze'rali | š,i koly'sati mu's,ili | bo xto 'xoče 'vel,o na'pr,asti | tag 'musit | s preba'čen,om | 'teplu hu'z,icu na ku'deli tri'mati - 'inšag ne na'pr,ade ...

... 'pr,ali z,me na ku'del,ox ... zoz 'lisky ta'ku pa'licu zro'biv a 'zhory 'dirka že by na'veršnik polo'žyti | bo to š,i byv na'veršnik | a na'veršnig na 'štir,i 'stranky mav 'hranky || 'jedny mav | že by 'hor,i 'byli ober'nuty | 'druhy 'dolov | že by s,a i ne spado'valo i 'dobr,i t,a'halo | že by 'naraz ne zle't,ilo 'šytko || a'taka | 'taka 'byla 'kudel, | jak 'tota 'moja 'teper, po'dobna š,i || a tak z,me 'pr,ali | tak s,a t,a'halo 'rívno ke 'dobr,i na'd,ila | tak s,a jî mo'talo | lem 'bylo spí'vati || a'le ke 'pr,ačka 'dobr,i 'sobî na 'kud,il, ne na'd,ila ta kolo 'toho i do 'plaču jî 'bylo | bo s,a vyt,aho'valo 'take jak 'fl,aky | 'jake na'd,ila šku'bate | 'take j s,a vyt,aho'valo ... a my s,a s,mí'jali s 'toho na 'pr,atkoh | že to 'malo 'bude na vere'ten,i | bo to 'vel,o na 'zemli || no ta 'taky 'byli 'fig,l,i ... všeli'jaky ... to'kare xo'dili 'taky | što vyto'čili 'abo 'gazda 'zrobiv zo 'skípy | 'l,išku ros'kípiv 'hrubu a 'vystruhav a 'zrobiv 'gazda 'babí vere'tena ...

... jak s,a na'pr,ade | 'jedno 'pas,mo a s,a 'motat | s,a 'zove moto'vilo a šiz,'des,ad 'nitog 'ide do jed'noho 'pas,ma na moto'vilo ... ta na moto'vilo s,a mo'talo | s,a zo'valo pr,a'deno a 'toto pr,a'deno ked 'bylo 'tonke 'lekše | ta 'malo dvacet pjat, 'pasem i po 'tracet, a do jed'noho 'pas,ma 'ide šiz,'des,ad 'nitok do kaž'doho 'pas,ma i do hru'boho i do ton'koho 'nitok | šiz,'des,ad 'nitok ... a jag u s,a 'šytko

'dobrî jag u s,a podokîn,'čalo 'toto pr,a'deno ... to s,a 'pralo ... 'brali zme 'popíl | že by 'byli nam 'bily | skla'dali z,me do 'jednoj ve'likoj su'diny || pag z,me jih namo'čili do 'šaf,l,iv | bo bod'vanok š,i ne 'bylo | 'abo do 'koryd ve'likyx dere'vjanyx a pak z,me vykru'tili a za'lili z,me jix || 'zola 'taka 'byla | 'tota 'voda jag z,me da'li po'pelu ... a uz zo'leny pr,a'dena a du'sime s 'popelom | že by lem 'dovho | 'kotra jak pereji'mame z ru'kami | že by lem 'byli 'bily || a jag už me jih 'dobr,i zro'bili | že to už 'budud, 'bily | ta z,me 'dali 'naspít po'pelu do ve'likoho 'horca | no štiricad l,istro'voho a po jedno vyvar,u'vali u tiim po'pel,i ... 'čisto z,me ho pro's,ali na 'sito | že by byl 'čistyj tot 'popíl a s,a namí'šalo a tak ky'pilo po pjat'nacad 'minut | no | jag u s,a ros'ky'pilo | po 'dvacet | že by 'každe pr,a'deno jak s,a vyva'rilo a tam ho do ko'ryta | a 'druhe || to 'bylo ro'boty pre'vel,o || no zakl,a s,a dva'nacat 'pr,ađin vyvarilo u 'jed,n,i 'xyži a to ne 'bylo 'kuxon, 'ale na 'vonky | 'ane x 'kuxn,i ne 'bylo | lem 'xyž,i 'bylo a to 'bylo | lem že s,a zakry'valo | ta 'para du'sila | 'd,i'ti 'dobr,i ne podu'sila | bo to 'bylo 'mícno | bo to 'bylo zos to'ho po'pelu 'zola ...

... 'ale nič | jag u s,a 'šytko 'skon,čilo | 'dver,i sa otvo'rili | 'vyšlo 'von 'šytko a i'deme pr,a'dena 'prati na rín, ... 'ale i 'xlopi nam mu'sili pomy'hati | bo to 'byla 'zima | to s,a x 'zimi 'pralo | 'koli naj'vekša 'zima | naj'vekšy mo'rozy | že by 'byli 'bily pr,a'dena - „no ta 'pote 'xlopi i vy z 'nami“ - polo'žyli nam 'lavky na 'l,i't | proru'bali 'dovhyj 'l,i't na 'ríny ... a 'xlopi polo'žyli nam 'lavku na 'jeden bík | 'lavku na 'druhyj | 'dočky po'klali | že by z,me nespa'dali do 'vody a polo'žyli me si 'takyj ve'likyj 'stolec | a tot 'stolez byv 'takyj zro'benyj zos z 'dočky | 'dovha 'dočka a tu 'mala tak | zaz, vyri'zane z 'dočky | 'take jag 'laby | a 'pere || a 'jedna na 'jedn,ím 'bočí sto'jime s praj'nikom | a praj'nig byl dere'vjanyj | 'ručku mav ... a 'jedna po 'svojím 'bočí | 'druha po 'svojím tak s,me 'prali 'ale ne tak jak s,a 'laxy 'perut, | 'ale 'bokom z,me tri'mali to'to | 'prajnik z ruč'kami | bo jag by z,me tri'mali tag jag 'laxy | ta by s,a to'to pr,a'deno rozvond,a'nilo tak | što 'bylo nam tor'halo | jag by z,me su'kali a 'svekra kričit - „ale tak jix 'perte | že by š,i ste jih 'honny aj zoz'viti | jag bu'dete 'viti - jag 'treba bu'de 'tkati 'toty pr,a'dena“ - no || ta jag uz, me 'toto - pr,a'dena vy'prali | z,me s,a vy'bili tak | što už me 'byli zuno'vany | bo lem 'vel,o 'treba polo'kati na 'rini | lem polo'kati a polo'kati a pereji'mati || 'ruky 'zimno 'bylo a do ho'ričo'j 'vody z,me 'pxali a 'nazad do 'zimnoj || 'ale i 'xlopi pomy'hali | bo vže až nas ko'lolo ked, 'bylo 'vel,o 'pr,ađin ta 'xlopi odbe'rali i 'xlopi polo'kali | pomy'hali polo'kati || a

tak 'sklali z,me na hro'madu || a 'koho z,me poji'mali | ked, da'xto pryš'ov na 'rin, | ta z,me mu o'myli 'tvar, | že by 'taky 'byli 'bily jak pr,a'dena | 'našy pr,a'dena | 'toč čolo'vík (4) ked byv 'bilyj a ked byv 'čornyj | ta z,me ho ne 'myli || lem bí'loho || a jag z,me 'pryšli do 'xyžy | ta 'svekra už nam 'dašto poryxto'vala | 'joj | ta 'našy 'baby 'prali pr,a'dena | ta ja už jim poryx'tiju 'dašto 'teple | že by 'z,ili | bo 'oni uš tam s,a o'z,abli || a my lem s,a oze'rali | že 'što nam 'svekra porix't,ije || a 'sestra (5) 'z,ala | na'bila 'jajec | bo to 'jajca 'byli najvaž'n,išy 'tajak 'tepir, 'meso | po'livka | 'meso | 'tody 'mesa ne 'bylo | lem 'jajež na'bila a lem 'čaju zva'rila tep'loho | že by z,me s,a za'hrili || ta to 'bylo barz 'dobře | bo to z,me 'jili | 'pili | 'jili jaš,n,icu aj čaj z,me za'pili 'teplyj | ta to 'byla hoš'tina | bo s,a pr,a'dena 'prali || to už lem 'byla 'rad,is, že vy'prato | bo 'trebalo 'mocno z,ab'nuti ...

... no a 'potím 'z,ali | zaví'sili 'takyj ve'likyj 'dovhyj druk do'hory na 'jeden strom | na 'druhuj || a 'krasn,i z,me jix po'víšali | že by s,a rost're'pali | poví'šali že by vy'soxli | bo to pr,a'dena a z,me 'išli 'každe 'rano poze'rati | že c,i bí'l,i,jut || a ked bí'l,ili | ta z,me s,a rado'vali | že bu'deme 'mati 'krasne po'lotno | 'ale ked 'byli 'čorny ta 'svekra poví'dala: „'hoj | ne'vísty 'moji ta barz vam tam s,a čor'n,i,jut pr,a'dena na 't,im | na tyh dručkoh“ - a my už lem tag 'jedna po 'druhij poze'rali | že to z,me 'dobr,i ne vyva'rili a lem 'sobí tag du'mali | ked ne 'budud 'bily a š,i raz jih vyva'rime | 'ane 'svekra ne 'bude vi'd,iti 'koli a š,i raz jih vype'reme | že by 'byli 'bily | že by 'naše po'lotno 'bylo 'kraše jag 'druhe || 'ale jak 'prišli 'dobry 'mícny mo'rozy a my 'jedna ne'vísta 'poza 'druhu popoze'rali 'zver,xa | že 'jaky || a po ve'čerah mo'rozy 'mícny 'brali 'toty pr,a'dena a my z 'vodov poobli'vali a s,a pr,a'dena 'krasn,i bí'lili || ta tak s,a za dva 'tyž,n,i 'taky 'byli 'bily jak to'to | krasny || a jak uš pr,a'dena s,a vybí'lili | že 'zima popus'tila | 'vítor jih 'vydul | 'sonce vy'hrilo | ta 'soxli 'dobr,i ...

... no us 'svekra po'vídat: „ta už z,me podopr,a'dali 'šytko | ta bu'deme 'teper, su'kati | bo 'treba 'bude 'tkati | ne'vísty“ - no ta tak tag už z,me su'kali | 'toty pr,a'dena 'peršy na klub'jata z,me su'kali || no 'taj-ez,me na tot ko'zelec | to 'byla | 'bylo de'revo a 'malo tri 'lapky | take 'vyrubane z 'l,isa bu'kove || a 'hor,i 'malo 'take | jak tot 'prajng - 'ručku | tag i 'toto de'revo 'malo 'ručku a 'taky 'dví ... dví do'čecky 'byli zro'beny - 'xlopi zro'bili a 'd,írky tyž vyona'čili na 'totu do'čecku zo sverd'likom | že by 'taky 'kavky poro'bili derev'jany | jak ked derev'jany 'lošky | a to s,a zovut 'kavky | 'take jag ho'lovky derev'jany || no ta trebalo 'štir,i 'toty 'kavky a 'dví do'čecky 'byli a 'toto s,a tag

ros,t,ahlo - tag na 'xrestik - a s,a pr,a'deno polo'žylo a 'toty 'kavky s,a pozapy'xali a 'toty do'čecky s,a polo'žyli | lem trebalo ve'liku 'xyžu na 'toto || a s,a polo'žylo 'seret 'xyžy || a 'baba 'sila na za'pecok a'bo 'na pez 'hor,i | že by s,a okru'čalo 'kolo toj 'dobr,i | bo jag 'dolov sí'd,ila | ta s,a neokru'tilo || no taj 'z,ala primonto'vala 'sobí tam 'trísog 'abo 'čoho a tak na 'klubja a 'vila || a tag 'vila a 'vila a 'vila 'tota 'baba 'zakl,a na 'jedno 'klubja tri 'pas,ma 'abo 'štir,i | a jag už jej 'ruka 'mícno zbo'l,ila | že vže ne 'honna 'byla da'ti 'rady - otpo'čila a zaz, 'vila || jag vy'stala 'jedna 'baba - 'bylo 'vece v 'xyžy - 'druha 'vila | jag vy'stala 'druha | 'tret,a 'vila 'ale 'zakl,a 'toty pr,a'dena po'vili | ta to 'ruky 'byli 'fajn,i vyprakso'vany | ne 'treba 'bylo 'an,i cvičiti z 'nima | 'oni 'byli vycvi'čeny 'doty ... bo'l,ili 'ruky tak | 'horše jag od 'žniva ...

... no a 'jag z,me uš tyx 'klubjat naro'bili | naro'bili | posu'kali | i'deme sno'vati || i'deme sno'vati | 'mame snoval'nic,u 'svoju | bo de 'byli 'xlopi | ta mu'sili 'byti 'stroji || „no a 'jak 'tota snoval'nic,a“ - ja na 'svekru po'vídam - „'dobra 'tota 'naša snoval'nic,a?“ - „no snoval'nic,a 'dobra | lem ci znaš sno'vati | ne'vísto | že-s, s,a od'dala mo'loda | ci znaš sno'vati?“ ... snoval'nic,a tag vy'padat | mat 'štir,i 'stopky a 'na tyx 'stopkax de'revo a na tyx 'stopkax zas, popribi'vany 'taky 'stopky 'hor,i aj 'dolov | že by s,a 'zvali šmec || a o 'stopka do 'stopka vis,emme'trova doo'kola s,a tag nakru'tilo ta 'mala 'vis,em 'metriv | 'mala 'abo 'pjad, | 'byli 'vekšy aj 'menšy || 'byli 'pjad, me'trovy | ta že lem s,a 'pjad, ro'bili doo'kola ked dav | bo 'byli 'xyžy | de 'bylo s,a ne'honna 'byla kru'titi x 'xyži | ta 'byli 'pjad, me'trovy || 'tota snoval'nic,a ked dav doo'kolo ras | to sa zo'vav šmec a ked dav 'dvaraz | dva 'šmecy a ket 'triraz | tri 'šmecy ... a 'každyj 'šmez-ez,me sno'vali ... s,a z,av 'uhlik a s,a čer'niv na tím jak s,a zaznačo'valo ši lem jak s,a da'valo na snoval'nic,u | že by z,me 'znali | že 'kivko 'šmec,iv bu'deme 'mati || aj že by z,me ne zro'bili 'kon,a na snoval'nic,i ... a 'toty klub'jata s,a po'klali do re'šeta a'bo do 'sita | do 'čoho z,me 'znali tak po 'xyž,i doo'kola | že by s,a nam 'jedno do dru'hoho ne mo'talo | do 'takyx 'koryt | kotra što vydu'mala | do 'misok | tak s,a po'klali za'r,adom | ke zo š,t,i'roma a tak s,a sno'valo || no ta 'svekra nam začala | že by z,me 'dobr,i ... jak s,a 'snuje a že by z,me 'išli sno'vati | 'kotra xo'čeme 'kotra 'mame 'prednus, ... ale 'takyj zro'b | že byz, ne zro'bila 'kon,a | že by z,me s,a s, t,a ne smi'jali 'šytky h va'lali | že 'kon,a 'zrobiš | bo xto s 'toho pak 'kon,a 'vyjde | 'svekra tak po'víla: „no 'kotra ne'vísta 'začne sno'vati?“ - ja kri'ču | že ja mo'loda | ja znam | bo ja 'doma sno'vala | ja 'jdu sno'vati || 'svekra 'smotrit | c,i

ja ne po'xypl,u to'to | n,ít ... nepoxy'pila-m | posno'vala-m | 'svekra - „no znaš' ... a 'starša tyž 'znala | bo uš tam 'dovše 'byla ... a pag z,me osno'vali | no 'svekra po'vidat: „xto 'bude snoval'nic,u zbe'rati ...“ - a ja po'vidam: „ja 'budu tu snoval'nic,u zbe'rati“ - a 'svekra po'vidad: „no ja ti dam pozbe'rati | lem že c,i jak pag bu'deme naví'vati | ci pag bu'de to 'dobr,í“ - ja po'vidam - „no vy 'smotte a ja 'budu pozír da'vati | že jak vaz ne 'bude | že by-m ja 'znala“ - „no tag 'znimaj“ - 'svekra 'byla 'dobra | po'učna | ne 'možu po'vísti | no taj kri'čala | 'ale ket pou'čiti xo't,íla || 'dobra 'byla 'svekra | ne 'byla 'plana | aš 'taka jak 'svekra | no 'ale ked ne'vísta xo't,íla 'znati | ta s,a nau'čila ... /

Розповідала стара жінка; див. також № 1, 3. Записано 1964 р.

(1) z,me. - (2) Слов. aktovka - „портфель“ - (3) ked. - (4) tot čolo'vík. - (5) Має бути 'svekra.

3 /... 'mat,ír mala 'vel,o 'd,íti || a 'kolo nix s,a tra'pila || taj vy'rosli z,me 'vekšy | šo z,me 'hodni 'byli rabo'tati 'píšli z,me po'moči 'mami sa'diti ban'durky ... 'píšli z,me sa'diti ban'durky na 'pole || 'byla 'zeml,a povho'rena | pohno'jena | my hníj porozmíto'vali a začali z,me 'zeml,u o'rati | poo'rali z,me 'zeml,u po'maly | poboro'nili a 'z,ali z,me mo'tyky a z,me 'd,ílky ro'bili | 'd,ílky na ban'durky z,me d,ílku'vali z moty'kami | šo'riky | no || tag z,me vyd,ílku'vali 'calu 'zeml,u | pri'vezli me ban'durky na 'pole | pozapu'š,ali zme do 'd,ílkiv ban'durky | a tag 'z,ali z,me mo'tyky do rug a tak me 'calu 'zeml,u za'hříbali | ban'durky || a jag z,me pozahří'bali | ban'durky skin'čili z,me 'zeml,u 'išli z,me na 'druhu ... jak ban'durky posxo'žali | me 'krasno okopo'vali | že by 'ani 'jednoj 'travky tam ne 'bylo | 'bur,an ... poko'pali z,me dohlu'boka 'kolo 'každoho 'r,atka | poko'pali | vopo'loli 'kras,n,í | 'zahín 'dali do po'r,atku | že by ban'durky 'rosli || ban'durky 'kras,n,í 'rosli | po'tomu začali 'cviti | hej a za'cvili || jag začali 'cviti na 'kvítky - rošy'rili s,a ban'durky na 'zemli | za'kryli 'zeml,u a my už 'išli ban'durky okopo'vati || bo uš potre't,i raz z 'nima ro'biti z moty'kami ... a z,me ohří'bali ohří'bali z,me 'toty 'r,atky | osy'pali z,me tak 'zahín 'jakyj byv ve'likyj na 'poli | po 'troje | po čet'vero posta'vali me (1) si jag vo'jaci do 'šora na 'r,adok || a tak nasypo'vali z moty'kami || 'križy bo'l,íli | bo'l,íli 'ale ta postu'kali zme | pí'n,ali zme s,a i 'nazad do ro'boty ...

... 'pans,ky 'd,íti z,me ne 'byli zme 'znali ro'botu | mu'sili zme s,a tra'piti jag z,me 'znali | tag z,me 'žyli || a 'dobr,í to 'bylo | ve'selo ... a š,i z,me 'sobí 'kolo 'toho spí'vali | bo z,me s,a potí'šyli ... vseli'jaky s,pí'vanky || jak š,i z,me 'mali 'falat ohří'bati | ta z,me 'sob,í s,pí'vali tak: „robo't,ičko 'moja | jag-ez, mi o'stala || jak ked by ja 'tebe ro'biti ne 'znala“ - a z,me 'skon,čili | 'toty ban'durky osy'pali | 'rosli ban'durky | a 'dale ro'biti in'šaku ro'botu || 'prišlo po'maly 'žnivo ...

... potím zme jí osy'pali | zaz, 'rosli | 'pryšla 'osín, | me ban'durky 'brali do 'míxiv ... do 'míxiv z,me sy'pali | do o'palky 'perše || vykopo'vati a do o'palky me'tati || 'byl,a z,me vyt,í'hali | hej ... vyt,í'hali a roskopo'vali 'toty 'r,atky to'ty 'r,atky što 'byli a do o'palky z,me pu'dili ... dí'lili z,me - ve'liky o'kreme | i 'maly || a tag me klaso'vali a do 'míxa z,me nasy'pali | nasy'pali | 'míxy povja'zali a tag 'večur 'vyšli 'xlopi z vo'zami | 'xlob 'vyšov z vo'zami | 'n,an,o 'abo 'brat | xto 'byv | a 'tag z,me ix 'zvezli 'domív a vysy'pali do ko'mory || ve'liky na 'jednu 'stranku a 'maly na 'druhu | 'maly || že by z,me 'mali na kor'mlín,a a ve'liky zaz, na ížín,a | a x ko'mor,í 'byli 'carky pereple'teny | že by sa ne zmi'šali dov'jedna | že by 'byli - po'r,adog 'byv 'tajak ...

... a h 'zimí z,me hno'šali na o'palkox | ta 'dríbny z,me kor'mili s xu'dobov a ve'liky z,me škr,a'bali a pak ... a s ka'pustov | z,me va'rili ka'pustu | a ban'durog naškr,a'bali a si'dali gu 'stolu a zme s,a hos'tili ... ban'durky s ko'mory naškr,a'bati | 'krasno po'myti | do 'horca polo'žyti a s,a 'var,at, | š,i 'soli šma'riti | a 'vody hej ... a jak s,a 'vvar,ad | už va'reny | o'ced,at, s,a | voz,'meme du'sitko | podu'sime | poso'lime | nakla'deme na 'misku ve'liku a nal,í'jeme to'dyj ka'pusty a tag 'ime | 'jednu 'lošku ka'pusty | 'druhu ban'durok || a tak s,a hos'time 'místo 'mn,asa | da'koli tag-ez,me 'ili || z ban'durog va'rime i po'livku || 'gul,aš || ked jez 'mn,aso | ta z 'mn,asom | a jag n,ít | ta zapra'žyme tak || s ko'kusom z,me zapra'žyli 'abo z o'l,íjom | 'mali z,me z 'bukvi 'ol,íj bukov'janyj | bo na'tovkli z,me tyh 'jader a 'byli 'taky 'stroji a namo'loli o'l,íju a z,me 'sobí pomas'tili ka'pustu | z 'varom z,me s,a na'íli ...

... šo z,me va'rili? no tak | ta po'livku tak | zaz, me naškr,a'bali ban'durok | narí'zali na 'kocky 'menšy | že by ne 'bylo barz ve'like | 'vylili do 'horca | na'l,ali 'vody | 'dali pap'rigy | 'popr,u | pet'rušky | zele'nina 'jaka patrila do 'toho | ked 'byla a ked ne 'byla taj 'z,íli aj to tak || a lem 'samyj 'poper, aj pap'riga || a ke 'take | ne 'bylo o'masty | ta 'bylo bez o'masty | no ...popotlo'jila s,a 'muka | popra'žyla | ked

ne 'bylo o'masty | taj s,a vosy'pala do 'toho | 'dobre 'bylo || 'inšag ne 'bylo || 'leveš || po 'našomu s,a zo'vala ne 'polivka lem 'leveš (1) || bandur'kovyj 'leveš ... pe'rohy z,me va'rili || 'dali z,me kus 'syra zoz 'd,išky naklaže'noho a pe'rohiv napravili | na'pekli | namas'tili s ko'kusom z o'l,ijom a 'dobr,i 'bylo ...

... pri'nesla 'muku do ko'ryta | namo'lola h 'mlin,c,i 'muku | pše'nišnu š,i 'perše | 'abo i tatar,čanu | kus tatar,čanoj | kus pše'ničnoj 'muky | namo'loli z,me 'čile do friš'tika namo'loli de 'bylo 'vece 'l,udi ... no taj z,me mo'loli dví ne'visty do friš'tika 'pil,a 'mlinca || a 'svakra 'frištig va'rili || a jag už me zmo'loli 'totu 'muku | pri'nesli z,me do 'xyžy zos 'sini | po's,ali z,me na ko'ryto | zamí'sila ne'vísta | kot'ra 'byla 'starša | to'tu ... pe'rohy || pokombino'vala 'muku jen'nu z 'druhov | že by 'l,ípše 'išli do'lov 'horlom | že by 'slyšy 'byli || ta tatar,čanu i pše'ničnu a po'tomu 'z,ala | zamí'sila 'kísto (2) | roska'čala | porí'zala na ha'lušky | tag 'abo s ka'pustov 'kvasnov 'byli z va'renov | 'abo 'byli zos 'syrom aj z bandur'kami || na'poly ban'durog | na'poly 'syra | va'renyh ban'durok a s,a nami'salo a s,a po'pekli 'toty pe'rohy | xto 'xot,iv pe'čeny | a xto va'reny | s,a pomas'tilo a'bo zoz 'maslom 'abo z o'l,ijom | ket píst byl ta z o'l,ijom || a ked 'nebyl píst | ta z 'maslom || a s,a pos'tilo | 'ilo s,a za 'sím 'tyžní 'niž, u ve'likim | 'teper rís,t,an,ím 'pos,t,i ... a lem xy'baj 'd,íti ked mo'loka a my pos'tili | lem || až na 'rístvo jak s,a 'isuz na'rodil | 'tody u z,me na 'rístvo 'sobí 'xl,iba pomas'tili z 'maslom aj mo'loka 'svakra poperevar,u'vala | bo už 'nebyl 'píst || a tag me pos'tili za 'toty dny ...

... mlinec tag vy'padat || 'byli 'lapky dere'jany zro'beny 'š,t,ir,i | a po'tomu pot 'spít || try'malo de'revo | že by s,a neros'palo a na tyh 'lapkax byv polo'ženyj 'takyj 'kamín, oc'podu | hej | 'kamín, oc'podu (3) zrob'lenyj 'takyj | vyto'čenyj dook'ruhla | a u t,ím ka'meni de'revo | bo to š,i de'revo take 'bylo || doo'kolo 'take jag doo'kola zrob'lene || a pak ... ko'loda s,a zo'vala a pak 'toto tot 'kamín, byv propaso'vanj | zrob'lenyj tak špeci'jalno | že by 'tota 'muka ta'madi 'hodna 'iti 'dolov a 'druhyj 'zver,xa byl polo'ženyj zas, 'kamí,n, poko'vanj 'fajn,i na'ostro a u 'nnuka 'bylo vere'teno u t,ím | 'take s,a 'zvalo že to vere'teno | a 'toty ka'men,i pozd,i'vany 'byli na vere'teno | a'tak tod oc'podu a tod 'zver,xa | zaz, u 'n,ím 'byla 'taka 'd,íra zrob'lena | a taka por'pl,ica 'taka h 'mlin,c,i | 'taka 'byla x ka'meni 'd,íra | tak s,a kli'kala | a u t,ím 'byla 'taka por'pl,ica zrob'lena derev'jana | že by s,a 'z,d,ilo na 'toto vere'teno | že by s,a 'kamin, ober'tav || a š,i 'byla mli'čivka tag zaprav'lena | pri'bita na po'valu 'abo de | mli'čivka s,a zo'vala ... 'taka

'jedna pa'l,ica zako'vana a 'zver,xa u t,ím ka'meni | 'zver,xa 'byli 'taky 'd,írky a s,a 'xpala 'tota mli'čivka a s,a ober'talo a 'išla 'muka | pa'dala 'muka | 'tag-ez,me mo'loli ... tam z 'mlinca 'muka 'padat ...

... 'zerno s,a me'talo a 'jenna na 'jen,n,ím 'boc,i | 'druha na 'druhím | a š,i 'byla 'taka zro'bena 'druha 'jama | tag na 'boc,i u 'toho 'mlinca | ata'ka | a tu s,a nasy'palo 'zerno | 'dutka s,a zo'vala | 'dutka || a do toj 'dutky s,a pše'nica nasy'pala 'abo xoz, 'jake 'zerno || a 'jedna me'tala a 'druha už lem tag z, n,ov mo'lola a 'tota 'kotra sto'jala pil,a 'dutky to mu's,ila furd me'tati | že by 'mala 'rívno || ked 'vel,o natre'pala - 'išlo 'hrubo | ked 'menše natre'pala | 'išlo 'hlatše a mu's,ila 'pozír da'vati | že aj že by jij 'pal,c,i nevxo'pilo ... ked zadre'mala | že ne 'byla vy'spata | taj 'pal,c,i xo'pilo ...

... aj za'miška s,a va'rila zos 'toho 'mlinca | pše'nična | tende'rična | ket 'xot,iv | že by 'byla 'hrupša jag na 'šrot | tak 'pid,n,av s,a 'kamín, | tam 'byli 'taky 'kliny polo'ženy | a ket ... 'mílše | ta 'pustil s,a do'lovka | tre'balo 'mícno t,a'hati || zape'rati s,a | 't,iko mav 'sily | že by ho 'pot,ax | ket 'xot,iv | že by 'dobra 'muka 'išla || až na 'čolo 'rosa 'vyšla a z,me s,a zape'rati 'kolo 'mlinca furt ... tag 'bylo | a z,me 'vyšli a z,me toty pe'rohy popra'vili | porixto'vali | ne'visty | posi'dali 'xlopi 'des,ad 'l,uda gu 'stolu 'zakl,a s,a mi 'ušol 'pirix | ta už po'rož,n,a 'miska 'byla || ta to 'tag 'bylo ...

... ka'pustu tak sa'dili || pohno'jili 'dobr,i 'zeml,u | že by 'byla nahno'jena aš 'čorna ket 'xoče | že by z,me 'mali 'dobru ka'pustu || 'ale lem 'taku 'zeml,u | že by 'byla 'dobra na kapus,t,anku | na xoz, 'jaku nid ... jak š,i 's,n,ihova 'voda 'byla lem š,i 's,n,ih líz 'dolov | po'víli 'xlopi | že 'treba 'píti vypa'liti 'dagde na 'pole na ro'sadu ... no taj pozbe'rali zme s,a i my pí'deme | ne'visty | po'moči | bo že by z,me vi'd,ili jak šo s,a 'robit || no i z,me ha'luz,a su'xoho nat,a'hali na hro'madu jed'nu ve'liku | a zapa'lili | že by zho'rilo až na 'popíl || 'mícno | že by s,a 'tota 'zeml,a vypa'lila || ta 'jak s,a 'tota 'zeml,a 'mícno perepa'lila pereko'pali zme ju 'dobrî z moty'kami | 'mícno | z moty'kami | že by učinko'valo na 'totu ro'sadu | bo tag u zaho'rotkox š,i da'koli s,a ne sa'dilo jag ate'per, s,a sadid ro'sada | lem tag na 'pole z,me vyprav'l,ali tag gu past'visku || a zaho'rotku z,me obhoro'dili doo'kola ha'luz,om | že by tam ne 'vošla 'ani ko'rova 'ani 'kozy | 'taku vy'soku | hlu'boku | a jag z,me toto vypa'lili | 'zeml,u vyko'pali | pereko'pali 'dobr,i i po tri raz i po šti'ryras a š,i z,me z 'domu vy'nesli po'pel,u 'povnyj míh a po's,ali | že by 'bylo 'dobre ... 'z,ali z,me ro'sadu | 'mali z,me 'kupču ro'sadu i 'svoju s ko'čana | xto 'sobí vypes'tovav ...

... posa'div s,a 'kočan h 'jari 'skoro 'iš,i lem 's,n,ih zy'šov ... 'takyj kapus'tovyj | šo ne'byv preriz'zanyj | 'ale š,i z ho'lovky || a tot 'kočan jag uz za'čalo 'šytko 'cviti rozvi'vati i tot 'kočan 'pustiv 'horí ko'nar,i a byv na n,im kvít a 'pot,ím kvíd 'opav a 'bylo na'sin,a || a tak po'stupn,e z,me 'mali na'sin,a koča'nove || a jag uš 'toto 'bylo 'zdríle 'toto s,a pozbe'ralo odlo'žylo a s,a sxo'valo na dru'hyras || ta tag 'isto i zoz 'runkl,i na'sin,a ...

... vyrixto'vali | po's,ali | popra'vili | za'kryli 'tag as vo'soko (4) | lem že by | zakl,a | že by 'dašto tam ne sko'čilo | že by ne po'žerlo ... no a 'potím jag uz,me vi'd,íli | že uš posxo'ž,ala 'vlasne 'krasn,i | ta z,me 'toto ot'kryli a už 'bylo | 'roslo || jag vy'rosla 'tota ro'sada | vypesto'vali z,me tot fa'latog zaz na 'kapustu ... pohno'jili 'dobr,i | poo'rali do hlu'boka | pod,ilko'vali z moty'kami a ta z moty'kami zme 'tajag i ban'durky || 'ale 'rítše | že by 'jedna ho'lovka o 'druhoj | ked 'budud 'dobry ho'lovky | že by ne dotu'l,ala 'jedna 'druhoj | 'že by s,a roz'rosli 'toty ho'lovky || a jak s,a 'toty ho'lovky rozras'tali | z,me vi'd,íli | že 'rosnut | poko'pali z,me ji 'krasn,i ... 'rosla ket, 'sobí 'zeml,u zl,u'bila 'ale ket 'sobí 'zeml,u nezl,u'bila | ne 'bylo z n,oj 'nič || a ked 'rosla | ta z,me jij pesto'vali a vy'rosla || tag zme jij poko'pali || jag zme jij poko'pali || o dva 'tyž,n,i o'hreblí | osy'pali | 'r,atky poro'bili a tag 'rosla do o'seni || a vy'rosla ... že u s,a 'vjažud ho'lovky || hej ... ked 'bylo holov'čata 'dobry s,a zavjazo'vali | ta z,me poví'dali | že - „oj ta 'bude ro'sada | zl,u'bila 'sobí 'zeml,u | bo 'bude | bo s,a 'tverdo zavja'zujut...“ ...

... a h o'seni 'byla 'dovho | už mav 's,n,ix pa'dati | jag uš prixo'ž,ali mo'rozy | mu'sili z,me horo'diti 'mícno | že by jij 'kozy ne zo'žerli 'abo 'dašto ta s,a obhoro'dila zaho'rotka | ci na 'poli | ci de a tak s,a pesto'vala || a tak jag uš 'trebalo zbe'rati 'domí vo'ziti | ta zme 'pišli posmo'triti | ci 'už je 'zdrila | ci už 'može || jag už mo'rozy pri'pali a z,me pri'vezli 'domív na 'vozoh z,me jij zvo'zili do zaho'rotky | 'lis,t,a 'brytke obru'bali ko'rovam a 'toto odlo'žyli do zaho'rotky | za čas | a 'zakl,a z,me 'sobí pri'ryxtu'vali 'bočku na ka'pustu ... a 'taky tri to'ty do 'bočky || den,'cata | hej || 'takyx 'troje den,'cad 'bylo a 'jedno x sere'din,i 'dovše a 'toto po 'krajoh 'us,ke | že by s,a spaso'vali do 'bočky a z,me ji počis'tili a 'toto vy'myli a tak sí'čeme ka'pustu | pri'nesli z,me 'hobel, 'sobí | ked ne 'mali z,me svíj | ta z,me 'sob,i pozy'čili || ka'pustu z,me 'krasn,i počis'tili | že by tam sli'maky 'ne 'byli || na 'hobel, z,me prija'zali 'krasnu 'bílu 'plaxtu 'čistu a do 'plaxy ka'pusta pa'dala a 'síču ... a tam 'takyj 'tovčok | što ka'pustu 'tovču |

'nelem z no'hami 'brožu || a na'kladam do 'bočky | 'davam tam šeli'jake | 'poper, | ci'bul,u | na'kladač | 'soli | 'listky taky do ka'pusty s,a 'zovut bop'kovy 'listky || a tag 'robl,u | že by 'mala i xud, (5) | že by 'dobryj byl var na ma'čanku na 'zimu || aj tag | 'juxa 'že by 'dobra 'byla aj ka'pusta | že by ne zo'hnila || a tag na'klala 'povnu 'bočku | za'kryla s 'tyma den,'c,aty | 'dala 'ka'men,i 'dva || a tak ka'pusta 'vykysla | 'vykysla 'dobr,i || bom'bul,i me'tali | 'bila 'pína | 'toto 'šytko vyčer,'pala 'brytke || jag už 'vykyslo raz | dru'hyras | 'toto vyčer'pati 'šytko von 'dati vy'piti ko'rovam 'abo vy'l,ati || a tag 'nazat 'čistoj 'vody na'l,ati a tak 'triras a pag už 'bude 'dobra ...

... jag z,me va'rili | pozni'mali z,me ka'min,a | pozni'mali z,me den,'c,ata || var vyčer,'pali | 'perše vyčer'pali var a den,'c,ata pozni'mali | vy'myli a tag že by 'toto ne 'išlo | što 'bylo na 'ver,x,a do ka'pusty | pozni'mali z,me 'dolovka | na'brali 'kapusty 'rívno | že by 'ne 'byla na 'jenním 'bocí 'jama | že by ka'min,a s,a neperevažu'vali | lem 'rívno | 'klali do 'horca a 'varit s,a || ked 'byla 'mícno 'kvasna jag za'lízo tod var | ta z,me sci'dili po 'triraz me pere'myli | ket 'xlopi 'kvasne ne 'xot,at ... /

Розповідала стара жінка; див. також № 1, 2. Записано 1964 р.

(1) Нечітка вимова z,me. - (2) 't,isto. - (3) ot'spodu. - (4) У розповіді чергується vo'-soko | vy'soko. - (5) Слов. „смак“.

* * *

4 / ... ja 'šov do 'byrna ' 'sili z,me v la'birc,i na 'rixlik do 'kupe | f 'kupe naz 'bylo da 'sim daz 'visem | 'prišli z,me do ki'saku | x ki'saku z,me s,a peresi'dali || 'išli z,me do 'samyx po'slid,n,ih va'gon,iv | tam va'gony odva'dili | pripo'jili naz gu dru'homu rix'liku a z,me 'išli pot tu'nely | po šeli'jakyx tyx || z,me pri'šli do brati'slavy | h brati'slavi z,me če'kali ho'dinu ' a z,me s,a pere'sili na 'rixlik | što 'išov do 'byrna | pri'šli z,me do 'byrna o de'jat,ij ho'din,i | 'pot,im z 'byrna z,me 'išli na avto'busi ... pere'spali z,me || 'rano z,me 'išli do 'byrna do zoolo'gickoj zaho'rody || pri'šli z,me do zoolo'gickoj zaho'rody | 'vid,i-lem tam hadiv | kroko'diliv | čere'paxy | 'šytko | 'ryby | 'žaby | a z,me 'išli 'dale | 'byli tam o'picy | 'zebry | šo tam 'bylo ta 'šytko šom 'vid,il || med'ved,i | bí'loho med'ved,a | tu'len,i | tuč'n,aky | 'pavy | kroko'd,ily || mo'toriv 'vel,o | šeli'jaky mo'tory | 'vlak | 'byrno jem

'vid,ił ... pri'šli z,me 'domív | tam 'dvome 'byli pret,e'kare | što xo'dili
na mo'torkax | na 'tret,i den, 'byli pre't,eky na mo'torkoh jem po'zeral
ta n,i? || do'br,i | vy'born,i ... 'šytko... /

Розповідав хлопець, народжений 1959 р.; див. також № 6, 7. Записано 1967 р.

5 / ... 'byli z,me raz na 'poli | na'klali z,me 'ohn,a taj sili z,me ku
'ohn,u | taj 'hrali z,me 'karty || a 'kozy 'pišli het | taj 'pišli z,me
hle'dati 'kozy | 'ideme tag 'lisom | poze'rame | 'slidy || my du'mali |
že to 'kozy a to 'byli 'diky || 'vyšli z,me na 'taku huš,ča'vinu ta 'jeden
xlop'čisko 'hvarid že: „ja 'pidu tu na 'berex posmo'trit,i ci jix tam
'dolov 'neje“ || vin 'pišol a s toj huš,ča'viny 'vybih 'dikyj | taj vin za'čal
kri'čati | že by z,me ho ji'mali | že ho za'bjeme || 'ale my s,a bo'jali
ta z,me za'čali xt,i'kati hed a vin | 'byli tam 'menšy | za'čali pla'kat,i a
vin s,a 'začav s,mi'jati | že tre'balo ho xo'pit,i a by z,me ho 'pekli ||
po't,im-ez,me 'pišli gu 'druhym | z,me povi'dali | 'pišli z,me 'šytky
'naraz i 'našli 'kozy be šyt'koho .../

Розповідала дівчинка, народжена 1960 р. Записано 1967 р.

* * *

6 /... pri'šli pre'zident hame'rickyj aj naž do 'rus,ka na naš,čevu || aj
'idut po 'rus,ku a 'cigan 'sobi 'dumav | že mu 'dadut pi'n,az,i | taj
'pišov do 'šancu 'žerti 'sino || 'žre | 'žre a 'ide hame'rickyj pre'ziden ta
'hvarit : „'cigan | ta što tu 'robiš?“ – „taj n,e'maju što ku'šat, | n,e'maju
za što ku'pit, | 'mušu 'seno ku'šat,“ | taj n,i'meckyj (1) pre'ziden mu
dal pi'n,az,i | že by 'sobi 'pišol ku'piti | že u socia'lizmi 'take ne'smije
'byti || prišol zaz, naš pre'ziden | zaz, mu dal pi'n,az,i || a 'ide 'rus,kyj
pre'ziden taj 'hvarit: „'cigan | što ty tu'da d,e'laješ?“ – „ne,maju što
ku'šat, | n,e'maju za što ku'pit, | 'mušu 'seno ku'šat,“ || a 'rus,kyj
pre'zi'den mu 'havríd že: „'cigan | ty 'hlupyj 'teper, 'it, 'pasti | bo š,i
trava ze'lenu a 'sino 'oxab na 'zimu .../

Розповідав хлопець, народжений 1959 р.; див. також № 4, 7. Записано 1967

(1) Має бути hame'rickyj.

* * *

7

/ ma'kovec | ma'kovec | o'kruhle se'lečko |
keby ne ka'mín,a | 'bylo by mís'tečko ||
u ma'kivci 'xyžy na 'bílo bí'lenu |
'sí,d,ad u nih 'baby | 'sí,d,at premi'lenu .../
/ mav ja 'št,ir,i 'kon,i | 'dobr,i mi t,a'hali |
'prišli drustev'nic,i | ej | ta mi ih za'brali ||
kec te (1) 'z,ali 'kon,i | 'vos,te i ko'rovy |
a ja 'zbal,u 'kufer | ej | 'pídu do o'stravy ||
'pídu do o'stravy | ces (2) kar'lovy 'vary |
a vy drustev'nici | ej | osta'vajte 'zdravy ||
osta'vajte 'zdravy | 'dobr,i s,a tu 'majte |
lem vy 'mojíj 'žen,i | ej | zahu'menku 'dajte ||
ked, ne 'date 'cílu | xoz, lem piv hek'tara ||
bo ja s toj o'stravy | ej | ne 'poš,l,u graj'car,a ||
ne 'poš,l,u graj'car,a | 'ani hale'rika |
bo to'ta o'strava | ej | 'neje ame'rika .../

Співав хлопець, народжений 1959 р.; див. також № 4, 6. Записано 1967 р.

(1) ked ste. (2) Слов. „через“.

Міроля

1 / ... tag 'oni 'znajud jak to ... ta to uš ... no ta z na'čala jim mal poví'dati | 'jag-em naru'koval || a to 'tis,až, 'dejat,sto štir'nastoho 'roku | ked naru'koval do pr,ašova || x pre'šovi (1) 'tam-em 'pobyl tri mī's,ac,í | to 'bylo jag 'vycvik | po 'tr,ox mī's,ac,ox tam zro'bili jak s,a 'povís, marš patali'jon i zme 'išli na front || 'samo 'perše z,me 'išli tam na ži'linu na 'osvínš,im 'mošl,ovic,i | do kra'kova || do kra'kova me 'prišli | x kra'koví nas vyla'dili iz 'vlakú von a tam nas nasa'dili do 'boja ...

... h 'noči tak da (2) o dva'nast,ij ho'din,í 'byla 'cma | 'jeden ve'litel, z nami 'išol | byl po'ručik | sa 'povís | 'lajtnand byl | tag 'víl naz daz 'dví ho'diny || 'vede i 'vede i furt nič || a ras tu nas 'privíl gu 'samym za'kopam 'rus,kym | ja 'znam | že jak to 'oni tam ne strí'l,ali na 'nas | a to 'cma 'byla || 'privíl nas gu za'kopam a 'oni 'povyskaku'vali | na 'nas kri'čali že „hu'ra“ - a my 'todi da'vaj no 'nazad a o'ni | 'oni po'tomu za 'nami | lem že my 'bihli | bo my 'xtekli het s,a porozbí'hali a ten ve'litel, | što z 'nami 'išol | to byl 'dakj 'n,ímeč ra'kušán | ta mal piš'tolik so'bí | 'vyt,ax a 'začal tam 'sobí po 'rusox strí'l,ati || no | 'ale 'toho 'takoj tam na 'mís,t,í do'bili a my poxt,í'kali ... i po'míž,i 'mertvyh z,me le'žali tag do 'rana || po'tomu jak tam pere'byli do 'rana | kyz, ve'litel, 'prišol | nas po'zberal i tak po'tomu z,me zas, 'byli uz zorganizov'any | 'ale už do 'boja z,me ne 'išli bo z,me 'byli 'slaby ...

... po'tomu ota'male nas ot kra'kova peremís'tili tu do 'karpát ... to z,me mu'sili 'iti 'nazad aš na 'viden, | ne | na ži'linu | na brati'slavu | tam až na 'viden, | na buda'pešt | na buda'pešt | z buda'peštu 'potim 'nazad začali 'jti 'prez de'brecin | z debre'cina 'nazad 'hor,í || na niri'ghaz [Nyíregyháza] | z niri'ghazu do to'kaja | s to'kaja z,me

po'tomu 'vyšli až do 'užhorodu || v užho'rod,í z,me 'byli zaz, vyla'ž,eny | da'vaj do 'karpát || v kar'patoh z,me po'tomu tam 'byli | š,i byl 'marec š,i z 'mar,c,u tam na 'jed,n,ij 'hor,í z,me 'byli sa nazy'vala 'žebrak ta me 'byli zako'pany zas, | no tam z,me po tyh 'l,ísoh bojo'vali ...

... po'tum tam jak z,me zro'bili šturm | tag 'rano 'skoro daz, o 'šes,t,ij ho'din,í naz dopol'nili 'jeden batali'jon | 'bylo naz 'dejat, 'sto a z,me tam nastu'pali a z,me poxtí'kali zaz | bo z,me 'niž, ne zro'bili ... no a 'vni uš po'tomu 'znali | že naz uš 'malo 'jest tak po o'bíd,í tak da o 'tri ho'diny 'oni zro'bili na nas jag 'oni poví'davud „hura“ - i tag n,a tam po'tomu za'jali pri tij ja'blon,c,i | ta tam 'dnes,kaj ne 'tota jab'lonka | što je tu | jak 'snina | 'ale tam 'druha jab'linka tam des, aš uš 'teper, do ukra'jiny 'može 'toto spa'duje ...

... ta'mal, po'tomu nas 'z,ali | z,me 'prišli do sta'roho sam'bora | ne do no'voho sam'bora po'tom do sta'roho sam'bora | bo z,me 'išli 'píše za štir'naced 'dn,iv na 'rus,ku hra'nicu | hej | po'tom do ví'l,vova a z ví'l,vova š,i z,me 'išli do 'brod,ív | 'neznam | či daz 'dva dni 'píše || u 'brodah naz 'vyladili | tag do va'gon,ív už 'rus,kyx naz, 'z,ali do ki'jova | tam nam 'dali 'jísti x ki'joví | 'potím s ki'jova naz, 'z,ali na xar,'kov | s xar,'kova až do 'penzy | tam 'sibir, | tam z,me po'byli das 'dva 'tyž,n,í | tam š,i h 'maju 's,n,ix 'kružyv || 'potím naz ver'nuli 'nazad do xar,'kova ... tam pomíš,'čiky 'prišli i tag naz rozbe'rali 'po tyx ma'jetkoh | bo to š,i bylo 'tohdy jix su'kromne ...

... i 'tam-em byl po'tomu x pjatna'cat,ím 'roku-m byl za'jatyj | 'tam-em byl po'tomu x pjat'nast,ím | šis'nastyj | sedem'nastyj | vosem'nast,ím 'roku-jem 'prišol ota'male tu 'nazat do ra'kus,ko - u'hor,s,ka ...

... to z,me z vo'lami ro'bili | ja po'tomu x sa'xarn,ím za'vod,í 'robil || x sa'xarn,ím za'vod,í-m 'robil das 'dva 'roky || to'to vap'no 'hasil tam a 'toto vap'no po'tomu sa rospu'š,alo h 'vod,í a 'išlo | što vyra'bl,ali s suk'r,ovky | 'suker, | ten 'krištal || 'tam-em 'robil x 't,ím za'vod,í das 'dva 'roky x 'tím za'vod,í-m 'robil || pla'tili nam | 'ale ked nam len pla'tili | jak to s,a pla'tilo vo'jens,kj ten 'žot (3) | ta to lem pla'tili ja'kos,ka tak 'štir,i 'ruble na 'mís,ac ...

... no a 'toto 'už da'vali 'košt | 'jísti 'dávali | to ne'možu po'vísti | že by z,me ho'lodny 'tody š,i tam 'byli | xabaj aš po'tomu | h os,em'nast,ím 'roku uš prixo'dila 'kriza ... hej ta revol,u'cija | revol,u'cija sa začala símnas'toho | símnacat,ím 'roku | símnas'toho febro'vara ... po'tom uš 'tot | bolšo'viky š,i tag ne 'byli zorganizov'any 'silno || a začali 'iti 'n,emc,i tu ot ki'jova || 'prišli tam 'n,emc,i ...

... my s,a hla'sili to'ho aj me 'byli daz 'dva dni | 'ale ked nas tyh ru'sinoh | jag 'oni poví'dali ukra'jincox 'jakoz, ne xo't,íli 'z,ati do ar'mady | ja znal | že 'čom? ne do n,í'mec,kojî | do 'toj ... do čer'venoj ar'mady | ja znam | že 'čom ... slo'vakoh 'brali a naz ru'sinoh ne xo't,íli 'brati || tag ja 'neznam | že 'čom to | 'pol,í,a 'čoho 'oni so'bî 'brali | že slo'vakív 'brali a naz ne xo't,íli 'vz,ati || no 'taj 'što pak x s,ímna'cat,ím 'roku | jag uš bolšo'viky otstu'pili | pri'šli tam 'n,ímc,i ... to sa 'todi 'zvalo 'kur,s,ka gu'bir,n,a | neda'leko 'kur,s,ka ...

... jak 'prišli ja tam byv u jed'noho direkt'ora 'toho 'zavod'noho direkt'ora jem h 'n,oho byv tam jak | to'to jem 'čistiv 'laxy | samo'var 'čistil a ke 'što tam 'treba 'bylo 'daky 'dryva 'don,íz do 'kuxn,î | pag 'už h direkt'ora jem 'robil | 'ale 'prišol tam n,í'meckyj 'dakyj ka'pitan jag uš bolšo'vikoh odo'hnali | 'prišol tam na 'kvartil, n,í'mec,kyj ka'pitan || a vín n,a dal zaklí'kati tam gu 'sobí ten 'toho direkt'ora do kvar'til,u taj po'vídat | bo vín znau us po 'rus,ky aj po slo'ven,s,ky znal tot ka'pitan : „ty“ - po'vídat - „do'staneš 'transport a 'ideš“ - po'vídat - „do 'avstriji“ - jak to vni 'zvali do ra'kus,ka-u'hor,s,ka - „ideš tam“ - po'vídat || i vypolnil mi to'to 'dakyj 'listok | že by-m mal 'vol,nu 'jízdu a 'že by-m 'išov || no 'ale ja š,i 'doraz ne 'išov ... a di'rektor 'doma byl | ne 'išol do revol,u'ciji s tyma s bolšovi'kami š, čer'venov ar'madov || a vín mi 'xot,íl 'dobr,î | po'vídat: „fe'dore“ - po'vídat - „ne xo'di ty“ - po'vídat - „se'čaz (4) do av'striji | bo 'tebe i'š,i po'ženud, na tali'jans,kyj 'front“ - no to vín 'takyj mi 'pravdu po'vídal || no 'ja 'joho barz ne 'sluxal || „ta“ - re'ku - „može ne po'ženud, | 'zato | že z,me za'jat,í“ - taj 'pišol ja ...

... taj 'prišli zme tu 'tiž do užho'roda | z užho'roda nas perešyku'vali do pre'šova taj 'dva mís,ac,î dovo'lenu 'dali 'domív a ji 'hrošy ja'kíz, 'dali ko'runy | že by 'mal š, 'čoho 'doma 'žyti | bo 'todi tu 'byla 'fronta | tu 'bylo zni'š,čeno || taj 'pobyl 'dva mís,ac,î na dovo'len,î taj da'vaj tu-m naru'kovav do pre'šova 'nazat || pre'šov n,a 'zaslal po'tom do 'košic || ko'šic,î n,a za'slali do ... jak to sa 'nes,ka 'zove mol'dava | do mol'davy || tam 'pobyl 'štos,kaj | 'mís,ac,î 't,íko | tam naz o'blekli i da'vaj na tali'jan,s,kyj 'front || ja re'ku | 'pravdu mi tot direkt'orív syn po'vídal | že by ja ne 'xodil - „no“ - po'vídat - „ty š,i 'pídež na tali'jan,s,kyj 'front“ || no i tag 'bylo ...

... 'pišol na tali'jan,s,kyj 'front tam 'štos,kaj 'neznam c,i to x sek'tembru | sek'tembru to 'bylo | 'prišli z,me tam | nas tam do'vezli - 'oj'je! - spi'vavči ... zme 'jišli | 'iš,i 'tody da'vali ji pa'l,in,ky | ji 'vina da'vali || no | po'byli z,me tam do 'dvaced 'vos,moho ok'tovbra ||

'dvaced 'vos,moho ok'tovbra uš ... 'naraz vyholo'sili 'konež 'vojny || 'tody ket sa uš čes,koslo'ven,s,ko o'torhlo od ma'd,arox ...

... tam pri'vezli - 'nazad 'n,ít - xto uš? 'ani sprova'ž,ati | ta da'vaj 'piše | taj 'piše | za štir'nacad 'nni 'piše || až do 'salcburku | 'salcburk to je tu hnet pri 'tom | pri 'vid,n,u | h ra'kus,ku | to je 'šumne mís'tečko | 'take jak | 'bude jag 'našy ko'šic,i || no ta tam pri'šli 'piše || no a ota'male 'de 'xto jak s,a 'xopil na 'vlak (5) || c,i zo'spodu na 'toty 'spruhy tam 'naklal 'dakyh 'dočok | tam s,a 'vís píd 'vlakom | de na gara'dičox s,a 'trimal lem ... 'dnuka 'bylo 'polno | 'kotry 'hor,î povy'xodili na 'dax || lem že na 'daš,î 'vel,o pozry'valo | x 'tomto | x tu'nelox ...

... ta tak | 'prišli z,me tu 'domív | tu spa'lene 'treba 'bylo 'xyžy 'daky ro'biti | no ta tu ro'bili 'toty 'iš,i ta ... ta ak'cija ja'kas,ka ma'd,ar,s,ka || 'totu derev'janu tu z 'bukív | navo'zili 'bukív taj to'to 'jakos, poro'bili no taj 'što aj š,i pak 'treba 'bylo jag už 'bylo ho'tove 'toto poro'blene ja'koz, namas'tili tak š,i 'hlíny a š,i 'treba 'bylo po šti'risto 'korun zapla'titi ... /

Розповідав чоловік, народжений 1893 р; див. також № 2, 3. Записано 1965 р.

(1) У розповіді чергується форма 'pr,ašov | 'pr,ešov. - (2) себто daz. - (3) Слов.- „платню“. - (4) Рос. - „тепер“. - (5) Слов. - „поїзд“.

2 /... ja ne 'išol do ame'riky | do ame'riky už ne vyda'vali 'pasy | 'ale do ka'nady || do ka'nady š,i da'vali || no | ta 'što | ta 'iti do ka'nady bo 'byla 'bída | byl 'brat | 't,íko 'd,íti 'troje c,i 't,íko o'xabiv ... no taj 'dostal pas | taj 'išol do ka'nady | no | po'žyčil | 'svoji 'hrošy ne 'bylo || po'žyčil 's,ím 'tis,ač 'korun od 'jennoj 'ženy - pišol do ka'nady || i 'što | do ka'nady 'prišol | tam 'zas, | 'zaz, 'bída | ro'boty n,ít | 'tody || hej || bo to 'bylo ... tag začí'nalo 'dvacet 'šes,t,ím dvacet 's,emím 'roku || ro'boty n,ít ... jez, ro'bota lem x far'mera ... ne 'plat,ad na 'den, lem jed'noho do'l,ar,a || no | ta ja tam 'pišol do ro'boty ... ta tam po'robiv-em den, | taj ne 'xoču n,í'čoho | 'an,i 'toho do'l,ara | 'an,i n,í'čoho || taj 'xt,íg 'nazad do 'místa || no | te'per rozdumu'vati | 'koho 'čorta | tu ro'botu ne'hoden do'stati (1) | 'što te'per, 'budeme ro'biti | naz 'vece 'bylo tu z 'našoho va'lalu || 'des,ad, naz 'bylo || ta 'treba sa zbližu'vati 'dajak gu ame'ric,kym hra'nicam | to my 'byli až na k,ím 'kín,c,î || z 'vanku'veru [vancouver] 'treba 'bylo pla'titi sto do'l,ar,ív

'tiket || no jak tu 'sto do'l,ar,iv | ket tu 'človek 'sto do'l,ar,iv 'nemal | š,i ne za'robil | no taj da'vaj na 'takyj 'vlak | što perevo'žajud do'bytok (2) || taj s,a 'privíz až do montri'jalu [Montreal] ... no ta 'teper, rozdumu'jeme | 'koho 'frasa ro'biti bu'deme 'dajag do ame'riky 'keby s,a miš d,i'stati | 'može tam by 'bylo 'l,ipše ...

... no taj hle'dati (3) a'genta | že by nas pe'reviz do ame'riky naz 'des,ad, 'bylo || no | a'genta z,me 'našli | 'xoče po 'sto pja'des,at ta'l,ar,i (4) i naz od'veze tam | de my bu'deme xo't,iti do ja'koho 'mista || 'vín od'veze 'ale: 'sto pja'des,at ta'l,ari | no | ne'dalo s,a 'iti | bo straž | 'straž 'byla 'husto na pohra'ničú 'miž,i ame'rikov a ka'nadov ... no taj 'našli my a'genta po'tomu | sto pja'des,at ta'l,ari || 'vín od'veze naz až de xo'čeme 'iti de 'kotryj 'mame ad'resu | ta'jakyh 'znamyh h ame'ric,i ...

... 'mene aj z 'jednym tu s kožu'xovec ta naz 'zavíz až do pic'burku [Pittsburgh] bo 'vín tam mal 'sestry dví ta po'vidat | 'može nam po'žyčat ta vo'plat,ad za nas to'ty 'hrošy || jo 'proto naz víz až do pic'burku | ta z,me 'išli 'jednu n,ič na luk'sus,i | 'jennu nič aj 'jeden den, || to z,me 'jšli ta'madi s ka'nady jak s,a 'povís, s to'ho ... z 'bofalo [Buffalo] | po'tomu 'kadys, ta'madi kolo nev'jorku [New York] | 'des,ka tam z,me odbo'čili a nas pri'viz až do pic'burku || no do pic'burku pri'deme | tam s kožu'xovec mal 'jeden ro'dinu || no to prij 'xoče 'hrošy | po sto pja'des,at ta'l,ary - „no ta 'banka za'perta“ - 'takto po'vidat - „ja mam 'hrošy“ - po'vidat - „ja 'zaras za'plaču 'ale 'banka za'perta ne'xoče vy'dati | bo uš 'štir,i ho'diny poo'bíd,i“ - no i 'jakoz, na 'š,čas,t,a na'prosíl 't,iško | že 'vyt,ax 'tamtod 'hrošy | za 'mene za'platil sto pja'des,at ta'l,ari aj za tam'toho 'svoho 'švogra | s kožu'xovež, 'd,ivku 'vz,al ... ja ket 'prišol do ame'riky | ta ja mal na 'našy 'hrošy dva'nace'tis,ač 'korun 'dluhu s ka'nady | s ka'nady ne za'hnal by-m nič | do ka'nady-m z,al 's,išm'tis,ač tam 'druhyx 'sto pjadis,at ta'l,ary a to po 'triset 'korun | to zas, 'takoj 'š,iš, 'tis,až, zro'bilo ... to dva'nace'tis,až,-em mal 'šistryx 'korun na 'našy 'hrošy 'jag-em 'prišol do ame'riky...

.. no tak po'tomu ja'kos,ka tak ... dez, ro'botu ja'kuz,-em 'dostal ... no 'ale što s 'toho | po'robil 'dva m'i's,ac,i | už 'neje ro'boty | t,a fras za'šol | ta š,i 'dobr,i to bo 'xolem na j'i'ž,in,a už mam | už 'nehmru z ho'lodu || taj da'vaj tam s pic'burku 'prijdu do kliv'jantu [Cleveland] | tam reku | 'našyh 'l,udi jez 'vel,o | 'može tam by 'dagde 'škore 'hoden ro'botu do'stati || 'prišol s pic'burku do kliv'jantu | to sto'jalo 'pjat ta'l,ari ten vlak | 'prijdu do kliv'jantu | 'čorta | tam tyž ro'botu 't,aško d,i's'tati || no | 'ale na 'š,as,t,a | tam byl 'jedn 'od nas | s,a 'pisal

'ž,ama 'štefan | tam 'robili h 'jed,n,im 'fabric,i x 'tom ... tam de 'robl,at 'toty || fras || 'toty ... 'toty na mo'tory || i 'vín mi tam ot'prosíl ro'botu ... 'ale što s 'toho | jem 'robil tam 'robil daz dva 'roky c,i trij za'xvor,il jem ... 'noha ... mi 'kor,ž, 'zlamal 'nohu | 'lys, ...

... i jem 'ležal 'doma 'šos,ka 'm'i's,ac | 'pridu 'nazad do ro'boty | po'vidad mi ro'boty 'nemat pro n,a - „no n,aj 'tebe 'š,l,ag 'jimit“ - taj mal je'nos,kaj mal - lem 't,i's,ač ta'l,ari c,i jak tam zlo'ženo | ta 'čekam 'jeden 'm'i's,ac | 'čekam 'druhyj | že 'može 'bude ro'bota ta 'de ... ta s,a 'zabral taj 'pišol 'domív || tu do ev'ropy ...

... no 'ale što s 'toho | 'tam-em mal h 'jed,n,ij 'banc,i ta'l,ary | tam ne 'vydaz, lem 'sto ... „no ta“ - re'ku - „ne 'vydaž | no ta jag že 'pidu 'do jev'ropy?“ - „ta na šyf'kartu ti dam“ - po'vidat - „a 'toty“ - po'vidat - „ti 'budu po'sylal do jev'ropy“ || no i pak tag 'bylo | o'xabi-lem tam 'knišku ti gaz'dyni | bo to 'byla sest're'n,ic,a || tak pak 'pokus || ja'koz, ji da'vali tam po tyx 'sto ta'l,ari taj tak povot,ihal | taj 'hrošy sa mi'nuli tag jag by aj ne 'byli a ja 'musil 'piti do 'kraju | bo 'tota ... 'nohu mi 'zlamal 'korč a 'štos,kaj dva m'i's,ac,i c,i tri pro'ležal a tak pak 'pišol do ev'ropy ...

... ta tam jez, 'našyh 'l,udi 'jak to ta'jag by a'tu 'doma ... ta 'toty pik'niky 'robl,at po 'parkox 's,ad,il | po 'poli | po 'l,išox | 'sobí 'voz,me tam na 'c,i,lyj den, 'jisti i 'de tam do 'l,iša i tam 'vyl,et (5) 'robl,at 'takyj - 'pide 'rano a 'prijde 'večur 'domív || no ta 'žyti tam 'bylo 'dobr,i ... tam što ame'rika 'jeden 'den, vy'šmarid | 'naša repu'blika 'c,i,lyj 'den, vy'žyje ... bo 'znam | xoc 'koli tam de ja 'byl | x toj gaz'dyn,i 'našoj | 'zato | že tam je 'lacno (6) | tam 'bylo 'todi što 'des,at 'centy 'bylo ho'vež,oj 'mn,aso || te'l,ačoj sto'jalo 'dvacat 'pjat, || ta to jag 'u nas 'toty he'lery ... 'strava | 'strava tam 'byla 'tun,a | aj 'nes,ka 'iš,i je 'strava ne 'taka do'roha jak poví'dajut ...

... po'tom tam byl 'jeden 'čex sa 'pisal 'holup ... 'pasu-m 'nemal | bo 'paz-em 'šmaril tot | što jem mal do ka'nady | bo 'dakyj fraz 'dagde po'jimat | ta s 'pasom | ta do ka'nady mam paz | a ja h ame'rici || ta jak 'treba bylo paz vyrob'l,ati 'domu? 'što 'treba? ... „a 'nič ti ne 'treba“ - po'vidat - „rodnyj list a do'movs,kyj list | de 'xočeš 'iti || a“ - po'vidat - „ja ti 'pas“ - po'vidat - „za tri 'nni 'zrobl,u“ - po'vidat ... taj dal ja mu ... z 'domu | aj 'domív-em 'pisal po'slali mi do'movs,kyj 'list | 'rodnyj 'list za 'tri 'dni ho'tovyj paz | 'možeš 'iti || a 'što š,i 'vece? po'tomu-m 'išol s tym z vo'pravov ... čes,koslo'ven,s,koj ... ja'kys,ka 'spolog 'oni tam 'majud ve'likyj ty slo'vaci s,a'toho voj'texa s,a na'zylval 'spolok || a to ja z 'nima 'išol | s tym 'spolkom | bo o'ni 'išli

tu || a po'tomu zaz, 'nazad už jak skon,'čili to'ty ve'keš,i [vacation] jag 'oni 'zovud dovo'lenu ... tag 'oni 'išli 'nazad a ja 'ostal ...

... na 'šyfi hej | tody š,i na 'šyfi z,me xo'dili | n,ít | na 'šyfi-m s,a ne'bojal ... 'ov | ta na 'šyfi | na 'šyfi vy'zerat 'šumn,î ... 'jag-em 'išol do ka'nady | to š,i len 'taka 'byla xož,'jaka | 'jag-em 'išol 'nazat tam u s,a 'vezli 'toty milio'nare lem sa xka'zali | jag u z,me vyxo'dili u 'franciji 'vonka zo 'šyfy | tag nas pere'veli tam de 'oni ty milio'nare ... 'joj | ta to 'tak | poví'dajut | jag by do 'raju 'vošol tam ... bliz 'nnuka 'hala ... što tam i tan'cujut | mu'zika jim 'hrat | no ta 'tiko nam xka'zali | no a my x 'takyh 'butkax tam s,î'd,îli 'des,kaj 'xspod,i | po 'dva | 'dagde po 'štir,i | što na jen,'n,îm 'boc,î 'dvome ...

... taj tak | 'prišol 'domív taj tu | 's,ady už 'byli i tu ne 'planno ... taj ta 'teper, 'toto | že ja 'prišol x tri'cat,îm 'roku | no ... 'ale ked uš | uš tu prixo'dila kriza ... 'kriza prixo'dila 'taka 'r,adna 'kriza prixo'dila | uš 'treba 'bylo aj demonštru'vati | ta ja 'bidy 'nemal | ja ho'lodnyj 'nebyl 'ale tak ja byl za bi'rova | ta my začali organizo'vati x tri'cat,îm 'roku tu 'stranu tu 'prišol 'farkaš | to x tri'cat,îm 'roku | bo x 'tricat 'peršim 'roku z,me po'tomu s,a zorganizo'vali a z,me tu zakli'kali pst'rinu | mi'rol,u || a x tri'cet,îm 'roku z,me zro'bili ve'liku demonštraciju do krajn,oj po'l,any na nov'tar,s,kyj 'ur,at ...

... to 'pstrina ... to bylo 'blisko do 'dvasto 'l,udi ... to 'pstrina i mi'rol,a | 'skoro 'šyto vyruku'valo || prišli z,me do 'krajn,oj po'l,any na no'tar,s,kyj 'ur,at | bo my 'znali že 'okrez mal 'des,at 'tis,ač 'korun pro tyx xudob'n,išyx | što | no 'ale ne xo't,îli ja'kos,ky ... 'ja 'znam že 'čom ne xo't,îli naku'piti 'žannym nič | no 'ale po'tomu jag z,me zro'bili tam demnoštraciju do 'krajn,oj po'l,any na no'tar,s,kyj 'ur,at taj 'potim začali po 'stol,î tam bu'xati novta'rovi ... no ta my | že by nam vy'bav,al | što my xo'čeme || a vîn ne 'xoče | bo vîn 'nemat 'žannyj 'pripis a my 'mali 'pripiz | bo nam nadru'koval tot 'farkaš ...

... tod 'notar š,i 'žyje | tam x pr,ašovî | kral, | 'žyvan byl 'takyj ta 'prišli šan'dare začali rozha'n,ati | 'l,ude 'nebars 'xot,ad 'iti otstu'piti || no 'što | 'šandar, 'jeden vyho'losil „ne otstupujete“ - po'vidat - „krov sa 'l,îje“ - 'jag už me 'vyšli 'vonka z notar,'s,koho u'r,adu | za'l,ahli po 'šancox | po'vidat - „pa'lime“ - po'vidat - „ked ne otstupite“ - no i 'tag z,me po'tomu no'tar,s,kyj 'ur,at octu'pili (7) || a 'druhyj den, da'vaj do strop'kova zaz, na 'okres ... 'novtar 'hlasil 'tomu načal'nikovi | bo načal'nik 'neznam | ci ne 'žyje 'dade 'tam de na 'spišu || alek'sander 'dupček | vîn byl 'tody načal'nikom x strop'kovi | 'žyje š,i | bo š,i jem čul za 'n,oho || te'per, po 'vojn,î || i'deme tam ||

vîn po'vidat: „pozape'rati vaz dam“ - zaz z,al šan'dari | poroz'han,al nas || po'vidat - „pri'dete po jen'nomu“ - po'vidat || my po jed'nomu sa bo'jali 'jti | bo to 'što to | šan'dary 'doraz na'bili || octu'pili z,me | 'pišli z,me 'domív ...

... da'vaj te'per, organizo'vati 'stranu || z,me 'mali jen'noho vedu'choho faj'noho z ukra'jiny s potkar'pat,a byl 'farkaš 'jakup | 'farkaš sa 'pisal | 'pag-ez,me zorganizo'vali po'tomu 'stranu || po'tom nam 'farkaž 'jakoz, o'dyšol | 'potim 'prišol 'druhyj - maza'rovič | 'mixal maza'rovič | tod 'začal 'vesti | 'toho nam zaz, za'perli 'des,kaj do svíd'nika 'des,kaj šyku'vali | zaz, ne'mame nič | 'vesti nam zaz, n,ít xto 'r,ad,n,î | tak po'tom jag 'toto zorganizo'vali | x 'stran,î naz 'bylo 'tod,î 'tricat 'naraz z,me stu'pili do 'strany || tu h me'rol,î 'sami hej ...

... ta 'todi po'tomu 'što | ta 'notar 'udal (8) 'mene | že ja byl veli'tel,om jag na no'tar,s,kyj 'ur,ad | že mu 'tam po 'stol,î bu'xali | ta tu 'udal dru'hoho 'ž,amu 'petra taj zakli'kali naz na 'okrez do strop'kova | tam naz začali su'diti no || su'diti ta su'diti no | ta 'reku my 'niž, | lem vyna'hali poža'davky | 'kotry nam 'patr,at | šo 'zname | že 'okrez mat || „a vy“ - po'vidat - „čom ne spo'kojny vy“ - po'vidat - „z ame'riky 'prišli a vy“ - po'vidat - „ne spo'kojny“ ... „ta ja nespo'kojnyj | bo 'zato | že 'mene 'merzit že 'l,ude sud ho'lodny a 'hrošy 'zname | že sut h o'kres,î“ - no ta tam 'jakoz, naz ne 'sudil x strop'kovi | tam byl 'takyj 'plocner | vîn uš ne 'žyje | 'pomer | a odo'slali nas po'tomu na ekspozi'turu | bo x svíd'niku 'byla ekspozi'tura || tam to nas po'tomu po'sudil 'mene 'sudil na vis,em'dis,at 'korun | 'tody vis,em'dis,at 'korun ta to 'byli 'hrošy || 'potim 'ž,ama na vis,em'dis,at 'korun ...

... to'ty 'dis,at 'tis,až, 'mali na to'ty pro tyx xudob'n,išyx po'tomu naku'pili tende'r,ic,î | ta 'totu tende'ricu da'vali | ta mi | 'pravda | ne 'dali | bo 'mene za bo'hača poči'tali | že z ame'riky 'prišol | mi ne 'treba ... /

Розповідав чоловік, народжений 1893 р; див. також № 1, 3. Записано 1965 р.

(1) В розповіді варіює do'stati | d,î'stati. - (2) Слов. - „худоба“. - (3) Слов. - „шукати“. - (4) Розповідач вживає форму Gpl do'larív | ta'l,ar,î | ta'l,ary | 'tal,ari. - (5). (6) , (8) словаказми. - (7) otstu'pili.

3 /... ket 'prišli tu 'n,îmc,i | taj što 'tu | 'tu parti'zanoh doo'kola || 'tu h ver'bîvs,kîm 'l,îs,î tam 'dejat,sto jih 'jes, 'tu po'niže 'sela 'tu jix pe'rešlo das 'pjatsto a te'per, 'toto 'bylo naj't,aše | bo to 'xto x 'stran,î ne 'stojal ... 'ale 'todi lem 'človek 'čekal | že 'koli 'daxto po'kaže n,îm'covi a od'vede 'dade na 'pole a ho'tovo || ta parti'zan,i-m 'što | tu 'byli h ver'bîvs,kîm 'hrun,î 'tadi to 'bylo x štira'cet,îm 'štvartîm 'roku || x štira'cet,îm 'švartîm hej || 'tam jih 'bylo 'dejat,sto || no tu 'naras 'pride 'jeden mon'golez na ko'n,ovi 'kozak po'vîdat | tu | po'vîdat ... „naz je 'dejatsto x 'tamt,îm 'l,îs,î ver'bîvs,kîm ta tam 'musite naz mi'rol,a zaso'biti" | tu my na 'niž,n,îm 'kînc,î zbi'rame pro parti'zan,iv | što tam jez, 'devjat,sto u ver'bîvs,kîm 'l,îs,î tu x su'sîd,n,îm || a po 'vyšn,îm 'kînc,î 'n,îmc,î zas, ku'pujot 'kurky pro 'sebe || no pora'ž,in,a | jak 'oni spozo'rujot | že tu a tu 'kon,a mal uvaž,e'noho tu 'peret su's,îdy a my zbe'rame | zbe'rame 'xlîp 'maslo | no nazbe'rali z,me 'xlîba | 'masla | jeden 'mîšog ban'durok vy'sadil na 'kon,a 'ej - „a š,i 'što“ - po'vîdat - „'gin,gy“ (1) - po'vîdat - „ni'jaky ne na'zbiral?“ - „ta 'gin,gi n,it“ - 'ale byl tu 'jeden po'kladnik | 'što 'malo o'becnu 'kasu jag 'nes,ka 'totu u'r,adnu || ta 'bylo 'tis,ač 'korun h n,ij ... „no ta 'dajte 'toty 'tis,ač 'korun a 'dame jim a po'tomu sa zlo'žyme a jak 'treba 'bude | ta polo'žyme 'nazad do o'becnoj 'kasy“ || 'ale nič | od 'mene 'toty 'tis,ač 'korun 'dal tam 'tomu mongol,c,ovi | 'tomu parti'zanovi 'mîšog ban'durok | 'xlîp i 'mîxy 'toty povosa'ž,uval na 'kon,a | sam 's,îl tyš a 'ide tu prez 'jedno 'pole a 'n,îmc,î tam | tam jes, 'taka 'draha joze'finkom nazy'vajut | 'idud na mo'tor,c,î tyš ... daz 'dvome c,i na 'dvoh mo'torkoh 'išli a vîn tu pri 'zeml,i na t,îm ko'n,ovi a 'oni jak spozoru'vali jak 'pîšol vîn do 'toho 'l,îsa 'toty 'n,îmc,î pover'tali mo'torky | 'jo! jak pa'lili 'nazat || oj | že byli 'pîšli tam do toho 'l,îsa | to jih by 'šl,ag || 'ani 'jeden byl ota'male ne 'vyšol ...

... 'toto bylo naj'horše | što to 'nes,ka komu'nistom 'byti || 'abo što to z,me 'byli | no ta za by'valoj repu'bliky || nas prenaslidu'vali 'doz, za toj 'pan,s,koj repu'bliky || no 'ale ta 'što tak | de naz rozo'hnali | 'de šan'dari tam po'slali na nas | lem 'toto || h 'vojn,î | tu ... | tu parti'zane 'pros,at a tu s,a 'bojte | že by 'n,îmež, ne spozo'ruval || to spozo'ruje ta 'što | po'stavit | jak tod 'rus po'vîdat | pid 'stenku i ho'tovo || što zro'bili tam x toka'jiku 'on,i octri'lili 'tricad dva 'l,udi na 'mîsc,î a ho'tovo ...

... bande'rovci tu ... raz 'byli tu 'ale 'neznam ci h naz 'byli ... 'byli i h nas 'ale ne tu h va'la,î 'ale tam na 'ver,x ... dez, jix tam 'bylo do 'frasa || 'todi pe'rešli 'tadi ja'kos,kaj h 'noči a 'vece uš tu ne xo'dili ...

'povna 'suxa jix tam 'byla a 'mali aj 'kon,î | 'šytko | 'kuxn,î ... i tam jih 'bylo 'može tyž das 'vyše 'tis,ač || 'calkom ozbro'jene 'šytko || a po'tomu jag uš jix začali pol,u'vati za 'nima i po'tomu 'baču 'pîšli do an'gliji či de ... no tag 'oni furd jix | by to u'dali tyx jak sa 'povîs, voja'kiv | no a uš xo'dili za 'nima za 'tyma banderov'cami | bo 'oni | 'oni s,a vi'd,îli | že 'oni 'n,îž, | a 'oni 'r,adn,î sud 'l,ude i 'spravn,î 'robl,ad | 'ale 'što ket s,a sta'valo i tu h la'bîr,s,kîm o'kres,î a 'teper, h hu'men,s,kîm a tam 'tîkox komu'nistox po'bili h 'noči | 'pîšli h 'noči | lem s,a pereví'dali | že 'de a 'prišol h 'noči | octri'lil ho i ho'tovo ...

... no tak x to'kajiku 'bylo tam 'tak ... 'oni tam 'tyž 'našli jed'noho 'n,îmc,a tak 'tyš tam zabi'toho ... 'n,îmc,î 'brali jag us s,a 'dašto x 'sel,î | ta to 'oni uš 'brali 'jedno po 'druhim | že 'jakyj ty | 'takyj ty i 'naras pozha'n,ali mo'lodeš 'tricad dva 'xlopi 't,îko jix tam 'bylo | 'kotry š,i 'xt,îk | ta 'xt,îk a 'toty posta'vili do 'r,adu 'tricad 'dva i da'vaj tym kulo'metom | 'ale što s 'toho || po'bili a 'jeden ja'koz, na 'š,as,t,a zo 'straxu zo 'sobom 'šmaril ta 'tys sa (2) 'zrobil ne'žyvyj | bo aj tu ko'lis,kaj 'bylo | hej | 'namoj 'veru | tu byl ko'lis,kaj 'išol do 'krajn,oj pol',any | po'vîdat - „ja tam byl“ - po'vîdat - „'ale ja“ - po'vîdat - „xpal | 'druhij 'xpal zad 'mene za'bityj a“ - po'vîdat - „ja 'tody s tyx 'tricad 'dvox | ja“ - po'vîdat - „jeden 'ostal || ja 'tody s 'tricad 'dvox ja 'ostal a“ - po'vîdat, - „em tu š,i do 'nes,kyj || a“ - po'vîdat - „tamty 'byli 'šytky poostri'l,any“ ...

... gar'distox tu h naz h mi'rol,i ne bylo | 'xibal, 'jeden byl 'hlinka | ta hlin'kovc,i 'byli 'toty | bo to 'uš 'take || 'mene tag raz naha'n,alo | 'už-em s,a 'bojal | že a uš jag začali 'n,îmc,î 'iti ta 'sam-em s,a 'hlasil a nepri'jali n,a | 'šl,ag jix 'trimal | a tu 'ten | bo tu š,i 'žyje | ni'kolaj vo'dila a 'finanz byl x 'prikrij 'tam na pohra'ničü ...

... 'vîn byl jag ve'ducyj toj hlin'kovej 'strany || a ta tod ros'kazal že n,it | bo „vîn“ - po'vîdat - „komu'nistom byl | aj“ - po'vîdat - „komu'nistom 'bude | xoz, my 'joho“ - po'vîdat - „do 'strany voz,'meme a vîn 'nam“ - po'vîdat - „'bude 'kazil“ a tu š,i 'žyje ten ni'kolaj vo'dila tam s,a 'prosil | že b n,a pri'jali | ta 'de ... ta us 'staršyj xlop | mad 'vyše pja'dis,ad 'rokiv || a nepri'jali n,a do 'strany | bo-m s,a 'xot,îl za'kryti ...

... hej a tam š,i jen'noho 'mame h bardî'jovî 'toho 'š,lag by 'joho 'trafil | 'joj 'keby-m ... 's,l,îpyj-em 'ale 'xolem 'jednu pa'l,icu by-m mu 'vyt,al na 'xrybet | 'keby-m ho 'dostal | vo'šin,ak | vîn 'robit tam 'dade legitima'ciji vy'davat 'abo ja'kohu 'čorta ... no čor by 'tebe z,al | a tam ur,a'duje na tim | hej 'tody byl i 'teper, tam | xo'l,era a mad 'ženu s

to'ho s po'l,any | jag vîn s,a 'piše | čor 'joho hro'moho | hro'moho 'janka ... ta to byl 'žyvan 'perša 'klasa ...

... to už byli 'rusi ... tu x čer't,iž,n,im h ha'bur,i uš pe'rešli hra'n,icu 'totu jak s,a 'povis, 'pol,s,ku | perestu'pili na 'našu 'zeml,u a tu 'prišlo šiz, ukra'jin,c,ox tyx jak parti'zanox | što 'xtekli z n,i'meckyh ruk a byli oble'čeny x 'čisto 'novyx 'šatax tyh n,i'meckyx ese'sackyx i 'oni s,a tu prihla'sili | že 'oni parti'zane no š,l,ak t,a ... 'teper, jim v'riti i nev'riti ... tu aj 'toty 'pasy 'mali 'kolo 'sebe | 'toty na'boji i avto'maty i 'prišli tu i prihla'sili s,a | že 'oni parti'zne || roz'dumuju 'sobî 'teper, | no ja'koho 'čorta 'mam s,a prihla'siti abo 'n,it ... čor 'joho 'znat naj n,a da'gde 'priznam s,a | vy'vede 'dade i od'buxnut || a to 'calkom 'čistyj 'novyj 'mundur 'mali pooble'čeny i ozbro'jeny ta ja jak 'tag | že to 'niž, 'neznam 'ale | 'povdad | ne 'bijte s,a ne | 'reku | perenoč'vati tu mo'žete 'dagde ked tak xo'čete | a'le neznam či ... bo to š,i zaka'zano | či to š,i 'daxto jix pereno'čuje | bo za sloven,'s,koho 'štatú 'dvasto 'korun po'kuta 'byla ket pereno'čeval da'koho || no 'ale 'niž, ja'koskaj || po'tomu jih 'zahnal tu do ku'ričky va'sil,a | tam perenoč'vali i š,i ho legitimu'vali tam | že 'oni 'byli h n,i'mec,kij ar'mad,i a 'n,imcox po'bili a do toho mun'duru s,a ob'lekli a 'xot,ad 'iti gu parti'zanam || no i tag 'vasil, ku'rička jix pereno'čeval | bo ja u s,a 'bojal ke uš 'takyj pido'zrilyj barz 'byl pereno'čeval jix i po'tomu jix tyš otšy'kuval tu do ladomi'rova prez 'l,is i 'pišli tyš tam do bard'i'jovs,kyh 'l,i,sox tak 'tody jem | 'tody jem 'tody jem mal najvaž'niše aj 'najvece 'straxu ... /

Розповідав чоловік, народжений 1893 р; див. також № 1, 2. Записано 1965 р.

(1) Рос. деньги – „гроші“. – (2) tyž sa.

4 / ... tu 'mame tova'riša učitel,a i vîn tu pri'šov i vîn sa 'starav | po'visti | nau'čiti 'd,iti | 'pravda ... mando'liny poku'pili 'majut, i 'kras,n,i 'hrajut | i po'tom 'zavil tu so'bi pčol,ars,tvo | i 'pčoly | 'po'visti | sa roššy'rili to'variša učitel,a | no aj my jedno'tlivc,i (1) 'vel,o naxa'pali | po'visti | sa 'toho ro'zuma | že 'nes,ka i my pestu'jeme (2) 'toty 'pčoly ...

... da'koli z,me ta'tarky 'vel,o 's,ali a ta'tarka | to barz 'medu je || me'duje | to 'bylo da'koli ta ho'vor,ad, že 'bylo 'medu do 'čuda || 'l,ude lem 'pn,aky zro'bili 'jaky 'taky a'le 'medu 'bylo | bo ne'byli šeli'jaky u'mely hno'jiva (3) 'ale byl 'spravnyj 'super'fosfat a ta'tarka s,a ro'dila |

ta'tarka sa ro'dila a ta'tarka 'mala 'vel,o 'medu a te'per, uš tag 'nes'ijeme | bo to sut 'toty 'bijny u'mely hno'jiva no ta us sa 'gazit 'tota ta'tarka | no ta 'tag už 'medu 'nejes 'možu po'visti s 'toho ... barz ma'len,ko 's'ijeme uš 'totu ta'tarku te'per, ... tak to 'je | tak to naž 'žyvot (4) tu pre'bihat ...

... u naz i štu'dentiv už jes || ja tyž mam 'syna jen'noho | po'visti | vîn tyš štu'duje na hospo'darskij 'škol,i tam | po'visti | 'jako 'strojnik || na 'strojnogo (5) 'inž,i'n,ira ...

... a'gacy že by 'byli | no tak to by 'bylo | no ta 'toto pov'i'dajte | že to me'duje bo to 'kras,n,i 'kvitne | bo tu už 'mame daja'ky zasa'ž,eny tu u po'tokox || tak to 'vidno že 'kras,n,i na 'bilo 'kvitne | no ta 'što že ... 'paxne hej | že to je tam tyš 'toho 'medu ...

... bo to tyš ta'ky 'roky | po'visti | že da'koli je 'vel,o 'sonca - 'spalit, || dako'li 'lonskyj рік 'prišlo ta 'vel,o 'dož,u 'bylo | no ta že ban'durky sa nam nevro'dili | po'visti | 'an,i 'neznam 'jake pro'cento | po'visti | ci to 'dvacat pro'centa 'abo jak | 'abo dva'cat, 'pjat, pro'centa (6) sa nam ro'dilo 'dajag ban'durok ... 'ono vy'mokne | bo 'rítka 'zeml,a || je ka'mena 'zeml,a a sa na't,ahad 'vody a 'ono 'zato 'tyrvat | 'tyrvat a 'voda v 'zemli | no a 'toty ban'durky že | po'visti | 'oni potre'bujut 'raz 'abo 'dvaraz 'dož,u 'ked, jî ob'robit || no tag 'oni po'tomu uš 'potím 'rosnut || ked, je 'lexka 'zeml,a | tag 'oni vy'rosnut || i'š,i ban'durky jak tak š,i sa 'vrod,at ...

... no aj 'jarec a pše'nica 'už je to 'slapše | no aj u naz ne'možeme to'to gazdu'van,a tak xva'liti | že to tak | plano'vane hospo'darstvo (7) sa 'kaže | to ne'mame 'žadne 'niž, is so'bov || lem 'každyj 'pol,l,a 'svoho 'robit, || no a to je že | po'visti h o'seni sa po'sije 'pízno | bo 'skoro ne'moš po's,ati | bo 'píde 'statok a po'brodit 'toto || no | a po'tomu to 'tag | že ket 'mokro | ta to 'zničit || a to ne da'vame tag do 'jednoj par'cely 'abo jak 'mame pomíž,i po'toky | po'visti | tu'ty par'cely || no a 'što to je || no tak šo || 'zniš,čit, sa | no tak to 'pízno s,a (8) 'sije | 'potom s 'toho 'šytko nam pro'pade || 'zima 'na to || jag i 'vloni sa 'stalo | tag že-m 'pos,av pše'n,ic,u | no doz 'bylo š,i 'skoro 'ale 'što || zi'ma 'padla | pri'šli mo'rozy || a vy'merzlo ... lem po'visti 'jarec 'doz u nas sa 'rodit, a ban'durky 'možeme počit'ati ... ka'pusta š,i hej | ku'š,icko h naz 'rodit | tak š,i sa usi'lujeme (9) || no 'tak to | to je ta'ke to'to 'naše hospoda'rín,a (10) ....

... no ja sa 'tyž usi'luju | no naž 'narod i'š,i je | 'možeme počit'ati 'duže zao'stalyj s tym že š,i 'nemad 'veci gu hospoda'rín,u || to jak sa 'kaže 'treba síčkar,n,u 'mati | 'treba 'síčku rí'zati zo so'lomom || ked

ma toj 'runkl,î | taj 'potím ked mat 'toho 'jar, cu tak 'šrotu | 'mame tu šro'tovn, u | 'pravda | zošro'tuje sa | no a 'potum da'vati 'síčku | kus po'lovy zmi'shati | no a po'tomu uš 'potím ko'roví | že 'tota ko'rova po'tomu 'l,ípša je no || i 'vece mo'loka maď i 'človek (11) si 'može sam 'vece dovo'liti 'jisti || i do 'štatú 'može 'dati 'vece ...

... presvičo'vali nas ... do 'društva nas presviču'vali ... ne byv 'suhlaz | bo to no'vosti sa 'každyj 'bojit | bo 'novoz | 'novoz | 'nixto jej 'neznad | a ked aj | xoz, 'dobrí by 'daxto | po'vísti | bís,ído'vali o 'dobryh 'vecox no 'ale vín ne'može sa 'tomu tag rozu'míti | to tak poxo'piti || ta 'načím je 'zvyklyj | ta tak hospoda'arit ta ji 'neskat tag || a'le ja to'to sam kriti'zuju | že tak hospoda'ríti jag my hospoda'rime to je staro'davn,e | no že || tag že by nam 'jenno plano'vane hospoda'rstvo | že by tak s,a 'stalo ...

... poze'rajte sa | ked by z,me 'určili 'jennu 'parcel 'dnes,ka n,ít | na 'trebíž, 'abo hovo'rit sa koma'nica | no tag by | po'vísti | tam by z,me to za's,ali a tam ked h o'seni 'prijde 'mokra ta tam by nam to'ty 'našy ko'rovy nemu'sili xo'diti po tím | 'ale mu'silo by sa o'hnati ... a tak 'stane sa | 'jeden tu po'síje | 'druhyj tu po'síje a 'potím na to 'prijdut ko'rovy a popri'mís,ad | 'tret,a 'častka 'časom o'stane | no tag že to by tre'balo po'vísti ja'kos,ka s,a dorozu'míti ...

... 'ale naž 'narod ... 'duže ... 'nes,kaj lem 'každyj zarop'kovy po'mery (12) 'hladat de by sa za'mesnal a tag 'dale | no pas'visko po'vísti n,ít xto ru'bati | bo 'xto? | tot 'píde tam do zames'nan,a | to tu 'píde do zames'nan,a | no a 'ženy xoc, 'pídut | to 'žena ne'je to do pas'viska 'taka 'sxopna | že by | po'vísti | ru'bala a'bo rí'zala | no tag že | po'vísti | tyh 'l,udi na'hnati do 'toho | po'vísti | že by s,a kuz usilo'vali | že by ... počis'tili z,me 'vel,o | neho'vor,u || i ja 'sam | ket š,i byl pre'cedom pasen'kovoho spole'činstva (13) ta š,i zme tu po 'vojn,î | š,i zme to 'vel,o prečis'tili || 'vel,o ...

... be'reza 'nese 'silno da'leko | 'síje | 'silno 'síje ... no a te'per sa'dime | po 'l,ísox 'sad,at sa i sme'reky | sme'reky sa 'sad,at, ... to tam de 'byli 't,ažby h 'l,ís,î | de bu'kovy | bu'kovy 'lísy | tak tam 'uš 'potom sme'reky sa 'sadiť ... sud les'nici | po'vísti | tu j z 'našoho se'la jest || no i 'našy 'ženy 'idut tam zara'bl,ati | po'vísti | i 'sad,at o'ni tam ... i 'ja uš tam 'byl || to z,me vyrubo'vali | vyči'š,čali a sa'dime sme'reky | to sme'reky sa uxopili | 'vel,o tag uš začí'najud, ros'nuti | no i ja'lina da'jaka jes sa'ž,ena tu | ja'lovy 'l,ísy tak po'míž,i sme'reky de ja'ke vy'hodne 'míсце ...

... 'l,ísky jest | 'l,ísky ... || jad'l,ívc,i 'nejes ... 'malo jadl,í'včiny ...

'sosny 'nejez 'nič || lem ket sa po'sad,ad 'ale i to | bo to 'prijdud ve'liky 's,n,íhy u nas a 'potím to maď 'vel,o to'ho na 'sobí jihlič'nate 'silno a pri'tiskat a barz ho 'vhynat do 'zeml,î tag | že 'sosny sa tu nevy'platit...

... 'ne byv na 'vojn,î ja || ja byv na ak'tivnu 'službu x po'prad,î 'tri m'í's,ac,î neda'leko tak sa 'zvalo to'to reklamo'vane | ta ja 'byl sam 'syn ma'teri || no ta ja tam 'nebyl lem 'tri m'í's,ac,î a 'potom lem byv das 'tri raz na svi'čín,a a 'potim-em 'dvaraz byl na mobili'zaciju || 'ale to 'bylo za slo'ven,s,'koho 'štatú | no za sloven,s,'koho 'štatú raz | a tag 'bylo po'tomu x 'triacad, 'os,mim 'roku 'tyž-em byl 'aš pri lu'čencu-m byl || a te'per, uš po'tomu jak sa na'stala ta 'víjna n,î - so'vec,ka n,í'mec,ku | tak uš te'per, už n,a ne zaxo'pilo | ta že-m 'nebyl | 'už-em byl 'staršyj 'ročnik | tag 'už-em 'nebyl 'nigde || lem 'doma ...

... 'doma tu z,me preno'šali šeli'jaky t,aš'kosti || jag už aš po'sunula sa 'fronta 'gu nam | to šeli'jake | parti'zani 'tady 'byli 'jenno 'druhe | no tak to | 'byli | 'prišli zo 'slans,kyh 'ver,xoh ... no a 'každyj sa i oba'vav | po'vísti | z jen'noj 'strany hro'zilo 'toto a'bo 'toto | no tak šeli'jak to 'bylo || no | to 'bylo || no to 'byla zača'točna vez, | že 'l,ude nepo'znali pojen'ny a 'kotry z,me 'byli xy'tríšy | no tag 'my to uš pozna'vali || no 'ale i my z,me to i 'potporo'vali (14) po 'pravd,î i z,me sto'jali za 'rus,kym 'narodom | to slav'jane ...

... i 'prišli no'vosti | po'vísti že 'prišli 'društva | 'l,ude ne'byli ... 'nesud, zvyk'nuty na 'toto | 'bylo to nabo'žen,stvo | že dako'li 'byli z,me ta'ky 'grekokato'liky sa nazy'vali 'abo juni'jaky | juni'jac 'spolog byl || no a 'prišlo pod 'nazvu pravo'slavija a 'l,ude 'tomu ne rozu'míli | že to je 'stara histo'ricka vec || no tak 'l,ude 'potom na to ne 'zvykli a 'zakal, sa dorozu'ml,at | tak to je barz 'vel,o 'času || no tak to 'nes,ky 'uš | po'vísti | 'nes,ka 'každyj 'xoče so'bí roskazu'vati || slo'boda | slo'boda | no | 'každyj 'xoče si roskazo'vati | že jag 'jomu to vyho'vuje (15) | ne počítad | že štat pro 'l,udi 'ale l,ípše .../

Розповідав чоловік, народжений 1909 р.; див. також № 5. Записано 1965 р.

(1), (2), (3), (5), (7), (9), (10), (11), (12), (13), (14), (15) – словакізми. – (4) Спрощене наž 'žyvoť. – (6) Слово pro'cento тут середнього роду, як у словацькій мові. – (8) У розповіді чергується sa i s,a.

* * *

5.../... že jag naš 'narot tu po'xodil | ta jak | že 'toto na'riča | že po'xodit več'činov ukra'jins,ke | tak 'podl,a 'moho | je to tag | že 'histo'rija doka'zuje 'toto | že 'kn,as, kori'jatovič | kot'ryj po'xodit s kame'nec po'dol,sk,a | vîn | po'vîsti | pre 'toty 'vîjny | 'kotry tam is'xodili po u'krajin,î | napa'dali po'vîsti | 'turky | ta'tary | po'l,aky | no i ni'čili | po'vîsti | ni'čili a ni'čili hospo'dar,stvo a što do'stalo s,a im pod 'ruky a ni'čili | no tag 'oni 'potom 'toty na'rody ut,i'kali sta'madi i z ukra'jiny i | po'vîsti | vîn | kn,as, kori'jatovič perse'livs,a ... na potkar'packu rus, || ho'vorit, sa do mu'kačova || no a pri'vîv zo 'sobov vže ve'like mno'žestvo na'roda | tak sa ho'vorid | že do šti'racet ti's,ač || 'toty na'rody sa ro'zyšli tu | po'vîsti | po 'horoh | de 'byli pusto'shagy de by 'jaky do'liny | no tak po'tomu si żyvo'bit hle'dali | že by | po'vîsti | š,i da'jag 'žyv | bo 'každyj so'bî tod 'žyvot | po'vîsti | 'cînid ... no tak to je 'tak || 'zato my 'nes,ka 'hovo'rime | po'vîsti š,i več'čyna na 'tîm ukra'jins,kîm ja'zyku | tak sa ho'vorid, | že do sîm'des,at pro'centa hovo'rime na ukra'jins,kîm ja'zyku | no ...

... ta tag že jag z,me 'mali tu 'popis | 'kotryz, rîk | tag že 'tak | do sîm'des,at 'procenta s,a 'dalo zapi'sati do ukrajins,'koho | he (1) | a 'zbytok | 'toty što 'niž, ne či'tajut | lem | po'vîsti | ro'botu tri'majut | tak 'toty sa 'dali aj slo'vaci popi'sati ... tu sut z 'gîda na pra'gîda (2) | no a da'koli mi 'otež, ho'voril tak 'samo | že tu 'bylo da'jakyx sîm'des,at fa'milij | no i 'bylo | jag 'možeme po'znati | tak po zaho'rodox | sud i'š,či 'taky fundoš'čiky | de š,i sut 'taky vyšanco'vany a ja sam 'orav zaho'rodu | tag na 'mojîj 'xyž,i byv na 'mojîj zaho'rod,i 'bylo 'dva 'xyžy || tam sa 'našla š,i 'tota čere'pina | čere'pina to s tyh hli'n,anyh 'hor,cox || no | 'našol-em | to 'bylo || 'tag-em 'poznal | že tam byl pež a 'oni me'tali 'šytko a x tîj 'zemli ked vyo'r,uje | ta tam 'bude aj 'pjatsto 'rokîv to'to | nezo'hnije | 'krasnyj 'glijd 'mala 'všytko || a 'tag-em po'zname | že 'byli 'xyžy 's,ady | no 'tag | že to sîm'des,at fa'milij 'bylo tu || mij 'otec tak 'čuli | no a 'potim 'prišli 'plany 'roky | tag na'rody s,a 'otal, 's,t,ahli ... /

Розповідав чоловік, народжений 1909 р.; див. також № 4. Записано 1965 р.

(1) Мабуть словацьке hej - „так“. - (2) z 'dîda na pra'dîda.

Ілюстрації

Фотографії:

Со́ня Ковачеві́чова *Fotoarchív Národopisného kabinetu SAV v Bratislave* (1)

Fotoarchív Múzea ukrajinsko-rusínskej kultúry vo Svidníku (2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12)

Микола Мушинка *приватний архів* (13, 20, 21, 22)

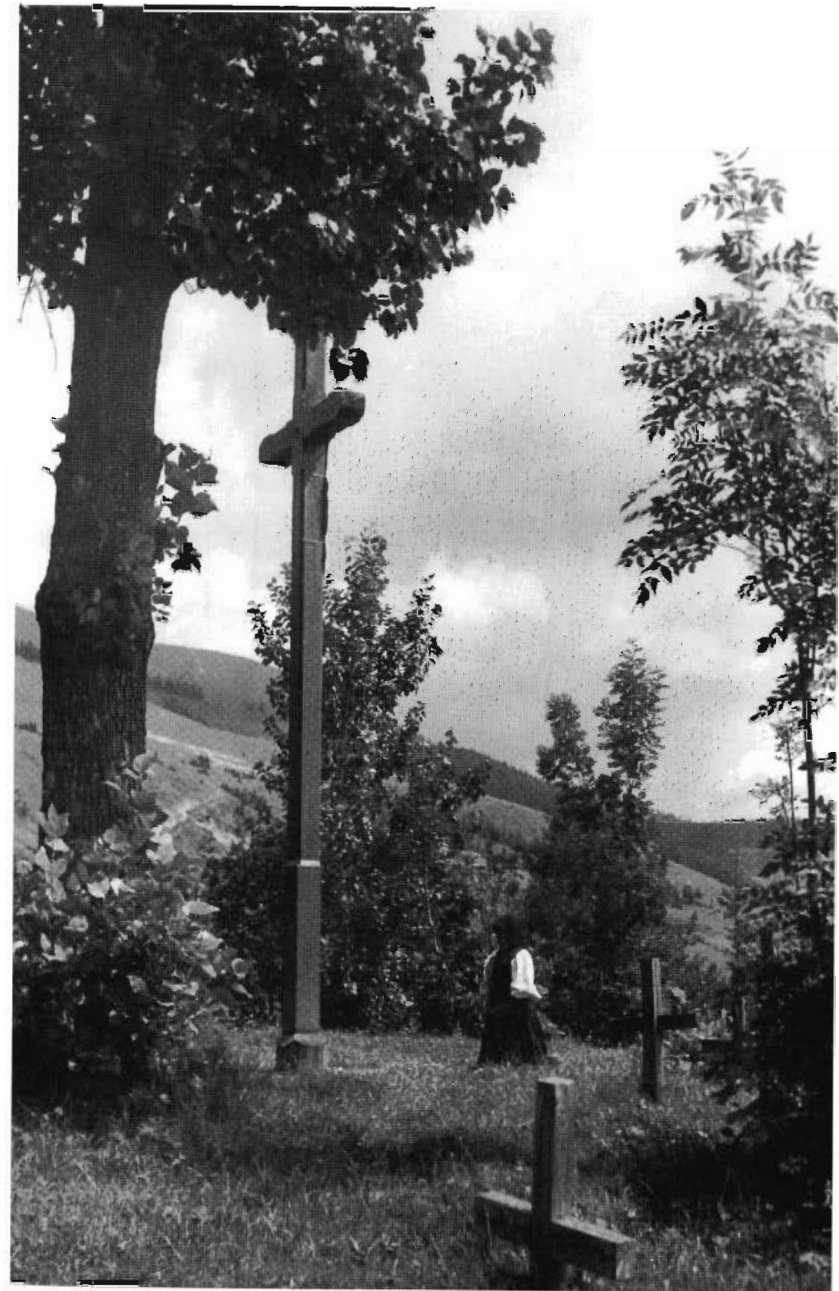
Божена Мрго́ва *приватний архів* (14, 19)

Йосе́ф Вархол *Fotoarchív Múzea ukrajinsko-rusínskej kultúry vo Svidníku* (15)

Оле́сь Мушинка *приватний архів* (16, 18)

Юліу́с Вашко *приватний архів* (17)

На обкладинці використано фотографію рами для держання ложок (*Fotoarchív Múzea ukrajinsko-rusínskej kultúry vo Svidníku*)

Фот. 1. Цвинтар в Карпатах; с. Шум'яц, 1956.

Фот. 2 Дерев'яні хати в с. Остурня, 1968.

Фот. 3. Хата під солом'яною стріхою; с. Збійне, 1968.

Фот. 4. Орання з плугом в с. Старина, 1978.

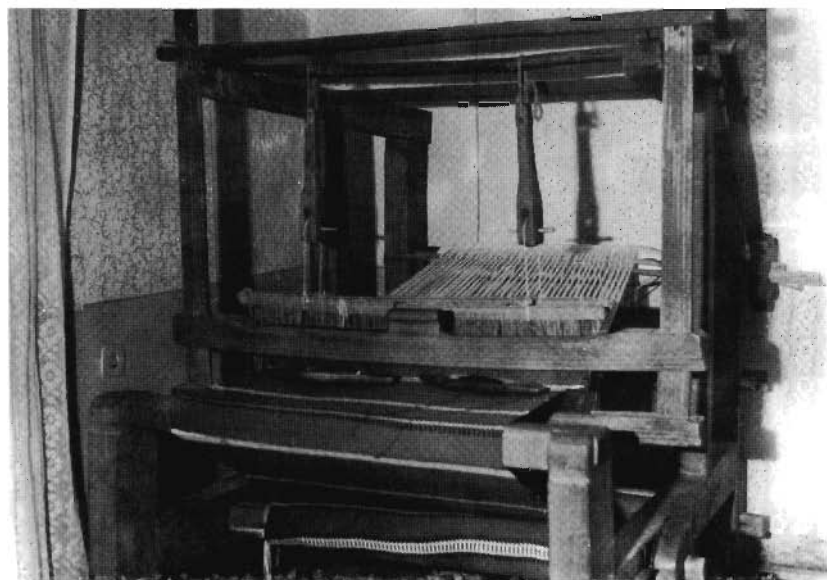

Фот. 5. Сани - „влаки" на звозування дерева з лісу; с.Остурня, 1981.

Фот. 6. Інтер'єр хижі в с. Кальна Розтока, 1971.

Фот. 7. Ткацькі кросна в с. Матяшка, 1967.

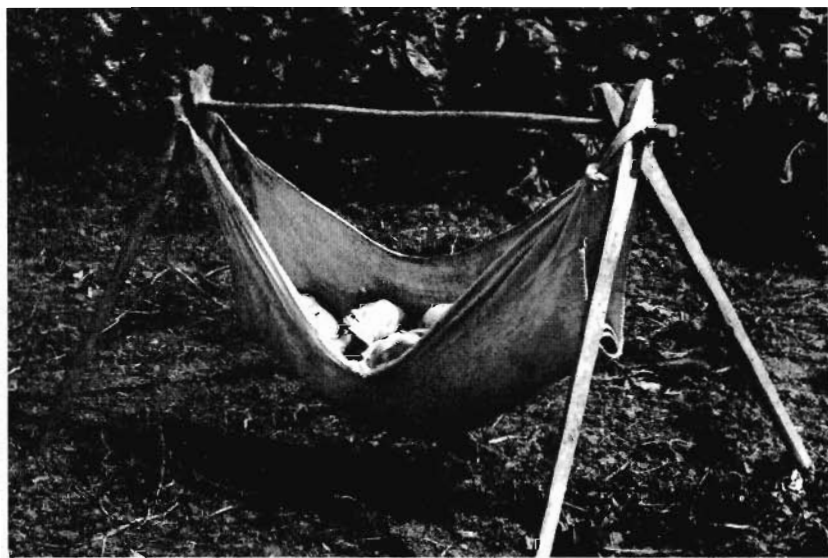
Фот. 8. Віз з глиницями із Великого Сулина; на возі "количка", 1981.

Фот. 9. Піч в с. Колониця, 1968.

Фот. 10. Невісти із с. Нижня Писана, 30-і роки.

Фот. 11. Польова коліска в с. Дара, 1980.

Фот. 12. Чоловік в кожусі і холошнях; с. Остурня, 1981.

Фот. 13. Весільний коровай із с. Койшів, 1996.

Фот. 14. Хліб (коровай) перев'язаний прядивом - невід'ємний символ весілля; с. Якуб'яни, 1960.

Фот. 15. Розподіл коровай; с. Ториски, 1996.

Фот. 16. Чеплення молоді; с. Ториски, 1996.

Фот. 17. „Ліцитація“ молоді після її зачеплення; с. Камйонка, 1990.

Фот. 18. Благословлення молодих перед від'їздом до шлюбу; с. Порач, 1996.

Фот. 19. Молода в кожусі йде до шлюбу; с. Якуб'яни, 50-і роки.

Фот. 20. Весільний поїзд: на чолі - староста, за ним - заставник, дружки, друзи, музиканти; с. Вишній Орлик, 1990.

Фот. 21. „Останнє цілування“ - прощання доньки з мертвим батьком; с. Курів, 1987.

Фот. 22. Похоронна процесія; с. Курів, 1989.

Пояснення до мови і змісту

публікованих текстів

ЗВУКОВА БУДОВА ГОВІРКИ СЕЛА УБЛІ

Для мовлення села Ублі характеристичні позиційні чергування 'rúk / Gsg 'roku , 'nese / n,ús || n,ís , se'la / 'síl; ми їх покажемо на фоні його звукової будови.

ФОНОЛОГІЯ ГОВІРКИ СЕЛА УБЛІ

Основою звукового образу говірки села Ублі є її фонематична норма, збудована на системі опозицій голосних і приголосних.

Фонематичні опозиції голосних

/y/		/ú/
/i/	/y/	/u/
/e/		/o/
	/a/	

Наведені опозиції можна описати такими дистинктивними рисами:

- (1) відкритість / компактність
- (2) закритість / дифузність
- (3) лабіялізованість / бемольність
- (4) напруженість
- (5) висока тональність

Опозиція лабіялізованих (:: нелабіялізованих)

/ú/	::	/y/
/u/	::	/i/
/o/	::	/e/

пор. /ve'likij 'búl/ :: /'bíl, 'xižu/, /'múj 'kum/ :: /s 'kim 'pújdeš/, /ku'pila vo'la/ :: /do'mú ho ve'la/ ;

опозиція напружених (:: ненапружених)

/y/	::	/i/
/ú/	::	/u/

пор. /'jím 'syɾ/ :: /'dav jim 'xl,íba/, /'novyj rúk/ :: /ne 'ber ho do ruk/;

опозиція тонально високих

/i/ :: /y/

пор. /'biti/ :: /'byti/.

Голосний /a/ відкритий / компактний проти невідкритих / некомпактних /i û i y u e o/; голосні /i û i y u/ закриті / дифузні проти невідкритих / некомпактних і незакритих / недифузних /e o/; дифузні / закриті впорядковані ознаками лабіялізованості, напруженості і високої тональності; невідкриті / некомпактні і незакриті / недифузні /e o/ знаходяться в опозиції нелабіялізована :: лабіялізована.

На периферії системи голосних лежить дифтонг /ou/, який знаходимо в декількох словах, але вимовляється чітко і в наведених прикладах систематично: /'mouda/, /'souda/, /'brouza/, /'nouta/, /'koukûs/.

Фонематичні опозиції приголосних

/p/	/b/	/f/				/m/		/v/
/t/	/d/	/c/	/z/	/s/	/z/	/n/	/r/	/l/
/ṭ/	/ḍ/	/c̣/	/ẓ/	/ṣ/	/ẓ/	/ṇ/	/ṛ/	/ḷ/
		/ç/	/ž/	/š/	/ž/			
				/ʃ̣/	/ẓ̌/			
/k/	/g/			/x/	/h/			

Систему голосних і приголосних фонем поєднує ознака складотворчості /i u/ проти нескладотворчих /j v/. Інше поєднання між системою голосних і приголосних бачимо в /r ṛ, l ḷ/, які поділяють елемент тональності (ознака голосних) і елемент шуму (ознака приголосних); /l ḷ/ стоять проти /r ṛ/ як неперервні проти перервних. Виразної форми додають системі опозицій приголосних дистинктивні ознаки дзвінкості, палаталізованості / дієзности, неперервності, низької тональності; поряд з ними організують її дистинктивні ознаки задньої артикуляції / компактності, різкості і назальності.

Опозиція дзвінких (:: глухих)

/b/	::	/p/						
/d/	::	/t/	/z/	::	/c/	/z/	::	/s/
/ḍ/	::	/ṭ/				/ẓ/	::	/ṣ/
			/ž/	::	/ç/	/ž/	::	/š/
						/ẓ̌/	::	/ṣ̌/
/g/	::	/k/				/h/	::	/x/

опозиція палаталізованих (:: непалаталізованих)

/ṭ/	::	/ṭ/	/c̣/	::	/c/	/ṣ/	::	/s/	/ṇ/	::	/n/	/ṛ/	::	/r/	/ḷ/	::	/l/
/ḍ/	::	/ḍ/	/ẓ/	::	/z/	/ʃ̣/	::	/ʃ/									
						/ẓ̌/	::	/ž/									
						/x̣/	::	/x/									

опозиція неперервних (:: перервних)

/s/	::	/c/	/z/	::	/ẓ/	/l/	::	/r/
/ṣ/	::	/c̣/				/ḷ/	::	/ṛ/
/š/	::	/ç/	/ž/	::	/ẓ̌/			
/x/	::	/k/	/h/	::	/g/			

опозиція низькотональних (:: високотональних)

/p/	::	/t/	/f/	::	/s/	/v/	::	/j/
/b/	::	/d/						
/k/	::	/ç/	/x/	::	/š/			
/g/	::	/ž/	/h/	::	/ž/			

опозиція задніх / компактних (:: незадніх / некомпактних)

/k/	::	/p/	/ç/	::	/c/	/š/	::	/s/
/g/	::	/b/	/ž/	::	/z/	/ṣ̌/	::	/ṣ/
/x/	::	/f/				/ẓ̌/	::	/ẓ/
						/ḥ/	::	/ẓ/

опозиція різких (:: нерізких)

/f/	::	/p/						
/s/	::	/t/	/c/	::	/t/	/z/	::	/d/
/ṣ/	::	/ṭ/	/c̣/	::	/ṭ/	/ẓ/	::	/ḍ/

опозиція назальних (:: неназальних)

/m/	::	/b p/
/n/	::	/d t/
/ṇ/	::	/d, ṭ/

Периферійні фонем

До периферійних фонем зараховуємо: /f g ; š ṣ̌, ž ẓ̌, ; c c̣, ʃ ʃ̣, ; č ʃ̣/. У випадку /f g/ це передусім наслідок обмеженого використання в лексиці; слів, які різною мірою відчуються як запозичені, небагато, пор. /'fl,aška/, /forgo'tûv/, /kete'fija/, /l,uft || po'vîtr,a/, /'fabrika/, /'furt/, /fryštyko'vati/, /'gul,a/, /'ganok/, /'gombička/, /ga'l,îr/, /'gerok/, /'geroča/.

Фонема /f/ в кінці перед паузою зустрічається тільки як виняток, напр. /'raf/, /'grof/; в контактній позиції потім буває напр. [r,ay_byy], [groy_byy], де [y] - на відміну від [v] приголосний різкий (губно-зубний) неповного творення, який відповідає глухому [ɸ]. Фонема /š/ - /š,/, /ž/ - /ž,./ утворюють уявні пари непалаталізована :: палаталізована; відмінність членів пов'язана з парадигматичною схемою, пор. /'čardaš/ :: /'čardaš,i/, G /'hrošij/ :: NA /'hroš,i/, /če'reš,n,a/ :: /v če'rešni/, /do'maš,n,a žo'na/, /v 'xiži/ :: /kolo 'xiž,i/, G /dro'žij/ :: NA /'drož,i/. Відрізнення /š/ /š,./, яке впливає з парадигматичної схеми, порушують випадки напів'якого [š,], яке знаходимо напр. у /špar'het/, /šiko'vati/, /košto'vati/, /ši'kovnyj/.

Палаталізоване /š,./ є в багатьох випадках еліптичною формою поєднання /š,č/ в повному стилі вимови, пор. звичайно /blaho'viš,čen,a || рідко /blaho'viš,čen,a/, /'druš,iti || 'druš,čiti/, /pūš,ati || pūš,čati/, /'motuš,a || 'motuš,ča/; часом еліптична форма переважила (/doš,ka/, /sver,š,ok/, /š,e'n,a/, /š,i vse sa tr,a'su/. Також у формах /š,it/ :: /na 'š,eti/ треба бачити /š,č/; інколи на таку форму вказує часткова фонетична гемінація (з перебільшенням - [š,:]).

Також /c/ - /c,./, /z/ - /z,./ пари тільки уявні (пор. пов'язані з парадигмою /sto'lec,./, Gsg /stū'l,c,a/ :: /na stū'lci/, /pše'nic,a/ :: /v pše'nic/, /'vūvc,a/, /'vovna iz 'vūvc,i/ :: Dsg /ja'ka c,i'na tūj 'vūvci/, або випадкове окреме /'pec/ :: /'pec,./ (наказовий спосіб); в контактній позиції /pez 'būdūd, 'biti/ :: /'vpez, mi ko'lač/. Парадигматично непов'язане /c/ (непалаталізоване) в кінці перед паузою (пор. /sto'lec,./ :: /'kl,oc/, /'šanc || 'šanc/, /'lanc/, /'pec/, /šurc/) є прикметою чужого елемента (пор. Gsg /stū'l,c,a/ :: Gsg /'kl,oca/).

Непалаталізоване /z/ буває перед приголосними (/z'vūp/, /z'vo'niti/, /z'vūnnik/, /z,./ - перед голосними (/z,in,kati/, /z,obati/, /z,ûr,o/, /'bylo tag od 'z,ûr,ovi/). В кінці перед паузою /z/ не зустрічається.

Фонема /č/, /ž/ фонетично м'які, т.зн. з високою тональністю, палаталізовані (/ko'lač/ /so'kačka/, /'gač/, /'pr,aža/, /'viž/, /za'vnažiti/, /ču'žij/, /ho'vjažoj 'mn,aso || словакізм ho'vežoj/). Одиначними є випадки тверді /gar'žoly/.

Фонематичний контраст

Члени фонематичних опозицій не комбінуються в лінійному розташуванні зовсім вільно (т.зн. кожний з кожним). Здійснюється обмежувальний вибір контрастуючих одиниць, який можна описати характеристичними схемами.

Контраст парних палаталізованих з наступним голосним (CV)

1. Парні палаталізовані (/C/ :: /C,/) з наступним лабіалізованим (тонально зниженим / бемольним) голосним і з нейтральним /a/ комбінуються вільно, пор. /'nūs/ :: /n,ūs/, /'cehla/ :: /'kaf,l,a/.

Обмеження стосуються сполучення з нелабіалізованим голосним, т.зн. /i ≠ i y e/.

2. На морфематичній межі перед високим /i/ контраст врівнюється: перед /i/ є тільки палаталізований / тонально підвищений /C/ (/C, = i/), пор. /'les :: v 'l,iš,i/, /be'reza :: na be'rez,i/, /zahoroda :: na 'zahorod,i/, /'truna :: v 'trun,i/, /'dvûr :: na dvo'r,i/, /se'stra pri'sla :: po'vív se'str,i/, /'dobryj :: pl 'dobr,i/, /'škola :: v 'škol,i/, також /po'priga :: po'priz,i/, /ko'čerha :: na ko'čer,z,i/...

Поза морфематичною межею (значить, всередині в основі) це стосується тільки зімкнених / перервних приголосних і /l/ :: /l,./, пор. /'t,išto/, /'d,iđo/, /'n,iğda/, /'l,iš,./; інші приголосні непалаталізовані / тонально невідвищені: /'sino/, /'ri'ka./... Інколи сполучення [si] (напр. /'sisti/), робить однакове враження, як [s,i] і в запису так позначається (навіть як [s,i]). Йдеться, однак, про перцепційне враження, не про акустичну властивість; ця різниця між [si] (напр. /'sito/) і [s,i] (напр. /'sino/) базується, очевидно, на тому, що цілий склад робить враження напруженого :: ненапруженого.

3. Перед /i y e/ зустрічаються тільки непалаталізовані / тонально невідвищені приголосні, пор. /'sito/, /'sypati/, /sím :: 'semero/, /'konar, :: na 'konari/, /'ryba/, /'hr,ub :: hre'be/, /'pos,t,il, :: na 'posteli/, /jar, :: v ja'ri/, /l,i'tati :: 'let,iti/, /vt,i'kati :: vte'či/, /zapl,i'tati :: za'plesti/.

4. Задні / компактні тонально темні /k g x h/ не поєднуються з тонально низьким /y/, пор. /ki'piti/, /'malo po'prigi 'veržu/, /pūš'ov 'xir/, /'sn,ih 'hine/.

5. Палатальні (компактні нетемні) приголосні в основі слова поєднуються з низьким /y/ (пор. /'šyti/, /šy'rokij/, /'žyti/), палатальний /č/ з /i/ (/čistyj/). На морфематичній межі вибір /š/ (:: /š,./), /ž/ (:: /ž,./) керується типом парадигми, пор. /kolo 'xiž,i/ || /kolo če'reš,n,i/ :: /it 'xiži/ || /it če'rešni/. Однакову парадигматичну пропорцію можемо передати і інакше (/kolo 'xižy/ :: /id 'xiži/).

У дієслів буває, як правило, /le'žit/, /'lišit/, але поруч з інфінітивом /su'šyti/ існує і /su'šiti/, поруч з /'stražyti/ і /'stražiti/, найчастіше, здається, буває /voro'žyti/. Паралельні форми знаходимо і в ступенюванні (/l,i'pšij/ || /l,i'pšyj/, /š'u'mn,išij/ || /š'u'mn,išyj/).

6. Перервне /c/ має (подібно, як і палатальні приголосні) - в залежності від взаємовідношення в парадигмі - вигляд [c,] ([sto'lec,], [stū'l,c,a], ['vūvc,a], ['vovna iz 'vūvc,i], [zrizo'vanec,], [zrizo'van,c,i], або вигляд [c] ([na stū'lci], [ja'ka c,i'na tūj 'vūvci Dsg]). В основі буває [c,] ([c,i'na]), але ніколи так чітко палаталізоване, як напр. в [na r'c,i]. Пор. вище (стор. 247) про периферійні приголосні.

Контраст парних палаталізованих з наступним приголосним

1. Вибір парного палаталізованого в контекстах /_C; _C,./ керується, як правило, кінцевим парним непалаталізованим / палаталізованим, евентуально [š,], [ž,], [č,], [ž] , пор. /'kosti/ :: /kū's,t,a/, /na 'posteli/ :: /'pos,t,il,./, /'čistyj/ :: /'čis,t,i/, /'hostiti/ :: /'hos,t,at,./, /'zazrit,./ :: /'zaz,r,u/.

/túj pri'ncezni/ :: /pri'ncezn,a/, /izni'mati/ :: /iz,n,a'ti/, /na dry'vutni/ :: /dry'vút,n,a/, /po ve'likodni/ :: /'pered ve'likod,n,om/, /'fald/ :: /v túm 'fal,d,i/, /'búlšy/ :: /'búl,ši/, /'jarec/ :: /'jar,čik na 'voc,i/. Вибір /r/ :: /r/ цим керується не завжди, пор. /'zerno :: 'zer,n,i/ але /'čornyj/ :: /'čo'rn,i'ti/, /'kurča || 'kúr,ča/. Також контекст /_r/ :: /_r/ так не діє, пор. /'tr,asti/, /'cundr,avyj/, /dr,a'na 'kaša/.

2. На морфематичній межі зберігається в імперативі перед /-te/ палаталізований, який в sg знаходиться в кінці, пор. /'nes,te/, /'tr,as,te/, /'zniz,te/, /po'pros,te/, /za'met,te/, /dú'stan,te/, /na'kol,te/, /'vpec,te/, /na'tovc,te/.

3. Вільно комбінуються палатальні парні з непарними /'molha/ :: /'kal,ha/, /'vilka/ :: /'búl,kati/, /'voz,mu/ :: /'zmor,š,ki/, /'huska/ :: /'rus,ka 'bukva/, /'kral,úvs,kij syn/.

4. Характерне /er/ перед /p b v k x h/, пор. /'ser,p/, /'čer,pati/, /'ver,ba/, /krov :: 'ker,vi/, /'zmer,kati sa/, /'zmer,knuti sa/, /'cer,kov/, /'ver,x/, /ver,'xovina/, /'čer,ha/, /ko'čer,ha/, /če'tver/ :: /četve'r,ha/.

Парні дзвінки (:: глухі) і контекст

1. Парні дзвінки (:: глухі) в кінці перед паузою (/_ #/).

У консервативній верстві діалектів в даній позиції зберігається – відносно систематично – кореляція за дзвінкістю / глухістю, пор. /'zub/ :: /'snûp/, /'med/ :: /'plût/. Дзвінки в кінці фонетично ненапружені / шептані (напр. ['zub], ['med]) проти фонетично напружених глухих (напр. ['snûp], ['plût], значить, аналогічно, як і в англійській парі bed :: bet (крім різниці щодо часокількості *bed* :: *bet*). Якщо врахувати факт, що і голосні (очевидно, частіше лабіялізовані, напр. [ka'n,čûy]) в кінці слова часто шептані, то кінець слова визначається тенденцією до увиразненої консонантності (про початок слова див. стор. 253). Кінець слова перед паузою (хоча б потенціально) – про який ми тут говоримо – треба відрізнати від кінця слова в контактній позиції речення. В контактній позиції речення перед парними глухими стоїть глухий (ціле сполучення звуків керується глухим приголосним в його кінці), в усіх інших випадках стоїть дзвінкий, пор. /'hat ta'kij/ ([...t.t...]) :: /'had da'kij/ ([...d.d...]), /'had a'l,a ja'kij/ ([...d.a...]), /'plût čino'vatyj/ ([...t.č...]) :: /'plûd vy'sokij/ ([...d.v...]), /'plûd iz 'drua/ ([...d.i...]).

В традиційній верстві не стоять в опозиції /h/ :: /x/ просто як дзвінкий :: глухий. Перед паузою є ['plûh], претерит ['l,ûh] :: [pəciva'l,ux]. В контактній позиції не стоїть перед дзвінким (який вимовляється з голосом), як правило, [h], але [y], напр. ['vna 'byla y 'staršy 'rokoj 'uže]. Паралельно було, значить, ['vûn ne 'mûh] :: ['vûn ne 'mûx.tak] і [to ne jě'ji 'mûž] :: [to ne 'moš.tak], ['bili jix] :: [jiv-'bili], ['spivav betle'hemoš] :: [betle'hemoš-byv]. Поступово узагальнюється [h] як дзвінка протилежність [x], тому маємо ['ja sa jih-bô'jû || jiv-bô'jû], [voro'bél, od nih-o'dlét,û], ['horoh-ne sãž,û || 'horoy-ne sãž,û]. На старший характер [h] як звука передусім нерізкого (проти різкого [x]) вказує, очевидно, вимова у випадках [za'goroda], [ta'koŋo], і загальноновживане ['hvarit,].

2. Дзвінкість в контексті приголосних

З приголосними, які стоять поза опозицією дзвінкість :: глухість, комбінуються парні дзвінки :: глухі вільно (пор. /'zlyj/ :: /slu'ha/, /'zmor,š,ki/ :: /'smutnyj/, /'zvarka/ :: /'svad,ba/). В інших випадках керується сполучення звуків характером приголосного (дзвінким :: глухим) в кінці сполучення (пор. /'laba/ :: /'lapka/, /ko'siti/ :: /kûz,ba/).

На морфематичній межі перед глухим імперативом /-te/ буває і дзвінкий, який варіює з глухим (пор. /na'rižte || na'rište/ :: /na'pište/, /'zrobte || 'zropte/ :: /'xopte/). Перед суфіксом /-k-/ буває дзвінкий зрідка /'hrukta || 'hrudka/. Фонетично є цей дзвінкий – ненапружений / шептаний (себто [na'rižte], ['hrûdka]).

Перед імперативом /-me/ ситуація аналогічна до контекстової позиції на межі слів, пор. /'kup'soli/ :: /'kub'mi 'soli/, /'kubme 'soli/; пор. також /po'meču/ :: /po'mečte/ :: /po'mežme/, /'vkažu/ :: /'vkažte || 'vkašte/ :: /'vkažme/, /na'klep/ :: /na'klepte/ :: /na'klebme/.

Палатальність в контексті приголосних

Сполучення приголосних не знають контраст шиплячих :: свистячих сибілянт, тобто контраст палатальний ~ парний непалатальний (/š ~ s/, /č ~ c/, /s ~ š/) а також контраст неперервний палатальний ~ непалатальний африкат (/š ~ c/), евентуально неперервний непалатальний ~ перервний / палатальний (/s ~ č/) – інакше кажучи, вони не знають контраст сибілянт задніх ~ незадніх. Сполучення керується характером члена, яким сполучення закінчується, пор. /že sa ne bo'jis :: bo'jis sa/, /'až ho na'šov :: 'as sa 'tr,as/, /'rûčka :: v 'rûc,c,i/, /'bočka :: v 'boc,c,i/, /skro'jiti :: i'ššyti/, нове є /zo'šyti do'vjedna/, /izva'riti :: i'žžovknuti/, /'liška :: od 'lis,c,i/, /pe'truška :: na pe'trus,c,i/, /is ka'n,čova/ :: /iš, 'čovnika/, /s tym :: š, čim/. Подвоєний приголосний перед приголосним спрощується, пор. /že're || 'žre :: rožže're || ro'žre/, /'praha :: 'praz,kij/, /bûh :: 'bos,kij/. Фонетичний вигляд в загальноновживаному стилі вимови буває еліптичним, пор. /bo'jis sa || bo'ji-sa/, /'as sa 'tr,as || 'a-sa 'tr,as/, /v 'boc,c,i || v 'boc,i/, /iš, 'čovnika || i-šovnika/.

Ступені експліцитності / еліптичності різні, пор. ['bôč,ka :: y 'bôc,i || y 'bôc,i], ['kl,ítka :: y 'kl,ít,c,i || y 'kl,í,c,i || y 'kl,i'c,i]; йотовий елемент ['] компоненту спрощення групи. Він чітко співвідноситься до [i] в випадках, як [dú'ti || dú'ti], [žy'dúš,ka || žy'dúš,ka || žy'dú's,ka 'vira], [vô'zmi || vóz,mi'], але – як видно з прикладів наведених вище – зовсім не скрізь; зокрема не в кінці слова, напр. ['č,a's, :: 'klasti sa na č,a'sti], ['mã's, :: 'vypražiti y masti]. Частіше, мабуть, в жіночій розмові ніж деінде, буває йотовий елемент перехідною ланкою між голосним і палатальним приголосним, пор. ['há'č,nik], ['ká'č,ka], [so'ká'č,ka], [za'plã't,], [o'dné's,], [ne 'krã'd,]. Пор. також [za'č,ik], [za'c,].

Крім несталіх гемінат, які є варіантами підкреслено експліцитних сполучень приголосних (пор. [pû's,atj || pû's,č,atj], маємо кілька випадків сталих гемінат, як напр, /'ssatj ['s:atj]/, /'l,atj ['l:,atj]/. У

випадку /'ssati/ – на відмину від /'l,lati/ – має гемінація живу мотивацію (пор. 3sg /'püsse/). Тип [šu'mn,išij || šu'mn,iš:i] може спиратися на випадки типу /'krasnyj :: 'krašij || 'krašij/, де не маємо справи з поверхневою дублетністю: /'krašij/ очевидно пов'язане з /'krasnyj/ так само як /'vužij/ з /'vu'skij/, /'bližij/ з /'bli'skij/, в той час як /'krašij/ відноситься до /'krasnyj/ так само як /'britšij/ до /'bri'tkij/, або /'lekšij/ до /'le'xkij/. Таких випадків, правда, небагато, але тенденція до гемінації має, як здається, ще одне джерело: напруженість приголосних, про яку говорилося вище (/s̥i [s̥i]/), може справляти враження гемінації, і це враження розкладається, пор. [du'ša by ne bô'l,ila || bô'l,ila ke-by 'xyža ne zho'rila], [hrôš,i || 'hrôš',i] і навпаки, гемінація може переходити в напруженість, пор. [ru'sal,a || ru'sal'a], [pantliki do vô'lôs,a || vô'lôs'a]. Ця значно неясна ситуація може переноситися і до вищих ступенів на /'išij/.

Зовсім немотивована (лексикальна, ідіосинкретична) є гемінація у випадку /'zeller ['zel:er]/.

Назальність в контексті приголосних

1. Контраст неназальний :: назальний нелабіялізований приголосний звичайно виключений і сполучення є назальним, хоч не кожного разу, пор. /je'den :: je'nna/, /'vže sa ne 'vinno || 'vidno/, /ve'ligden, :: po ve'likonni || ve'likodni/. Прислівник /'nes,ka/ виступає тільки у спрощеному вигляді.

2. Задній [ŋ] виступає регулярно перед /k/, евентуально перед /g/, (пор. [sp'ivaŋka], [t'angj], буває, однако, також перед [c] і палатальними приголосними, пор. [soŋce], більш менш регулярно [meŋšij || yj], [bo'kaŋ,č,i || bo'kan,č,i].

Позначення початку слова

Початок слова позначається підсиленням консонантного елементу: з репертуару голосних в позиції #_ зустрічається тільки /i o (u) a/, і до того слів з таким початком тільки кілька десятків. Можна зустріти поодиноким /#e/ (/e'ternik/), який є новішим запозиченням, в той час, коли запозичення старші /#e/ елімінували (/le'trika: 'vs,ahdy 'svitla ho'r,ad, v 'car,a na 'burku 'furt od 'večara do 'rana | tam sa ne ha'sid, 'lampa | le'trika jag v 'nas | bo to ca'rizmuz byv | to byv kapi'tal | no/. В цьому обмеженому репертуарі існують ще інші обмеження.

1. Лабіялізований /o/, /u/ можливі тільки з протетичним /#v-/, в наголошеному складі; коли склад ненаголошений, зливаються в нескладовий лабіялізований /#v/, пор. /'vore/ :: /'vrati/, /'voblak/, /'voblača/ :: /'vblaki/, /'vohnisko/ :: /'vhen/, /'vohlaski/ :: /'vholo'siti sa/, /'vučit./ :: /'včitel./ Оскільки /o/ (евентуально /u/) чергується з /û/ (див. стор. 267), стоїть на початку /vû-/, незважаючи на те, чи він наголошений або ненаголошений, пор. /'vûs,t,r,a :: 'vostryj /, /'vû't,c,a ne mav/, /'vûvc,a :: 'vvečka/. Подібно /'vûhl,a/, /'vû'hl,ar./ :: /'vuhliki od'mítovati/, /na vû'ž,n,i, na 'vûžna/ :: /i'ti na vo'žen/.

Замість */'vûrvût/, */'vûdrût/, */'vûvjût/ до /'vrvati/, /'vverti/,

/'vriti/ маємо, однак, вирівняне /'vrvût/, /'vdrût/, /'vvjût/.

Префікси /u=/, /o=/, /v=/, оскільки вони не є частиною морфологічно вмотивованого наголошеного початку слова, зливаються, пор. /'vderti :: roz'derti/ - /vber'nuti sa/ - /'vpxati :: za'pxati/; /'vrvati :: na'rvati/ - /'vbryskati :: po'bryskati/ - /'vl,isti :: za'l,isti/; /'vha'nuti/ :: vbolo'či sa/; /'vkrasti :: na'krasti/.

Коли префікси /ob=/, /od=/ вмотивовані морфологічно як наголошені, мають протетичне /*v/ за загальним правилом (див. вище); в ненаголошеній позиції є редукований /ob- || b-/ і повний /od/, форма /'voršyuki/ :: /'pšyvčata/, /'votrust/ :: /ot'pustiti/, /bruč šo na 'bos,c,i/, /'bručku 'mała zolotu/.

У ряді випадків не існує чергування наведених типів (пор. /'vrix/, /'vrišok/, /'vrešec./; ...), і згідно з тим відбувається вирівнювання і там, де чергування регулярне (пор. /'voči/, /'vûčko/, але також /do vo'čij/ (замість */do 'včij/), /'vosin./, але також /vose'n,ij/ (замість */'vse'n,ij/). Усталена первісна форма руйнується також зовнішнім впливом, пор. /'vovtar, || 'oltar/, /'vomša || 'omša/, /'vûbla, || 'ûbla/, /'ûbl,an,s,kij/, /'vlič || vu'lič || u'lič/, /'vûrad || 'ûrad/, /'vrel || o'rel/, /'vûrly || or'ly/ (сьогоднішній мовець часто не має чітку уяву, про що йдеться, і коли побачить на картинці орла, мабуть скаже /'jast,ab/; назву знає часто тільки з словацької школи - з усією невизначеністю шкільних знань). До того нове /'olovrant/, /oldo'maš/. Однак, стара дистрибутивна схема досі чітка.

2. Контекст /#i/ несталий: регулярно зустрічається /i'hla: i'hlu-m ku'pila/, /i'hlic,a/, /'iskra: 'iskry 'meče/, /i'ti: i'ti zo mnov ne xo't,ila/, /i: 'i vûn 'jej ne xo't,iv/.

Повний варіант прийменника / префікса /#iz/ знаходимо передусім там, де є семантичне протиставлення (пор. /iz'let,iv is 'stroma :: 'vzlet,iv na stroma/), емпатичний наголос (пор. /is 'terna sa tu'to 'robit/, /iz 'radosti 'plaču/). Крім того повний варіант переважає, очевидно, там, де легше артикулює перехід до початку наступного слова (пор. /'tiskalo n,a iz zi'my :: i:ssijali tu'tu 'zeml,u s pše'nic,ov/, /i'z,z,abla-m sa /; пор. також /i'zobje t,a/.

Емфаза мотивує і форму /i'š,i/ (проти /š,i/), пор. /i'š,i smi'xa 'robit, sam is 'sebe :: ot 'tûj by ne 'čkoda pû'jti | š,i 'fajna/.

3. У традиційній верстві початок слова після паузи фонетично визначається глухим гортанним вибухом [ɣ], як правило у випадках [ɣa'le], [ɣa], [ɣaj], [ɣa'l,a de ...], [ɣoj] (пор. - tu'tu 'kurku vo'z,mij 'zaraz a daj 'hev | bo to 'moja - 'oj [ɣoj] tu'ta 'kurka ne 'vaša - 'oj mi'xajle 'moja | 'daj mi jej kra's,n,i), [ɣa'h̥a] (пор. здивування при здогаданні /ta 'tak a'ha/). Гортанний вибух обов'язковий тільки при емпазі. В нетрадиційній верстві гортанний вибух зустрічається і з іншими словами, не тільки після паузи, але не буває у стилі легато (в легатовій контактній позиції). Принагідно якраз вимовою з гортанним вибухом імітується чеська вимова (пор. [byč na 'čexox ta privjûs'e'ternik]).

Про початок слова дійсне те, про що тільки побіжно говориться в частині, яка аналізує кінцею слова (пор. стор.250), як про тенденцію: обмеження вокальності.

Контраст на фонетичному рівні

1. Складовий контраст /_V/ ~ /_C(#)/

В залежності від контексту /_V/ ~ /_C (#)/ в традиційній верстві діалекти відрізняються:

	/_V/	/_C(#)/
/v/	[v]	[ʋ]

пор. [va'la] :: ['ʋz,aʋ], [ʋja'ti sa], ['vore] :: ['ʋraʃi], ['zahɔlɔvok] :: ['zahɔlɔki].

Для дієвідмінювання це не дійсне; там систематично зустрічається ['znaʋu], ['znaʋût]. Тому, що в нетрадиційній верстві ця різниця [v] ~ [ʋ] часто не зберігається, буває і ['znavu], ['znavût].

Сполучення /vv/ у випадках префіксованих дериватів і сполучень префіксів (пор. /v 'vod,i/ /'vvodit,/) має фонетичну форму [ʋ:] : ['ʋ:òd,i], ['ʋ:òdít].

2. Контраст дифузних (високих) ненапружених в позиції наголошеній ~ ненаголошеній.

Дифузні ненапружені (себто /i/ у ʋ/) в наголошеній позиції визначаються - крім динаміки - фонетично зниженою артикуляцією:

	/'_(C)/	/_(C)/
/i/	[ɪ]	[i]
/y/	[ɨ]	[y]
/ʋ/	[ʊ]	[u]

пор. ['lɪpa] :: [li'zati], ['mɨš] :: [my'šij] Gpl, ['sʊd] :: [su'ditj].

Суворої рівномірності тут, звичайно, чекати не можна. Найбільшою рівномірністю визначається [ʊ] ~ [u], хоч і тут зустрічаються хитання. Вони бувають зокрема в парадигмі типу /gazdo'vati/: крім регулярного [ga'zdʊje] можемо часто почути в імперативі [ga'zdʊi || ga'zdʊi]; звідти хитання поширюється далі (пор. не тільки [ga'zdʊi], але евентуальне [ga'zdʊje], далі [č,ʊjete] і також [čʊti || č,ʊti]. Зрозуміле є ['murnik], [aʋto'bus], [furt], ['mʊsiti, 'mʊsite || 'musiti, 'musite || 'mʊsiti, 'mʊsite] під впливом словацької мови.

Цілком легко можна описати нерівномірність дистрибуції [i] ~ [i]. Зовсім регулярно буває замість очікуваного [i] морфологічно мотивоване [i] у формах імперативу, пор. [ko'pni] :: [ko'pnime, ko'pnite], [i'di] :: [i'dite]. Узагальнене є [i] в [tri] :: [trite], [za'pri] :: [za'prite]. Після [r] стоїть регулярно [pe'rina], ['krivyi], але [povo'diʋ 'krista 'križom], [ko'priva], [po'priga], [bo'griʋda], [fa'brika], подібно і [fryštykɔ'vati || frištykɔ'vati]. Узагальнене [i] знаходимо, однак, в наголошеному префіксі ['pri.-] , (пор. ['pridaz, nam sa], ['prič,ulo mi sa].

Цікаве ненаголошене інфінітивне кінцеве [i] (замість очікуваного [i]), пор. ['brati] :: [ʋz,a'ti] .

Найменш впорядковане відношення [ɨ] :: [y]. Передусім маємо і ненаголошене [ɨ] у випадках типу [šy'rokij, vʋ'sokij, vʋ'xodit, bʋ'vati]; такі випадки можна пояснити узагальненням звукового типу [ɨ] після [š], [ž]; з [vʋ'xodit,] пор. ['vʋ'šou], з [bʋ'vati] - ['bʋti]. Поруч з регулярним ['ʋšytkʊi] існує також ['ʋšytkʊi], в якому підсилена лабіялізація, замість низького голосного стоїть темний. Існує хитання в ['myti || 'mʋti, ...], але разом з тим і ясно граматично мотивована схема [zamy'kati] :: [poza'mʋkati], ... Ціла ситуація виявиться, якщо взяти до уваги, що [ʊ] підкреслює відмінність від напруженого [ʊ] і, значить, увиразнює опозицію /u :: /ʊ/. Подібно виглядає і справа з [i] у відношенні до [i] (пор. опозицію /i/ :: /i/). Різниця [ɨ] ~ [y] подібне відношення до фонематичних опозицій немає. Також [o] може, евентуально, бути контекстуально чутливе щодо відношення до наголосу, пор. ['dʊit,] :: [do'itj].

3. Голосні в контексті /_C/ :: /_C, /

Не всі голосні реагують на цю різницю однаково. Напружені :: ненапружені лабіялізовані (/u :: /ʊ/) відрізняються тільки в контексті /_C/. Напружені нелабіалізовані (/i/ :: /i/) такого обмеження не знають; маємо, отже:

	/_C/	/_C, /
/u/ :: /ʊ/	/u/ :: /ʊ/	/u/
/i/ :: /i/	/i/ :: /i/	/i/

пор. /'kurka/ :: /'plʊt/ :: /'kʊr,a/, /'prʊt,a/ ; /'sito/, /'sino/ :: /v 'sit,i/, /v 'sin,i/ ...

Цікаво, що схема /_C, / :: /_C/ легко призводить до реінтерпретації; формам /'vʊbl,a/, /iz 'vʊbl,i/ :: /v 'vubli/ у Звалі відповідає /'vʊbl,a/, /iz 'vʊbl,i/, /tag bisidʊjut, 'tam na 'vubli/; /ʊ/ не залежить від консонантичного контексту, в Ублі, мабуть, первісно було теж /iz 'vʊbl,i/ :: */v 'vʊbli/, себто без чергування /ʊ | u/.

Решта голосних /i/ о e/ відрізняється фонетично в залежності від таких контекстів:

	/_C/	/_C, /
/i/	[ɪ], [i]	[i]
/o/	[o]	[ɔ]
/e/	[e]	[ɛ]

пор. ['prʊtik], ['plʊt] :: ['prʊt,a]; ['kʊrka] :: ['kʊr,a]; [du'plo] :: [iz dʊ'pl,a]; [mu'ka] :: [ʋ 'mʊc,i]; [na 'tyčn,ʊj fa'soli] :: [fa'sól,a]; ['vodiš] :: ['vòž,u]; [zadóž,a'nɪlo]; ['leɟ] :: [po 'léd,i]; [ver'šok] :: ['vér,x]; [ʋ pe'leɟni] ::

[pe'lɛ̃n,a]; ['nese] :: [nɛ̃s,t]; ['uʒe sa ne 'vidno || 'vinno] :: ['uʒe sa roz'vid,n,at,]; ['hlina] :: [ɥ 'hlɪn,i]; [pe'rɪna] :: [pe'rɪn,aŋka]; ['list] :: ['lɪs,t,a]; [ɥ riɥ'nɪci] :: [riɥ'nɪc,a]; ['nɪʒ,elnɪc,i]. Як бачимо, напруженням відрізняється і /i/ в /_C/, хоч воно не зливається з [i]; парадигматично обумовлений тип [- it,] (3sg ['nosit,] - замість очікуваного [-it,]). Тільки після палатальних буває ненаголошене [-it,] (пор. ['kɔn,ɕ,it,]).

Треба зокрема звернути увагу на /o u/ в контексті /_ j/, /C, _ j/:

	/_ j/	/C, _ j/
/o/	[ɔ̃] [ɔ̃]	[ɔ̃]
/u/	[ɯ̃]	[ɯ̃] [ɔ̃]

пор. ['uʒt̃kɔ̃i], [t̃u'n,ɔ̃i], [od, 'n,ɯ̃i || on, 'n,ɯ̃i], [zi'm̃uʒ,n,ɯ̃i || -ɯ̃i].

Контекст /_C/ :: /_C,/ диференціює також фонематичну репрезентацію /a/:

	/_C/	/_C,/
/a/	[a]	[ã] [á]

Зміщення вперед виразне зокрема в наголошеній позиції; на відміну від палатальних, /j/ не вважається релевантим контекстом. Пор. ['plɛ̃ka] :: [na 'plɛ̃n,ɕ,i], [ɥ 'stajni] :: ['stajn,a], [na 'tvɛ̃rɪ] :: ['tvɛ̃r,], [ɥ ja'ri] :: ['pered jãr,ɔ̃u], ['staryi] :: ['stãr,i], ['hvariʒ] :: [ne'hvãr,], ['biɟl,ãz,].

Слово /'n,an,ko/ має набагато частіше ніж фонетичну форму ['n,ãn,ko] - форму ['n,ɛ̃n,ko]; коли нам пощастить знайти писану форму - має регулярно вигляд {ňãňko}, мабуть тому, що перед /ɛ̃/ палаталізовані не зустрічаються. Уривок речення [tag- ês sa zmi'nila] у записі виглядав {tag is sa zminela}: при [ɛ̃] - {i}, [i] - {e} немовби вирішувала перцепція висоти тону.

4. Контраст /гармонія в контекстах/ _Cî /, / _Cû /

В даних контекстах виступають - як репрезентація голосних фонем (за винятком /i y/) - відповідні напружені звуки:

	/_Cî/	/_Cû/
/u/ :: /ɯ̃/	[ɔ̃]	[ɔ̃]
/o/	[ɔ̃]	[ɔ̃]
/e/	[ɛ̃]	[ɛ̃]
/i/	[ĩ]	[ĩ], [ĩ]

пор. ['dũma] :: [na 'dũmî], [pɔ̃'vist̃i na ro'zũm] :: [rɔ̃zũ'mîti], [ku'mɔ̃ve] :: [kũ'mũ̃], [ku'pũ̃vũ] :: [ku'pũ̃vũt,]; [ho'rit,] :: [hɔ̃'rit̃i], [ɥ 'polomeni] :: ['pɔ̃lɔ̃mɪn,], [do 'voseni] :: ['vɔ̃sɪn,], [na 'vosloni] :: ['vɔ̃slũn,], [do 'zɔ̃loba] :: ['zɔ̃lɔ̃b̃]; ['nebo] :: [na 'nɛ̃bî], ['sklep] :: [ɥ 'sklɛ̃p̃i], ['sklep̃y] :: ['sklep̃ũ]; ['pismo] :: [ɥ 'p̃ismî], [zi'ma] :: [ɥ 'z̃imî || zi'mî], [vi'sit,] :: [vi's̃it̃i].

5. Контраст / гармонія в контексті [_Cê], [_Cô]

	/_Cê/	/_Cô/
/e/	[ɛ̃]	[ɛ̃]
/o/	[ɔ̃]	[ɔ̃]

пор. вище пункт 4. Приклади: ['bereh̃] :: [na 'bêrêz,i], [ze'lenỹi] :: [zêlê'n,iɛ sa], [vese'lỹi] :: [od vêsê'lôj̃i 'd,ɣ̃'ũki]; [na tũm voro'bl̃i] :: [vôrô'bêl,], [na 'dɔloni] :: [na 'dôlôn,], [na hɔ̃'loũni] :: [hô'lôũn,a], ['toŋkĩi] :: [tô'nôn,kĩi].

Можна зустріти - хоч непослідовно - [za,u'bɔ̃va] :: [s 'tôj̃i zal,ũ'bôvôj̃i].

6. Контраст в контексті /_v/

Лабіалізовані в контексті /_v/ набувають підкресленої лабіалізації, зокрема в наголошеній позиції:

	/_v/
/o/	[ɔ̃]
/u/	[ɯ̃], [ũ̃]

пор. [popr̃i'mîtõvali tu'to is so'lɔ̃mɔ̃u], ['ikũl,ko 'slɔ̃u ta'kiy 'je]; [ne 'ṽirũje] :: [ne 'xôç,e 'ṽirɔ̃vat̃i], [za'dũla 'svîç,ku] :: [za'dũu 'svîç,ku].

Нелабіалізовані посуваються артикуляційно назад:

	/_v/
/y/	[ỹ]
/i/	[ĩ]

пор. ['d,ɣ̃'ũka], [na'j̃'ũ sa], [zɣ̃'ũ ne ɣ̃sta'je], ['xižu za'm̃'ũ], [ne xô't,ɣ̃'ũ].

Позначення [ỹ] не означає зміщення однакового ступеня; послідовність наведених прикладів треба розуміти так, що чіткість зміщення поступово зменшується. Контраст контекстів (/ ĩj/ ~ /iv/) ясно видно напр. в прикладі ['malo 'toho 'ũl,iũ sô'bî 'vl,ɣ̃'vũ do 'miski]; далі [na'j̃'ũ sa ta na'riɥ sa 'kũl,ko 'mũh̃].

Також у випадку /e/ (напр. [ɥ 'posteli] :: [ɥ pe'lɛ̃ni]) можна знайти різницю щодо ряду утворень, яка, але, не буває рівномірною.

7. Контраст / гармонія в контексті/_Cu/

Перед ненаголошеним /u/ лабіалізованість /o u/ увиразнюється:

	/_Cu/	/_Cu/
/o/	[ɔ̃]	[o]
/u/	[ɯ̃]	[u]

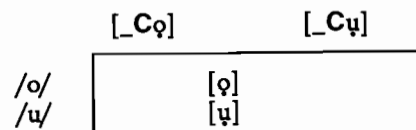
пор. [ko'hũt] :: [kɔ̃hũ'ta], [iç,erez ho'rũ] :: [içerez 'vɔ̃dũ || 'vɔ̃du].

Обмеження ненаголошеним контекстом (/u/) зрозуміле; важко чекати підсилення лабіалізації перед [ũ̃], яке знижене, більш відкрите і менш виразно лабіалізоване.

Правдоподібно, що [ɥ] є дублетою [ú], пор. [rôsí'č,i ka'pústu || ka'rústu], [ne 'príjde mi na 'dúmu || 'dúmu], мабуть тільки [zva'riti trompa'ki na 'lúpu]. Різницю [ú] ~ [ɥ] добре ілюструє ['súne] :: ['súnuti], [zamer'znúta 'zêml,a] :: [zamer'znútu 'zêml,u].

8. Контраст / гармонія в контексті; [_Cɔ], [_Cɥ]

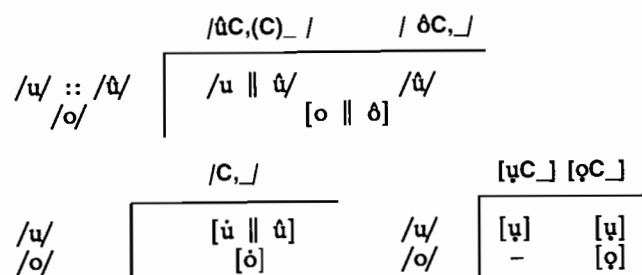
В цих контекстах увиразнюється лабіялізованість:

З одного боку ця схема може бути дійсною і для перед-попереднього складу, з другого боку, навпаки, знаходимо випадки, коли ця схема яскраво не реалізується, пор. [ro'bota] :: [rɔ'bɔtu || -ɥ], [so'loma] :: [is so'lomɔu || sɔ'lomɔu], ['voda] :: [za vɔ'dɔu], [od 'mɔɔɔɔɔ], [pɔ'lɔva]; ['kúrka] :: ['kúrɔu], ['žúra] :: ['kryli i(ž) 'žúrɔu 'xižu].

9. Схеми з прогресивною мотивацією

Зустрічаються випадки, які є свідомо прогресивної мотивації, зокрема в контекстах / C, _ / (пор. 3.), / úC,(C)_ / (пор. 4.), [ɥC_], [ɔC_] (пор. 8.). Ці схеми факультативні, нестійкі:

пор. ['viž,ú], ['kúpl,ú || ú sa], [ne 'bú] sa prin'cêz,n,ò 'nič], ['na(i)á's,n,iš,ii 'kral,ú]; [kú'pl,ú || ku'pití] :: ['kúpl,u || -ú ku'patí], [púd, na 'vúbl,u || -ú], [fa'sól,a] :: [fa'sól,u || ú], ['kúl,a :: is 'kúl,om || -òm]; [ka'pústu || -ɥ], ['svɔjɥ 'xižu], [ha'júɥ, iz ha'jɔva] :: [iz ha'jɔvom || -om].

10. Лексикальна ідіосинкразія і варіанти стилю вимови.

Не важко запримітити випадки лексикалізованої фонетичної форми в тому сенсі, що вона типова, і без чіткої загальної мотивації (для неї не існує правило); пор. [mò'lòti], [kò'lòti], [pò'ròti], [i]òi 'iag n,a 'tú kò'lòlò]. Здається, що основи з повноголоссям, в яких наголос падає на початок (/ 'horox/, / 'holod/, / 'žolùb/, / 'mgoroz/) вимовляються, навпаки, тільки ненапружено.

Складовий голосний, зокрема [o ô a], в стилі вимови алегро замінюється [ə], або носієм складотворчості стає попередній приголосний, пор. вставку [sɔ'bi 'dúmaɥu || sə'bi 'dúmaɥu || š'bi 'dúmu(ɥ)].

* * *

Ми показали, як мова з фонематичного репертуару, організованого до системи опозицій, вибирає матеріал для побудови своїх значеннєвих одиниць, і як формується їх фонетичний габітус шляхом збагачування фонематичної основи контекстово обумовленими звуковими формами. Наш опис підказав, що справу можна собі уявити як процес нашаровування, в якому поступово виникаючі лінійні конфігурації репрезентують норму достатньо чітку, але при цьому вільнішу в порівнянні з нормою фонематичних опозицій: комбінації додають мові гнучкості без того, щоб втрачати стабільність, яку забезпечують фонематичні опозиції. Ця багатшарова структура полягає, очевидно, в передбаченні контексту перцепційно високого (контекст /_C_/, див. 3) або темного (контекст /_v/, див. 6). В обох випадках вищий/нижчий регістр резонує в вокальній гармонії (пор. 4, стор. 256; 5, стор. 257; 7, стор. 257). Висота тембру власного тону відрізка звукових ланцюжків коливається в трьох рівнях – високі :: нейтральні :: темні. Ця структура може доповнюватися прогресивно мотивованими модифікаціями (пор. 9, стор. 258), які не сприяють увиразненню багатшарової артикуляції (нейтральний рівень обмежується); в іншому місці – в іншому діалекті – навпаки, нівелюється. Спрощено можна сказати, що таку картину бачимо, якщо посуваємося в напрямку до західної окраїни української мовної території в східній Словаччині. Там про колишню структуру, яку можна відобразити у формі правил, свідчать тільки залишки, рефлексовані в нових контекстах, зокрема в позиційному чергуванні лексикального характеру.

Отже – тепер вміємо переводити фонематичну транскрипцію на рівень фонетичний; в цьому можемо переконатися на короткому зв'язному тексті з Ублі, на розповіді пані Жовтикової про покараного картяра. Коли ми усвідомимо властивості фонетичного рівня, вміємо фонематичний запис – і інших текстів з Ублі – “фонетично читати”. У випадку запису текстів з інших близьких місць можемо спиратися на цей досвід, але треба знати, що його потрібно коригувати. Нам не обійтись без підказу, хоч і стисло. Фонематичні записи мають свою власну цінність, тому що існує багато аспектів діалектної мови, які не мають відношення до фонетичної сторони, і які ми можемо в таких записах досліджувати.

/ u 'nas je'den 'xlob 'duže sa	[.ɔ u - 'nas jɛ'dɛn - 'xlob 'dúže
l,u'biv 'znajete 'kar,t,ati ta'kij	(1) - sa - l,u'biɥ - 'znajete -
kar,t,aš šo lem 'nigda 'doma ne	'kar,t,ati (2) ta'ki] - 'kar,t,aš šo
	lem - 'n,i]gda - 'doma - ne - 'búɥ

'byv u no'č,i lem vse 'kar,t,av sa | vse | pri'šov u 'púvnoč,i dako'li i na 'rano || tak so'bî ta'ku 'spravili jed'nu ta'ku ... 'byla ta'ka piv'nič,ka | 'a na 'n,uj 'byv ... ver'šok | 'n,et | 'taj 'vni do 'tojî piv'nič,ki tak xo'dili kra'dom že by jih "nixto a'ni žo'na ne na' 'šla a'ni šan'dar,i 'n,et | že by 'vni sa'mî lem u 'sobî 'znali a'le ... jo'ho žo'na pudvarto'vala že ka'dy vun i'de | a vun i'šov kolo 'cerkvi no a kolo 'cerkvi hro'by - „tak 'čekaj“ - 'hvarid, - „ja to'bî "dam“ - | 'tak so'bî po'dumala že ... i bîsido'vala že - „no lem ty 'jdi“ - jag vun pu'šov jak sa ver'tav 'nazad ... a vna sa kolo 'toho 'c,inter,a 'furt kru'tila jo'ho 'čekala a 'tak se'be do 'bîloho 'vbrala do 'bîlojî 'plaxy | 'aj mîtlu ta'ku 'dovhu n,et | ve'liku zla'dila | a na tu'tu mîtl'u | po'ložyla 'zaz, 'bîlu 'plaxtu | a tag 'maxat, | 'tam ta'koj 'douhoj zla'dila 'n,ît | ve'likoj || 'xlop "stav sa kre'stiti | 'jšov do'mu 'vže | "stav sa kre'stiti - „joj“ - 'hvarit, - „vo jimn,a 'otca i 'duxa svja'toho“ - po kato'licki | vun kato'lik | po kato'licki sa "molit, id boho'rodici | no j ... i v'na po'bîhla 'vbîhla 'navkolo a'le 'xlop ta'kij u'strašenyj pri'šov šo jak pri'šov do'mû 'takoj ot'pav - „ta 'što ti je“ - „joj 'žono“ - 'hvarit, - „š,im "n,îgda

u n o'č,i l e m u s e | 'k a r , t , a v s a | ' u s e | p r i ' š o v u u | ' p ú v n o č , i (3) d a k o ' l i | ' i | n a ' r a n o || t a k s o . b î (4) t a ' k ŭ | ' s p r a v i l i ... j e d ' n ŭ | t a ' k ŭ ... ' b y l a t a ' k a | p i v ' n i č , k a | ' a n a | ' n , ŭ j ' b y v ... v e r ' š o k | ' n , e t | ' t a j ' v n i d o ' t o j î p i v ' n i č , k i t a k x o ' d i l i k r a ' d o m ž e b y j i h " n i x t o a ' n i ž o ' n a n e n a ' ' š l a a ' n i š a n ' d a r , i ' n , e t | ž e b y ' v n i s a ' m î l e m u ' s o b î ' z n a l i a ' l e ... j o ' h o ž o ' n a p u d v a r t o ' v a l a ž e k a ' d y (7) v u n i ' d e | a v u n i ' š o v k o l o ' c e r k v i n o a k o l o ' c e r k v i h r o ' b y | „ t a k ' č e k a j “ | ' h v a r i d , „ j a t o ' b î " d a m “ - | ' t a k s o ' b î p o ' d ŭ m a l a ž e ... i b i s i d o ' v a l a ž e - „ n o l e m t y ' j d i “ || j a g v u n p u ' š o v j a k s a v e r ' t a v ' n a z a d ... a v n a s a k o l o ' t o h o ' c , i n t e r , a ' f u r t (8) k r u ' t i l a j o ' h o ' č e k a l a a ' t a k s e ' b e d o (9) ' b i l o h o u ' b r a l a d o ' b i l o j î (10) ' p l a x t y | ' a j m i t l u t a ' k ŭ ' d o v h u n , e t | v e ' l i k u z l a ' d i l a | a n a t u ' t u m i t l ' u | p o ' l o ž y l a ' z a z , ' b i l u ' p l a x t u | a t a g ' m a x a t , | ' t a m t a ' k o j ' d o u h o j z l a ' d i l a ' n , î t | v e ' l i k o j || ' x l o p " s t a v s a k r e ' s t i t i | ' j š o v d o ' m u ' v ž e | " s t a v s a k r e ' s t i t i - „ j o j “ - ' h v a r i t , - „ v o j i m n , a ' o t c a i ' d u x a s v j a ' t o h o “ - p o k a t o ' l i c k i | v u n k a t o ' l i k | p o k a t o ' l i c k i s a " m o l i t , i d b o h o ' r o d i c i | n o j ... i v ' n a p o ' b i h l a ' v b i h l a ' n a v k o l o a ' l e ' x l o p t a ' k i j u ' s t r a š e n y j p r i ' š o v š o j a k p r i ' š o v d o ' m ŭ ' t a k o j o t ' p a v - „ t a ' š t o t i j e “ - „ j o j ' ž o n o “ - ' h v a r i t , - „ š , i m " n , î g d a ' v i d , î v u | s t r a š ' n o j | j a k | t e ' p e r , k a

ta'koj ne 'vid,îv straš'noj jak te'per,ka | to 'tam z 'hrobu 'šov, na 'mene j'šlo | 'ja sa 'mol,u i to ne po'myhat, lem na 'mene ta na 'mene“ - 'hvarit, ... 'hvarid, - „j'šlo ta'koj“ - 'hvarid, - „bîloj | ta'ka 'molha 'bîla na 'mene“ - 'hvarit, „-čisto n,a xo't,îlo za'biti“ || i to u'že lem 'tag bîsido'vav šo a'ni ho rozu'mîti ne 'bylo ta'kij straš'nyj | no i 'vece sa 'n,îgda 'kar,t,ati ne pu'šov a u'na jomu ne pri'znala 'n,îgda že 'vna tu'to zro'bila | až jag u'že byv 'xvoryj šo ne biro'vav s 'postel,î zyj'ti | taj v'na jo'mu pak tu'to pro'zradila 'že - „znaješ ko'li tot strašok šos, tu ot'pav | ta to 'ja 'byla | to 'ja byla“ || a vun "tag za'mah nad, 'n,ov ru'kov že ki'byv jej muh lem ... xo'lem dotu'liti sa | že byv juj tu'to otpla'tiv že to v'na jo'ho 'tag na'pudila/

| ,to u'tam z u 'hrõbu (12) u 'šõ'z, u na u 'mene u j'šlo | 'ja u sa u 'mõl,û (13) u i u to u sa u po'mýhat, lem u na u 'mene u ta u na u 'mene“ - 'hvarit, ... 'hvarid, - „j'šlo ta'koj“ - 'hvarid, - „bîlõj | ta'ka u 'molha u 'bîla u na u 'mene“ - 'hvarit, - „čistõ u n,a xõ't,îlo u za'biti“ || i u to u u'že u lem u 'tag u bîsido'vav šo u a'ni u ho u rozu'mîti u ne u 'bylo ta'kij u straš'nyj | u no u i u 'vece u sa u 'n,îgda u 'kar,t,ati u ne u pu'šov u a u 'na u jomu u ne u pri'znala u 'n,îgda u že u 'vna u tu'to u zro'bila | u až u jag u u'že u byv u 'xvoryj šo u ne u biro'vav s u s u 'põstel,î u zyj'ti | u taj u v'na u jo'mu u pak u tu'to u pro'zradila u 'že u - „znaješ ko'li u tot u strašok šõs, u tu u ot'pav u ta u to u 'ja u 'byla | to u 'ja u 'byla“ - u a u 'vûn u ' 'tag u za'mah u nad, u 'n,õv u (15) u ru'kov že u ki'byv u jej u 'mûh u lem ... xo'lem u dotu'liti u sa u (16) u že u byv u 'juj u tu'to u otpla'tiv že u to u v'na u (17) u jõ'ho u 'tag u na'pudila]

Порівняйте:

(1) При повному наголосі буває значайно [dúže] з емпатичним варіантом [dúže], з неповним або розвиненим подовженням [ž:]. - (2) У вимові розповідки зустрічається ['kar,t,- | | 'kart,-] з проміжним варіантом [ka'r.t,-] з напівпом'якшеним [r.]. - (3) Напруженість ['rûv-] послаблена; під час запису я постійно вагався між [-č,i] та [-ci], і так, мабуть, воно є в дійсності. - (4) Мабуть тільки [so'bi] або [so'bi]. - (5) Насправді тут напружене [û], себто просунуте вперед. - (6) Напруженість [õ] слаба, але можна чути чіткий контраст [dõ 'tõj :: [xo'dilij]. - (7) Можливе є [ka'dy] і навіть [ka'dy]. - (8) Так (або ['u]) постійно в цьому слові замість [ù] або [û], які під наголосом треба чекати. - (9) Здається, що мало б писатися [dõ] - зовсім слабо напружене. - (10) Закінчення хитається між [-õj] та [-õj]. - (11) Ясно чується межа складу. [i u v'na] читай теж як [i u v'na]. - (12) Так! - (13) Закінчення [-õ] слабо напружене і просунуте наперед. - (14) Або так, як є записано, або зі слабким лабіалізованим призвукком на початку: [(u)v'na]. - (15) Скоріше [nan,õn,õv]. - (16) Продовження розповіді після перерви не закінчує розпочату конструкцію, яка передбачає дієслово, яке поєднується з знахідним відмінком ([k,byv u jej u mûh ...]; дієслово [dotu'liti u sa] поєднується з родовим відмінком. - (17) Початкове [u] акустично виразно самостійне, створює нібито побічний склад.

Щоб ми дійсно вміли читати, треба знати щось про ритмічно-мелодійний бік мовного такту. Основний рівень ритмічно-мелодійної структури ґрунтується на контрасті висхідних :: спадних сегментів; це зовсім елементарне явище, яке нам відоме, наприклад, зі способу, яким ми диктуємо свій телефонний номер (пор. 371 – мелодійно сходять, сигнал: продовжую; 565 – лінія мелодійно спала, сигнал: кінець, ніякого продовження не буде). Запитання і відповідь становить двочленне ціле, пор. – da'leko do arga'ntiny ? (сходять, не знаю нічого про чинність того, що я сказав, чекаю в цьому сенсі закриття цілого, яке сходять) – 'daby ne da'leko! (спадає, туди далеко, і ще як! ; таким чином ціле запитання закрилося, і закрилося рішуче). Подібно в запитаннях-членах речення мелодійно висхідний питальний член своєю мелодією каже, чого я не знаю (напр. no 'šo ro'biti? ta 'vže lem ko'rovu proda'ti; мовець питає і сам собі відповідає). Ритмічно-мелодійна основа супроводжується, з одного боку, метамовним коментарем (пор. jak sa po'vis, ...; 'mavu po'visti; 'd,ivki ta'ki ne'vrokom 'fajn,i), з другого боку виразами, які утримують контакт з партнером (пор. n,i? ; rozu'mijete? ; 'znaje'te? ; ta 'čujte ; n,aj t,a boh za'varuje). Внутрішньою модифікацією лінії розповіді є темброва драматизація, яку можна вважати характеристичною для живих українських діалектів; в ній багато ситуаційно природного в народному оповіданні, але далеко не все (про це, на жаль, не вміємо багато сказати), пор. 'ked, my do 'školy xo'dili | napri'sala-m 'sterla (писалось на грифельних дощечках) || ta ja 'znala 'doma 'šo tam pi'sala? 'fraz ho tam 'znav; jo'joj tu'to 'vže 'muki š,i ne ta'k,i; 'vyn,av 'xl,ip solo'ninu | hej | taj so'b'i pe'če | pe'če so'b'i; i vže ho 'pez 'liže | 'liže kún,'čit, | 'plače | 'xodit, kolo 'n,oho; ko'li ja š,i 'byla molo'da a 'moji 'rodiči tu'ty 'star,i | ' n,i | ta 'znali „joj kame'nec, 'pade | 'nez,me lo'patu 'vonka i to'pûr“.

Порівняйте з фонетичним записом ритмічно-мелодійну партитуру початку розповіді про картяра.

/ 'kar,t,aš/

[.ʔu 'nas || ič-'den 'xloḅ idú-že sa l,u-'biḅ 'zna-je-te 'kar,t,a-ti

|| ta-kij 'kar,t,aš šo lem 'n,i-gda 'do-ma ne 'býḅ u n'o'č,i

lem u'ise 'kar,t,aš sa || 'use | pri-'šou u 'pûḅ-no-č,i da-ko'li

'i na 'ra-no || tak so'b'i ta-kú 'spra-vi-lj ... jed-'nú ta-kú ...

'byla .ta-ka piḅ-'nič,-ka | ʔa na 'n,ûj 'býḅ ... ver-'šok | 'n,êt |

taj 'vni dô 'tôj piḅ-'nič,-ki tak xo-'di-li kra-'dom iže

by 'ijh 'ni-xto ani žo-'na ne na-'šla ani šan-'dä-r,i 'n,êt

iže by 'vni sa-'mí lem u 'sô-bi 'zna-li a lę ... iô-'ho žo-'na

pûd-var-tõ-'va-la že ka-'dy vún 'i'de | ʔa 'vún i-'šou ko-'lo

'cer-kvi no a ko-'lo 'cer-kvi hro-'bý | „tak 'čę-kaj.“ | ḅva-rid,

„ja tó-'bi 'dam“ |]

dem ˘ č,òr-ta. ˘ 'vi-d,i-la || „ta ˘ ja-kij ˘ ,bÛ“ „ta ˘ ta-'kij i ˘ 'ro-hi ˘

'ma-je ˘ 'i ˘ pîp-ku ˘ ,kû-rit, ˘ aï ˘ 'xvûzd ˘ 'ma-je || „i'oi“ ˘ 'hva-rit,

'no ˘ a ˘ vûn ˘ u'že ˘ sa ˘ na-'pû-diÛ | t ˘ 'va-ri ˘ „no ˘ ta ˘ poi ˘

˘ 'na-zad ˘ 'poi ˘ mi ˘ uka-'za-tj ˘ de ˘ tot ˘ č,òrt“ || itaj ˘ ja ˘

'na-zad ˘ iz ˘ 'nim ˘ i ˘ š,im ˘ ot ˘ 'sò-bi ˘ ne ˘ pri-'šla š,i ˘ 'vse ˘ sa ˘

˘ tr,a-'sÛ | ˘ a'le ˘ lem ˘ u'že ˘ xlop ˘ tu ˘ je ˘ no ˘ ta ˘ u'že ˘ 'xlo-pa ˘

˘ lex-'ko ˘ 'për-še ˘ 'ji-mid, ˘ hi ˘ me-'ne ||]

Характеристичні позиційні альтернації голосних

Основний характер позиційних альтернацій ми показали вище, стор.253 та далі.Тепер наведемо приклади основних типів альтернацій голосних.

Альтернація /o | û/

Ця альтернація характеризує такі формальні категорії:

1. **Форми Nsg з нульовим закінченням від ряду основ** (/rûk | 'roku/), **Nsg m присвійних прикметників** (/gazdûv | 'gazdovoĥo/): /brûd/, /dûm/, /dvûr/, /hnûj/, /hrûm/, /hrûb/, /xvûst/, /javûr/, /mûst/, /narûd/, /nûs/, /nûž/, /plût/, /pokûj/, /potûk/, /porûh/, /pûd/ /pûst/, /rûh/, /rûj/, /spûd/, /stûl ˘ /vûsk/, /vûz/, /zakûn/, /žolûb/, /bo'čkûr/, /forgi'tûv/, /ha'jûv/, /kor'sûv/, /kûč/, /orxûd/, /paš'kûv/, /pi'rûh/, /sa'bûv/, /sîna'sûv/, /za'čkûv/; частіше буває /hos,t,˘/ ніж /hûs,t,˘/, урівноважене є /txûr, txû'r,a, .../.
2. **Gpl** /pčoly | 'pčûl/; подібно /boro'ny/, /ho'ra/, /ko'za/, /kosa/, /noha/, /škola/, /voda/, /žo'na /; поруч з цими жіночими тільки/ 'voko, 'voči | vûč || vo'čij/.
3. **NA Isg** /sûl, 'sûl,ov | 'soli/; подібно /'starûs, || -s,t,˘/, /radûs, || -s,t,˘/, /kûs, || -s,t, kû's,t,ov | 'kosti/ - у формах pl (так само як в цілій цій парадигмі) стоїть /û/ перед палаталізованим, /o/ перед непалаталізованим приголосним.
4. /oCVC/ - /motok | 'mûtkâ/; подібно /ko'nec/, /ko'tel/, /lokot,˘/, /noĥot,˘/, /po'krovec,˘/, /sto'lec,˘/, /vo'žen/, /xo'sen/; вирівняні форми основи мають /'snopok 'snopka .../, /brû'dok brû'tka .../, /kû'lok kû'lka .../.
5. претерити на -l, імперативи і префіговані форми деяких дієслів: /bo'du | 'bûv 'bûd,˘/, /može | 'mûh/, /ro'sla | 'rûs/ /sto'jati | 'stûj/, /bo'jati sa | (ne) 'bûj sa/, /hno'jiti | 'hnûj/; /po'bere | pû'brati/, /po'žati | 'pûžne/; пор. /pû'spati 'pûspid, pû'spav/, /pû'rvtati 'pûrve pû'rvav/.
6. **деривати ряду основ, як правило, разом з чергуванням** (/V | θ/): /žo'na | žûnka/, /voko | 'vûčko/, /pole | 'pûlnyj/, /ro'bota | ro'bûtnyj/, /postiti | pû'snyj/, /lo'ni | 'lûn,s,kij/, /škola | 'škûl,s,kij/; форми /'kosa | kû's,a/, /ko'siti | kû'z,ba/ не утворюють регулярний словотворний тип.

Альтернація /e | (j) û | i/ характеризує чоловічі форми sg претериту на -l: /nese 'nesla | 'n,ûs || 'n,îs/, /ve'la | 'vjúv || 'vív/, /pe'kla | 'pjûk || 'pîk/, /vesti | 'vjûz || vîz/, /ple'te | 'pl,ûv || 'pl,iv/, /me'te | 'mjûv || 'mív/; є тільки /za'reče sa | za'rîk sa/, /vte'či | 'vt,îk/. Основи з повноголоссям /volo'či/, /vbolo'či/ мають /o | ,û/ - /vo'l,ûk/, /vbo'l,ûk/.

Альтернація /e | i/ поєднується з чергуванням позитивне / нульове закінчення, або /V | θ/ ; характеризує:

1. кілька слів парадигми типу /se'la | 'sîl Gpl/; подібно /ko'bel,i |

ko'bíl/, /'žmen,a | 'žmîn/. Випадки /me'ži mež/, /be'rezy be'rez/, /'mena men/, /'dereva 'derev/, /'kolesa 'koles/ - як видно - без чергувань.

2. тип /'remîn, | 'remen,a/, який поступається перед типом /'remîn, 'remîn,a | na 'remeni/ (пор. 'vúbl,a 'vúbl,î | na 'vubli/.

3. тип /'voseni | 'vosîn, 'vosîn,ov/ (пор. /'soli | 'sûl, 'sûl,ov/) репрезентує ще /'prosîs,t,/, /'stûd,în,/, /'š,ît,;/; іменник /'pos,t,îl, 'pos,t,îl,ov | s 'posteli | na 'posteli/ має частіше двоформи /'pos,t,îl, s 'pos,t,îl,î | na 'posteli/, які підтримують випадки типу /pu'ti | pût,/, /na 'doloni | 'dolon,/, і, звичайно, також /'pero | 'pîr,a/, /'derti | paz,'d,îr,a/, /me'la | 'smît,a/, /'prut | ,prût,a/.

4. Небагато словотворних пар типу /ko'bel,a | ko'bíl,ka || ko'bilka/, /'žmen,a | 'žmîn,ka || 'žmînka/, /se'lo | 'sîl,s,kij/, /te'liti sa | 't,îl,na ko'rova/.

Альтернація /e || a | û/ зустрічається в ізольованому /'večûr | 'večera || 'večara/.

ЗВУКОВА БУДОВА ГОВІРКИ ЗВАЛИ

Характеризуючи звукову будову Звали, природно спиратися на те, що було сказано у зв'язку з Ублою (див. стор. 245), і передусім виділити різниці на фоні загальної схожості. Що стосується характеристичних альтернацій (див. далі, стор. 280), то говірка Звали є - чи, власне, була до 1976 року - зі своїм /'roku | 'rûk/, /'nese || 'n,îs/ ізольованим островом. Якщо, однак, подивимось далі на захід, знаходимо на Спиші сліди, які свідчать про первісне більше поширення говірки цього типу на території Словаччини.

Фонематичні опозиції

Вокалізм Звали не відрізняється за структурною побудовою від вокалізму Ублі:

/i/		/ü/
/j/	/y/	/u/
/e/		/o/
	/a/	

Це, звичайно, не значить, що він однаковий; різниця фонетична при порівнюванні ясна з першого погляду, але про цю різницю - якщо говоримо про структурну побудову - не йдеться. Протилежність лабіялізованих [ü] :: [u] проти ублянських [û] :: [u] має, як далі побачимо, серйозні наслідки для плану контрасту (пор. про нейтралізацію, стор. 271). Далі треба навести, що у Звалі різниця між позицією наголошеною :: ненаголошеною не супроводжується фонетичною різницею голосного, як в Ублі ([ko'hût] :: [kohu'ta]). Ясно, що фонетичне відрізнєння позиції наголошеної від ненаголошеної в Ублі не є чимось природно необхідним, але, очевидно, сприяє чіткості вираження двох голосних ([û] :: [u]), та перебуває у зв'язку з характером ублянських опозицій.

Тут на початку також зручно справитися з фонетичною репрезентацією голосного /i/ передусім в кінці (закінченнях) граматичних форм.

Кінцеве інфінітивне /-i/ (пор. /'piti/) у більшості випадків чітко закрите (себто [-ti]), або, навіть напівнапружене (себто [-ti]). В закінченнях Dsg (/=ovi/) і Pl (/=ami/) навпаки кінцеве відкрите [i] (себто [=ovi], [=ami]), напр. [i'dij it 'tõmõ 'bùč,kõvi], [nõ'č,amj ne 'spala]. Транскрипція [i] значно спрощує, в дійсності йдеться про

голосний, який, ковзаючись відкривається від [i] аж до [e], (обидва треба розуміти як граничні), але значно несталий.

Відкритий [i] (напр. ['bũč,kõvɨ]) аж ніяк не є характеристичною рисою для традиційної верстви говірки, в мовленні молодших людей ця риса однак зовсім чітка і усвідомлювана, вони так і пишуть, коли їх попросимо писати говіркою (нормально б вони писали словацькою мовою, яку вивчали): **bučkove, počame**.

В інших випадках буває зваланське /i/ фонетично в контексті /C_C/ злегка відкрите: ['piti], [ko'siti] :: [ko'sili], ['mati], [mi], [ti], [si], при чому ми свідомі того, що транскрипція тут перебільшує.

Системи опозицій приголосних не відрізняються від ублянських:

/p/	/b/	/f/				/m/				/v/
/t/	/d/	/c/	/z/	/s/	/z/	/n/	/r/	/l/	/j/	/j/
/ṭ/	/ḍ/	/c̣/	/ẓ/	/ṣ/	/ẓ/	/ṇ/	/ṛ/	/ḷ/		
		/č/	/ž/	/š/	/ž/					
			/ẓ̌/	/ṣ̌/	/ẓ̌/					
/k/	/g/					/x/	/h/			

В нашій схемі наведені і периферійні фонемі, які легко відрізнити від ядра згідно з тим, що ми про периферійні приголосні фонемі знаємо з Ублі (див. стор. 247). Тут доповнимо тільки кілька приміток.

Вище ми звернули увагу на фонетичну репрезентацію /i/ в залежності від позиції в репрезентації форми. Ці випадки – у строгому розумінні – не мають парадигматичної мотивації; про такі випадки будемо говорити у зв'язку з формами, в основі яких є периферійні приголосні. Одиначне /'mež,a/ з основою на м'який палатальний /ẓ̌/ має форми за зразком /ga'zdyn,a/ (Gsg /ga'zdyn,i/ DLsg /ga'zdyni/), має таким чином Gsg /'mež,i/, DLsg /'meži/. Форми іменників з основою на твердий палатальний (напр. /'xyža, 'kaša, 'ruža/) не мають опозиції / чергування палаталізований :: непалаталізований, і коли йдеться про пару /i/ :: /=i/, рішення ситуацію в парадигмі по-іншому. Вони замінюють її парою /=y/ :: /=i/, і при тому або імітують відношення в парадигмі /ga'zdyn,a/ (Nsg /'xyža/, Gsg /'xyži/ так само, як /ga'zdyn,i/), DLsg /'xyžy/ як /ga'zdyni/, або відношення у парадигмі /be'reza/ (Nsg /'xyža/, Gsg /'xyžy/ як /be'rezy/, DLsg /'xyži/ як /be'rezi/). Старші є форми паралельні з типом /ga'zdyn,a/.

Там, де в парадигмі іменників ліквідується в основі опозиція / чергування /c, | c/ (тип /molo'dic,a/), замінюється пара закінчень /i/ :: /=i/ парною /i/ :: /=e/ (Nsg /molo'dic,a/, Gsg /molo'dic,i/ molo'dici/, DLsg /molo'dici || molo'dice/. Заміною /i/ :: /=e/ за /i/ :: /=e/ не доходить до плутання закінчень. З цієї причини проникає /=e/ відносно вільно замість закінчення на -i, без подібної мотивації, яку має тип /molo'dic,a/; /=e/ просто виправдовує себе як чітке виразове

закінчення (пор. відношення /i/ :: /=i/ та /i/ :: /=e/). В декотрих випадках форми з /=e/ загальноживані, вони переважили: /sto'jav na pu'te/, /'vybih lem v ko'sule/, /le'žav na 'postele/, /nadyj'sli s pu'te/. Поруч з тим, але, є тільки /v ja'ri/, /v vo'seni/ (з /=i/) мабуть тому, що вони сприймаються як вирази адвербіяльні, які стали лексикально самостійними.

З історичної точки зору було закінчення /=e/ типовим закінченням декотрих відмінків т.зв. консонантичних парадигм (пор. Gsg /'matere/, /'cer,kve, стсл. сръкъве/). Первісна протилежність закінчень /=e/ :: /=i/ в дальшому розвитку не збереглася (напр. Gsg /*'matere/ :: Dsg /*'materi/). В сучасній мові є /=e/ або узагальненим закінченням sg (тип /'mati/, GDsg /'matere/, або узагальненим дублетним закінченням поруч з /=i/ (тип /'cerkov, GDsg 'cerkve || 'cerkvi/). В парадигмі, де мова закінченнями розрізняє дві форми, одна з яких закінчена на =i (/=i/), знаходить собі /=e/ нову функцію в опозиції до неї, не без участі навколишньої словацької мови (тип Gsg /molo'dici/, DLsg /molo'dice/; це є причиною відносно вільної позиції закінчення /=e/ в системі форм говірки.

Що торкається фонематичного контрасту, треба з відмін від Ублі виділити у Звалі передусім існування опозиції /u/ :: /ü/ як в контексті /_C/ (/prut/ :: /vül/), так в контексті /-C,/ (/put/ :: /bül/), т.зн. перед /C,/ не доходить до нейтралізації /u/ :: /ü/ (пор. в Ублі /'kûl/ :: /'prut/ ~ /'kûl,a/, /'prûta/).

Прикметники з основою на палаталізований (тип /'l,i,t,n,=/) мають в закінченнях /i/, /i-/, але також відмінно /i/, /i-/: NAsg m /'l,i,t,n,i,j || 'l,i,t,n,i,j/, lsg m n /'l,i,t,n,i,m || 'l,i,t,n,i,m/, NApl /'l,i,t,n,i || 'l,i,t,n,i/, GLpl /'l,i,t,n,i,x || 'l,i,t,n,i,x/, ... Прикметники з основою на палатальний (як правило це бувають компаративи /stude'n,išy, 'vekšy, 'l,i,pšy, ... та суперлативи /najstude'n,išy, naj'vekšy, naj'l,i,pšy, .../) мають NAsg m /'pišy/, lsg m n /'pišym/, NApl /'piši/, GLpl /'pišyx/, ... (пор. вище про іменники з основою на палатальний стор. 270).

Початок і кінець слова

Для початку слова характеристична увиразнена консонантичність, пор. /'vrati/ :: /'vore/, /'včitel/ :: /'vučit/, /vxa'biti/, /vze'rati sa/, /'vz,abnuti || o'z,abnuti/; /'bhrysti || ob'hrysti/, але тільки /ot,t,a'ti/ :: /o'dotne/, /od'rizati/; /'vdati sa na 'mati/, /'vna ho vre'kla/ :: /u'rečenyj/, /vja'la sa 'xyža/ :: /vojmje sa 'xyža/; /sa'ma skro'jila/ :: /brad iskro'jiv/, /js,t,a'ti 'stroma/ :: /'zotne/, /is'piti sa/ :: /'zopje sa/, /izn,a'ti/ :: /'zdojmje/.

В кінці слова дзвінки зберігаються як ненапружені проти глухих ([plũd] :: [plüt]). У зв'язній мові всі кінцеві приголосні дзвінки, якщо після них не стоїть фонетично глухий / безголосий (пор. ['snũb - od'n,iš], ['dõž, - 'l,i:je]). Так само як в тісному міжслівному пов'язуванні маємо в формах імперативу ['robme] :: ['ropte].

Контраст на фонетичному рівні

Чутливість до контексту /_C/ :: /_C,/ виявляється у Звалі інакше, ніж в Ублі: чіткою напруженістю визначається тільки /e/ перед /C,/, до того значно вибірково (зокрема в повному акуратному стилі), інші голосні (крім /a/) просуваються вперед і можуть одночасно звукуватися. В наведених прикладах транскрипція - для наочності - трохі ідеалізує стан речей.

	/_C/	/_C,/
/o/	[o]	[ó] [ô]
/u/	[u]	[ú] [û]
/e/	[e]	[é] [ê]
/i/	[i] [i]	[î] [ï]

пор. [ko'loti 'dryva] :: [na'kôl, 'dryu]; [nô'čami-m ti 'vyštrikovala 'sveder]; [uže 'maieme pô's,janoi]; [na pu'te] :: [p'ût,], [za'pustiti sî 'bořodu] :: [za'pûs,(t) sî 'bořodu]; [zbûd, n,a že by-m ne za'spau]; [bûč,ok]; [zerno] :: [sêr,na], [nesti] :: [nês,], [uhen, sa 'vsxorpu].

Фонетично дуже талановитий Василь Стебіла розрізнявав у вимові - як сам казав - /'müst/ і /'kûn,;/ /ü/ перед палаталізованим писав /û/, в інших випадках писав /ü/, це значить **kûn** - **müst**, як навчився у мадьярській школі. Коли я йому казав, що в такому випадку він буде писати однаково /n,/ палаталізоване в **kûn** і кінцеве /n/ в **zakûn** непалаталізоване, які є, звичайно, різні, він сказав, що на цьому не залежить, тому що кожний зможе - за орфографічною різницею - розрізнити **û** і **ü**. Звужене /ü/ перед палаталізованим можна було в його вимові почути, але не регулярно. Марія Цапова зі Звали різницю між /û/ та /ü/ в Стебіловій вимові не чула.

Зокрема було цікаве тільки злегка визначене цільне римове (rhyme) сприймання частини складу. Ми хотіли наші наступні відвідини приділити спільній праці, але ніякого "наступного" вже не було.

Контекст /C,/_ діє подібно як /_C,/, тільки менш чітко, пор. [jennoho 'l,ît,n,ôho (d,)n,a], [ko'lo 'trêt,ôj ho'dîny], [l,ûde], [mêl,ût,], [l,ît,n,ù nüč], [l,ît,n,î (d,)n,î]. Звуження тут слабше, так що воно найвиразніше в акуратній вимові.

Контекст темних /_C темний/ - найчіткіше при /-v-/ - на нелабіалізовані високі діє так, що вони артикуляційно посуваються назад:

	/_C темний/
/y/	[ÿ] [ÿ]
/i/	[i]

пор. [d,ÿ:uka], [na'ÿyu sa ta na'pîu sa 'kûl,ko m'yh], [sÿ:u], [kôn,î pô'vÿu do 'vody], [pîš'nik], [spro'siÿ], [pro'pîuñiçî], [nedô'sÿvok], [mîx || mÿ:x], [xl,ÿ:b || xl,îb].

В контексті /_v/ увиразнюється лабіалізація лабіалізованого /o/, т.зн. відбувається певне звуження і виразніше застосування продовженого резонатора, і це акустично значить темніший тембр.

	/_v/
/o/	[o]

напр. [l,ît,n,î (d,)n,î 'dôuhy], [po'd,akovaÿ], [bi'zouno], [pü'sou z n,ou do nou'tariša], [bylo uže na 'dên,], [ty to 'vbližeš "čekaj].

Василь Стебіла писав **vodô**, себто lsg [vo'dou] || [vô'dou] - Nsg [voda]; на відміну від **dno**; це подібний випадок, як вище наведене **kûn** (:: **müst**).

Контекст з наступним напруженим відзначається складовою гармонією

	/_C,i/, /_Ci/	/_C,ü/, /_Cü/
/o/	[ô] [ô]	
/u/	[û]	
/e/	[ê]	
/i/	[î] [i]	

Різниця між контекстами [_C,i] :: [_Ci], [_C,ü] :: [_Cü] полягає тільки в чіткості умовної вокалічної якості, евентуально в послідовності збереження цієї фонетичної структурної схеми (перед палаталізованими ця схема виразніша і менш залежна від стилю вимови).

Пор. (транскрипція прикладів не намагається відтворити різницю в окресленості) [kôn,î pere'stojany], [uže mi sa perexô't,ilo], [na 'rô-z,î], [daÿ 'kôn,üm]; [na 'sûd,î || 'sûd,î], [ÿ 'tûn,üm 'gerokÿ]; [püt pe'rêl,îskom || pê'rêl,îskom - назва місцевості], [ÿ pe'lêun,î]; [trêt,üj 'čord 'znaje šo 'dalî]; [pîa'nic,î], [na 'nižn,üm 'künci]; [kô-rin,a], [nedô'sÿvok]; [tô-pür]; [dô-müÿ], [pô'pÿÿ vêr,x - назва місцевості], [vô-lüs,a], [pôtüm že'na zbe'rala do 'snô-pÿÿ || dô 'snôpÿÿ]; [lem tag ÿ 'lÿpî zva'rili]; [mê'n,î sa ÿ'nüje za to'boÿ]; [krê'min,a], [to'hdy špar'hêtüÿ ne 'bylo]; [pî'hritî], [ÿ ve'lîküj 'radosti]. Василь Стебіла зваланське [pô-küj] добре чув і писав **pökûj**.

Контраст / гармонія лабіалізованих: взаємовідношення з контекстом і його вплив не вимагають викладу:

	[_Cov]	[_Cv]
/o/	[o]	

пор. [püšou s kô'zou na 'jarmarok], [d,akovaÿ], [za dořo'hou]

	[oC_]	[_Cɥ]
/ɥ/	[ɥ]	[ɔ]
/o/		

пор. [kɔzɥ], [ʰɥ hɔɥ], [bɔɥ 'd,akɔvatɪ - конверзаційна формула], [pɔ'tɔmɥ].

Контраст / гармонія напружених

	[_Cɛ]	[_Cɔ]
/o/	[o]	[ɔ]
/e/		

пор. [püt pɔstɛl,ɔɥ], [tɛ'pɛr,kat,]; [kɔ'nɔpl,ɪ], [kɔ'lɔs,n,ɪ]; [ɥ pɔ'tɔc,ɪ], [ɥzɛ mi sa pɛrɛxɔ't,ɪlo].

* * *

При огляді того, як сформувався вигляд звукових ланцюжків в говірці села Звали на рівні контекстової зв'язаності, ми виявляємо, що її основні чинники подібні до того, що ми встановили в Ублі. Тільки напруженість в контекстовому резонансі у Звалі пов'язана якраз з напруженістю, і посування артикуляції наперед :: назад - з високим / світлим :: темним контекстом (пор. напр. в Ублі [püt,ami] :: у Звалі [püt,ami]). Важлива різниця, однак, в тому, що наведені схеми у Звалі зовсім чіткі найчастіше в повному стилі вимови традиційної верстви говірки.

Аналогічно як в нарисі про Ублю порівнюємо фонематичний запис з фонетичним:

/jak pri'sli | molo'dic,u sxo'vali do ko'mory | a molo'dyj pri'sov | taj ho posa'dili za "stül | to byv u gu'bani može 'znajete ja'ka to gu'ban,a može "n,ít | ta'ka z 'vovny 'spletena 'byla gu'ban,a | ve"lika jak te'per,kad, da'kyj huber'tus | a to'hdy 'zvali gu 'ban,u | to 'bylo z 'vovny || 'sív so'bí za 'stül | taj

[jak ~ pri'sli | molo'dic,u+ (1) ~ sxo'vali ~ do ~ ko'mory | ʔa ~ molo'dyj (2) ~ pri'sov | taj ~ ho ~ posa'dili ~ za ~ 'stül | to ~ byv ~ u ~ gu'banɪ (3) || može ~ "znajete ~ ja'ka ~ to ~ gu'ban,a ~ može ~ "n,ít | ta'ka ~ z ~ 'vovny ~ 'spletena ~ byla ~ gu'ban,a (4) | ve"lika ~ jak ~ te'pɛr,kad, ~ da'kyj huber'tus | a ~ to'hdy (5) ~ 'zvali ~ gu'ban,u+ | to ~ 'bylo ~ z ~ "vovny || 'si-ɥ ~ sɔt+bi

po'tomu 'svašky 'vže 'stali 'latkati | pro'sili molo'dic,u || pro'sili molo'dic,u | molo'dic,a byla porextɔ'vana u ko'mor,ɪ | 'ale ne 'byla to 'ta | ko'tru vün so'bí spro'siv | sere'dušu || bo 'vrano jag 'vín,c,ɪ 'klali | ví'nec, 'klali na molo'dic,u | ta tu'ta 'stara su'sidova | ta bosor'kan,a 'hvarit, : „'hele 'het | ta "de byste" - po'vidat - „'klali na 'n,u ví'nec, | ta na to'tu "staršu polo'žyti ví'nec, | ta vün ne 'bude 'znati || vün ne 'bude 'znati || vün tu 'večarom 'prijde taj si 'voz,me | taj sa 'vženit, | taj 'bude || pri's,ahne | taj 'bude“. ... taj tag 'bylo || tu'ta 'starša 'byla | ví'nez, na n,üj byv | ne tu'ta šo vün jej spro'siv || 'vyveli s ko'mory id molo'domu za 'stül | molo'dic,a so'bí 'sila | molo'dyj sa ane ne 'vš,imnuv 'toho že to ne tu'ta pri'sla | 'vna byla v 'plaxt,ati za'vita | to ne 'tag jag 'nejs,kat, | 'š,l,ajer 'maje || to'hdy 'plaxt,a na so'bí 'mala | taj ví'nec, | 'xus,t,a na 'holoví taj sí'd,ila za 'stolom | 'sila so'bí | taj vün ane sa ne 'vš,imnuv 'toho že to ne to'ta || i 'tak sa odho'stili | i 'tak sa už vybe'rali 'hed iz molo'dov || za'brali sa | 'svad,bu 'vyprovadili ... prišov vün do 'domu | pri'viv molo'dic,u | pri'latkali ho | 'dovho za 'stolom sí'd,ili | tam u 'toho 'gazdy 'vytky vün "byv | de 'doma už || ja'kojz, ho nud ji'miv | ~ za ~ 'stül | taj ~ pɔ'tomɥ ~ 'svašky | ~ 'vže ~ 'stali ~ 'latkati | pro'sili ~ molo'dic,u+ || pro'sili molo'dic,u+ | molo'dic,a ~ byla ~ porextɔ'vana ~ u ~ kɔ'mɔr,ɪ | 'ale ~ ne ~ 'byla ~ to'ta | ko'tru ~ vün ~ sɔt+bi ~ spro'si-ɥ | sere'dušu || bɔ ~ 'vrano ~ jag ~ "vín,c,ɪ ~ 'klali | ví'nec, ~ 'klali ~ na ~ molo'dic,u+ | ta ~ tu'ta 'stara ~ sɥ+'sidoɔa | ta ~ bosor'kan,a (6) ~ 'hvarit, (5) | „'hele ~ 'het | ta ~ "de ~ byste" - pɔ+'vidat, - „'klali ~ na ~ 'n,u+ ~ ví'nec, | ta ~ na ~ to'tu ~ "staršu ~ polo'žyti (7) ~ ví'nec, | ta ~ vün ~ ne ~ "bude ~ 'znati || vün ~ tu ~ 'več,arom ~ 'prijde ~ taj ~ si ~ "voz,z,me | taj ~ sa ~ "vženit, (8) | taj ~ "bude (9) || pri's,ahne | taj ~ "bude" (9) || taj ~ tag ~ 'bylo || tu'ta ~ 'starša ~ 'byla | ví'nêz, ~ na ~ n,üj ~ byv | ne ~ tu'ta ~ šo ~ vün ~ jej ~ spro'si-ɥ || 'vyveli ~ s ~ ko'mory (10) id ~ molo'domɥ ~ za ~ 'stül | molo'dic,a ~ sɔt+bi ~ "sila (11) | molo'dyj ~ sa ~ ane ~ ne ~ "vš,imnuɥ ~ 'toho ~ že ~ to ~ ne ~ tu'ta ~ pri'sla | 'vna ~ byla ~ u ~ 'plaxt,ati ~ za'vita (12) | to ~ ne ~ "tag ~ jag ~ 'nejskat, | "š,l,ajer (13) ~ 'maje || to'hdy ~ "plaxt,a ~ na ~ sɔt+bi ~ 'mala | taj ~ ví'nec, | "xus,t,a ~ na ~ 'holô+ví | taj sí'dila (14) ~ za ~ 'stolom | 'sila ~ sɔt+bi | taj ~ vün ~ ane ~ sa ~ ne ~ "vš,imnuɥ ~ "toho ~ že ~ to ~ ne ~ to'ta || i ~ 'tak ~ sa ~ odho'stili | i ~ 'tak ~ sa ~ už ~ vybe'rali (15) ~ "hed ~ iz ~ molo'dov (16) || za'brali ~ sa | 'svad,bu ~ 'vyprovadili | pri'sov ~ vün ~ do ~ "domɥ | pri'viv molo'dic,u+ | pri'latkali ~ ho | 'dovho ~ za ~ 'stolom ~ sí'd,ili | tam ~ u ~ 'toho ~ 'gazdy ~ 'vytky ~ vün ~ "byv | de ~ "doma ~ už || ja'kojz, ~ ho ~ nud ~ ji'mi-ɥ | pɔ'zerat, || to ~ "ne ~ to'ta | to ~ je ~ šos, ~

po'zerat, || to 'ne to'ta | to je šos, ta'koho "zvlaš, noho | jo'mu sa už ne 'l, ubit, | a 'furd už vo'čima 'klipad, že to ne 'bude to'ta || 'no a le ne 'hvariv 'nič || 'byla 'svad, ba hu'daci 'hrali | ho'stina || pri'sli pri'dar, i | 'vyttam 'vže od molo'doi | pri'sli za 'n, ov pro'pivnici || a tak po'tomu 'vže | nad 'ranom | 'treba molo'dyx u'kladovati || u 'naz dako'li u'kladovali molo'dyh na 'püt 'spati || uložyli molo'du | jag jej ve'li na 'püd | 'svašky 'š, š, iro prova"ž, ali | spi'vali jüj | a hu'daci püšli na püt poste'liti || 'družba ste'liv | to vy 'znajete | družba ste'liv | tam 'musili 'byti hu'daci || jag i'sla uže 'vhoru | molo'da | ho'r, i 'lazivom | 'svašky jüj 'stali spi'vati : „ ho'r, i 'mar, ko | ho'r, i tov dra"binov | daj ti 'bože pane 'bože do 'ročka d, i'tinu „ - 'vyšla 'mar, a ho'r, i na 'püd | uložyli 'spati || muzi'kand u'dariv jo'ho po 'zad, i | je'ji || 'drylili jix | taj oxa'bili tam 'vže 'spati ... 'no | muzi'kanty zyšli do'lov | 'svašky püšli do "xyz | sa ho'stili | 'no | tu 'vže 'svad, ba sa rozy'sla lem so'kačky züstali | taj čopna'r, i | taj ta'ky ko'try 'zvykli 'dobr, i 'piti | pja"nici | tu'ty pozüsta'vali na 'svad, bi || ras tu 'kolo 'tret, oi čet'veto' ho'diny vün iz'bihne s 'poda || 'jz'bihne s 'poda plaču'či | 's, ade za 'stül | taj 'plače - „ta "šo tam je?" - „ta "šo by bylo“ -

ta'koho - "zvlaš, noho | jo'mu - sa už - ne - "l, u+bit, | ja - 'furd už - vo'čima - 'klipad, - že - to - ne - 'bude - to'ta || 'no - a le - ne - 'hvariü - "nič (17) || "byla - 'svad, ba - hu'daci - 'hrali | ho'stina || pri'sli - pri'dar, i | 'vyt:am - u "že - od - molô'dô+i (18) | pri'sli - za - 'n, o+ü (19) - pro'pi-ünicij || ja - itak po'tomu - 'uže | nad - 'ranom "treba - molo'dyy (20) - u'kladovatij || u - 'naz - dako'li - u'kladovalij - molo'dyh - na - "püt - 'spati || uložyli - molo'du | jag - jej - ve'li - na - "püd | 'svašky - 'š, iro - prova"ž, ali | spi'vali - jüj (21) | ja - hu'daci - püšli - na püt - poste'liti || "družba - ste'li-ü | to - vy - "znajete | 'družba - ste'li-ü | tam - 'musili - 'byti - hu'daci || jag - i'sla - uže - u "hory | molo'da | hôt+r, i - 'lazivom | 'svašky - jüj (21) 'stali - spi'vati | „hôt+r, i - 'mar, ko | hôt+r, i - hôt+r, i - to - dra"binov | daj - ti - 'bože - pane - 'bože do - 'roč, ka - d, i'tinu“ || 'vyšla - 'mar, a - hôt+r, i - na - 'püd - uložyli - 'spati || muzi'kand - u'dari-ü - io'ho - po - "zad, i || je'ji || "drylili - jix | taj - oxa'bili - tam - uže - 'spati || 'no | muzi'kanty - zyšli - do'lo - 'svašky - püšli - do - "xyz | sa - ho'stili | 'no | tu - 'uže - 'svad, ba - sa - rozy' - šla - lem - so'kačky - züstali | taj - čopna'r, i (22) | taj - ta'ky - ko'try - 'zvykli - 'dô+br, i - "piti | pja"nici | to'ty - pozüsta'vali - na - 'svad, bi || ras - tu - 'kolo - 'tret, ô+i - čet'veto+i - ho'diny vün - iz'bihne - s - "poda || 'jz'bihne - s - 'poda - plaču+č, i | 's, ade - za - 'stül | taj - "plače || „ta - "šo - tam - je?" - „ta - "šo - by - bylo“ - 'hvarit, - „je'dno+i“

'hvarit, - „je'dnoj“ - 'hvarid, - „že ne to'ta | šo ja spro'siv | a 'druhoj“ - 'hvarit, - „vže šoz, aj 'joikat, | tam 'vže sa aj d, i'tina na'sla“ - a to'ta 'baba 'stara šo na n, u vi'nec, polo'žyla | pri'sla d, 'n, omu - „hele 'hed | 'synu müj 'neplač | 'nič sa ne 'stalo | tat, to ve'liky 'noči zro'bili sa 'čorny "oči | 'bojs, ka 'müc, | zro'bila sa d, i'tinočka je'dna 'nüč || tat, ket, ne 'budež 'mati d, i'tva'čka | tad, ne 'budež 'mati molo'čka | ane ko'rovy | bo ti ne 'bude xto do'hnati | to“ - 'hvarid, - „do'brotta | tat, ti š, i 'l, ude poza'vid, ad, že uš 'xvala bohu 'maješ aj 'syna || lem ide'me popo'zerati šo to 'je“ - tak 'stara iz 'mat, erov jo'ho 'vyjšli na 'püd | odo'brali d, i'tinu | 'znesli do'lov | bohu 'd, akovati | 'xlop - „no šo sa“ - 'hvarid, - „žuriš | 'daj 'palen, ky n, aj 'vypjeme | 'dobr, i že 'pambux 'dav milo'stivyj d, i'tinu | s 'tebe 'bude 'gazda | š, i ti 'budud, za'vid, iti | že ty 'naraz mav i 'svad, bu i xer'stiny“ - a 'tak posvad, bo'vali | aj 'nejs, ka 'žyjud, u'bidvoj 'spolu v 'radosti i ve'selosti | 'vna byla z 'rujs, koho | a 'vün byv zo smülni'ka .../

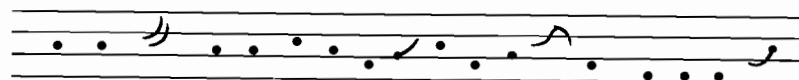
- 'hvarid, - „že - ne - to'ta | šo - ia - spro'si-ü | ja - "druho+i“ - 'hvarit, - „tam - uže - šoz, - aj - 'jo+ikat, | tam - uže - sa - ai (23) - d, i'tina - na'sla“ || ja - to'ta 'baba - 'stara šo na - n, u+ - vi'nec, - polo'žy-la | pri'sla - d, - 'n, o+mü | „hele - 'heč | 'synu - müj - ne - 'plač | "nič - sa - ne - 'stalo | tat, - to - ve'liky - 'noči - zro'bili - sa - 'čorny - "o+č, i | "bojs, ka - müc, | zro'bila - sa - d, i'tinoč, ka - je'dna - 'nüč, || tat, - ket, - ne - 'budež - 'matij - d, i'tva"č, ka | tad, - ne - 'budež - 'matij - molô+č, ka | a ne - ko'rovy | bo - ti - ne - 'bude - xto - do'hnati | to“ - 'hvarit, - „do'brotta | tat, - ti - š, i - 'l, u+de - poza'vid, ad, - že - uš - 'xvala - bohu (24) - 'maješ - ja - "syna || lem - ide'me - popo'zerati, šo - to - "je“ || tak - 'stara iz - 'mat, erov - io'ho - vyjšli - na - 'püd | odo'brali - d, i'tinu (25) | znesli - do'lo - 'bohu - "d, akovati | "xlop || „no - šo - sa“ - 'hvarid, - „žuriš | 'daj - "palen, ky - n, aj (26) - "vypjeme | 'dô+br, i - že - 'pam, buy - 'daj - milo'stivyj - d, i'tinu | s - 'tebe - 'bude - "gazda | š, i - ti (27) - 'budu+d, - za'vid, iti | že - ty - 'naraz - mav - i - "svad, bu - i (28) - xer'stiny“ || ja - 'tak - posvad, bo'vali - ja - 'nejs, ka - 'žyjud, - u'bidvoj - 'spolu - v - "radosti - i (28) - ve'selosti || 'vna - byla - z - ru+is, - koho | ja - 'vün - byv - zo - smülni'ka ||

Примітка: У фонетичній транскрипції [u+], [o+] ... - означають просунуті наперед (в тій чи іншій мірі) [u], [o], ... , [i-], [i], ... - відсунуті назад (в тій чи іншій мірі) [i], [i], ...

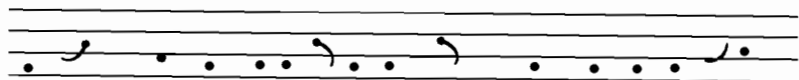
(1) Або [molô'dic, u]. - (2) В перебільшеній транскрипції [molo'dyj]. - (3) В перебільшеній транскрипції [gu'banj]. - (4) Або [gu'ba+n, a]? - (5) Приголосний

[h] має характер легкого придиху. - (6) Або [bosɔr'ka+n,a]. - (7) Або [polo'žitj]. - (8) Або ['užɛnit]. - (9) Або ['bude]? - (10) Швидше [s ko'mory]. - (11) Або ['sila]? - (12) Або [za'vita]? - (13) Або ['š,l,ajer]? - (14) Або [s'id,i-la]? - (15) Або [vy,be'rali]. - (16) В перебільшеній транскрипції [mɔlɔ'dɔu]. - (17) Репрезентація /č/ осцилює між /č/ і /č̣/ без чіткої схеми розподілу. - (18) Або [mɔlɔ'dô+i]. - (19) Лабіялізація голосного [o+] ледве помітна. - (20) Нестійке чергування /x/ | /h/. - (21) Або швидше [iij]. - (22) Або [č,orna+r,i]. - (23) Враження стягненого [sai]. - (24) Так; без підкресленої лабіялізації. - (25) Або [d,i'tɪnu]. - (26) Швидше [n,a+i]. - (27) Або [tj]. - (28) Або [ij].

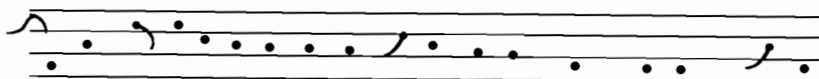
Ритмічно-мелодійний бік відтворює цей уривок:

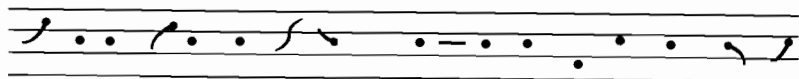
/jak pri-šli | mo-lo-'di-c,u sxo-'va-li do ko-'mo-ry | a mo-lo-'dyj

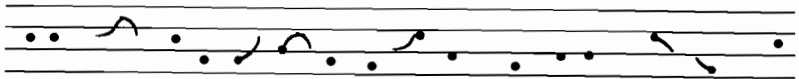
pri-šov | ,taj ho po-sa-'di-li za "stül | to ,byv u gu-'ba-ni ||

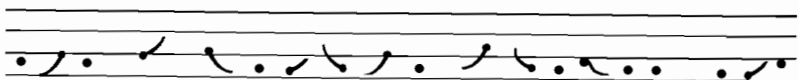
,mo-že 'zna-je-te ja-'ka to gu-'ba-n,a mo-že 'n,ît | ta-'ka z 'vov-ny

'sple-te-na 'by-la gu-'ba-n,a | ve-'lika jak te-'per,kad, da-'kyj

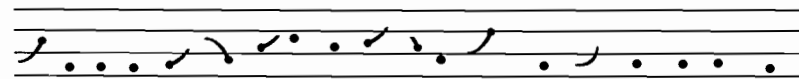
hu-ber-'tus | a to-'hdy 'zva-li gu-'ba-n,u | to 'by-lo z 'vov-ny || 'siv

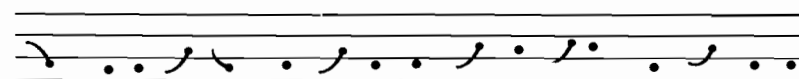
so-'bî za "stül | taj po-'to-mu 'sva-šky 'vže 'sta-li 'la-tka-ti | pro-'si-li

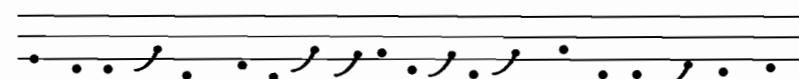
mo-lo-'di-c,u || pro-'si-li mo-lo-'di-c,u | mo-lo-'di-c,a ,by-la po-rex-to-

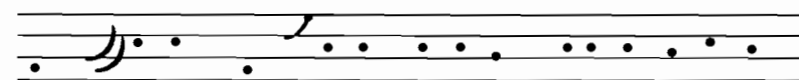
'va-na u ko-'mo-r,î | 'a-le ,ne 'by-la to "ta | ko-'tru vün so-'bî spro-

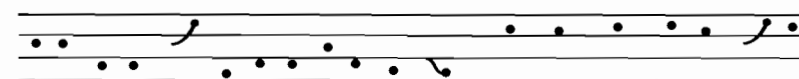
"siv | se-re-'du-ššu || bo 'vra-no jag "vîn-,c,î 'kla-li | vi-'nec, 'kla-li

na mo-lo-'di-c,u | ta tu-'ta 'sta-ra su-'si-do-va | ta bo-sor-'ka-n,a 'hva-

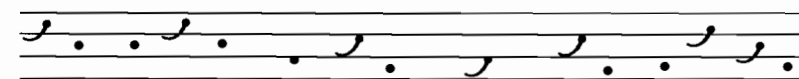
rit; „'he-le 'het | ta „de by-ste“ po-'vî-dat, „'kla-li na 'n,u vî-'nec, |

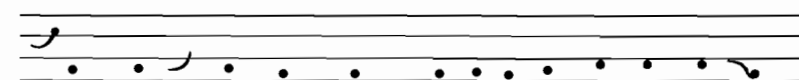
ta na to-'tu "star-šu po-lo-'žy-ti vî-'nec, | ta ,vün ,ne "bu-de 'zna-ti

|| ,vün tu 've-ča-rom 'prij-de taj si "vo-z,me | taj sa 'vže-nit, | taj

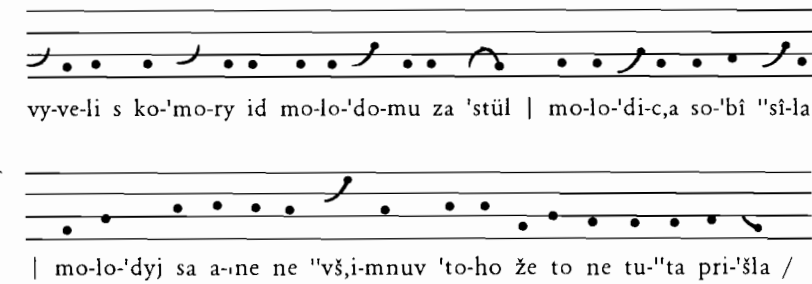

'bu-de || pri-'s,a-hne | ,taj "bu-de". || taj tag 'by-lo || tu-'ta 'star-ša

'by-la | vî-'nez, na n,ÿj ,byv | ne tu-'ta šo ,vün jej spro-'siv ||

Характеристичні позиційні альтернативи голосних

Альтернатива /o | ü/ :

1. /bato'ha | ba'tüh/, /v 'boc,i | bük/, /'cmora | 'cmür/, /'dvora | 'dvür/, /'hnoju | 'hnüj/, /'hrobu | 'hrüb/, /'hrota | 'hrüt/, /xvo'sta | 'xvüst/, /'javora | 'javür/, /'košy | 'küš/, /'mosta | 'müst/, /'napoja | 'napüj/, /'naroda | 'narüd/, /'navoja | 'navüj/, /'nosa | 'nüs/, /'plota | plüt/, /'pokoja | 'poküj/, /'ponožy | 'ponüž/, /'poda | 'püd/, /'roja | 'rüj/, /'snopa | 'snüp/, /'spoda | 'spüd/, /'stroma | 'strüm || strom/, /topo'ra | to'pür/, /'vosku | 'vüsk/, /'voza | 'vüz/, /'vyboja | 'vybüj/, /'zahona | 'zahün/, /'zakona | 'zakün/, /'žoloba | 'žolüb/;
'opход (ko'lo 'cerkvi) – вирівняне;
тип /'gazdovoho | 'gazdäv/, /'n,en,kovoho | 'n,en,käv/.
2. /bo'roda | bo'rüd/, /bo'rona | bo'rün/, /bo'rozda | bo'rüzd/, /'čkoda | 'čküd/, /'hora | 'hür/, /'kosa | 'küs/, /ko'za | 'küz/, /'noha | 'nüh/, /'pčola | 'pčül/, /'skora | 'skür/, /'svora | 'svür/, /'voda | 'vüd/, /'zahoroda | 'zahorüd/, /že'na | 'žün/.
3. /do 'noči-m 'čekala | 'nüč, 'nüčov/, /'pomoci | 'pomüč, 'pomüčov/, /'pekosti | 'peküs,t, 'peküs,t,ov/, /po'vinnosti | po'vinnüs,t, , po'vinnüs,t,ov/, /'radosti | 'radüs,t, , 'radüs,t,ov/, /'slabosti | 'slabüs,t, , /'slabüs,t,ov/, /'smilosti | 'smilüs,t, , 'smilüs,t,ov/, /'soli | 'sül, , 'sül,ov/, /'vosi | 'vüs, , 'vüs,ov/;
'kosti | 'küs,t, , kü's,t,ov – у формах pl стоїть /ü/ перед палаталізованим, напр./ kü's,t,am/.
4. / dvo'rec, | dvü'rc,a/, /'konec, | 'kün,c,a/, /'korec, | 'kür,c,a/, /ko'tel | kü'tla/, /ro'žok | 'rü'ška/;
'o'vec, || 'vvec, || o'vec, | 'vüvc,a/.

5. /izbo'sti (že by ho ko'rova ne zbo'la bo bo'de) | iz'bäv/;
'perevbolo'kla sa | perevbolük sa/, /vbo'loc, sa | vže-m sa vbo'lük/, /ro'sla (tam 'planka) | 'bučok rüs/;
'volo'či | vo'lük/, /('mih) volo'če | ('ledva) dovo'lük , povolo'g-jem mih z ban'durkami/, /pro'mokneš | vže-m pro'mük/.
'sto'jit, (ne 'rušat, sa) | 'stüj (ne 'rušaj sa)/, /('čom) sa bo'jiš | ne büj sa/, /hno'jiti | 'hnüj/, /do'jiti | 'düj/;
'po'derti || püdrati | ne pü'drij (gerok)/, /pro'sterti | 'prüstre/, /po'žerti ('všytkoj) po'žertoj | ('všytkoj) 'püžre/.

6. /'volosik | 'volüs,a/, /'hora | 'hürka/.

Альтернатива /e | ,ü/

/'koleso | 'kol,üs/.

Альтернатива /e | i/

1. /'prosesti | 'prosis,t, , 'prosis,t,ov/, /'ščeti | 'ščit, , 'ščit,ov || 'ščet,ov/, /'voseni | 'vosin, , 'vosin,ov/.

2. /'nesti | 'n,ïs, , po'nesti | ('hele 'ande ko'rova a'l,a ja'kyj jej tam 'čort) po'n,ïs/, /i'dij sa 'vbleč | o'bl,ik sa (vže o'blečenyj)/, /od'vesti | o'dvis 'xl,ib do 'mista, od'vedenyj (jag vo'jak) | pri'viv (do'müv kama'rata)/, /püd'hrepsti | püd'hrip 's,t,inu/, /za'metena ('čisto 'xyža) | za'miv ('xyžu)/, /('xoču ti) 'vyplesti ('sveder) | 'vypl,iv ('jüj ko'šarik)/, /('a'ne 'slova) ne re'kla ('tag mi sa 'vyreklo, ne 'vrez, n,a) | ('a'ne 'slova) ne 'rik/, /te'či (hor'nec, te'če) | 't,ik ('t,ig 'vl,ij)/.

Альтернатива /e || i | i/

/v 'polomeni || v 'polomîn,u | 'polomîn/, ...

Незначна кількість слів подібної альтернативи взагалі не знає, або має чергування, яке її нібито імітує (себто вводить її механічно за певним зразком); до них належить, напр. іменник /'postil,/. NAsg є /'postil,/, інакше в формах sg буває основа без чергування /'postil=/, або з чергуванням /'postel=/ (в цьому випадку ми б, звичайно, за регулярним чергуванням чекали NAsg /*'pos,t,il/, G /'postel,i/). Форми pl мають, звичайно, основу G /'postel=/. NADL /'postil=/. Закінчення sg або більш архаїчні (NA = ø, G = i, DL = i, l = ov), або хитаються між наведеним типом і типом NA = ø, DDL = e, l = ov): напр. NAsg /'krov/, lsg /kro'vl,ov/ | GDsg /kyr've/, Lsg /kyr'vi/.

Окремі випадки:

'večür | 'večara/;

З попередніми альтернаціями зовсім випадково пов'язане /xɥr'bet | xre'pta || xɥr'pta/; /'selza || 'sylza || 'slyza | slyz/.

Деякі звуки зустрічаються тільки в умовах морфологічного чергування (напр. /û/ в Ублі, /ü/ у Звали) – це члени фонематичної опозиції (пор. /u/ :: /û/ в Ублі, /i/ :: /ü/ у Звали), можуть створювати характеристичний фонематичний контраст (перед м'яким приголосним в Ублі стоїть тільки /û/, перед твердим приголосним бувають обидва приголосні типу u, т.зн. /u/ :: /û/, і це вказує на той член пари, з яким чергуються. Напр. /û/ в Ублі вказує на /o/, і таким чином поєднує різні вигляди того ж самого елемента форми, які зустрічаються в парадигмі: sûl, (=ø, =ov) | sol (=i).

На закінчення наводимо попередження про виразну різницю в дієвідмінюванні говірки села Убля і Звала:

<u>/budo'vati/</u>		<u>/spî'vati/</u>	
Убля	Звала	Убля	Звала
/bu'duvu/	/bu:düju/	/spî'vavu/	/'spîvam/
/bu'duješ/	/bu:düješ/	/'spîvaš/	/'spîvaš/
/bu'duje/	/bu:düje/	/'spîvat,/	/'spîvat,/
/bu'dujeme/	/bu:düjeme/	/spî'vajeme/	/spî'vajeme/
/bu'dujete/	/bu:düjete/	/spî'vajete/	/spî'vajete/
/bu'dûvut,/	/bu:düjut,/	/spî'vavût,/	/spî'vajut,/

Повну парадигму має у Звалі /'drimati ('drimaju, 'drimeš, 'drimat, , 'drimajeme, 'drimajete, 'drimajut,) з префіксальними дериватами /pere'drimati, po'drimati, za'drimati/. Зокрема в нижньому кінці Звали знаходимо дублетні форми за зразком /'drimati/, напр. в дієслові /naha'n,ati (na'han,am || naha'n,aju), /'dumati (дуже часто ja 'tak si 'dumam || ja 'tak si 'dumaju), /sa'ž,ati (також 1pl sa'ž,ajeme || 'sa'ž,ame, 2pl sa'ž,ajete || 'sa'ž,ate), /spo'znati/ (інше є /po'znati/ - словакізм 'znát' - /'poznam, =š, =t, , 'pozname || póznajeme, 'pozname || póznajete, póznajut,).

ЗВУКОВА БУДОВА ГОВІРКИ СЕЛА НИЖНЬОЇ ЯБЛІНКИ *

Фонематичні опозиції голосних

/i/ /i/	/y/	/u/
/e/		/o/
	/a/	

Фонема /i/ має два типи фонематичного контрасту, пов'язані з альтернацією: C /_ i | o (/nîs | 'nosa/), C, /_ i | e (/n,îs | 'nese/).

Поза альтернаціями є звичайна різниця фонематичного контрасту, пор. C, /_ =î (v 'l,îs,î) C/ _ î ('sîno) але l, /_ =i, _ î (v 'škol,î , l,îs).

Фонематичні опозиції приголосних

Система приголосних фонем в основному не відрізняється від системи приголосних у Звалі (див. стор. 270).

Між непалаталізованим [c] та неоднаковою мірою палаталізованим – однак ніколи не повністю – приголосним [c.] нема ні фонематичної опозиції (фонема /c/ не знає опозиції палаталізованості), ні відношення зовсім вільного варіювання. Відношення між [c] та [c.] не можна описати за допомогою схеми контекстової зумовленості; їх відношення в період опису мови Нижньої Яблінки на певний час усталилося так, що воно відзеркалює відношення, які мають місце в системі відмінків:

NA 'pal[ɛc.], 'pal[c.a] :: I 'pal[com], D 'pal[cov]; L на 'pal[cj], N 'pal[ic.a], A 'pal[ic.u], G 'pal[ic.i] :: I 'pal[icov], D 'pal[icj], L на 'pal[icj]; форми периферійних відмінків характеризує чітка непалаталізованість в закінченнях. Форми sg і pl в цьому відношенні в основному не відрізняються:

NAsg 'pal[ɛc.], pl 'pal[c.i], Gsg 'pal[c.a], pl 'pal[c.îv] :: lsg 'pal[com], pl 'pal[coma], Lsg 'pal[cj], pl 'pal[cox]; Nsg 'pal[ic.a], pl 'pal[ic.i], Asg

* Статтю про звукову будову говірки села Нижньої Яблінки проф. О. Лешка не встиг закінчити повністю († 9. 8. 1997). Текст студії зрекоструйовано з чернетки.

'pal[ic.u], pl 'pal[ic.î], Gsg 'pal[ic.î], pl 'pal[ic.] :: lsg 'pal[icov], pl ['pal[icamî], Dsg 'pal[icî], pl 'pal[icam], Lsg 'pal[icî], pl 'pal[icax]. Тільки Dpl 'pal[c.îm] відрізняється від регулярно непалаталізованого Dsg 'pal[covî].

В альтернаціях /k / c/ зустрічаємо [c.î] :: [cî] ('potik, Lsg на 'rot[o.c.î] :: xro'bak, Npl xro'baky || xro'b[acî],#); поодинокі [c.#] (pek'la, rik/ imp. p[ec,]. Палаталізацію [c,] в альтернаціях підтримують паралельні /'noha | на 'noz,î/, /'vuxo | на 'vus,î/, /'l,îze | imp. l,îz,/, /'nese | nes,./.

Контраст на фонетичному рівні

Контекст

	_(C)C,	_C,#
/e/	[ɛ]	[ɛ]
/o/	[ɔ]	[ɔ]
/i/	[i]	[i]
/u/	[u]	[u]

пор. [pe'lɛɯn,a], [če'reš.n,a]; [neš, !], [za'čɛr, !], [pɛc, !]; [kɔ'n,a], [kɔ'n,ovî] || [kɔ'n,ovî]; [pɔs, !], [vɔr, !]; [ɯ 'ničelnîcî]; [znîz, !]; ['hɯn,a], [kri'vɯl,a]; [za'kɯs, !], [bɯd, !].

Контекст

	_Cî	_(C)C,î
/e/	[ɛ̃] [ɛ]	[ɛ̃] [ɛ]
/o/	[ɔ̃] [ɔ]	[ɔ̃] [ɔ]
/i/	[ĩ]	[ĩ]
/u/	[ũ]	[ũ]

пор. [pe'lɛɯn,î] || [pe'lɛɯn,î]; [xɔ't,îɯ], ['kɔn,î] || ['kɔn,î]; ['skrîɯn,î], [svî'n,î], ['hɯn,î], [kri'vɯl,î]; [nɛ'vîsta] || [nɛ'vîsta], [dɔ'mîɯ] || [dɔ'mîɯ]; ['hrîvî], [kɯ'mî].

Контекст

	C, _
/u/	[ù]

пор. чітко і систематично напр. в 1sg [ne 'l,ùbl,ù zi'mu | lem 'l,ùbl,ù 'lito]; несистематичне поодинокі ['kamɛnc.ù], ['jar.c.ù].

Контекст

	_v
/o/	[ɔ]

пор. [pri'sɔɯ 'vɔɯk], [vɔɯ'čica], [vɔɯ'ča]; [z 'holɔvɔɯ] || [z 'holɔvɔɯ], [kɔ'n,ovî] || [kɔ'n,ovî], подібно і в інших відкритих складах - ['mostovî] || ['mostovî], ['bučkovî] || ['bučkovî], [zrîzo'van,c.ɯ] || [zrîzo'van,c.ɯ], [dɔ'ž,ova jar,] || [dɔ'ž,ova jar,] - лабіялізація в дублетах, які поступово зникають, невиразна.

Контекст

	_C
/y/	[ỹ]
/y/	[ỹ]
/i/	[ĩ]

C тут або репрезентує /v/, або, більш правдоподібно, гравісовий приголосний, дуже несистематично теж компактний палатальний приголосний, пор. ['d,ÿ'uka], [vîn tak po'vÿ'ɯ], [na'iy'v sa | na'riɯ sa 'kÿ'(ɯ)ko mĩ], ['ti(ɯ)ko ma'lin]; [xl,ÿ'b], [pÿ'snik], ['dvÿ'r]; [mÿ sa :: 'myla sa]; [sÿ'panɛc,], лексикалізоване [šÿ'roky pan'tliky].

Гармонія не є характерною:

	_Cɔ
/o/	[ɔ]

[za vɔ'dɔɯ].

	_Cɛ
/e/	[ɛ]

пор. поодинокі ['kamɛnɛc,].

Контекст

	_Cu	[ɔC] [ɔC]
/o/	[ɔ] [ɔ]	[ɯ] [ɯ]
/u/	[ɯ] [ɯ]	[ɯ] [ɯ]

/'vodu/ => /['vɔ || 'vɔ] du/ => ['vɔɯ || 'vɔɯ].

Контекст

	C=	=VC	=inf. t
/i/	[i]	[i]	[i]

пор. [na 'paličij, [u 'solij, [u ko'šulij]; ['vovci] [xro'bacij, [sli'macij || slemen,a'ky]; [it 'tomu 'bučkovij, ['pal,camij]; ['bratij, ['vratij].
Вузьке [i] мають форми D [mij, [tij, [sij]: ['brat tij pri'sovu]. [i] буває і в основах - ['bliškati, | 'prijde 'burka], [h'yrmo'ty | h'yr'milo | 'bliškana ne mih 'znestij].

Контекст

	- i	- i
/i/	[i]	[i]
/u/	[i]	

пор. [i'dij], ['konij], [u tij (če'reš.n,i)].

Інтервокалічне /j/, /u/ зникає, j /v/ V_V => [VV]:

	- i u	[i]u	[i θ]
i	[i]		
i		θ	
u			[u]

пор.1sg [ku'prij]; аналогічні форми типу /by'vavu =>/ [by'vau].

	- i t	[θ]_i
/o/	[θ]	
i		θ

toj i => [tōi].

Система наголосу

На захід від Нижньої Яблінки протікає з півдня на північ річка Лаборець; вона розділяє територію наших говірок на східню частину, де зберігається первісний вільний наголос, і частину західню, де наголос усталився на другому складі, рахуючи від кінця, так само як у східніх словацьких говірках та в сусідній польській мові.

Під вільним наголосом ми розуміємо різномісність (пор. 'jahoda :: ne'vista :: novi'na) та рухомість. Взагалі без відчутних змін залиша-

ється скрізь на сході різномісність. Пересування наголосу в парадигмі створює постійно виразні типи, однак хитання (дублети наголосу) зустрічається відносно часто. Первісно пересуванням наголосу в парадигмі виникав контраст форм з наголошеною основою та форм з наголошеним закінченням. Розвинувся новий тип рухомого наголосу, який відрізняється: наголос пересувається між різними складами основи (див. тип 'mad,ar); з прикладів ясно, що цей тип не утворився без участі іншомовного середовища. Тип 'mad,ar не дуже частий, але завдяки наведеній опорі в ньому нема хитань.

Постійний наголос в парадигмі може бути або на основі /va'la, 'bučok, 'škola, ga'zdyna, ko'lino, 'krylce/, або на закінченні /ko'lač, bo'hač, med'vid, , mi'tla, se'lo, du'ple ; в Nsg ko'lač, або Gsg sil наголос з необхідності на основі, тому що закінчення нульове. Наголос, який з необхідності падає на основу, легко впізнати у випадку pl pe'levn,i :: G pelev'en, , pl če'rešn,i :: G čere'šen, . У односкладових основ такої опорі немає.

Рухомий наголос завжди відрізняє форми sg від форм pl /'gazda, -y, ... :: gaz'dove, -iv, ...; kîn, , ko'n,a, -'ovi, ... :: kon,i, -iv, .../.

В типах, які наводимо нижче, наголос диференціює відмінкові форми в pl (в sg наголос постійний або на основі, або на закінченні):

1. pe'levn,a (pl NA pe'levn,i :: G pelev'en, , I -'ami, D -'am, L -'ax).
2. svi'n,a ('svin,i :: G svi'nij, I -'ami, D -'am, L -'ax).
3. 'dočka (pl NA 'dočky, 'vuxa , G 'doček, 'vuxiv :: I - 'ami, D - 'am, L - 'ax).
4. ve'per, (pl NA 'veprí, G 'vepr,iv :: I - 'ami, D - 'am, L - 'ax).
5. 'voko (pl NA 'vočí, D -om, L -ox :: G - 'ij, I - 'ima).
6. 'konec, (pl NA 'kínci, G - iv, D - om, L - ox, :: I - 'ami).

В типі /'loška/ диференціює наголос форми sg а також відмінкові форми pl: 'loška (sg 'loška, -y, ... :: I - 'ov; pl 'lošky, G 'ložek :: I - 'ami, D - 'am, L - 'ax). Отже, якщо є диференціюючий наголос на закінченні в I sg /loš'kov/, в pl наголос пересувається якраз наведеним способом.

/gazda/

Поруч з pl /ga'zdove, -'iv, -'im, .../ (з постійним наголосом на закінченні) є sg з постійним наголосом на основі: /'gazda, - y, - ovi, .../; однаковий наголос має 'nan,ko, 'd,ido, 'stryko, 'vujko, brat, syn, 'družba, 'sutca, l,ís, víz, з помітним хитанням sklep (pl skle'py || 'sklepy, ...), plít (pl plo'ty || 'ploty, ...), 'potík (pl pot'o'ky || po'toky, ...), 'jarec, (pl jar'cí || 'jarcí, ...).

Протилежне позначення sg :: pl має: sto'lec, sti'lca, ... :: pl 'stílci, -iv, (|| sti'lci, -iv,...). Таке відношення sg :: pl має також hu'dak, - 'a, ... :: pl hu'daky || hu'daci, - 'iv, ..., kîn, , víl, (Gpl 'voliv, lpl 'vilmi або 'volami || vo'lami, lpl 'volax || -'ax), vo'žen (Gsg vížna, L na víž'n,i), v'ves (ví'vsa, ... :: 'vívsvy, -iv, ...), níž, hor'nec (Gsg hor'ca, L v hor'ci), ví'nec (pl 'vínici, -iv, ...).

/nič/

Іменник /nič/ має в sg нестійкий наголос: на основі, або постійний, або в I наголошене закінчення (I no'čov || зрідка ni'čov). В pl є NA 'noči, D 'nočam, L 'nočax :: G I - 'ij, - 'ami. Однаковий наголос має /'voko/, sg 'voko, - a, ...; pl NA 'voči, D 'vočam, L 'vočax :: G - 'ij, I - 'ami. В Lsg є регулярно o 'noči, в прислівниковому Lsg є v no'či. Пор. далі o 'dni :: 'vo dni || 'vo dne; o 'jari :: v ja'ri; o 'voseni :: v vose'ni; o ta'kij zi'mi :: v 'zimí || v zi'mi tam stu'deno 'bylo; na 'našim 'pol,u :: pi'šli 'na pole, 'pase 'kozy 'na poli.

Назви свят шукають собі спосіб, як знайти взаємопов'язане місце в реченні: to 'bylo na 'jana; jak pri'šlo 'jana...; za'ženu ti 'hroši do 'jan; za'žen, mi 'hroši do 'jan; 'šumnoj ru'sal,a; na 'samoj ru'sal,a ...; po ru'sal,ox.

/put/

Наводимо основні форми дублетів sg put, , - 'i, ...; pl NA 'puti, D 'put,am, L 'put,ax :: G - 'ij, I - 'ami (pl є як у /nič/, /'voko/).

/'mad,ar/

До pl /ma'd,are, - ív, - ím, .../ (постійний наголос на визначеному складі) є sg /'mad,ar, -a, - ovi, .../ (постійний наголос на визначеному складі). Наголос протипоставляє sg :: pl: в pl переходить на наступний, ближчий до кінця основи склад; подібний наголос мають 'cigan, 'hajnik, 'kalap, 'šandar, 'voblak, тип 'd,ivča :: d,iv'čata (trom'pača :: trompa'čata,...).

/žo'na/

Форма /'ženo/ має наголос на основі, як усі вокативи (напр. ku'ma :: 'kimo). Ці форми є власне адресивами (особа, до якої звертаємося, присутня), ми заговорюємо до неї; спеціальні форми типу 'mam!, 'n,an,k!, 'mar,! (до імені 'marja) мають повернути увагу особи, до якої вони відносяться, попередити її. В sg наголос падає на закінчення, (žo'na, - 'y, ...) в pl він збігається з типом 'd,ivka ('žony, žín :: - 'ami, - 'am, - 'ax).

/'kís,t/

Іменник 'kís,t, має найчастіше sg NA 'kís,t, ... :: I kí's,t,ov; pl NA 'kosti :: G - 'ij, I - 'ami, D - 'am, L - 'ax. Однаковий наголос має /'voš/ (sg NA 'voš, G 'vušy, ... :: I vu'šov; pl NA 'vušy :: G - 'ij, I - 'ami, D - 'am, L - 'ax).

Впорядкування системи відмінків можемо описати так:

(Nom ~ Ak ~ Gen)
(Instr ~ Dat ~ Lok)

I, D, L за характеристичним відношенням до синтаксичної конструкції називаємо периферійними відмінками (пор. *мама полагодила доньці*

головку ляльки на пошкодженому місці гіпсом) Побачимо, що наголошені закінчення, які диференціюють відмінки, типові в переважній більшості випадків для відмінків периферійних; всі закінчення, які служать для диференціації, мають щонайменше дві фонемі.

/'kačka/

Іменник /'kačka/ має в sg наголос на основі, в pl наголос рухомий: 'kačky, 'kaček :: - 'ami, - 'am, - 'ax). Однаковий наголос мають, напр. 'd,ivka, 'planka, 'slivka, 'xustka, 'xyža (з хитанням), 'r,anda.

Прикметники мають наголос постійний, або на основі ('čornuj, 'sil'nyj, stu'denyj, 'šumnyj, vov'n,anyj), або на закінченні (bí'dnyj, dri'bnyj, kur'tyj, mn,ax'kyj, tí'snyj, molo'dyj, no'vyj, su'xyj, t,aš'kyj, tu'n,ij, zdoro'vyj).

У прислівників буває закінчення ненаголошене; маємо не тільки 'šumno (:: 'šumnyj, але також 'bídno, 'mn,axko, 'suxo, 't,ísno, 'tun,o до прикметників bí'dnyj,... наведених вище. Інакше буває зрідка: kras,'n,i || 'krasno (:: 'krasnyj), подібно 'dobr,i || do'br,i (:: 'dobryj).

Подібна ситуація, як у форми /'ženo/, де є закінчення атонічне (=ò), буває і в прислівників. Прикметникові основи наголошені, (напр. xu'dobn=), або атонічні (напр. tùn,);

(1) прикметникові закінчення мають – щодо наголосу – обидві можливості, наголос на них падає, коли основа атонічна,

(2) якщо стоять біля себе два атонічні складові елементи, наголос падає на перший з них:

/xu'dobn=yj/ => xu'dobnyj /xu'dobn=ò/ => /xu'dobno/;

атонічне /bídnyj/ => bíd'nyj/, атонічне /bídno/ => /'bídno/.

/pe'levn,a/

Іменник pe'levn,a і іменники з однаковим наголосом ('stajn,a, 'vívca, Gpl o'vec, če'rešn,a, Gpl čere'šen, myš, Gpl my'šyj) мають в sg наголос на основі, в pl рухомий: NA pe'levn,i :: GIDL pele'ven, , - 'ami, - 'am, - 'ax). Іменник /svi'n,a/ відрізняється постійним наголосом на закінченнях форм sg (svi'n,a, svi'n,i, svi'ni, ...) :: NA pl 'svin,i :: GIDL svi'nij, - 'ami, ...

/'koza/

Іменник 'koza має рухомий наголос в sg і в pl: sg 'koza, - y, - í :: I - 'ov; pl NA 'kozy, G kíz :: IDL - 'ami, - 'am, - 'ax. До цього типу належить також 'loška, 'noha, 'ruka, 'voda (форми pl з хитаннями), so'ročka, pl so'ročky, so'roček, - 'ami..., (існують також дублети з постійним наголосом); ko'rova (в lsg ko'rovov).

Список умовних скорочень

англ.	англійська мова
іт.	італійська мова
лат.	латинська мова
мад.	мадярська мова
нім.	німецька мова
пол.	польська мова
рос.	російська мова
слов.	словацька мова
фр.	французька мова
чесь.	чеська мова

ВІД МАМИНОГО МОЛОКА ДО ГРОБОВОЇ ДОШКИ

Сімейно-побутові обряди русинів-українців Словаччини

Материнське молоко і гробова дошка – народження і смерть – крайні межі людського існування. А що було між ними? Якщо поставити це питання людям довоєнної генерації, у 90 процентів з них відповідь буде однослівною: Біда! Ті найстарші, народжені ще на початку століття, розповідатимуть Вам про Першу світову війну: голод, холод, загальну мобілізацію, військові ексекції австрійських гонведів і російських козаків; далі – про міжвоєнне безробіття, еміграцію за океан, з якої не кожному пощастило повернутися. Друга світова війна, яка мов страшна примара прогналася нашим краєм. Та біда була і в післявоєнні роки: розбиті села, неврожайні смужки поля, непосильні контингенти, заробітки в Чехії, тяжкі початки колективізації та індустріалізації ...

Врешті-решт і одні і другі зйдуться на висновку: в минулому була біда, але життя було радіснішим і веселішим. Люди були щасливішими, ніж зараз!

– Це – парадокс – обурюється мій 11-річний внук Яків (Кубо). Як можна говорити про радість і щастя, коли вас п'ятеро спало під однією ковдрою в нетопленій хаті без електрики, радіа й телебачення; коли ви ніколи досита не наїлися; не знали що таке шоколад чи бодай звичайний банан та помаранча; коли над вашими головами кружляли літаки, а навколо падали бомби?

– Все це правда, так було, – зауважить його прадід, мій 92-річний стрико Петро і додасть: – Але і тоді родилися діти, влаштувалися весілля і люди вмирили природною смертю. А з кожною з цих подій було пов'язано багато пісень, звичаїв, людської радості і веселих пригод, може, веселіших, ніж ті, що їх нині по телебаченні показують. Веселі забави мали місце навіть на похороні.

– Але ж двох правд не може бути, – не здається мій внук. – Або була біда, горе, нещастя; або була радість, веселість і щастя? Чорне не може бути білим, а біле – чорним!

На всі ці „парадоксні“ запитання дає яскраву і переконливу відповідь книжка, яку ви щойно взяли в руки. Вона ніби викроєна з життя. А життя ніколи не буває лише „чорним“ та „білим“. Між цими крайніми фарбами

існує ціла палітра кольорів, немов прекрасний букет квітів. А таким яскравим букетом є і наша книжка. В ній „радість з журбою обіймається“. Цю книжку творили не письменники, а прості учасники епохи „Від маминого молочка до гробової дошки“, в нашому випадку від початку століття до 60-х років. На відміну від всіх інших книжок цю – люди не писали, а говорили. Отже, це говорена книжка, яку діалектологи записали на магнітні плівки, а з них переписали слово у слово, зберегли навіть ті найдрібніші нюанси вимови. Отже, книжка має величезне значення для мовознавства.

Через п'ятдесят чи сто років у Миролі, Ковбасові, Рунині, Новоселиці та Ублі – люди будуть вже інакше говорити, ніж говорили в 60-70х роках, коли ця книжка писалася. Я це бачу на прикладі мого рідного села Курів, Бардіївського округу, де ще років двадцять тому ніхто би не вжив займенник „цо“ замість „што“. Сьогодні цей займенник вже не здивує навіть старожилів села. Більше того. Багато молодих подружжів у моєму селі зі своїми власними дітьми говорить вже по-словацьки. А оскільки і курівські діти – під впливом школи, радіо, телебачення – іншої мови не знають, навіть дідо і баба на їхні запитання намагаються відповідати по-словацьки. В багатьох греко-католицьких церквах Пряшівщини в останніх п'ятох (!) роках з волі церковної ієрархії викидають церковнослов'янську мову і замінюють її словацькою. Люди в церкві вже не співають „Господи помилуй!“, але „Pape, zmluj sa!“, а проповідь слухають не „по-нашому“, а словацькою літературною мовою. При останньому переписі населення в 1991 році 80 % русинів-українців записало себе словаками. Отже, на Пряшівщині на наших очах руйнується „руська традиція“, яка згідно з усними переказами тут без перерви існувала понад тисячу років, а письмовими документами засвідчена в XII.-XIII. століттях.

Перші кроки тотальної асиміляції? Може і так!

В книжці, яку ти, шановний читачу, держиш в руках, знаходиться величезний пласт рідкісної народної термінології. Я ціле життя збирався: як тільки вийду на пенсію, складу діалектологічний словник села Курова. Таж я там народився, виростав, пастушив не лише в дитинстві, але й будучи кандидатом наук, коли мене звільнили з роботи в університеті. В Курові я почав записувати фольклор і бездоганно володів курівською говіркою. Зміг назвати понад п'ятдесят термінів, пов'язаних з возом. А скільки тих рідкісних слів було пов'язано з іншою сільськогосподарською технікою, з будівництвом, пастушим життям, громадським побутом! Тепер, коли я дожився пенсійного віку, з боєм в серці доводиться констатувати, що більшу половину народньої лексики я забув. Дана книжка витягає лексику із забуття. Та не лише народну лексику, але й цілі пласти етнології: народні звичаї, обряди, казки, анекдоти, прислів'я, оповідання.

Та книжка має і неабияку естетичну силу. Читаєш її немов високохудожній роман і на слово віриш анонімним авторам. Бачиш в них

людей зі свого близького оточення, від яких ти не зміг або не встиг записати їхніх матеріалів та спогадів.

Та не слід забувати ще про один важливий бік даної книжки. Вона є важливим історичним документом про першу і другу світові війни, заробітчанську еміграцію та, зокрема, післявоєнний розвиток українців Східної Словаччини – їх економічного і соціального життя, політичної орієнтації, національності, релігії тощо. Про все це існує безліч документів, однак вони освітлюють ці історичні події упереджено – з боку певної політичної концепції. Наші оповідачі оцінюють їх з середини, отже більш об'єктивно.

Я спробую доповнити цю прекрасну книжку коротким нарисом про сімейно-побутову обрядову поезію русинів-українців Словаччини. Спіратися буду на знання, здобуті довгорічним дослідженням цієї теми, але і на власний досвід. Отже, запрошую вас на подорож по маршруті „Від материнського молочка до гробової дошки“.

* * * *

Народження дитини. В уявленні простолюття вагітність вважалася чи не найбільшою таємницею, великим чудом природи: в утробі матері зароджувалася нова людська істота, яка наочно давала про себе знати. І цю істоту потрібно було охоронити перед „нечистою силою“, яка їй грозила на кожному кроці. На це було спрямовано цілий ряд забобонних вірувань: вагітна жінка не сміла виконувати певні сільськогосподарські роботи, їсти певні страви (наприклад ягоди), дивитися на вогонь, у колодязь і „нечисті“ речі (гадюку, жабу-ропуху), доторкнутися свині, собаки; не сміла ніщо вбити (навіть муху), брехати, красти, обманювати, перекрочити через ватру, дишло у воза, нюхати вонючі речовини, подивитися на мерця тощо. Ігнорування цих забобонів (які в багатьох випадках дотримуються і зараз), могло би негативно відбитися на долі людини, яку мати під серцем носила. На охорону від нечистої сили вона носила в пазусі часник, свячене зілля, в наш час – фотографію гарного артиста та інші амулети. І в сім'ї, і в громаді вагітна жінка тішилася загальною повагою: їй не вільно було ні в чому відмовити „žebu s, a jej ne za'bahlo“. Громада її поважала, але одночасно і боялася її, тому ізолювала її від певних дій. Наприклад, вагітна жінка не сміла нести дитину до хрещення. Візники не любили брати вагітних на віз, щоб не викликати нещастя. Все це, мовляв, могло вплинути на фізичний і душевний стан майбутньої дитини. В деяких селах жінка намагалася якнайдовше таїти вагітність, щоб легше родити, в інших – навпаки, таєння могло спричинити німоту майбутньої дитини.

З перших місяців вагітності жінка була під доглядом бабки-повитухи, яка брала участь і при родах. У випадку важких родів породіллі розплітали волосся, розв'язували вузли на її одязі, відмикали

замки в обійсті, відчиняли двері, клали її на поріг (місце перебування душ померлих предків) тощо.

Після народження дитину негайно завили в кожух (символ багатства) і поклали на піч, де за народним уявленням перебував „охоронця домашнього вогнища“, а потім на землю, звідки її повинен був підняти рідний батько, підкреслюючи отак свою кровну спорідненість з дитиною (визнавав батьківство).

Перша купіль мала не лише гігієнічну, але і магічну функцію, тому до неї давали різні предмети, спрямовані на майбутню вроду, професію та щасливу долю дитини: леміш, рубанок, голку, книжку тощо. Воду з першої купелі виливали під молоде дерево, а містище (пляценту) закопували під поріг або на відлегле місце. Пуповину зав'язували і засушували; коли дитина почала говорити, давали їй розв'язати цю пуповину, щоб в неї „язик розв'язався“.

Після купання справляли **радосник** – погощення для найближчої рідні. Сусіди приносили матері вибрані страви, найчастіше – курячий суп, який вважався делікатесом.

До часу хрещення дитина з мамою знаходилася в суворій ізоляції – в куті кімнати на ліжку, накритому плахтою. Ні в якому разі дитину не можна було залишити без догляду або хоча би без амулета (стручку часника, свяченої води, зілля), щоб нечиста сила (богинка, лісна жінка) не замінила її власною поганою дитиною – **одміном**. Про заміненіх дітей в кожному селі існують народні перекази, в достовірності яких оповідачі старшого покоління не сумніваються. Мати не сміла вийти з хати без ножа в пазусі та універсального амулета – часника.

Хрещення. Раніше (до XIX-го ст.) з хрещенням не дуже поспішали. В посланнях єпископів до священників знаходимо застереження, щоб духовенство дбало про вчасне хрещення і не допускало, аби дитина і кілька місяців, а то й років залишалася нехрещеною. За нашої пам'яті хрещення відбувалося, як правило, у першу або другу неділю після народження, під кінець літургії. Головними акторами хрещення були **хрещена мати** (по відношенню до батьків – **кума**, по відношенню до дитини – **нонашка**) та **хрещений батько** (**кум**, **нонашко**) – близькі родичі або приятелі кровних батьків дитини, які своїм підписом та словною формулою стверджували причетність дитини до християнської церкви. Їх обов'язком було час від часу обдарувати похресника, який так само повинен був віддавати шану їм. **Кумівство** вважалося спорідненням високого ступеня. Куми взаємно поважали одне одного, підкреслюючи це різними почестями, головним чином „виканням“. У випадку смерті кровних батьків, куми ставали таторами похресника. На Пряшівщині ця традиція інколи дотримується і зараз. На початку 70-х років у моському селі в автоаварії загинуло подружжя Смоленів, залишивши четверо малих сиріт від двох до восьми років. Хрещена мати одного з дітей Катерина Мирдалик (разом з чоловіком Іваном) узяла всіх

до своєї сім'ї на виховання, хоч у сім'ї було вже четверо власних дітей. Всіх вісім зразково виховали.

Крім головних кумів були ще – побічні.

До хрещення дитину найчастіше несла хрещена мати. Якщо в сім'ї діти часто вмирили, то дитину подавали хрещеній матері не через двері, а через вікно, щоб, таким чином, обманути нечисту силу. Якщо і це не допомогло утримати дитину при житті – хрещених батьків виміняли.

Кум і кума приносили похресникові крижмо: дитячу сорочку, чепчик, та шматок полотна. Все це хрестили разом з дитиною. Ім'я дитини вибирали батьки або дід з бабкою. Реєстр імен, як свідчать метрики, був обмежений на 5-10 загально вживаних імен у кожній статі, який протягом століть майже не мінявся (Іван, Михайло, Василь, Юрій, Миколай, Андрій, Степан, Петро, Йосиф; Анна, Марія, Зузана, Катерина, Параска, Уляна). Нешлюбним дітям ім'я призначав священник – часто рідкісне і мало-вживане (Никифор, Агатон, Вукола, Харлампій, Пелагея, Євтронія), щоб і таким чином на все життя позначити його гірку долю та покарати матір-покритку. В сучасності фреквенція імен підлягає модним хвилям, ви-кликаним, головним чином, телебаченням. Нерідкими є екзотичні імена.

Повернувшись з хрещення, хресна мати або бабка доторкалась дитиною до домашнього вогнища (печі) і виголошувала своєрідну формулу, спрямовану на її добробут (/vz,a'li z,me 'vam rohan'ča | pri'nes-li xristijan'ča ... v 'pol,u | ro'botnika || 'doma | če'l,adnika || v 'korčmi | ta'nečnika /).

Після обіду того ж дня в хаті новонародженого справляли хрестини, на яких крім кумів (від однієї до шістьох пар) запрошували близьку рідню та сусідів, головним чином, жінок (20-30 людей). Чоловіки (крім кумів) в минулому не брали участі в хрестинах. Із страв на хрестинах не сміли бракувати: сир, мачанка, куряча полівка (юшка), м'ясо та колачі. З напоїв подавали горілку та вино. В кінці хрестин збирали подарунки для дитини, найчастіше гроші, – „на чепець“, (нині – „на кочік“), а теж невеличку нагороду давали бабці-повитусі.

Невід'ємною частиною хрестин була пісня. Вона мала забезпечити дитині радісне та безтурботне життя, але й укріпити спорідненість між кумами. Дуже часто в них величали матір дитини:

/a 'naša ku'mička | jak jas'na zor'nička
u po'lozi le'žyt, | drīb'ných 'rybok ba'žyt, ||
choč by s,a mi pri'šlo po pas namo'čiti |
'ja ku'mičci 'mušu 'rybok nalo'viti /

(Чертіжне)

Натомість хрещених батьків – висміювали за їх невміння співати, розвеселити гостей тощо. Частими були й еротичні та пияцькі мотиви в хрестильних піснях. В цьому відношенні вони близькі до пияцьких пісень, однак на відміну від них, тут частішим „героем“ виступає п'яна жінка, не чоловік. В деяких регіонах (Бардіївщина) тиждень після хрестин

відбувалися народовини. На цей раз кожен, хто брав участь у хрестинах, приносив із собою кошик з народовим, тобто з різними харчами та горілкою, з яких і справлялася гостина.

І під час хрестин, і під час народовин, мати з дитиною були ізольовані в куті за плахтою. До виводу мати вважалася „нечистою“.

Вивід (вивідки), згідно з церковним уставом, мав справлятися шість тижнів (40 днів) після родів, однак жінки змушували священника прискорювати цей термін, щоб вони швидше стали „працездатними“. Мати до виводу не сміла вийти в поле, щоб не нанести нещастя на врожай. В дохристиянську добу жінка очищала вогнем, димом і водою. Тими самими магічними засобами очищав її і священник в сучасному християнському обряді. В сучасності вивід справляється негайно після хрещення.

Покритку „виводила“ бабка-повитуха навколо стола замість вівтаря. Вона їй перед тим розплела косу і покрила голову хустиною. Покритка інколи і кілька років не сміла увійти в церкву. За літургією могла слідувати лише з т.зв. „бабинця“.

Під час атеїстичного комуністичного режиму в рамках боротьби з „релігійними пережитками“ і на Пряшівщині велася посиленна агітація проти хрещення дітей. Замість хресту влада завела „урочистий запис до книги новонароджених“, званий теж „привітання дитини в життя“. Обряд відбувався в залах урочистих подій, що існували (і досі існують) майже в кожному селі. На відміну від інших штучних комуністичних обрядів „світські хрестини“ населенням були прийняті позитивно і стали тривалою частиною їх побуту. В 70 – 80-х роках практика домагалася і респектувала інституції кумівства у формі пари свідків (чоловіка й жінки). Часто хрещення в церкві відбувалося таємно, а урочистий запис та хрестини – явно.

Колискові пісні. Головним комунікаційним засобом матері з дитиною з перших днів його народження були колискові пісні, звані теж колисанками. Ними мати висловлювала перед дитиною свої найінтимніші почуття: просила дитину уснути, бажала здоров'я, скаржилася їй на важку долю, висловлювала сподівання на допомогу дитини в старості і т.п.

/ us'nij že mi us'nij | mij 'milyj so'kole |
ka'čali by s,a ti 'dudočky po 'stoli ||
'dudočky po 'stoli | o'večky po 'dvori |
'štyri 'voly v 'stajni | dva 'koni v maš'tal,ni/ (Машківці)

/ ko'lyšu | ko'lyšu | sy'nočka svo'joho |
a'čej s,a do'čekam 'pomoci od 'n,oho ||
'pomoci | 'pomoci | aji pole'hoty |
'žeby-m doče'kala od 'tebe ro'boty / (Гунківці)

Колискові пісні відзначаються своєрідною композицією. Здебільшого вони починаються дитячими примовками: „А люлю мі, люлю“, „Чуч-белю, чуч-белю“, „А чучу мі, чучу“, „А гаю мі, гаю“, „Гайай же мі, гайай“ тощо. Час-часом є в них повтори, зменшувальні слова, метафори, альтернація.

Колискові пісні мають величезний вплив на психіку дитини. Вони вже з раннього дитинства прищеплюють їй естетичний смак та любов до поетичного слова. Їх простенька композиція дає матері простір для імпровізації. Співаючи, мати творить власні пісні, висловлює те, що є наболілого на її душі. Молоді матері, співайте немовлятам!

Здається, що в жодному слов'янському регіоні колискові пісні не набули такого поширення, як на Пряшівщині. Лише один фолклорист, Михайло Шмайда, записав і видав їх 599 („Колискові пісні“, Пряшів 1993, Додаток г. „Нове життя“, 7-15). Цю велику кількість він розподілив на 28 тематичних груп.

Утішки – це дитячі примовки, простенькі віршики, короткі пісеньки та ігри, в яких основна вага зосереджена на зовнішню форму: звуконаслідування, альтернацію, ритм, мелодію („Тиню-риню, тиню“, „Тапчу, руці, тапчу“, „Кра, ворона, кра“ та інші). Їх основна мета – втішити дитину від плачу та розважити її. Часто вони поєднані із спеціальними рухами та мімікою. Образи утішок конкретні й динамічні, змальовані кількома експресивними штрихами. Наприклад, мати пальцем кружляє по долоні дитини і торкаючись кожного пальчика, говорить:

/va'rila 'myšečka 'kašičku
v 'hlinjanomu 'horčičku ||
'tomu da'la | 'tomu 'tiž |
'tomu 'malo | 'tomu 'nič |
a tot naj'menšij 'všyto po'jiv/ (Курів)

Дитячі гри. Як тільки дитина поставилася на ноги, вона вступила у колектив інших дітей і починала гратися. Найпростіші дитячі гри є імпровізацією дій дорослих: гра на тата і маму, на лікаря, на продавця. Пізніше вступають у дію гри з правилами – з текстом або без нього: а) рухові, б) військові, в) спортивні, г) розумові та інші.

Як правило, гри розпочинаються лічильками – простими ритмічними віршиками, що ними розподіляються завдання між учасниками гри:

/pi'šla 'baba v su'čhyj 'lis
naru'bati 'drov u 'viz |
a'le do'miv ne tra'fila
bo u 'lisi zblu'dila |
su'cha mu'cha | 'chri
čto ji 'vyviv - vin / (Светлиці)

Дитина, на яку припадає останній такт, виходить з кола.

Дитячі гри здебільшого відбуваються на лоні природи і є поєднані зі співом та танцями. Андрій Куцер в збірнику *Гей, діточки, дайте ручки. Народні дитячі гри українців Чехословаччини*, (Пряшів 1972, друге видання 1990), що охоплює 147 описів ігор, розподіляє їх на такі групи: 1) колесові, 2) колонні, 3) рядові, 4) гри у вільному просторі, 5) гри змішаних формацій.

Основним призначенням дитячих ігор є рух. В переважній більшості вони є змаганням, спрямованим на зміцнення фізичної сили, витривалості та вправлення розумових здібностей дітей.

Окрему групу становлять обрядові дитячі гри, головним чином Віфлеєм або Яслички. Це – обхідна різдвяна гра, що в ній брало участь 6-8 хлопців, переодягнених за пастухів, ангелів і трьох царів, чорта та інші особи. Групи дітей (або й одиниці) ходили колядувати і без віфлеєма. Їх найчастішим реквізитом була зірка (звізда).

Дитяча праця. Від 4-5 років дитину вже привчали до роботи: при замітанні двора, грабання, носенні води і дров, стороженні менших дітей, пасенні гусок, овець і корів. Пасення корів було вже „кваліфікованою“ роботою, бо пастух мусив орієнтуватися в терені, відшукати загублене стадо, а, головне, вміти напасти худобу і при нестачі доброї паші. Батько змалку привчав сина до хліборобства, мати доньку – до домашнього господарства. Якщо в сім'ї було більше дітей, частину з них віддавали на службу, найчастіше – за пастухів. Здебільшого слуги під час літнього сезону пасли худобу у родичів лише за харч і одяг. До робочого навантаження слугів входили і дрібні домашні роботи. Мені й самому протягом трьох літ довелося служити. Під час дитинства робота дитини чергувалася із грою. Школу відвідували діти лише у зимові місяці, коли роботи було менше.

Юність. Від 15-17 років хлопець переходив із стадії дитинства у стадію парубоцтва, а дівчина – у стадію дівочтва. І парубоцька, і дівочья громади були товариствами зі строго визначеними, хоч і не писаними законами. У більших селах існувало кілька таких товариств. В них молодь групувалася за віком (молодші, старші) або за територіальним принципом (вишняни, середняни, нижняни).

На чолі кожної парубоцької громади стояв демократично обраний старший парубок, парубоцький рихтар або парубоцький газда. Був це парубок, що серед інших користався загальним авторитетом і зміг захистити підлеглу йому громаду теж фізичною силою. За діяльність і поведінку своєї громади він відповідав і перед сільським старостою. Його мандат був однорічним. У більших селах він мав своїх заступників та навіть кількочленний комітет, який був копією сільського уряду.

Приймання за парубка було громадським актом і відбувалося прилюдно, найчастіше на сільській забаві. Кандидат у парубки був під-

даний суворому екзаміну, під час якого мусив довести свої інтелектуальні здібності. Якщо він іспити склав, його „хрестили“, – давали „гобля“, підкидали, поливали водою або горілкою. Поставивши парубоцькій громаді могорич (*приступне*) у вигляді пляшки горілки, він протанцював со ічний танець і з того часу був повноправним членом громади: міг ходити на вечорниці, на ніч залишатися біля дівчини в її хаті, в корчмі випити го ілки, на вулиці заспівати тощо.

Подібну організацію мала і дівоча громада, хоч в ній прийняття не здійснювалось так урочисто. Діяльність дівочої громади обмежувалася на організацію вечірніх зборів, званих вечерки, прядки, кудільна хижга, оздоблювання церкви, ношення церковних образів на процесіях тощо. Вечорниці були місцем, де найчастіше нав'язувалися контакти між хлопцем і дівчиною, що завершувалося весіллям.

Громадськість з одного боку негативно ставилася до сексуальних стосунків між хлопцем і дівчиною, з другого боку толерувала і навіть підтримувала їх. Цьому сприяли такі обряди як: „Фашенги“, „Пастуше Русалія“, „Святіванівські вогні“, „Перепрядана ніч“ (досвітки), „Ламанчак“ та інші.

Дорослу доньку батьки залишали спати в коморі, куди до неї навідувались парубки. Інколи парубок лягав до дівчини, яка спала в одному ліжку з батьками. В молодості я часто був очевидцем таких сцен. Дівчина, яку батьки намагалися ізолювати від парубоцької громади і сексуальних ігор, мала мінімальні шанси вийти заміж.

Свої товариства мали і заміжні жінки, які під час зимових вечорів теж влаштовували вечорниці.

Після Другої світової війни організація парубоцьких громад занепала у зв'язку з виникненням офіційних суспільно-громадських молодіжних організацій в українських селах: Союз молоді Карпат, Чехословацький союз молоді, Культурний союз українських трудящих, нині – Союз русинів-українців Словаччини.

Сьогодні традиційні молодіжні громади збереглися лише в найзахідніших русько-українських селах. Наприклад, в с. Ольшавиця на Спиші ще в 1997 році молодь на початку фашенгів (25-го січня) обирала парібського газду і його заступника.

* * *

Весілля. із широкої шкали народних обрядів, засвідчених у русинів-українців Східної Словаччини, найліпше збереглося весілля. В кількох описах воно представлено і в наших матеріалах. Це – синкретичний обряд, в якому говорене слово, пісня, музика, танець, образотворче мистецтво, магічні й раціональні дії становлять одне органічне ціле. У весіллі, немов на археологічній розкопці, можемо простежити кілька історичних нашарувань – від поганської епохи, через християнське середньовіччя по сучасну добу. Правда, самі носії, охоронці та виконавці

весільних традицій вже не усвідомлюють собі значення окремих дій і виконують їх як формальну данину народній традиції.

На Пряшівщині довше, ніж в інших регіонах, збереглася старовинна форма весілля – умикання (викрадання невісти), засвідчене ще в *Початковому руському літописі*. Згідно із свідченням старих людей, ця форма ще в XIX столітті практикувалася у соціально слабших верств населення. Якщо батьки жениха не хотіли чи були неспроможні справити синові весілля, або батьки невісти відмовлялися віддати доньку за її обранця, то він (по взаємній домовленості) вночі „викрадав“ її і заводив у якесь віддалене місце (звичайно до родича або знайомого в інше село), де з нею жив два-три тижні на віру. Після такого співжиття молода пара поверталася додому (часто на запрошення самих батьків), брала шлюб у церкві (лише при участі двох свідків) і громадськість такий шлюб толерувала, хоч він відбувся без весілля. Така форма шлюбу позбавляла обидві сторони видатків за весілля, але й претензій на придане. Серед переселенців із Пряшівщини в Румунії (с. Скеюш Темешварської жупи) ця форма шлюбу практикувалася ще у середині XX ст. Була це дуже рідка форма шлюбу. Із залишками умикання, як побачимо далі, зустрічаємося в багатьох частинах весілля.

В середньовіччі серед русинів-українців була відома і форма купівлі-продажу невісти. В літературі ця форма шлюбу найчастіше поєднується з т.зв. жіночими ярмарками, які з незапам'ятних часів тричі на рік відбувалися при монастирі отців Василіянів у с. Красний Брід біля Меджилабірців. Писали про них такі письменники як Матей Бел, Антон Сірмай і навіть Божена Немцова. В дійсності це не були „ярмарки“ у прямому розумінні цього слова, а своєрідний спосіб сватання, чужинцям незрозумілий. У сучасному весільному обряді натяки на цю форму шлюбу збереглися у звичаї „купування“ невісти під час сватання, „продавання“ невісти після її зачеплення, у „викупі“ невісти від сільської громади тощо.

Споконвіку найпоширенішою формою шлюбу була взаємна домовленість між молодятами та їхніми батьками, причому батьки тут мали вирішальне слово. Саме ця форма дійшла і до наших днів у вигляді весільної вистави з точно визначеними дійовими особами. В минулому весільна драма мала кілька дій і тривала тиждень. В кожному селі весілля мало місцеві відмінності, однак основна його композиція залишалася спільною.

Нижче ми подамо, так би мовити, „ідеальний“ тип весілля кінця XIX і початку XX ст., створений на основі описів з різних сіл. Користаємось лише найбільш розповсюдженою народною термінологією. Авторські пояснення обмежуємо на мінімум, а зразки пісень та весільних промов з-за браку місця зовсім не подаємо.

Головними героями весілля була молода, одягнена у кожусі (символ плодючості й багатства) з вінком і партою на голові та молодий, одягнений у чужі. „Режисерами“ весілля були: староста з боку моло-

дого та видавця з боку молодої. Символами їх функцій були топірці (зброя) та рушники (привілейований стан). Дальшими дійовими особами був заставник (прапороносець), дружби (приятелі молодого), дружки (подруги молодої) та батьки з обидвох сторін. Важливу роль виконували хори з боку молодого й молодої, які супроводжували кожен весільну дію специфічними піснями – ладканками.

Довесільний цикл розпочинався розвідинами (перезнанками) під час яких посол (хтось з родини молодого) з'ясовував, чи родина молодої була б охоча віддати дівчину заміж. У випадку згоди в найближчому часі відбувалися сватанки (воглядини) – домовленість між двома родами про час весілля, приданне (дзяйстра) та інші справи. Ця домовленість була остаточно стверджена на руковинах. Сільська громада про майбутнє весілля була повідомлена посередництвом трьох недільних оголошок в церкві.

Гостей на весілля запрошували дружби, рідше – наречена. Якщо молода була убогою, вона особисто запрошувала родичів на весілля, а ті вже під час запрошення обдаровували її речами, потрібними на весілля, головним чином, одягом та харчами. Три-чотири дні перед весіллям в обидвох сім'ях почали готувати весільні страви та пекти весільний колач (*коровай, кух, балець*) із пшеничної муки всіх учасників весілля. В суботу перед весіллям запрошені гості приносили у весільну хату кіш з харчами, а в недію відбувалася прощальна молодіжна забава – загудованки (*плецини, дружбівський танець*).

Саме весілля розпочиналося в понеділок до світ сонця збиранням барвінку, плетенням вінків для молодої й дружок та виготовленням застави – деревця, оздобленого хустинами усіх свашок. Після благословлення молодого батьками, готувався весільний поїзд, який був майже точною копією середньовічного військового походу. Староста, молодий та дружби на чолі із заставником, інколи відправлялися по молоду верхи на конях, озброєні топірцями та вогнепальною зброєю, з якої стріляли у повітря, імітуючи озброєний напад на село. В хаті молодої перед ними обов'язково зачиняли двері і лише після зтяжних переговорів між старостою та видавцем (під час яких задавали один одному різні загадки й запитання) та перевірки „паспортів“, молодого з його товаришами впускали в хату.

Ставлення до приїжджих було явно ворожим, що підкреслювалося в піснях. Ця ворожість між двома родами була наявна під час цілого весілля. Молодого намагалися обдурити, підсуваючи йому чужу жінку (інколи чоловіка одягненого у жіночі шати) і лише на третій раз приводили справжню молодицю, частували гостей і декорували їх рушниками та пірками.

Те, що нині здається веселою комедією, має реальний історичний ґрунт і є відгомном часів турецького поневолення, коли на мирні хати нападали озброєні ватаги турків-яничарів і забирали в полон найкращих

дівчат та жінок, якими постачали турецькі гареми, або продавали їх на торгах як рабинь. Домашні клали опір наїзникам, приховували дівчат, намагалися замінити їх добровільними „полонянками“ або іншим способом обдурити небажаних гостей.

Головним передшлюбним актом було благословлення молодої та її прощання з родиною, супроводжуване промовами видавці, плачем та жалісними піснями.

До шлюбу вибиралися парами: староста із заставником, молодий зі старшою дружкою, молода зі старшим дружкою, кожен дружба зі своєю дружкою (3-6 пар); за ними музиканти та гості. Спів і музика лунали безперервно. Сільська громада часто зупиняла весільний поїзд переймою (шлябантом) і лише після викупу (почастунку) пускала їх далі. Головним актом весілля був церковний шлюб (вінчання), поєднаний з цілим рядом магічних дій, які мали сприяти щастю й добробуту молодожонів. З цією метою молода після виходу з церкви обсипувала гостей зерном, а дітей частувала цукерками (щоб було багате й солодке життя).

Із шлюбу всі поверталися назад до хати молодої на весільний обід, в якому брала участь лише родина молодої та найближче оточення молодого (староста, заставник, дружби). Молодожони їли із спільної миски одною ложкою (щоб не розлучатися). Їжу починали яєшнею з молоком (символ плідності). Першу чарку горілки молодий виливав до стелі (щоб господарство вгору йшло), другу віддавав випити видавцеві і лише третю випивав сам. Отак він колись давно застраховував себе перед можливим отруєнням.

Під кінець обіду молода обійшла столи, кожного гостя із своєї родини поцілувала, а той обдаровував її невеличкою сумою грошей. Накінець гарячими сльозами благословляли свою доньку батьки.

Дружби в той час виносили на віз або сани *придане* (віно, *дзайстра*), викупивши його від молодшої сестри або брата: *ладу* (*касту*) з убранням на сім літ, перини, подушки та речі домашнього вжитку. Звичай дозволяв дружбам у цей час красти для молодої речі не передбачені попередньою домовленістю, тому домашні уважно сторожили своє майно, бо потім доводилось його дорого викупувати.

На віз або сани сідали й молодята зі старшим дружкою та старостою і шаленою швидкістю втікали до дому молодого. Сільська громада і на цей раз зупиняла весільний поїзд переймою, вимагаючи викуп за невісту. І в цьому акті бачимо відгомін колишнього викрадання невісти. Рідня молодої залишалася в хаті її батьків.

В хаті молодого молодожонів вітала мати хлібом (короваєм), зерном та іконою. Свекруха була одягнена у кожусі перевернутому наруби (символ багатства і плідності). Молода тричі цілувала її, віддаючи їй коровай з батьківського дому, і з хлібом на голові входила в нову хату. Саме перше тричі обійшла стіл, цілуєчи всі його вугли (старовинна форма присяги

вірности), потім поцілунком привіталася з піччю (домашнім вогнищем). Першу чарку горілки, подану їй свекрухою, вона також виливала в стелю, другу підносила чоловікові і лише третю випивала сама. Так велів звичай. І в цьому акті бачимо прояв недовіря до свекрухи. Тема отруєння невісти свекрухою під час весілля часто виступає в народних баладах. І тут молодожони їли із спільної миски однією ложкою. Гості їли, пили й веселилися до пізнього вечора.

Увечері староста з гостями урочисто відправляв молодожонів на весільне ложе, яке знаходилося в коморі або на горищі. Покладання молодят супроводжувалося жартами. Свашки під ліжку ставили ярмо (щоб у молодят була єдність у праці і рівновага в житті), під подушку – топір або залізний сворень (для охорони перед „нечистою силою“, але теж, щоб молодий мав сексуальну потенцію). Староста або старший дружба пред'являли перед молодим своє право на першу ніч і здавалися того права лише після одержання відступного. Свашки жартами радили молодим, як поводити себе в ліжку і т.п. Залишившись на самоті, молода роззувала чоловіка (символ підлеглости), а він розв'язував вузлики на її сорочці (які могли бути засобом шкідливої магії). Все це супроводжувалося вульгарно-еротичними піснями гостей, які в хаті продовжали забавлятися.

Наступного дня (у вівторок) першою вставала невіста, щоб замести хату і побілити пориту піч. В хату знов збиралися весільні гості з музикою. Після сніданку відбувалося чеплення (пов'язування) молодої. Це був урочистий акт переходу молодої із стану дівчини до стану заміжньої жінки. Свашки садовили молоду на відро з річною водою (принесену женихом), накрите подушкою, на якій перед тим пообертали хлопця (щоб першою дитиною був хлопець). На коліна їй поклали хліб, званий *привиканець* (щоб вона звикла до нової сім'ї). Староста або старший дружба топірцем або ножем урочисто здіймали з її голови зелений вінок (*парту*), запитавши перед тим, чи вона „*воліє дати голову з плеч стяти, або зелений вінок зняти*“. Молода двічі обирала смерть і лише на третій раз давала згоду на зняття вінка. З того часу дружби танцювали з вінком темпераментний парубочий танець (найчастіше фляшковий), поки молодий не викупив вінок. Свашки в коморі або сусідній хаті з піснями й жартами розплітали косу молодої; її волосся заплітали в контю (*химлю*) і накривали хустиною. Потім переодягли її у вбрання заміжньої жінки й урочисто приводили у весільну хату.

Переодягнена невіста кожному гостеві давала шматок короваю, а женихові та ближній родині й саморобні подарунки: сорочки, фартухи, в'язані панчухи тощо, документуючи, таким чином, своє рукоділля. Останнім актом обряду чеплення був рядовий (*шоровий*) танець. Молода під звуки музики, без перерви танцювала темпераментний чардаш по черзі зі всіма чоловіками з родини молодого, починаючи свекром і кінчаючи віддаленими родичами. Кожен обдаровував її

грошима, за що випивав чарку червоної горілки і закусував короваєм. В деяких місцевостях західної Пряшівщини рядовий танець був пов'язаний з ліцитацією молоді: право першого танцю мав той, хто заплатив за нього найбільшу суму. Найчастіше це був свекор або старший дружба. Рядовий танець це – давній відгомін сексуальних оргій, якими молодіцію приймали до нового роду. „Витанцювані“ гроші, на відміну від інших подарунків, не були спільним майном молодожонів, а особистою власністю молоді, яка мала право вільно розпоряджатися ними. Для молоді, яка не сміла ні на хвилину відпочити, це був фізично виснажливий танець. Останнім танцював з нею молодий в колі гостей, які не хотіли відпустити його. Схопивши невісту на руки, він проривав ланцюг із людських тіл і втікав з нею у комору, куди переслідувачам був вхід заборонений. Після першої світової війни рядовий танець з невістою танцювали й жінки, нині танцюють його всі, хто бажає (і заплатить), включно рідні молоді.

Рядовий танець був кульмінацією весілля, своєрідною екстазою. Веселячись, гості натирали один одного сажею, потім всі, на чолі зі старостою, який із запаленою свічкою в руках вів за собою молодят зв'язаних рушником – відправлялися на ріку умиватися. У мивання в річці було магічним актом очищення. Умившись, молодожони під звук ладанок втиралися весільним рушником або полами своїх сорочок, що мало їм забезпечити взаємне кохання. В хату молодожони поверталися з глечиком води, переходячи через вогонь, запалений перед порогом. Огонь мав посилити їх очищення. Принесеною водою невіста кропила стіл, піч, ікони та всі чотири кути хати, а решту води виливала на присутніх гостей.

Після зачеплення, рядового танцю й акту очищення, мати молодого відправляла посла в хату молоді з повідомленням про успішне завершення обряду і запрошенням на пропої (придани). Рід молоді, на чолі з видавцею та батьками лише тепер приходив у гості до молодого. Перед ними знов зачиняли двері і лише після обрядових переговорів старости з видавцею їх пускали у хату і садовили за столи. Між прибулими приданими і домашніми свашками розгорнувся гострий пісенний діалог, не позбавлений взаємних обвинувачень та висміювань. Врешті-решт оба табори помирилися. Погостившись, жінки-пропійниці (приданиці) спорудили дарник (деревце), на який кожна з них прикріпляла свій подарунок невісті: шматок полотна або хустину. Дарник урочисто вручали молодій як подарунок за те, що вона зберегла „дівочий вінок“ і не посрамила свій рід. Настало веселе гуляння, яке тривало до пізньої ночі. Під кінець другого дня свашки розбирали заставу. Кожна жінка брала свою хустину додому. Дарник з хустинами від роду молоді молада розбирала лише наступного дня.

Третього дня (в середу) вранці в хаті молодого знов збиралася частина весільних гостей з обидвох родів на поправини (сващини). Кожний приносив із собою складчину: яйця, солонину, ковбасу, шинку,

горілку. Отже на цей раз була це гостина за рахунок гостей. Третій день супроводжувався різними грами, кінцевою метою яких було придбання дальших харчів та горілки. Якщо перші два дні весілля проходили в атмосфері взаємної боротьби двох „ворожих“ таборів, то третій день мав характер взаємного змирення.

В сучасності весільний обряд русинів-українців Словаччини радикально змінився, однак основний його кістяк залишився традиційним. Відпали розвідини, сватання, руковини, придани, пропоїни, однак збереглося благословення молодих, прощання з батьківським домом, прощальний вечір молоді, весільна гостина, здійснення вінка, чеплення й переодягання молоді (символічне) та рядовий танець. Весілля з житлових будинків перенеслося в сільські доми культури та ресторани. Коней замінили автобуси та легкові машини, народну музику витіснила електронна. Значної редуції зазнали й промови старости, а функція видавці майже скрізь вийшла з вжитку. Модними стали письмові запрошення на весілля, обов'язкове фотографування в ател'є, записування весілля на відеострічку та прилюдне читання вітальних телеграм, тексти яких часто укладаються тут же на весіллі. Їх зміст є часто двозначно-еротичний. Цілий весільний обряд втіснено до одного дня або лише половини дня, зате кількість подаваних страв та напоїв завжди перевершує фізичні можливості консумації. З ростом життєвого добробуту значно зросла і вартість подарунків молодожонам. В останньому часі помітна тенденція заміняти речові подарунки грошима. До сучасного весілля увійшли й деякі чужі елементи: розбивання тарілки „на щастя“, замітання женихом підлоги, викрадання черевика невісти та його викуп женихом тощо.

В 60-70 роках Пряшівщиною прокотилася модна хвиля підкресленої негації молоддю фольклорних традицій. На весіллях домінувала надзвичайно голосна електронна музика з чужим репертуаром і модерними танцями. На таких весіллях забавлялась лише молодь. Старше покоління було пасивним і навіть занудженим. Гучна музика не дозволяла гостям не лише пісень співати, але й взаємно розмовляти між собою. До певної міри була це реакція молоді на політичні втручання влади до побуту: обов'язкову реєстрацію шлюбу перед світськими органами влади, фактичну заборону церковних шлюбів, безнадійну боротьбу влади із „західною“ модерною музикою, конфлікти між генераціями, нав'язування молоді т.зв. „прогресивних“ поглядів тощо.

В 80-х роках майже повсемісно засвідчено хвилю повернення до народних традицій, в чому немало роль зіграли місцеві фолклорні групи. Їх репертуар, побудований на місцевому фолклорі, поступово витісняв чужу музику на задній план.

Після революційних змін 1989 р. урочиста реєстрація шлюбу майже скрізь перенеслася із сільських рад назад у церкви. На весіллях поруч себе співіснує (у виконанні одної і тої самої музичної капели) модерна

музика (зі зменшеними „децибелями“) з народною. Відновляються і деякі забуті звичаї.

Незважаючи на радикальні зміни в побуті, традиційне народне весілля серед русько-української молоді східної Словаччини ще й зараз тішиться великою популярністю, про що свідчить і такий факт: в травні 1983 року я провів анкетне дослідження, в якому взяло участь 209 хлопців і дівчат від 14 до 19 років із 68 українських сіл Східної Словаччини. На питання „Яке ви би хотіли мати власне весілля?“ 189 респондентів (93.1%) відповіло: „В народному дусі – зі старостою, друзями, широкою ріднею, багатим погощенням, весільними піснями й промовами“; 12 (5.9%) хотіло мати весілля „у вузькому колі найближчих родичів“ і ніхто з опитаних не захотів „взяти шлюб в присутності двох свідків без весільного обряду“ (*Museum a súčasnosť*, 1986, 9, s. 222).

Отже, народне весілля, яке має за собою тисячолітню традицію, ще й зараз займає поважне місце в побуті русинів-українців Словаччини.

* * *

Похорон. Русин, вихований на лоні природи й підпорядкований її суворим законам, сприймав смерть як зовсім природне явище, персоніфікуючи її у формі високої жінки в білому вбранні з косою в руках. Згідно з народним віруванням, кожна людина має заздалегідь встановлену дату смерті і уникнути її не можна. Час смерті може віщувати сон (вирваний зуб, каламутна вода, білий кінь), поведінка тварин (крик сови, неприродне кукудання курки, виття собаки) і навіть незвичні явища у побуті та природі (впадення картини зі стіни, зупинка годинника, раптовий вітер) тощо.

Природну смерть людина сприймала як неминучий закон пророди і заздалегідь готувалася до неї. На смертельному ліжку умираючий попросився з найближчими, змирився з „гнівниками“, полагодив майнові справи, прийняв останні духовні тайни і спокійно відійшов з життя. Довге конання вважалось карою за гріхи, але і боротьбою Ангела з Чортом (в народному розумінні) за душу померлого. Прискорювали його магічними засобами: покладенням конаючого на підлогу (під схрещення сволоків), виношенням „на сонце“, молтивою „За добру смерть“ і т.п.

При умираючому невільно було плакати ні залишати його самітнім. Коли чоловік востаннє видихнув, йому закривали очі, накладаючи на вічка монети, руки схрещували на грудях, ноги зв'язували, а жінки давали волю стримуваному жалеві, висловлюючи його формою голосінь.

Господар з оголеною головою (перша інформація про смерть) поспішав до дзвінника, який негайно дзвонив за померлим. В деяких селах за чоловіком дзвонили найбільшим, за жінкою – середнім, за дитиною – найменшим дзвоном.

Мертвого вмивала сусіда або віддалена родичка. Одягали його у заздалегідь підготовлений святковий одяг і поклали на лавці. Біля

мерця запалювали свічки, принесені з церкви, які горіли весь час. В руку ставили йому запалену гримничну свічку. Про смерть сповіщали худобу, всі замки в обійсті відмикали, мішки із зерном розв'язували, а сусіки відкривали. Солому з ліжка, на якій лежав небіжчик спалювали, речі, які доторкалися його після смерті (мило, гребінь, рушник) закопували, а частини його одягу дарували убогим (якщо самі не були крайнє убогими). Все це робилося з метою охорони господарства перед „злою силою“.

Похорон відбувався другого або третього дня після смерті. Труна була простою, збитою з чотирьох дошок, однак згідно з народними переказами ще в минулому столітті мертвого накритого рядном спускали в могилу на звичайній дошці, а убогого навіть в мішку. В труну невільно було класти ні солому, ні овечих шкір (кожуха), ні пір'я, бо це би могло негативно вплинути на врожай, худобу та свійську птицю. Щоб задобрити небіжчика, в труну клали його улюблені речі: люльку, тютюн, пляшку горілки, ремісникові та музикантові – їх інструменти, дітям іграшки. В труну клали й кілька монет для заплачення мита на тому світі, грамотному – молитовник. Якщо на мерцеві появлялися ознаки відьомства (тіло не скоченіло, на горищі було чути гуркотіння, піднявся сильний вітер) у труну замість стружок клали тернину, а ноги мерця зв'язували вінцем з часнику, щоб він після смерті не приходив шкодити господарству. Часник в цьому випадку мав охоронну функцію.

В часі, коли мертвець лежав у хаті, домашні не сміли виконувати жодної польової роботи (щоб не пошкодити врожаєві). Невільно було ні на хвилину залишати мертвого без догляду. Вдень вартували його члени сім'ї, на ніч приходили сусіди та сільський дяк читати *Псалтир*. На нічних посіденьках біля небіжчика старші грали в карти, розповідали різні пригоди з життя, казки, легенди, навіть анекдоти.

Молодь в хаті біля небіжчика або в снях, коморі та на гумні справляла буйні забави, майже завжди еротичного характеру. Найулюбленішою була гра лопатки (звідти і назва обряду лопаткування, збереженого найдовше – до 70 років нашого століття – в Снинському окрузі). Хлопець лягав доліниць на лавку, навколо нього ставала молодь обидвох статей і одна з дівчат лопаткою вдаряла його по заді або п'ятах ніг. Якщо лежачий вгадав, хто його вдарив, дівчина повинна була поцілувати його і лягти на його місце. Били її парубки доти, поки вона не вгадала ім'я винуватця, який, в свою чергу, цілував її і займав її місце. Інтенсивність ударів і поцілунків усе збільшувалася, що викликало веселий гамір, крик і йойки. Подібний характер мали й інші гри при мерцеві: „Грушка“, „Дід і баба“, „Ниточки“, „Жид, коза і цап“, „Смерть“, „Лулька“, „Медвідь“, „Совгабіров“, „Циган“, „Ярмарок“, „Шийка“ тощо. Перший опис ігор при мерцеві (з Меджилабірщини) зробив А. Кралицький ще у 1865 р. Йосиф Вархол в праці „Гри та забави при покійнику“ наводить описи 34 таких ігор. Кінцевим результатом значної частини з них були поцілунки. Якщо дівчина відмовлялася поцілувати парубка, продовжували її бити, або іншим способом карали.

Інкили молодь залучала в ці ігри й покійника. Його тягали за волосся, лоскотали щоб засміявся, задавали йому жартівливі запитання тощо. Опівночі учасників нічного вартування вгощали закускою та горілкою.

Після того, як священик у хаті прочитав над покійником відповідну молитву, покропив його священою водою й окурих ладаном, до мертвого підходила вся рідня і всі з плачем востаннє цілували його в обличчя, назавжди прощаючись з близькою людиною. Дехто і тут кидав у труну дрібні монети. Потім труну забили цвяхами. Із хати мерця виносили завжди ногами вперед, щоб не повертався. До кожного порога (місце перебування домашнього духа) з нею тричі доторкалися, кажучи: „Будьте здорові!“.

Похорон відбувався на дворі. Під час похорону відкривали усі двері та ворота в оселі, віка на сусіках і т.п., щоб з небіжчиком попрощалося все господарство. Жінки під час похорону голосили. Голосіння (йой кання, тужіння, плачі) це – імпрізовані речитативні співи усталеної композиції, в яких родичі (головним чином жінки) з плачем висловлювали свій жаль і позитивне ставлення до небіжчика, пригадуючи характерні моменти із співжиття з ним. Кожна логічна фраза або строфа в голосінні закінчувалася вигуком „Йой-йой-йо-йо-о-ой!“.

Природний жаль над втратою близького члена родини в голосіннях переплітався з усталеними формулами („їдеш до хати, де сонце не засвітить, вітер не задусь, пташок не заспівать“), метафорами та пестливими епітетами („мужу мій любенький“, „няньку солоденький“, „дитино миленька“, „соколику ясний“, „сонечко моє красеньке“) і т.п. Часто члени родини померлого в голосіннях висловлювали найінтимніші почуття, які надовго (інколи й протягом кількох поколінь) запам'ятовувались громадою. Часом голосильниці поіменно зверталися до своїх мертвих предків з проханням прихилити небіжчика на тому світі, не дати його в обідю й приговоритися за нього. Для кожного члена родини існували інші голосіння.

Правда, не кожна жінка була обдарована вмінням голосити за померлим. Бували випадки, що домашні наймали досвідчену жінку, яка за невеличку зарплату голосила замість родини або підказувала родичці померлого тексти голосіння.

Близькими до голосіння були й похоронні пісні, що становили репертуар сільських дяків. З текстами таких пісень („О, смерте укрутна“, „Уж іду до гробу“, „Уж наступив мій час“, „Задзвонили дзвони“ та ін.) зустрічаємося вже в рукописних пісенниках XVIII ст. Найчастіше вони складені 12-складовим віршем (6+6), мають по кілька десятків строф. За їх співання дяки одержували окрему додаткову нагороду.

Згідно з народними віруваннями покійник до опущення в могилу спостерігав усе, що навколо нього діялося і в залежності від ставлення до нього, міг живим допомагати або пошкодити.

Щоб здобути його прихильність, молодь навіть після смерті намагалася розвеселити його й найближчу родину, висловити любов і пошану до нього. Якщо помер парубок або дівка, то їх одягали у весільне вбрання і похорон набував характеру весілля: були дружби, дружки, весільна застава, часом і музиканти.

В похороні брало участь ціле село. На місце, де в хаті стояла труна, клали хліб, який після похорону забирала жінка, що вмивала мерця. Другий хліб клали на верх труни. Він ставав нагородою для дяка, або його ділили поміж бідними. В деяких місцевостях священикові за похорон давали когута або й теля. Це – відгомін язичества, коли таких тварин посередництвом жреців приносили в жертву поганським богам.

Домовину на цвинтар несли чоловіки на плечах. Якщо цвинтар був далеко від хати, везли її на санях, запряжених волами (Гачава, Баранс). Це теж відгомін поганського способу поховання, описаного вже у давніх літописах та подорожніх замітках чужинців з XIII-XVI ст.

В могилу кожен із присутніх кидав грудку землі, часом і монету. Монету прибивали й на нагрібний хрест. Крім магічної функції, вона засвідчувала ще й рік смерті. Русини-українці про могили не дуже дбали. Лише у перші роки після смерті їх упорядковували й на урочисті свята (Різдво, Великдень та Трійця), запалювали на них свічки й виносили страви. Кам'яні пам'ятники почали повсемісно ставити на могилах лише після Другої світової війни, майже скрізь зі словацькомовними написами. У 50-60 роках під впливом словаків-католиків і русини-українці почали відзначати свято померлих (душички) кладенням вінків та паленням свічок на могилах.

Після похорону в хаті небіжчика справляли похоронну гостину, звану комашня (кар). На неї запрошували близьких родичів та усіх, хто допомагав при похороні: священика, дяка, гробарів, носіїв труни тощо. За дітьми поминок не справляли. Сьогодні комашню справляють у будинку культури або ресторані. Дальші поминки за померлим (вже лише у вужчому колі) справляли через тиждень (тижнівка), сорок днів (сороківка) та одного року (річниця). Попові, дякові й дзвінникові перед службою за померлим дарували по хлібині. Від кожних поминок трохи страви й горілки залишали на вікні „для душі померлого“.

На Пряшівщині широко побутувала віра про можливість повернення небіжчика з того світа. В кожному селі ще й зараз існує багато переказів про таке повернення, інколи „задокументоване“ конкретними свідками. Існують і перекази про те, як дводушника (мерця-чародія з двома душами, з яких одна померла, а друга шкодить людям) викопали з могили й наново поховали на тернину долілиць, або проколювали його осиновим колом.

Сімейно-побутові обряди русинів-українців Словаччини – цієї найзахіднішої української етнічної групи – збереглися краще і повніше, ніж в інших областях. Вони задокументовані у сотнях описів, які дозволяють зробити певні узагальнення. Зберегли архаїчні східнослов'янські риси, що сягають ще до язичницької епохи, вони увібрали в себе теж елементи обрядів сусідніх етносів: словаків, поляків, угорців, відчасті теж німецьких та румунських колоністів, циганів та жидів. Все це становить надзвичайно яскраву палітру, варту того, щоб з ними познайомити й широку слов'янську та світову громадськість.

Основна література

- BOGATYREV P.G., Narození a křest dítěte na Podkarpatské Rusi, *Český lid*, Praha 1931, s. 16-18.
- БОГАТЫРЕВ П.Г., Подкарпатская свадьба, *Центральная Европа*, Прага 1927, № 30, с. 15.
- ВАР'ЯН Н., Дитина у звичаях Свидника, *Науковий збірник Музею української культури в Свиднику*, т.8, Пряшів 1976, с. 215-238.
- ВАР'ЯН Н., Звичаї на Спиші та Снинщині, пов'язані з новонародженою дитиною, *Дружно вперед*, № 8, Пряшів 1977, с. 30.
- ВАР'ЯН Н., Весілля в Руській Порубі, *Дружно вперед*, № 16, Пряшів 1958, с. 8.
- ВАР'ЯН Н., Весілля на Спиші, *Науковий збірник в пам'ять Евм.Сабова*, Ужгород 1938.
- ВАРХОЛ Й., Ігри та забави при покійнику, *Науковий збірник Музею української культури в Свиднику*, т. 20, Пряшів 1955, с. 215-238.
- Вовк Х., *Студії з української етнографії та антропології*, Прага 1928, 356 с.
- ГЕРОВСКИЙ Г., Народная культура населения Пряшевщины, *Зб. Пряшевщина*, Прага 1948, с. 145-163.
- Гиряк М., Народні голосіння, *Дукля*, № 1, Пряшів 1963, с. 83-86.
- Гиряк М., *Співаньки Анни Мацібобовой*, Пряшів 1993
- ГНАТЮК В., Угороруські духовні вірші, *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*, т. LXVI, Львів 1902, с. 1-68; т. LXVII, с. 69-164; т. LXIX, с. 162-272.
- ГНАТЮК В., Похоронні звичаї й обряди, *Етнографічний збірник*, т. XXXI-XXXII, Львів 1992, с. 131-424/
- ГРИВНА В., *Народні звичаї Маковиці*, Пряшів 1973, 164 с.
- ДЕШКО А. П., Свадьба на Угорской Руси, *Записки Императорского русского географического общества по отделу этнографии*, т. 1, Санкт-Петербург 1867, с. 671-693.
- GAŠPARIKOVÁ V., Folklorne prejavy pri strážení mrtvého na východnom Slovensku, *Musaica*, Bratislava 1967, s. 85-98.
- З глибин віків, *Антологія усної народної творчості українців Східної Словаччини*, склав М.Мушинка, Пряшів 1967, 397 с.
- ІГНАТОВИЧ Г., „Лопатки“ на терені Закарпаття, *Народна творчість та етнографія*, № 5, Київ 1970, с. 81-84.
- Іде свадьба здолы, Народне весілля із села Гаврянець, розповіла Г.Щерба, записав М. Гиряк, мелодії розшифрував Ю.Костюк, *Дружно вперед*, № 2-10, Пряшів 1972.
- КАЛИНЯК М., *Народне весілля*, Село Рівне Свидницького округу, Пряшів 1979.
- КОЛИНЧАК Ю., Народне весілля із с. Старина Гуменського окр., записав М.Гиряк, *Дружно вперед*, № 1-7, Пряшів 1977.
- КОЛЕСА Ф. М., Старинні мелодії українських обрядових пісень (весільних і колядок) на Закарпатті, *Науковий збірник т-ва Просвіта в Ужгороді*, т. X, Ужгород 1934, с. 121-152. Передрук: Ф.Колеса, Музикознавчі праці, Київ 1970, с. 368-397.
- КОМОРОВСЬКІЙ J., *Tradičná svatba u Slovanov*, Bratislava 1976, 310 s.
- КРАЛИЦЬКИЙ А., Свадебные обряды у лаборских русинов, *Науковий збірник Галицько-руської Матиці*, Львів 1865, с. 103-111.
- КУЗЕЛЯ З., *Ярмарки на дівчат*, Привіт І. Франкові в сороколіття письменницької праці, Львів 1916.
- МАРКОВ J., K dejinám národopisu Zakarpatskej Ukrajiny, *Československá etnografia*, č. 1, Praha 1962, s. 66-80.
- МЛИНАРИЧ Ю., Старовинне весілля в Нижньому Комарнику, окр. Свидник, *Дукля*, № 3-4, Пряшів 1954, с. 67-82.
- МУШИНКА М., Народження дитини у звичаях с. Курів, Бардіївського округу, *Дукля*, № 2, Пряшів 1961, с. 107-114.
- МУШИНКА М., Весільні пісні села Курів, *Дружно вперед*, № 12, Пряшів 1962.
- МУШИНКА М., Народна культура південних лемків, Сімейно-побутові обряди та поезія, *Зб. Лемківщина*, т. 2, Нью-Йорк 1988, с. 312-344.
- МУШИНКА М., Narodenie dieťaťa u rusínskych presídlencov z Rumunska v Čechách a na Morave, In: *Lidová kultura a současnost*, sv. 10, Brno 1985, s. 134-147.
- МУШИНКА М., Svadba Rusínov-Ukrajincov na Slovensku, In: *Svadba na Slovensku*, Bratislava 1996, s. 21-26.
- МУШИНКА М., Včleňovanie tradičných folklórnych prvkov do súčasného svadobného obradu. Zo skúsenosti svadobného starostu, *Slovenský národopis*, č. 1-2, Bratislava 1989, č. 1-2, s. 177-185.
- Свадебные обряды в Угорской Руси, *Живая старина*, Москва 1891, вип. III, с. 137-156; вип. IV, с. 131-138.
- Свенціцький І., Похоронні голосіння, *Етнографічний збірник*, Львів 1912, с. 1-129.
- СВИСТУН В., Руська свадьба в селі Ковбасові, *Підкарпатська Русь*, № 9-10, Ужгород 1930, с. 194-199.
- Співаночки мої*, Збірник народних пісень Пряшівського краю, зібрав і упорядкував Федір Лазорик, Пряшів 1956, 330 с.
- Срібна роса*, З репертуару народної співачки Анці Ябур із Стащина, упорядкування, вступна стаття та примітки М.Мушинки. Мелодії розшифрував Ю.Костюк, Пряшів 1970, 142 с.
- ТАПТИЧ Г., Старовинне весілля в селі Чабини Меджилабірського округу, *Дукля*, № 2, Пряшів 1955, с. 77-110.
- ТАПТИЧ Г., Старі похоронні звичаї, *Нове життя*, № 15, Пряшів 1964, с. 4.

ТАПТИЧ Г., Звичаї при народженні дитини. *Нове життя*, р. XIV, Пряшів 1964, с. 3.

Українські народні пісні Пряшівського краю, Книга перша, упорядкував Юрій Костик, Пряшів 1958, 304 с.

Українські народні пісні Східної Словаччини, Книга друга, упорядкував Юрій Цимбора, Пряшів 1963, 452 с.

Українські народні пісні Східної Словаччини, Книга третя, записав і упорядкував Андрій Дулеба, Пряшів 1997, 402 с.

FRANKO M., *Sotácká svadba, Nové obzory*, č. VIII, Košice 1966, s. 451-491.

Шамбрінське весілля, *Дружно вперед*, № 8, Пряшів 1958, с. 14-15.

Акад. Микола Мушинка,
доктор філологічних наук

Мапка діалектологічних досліджень

Список діалектних слів, словакізмів та богемізмів

Abeceda алфавит, абетка; **podlĭ,a abecedy** за абеткою, за алфавитом
ancijaš антикріст, чорт
Bagov недокурок; попіль з люльки
bahro дерев'яна овальна частина колеса
balik пакет
balta сокира
bandurky картопля
banovati нудьгувати, тужити
bidliško житло; оселя
binovati (řípu) окопувати
biruv сільський староста
biruvati, ne biruvav бути спроможним, могли; він не міг, не був спроможний
bit квартира, помешкання
bitangoš розбишака
bizovno обов'язково, без сумніву, напевно
blajvaz олівець
bočkory постолі
bogrijda весільна відзнака жениха, пірце
bokan,čĭ / bokan,šĭ черевики
bor чумиза
božykati бідкатися, говорити "ой, Боже, Боже!"
braniti komu перешкоджати, забороняти
bruslĭ ковзани
burk замок; місто
bzučĭti дзуміти, густі

Cibak великий пакет; лантух
cimra приміщення; кімната
cirkel, круг
civil, , do civil,u (з військової служби) до цивільного життя
cĭvka димар
cukrik цукерка
cundravj обірваний, обшарпаний
cundry ганчір'я, лахміття
cviččak навчальний пляц; плацдарм
cviččĭti вправлятися

Červenjy kriš / kryž Червоний Хрест
čĭr рідка каша з кукурудзяної муки, куліш
čor дерев'яний кілочок

Dĭl,a дерев'яна долівка
dĭvčĭti дівувати
dobytok худоба
dož,ovka дощівка
dohan тютюн
doxodok пенсія
dovolena відпустка
dragon (na plaš,šĭ) хлястик
druhuj stav вагітність; **v druhum stavi** вагітна
drustvo кооператив, артіль
druš,čĭti бути дружкою на весіллі
družbiti бути дружною на весіллі
dryvut,n,a дровітня, дровник

dryvar,n,a дровітня, дровник
dučajka ямка
durkati (do dveri) стукати
dyrknuti штовхнути, штурхонуті

Eternik етерніт

Falatok , falačča кусок, кусень, шматок
far,s,kyj ur,at парафіяльна канцелярія
fin,ž,a чашка, горня
fiškariš адвокат
fodrička складка на жіночій суконці
fryštĭk / fryštyk сніданок
fundoš місце для будування хати
furt постійно, весь час

Gašĭ / gačĭ спідні
gavra барліг
gelet,a дерев'яний посуд
glijd полива
grat,a посуд
gombik ; gumbici гудзик
grejda крейда
guban,a довгий одяг з овечої шерсті

Hačur жеребець
hatižak рюкзак
hlašen,a повідомлення, рапорт
hmaty (z puškov) вправи
hobel, 1. шатківниця **2.** рубанок
hodovati sa харчуватися; гоститися
hojkati кричати, покрикувати
holositi (do Prahy) повідомити, звітувати
holovenka тліюче поліно
horar лісник
hrac,ka бита дорога, гостинець
hr,ada сволок

hruba (nevĭsta) вагітна
hrup / hrob могила
hun,š,a / hun,ča гуня
hutoriti говорити, розмовляти східнославацькою говіркою
hvariti казати, говорити
hyrka зачіска заміжньої жінки
xapati šo розуміти, сприймати

Xlebnik торба
xod,ba коридор
xusnovati вживати, користувати

Jamčĭti робити ямки для садження картоплі, кукурудзи та под.
jarez ячмінь
jedinka шкільна оцінка „відмінно“
ježišek різдво, свят-вечір; **na ježiška** на різдво
jĭholnik шпилька, булавка
jĭmiti koho піймати, спіймати; **(za ruku)** схопити
jĭnnati (zabavu) замовляти
jojkati охкати, стогнати; голосити

Kalap капелюх
kališony кальсони
kancalar,n,a канцелярія, бюро
kapšux гаман, торбина
kapura ворота
kar,čati sa грати карти
kaštĭl, замок
kavij / kavej кава, кофе
kel,čĭk витрати
kel,tuvati витрачати
keselica кислий суп із вівсяної муки
kiron керівник групою заробітчан
kirtina кертovina, кротовина
klasovati (bandurky) сортувати
klinec, цвях

kl,upnuti (z pušky) бахнути, бабахнути
kobel,a , kobilka лозовий кошик
kocka кубик
kočik дитяча коляска, дитячий візок
košiš / kočiš візник, кучер
kofl,a горня
kokus олія
kol,ira / kolera холера
komanica конюшина
konar, галузь
kor,čuly ковзани
koruš хори
kost їжа; харчування
košarik кошик
kradenc кухонна шафа, буфет
krankasa страхаса
krašun / kračun / kričun 1. різдвяний обрядовий хліб 2. святвечір
kresač,ka теслярський топірець
kres,n,a хрещеник; хрещениця
krivati кульгати
križmo подарунки хрещеникові або хрещениці
krompač кирка
krumpl,ĭ картопля
kstiny хрестини
kupilka ночовки
kurtoj , kur,š,ĭ короткий ; короткий
kušicko трошки, трішки
kymak опецьок, чурбак

Lada скриня, сундук
ladovati вантажити, навантажувати
lamanica терлиця, м'ялка
lamanka терлиця з одним „мечем“
lampaš ліхтар
lanc ланцюг
latkati ладкати, співати весільні пісні

lazivo драбина
lepenka толь
leveš картопляний суп
licĭ віжки
listok (na mašynu) квиток; **listky (na obuv)** талони, купони
lokša корж з неквашеного тіста
losno : takoj losno саме такий;
losno do mene якраз/ прямо до мене
ložnig рама для держання ложок на кухні
l,ujtr,anyj (vus) драбинний
lujtro драбина
lupa шкіра; лушпина
lyst, литка

Majna шахта
makux вичавки, макуха
mandolinka листоїд
mantel, плащ
marha худоба
markiran симулянт
markiruvati симулювати
mladenec парубок
mličivka жорнівка
morongl,ĭ мурашки, мурахи

Nabitok меблі
nabožen,stvo віра, віровизнання; релігія
nahrad,n,ij (rota) запасний
n,a,j хай
nalada настрій; **pud naladov** напідпитку
napudĭti sa злякатися, налякатися
napyc,ati нащупати, намацати
natkapčati (laziva) зв'язати (щоб продовжити)
natrapiti sa намучитися, настраждатися
naverhovati (za birova) висувати, виставляти, пропонувати

novtariš нотаріус
nuzgrĭ ніздрі
nuzovoj; n. byvan,a тимчасове житло

Oblak вікно
obličenyj одягнений
oblĭk одяг
očivĭs,n,ĭ очевидно
odmyhati sa відмовлятися
ohlavec наголовач, оброть
oxabyti залишити
okrĭmka різниця
okstĭti охрестити, похрестити
oldomaž / vdomaš могорич; **piti o.** могориччати, справляти могорич
omasta жир
opalka плетенка
opčan громадянин
opxod крамниця
opxodnik продавець
opl,ĭs,a / oplĭča жіноча сорочка
opravovati koho виправляти, поправляти
ot,až повід; віжка

Pakelat тонка бавовняна тканина
paklik (dohanu) пачка
palin,čar,n,a гуральня, винокурня
pamut бавовняні нитки
pancaky крупа
pandik стрічка
paperky ратиці
papriga / popriga стручковий перець, перчиця, паприка
paropč,iti парубкувати
pasĭčiti робити вирубку / поруб
patriti komu належати
pazd,ĭr,a костриця, терміття
pcĭrkel,uvati sa обвестися кругом
pelevn,a половня, половник

pereteračka терлиця з двома „мечами“
perohy вареники
pestovati вирощувати
pipka люлька
piskati насвистувати
pisnička пісенька
piš,alka сопілка
piš,ati пісяти, сцяти
placa зарплата; нагорода, винагорода
planno погано
plin газ
pl,uvak (ryby) плавник
posorkati (do tan,ira) дзвякнути, задзвинчати, задзвеніти
počudovati sa подивитися, поглянути
podra горище
pohrip похорон
pokrijda v. bogrijda
pokš,č,enyj охрещений
polesnyj лісничий
poliviti komu стати легше
polokati полоскати, виполіскувати
položnica роділля, породілля
polujka половина
pomnik надмогильний пам'ятник, надгробник, надгробок
poper чорний перець
portok скатертину
poskon,n,ĭ konopl,ĭ плоскінь
poš,ĭn,ati (muku) пересіяти, просіяти
pot,a пташка, пташа
poukaz талон, наряд, ордер
povod : s povodu (rakušan) походження, рід; за походженням, родом
povoln,a дозвіл
pr,adeno моток
prajnik праник
praviti (xyžu) будувати

preceda голова
prenasliduvati переслідувати, репресувати
presvičovati переконувати, пересвідчувати
prid,el пайок; ліміт, наділ
pripik припічок
prohlitka огляд
provjan продовольство, провіант, харчі
prusteradlo простирадло, простирано
prylažuvati готувати, підготувати, приготувати
pudhlavnik подушка
pudlyj поганий, злий
puška рушниця
pušyj / pušyj гірший; підліший
putpora допомога, підтримка
putuvati подорожувати
puvtopanky полуботинки
pyc,ati щупати, нащупувати, мацати, намацувати
pysog губа, писок

R,anda / rantina ганчірка

razitko печатка
ric відхідник, срака
rin, (врожайна) земля біля ріки
ristvo / rustvo різдво
rizanka локшина
rozvod розлука, розлучення, розвід
rubez шов, рубець
rukovati (do vos,ka) поступати на військову службу
runkl,a буряк
rus,tvjan,i s,atky різдвяні свята

Sabuv швець

sankati sa санкуватися, кататися на санках
sarsan причандалля, знаряддя

serinča / serenča щастя
sidliska (na sankax) сідало, сидіння
sigin, бідолаха
sikati пісяти, сцяти
sirak піджак, сюртук
sirbati їсти, хлипати
sk,ipa скіпка, тріска
sklep крамниця
slavnuz, свято, торжество
slična / slečna панянка, панночка
spolog товариство, громада
sporojiti koho загубити
sprosiny сватання
starostiti старостувати
staroš,š,en,a старостування
starus, турбота
statok худоба
steranka затірка, стиранка
strana партія
stratiti sa зникнути
strikačka пожежний насос
strlivo боєприпаси, муніція
stromik деревце
strubiti будувати
stružlak сінник, солом'яний матрац
susika засік, сусік
svičin,a вправи, навчання, муштра
svitnica приміщення, кімната

Šandar жандарм

šarkan дракон, змія
š,erblik нічний горщик
šetriti/ vyšetruvati розслідувати
š,ipja хліб з некинутого тіста
šmariti кинути
šmyt,n,a кузня
šor ряд
šparhet плита
špurovati заощаджувати, економити гроші
štat держава

štindikovati роздумувати
štrang ремінь
šujster швець
šumnyj гарний
šustern,a шевська майстерня
švabliky сірники
šval,a будівельна балка різана
šyngli гонта, гонт

Tabiš,ča шкіряна торба

takoj losnoj саме такий
tan,ar тарілка
tataka гречка
tatiček батько, батенько
tengerica / tenderica кукурудза
tepša бляшана форма на печення
topanky черевики
trapiti sa мучитися, страждати
trebš конюшина
trompaki картопля
tšmen стремено
tun,ij дешевий
tur,n,a вежа
tyrkati штовхати, стусати

Ub,ivotati (pol,n,i roty) розмістити, розташувати, поселити по квартирах

umely hnojiva хімічні добрива
urč,iti (rot,i valal) виділити, призначити
usilovati sa старатися, силкуватися, намагатися
utava / vtava отава

Vaxcimra вартівня

valal село
var розсіл; капуста юшка
varoš ; varoš,š,ug місто; містечко
vatra вогнище; багаття
vatrol,ka мітла для вимітання печі

vbolikati sa одягатися
vbrytviti поголити бритвою
veducyj novtar головний нотаріус
vestka жилетка
vibornik член комітету
vín,č,i горизонтальні ряди зрубу
virgati sa гойдатися, хитатися
vizitka (dl,a nevísty) блузка
vjazanka (konopíl) оберемок; сніп
vladnuti панувати
vlak поїзд
voblak вікно
vobluk (u peči) дуга, півкругле склепіння
vohlasky оповідь, оголошки
voloc,n,i сани для звозування дерева
voloky шnurки для зав'язування онуч
vorsiti sa гніватися, хмуритися
vostrovka острова
votkapova rura ринва
vpalačka плетений кошик
vpalati 1.молотити снопи по перший раз 2. (**zemo na vpa,ac,c,i**) висівати
vracati блювати
vratiti sa вернутися, повернутися
vrix горіх
všipky хліб з неквашеного тіста
vtvar,ati (dver,i) відчиняти, відкривати
vuhliny оглядини
vus,anyj (muka) вівсний
vyličiti koho виликувати
vypestovati виростити
vutajbati випрати
vyžen, жниво

Zac, заєць

zacingati задзвеніти, задзенькати, задзеленчати

zahnati komu šo послати,
надіслати, відправити; **koho kudy**
послати
zaholovok подушка
zajda лантух
zajstra придане
zarmutiti sa зажуритися,
засмутитися
zastaviti (koho na dorozі) зупинити
zastavnik прапороносець
zaver закінчення, кінець
zmiznuti щезнути, зникнути

zmlatkove молотники
zviduvati sa розпитувати,
розвідувати
zvolavacj listok призивна повістка

Žaduz, заява, прохання
župa солом'яні віхті для покрівлі
стріхи
žyčiti si бажати, хотіти
žyvan розбійник
žyvobit прожиток, прожиття; життя-
буття

Змістовий індекс

Люди та села (імена, назви): 93, 97 - 98, 134, 147, 148-149, 242;
місцева управа: 10, 11, 122, 126;
звичаї та обряди: 26-27, 36, 37-38, 38-39, 101, 131-133, 135-139, 158-
159, 159-161, 161-162, 216;
одяг: 3, 157-158;
страви: 28, 29, 120-121, 156, 190-194, 221-222;
тварини: 23, 24, 33-34, 39, 153;
домашнє господарство: 4, 5, 29-30, 30-31, 31-32, 87-91, 91-92, 130,
144, 149-151, 153-154, 156, 222-223;
рослини і польові роботи: 4, 28, 29-30, 151, 152, 154, 155, 156-157,
163, 164-165, 214-220, 220-221, 223-225, 239;
важливі моменти життя: 3, 32, 33, 129, 130, 206-207, 207-211;
цікаві випадки з життя: 6, 8-10, 25, 65-72, 99, 100-101, 128-129,
140-141, 146, 195-199, 200-201, 225-226, 234-235, 240;
життя і праця в чужині: 21, 96-98, 101, 105-107, 115-119, 121-122,
232-233;
подорожі за кордон в пошуках роботи: 12-13, 18-20, 22-23, 102-
103, 120, 231, 232, 234;
страхітні і небезпечні пригоди: 5, 7-8, 8-9, 25, 35-37, 122-123, 135,
226;
перша світова війна: 14-17, 228-229, 230-231;
друга світова війна: 64-65, 72-86, 109-110, 112-113, 236;
важкі післявоєнні роки: 66-72, 110-111, 112-114, 123-125, 127-128,
134-135, 236-237, 241;
казки: 40, 41, 42-44, 44-50, 50-52, 52-54, 54-63, 165-173, 173-179, 179-
181, 181-182, 182-186, 186-187;
пісні: 187, 188, 188-189, 227.

Vyprávění z Podkarpatí
(Rozpovídi z Pidkarpattja)

Ukrajinská nářečí východního Slovenska

Připravil a dialektologické studie napsal Oldřich Leška;
nářeční texty ve fonematické transkripci edičně zpracovala,
slovníčkem a rejstříkem vybavila Růžena Šišková.
Folkloristickou studii napsal a obrazový materiál shromáždil
Mykola Mušinka.

Grafická úprava a návrh obálky GSW Praha.

Vydáno jako společný projekt The Ukrainian Academy of Arts and Sciences
in the U.S., Inc., Slovanského ústavu AV ČR a Instytutu ukrajins'koji
movy AN Ukrajiny a jako první svazek řady
Publikace Slovanského ústavu
v nakladatelství EUROSLAVICA Praha.

Vydání první,
stran XXII + 323 + xvi str. fotografické přílohy.

ISBN 80-85494-39-6 (paperback)
ISBN 80-85494-40-X (hard cover)

New York - Praha - Kyjev
1998